УН. БИБЛИОТЕКА
№ 1179
1948

КОМЕНТАРЪ

ВЪРХУ ЗАКОНА

ЗА

НАСЛЕДСТВОТО

ОТЪ

Д. С. ТОНЧЕВЪ
АДВОКАТЪ

ТОМЪ ПЕТИ

ВТОРО ИЗДАНИЕ
Съвършенно допълнено и поправено

СОФИЯ
ПЕЧАТНИЦА НА Т. Т. ДРАГИЕВЪ & С-ие
1927

КОМЕНТАРЪ

ВЪРХУ ЗАКОНА

ЗА

НАСЛЕДСТВОТО

КОМЕНТАРЪ
върху закона за наследството

За дѣлбата.



Чл. 242 [1])

Следъ оцѣнението и продажбата, ако такава е станала на движимитѣ и недвижими имоти, сѫдътъ пристѫпва къмъ смѣткитѣ, които съдѣлителитѣ могатъ да си дължатъ, къмъ образуването на обща маса, къмъ съставянието на дѣловетѣ, къмъ опредѣлението що и какво ще сѫ длъжни да си повърнатъ между си съдѣлителитѣ.

(Нова ал. з. отъ 7 февруари 1906 г.) Пълнолѣтнитѣ нисходящи, които, при живота на наследодателя, сѫ спомогнали за увеличение на стопанството, което сѫ повикани да наследватъ, съ свои средства или съ своя трудъ, като сѫ работили задружно съ наследодателя, могатъ, ако не сѫ биле възнаградени отъ послѣдния по другъ начинъ, при дѣлбата, да искатъ да се пресмѣтне това увеличение въ тѣхна полза, стига само да не сѫ се отказали писменно отъ това си право.

Това право може да се упражнява само срещу пълнолѣтнитѣ сънаследници, които, при живота на наследодателя, сѫ се отдѣлили отъ домакинството.

[1]) C. It. 990; C. N. 828.

За да може да се пристжпи къмъ ликвидация и къмъ дѣлба на наследството, трѣбва предварително да се оцѣнятъ наследственнитѣ имоти и да се продаджтъ недвижимитѣ имоти, ако тази продажба е заповѣдана съгласно чл. 241. Но само съ оцѣнението и съ продажбата на недвижимитѣ имоти не се свършва работата. Веднага следъ тѣзи две операции би могло да се пристжпи къмъ дѣлбата, т. е. къмъ съставяние дѣловетѣ и къмъ тегление жребие, ако трѣбва да се подѣлятъ единъ или нѣколко недвижими имота, върху които правата на наследницитѣ сж уравнени. Обаче, житейския опитъ показва, че обикновенно правата на наследницитѣ не сж уравнени и че преди да се пристжпи къмъ дѣлбата на цѣлото наследство, трѣбва да се ликвидиратъ респективнитѣ права на сънаследницитѣ, за което ще трѣбва да се извършатъ цѣлъ редъ операции.

Първата операция, която трѣбва да се извърши преди дѣлбата е: сждътъ да пристъпи къмъ смѣткитѣ, които сънаследницитѣ могатъ да си дължатъ. Това ясно се вижда и отъ чл. 1193 отъ Гражданското Сждопроизводство.

Смѣткитѣ могатъ да се отнасятъ до три главни предмета: 1⁰ това, което е *получено* за смѣтка на наследството, 2⁰ това, което е *похарчено* за него; 3⁰ *повредитѣ*, причинени на наследственнитѣ имоти.[1])

За полученитѣ. Въ римското право имаше едно общо правило, въ силата на което всѣкой отъ наследницитѣ трѣбва да раздѣли съ другитѣ наследници всичката полза, която той е получилъ отъ наследството.

За да може да се изпълни това правило, потрѣбно е щото всѣки наследникъ да държи смѣтка: първо, за всичкитѣ суми, които той е получилъ било отъ наемъ, било отъ продажба на наследственнитѣ имоти, било отъ нѣкои длъжници на наследството; второ, за всичкитѣ плодове и приходи, ако той се е ползувалъ отъ наследственнитѣ недвижими имоти.[2])

Начинътъ, по който всѣки наследникъ е длъженъ да държи смѣтка на наследницитѣ за сумитѣ, които той е получилъ отъ наследството и за ползуването отъ наследственнитѣ имоти, е опредѣленъ въ следющитѣ членове.

Когато ще се обсжжда въпроса за полученитѣ суми отъ наследственитѣ имоти, трѣбва да се прави различие, дали на-

---

[1]) Dalloz, *Succes.*, n° 1769. — Chabot, t. II, p. 282.

[2]) Duranton, t. XVII, n° 158. — Delvincourt, t. II, n° 12, p. 255.

следника, като е получавалъ наема, напримѣръ, го е получилъ лично за себе си, срещу своята наследствена часть. Понеже всѣкой наследникъ има право да получи лично за своя смѣтка това, което му се дължи срещу неговата часть, то трѣбва да се предполага, че той е получилъ само за себе си, срещу дѣлътъ си, догдето нѣма доказателство за противното, т. е., че неговата воля е била да получи за смѣтка на всичкитѣ наследници. Такова доказателство ще бѫде разпискатa, която той е далъ, като пълномощникъ на всичкитѣ наследници въ името на наследството.

Това различие въ получването има голѣмо значение за интереситѣ на масата на наследството, защото може да се появи следующия въпросъ: ако сумата, която единъ отъ наследницитѣ е получилъ отъ нѣкой наследственъ длъжникъ, не превишава неговата действителна часть въ креансата, длъженъ ли е той да я привнесе въ общата наследственна маса, въ случай че длъжника стане после несъстоятеленъ? Този въпросъ се решава различно, споредъ характера на получването. Наследникътъ, който е получилъ сума, ще е длъженъ да я привнесе, ако я е получилъ за смѣтка на всичкитѣ сънаследници. Той не ще бѫде длъженъ да я привнесе, ако я е получилъ за своя лична смѣтка. Отъ 39 римски законъ, *D. fam. ercisc.* излиза, че, понеже както активнитѣ така и пасивнитѣ креанси и дългове се дѣлятъ *ipso jure* между сънаследницитѣ, получившия сумата не е получилъ нищо друго освенъ онова, което му се е дължало. Другитѣ сънаследници можеха да искатъ, подобно нему, отъ длъжника да заплати и тѣхнитѣ части и можаха да си ги получатъ заедно съ другия, и по този начинъ да избѣгнатъ последствията отъ несъстоятелностьта на длъжника. Радѣтелния наследникъ не трѣбва да става жертва на небрежностьта на другитѣ.

Въ дадения случай не може ли да се задължи наследника, който е получилъ сумата, да я привнесе, съгласно членъ 460 отъ закона за задълженията и договоритѣ, въ наследственната маса, ако длъжника стане несъстоятеленъ, макаръ той, наследника, и да е далъ разписка, че получава отъ креансата само своята часть? Членъ 460 въ случая е неприложимъ, защото той се отнася до съдружницитѣ, а пъкъ сънаследницитѣ никакъ не сж съдружници[1]). Освѣнъ

[1]) Dalloz, *Succes.*, n° 1771 — Chabot, t. II, p. 283 — Troplong. *Des Sociétés*, n° 22, 551, 560. — Dutruc, n° 422 — Delvincourt, t. II, p. 353.

това съображение имаме и принципа на членове 279 и 280 отъ настоящия законъ, който изключава принципа на чл. 460; прочее, дълговетѣ на наследството се раздѣлятъ по право (чл. 109 отъ закона за задълженията и договоритѣ).

Ако единъ отъ наследницитѣ е завелъ отъ името на наследството единъ искъ, или е упражнилъ едно право върху единъ наследственъ имотъ, то добитата отъ това полза трѣбва, по общото правило, да ползува всичкитѣ наследници. Така напримѣръ, ако наследника е сполучилъ да погаси единъ наследственъ дългъ съ една отстѫпка, то опростената часть ще ползува всичкитѣ наследници[1])

Това сѫщото правило изисква, щото и загубитѣ, ако такива има, да тежатъ върху всичкитѣ наследници, когато наследника е действувалъ като старателенъ домакинъ.

Но, ако наследника е действувалъ отъ свое име лично за себе си, само за своята наследственна частъ, въ такъвъ случай добитата отъ това полза, било чрезъ прямо опрощаване, било въ форма на дарение, е само негова.

За изхарченото по наследството. Както наследника, който е получилъ нѣщо отъ наследството, съ което се е ползувалъ, трѣбва да го привнесе, така сѫщо наследника, който е похарчилъ извѣстна сума за неговото поддържание, подобрение, има право да иска, да му се заплатятъ само необходимитѣ и полезнитѣ разноски, но не и разноскитѣ за раскошъ, за едно удоволствие; съ една речь, той може да иска само онѣзи разноски, които сѫ били полезни за наследството.

Полезността на разноскитѣ за наследството се опредѣля *по врѣмето*, въ което тѣ сѫ били похарчени. Ако въ тази минута тѣзи разноски сѫ били необходими или полезни, тѣ трѣбва да се заплатятъ, макаръ по-после наследственния имотъ, по причина на нѣкои непредвидени събития, не е се възползувалъ отъ тѣхъ[2]). Това мнѣние се потвърдявя, по аналогия, отъ текста на членеве 269 и 270.

И така, наследника може да направи за наследството три вида разноски: необходими, полезни и раскошни.

Необходимитѣ разноски трѣбва да бѫдатъ платени непременно *напълно*.

Полезнитѣ разноски трѣбва да се платятъ само до онзи размѣръ, до който тѣ сѫ уголѣмили стойността на имота.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 283. — Dutruc, n° 422.

[2]) Poujol, t. II, p. 69 — Chabot, t. II, p. 283.

Ако наследника е похарчилъ, по неопитность, по незнание, повече отъ това, което за сѫщото нѣщо би заплатилъ единъ добъръ и опитенъ домакинъ, той нѣма право да иска излишека.

Раскошнитѣ разноски, разноскитѣ за удоволствие, не се плащатъ на наследника, който ги е похарчилъ; но той има право да си вдигне направеното, стига вдигането да не повреди имота, *sine rei detrimento*, и като възстанови имота въ първобитното му положение[1])

Да приведемъ нѣкои примѣри, които ще обяснатъ горнитѣ опредѣления на разнитѣ видове разноски.

Единъ отъ наследницитѣ плаща единъ наследственъ дългъ, по полица, отъ 5000 лева, за да предварди протеста, който може да повреди търговската честь на умрѣлия. Тѣзи разноски сѫ необходими и полезни, макаръ че кредитора можеше и да не протестира.

Синътъ продължава постройката на захванатата отъ умрѣлия баща кѫща. Плаща на майстора по контракта, сключенъ между него и наследодателя, 10000 лева. Платившия наследникъ има право да иска да му се заплати тази сума.

Разноскитѣ по водене наследственни процеси повдигатъ по нѣкога затруднения. При искането и плащането на тѣзи разноски трѣбва да се гледа, да ли наследника е водилъ процеса отъ свое име, само за своята часть, или го е водилъ отъ името на наследството.

Когато наследника пледира отъ свое име и само за своята часть, той има право да иска и отъ другитѣ наседници да участвуватъ, пропорционално съ своитѣ наследственни части, въ изплащането на сѫдебнитѣ разноски, ако процеса е спечеленъ и ако има такъвъ предмѣтъ, решението по който ще бѫде еднакво и за тѣхъ, а следователно ползува и тѣхъ[2]). Това бѣше така и въ римското право (законъ 38, D. fam. ercisc).

Когато наследника е повдигналъ и подържалъ дѣлото за и отъ името на наследството, сѫдебнитѣ разноски не му се плащатъ въ случай на изгубване, ако е очевидно, че процеса е заведенъ явно неоснователно[3]).

---

[1]) Chabot, t. II, p 284

[2]) Dalloz, *Succes.*, n° 1782

[3]) Dutruc, n° 426. — Chabot. t. II, p. 284,

Както необходимитѣ така и полезнитѣ разноски, направени за наследството, се плащатъ заедно съ законнитѣ лихви отъ деньтъ на тѣхното плащане, защото се предполага, че наследника е действувалъ, като пълномощникъ на своитѣ сънаследници[1]). А пъкъ упълномощителя е дължен да заплати на пълномощника направенитѣ отъ него разноски заедно съ лихвата отъ деньтъ на похарчуването на разноскитѣ (чл. 136 и 501 отъ закона за з. д.

Единъ отъ наследницитѣ купува и поставя въ градината статуи, или за удоволствие само прави една търкалня; тѣзи разноски сж раскошни, и като такива не се плащатъ на наследника; той може да си ги вдигне, ако това вдигание може да стане безъ повреда на градината.

За причиненитѣ загуби. — Всѣкой наследникъ, който е причинилъ загуби на наследственнитѣ имоти или работи, е длъженъ да ги заплати на своитѣ сънаследници.

Къмъ тѣзи загуби може да се приложи, по аналогия, всичко, което сме писали за отговорностьта на наследника по описъ; по тази причина, и за да избѣгнемъ повторението пращаме къмъ споменатата материя.

Какво трѣбва да се прави, ако наследника е прахосалъ движими и наследствени имоти, или пъкъ нѣма пари да заплати за ползуването отъ извѣстенъ недвижимъ имотъ? Въ такъвъ случай сънаследницитѣ иматъ право да искатъ да зематъ недвижими имоти за попълнение стойностьта на похарченитѣ движими имоти, които бихѫ имали право да получатъ въ натура ако сѫществуваха[2]).

Впрочемъ по този въпросъ ще говоримъ при коментирането отдѣла за привласчението.

Новелата отъ 7 февруарий 1906 г. Тя съдържа едно наше самородно разпореждане, основано върху справедливостьта. *Икономията* ѝ е следующата. Когато едно семейство има нѣколко пълнолѣтни члена, едни отъ които се отдѣлятъ още при живота на родителя, а образуватъ свое отдѣлно семейство и печелятъ за себе си, а другитѣ пълнолѣтни оставатъ съ семейството на баща си и заедно съ него — съ трудъ и средства — спомагатъ да се увеличи наследството, то отдѣлилитѣ се членове отъ семейството нѣматъ право да

---

[1]) Dutruc, n° 425.
[2]) Dalloz, *Succes*, n° 1736.

искатъ часть отъ увеличеното наследство. Цѣлото увеличение отива въ полза на онѣзи пълнолѣтни, които сж работили заедно съ баща си и сж създали увеличението. За да се приложи принципътъ на новелата, изискватъ се нѣколко условия, върху които ние ще се спремъ.

Първата алинея отъ новелата установява *активната* правоспособность на наследницитѣ, които иматъ право да искатъ да вематъ увеличението, и условията за упражнението на това право. А втората алинея отъ новелата установява *пасивната* способность на онѣзи наследници, които не могатъ да искатъ пай отъ увеличеното наследство и условията за сѫществуването на тази пасивна способность. *Кой може да иска да получи увеличеното наследство*? Закона отгаваря по този въпросъ. *Пълнолѣтнитѣ* нисходящи иматъ това право. При това закона не прави разлика между мѫжкитѣ и женскитѣ наследници; а тамъ, гдето закона не различава, и ние не трѣбва да различаваме: *ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus.* Прочее, всичкитѣ пълнолѣтни нисходящи, и отъ двата пола, иматъ право да искатъ, да се присмѣтне въ тѣхна полза увеличението, ако тѣ сж спомогнали за създаването му съ своя трудъ или съ свои срѣдства. Самото условие, което създава това право за пълнолѣтнитѣ нисходящи, показва, че последното принадлежи на всички наследници, безразлично отъ тѣхния полъ. Това условие е: пълнолѣтнитѣ нисходящи да сж спомогнали за увеличение на стопанството съ свой трудъ и съ свои срѣдства. А пъкъ трудътъ и срѣдствата могатъ да се влагатъ и отъ женскитѣ пълнолѣтни наследници.

Условията за увеличение на стопанството. Тѣ сж многобройни. Първото отъ тѣхъ е, щото пълнолѣтнитѣ нисходящи, които сж останали въ семейството на баща си, да сж работили заедно съ последния и да сж спомогнали за увеличение на стопанството.

Това увеличение тѣ да сж направили съ своя трудъ или свои средства. Нѣма нужда отъ съвкупностьта на двата фактора за увеличение на стопанството; достатъченъ е единъ отъ тѣхъ, защото всѣки отъ тѣхъ отдѣлно създава увеличение. Прочее, всѣки пълнолѣтенъ нисходящъ, който спомогне за увеличение на стопанството било само съ трудътъ си, било съ свои средства, има право да иска това увеличение.

Само онѣзи пълнолѣтни нисходящи иматъ право да искатъ, да се пресмѣтне въ тѣхна полза увеличението, които сж спомогнали за него съ свои срѣдства или съ свой трудъ. А онѣзи пълнолѣтни нисходящи, които не сж вложили ни трудъ, ни средства въ стопанството, нѣматъ право да искатъ пай отъ увеличението, макаръ да се намиратъ и да живѣятъ въ стопанството. Напримѣръ, единъ пълнолѣтенъ нисходящъ се учи до 26 годишна възрасть; стопанството се увеличило съ трудътъ и средствата на другитѣ пълнолѣтни; въ този случай само последнитѣ иматъ право да искатъ увеличението.

Увеличението на стопанството, за което говори, закона, трѣбва да е станало *при живота* на наследодателя; отъ това следва, че увеличението на стопанството, за което пълнолѣтнитѣ нисходящи сж спомогнали *следъ смѣртьта* на наследодателя, не подпада подъ текста на новелата. Това увеличение се урежда на общо основание.

Какъ трѣбва да се разбира израза на закона: „*като сж работили задружно съ наследодателя*“ ? Смисъла на този изразъ се намира въ пълна връзка съ онзи на израза: „*могатъ да искатъ да се пресмѣтне това увеличение въ тѣхна полза*“. Първия изразъ може да има два смисъла. Първо задружно работение въ физическия смисъль на думата, т. е. въ смисъль на съвмѣстно обработване и управление. Второ задружно работение въ смисъль, че пълнолѣтния нисходящъ живѣе заедно съ наследодателя въ стопанството. Приемането на единия или другия смисъль на израза може да даде различни последствия отъ материаленъ характеръ. Ако приемемъ първия смисъль, то се явява следующия въпросъ: понеже пълнолѣтния нисходящъ работи заедно съ баща си и съ своя съвмѣстенъ трудъ, двамата заедно увеличаватъ стопанството, този пълнолѣтенъ нисходящъ може ли да иска да се пресмѣтне това увеличение само въ негова полза, когато е известно, че не е само той твореца на увеличението. Бащата, работейки заедно съ своитѣ пълнолѣтни, не увеличава своето стопанство само за тѣхна полза. Той работи и увеличава за *всички свои наследници*, безразлично отъ тѣхната възрасть. Нека пояснимъ мисъльта си съ примѣръ: единъ баща има четире чада: едно пълнолѣтно и три малолѣтни. Бащата работи съ пълнолѣтния си синъ, двамата заедно увеличавтъ стопанството. Може ли пълно-

лѣтния синь да каже при дѣлбата: понеже азъ, като пълнолѣтенъ, работихъ заедно съ баща си и увеличихме стопанството съ 100,000 лева, искамъ щото тѣзи 100,000 лева да се пресмѣтнатъ само въ моя полза? На тази негова претенция малолѣтнитѣ не могатъ ли да му възразятъ: да, вие работихте съ баща ни заедно, и двамата заедно, съ съвмѣстенъ трудъ, увеличихте наследството; обаче, вие не можете да вземете *цѣлото* увеличение отъ 100,000 л., защото ще излезе че баща ни е работилъ, въ продължение на години, само въ полза на едного отъ наследницитѣ. Това е недопустимо отъ закона. Най-многото, на което бихте могли да претендирате, е на 50,000, тъй като половината отъ увеличението се дължи на вашия трудъ, а другата половина отъ увеличението — на бащиния ни трудъ.

Прочее, при първото тълкувание на българския изразъ пълнолѣтния нисходящъ, въ този примѣръ, би могълъ да иска да се пресмѣтне въ негова полза само половината отъ увеличението.

При другото тълкувание на израза пълнолѣтния нисходящъ може да вземе цѣлото увеличение.

Закона въ това отношение е неясенъ; дава мѣсто на разни тълкувания, последствията отъ които сж съвършенно противоположни. Ние мислимъ, че въпросътъ трѣбва да се реши съобразно съ духа на законътъ; а този духъ е, че пълнолѣтния нисходящъ може да иска да се пресмѣтне въ негова полза само онова увеличение, което се дължи само на неговия трудъ; съ други думи той може да иска да се пресмѣтне въ негова полза такава часть отъ увеличението на стопанството, която отговаря на размѣра на неговото участие въ създаване на последното.

Справедливостьта и оправданието на такова решение ще стане още по-наглѣдно, ако приемемъ, че пълнолѣтния нисходящъ и бащата сж направили увеличение на стопанството не съ трудъ, а направо съ средства, съ пари на двамата. Напр. бащата и пълнолѣтния нисходящъ даватъ по 50.000 лева и купуватъ една нива отъ 100 декара за 100,000 лева, на името на бащата. Слѣдъ смъртьта на последния пълнолѣтния нисходящъ не може да иска да вземе *цѣлата* нива, само за това, че закона казва: „може да иска да се пресмѣтне въ негова полза това увеличение“. Такава пре-

тенция би била чудовищна. Тя би служила за родителитѣ като едно средство да заобикалятъ закона, когато искатъ да облагодѣтелствоватъ едно отъ своитѣ дѣца въ вреда на другитѣ. И наистина, при такова иудейско тълкуване би могло да се случи следнето: Х. има двѣ дѣца А. и Б.; последния полнолѣтенъ, а първия малолѣтенъ Х дава 800,000 лева и Б. дава 100.000 и купуватъ съ 900,000 на името на Х една кжща. При дѣлбата Б. заявява да се пресмѣтне *цѣлата* кжща въ негова полза. Отъ това излиза, че отъ изразътъ: „могатъ да искатъ да се пресмѣтне *това увеличение въ тѣхна полза*“ думитѣ „това увеличение“ трѣбва да се разбиратъ въ смисъль на *такова увеличение, стойностьта на което да отговаря на стойностьта на положения трудъ или вложенитѣ средства за увеличението на стопанството.*

Пълнолѣтнитѣ наследници, които не могатъ да искатъ цѣлото увеличение, а — само пропорционално на своето участие въ създаване на увеличението, наследватъ отдѣлно всѣки своята часть. Ако за увеличението сж способствували двама души въ еднакъвъ размѣръ, тѣхната часть въ това увеличение, е равна; ако ли размѣра на тѣхното участие въ увеличението не е еднакъвъ, то и частитѣ имъ въ него не ще бждатъ еднакви.

Ако пълнолѣтнитѣ нисходящи, които сж спомогнали за увеличение на стопанството, сж отъ разенъ полъ и ако увеличението е отъ земледѣлческо стопанство, къмъ тѣзи пълнолѣтни нисходящи прилага ли се правилото на чл. 21 ал. 3, т. е. ще дѣлятъ ли тѣ помежду си увеличението въ пропорция 1: 2? Напримѣръ, Х. умира и оставя земледѣлческо стопанство и петь души наследници *А, Б, В, Г, Д*, отъ които първитѣ трима сж спомогнали да се увеличи стопанството съ 90 декара ниви. Наслѣдството ще се дѣли съгласно чл. 21. Наследника *А* е отъ женски полъ. *Б* и *В* отъ мжжски полъ. Какъ ще подѣлятъ увеличението отъ 90 декара ниви, които трѣбва да се смѣтнатъ въ тѣхна полза? По равно ли или въ пропорция 1: 2? Отговора на този въпросъ зависи отъ характера на увеличението. Ако то се счете като съставна часть отъ наследството, която ще бжде дадена на увеличителитѣ А., и Б, В като такова, т. е, като наследство, увеличението ще се раздѣли между упоменатитѣ наследници

по правилото на чл. 21 ал. 3, въ какъвто случай А. ще получи $^1/_5 \times 90 = 18$ декара, а Б, и В ще получатъ по $^2/_5 \times 90 = 36$ декара.

Ако ли пъкъ увеличението ще се счете не като наследство, а като единъ *съдружески* имотъ, то ще се раздѣли между А. Б. и В. по равно — по 30 декара, тъй като частитѣ на съсобственницитѣ се предполагатъ равни, догдѣто не се докаже противното (чл. 54 зак. за им. и соб.). Прочее, увеличението е ли часть отъ наследството въ смисъль на закона? Трѣбва да признаемъ, че се намираме въ извѣстно затруднение да се произнесемъ въ единъ или другия смисълъ.

Чл. 242, който говори за това увеличение, се намира въ отдѣла за *дѣлбата на наследствата*, и само на това основание би трѣбвало да се реши въпроса утвърдително; обаче, на този отговоръ би могло да се възрази, че правилата за дѣлбата (чл. 237—250), въ които влиза и чл. 242, се прилагатъ и къмъ дѣлбата на всѣка нераздѣлна съсобственность, а следователно и къмъ съдружеската (чл. 63 отъ зак. за имущ. и собств. и чл. 482 отъ з. д.).

Значи, не е мѣстонахождението на чл. 242, което ще опредѣли характера на увеличението. Би ли могло да се каже, че увеличението на стопанството, като се пресмѣта въ полза на онѣзи, които сж го създали, уголѣмява тѣхния наследственъ пай, както последния би се уголѣмилъ по причина на нѣкое друго обстоятелство, както напр. смъртьта на едного отъ наследницитѣ? Такова заключение би било рисковано, защото размѣра на наследствената часть на нисходящитѣ, като право, се опредѣля по принципъ въ чл. 21. Неравенството на наследственнитѣ части по този текстъ се обяснява съ полътъ на наследницитѣ. Тукъ се презюмира, че законодателя е допусналъ неравенство въ частитѣ, защото е вѣрвалъ, че такава е била предполагаемата воля на наследодателя. Тази презумпция не може да има мѣсто при чл. 242, тъй като увеличението, което се пада на пълнолѣтнигѣ нисходящи, не е изключителна собственность на наследодателя, която следъ смъртьта му се преобръща въ наследство; то е собственность на неговитѣ създатели, които сж бащата и нисходящитѣ; значи, не може да се опредѣли характера на увеличението и съ принципа на уголѣмяването.

Отъ обясненията, които министра на Правосждието е далъ на новелата къмъ чл. 242 въ заседанието на Народ-

ното Събрание при второто четение на закона излиза, че той счита увеличението за часть отъ наследството[1]).

Ние мислимъ, че би могло да се излезе отъ това юридическо имброглио, ако приемемъ за критериумъ *врѣмесъздаването* на увеличението. Закона говори за такова увеличение, което е станало *„при живота на наследодателя"*. Наследодателя работи задружно съ своитѣ пълнолѣтни нисходяши, *създава* богатство, имотъ, които закона нарича *увеличение* на стопанството. Всѣко натрупано богатство е собственность на онѣзи, които сж го създали съ свой трудъ или свои средства. Ако имота е спечеленъ отъ едного, той е собственность само на едно лице, догдето то живѣе и го притежава; ако ли пъкъ имота е спечеленъ отъ нѣколко души, той е тѣхна нераздѣлна собственность. Това, което наследодателя е припечелилъ, заедно съ своитѣ пълнолѣтни нисходящи, е *общо* между него и тѣхъ. Припечеления имотъ или, както го нарича закона, *„увеличението"* е собственность на наследодателя и на пълнолѣтнитѣ нисходящи, които сж го създали съ своя трудъ или средства.

И така, *увеличението* на стопанството е собственность на онѣзи, които сж го създали съ свой трудъ и съ свои средства, а тѣзи създатели сж наследодателя и пълнолѣтнитѣ нисходящи; тѣ сж собственници на увеличението. Нека прибавимъ, безъ да се стесняваме, че тази собственность е своеобразна, е sui generis; че нейната своеобразность се проявява въ нѣколко направления. Така, тази собственность между наследодателя и неговитѣ пълнолѣтни нисходящи е отъ смѣсенъ характеръ; тя има и наследственъ и съсобственъ характеръ.

Тя има наследственъ характеръ, защото дѣлбата ѝ може да бѫде искана и получена само следъ смъртьта на единия съсобственникъ, който въ момента на дѣлбата ще се представлява отъ всички наследници, включително съсобственницитѣ на *de cujus*; а пъкъ дѣлбата на обикновенната съсобственность може да бѫде искана въ всѣко врѣме (*чл.* 61 отъ Зак. за Им. и Соб.)

Нейния комунистически характеръ се състои въ това, че увеличението принадлежи съсобственно на наследодателя и на пълнолѣтнитѣ нисходящи, които сж създали увеличението съ свой трудъ или средства.

---

[1]) Н. Бояджиевъ, Сборникъ, стр. 110 и 111.

Кое е юридическото основание на тази съсобственность? То е онова на всѣка съсобственность.

Сѣдалището на материята по този въпросъ не е тукъ. При все това ние ще припомнимъ само принципа по него.

Pothier казва, че общността, *(la communauté)*, която е между едно или нѣколко лица, било отъ универсалността на предмѣти, било отъ частни имоти, безъ да има между тѣхъ съдружески договоръ, е единъ видъ полу-договоръ (*est une espèce de quasi-contrat*[1]). Сѫщото поддържатъ и други автори[2])

Има и такива, които виждатъ основанието на съсобственността не въ полу-договора, защото закона не причислява къмъ последния и нея. Съсобствеността се ражда отъ договоръ. Нѣколко лица купуватъ общо единъ имотъ. Отъ тази покупка може да произлезе или едно съдружие, една обикновенна фактическа общность *(une simple communauté de fait)*. Обаче, и въ единия и въ другия случай има договоръ, има съгласие между странитѣ[3]).

Съсобствеността (la communauté) е родътъ, а съдружието (*la société*) е видътъ. Прочее, съдружието съдържа винаги въ себѣ си съсобствеността; но последната не съдържа винаги съдружие. Съсобствеността може да произтича и отъ договоръ, а съдружието произтича винаги отъ съсобствеността.

Обикновенната фактическа общность, *communio incidens*, предполага единъ юридически фактъ, установенъ или отъ странитѣ, или *отъ закона*, или отъ едно трето лице.

Но това е за обикновенната и за редовната съсобственность. Тя е, която произхожда отъ договоръ или отъ полудоговоръ, съгласно изложенитѣ двѣ мнения. А съсобствеността, която представлява *увеличението* на стопанството по чл. 242, казахме, е своеобразна, е *sui generis*.

И относително своето происхождение тя се отличава отъ обикновенната съсобственность. Въ това отношение нейната своеобразность се състои въ това, че тя не происхожда ни отъ договоръ, ни отъ полу-договоръ, а — *отъ закона*. Закона е, който счита увеличението за съсобственность между наследодателя и негови пълнолѣтни нисходящи.

---

1) Pothier, *De la Société*, n° 181.
2) Duranton, t. XII, n° 320. — Mourlon, t. III, n° 862.
3) Laurent, t. XXVI, n° 432. — Guillery, *Société*, t. I, n° 59. — Pand. belges, v° Communiste, XXI, n° 13.

Ако се приеме нашата теория, че увеличението на стопанството, за което говори чл. 242, не е наследство, а е една съсобственность, макаръ *sui generis*, между наследодателя и неговитѣ пълнолѣтни нисходящи, които сж го създали съ свой трудъ, или средства, то пълнолѣтнитѣ нисходящи се считатъ, че иматъ отъ нея еднакви части, догдето се не докаже противното. А отъ това следва, че при дѣлбата на увеличението на стопанството между пълнолѣтнитѣ нисходящи отъ разенъ полъ не се прилага чл. 21 ал. 3. Това увеличение се дѣли не по правилата на *familiae ercisundae actio, а* по *communi dividundo.*

— Отъ това гледище проистича и едно особенно последствие спрямо недостойния да наследва. Този последния не може да наследва собственнитѣ имоти на *de cujus*, спрѣмо когото той е недостоенъ; но може да си получи припадающата часть отъ увеличението на стопанството, защото тя е негова собственность, която недостоинството не може да засѣгне, понеже по причина на него недостойния губи своето право само върху наследственнитѣ имоти.

— Законътъ говори за увеличението, което е създадено съ трудътъ и срѣдствата само на пълнолѣтнитѣ нисходящи; но какъ да се реши въпросътъ, ако то е създадено и съ средствата на *малолѣтнитѣ* нисходящи. Напримѣръ, единъ малолѣтенъ наследникъ отъ едно селско стопанство получава единъ завѣтъ отъ 50.000 лева отъ свой роднина. Бащата купува съ тѣхъ на свое име една нива отъ 50 декара, която въ момента на дѣлбата струва 200.000 лева. Има ли право малолѣтния нисходящъ да иска увеличението отъ 200.000, както би могълъ да го иска пълнолѣтния, или той е само кредиторъ спрямо наследството за 50.000 лева? Справедливостьта би изисквала, да се реши въпроса въ полза на малолѣтния нисходящъ, паритѣ на когото сж създали увеличението; обаче, принципитѣ въ случая не сж съгласни съ нея. Новелата къмъ чл. 242 е едно изключение, установено изрично само въ полза на *пълнолѣтнитѣ* нисходящи, средствата на които влечатъ подирѣ си особственявание на увеличението. Като изключение, то се тълкува ограничетелно и се прилага въ полза само на онѣзи лица, за които то е установено отъ закона. За това малотѣтния наследникъ е само кредиторъ спрямо наследството за 50.000 лева заедно съ законнитѣ лихви.

— Своеобразността на увеличението-съсобственность се състои още и въ това, че то се дължи на пълнолѣтнитѣ нисходящи следъ смъртьта на *de cujus* само тогава, когато последния *не е ги възнаградилъ по другъ начинъ;* по аргумента *à contrario*, ако пълнолѣтнитѣ нисходящи сж възнаградени отъ наследодателя *по другъ начинъ*, тѣ нѣматъ право да искатъ увеличението. Да бждатъ възнаградени пълнолѣтнитѣ нисходящи отъ наследодателя при живота му по другъ начинъ, значи, че той още приживѣ е турилъ край на нераздѣлността на съсобственността не чрезъ дѣлба, а по другъ начинъ. А пъкъ ние видѣхме пóрано, че нераздѣлността може да се прекрати не само съ дѣлба, но и по другъ начинъ. (продажба, замѣна и др)

— *По какъвъ другъ начинъ* могатъ да бждатъ възнаградени пълнолѣтнитѣ нисходящи, които сж спомогнали за увеличение на стопанството? Възнаграждяването може да се прояви въ разни форми, сжщността на които ще се състои винаги въ това, че наследодателя е далъ при живота си нѣкои свой имотъ направо или прикрито. Напримѣръ, наследодателя подарява направо единъ свой имотъ на пълнолѣтния нисходящъ, който е спомогналъ за увеличение стопанството, или му продава единъ имотъ, който струва, 100.000 лева за една цѣна отъ 20.000 лева; по този начинъ го облагодетелствува по прикритъ начинъ съ 80.000 лева. Или му дава едно дарственно възнаграждение съгласно чл. 307.

— Но ние знаемъ, че всичкитѣ нисходящи сж длъжни да привнесатъ полученитѣ дарения, явни или прикрити, ако не сж освободени отъ привнисание (чл. 251). Разпорежданието на чл. 242 не е ли въ противорѣчие съ онова на чл. 251? Едно и сжщо дарение по чл. 242 е *възнаграждение* на пълнолѣтния нисходящъ срѣщу създаденото отъ него увеличение на стопанството; то по чл. 251 е дарение, което подлежи на привнисание. Какъ да се съгласува и помири това противорѣчие? Ако дарението се счете, че представлява *„възнаграждението“* по чл. 242, то не подлежи на привнисание съгласно чл. 251; ако то не се счете за такова възнаграждение, ще бжде привнесено. Интереса на възнаградения пълнолѣтенъ нисходящъ може да се състои въ това да задържи подарения имотъ като „възнаграждение“ срѣщу създаденото отъ него увеличение на стопанството; а интереса на другитѣ

сънаследници може да е противенъ, именно, да изисква да имъ бѫде привнесенъ подарения имотъ.

Чл. 251 постановява общъ принципъ, че *всѣко* дарение подлежи на привнисание, освѣнъ ако наследодателя е направилъ противно разпореждане. Прочее, по това правило, дарението, направено на пълнолѣтния низходящъ, трѣбва да бѫде привнесено отъ последния. За да избѣгне това привнисание, наследедателя трѣбва да направи друго по този предмѣтъ разпореждане, т. е. трѣбва да направи едно разпореждание, (актъ), въ което да каже изрично ,че той прави това дарение на своя пълнолѣтенъ нисходящъ, като възнаграждение срѣщу увеличение на стопанството. При такава само декларация отъ страна на наследодателя надарения ще бѫде освободенъ отъ задължението да привнесе имота и ще може да го задържи като възнаграждение.

Своеобразността на увеличението — съсобственность се проявява още и въ това, че, ако пълнолѣтния низходящъ не е възнагражденъ отъ наследодателя при живѣ по нѣкой *другъ* начинъ, той има право да иска да се пресмѣтне това увеличение въ негова полза и да направи това искание по всичкитѣ правила за дѣлбата на едно наследство. Той трѣбва да направи искането си въ производството по дѣлбата и да го направи до свършването на последната, а интересътъ на всичкитѣ наследници налага, щото то да бѫде направено преди съставяне на дѣловетѣ, за да може да се включи въ тоя на правоимѣющия пълнолѣтенъ нисходящъ припадающата му се часть отъ увеличението, било въ натура, било въ възмездие съ пари.

Ние разбираме, че правоимѣющия пълнолѣтенъ нисходящъ може да иска тази часть отъ увеличението и въ натура и въ пари, съгласно съотвѣтнитѣ правила за дѣлбата на наследството въобще.

Установеното отъ чл. 242 изключение не е отъ общественъ интересъ и сънаследницитѣ могатъ да се откажатъ отъ правото, което имъ дава този текстъ. И наистина, закона дава право на пълнолѣтнитѣ низходящи, които сж спомогнали за увеличение на стопанството, да се откажатъ писменно отъ своето право да го искатъ. За да бѫде действително отказването, то трѣбва да бѫде *писменно*.

Ако отказването е направено не писменно, а устно, то е несѫществующе и пълнолѣтния нисходящъ може да си иска

увеличението, като да не е направилъ никакво отказване отъ своето право.

Какво трѣбва да бѫде *писменното* отказване? Трѣбва ли да бѫде направено съ автентиченъ актъ или може да бѫде направено и съ *частенъ* писменъ актъ? Закона не прави никакво различие въ това отношение; отъ това следва, че отказването може да се направи и съ *частенъ* писменъ актъ. Този частенъ писменъ актъ, може да бѫде и въ форма на едно писмо, на кореспонденция, на смѣтка и пр.

Това трѣбва да бѫде така споредъ нашата теория за юридическия характеръ на увеличението, а споредъ теорията на онѣзи, които биха го счели, като часть отъ наследството, отказването ще бѫде отказване отъ едно наследство и ще трѣбва да стане *писменно* предъ онзи окржженъ сѫдъ, въ окржга на който се е отворило наследството (чл. 199)

Отказването дѣлимо ли е? Могатъ ли пълнолѣтнитѣ наследници да се откажатъ *частично* отъ увеличението? Напримѣръ, могатъ ли тѣ да заявятъ писменно, че се отказватъ, отъ *половината* на припадающето имъ се увеличение? И тукъ изпъква като *Deus ex machina* въпроса за характера на увеличението. Ако това се счете за наследство, отричанието отъ наследство е *недѣлимо*. Ако ли то е съсобственность, отказването е *дѣлимо*.

Пълнолѣтния низходящъ, който е спомогналъ за увеличение на стопанството, може ли да се откаже отъ своето право *преди смъртьта* на наследодателя? Разрѣшението на този въпросъ зависи отъ характера, който ще дадемъ на увеличението. Ако приемемъ, че то съставлява часть отъ наследство, отказването отъ едно наследство не може да стане при живота на наследодателя, понеже никой не може да се откаже отъ наследството на единъ живъ човѣкъ (чл. 208) нито да прави каквито и да е съглашения относително това наследство (чл. 23 отъ З. Д.)

Ако ли се приеме нашето глѣдище, че увеличението е една съсобственность между наследодателя и пълнолѣтнитѣ нисходящи, отказването може да стане и *преди* отварянието на наследството. И отъ този въпросъ става осезателна важностьта на въпроса за юридическия характеръ на увеличението.

Веднажъ направено отказването писменно, може ли, и до кой моментъ, да бѫде отмѣнено?

Отказването отъ правото на пълнолѣтния низходящъ е единъ едностраненъ договоръ, който може да бѫде оттегленъ до тогава, до когато не е приетъ отъ другата страна, въ полза на която се прави отказването. Веднажъ прието отъ последнята, отказването става безвъзвратно и неотмѣняемо.

Формата на увеличението. Тя може да бѫде различна. Увеличението може да се прояви *количествено*; напримѣръ, увеличава се числото на движимитѣ и недвижимитѣ имоти на стопанството; увеличава се площьта на непокрититѣ недвижими имоти; увеличава се броя на добитъка; увеличаватъ се паритѣ.

Но увеличението може да се прояви въ форма на *подобрение* на съществующия недвижимъ имотъ. Напримѣръ, наследодателя има двѣ кѫщи: той заедно съ средствата на единъ свой пълнолѣтенъ нисходящъ прави *подобрения* въ кѫщитѣ. Тѣзи подобрения се считатъ за увеличение на стопанството, защото увеличаватъ стойностьта на кѫщитѣ.

Въ тази смисълъ е и юриспруденцията на нашия Върховенъ Кас. Сѫдъ, който е решилъ, че „въпросътъ за направенитѣ отъ нѣкой отъ наследницитѣ подобрения въ наследственнитѣ имоти, съ които е увеличено стопанството на наследодателя, когато сѫ извършени при живота на последния, съ тѣхни средства и трудъ, трѣбва да се ликвидира при дѣлбеното производство."[1])

Отъ това решѣние на Върх. Кас. Сѫдъ, както и отъ друго малко по ранно се вижда, че въ дѣлбеното производство се представляватъ всички доказателства за увеличението и неговия размѣръ. Сънаследницитѣ на пълнолѣтния нисходящъ, който заявява искание, при дѣлбата, да се пресмѣтне въ негова полза увеличението, нѣматъ право да искатъ, щото той да заведе искъ на общо основание само за това, че тѣ оспорватъ размѣра на увеличението. Неговото право е освѣтено отъ знкона; въпросътъ е само за размѣрътъ на увеличението Възражението на сънаследницитѣ и по сѫщество и по размѣръ се решава въ производството за дѣлба. За доказване на своето искание и по сѫщество и по размѣръ, пълнолѣтния може да представлява всичкитѣ законни доказателства.[2])

[1]) К. Р. № 44 отъ 21. I. 1926 г. I. Г. О. (Гл. адв. прег., год. VI, брой 16, стр. 121).

[2]) К. Р. № 25 отъ 16. I. 1926 г. I. Г. О.

Понеже пълнолѣтния нисходящъ получава припадающата му се часть при дѣлбата, излиза, че тази часть увеличава неговия дѣлъ било въ натура, било въ пари.

Пълнолѣтнитѣ нисходящи могатъ да спомогнатъ за увеличение на стопанството по разни начини, споредъ своитѣ способности и познания. Единъ може да спомогне на земледелието, другъ на скотовъдството. Трѣбва ли въ такъвъ случай да се индивидуализира увеличението, въ смисълъ да се пресмѣтне въ полза на всѣки пълнолѣтенъ онова увеличение на стопанството и по онзи неговъ клонъ, по който е работилъ, като се счете, че той нѣма право на участие въ другото увеличение? Напримѣръ, наследодателя Х. има два пълнолѣтни сина, единия отъ които е специалистъ по винарство, а другия специалистъ по търговията. Винаря спомага да се увеличи числото на лозята на стопанството въ размѣръ на стойностъ отъ 200,000 лева; а търговеца, за сѫщия периодъ, донася печалба на стопанството 50,000 лева. Какъ ще се постѫпи въ случая. Увеличението на лозята и онова отъ търговията ще се смѣсятъ ли, за да се образува едно увеличение отъ 250,000, което ще се дѣли по равно между двамата съ-наследника, или всѣки отъ тѣхъ има право да иска да се пресмѣтне въ негова полза индивидуализираното увеличение, т. е. само онова, което всѣки отъ тѣхъ е създалъ? По принципъ увеличението е *общо* за всичкитѣ наследници, защото всичкитѣ работятъ за увеличението на универсалността на наследственния имотъ; но то може да бѫде и дѣлимо. Това зависи отъ споразумѣнието, което наследодателя е направилъ съ пълнолѣтнитѣ нисходящи, ако има такова споразумѣние, да спомагатъ за увеличението всѣки въ своята отрасъль. Индивидуализирането и дѣлимостьта на увеличението представлява голѣми неудобства при ликвидирането му, за това трѣбва да се предпочете началото на недѣлимостьта на увеличението и на неговия универсаленъ характеръ.

Стойностьта на увеличението. По кой моментъ трѣбва да се оцѣнява то; по момента на наследствоотварянието ли или по момента на дѣлбата? Ние мислимъ, че стойностьта се опредѣля по последния моментъ, защото стойностьта на паеветѣ се опредѣля по цѣната, която наследственнитѣ имоти иматъ въ врѣме на производството на дѣлбата. Това се вижда явно отъ разпореждането на чл. 1188 на Граж. Сѫдопр., спо-

редъ, който сѫдътъ назначава вещи лица да оцѣнятъ наследственнитѣ имоти. Цѣната на наследственнитѣ имоти по момента на наследствоотваряването се взема въ внимание само за намаление на завѣтитѣ и на даренията (чл. 107 и 338).

Има ли право наследодателя да опредѣля размѣра на увеличението, което трѣбва да се пресмѣтне въ полза на пълнолетнитѣ нисходящи наследници, които сѫ спомогнали за неговото създаване? Ние мислимъ че наследодателя нѣма такова право, защото увеличението по своето съдържание и по своя размѣръ е едно право на съсобственникъ, стойността на което не може да се опредѣля произволно отъ другия съсобственникъ, какъвто е наследодателя. Той може да опредѣли този размѣръ само тогава, когато при живота възнаградява своитѣ пълнолѣтни по нѣкой начинъ срещу увеличението, за което тѣ сѫ спомогнали, и то при условие че този размѣръ ще бѫде удобренъ отъ тѣхъ.

Пасивната способность. Втората алинея опредѣля пасивната способность на сънаследницитѣ, т. е. кои наследници не могатъ да се ползуватъ отъ увеличението.

Тѣ сѫ *пълнолѣтнитѣ* наследници, които при живота на наследодателя сѫ се отдѣлили отъ домакинството. Тукъ закона изисква съвокупностьта и на тритѣхъ условия: 1⁰ наследницитѣ да сѫ *пълнолѣтни* безразлично отъ тѣхния полъ; 2⁰ да сѫ се *отдѣлили* отъ домакинството и 3⁰ отдѣлението отъ домакинството да е станало *при живота* на наследодателя.

1⁰ Да сѫ *пълнолѣтни*, т. е навършили 21 година. Подпаднатъ ли подъ тази категория и онѣзи сънаследници, които, като сѫ се отдѣлили *при живота* на наследодателя, сѫ биле *малолѣтни*, но сѫ станали пълнолѣтни следъ отдѣлението си отъ домакинството?

Както първата алинея създаде едно изключение, тъй сѫщо и втората има характеръ на изключение, което би трѣбвало да се тълкува ограничително. Освенъ това отъ буквата на закона излиза, че правото за увеличение се упражнява *само* срещу онѣзи пълнолѣтни сънаследници, които, при живота на наследодателя, сѫ се отдѣлили отъ домакинството; т. е. закона визира такива сънаследници, които сѫ биле пълнолѣтни въ *момента на отдѣлянето си отъ домакинството*, а не и онѣзи сънаследници, които сѫ били малолѣтни, когато сѫ се отдѣлили отъ домакинството.

Прочее, съгласно изключителния характеръ на втората алинея и нейната буква, отговора на горния въпросъ би трѣбвало да бѫде отрицателенъ. Обаче, въ случая, при разрешението на въпроса въ отрицателенъ смисълъ, буквата на закона дохожда въ конфликтъ съ справедливостьта. Единъ примѣръ ще илустрира мисъльта ни. Да предположимъ, че единъ членъ отъ домакинството, който има 20 годинн и 11 мѣсеца се отдѣля отъ домакинството и единъ мѣсецъ следъ отдѣлянето си той става пълнолѣтенъ, наследодателя умира два дни следъ отдѣлянето на чѣдото отъ домакинството. До момента на отдѣлянето другъ пълнолѣтенъ сънаследникъ, съ своя трудъ и срѣдства, е увеличилъ вече домакинството съ една цѣнность отъ 200000 лева. Ако отдѣлилия се би постоялъ въ домакинството още единъ мѣсецъ, пълнолѣтния нисходящъ, който е спомогналъ за увеличението, не щѣше да има право да иска, щото то да се пресмѣтне само въ негова полза, и първия щеше да се възползува отъ това увеличение. Значи, отдѣлилия се сънаследникъ ще бѫде наказанъ съ лишение отъ правото върху увеличението, защото е прибързалъ съ единъ мѣсецъ.

Несправедливостьта може да е явна, но срещу нея нѣма лѣкарство, когато тя е допусната изрично отъ закона, и коментатора нѣма право да отиде противъ принципитѣ само и само да отстрани една несправедливость спрѣмо едного или нѣколцина отъ сънаследницитѣ.

Може ли, въ право ли е, коментатора да даде едно произволно тълкувание на чл. 21, за да отстрани установеното отъ него неравенство между сънаследницитѣ отъ разнитѣ полове?

Ако сънаследницитѣ, които сѫ се отдѣлили отъ домакинството, сѫ малолѣтни, правото за увеличение не може да се упражни. Това е обяснено изрично отъ министра на Правосѫдието въ Нар. Събрание при второто чете.ение на законопроекта на новелата. Ето какво е казалъ той: „Защо предвиждаме тази алинея? — Защото много често непълнолѣтни дѣца, които, до когато не сѫ достигнали до 21 година, още не разбиратъ значението на своитѣ дѣйствия; нѣкои отъ тѣхъ да отидатъ нѣкаде чирачета, могатъ най-сетне да се отдѣлятъ врѣменно отъ кѫщата, да отидатъ на друго мѣсто, но, понеже тѣ сѫ малолѣтни и тѣхнитѣ актове нѣматъ сила

предъ закона, то тия тѣхни действия врѣменно отдѣление отъ бащата или отъ семейството не могатъ да ги лишатъ отъ правото да вематъ равно участие съ другитѣ братя; и само тогава, когато станатъ пълнолѣтни, ако не се върнатъ въ общото семейство и продължаватъ пакъ да стоятъ отдѣлни, тогава, разбира се, и по отношение къмъ тѣхъ ще се приложатъ правилата на първата алинея. Така сѫщо сме имали прѣдъ видъ, когато сме поставили втората алинея и и това: да не могатъ да претендиратъ по голѣмитѣ братя да имъ се пресмѣтне по голѣмъ дѣлъ противъ тѣхнитѣ малолѣтни братчета и сестричета, защото, до като тѣ сѫ малолѣтни, всичкитѣ съставляватъ едно семейство, и, следователно, особенни предпочитания не може да има къмъ тѣхъ; може да има предпочитание само тогава, когато *въ врѣме на пълнолѣтството* единъ се отдѣли отъ семейството и образува отдѣлно семейство. Пакъ ще забелѣжа, че врѣменно отлѫчвание отъ семейството — напр. службата и долнитѣ чинове въ редоветѣ на армията — това не е отдѣляние отъ семейството, а само тогава, когато има постоянно отдѣляние отъ семейството има образувано особенно хозяйство"[1]).

И така, първата алинея може да се приложи само тогава, когато още при живота на наследодателя сѫ се отдѣлили отъ домакинството нѣкои пълнолѣтни сънаследници. Нѣма ли такова отдѣление отъ домакинството, пълнолѣтнитѣ нисходящи, които сѫ спомогнали, съ своя трудъ и съ свои средства за увеличение на домакинството нѣматъ право да искатъ да се пресметне последното въ тѣхна полза. Това увеличение въ такъвъ случай става часть отъ наследството, което увеличава последното и се дѣли на общо основание.

И това е една своеобразность на увеличение съсобственността. То е съсобственность само условно: ако още при живота на наследодателя сѫ се отдѣлили отъ домакинството пълнолѣтни сънаследници. Нѣма ли такова отдѣление, нѣма и увеличение въ смисъла на закона.

Не е *факта* на отдѣлението отъ домакинството, *самъ по себѣ си*, който лишава отдѣлилитѣ се отъ правото върху увеличението, а *факта на невнисание* трудъ и средства въ домакинството за неговото увеличение. *Ratio legis* на втората алинея е, че отдѣлилитѣ се пълнолѣтни сънаследници не

---

[1]) П. Бояджиевъ *Сборникъ*, стр. 112.

внасятъ *нищо* въ домакинството на бащата, а всичко, което печелятъ, внасятъ въ своето отдѣлно стопанство.

Ако не сѫществува този последенъ фактъ, първата алинея е неприложима. Напримѣръ, отъ домакинството на Х. още при живота му се отдѣля единъ пълнолѣтенъ членъ. Отдѣлилия се е офицеръ, ергенъ; вниса всичко, което печели, въ домакинството на Х. и съ тѣзи негови средства се увеличава последното. Въ този случай само факта на отдѣлянето на офицера отъ домакинството не дава право на пълнолѣтнитѣ нисходящи, които сѫ останали въ домакинството и тоже сѫ спомогнали за неговото увеличение съ трудъ и средства, да искатъ да се пресмѣтне увеличението въ тѣхна полза, защото отдѣления отъ домакинството офицеръ е *внасялъ* въ домакинството.

Въ този смисълъ е и обяснението на министра на правосѫд. въ Нар. Събрание[1]).

За да парализира приложението на първата алинея отъ чл. 242, внисанието, отъ страна на отдѣлилия се сънаследникъ, на средства въ домакинството на наследодателя, трѣбва ли да става съ изричното съгласие на последния и на останалитѣ отъ домакинството пълнолѣтни сънаследници, или това парализирание може да бѫде причинено отъ самия фактъ на внисанието, прието мълчаливо отъ тѣхъ? Ние мислимъ, че въ този случай нѣма нужда отъ изрично съглашение. Факта на внисанието, самъ по себе си, и мълчаливото приемание на внисанитѣ отъ отдѣлилия се сънаследникъ средства е единъ мълчаливъ договоръ между него и онѣзи, които приематъ вноскитѣ.

А пъкъ разпореждането и на втората алинея не е отъ обществень редъ, и сънаследницитѣ могатъ да го дерожиратъ.

Ако следъ смъртьта на наследодателя нѣкой отъ сънаследницитѣ построи, съ свои средства, кѫща върху едно наследственно мѣсто, тази кѫща включва ли се въ наследственнатата маса и подлежи ли на подѣлба съ право за наследника, който я е построилъ да иска отъ сънаследницитѣ си съотвѣтното прихващание и привнасяние? Нашия Върхов. Кас. сѫдъ, дава утвърдителенъ отговоръ на този въпросъ, като счита, че така построена върху наследственно мѣсто кѫща е приращение и съгласно чл. 76 отъ закона за Имуш.

---

[1]) П. Бояджиевъ, *Сборникъ*, стр. 111.

и Собств. тя принадлежи на собственика — наследницитѣ на покойния, *взети вкупомъ*. Поради това такава кѫща трѣбва да следва правното положение на мѣстото, и понеже то се включва въ наследственната маса, и кѫщата сѫщо трѣбва да влѣзе въ нея. Съ това наследницитѣ, които сѫ построили, съ свои срѣдства, кѫщата върху наследственното мѣсто, „не губятъ правото да искатъ *чрезъ привнасяне по реда на чл. 1193 отъ Гр. Сѫд. и съобразно съ условията на чл. 80—83 отъ Зак. за Им. и Соб.*, това, за което иматъ право вследствие на направенитѣ постройки върху наследственния имотъ“[1]).

Както се вижда, Върх. Кас. Сѫдъ решава само, че въ наследствената маса се включватъ постройкитѣ, направени отъ сънаследницитѣ върху наследственното мѣсто; че тѣзи постройки подхождатъ на дѣлба съ право за наследницитѣ, които сѫ ги построили, да искатъ отъ сънаследницитѣ си съответно прихващание и привнасяние; но той не се произнася за основанието на това прихващание и привнасяние.

Дали стойностьта на постройката ще бѫде единъ дългъ на всичкитѣ наследници, взети вкупомъ, къмъ наследството, и ще се привнесе отъ тѣхъ като тѣхенъ дългъ къмъ наследството съгласно чл. 243; или тя ще бѫде счетена като подобрение на имотъ, който трѣбва да се привнесе въ наследствената маса, и въ такъвъ случай ликвидацията на този въпросъ ще стане по аналогия, съгласно правилото на чл. 269? А разрѣшението на този въпросъ въ единъ или другъ смисълъ има значение въ разни отношения, както това ще видимъ при коментирането на следующитѣ текстове.

Ние сме наклонни да считаме, че стойностьта на постройката ще се счете за дългъ на всички останали сънаследници къмъ наследството, който дългъ тѣ сѫ длъжни да привнесатъ въ масата на наследството въ полза на онѣзи наследници, които, съ свой срѣдства, сѫ построили кѫщата на наследственно мѣсто (чл. 243).

---

[1]) К. Р. № 485 отъ 6. IX. 1926, I. Г. О. (адв. Прег. Год VI!, брой 4, стр. 27)

Чл. 243.[1])

Всѣкой наследникъ привнася въ масата споредъ правилата, които по долу сѫ опредѣлени: дароветѣ, които му сѫ били дадени и сумитѣ, които той дължи.

Този членъ постановява едно правило, въ силата на което всѣки наследникъ е дълженъ да привнесе въ наследственната маса всичкитѣ дарове, които наследователтъ му е билъ направилъ, а така сѫщо и всички суми, които той дължи, било лично на наследодателя, било на наследството Начина за това привнасяние се опредѣля въ последующитѣ членове. Това привнасяние е необходимо, за да се извърши дѣлбата; безъ него последнята би се усложнила съ единъ лабиринтъ отъ процеси между сънаследницитѣ.

Закона съдържа цѣлъ отдѣлъ за привнасянието и прехващанията, и по-голѣмата часть отъ въпроситѣ, които могѫтъ да възникнатъ при комментирането на членъ 243, би трѣбвало да се третиратъ въ този отдѣлъ, но, понеже ние сме решили да не измѣняваме рѣдътъ на нумерацията на членоветѣ отъ закона, ще разглѣдаме всичкитѣ въпроси.

Отъ текста на члена се вижда, че законодателтъ е приравнилъ дълговетѣ, които наследника дължи на умрѣлия и на наследството, къмъ дароветѣ, които той е получилъ отъ наследодателя, като е постановилъ, че исплащанието имъ спрямо сънаследницитѣ ще се реглира по принципитѣ за привнасянието и прехващанието на дароветѣ. Извѣстно е, че причината за личнитѣ дългове на наследника къмъ умрѣлия се различава твърде много отъ видимата причина на дароветѣ. Причината на даротъ е расположението на умрѣлия да облагодетелствува надарения си наследникъ, а пъкъ причината на дълга на наследника, макаръ и спрямо умрѣлия, е друга. Тогава кои сѫ мотивитѣ на тази асимиляция? Знаменития юристконсултъ *Lebrun*, като разисква този въпросъ, казва, че се презюмира, че бащата, който дава на заемъ пари на сина си и не иска исплащанието имъ, дава предварително отъ наследството, и че следователно закона трѣбва да гледа на тѣзи дългове, като на единъ авансъ срѣщу наследството, който умрѣлия е направилъ на своя предполагаемъ наследникъ[2]). Това

[1]) C. It, 991; C. N. 829.
[2]) Lebrun, *Des succss*, liv III chap VI, p. 479.

обяснение на *Lebrun*, се критикува горѣщо отъ *Laurent*, мнѣнието на когото е твърдѣ важно по този споренъ въпросъ. *Laurent* казва, че, ако заема е единъ авансъ срѣщу наследството, трѣбва да се каже, че той е косвенно дарение, и следователно трѣбва да му се прилагатъ правилата за даренията. А пъкъ не ги прилагатъ, и като доказателство за неприлагането на тѣзи правила, той посочва резултата при отричането на длъжника — наследникъ и на надарения; ако пързия се отрече, той трѣбва да плати дългътъ си, а пъкъ надарения наследникъ, който се отрече отъ наследството, има право да задържи даръть си до размѣра на разполагаемата часть. Както се вижда, разликата мѣжду дълговетѣ и даренията, по последствията си, при отричание отъ наследството, е голѣма, вслѣдствие на което асимиляцията на дълговетѣ съ даренията се оправдава само за взаимнитѣ отношения на сънаследницитѣ спрямо наследственната маса[1]). Въ сѫщия смисълъ се произнасятъ и други автори, като говорятъ за правото на сънаследницитѣ да вематъ равна часть отъ масата на наследството, когато привнасянието не е направено въ натура[2]).

И наистина, асимиляцията въ чл. 243 е допусната само за отношенията между сънаследницитѣ, тъй като тѣ сѫ заинтересовани да приведѫтъ въ извѣстность, преди да се дѣлятъ, както активътъ, така и пасивътъ на наследството,

Въпросътъ за асимиляцията има голѣмо значение за разрешение на всичкитѣ други въпроси, които могатъ да се породатъ при коментирането на членъ 243. При това значението се усугубява, като се има предъ видъ, че законодателтъ е употрѣбилъ едно изражение *„правилата, които по-долу сѫ опредѣлени,“* което дава възможность и основание да се предполага, че дълговетѣ *въ всичко* се приравняватъ къмъ даренията. Този въпросъ е раздѣлилъ френскитѣ автори на нѣколко мнения. Едни казватъ, че буквата на закона показва, че дълговетѣ въ всичко се асимилиратъ съ даренията; други подържатъ, че тази асимиляция се отнася само за нѣкои извѣстни дългове и при извѣстни условия; трети твърдятъ, че *art.* 829 (чл. 243) разбира, че къмъ дълговетѣ се прилагатъ само онѣзи правила отъ привнасянието, които

---

[1]) Laurant t. X, n° 635.
[2]) Demolombe t. XVI, n° 453 — Mourlon, *Répétitions*, t. II, p. 156.

опредѣлятъ начинътъ на привнасянието[1]), т. е. онѣзи правила, които опредѣлятъ ликвидацията на дълговетѣ каквито сж art. 858 и сл. (чл. 265, 266 и др.)

Ние ще пристжпимъ да изложимъ, до колкото ни е възможно по-подробно, нѣкои отъ спорнитѣ въпроси по привнасянето на дълговетѣ въ масата и наследството.

Най-напредъ се поражда въпросъ: за кои дългове говори чл. 243? За онѣзи ли само, които наследника лично дължи на умрѣлия, било че този последния му е заелъ извѣстна сума, било че дългътъ произхожда отъ поржчителство, или отъ прехвърляние, или и за онѣзи дългове, които наследника дължи на самото наследство? Законътъ не прави никакво различие между дълговетѣ; той говори за всичкитѣ дългове на наследника, било къмъ умрѣлия, било къмъ наследството; единия както и другия трѣбва да бждатъ привнесени.

Да се спрѣмъ най-напредъ върху дългътъ на наследника къмъ умрѣлия. Този дългъ може да произхожда отъ три основания: първо отъ заемъ, второ отъ поржчителство (умрѣлия е платилъ, като поржчителъ на наследника) и третье отъ прехвърляние (умрѣлия купилъ единъ дългъ на наследника, Всичкитѣ тѣзи дългове трѣбва ли да се привнасатъ?

Дългъ произходящъ отъ заемъ. Този дългъ се привнася, защото представлява характера на едно облагодѣтелствование въ полза на наследника-длъжникъ; и обстоятелството че умрѣлия го е направилъ срѣщу лихви, не му отнѣма този характеръ[2]). По този послѣдния въпросъ на противно мнение сж Demolombe[3]) и Нис[4]).

Заема чрѣзъ подставено лице. Ако заема не е направенъ отъ de cujus направо на наследника, а не едно трете лице и ако е установено, че произведението отъ този заемъ е получено отъ наследника, той се счита за дългъ на последния, се счита, като едно косвенно дарение, направено на предполагаемия наследникъ и като такъво се привнася[5]).

---

[1]) Laurent, t. X, n° 637.

[2]) Laurent, t. X, n° 591 и 641. — Fuzier-Herman, sur l'art, 829, n° 2 и art 843, n° 22. — Deschamps n° 82. — Aubry & Rau, t. VI, § 631, note. 22. — Demolombe, t. XVI, n° 469. — Huc, t. V, n° 369 и 370. — Vigié, t. II n° 367. — D. P. 1870. I. 356. — *Répertoir général du not.* 1897, n° 9709.

[3]) Demolombe, t. XVI, n° 470, 471.

[4]) Huc, *loc cit.*

[5]) Fuzier-Herman, sur l'art. 843 n° 23.

Какъ трѣбва да се постжпи, ако дългътъ на наследника къмъ умрѣлия е съ срокъ и не е изтекълъ още срокътъ, когато се извършва привнасянието? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ на два лагера. Единия лагеръ подържа, че дългътъ на наследника се преобразува при отварянието на наследството въ изискуемъ. До минутата на отварянието на наследството дългътъ на наследника къмъ наследодателя е обикновенъ дългъ, който се регулира по установенитѣ за всичкитѣ дългове принципи. Отъ тази минута се поражда едно ново задължение за наследника-длъжникъ спрямо неговитѣ сънаследници, което задължение е подчинено на специалнитѣ за привнасянието правила. Отъ това ново задължение вадятъ заключение, че срочния дългъ, падежа на който не е настжпилъ, става изискуемъ (*exigible*) при откриванието на наследството. Мотивитѣ за това трансформиране на дългътъ теглятъ отъ обстоятелството, че дароветѣ се привнасятъ въ минутата на отварянието на наследството, а пъкъ art. 829 (членъ 243) изисква, щото дълговетѣ да се привнасятъ по правилата за даренията. [1])

Другия лагеръ изказва противно мнение, т. е. че дълговетѣ сж привносими, но че тѣ се привнасятъ, следъ като се спазятъ условията, сключени между длъжника-наследникъ и кредитора-наследодатель. По този въпросъ Laurent казва: „Асимиляцията на дълговетѣ и даренията не трѣбва да отива до тамъ, щото да отнима придобититѣ права на длъжника. А пъкъ, като стипулира единъ срокъ, длъжника придобива право да плати, само като настжпи падежа. До тогава той не е длъженъ. Съ какво право наследницитѣ ще накаратъ длъжника да плати преди падежа? Напразно ще казватъ, че дългътъ се плаща чрезъ привнасяние. Начина на изплащението на единъ дългъ въ нищо не измѣнява естеството на дългътъ, нито пъкъ установенитѣ отъ контрактующитѣ страни условия . . . . Възразяватъ, че дългътъ съставлявалъ часть

---

[1]) Huc, t. V, n° 370. — Vigié, t. II, n° 369. — Coutau v° *Rapport*, n° 286. — Demolombe, t. XVI, n° 451. — Hureaux, t. IV, nos 89, 99, 112 298. — Aubry & Rau, t. VI § 627, note 8. — Demanté, t. III, n° 187 bis, — Duranton, t. VII, n° 312. — Grenier, *Donat.*, t. II, n° 522. — Chabot sur l. art 843, n° 23 — Maynial, *Rapport des dettes*, n 1° и 8. — Dalloz ssupp, v° *Succes.*, n° 832. — Pasic. 1897, III. 21. Lebrun, n° — 13 — Ricci V, n° 169.

отъ наследството. Да, но такава часть, каквато умрѣлия е владѣлъ, понеже въ материята на дълговетѣ, наследницитѣ никога не могатъ да иматъ повече права отъ своя родитель."[1]).

Както се вижда, и двата лагера привождатъ мотиви за подкрѣпление на своето мнѣние. Не трѣбва да се испуща изъ предъ видъ, че тѣзи двѣ мнѣния даватъ и разни резултати въ материално отношение. Така напримѣръ, ако се приеме мнѣнието, че срочния дългъ, падежа на който, макаръ и да не е настжпилъ при отваряние на наследството, става изискуемъ, ще имаме *важни последствия* отъ преобразованието на дългътъ. *Първото* последствие се отнася до просрочието. Просрочието може да е погасило дългътъ на наследника спрямо умрѣлия, и при все това този дългъ трѣбва да се привнесе, защото новото задължение за привнасяние се поражда само при отваряние на наследството и сжществува до дѣлбата на наследството.[2]) *Laurent* живо критикува това мнѣние и казва: наследника наистина трѣбва да привнесе дългътъ си, но подъ едно условие, и това условие е: ако сжществува още дългъ; ако той не е просроченъ въ минутата, когато се прави привнасянието.[3]) Ако той е просроченъ, въ силата на кой принципъ ще задължимъ наследника да плаща това, което не дължи?

Второто последствие се отнася до погасяването на дългътъ по другъ нѣкой способъ; напримѣръ, чрезъ прощаване. Така, Х. дължи на баща си 5000 лева. Баща му прощава този дългъ при живота си. Трѣбва ли въ случая длъжника да привнесе опростения дългъ, който не сжществува. Ние мислимъ, че опростения дългъ чрезъ опрощаването става дарение, и, като такова, трѣбва да се привнася.

Прочее, кое отъ тѣзи двѣ мнѣния е по-правилно, по-основателно?

Ние сме наклонни да приемемъ онова мнѣние, споредъ, което дългътъ на наследника къмъ умрѣлия се трансформира, и въ минутата на отваряването на наследството, макаръ и да не е настъпилъ падежа му, става изискуемъ *(exigible)*.

---

1) Le Sellyer, t. III, n° 1218. — Taullier, t. III, n° 346. — Dutruc. n° 416 — Marcadé, sur l'art 829. — Laurent, t. X, n° 637. — Deschamps, *Rapport des dettes.* n° 93.

2) Demolombe, t. XVI, n° 467. — Dalloz. 1846. II. 133.

3) Laurent. t. X, n° 639.

Нашитѣ основания за това сѫ следующитѣ. Законитѣ у насъ предвиждатъ, съ изриченъ текстъ, случаи, въ който единъ дългъ съ ненастаналъ падежъ става изискуемъ. Така, членъ 669 отъ търговския законъ, постановява изрично че *решението*, което обявява несъстоятелността, прави изискуеми и онѣзи дългове, на които не сѫ настанали падежитѣ. Значи, тука едно събитие, — обявяване несъстоятелността, — трансформира дълговетѣ отъ неизискуеми въ изискуеми. Прочее, и физическата смъртъ на едно лице може да трансформира неговитѣ креанси, като ги направи изискуеми въ минутата на отваряването на наследството. И така, отварянието на наследството преобразува дълговетѣ. Кое е основанието, кои сѫ мотивитѣ за това преобразуване? Ние ще изкажемъ мотиви, които не сѫ приведени отъ другитѣ автори. Тѣзи мотиви сѫ, че бащата, който дава въ заемъ пари на сина си и му дава единъ срокъ за изплащанието, се предполага да се основава на това, че тѣзи пари, ако му се изплатятъ, догде е живъ, ще сѫ въ неговото имущество, което въ случай на смъртъ ще премине изцѣло, *заедно* съ заетитѣ пари, върху наследницитѣ; щомъ това основание се изгуби, действието на срока престава.

Ако падежа на дългътъ е настаналъ преди отварянието на наследството, то нѣма никакви затруднения; той се привнася, безъ да се глѣда неговото происхождение.

Наследника е дълженъ да привнесе не само паритѣ, които той е взелъ отъ наследодателя, но — всичко, което последния е заплатилъ за него, като поржчителъ, както ще видимъ при коментирането на чл. 257.

Така сѫщо наследника е длъженъ да привнесе всичкия дългъ, който той е дължалъ на едно трете лице и това трето лице го е прехвърлило на наследодателя, или пъкъ този последния е станалъ наследникъ на кредитора[1]).

Наследника ще е дълженъ да привнесе и незаплатената стойностъ на стоки, които той е купилъ отъ умрѣлия при живота му.

Привнасятъ ли се, съгласно членъ 243, дълговетѣ, произтекающи отъ договоръ, полу-договоръ, отъ *престъпление*

---

[1]) Laurent t. X, n° 641. — Demolombe, t. XVI, n° 473. — Le Sellyer, t. II, n° 1220. — Deschamps. n° 82.

или *полупрестъпление*, които наследника е извършилъ спрѣмо *de cujus?* Напримѣръ, единъ наследникъ, при живота на баща си, е наранилъ последния и вследствие на това е билъ осѫденъ съ влѣзло въ закона сила решение да му заплати 2000 лв. обезщетение. Дълженъ ли е наследника да привнесе въ въ наследството този просходещъ отъ престѫпление дългъ отъ 2000 лева? За насъ нѣма никакво съмнение, че чл. 243 е приложилъ и къмъ дълговетѣ, проистекающи отъ *престъпление* или *полупрестъпление*, защото терминитѣ на закона сѫ общи; той не прави никакво различие между дълговетѣ относително тѣхния источникъ; стига наследника да дължи на *de cujus* една сума, и той ще бѫде задълженъ да я привнесе съгласно распорѣждането на чл. 243.

Всичкитѣ автори, които подържатъ това мнение, казватъ, че не трѣбва да се прави никакво различие относително источника на дълга. Какъвъ е този источникъ — договоръ или полу-договоръ, престъпление или полу-престъпление — защото думитѣ на закона сѫ общи и не праватъ никакво различие; тѣ изискватъ само едно нѣщо: наследника да дължи на умрѣлия или на наследодателя. Всѣко различие, основано върху источника на дългътъ, ще бѫде противно на духътъ на закона, който, като заповѣда привнисането на дълговетѣ, е искалъ съ това да улесни плащането на всѣка часть отъ наследственитѣ креанси, длъжникъ по които е наследника. Прочее, каквото и да е произхождането на дълга, трѣбва да се привнесе[1]).

Противъ това мнѣние би могло да се възрази, че задължението за привнасяне винаги е основано, повече или помалко, вирху мотивътъ, че умрѣлия е облагодетелствувалъ едного отъ наследницитѣ, и това облагодетлствование е, което се привнася. Това не е едничката основа на задължението за привнасянието.

Нека припомнимъ, че привнасянието на дълговетѣ, както и онова на даренията, е установено главно, за да се подържи между сънаследницитѣ равенството, което често би могло да

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 474. — Demante, t. III, n° 187 bis V, — Deschamps, n° 82 — Huc, t. V, n° 369. — Fuzier-Nerman sur art. 829, n° 9.— Baudry — Lacantinerie, t. III, n° 2964. — Laurent, t. X, n° 640. — Dalloz, v° *Succes*, n° 848 — Pand fr., V° *Succes*, n° 11126.

бѫде еднакво накърнено отъ непривнисанието на дълговетѣ, както и отъ непривнисание на дароветѣ.

Мотивитѣ на законодателя, за да допусне привнисанието и на дълговетѣ, безразлично отъ тѣхния източникъ, сѫ следнитѣ:

1⁰ Задължението за привнисание происходящитѣ отъ заемъ дългове е основано преди всичко върху съображението, че тѣ се считатъ като авансъ срѣщу наследството, даденъ отъ наследодателя на наследника, съ който авансъ последния, е облагодетелствуванъ отъ първия.

2⁰ Когато има една маса, която трѣбва да се раздѣли, има въ правото и справедливостьта едно правило, че, ако единъ отъ съсобственицитѣ държи въ ржцѣтѣ си една часть отъ тази маса и ако той не желае или не може да я повърне въ натура, за да се раздѣли всичко, другитѣ съсобственици иматъ право да прехванатъ срѣщу онова, което ще му се падне, онова което той дължи; защото очевидно е, че този съсобственикъ не може да задържи нѣщо повече отъ онова което масата има да му дава; затова се предполага, че той държи вече у себѣ си било цѣлата си часть, било часть отъ нея, въ имущество, принадлѣжаще на масата; прочее той може, да иска отъ другитѣ имоти само онова, което масата му дължи още, безразлично да ли той е или не е състоятеленъ, защото се касае да бѫде наплатенъ съ това, което самъ дължи; а пъкъ всѣки е състоятеленъ спрѣмо себѣ си: *Unusquisque sibi solvendo videtur*; *ed quod ad se attinet, dives est*, казваше Улпиянъ[1]).

Отъ това следва, че дългътъ на наследника, каквато и да е неговата причина, какъвто и да е неговия източникъ и неговото произхождание, е единъ елементъ отъ наследствения активъ; че наследника-длъжникъ е длъженъ да повърне, преди дѣлбата, неговата стойность въ наследственната маса и че, ако не я повърне, логически и справедливо е, щото неговитѣ сънаследници да прехванатъ дължимото отъ него отъ наследственнитѣ имоти, върху които и той има право (чл. 244).

До тука говорихме само за дълговетѣ на наследника къмъ умрѣлия. Но той може да има и дългове къмъ наследството, направени следъ отваряние му; напримѣръ, приби-

---

[1]) L. 82 ff, *ad teg. Falcidiam.*

биралъ наеми отъ имотитѣ, разни вересии; продалъ нѣкои стоки отъ наследството, или пъкъ се ползувалъ отъ наследственнитѣ имоти, като е живѣлъ въ тѣхъ; или пъкъ е събиралъ плодоветѣ имъ. Всичкитѣ тѣзи дългове наследникътъ е длъженъ да привнесе въ масата на наследството, и тѣ ще фигуриратъ въ неговия активъ. Закона не прави никакво различие между дългове лично къмъ умрѣлия или къмъ самото наследство[1]).

И наистина, при прилагането на чл. 243 се поражда този важенъ въпросъ: правилата за привнасянието прилагатъ ли се и за дълговетѣ на наследника *къмъ сънаследството*, напримѣръ, за възстановление плодоветѣ, които той е събралъ отъ наследственнитѣ имоти? По-горѣ ний мимоходомъ се изказахме по този въпросъ; сега ще се спрѣмъ на специалното му разрешение. За да бѫде по-ясенъ въпроса, ние ще го поставимъ другояче: *да ли наследника, който е събралъ плодове и доходи отъ наследственнитѣ имоти, и за които той трѣбва да даде смѣтка на своитѣ сънаследници, е длъженъ да имъ ги привнесе, споредъ правилата за привнасянието, или пъкъ тѣзи последнитѣ иматъ срѣщу него само единъ личенъ искъ за исплащание тѣхната креанса, искъ, който тѣ могатъ да упражнятъ само, като всичкитѣ кредитори, на общо основание?* Този въпросъ е станалъ прочутъ; той е раздѣлилъ както авторитѣ така и сѫдилищата въ Франция и Италия[2]).

Този въпросъ се разрешава съ отговора на другъ единъ въпросъ, а именно: този дългъ трѣбва ли да се счита като чистъ дългъ *къмъ самото наследство*, или пъкъ трѣбва да се смятря като дългъ, който е контрактенъ *къмъ наследницитѣ?*

Съмнѣние нѣма, че правилата за привнасянието не се прилагатъ къмъ онѣзи дългове на наследника, които той е контрактилъ *съ наследницитѣ*, макаръ и следъ отварянието на наследството. Тѣзи дългове не фигуриратъ въ актива на наследството и не увеличаватъ неговата маса. За исплащанието на тѣзи дългове сънаследницитѣ иматъ право срѣщу

---

[1]) Ricci t. IV, n° 168.

[2]) Chabot, t. II, p. 286. — Laurent, t. X, n° 642. — Demolombe, t. XVI, n° 473. — Dutruc, n° 429. — Dalloz, *Succes.*, n° 1235. — Aubry & Rau, t. IV, p. 392. — Bruno, p. 244.

длъжника-наследникъ само за единъ личенъ искъ, какъвто иматъ спрямо всяко трето лице за изплащане една креанса. Прочее, тѣзи автори и сѫдилища, които гледатъ на упоменатитѣ дългове, като на дългове, контрактени *спрямо наследницитѣ*, изказватъ мнение, че тѣ не се привнасятъ, но че наследницитѣ, за исплащанието имъ, трѣбва да завеждатъ личенъ искъ противъ наследника на общо основание.

А онѣзи автори и сѫдилища, които сматрятъ тѣзи дългове, като контрактени *къмъ наследство*, прилагатъ правилата за привнасянето.

За сега може да се каже положително, че френската и италиянската юрисприденция сѫ установени вече въ смисълъ, че тѣзи дългове трѣбва да се сматрятъ, като дългове *къмъ наследството* и, като такива, трѣбва да се привнасятъ.

Въпросътъ е важенъ и заслужва допълнително поясне-ние относително характера и происхождението на тѣзи дългове къмъ наследдството. Обикновенно тѣ произтичатъ отъ лошото управление на наследственитѣ имоти, отъ повръжда-нето имъ, отъ присвоението имъ и др. и сѫ привнисатъ съгласно чл. 245.

Въ този смисълъ е доктрината и юриспруденцията въ Франция[1]) и Италия[2]).

Понеже причинитѣ на дълговетѣ къмъ наследството сѫ различни, то ги наричатъ съ едно общо наименование *лични престации*, (*prestations personnelles*); тѣхното урѣждание е една отъ предварителнитѣ операции за дѣлбата.

Нѣка изброимъ нѣкои отъ тѣхъ.

---

[1]) Duranton, t. VII, n° 158.—Rolland de Villargues, v° *Liquidation*, n° 25 et v° *Rapport*, n° 224. — Chabot. t. II, sur l'art, 828, n° 6. — Vazeille sur l'art. 828, n° 6. — Belost — Jolimont sur Chabot, observ. 1. — Demante, t. III, n° 162 bis V. — Fuzier — Herman, sur l'art. 815, n° 19, 22 art. 828, n° 23, art. 829 n° 2. — Fouet de Conflans, sur l'art. 830. — Dutruc, n° 429. — Troplong. Traité de pr. et hyp. t. I, n° 239 — (прот.) Hureaux t. III, n° 246 u IV, n° 96. — Demolombe, t. XVI, n° 475, — Aubry & Rau, t. VI, § 624, note 27 § 627 note 4. — Huc. t. V, n° 369, 370.— Deschamps, n° 84,—Laurent, t. IX, n° 541, 544, t. X, n° 220, 642. — Le Sellyer, t. II, n° 1208 и 1220.—Grenier, *Traité des hyp.*, t. I, n° 159 (прот.)— Pothier, Pandectes, elv. X, tit. II,—Dalloz, Rép. v° *Succes.*, n° 1235. 1762.— D. P. 48. I. 156; 54, I. 183; 65. I. 429; 71. I. 48; 93. I. 168.

[2]) Ricci, t. IV, n° 168. — Pacifici — Mazzoni, t. VI, n° 265.— Cass. Roma, 27 marzo 1887 ; Cass. Napolo, 25 febbraio 1878.

1. Когато наследника е злѣ и лошо управлявалъ наследственитѣ имоти, той дължи на наследството загубитѣ по пжтя на привнисанието; напримѣръ веднага следъ смъртьта на наследодателя единъ отъ сънаследницитѣ поема управлението на наследственитѣ имоти за смѣтка на всичкитѣ наследници. Той пропуща да ожъни своеврѣменно една нива и вслѣдствие на това житото окапва, или не поправя своеврѣменно бента на воденицата, вследствие на което тя не работи. Въ тѣзи два случая наследника, който управлява, дължи на наследството обезщетение, което той трѣбва да привнесе[1]).

2. Когато единъ отъ наследницитѣ, било че управлява, било че не управлява, поврѣди[2]) единъ наследственъ имотъ, той е длъженъ да привнесе въ наследството дължимото обезщетение. Напримѣръ, единъ отъ сънаследницитѣ взема единъ конь отъ наследството и го употрѣбява въ частна работа, при която го усакатява; съ това намалява цѣната му; той е длъженъ да привнесе загубата отъ това усакатяване на коня. Или, единъ отъ сънаследницитѣ влиза въ една отъ наследственнитѣ кжщи и по невнимание причини пожаръ: той е длъженъ да привнесе въ наследството причиненитѣ отъ пожара загуби.

Основанието на това задължение на наследника да привнесе въ наследството причиненитѣ му отъ него загуби чрезъ поврѣждението на единъ наследственъ имотъ лежи било въ полу-договоръ, било въ принципа на чл. 56 и 57 отъ З. Д., по който всѣки човѣкъ, когато причини врѣда другиму, е длъженъ да я поправи.

Това задължение става още по тѣсно между съсобственицитѣ. Макаръ да нѣма никакво съдружие мѣжду тѣхъ, но има една връзка, която произтича отъ общността; всѣки отъ сънаследницитѣ, знаяйки, че има само едно нераздѣлно право върху наследствения имотъ, съ това той знае, че нѣма право да злоупотрѣбята съ него; че той е длъженъ, наопаки, ползувайки се отъ наследственъ имотъ, да зачита равното право на своитѣ сънаследници. А въ поврѣждането на общитѣ

---

[1]) S. 1887. I. 14.

[2]) Vazeille, sur l'art. 828, n° 8. — Fuzier — Herman, sur l'ar. 828 n° 37 и 38. — Chabot, t. II, sur l'art. 828, n° 9. — Dutruc. n° 451. — Dalloz, Rép. v° *Succes*, n° 1786.

имоти има нѣщо повече отъ небрежность; има единъ видъ недобросъвѣстность[1]). Както виждаме, въ тази материя се прилагатъ и принципитѣ на общото право[2]). Това мнѣние не се сподѣля отъ нѣкои автори[3]).

Въ това отношение ние мислимъ, че общото правило е: съдията трѣбва да изследва и реши, че всѣки единъ отъ наследницитѣ е длъженъ да раздѣли съ другитѣ сънаследници всичко, което той е получилъ, даже всичката полза, която той е извлѣкълъ отъ наследството. *Prospicere judex debet, ut quod unus, ex re heredibus ex re hereditaria percepit, stipulatusve est, non ad ejus solius lucrum pertineant*[4]). Това правило отъ римското право е възприето и отъ нашия законодатель.

Отъ изложеното следва, че поставения погорѣ въпросъ трѣбва да се реши въ смисълъ, че всичкитѣ дългове, които единъ наследникъ дължи на наследодателя, или които дължи на наследството, като възникнали отъ действия следъ отваряние на наследството, трѣбва да бъдатъ платени на наследствената маса чрезъ привнасяние и прехващания съгласно чл. 243, и нѣма нужда да се завежда отдѣленъ искъ срѣщу наследника-длъжникъ.

Действието на привнисанието на наследственнитѣ дългове.

Принципа за привнисанието на наследственнитѣ дългове поражда единъ много важенъ въпросъ относително действието на това привнисание. Понеже то се прави отъ частьта, която се пада на наследника-длъжникъ, това привнисание съставлява ли за наследницитѣ-кредитори *една привилегия*, която врѣди на хирографернитѣ кредитори на наследника-длъжникъ, или тѣзи последнитѣ иматъ право на общъ залогъ, заедно съ наследницитѣ-кредитори, върху наследствената часть на наследника-длъжникъ?

Този въпросъ е билъ и е много споренъ. Той е раздѣлилъ авторитѣ на два лагера. Едни поддържатъ, че въ случая наследницитѣ-кредитори нѣматъ и не могатъ да иматъ никаква привилегия и предпочитание върху наследствената

---

1) Laurent, t. X, n° 223,
2) Le Sellyer, t. II, n° 1194.
3) Huc, t. V, n° 371, — Deschamps, n° 84.
4) L. 19, D. *fam. ercisc.*

часть на наследника-длъжникъ предъ неговитъ лични и обикновенни кредитори. Аргументитѣ имъ сж следнитѣ:

Това, което сънаследницитѣ на наследника-длъжникъ рекламиратъ въ случая, е една привилегия върху наследствената часть на тѣхния сънаследникъ въ врѣда на другитѣ кредитори. А пъкъ знае се, че привилегия може да сжществува само по закона; отъ друга страна никакъвъ текстъ на закона не е установилъ подобна привилегия въ полза на сънаследницитѣ, защото art. 829 и 830 (нашитѣ чл. 243 и 244), които урѣждатъ респективнитѣ отношения на сънаследницитѣ помежду имъ за по-голѣмо улѣснение на дѣлбата, не могатъ да се противопоставятъ на личнитѣ кредитори на наследника и не могатъ да измѣнятъ тѣхнитѣ права. Прочее, сънаследницитѣ на наследника-длъжникъ, които сж наследили вземанието на *de cujus*, иматъ само онѣзи права, които последния еималъ. За това, ако вземанието не е било привилигировано въ ржцѣтѣ на умрѣлия, то не може да бжде привилегировано въ и тѣхнитѣ ржцѣ. Умрѣлия кредиторъ на наследника е билъ на сжщата дъска съ другитѣ кредитори на последния[1]).

— Други автори поддържатъ противното, а именно, че сънаследницитѣ-кредитори на наследника-длъжникъ иматъ привилегия върху наследствената часть на послѣдния спрямо неговитѣ чистни и лични хирограферни кредитори.

Мотивитѣ имъ сж следнитѣ:

Привилегията проистича отъ общитѣ принципи на правото. Наследницитѣ иматъ право на съсобственность върху вземанието, което съставлява часть отъ раздѣлителната маса. По силата на това право тѣ трѣбва да се предпочетатъ.

Ние мислимъ, че последното мнѣние е поправо последующитѣ съображения. Ако е вѣренъ принципа, че привилегията сжществува само по силата на единъ законъ, трѣбва да признаемъ, че тъкъвъ текстъ на закона има. Текстоветѣ, които установяватъ предпочитанието сънаследницитѣ-кредитори на наследника-длъжникъ предъ хирографернитѣ кредитори на последния сж въ чл. 243, 244, 245. Тѣ сж формални.

---

[1]) Vazeille, sur l'art 830, n° 3. — Marcadé, sur l'art. 829, n° 2. — Duranton, t. VII, n° 312. — Grenier, *Hyp.*, t. I, n° 159. — Deschamps, n° 71 и 128, — Laurent, t. X, n° 638.

Не сѫ прави ония, които казватъ, че сънаследницитѣ-кредитори на наследника-длъжникъ иматъ спрямо последния само онѣзи права и привилегии, които *de cujus* е ималъ спрямо него, защото първитѣ не сѫ само кредитори на последния, та да се каже, че тѣ иматъ само едно спрямо него право — да искатъ *изплащането* на дълга. Освѣнъ качеството си на кредитори, тѣ иматъ и онова на *сънаследници*, на съсобственници спрямо наследника-длъжникъ. Въ това именно качество тѣ иматъ право да искатъ не само *изплащане* на дългътъ, но и *привнисание* на този дългъ.

А пъкъ, когато искатъ привнисание, тѣ не сѫ *кредитори*, а сѫ *съдѣлители*[1]).

Юрисконсулта *Lebrun* ни казва, че този въпросъ е билъ предмѣтъ на една знаменита дисертация (*du'une fameuse dissertation*). И следъ като самъ той излага аргументитѣ въ полза на кредиторитѣ и противъ привнисанието, аргументитѣ въ полза на сънаследницитѣ и на привнисанието, заключава, че е явно, че частьта на наследника-длъжникъ трѣбва да отговаря на неговата неоплатность. [2])

— Не трѣбва *да се смѣсватъ* личнитѣ дългове, които единъ наследникъ е направилъ спрямо другъ сънаследникъ. Правилата за привнисанието на дълговетѣ къмъ наследството преставатъ съвършенно, когато е въпросъ за дългове, сключени отъ наследникъ *направо* съ другъ сънаследникъ. Дълговетѣ отъ този характеръ не фигуриратъ въ наследственния активъ, и наследственната маса не трѣбва да се увеличава съ тѣхъ. Тѣ сѫ частни и лични права на онѣзиотъ неговитѣ сънаследници, къмъ които той е длъжникъ. Следователно, тѣзи права могатъ да се упражняватъ и да

---

[1]) Huc, t. V, n° 373,—Vigié, t. II, n° 369. — Guillouard, v° *Société*. n° 347. — Hureaux, t. IV, n° 99. — Troplong, t. I, v° *Hyp.*, n° 239. — Aubry & Rau, t. VI, § 634, note 25 и § 627, note 6. — Demolombe, t. XVI, n° 464. — Demante, t. III, n° 162 bis. — Ducaurroy, t. II, n° 712. — Michaux, *Liquidation*, n° 1665. — Fouet de Conflans, sur l'art. 830. — Belost-Jollimont sur Chabot, art 828, obser, I. — Rolland de Vllargues. V° *Rapport* n° 224. — Dalloz, v° *Succes.*, Sup. 837. — Thiry, t. II, n° 177. — Arntz, t. II, n° 1549. — *D.* P. 1882. I. 317; 1885. 2. 25; 1887. 2. 112. — Massigli, *Revue crtt.* 1889, p; 460.

[2]) Lebrum, *Succes*, llv III, ch. VI, sect II, n° 7.

се диратъ по сѫщия начинъ, по който се упражняватъ правата, принадлежащи на всички други кредитори.[1])

Въ този смисълъ е и италиянската юриспруденция.[2])

— Чл. 243 се намира въ отдѣла за дѣлбата и говори за привнасяние по правила, *които по-долу сѫ опредѣлени*, на дарове и дългове. Отъ това слѣдва, че закона приравнява, относително привнасянието, дълговетѣ; а това значи, че, както се привнасятъ дароветѣ, така се привнасятъ и дълговетѣ. Вижда се, прочее, че текста на чл. 243 визира онѣзи наследници-длъжници, които по закона сѫ длъжни да привнисватъ полученото отъ наследодателя въ наследствената маса. А тѣзи наследници сѫ *нисходящитѣ* на *de cujus* (чл. 251).

По аргумента *á contrario* трѣбва да заключимъ, че правилото на чл. 243 не се прилага къмъ онѣзи наследства, по които наследници сѫ само нисходящи, но не по права линия. Напримѣръ Х. умира и оставя за свои наследници братовчедитѣ си А. Б. В. Единия отъ тѣзи наследници А. дължи на наследоеателя Х. 20.000 лева. Този дългъ, макаръ съ настѫпилъ падежъ въ момента на дѣлбата, не се привнася съгласно чл. 243. Той може да бѫде *изплатенъ* по общитѣ правила *за изплащанието*.

Нѣкои автори се изказватъ косвенно въ противенъ смисълъ. Това се вижда отъ примѣритѣ, които привеждатъ[3]) и отъ нѣкои тѣхни посторонни съждения[4]).

— *Второто* важно последствие отъ привнисанието на дълговетѣ засяга просрочието на наследствения дългъ. Ако този дългъ е просроченъ, чрѣзъ истичанието на давностния срокъ, *просрочва ли и задължението за привнисание?* По този важенъ въпросъ е раздѣлена и доктрината и юриспруденцията; има различни мнения. Ние вече говорихме върху него; но нека прибавимъ още нѣщо.

Едни поддържатъ, че наследника, комуто сѫ дадени взаимообразно суми, но при условие, че заема е безвъмезденъ, т. е. нелихвоносенъ, или му сѫ авансирани отъ *de cujus* е дълженъ да ги привнесе, макаръ неговия дългъ и да е билъ просроченъ при отваряние наследството. Споредъ това мнѣние този просроченъ още при живота на наследодателя

---

[1]) Belost-Jolimont, sur Chabot. art. 828. observ. 1.
[2]) Cass. Torino, 14 novembre 1885. Barbéra, art 892, 2°
[3]) Marcadé, sur l'art. 829, n° 2.
[4]) Laurent, t. X, n° 637.

дългъ трѣбва да се привнесе съгласно чл. 243 въ свързка съ чл. 251, защото споредъ първия наследника е длъженъ да привнесе дълговетѣ къмъ *de cujus*, а споредъ втория той е длъженъ да привнесе всичко, което той е *получилъ* отъ умрѣлия, като даръ, както непосрѣдственно тъй и *посрѣдственно*. За това *Duranton* казва, че „нѣма никакво значение врѣмето, което е истекло отъ момента на *получването* сумитѣ; макаръ да сж истекли повече отъ 30 години, пакъ ще има привнисание“[1]). Авторитѣ, които поддържатъ това мнѣние прибавятъ, че, ако сумата не би трѣбвало да се привнесе като дългъ (*à litre de dette*), понеже е просроченъ, тя трѣбва да се принесе като даръ (*à titre de don*).

Други поддържатъ противното, а именно, че наслѣдника трѣбва да привнесе онзи дългъ, който не е просроченъ до момента на отваряние наследството, следъ като става привнисанието. А пъкъ давностьта просрочва дълга; следователно, наследника не дължи вече нищо; на основание на кой принципъ ще го задължатъ да привнася едно нѣщо, което той не дължи[2]).

Ние мислимъ, че трѣбва да се рѣши въпросътъ споредъ характера и причината на дългътъ; ако е безвъзмезденъ, т. е. даденъ на наследника като авансъ срѣщу наследството, но въ форма на заемъ, той трѣбва да се привнесе, защото съдържа въ събѣ си единъ прикритъ даръ, който подлежи на привнисване съгласно чл. 251.

Ако ли, обаче, дългътъ е действителенъ, възмезденъ, — лихвоносенъ, направенъ отъ умрѣлия лойално и сериозно на наследника, той ще бѫде единъ обикновенъ дългъ, привнисанието или непривнисанието на които ще се реши на общо основание.

Нашето заключение е, че ако дълговетѣ на наследника спрямо *de cujus* сж лихвоносни и сериозни, ако тѣ проистичатъ отъ престѫпление или полупрестѫпление, извършено спрямо умрѣлия, ако проистичатъ отъ договоръ или полудоговоръ, не се привнасятъ, щомъ сж просрочени до мо-

---

[1]) Duranton, t. VII, n° 304.

[2]) Massé et Vergé sur Zachariae. t. II, n° 493, — Le Sellyer, t. II, n° 1221. — Vigié, t. II, n° 369, — Deschamps. *Rapport des dettes*, n° 79. — Aubry & Rau, t. VII, § 631, note, 27—Demolombe, t. XVI, n° 385.—Laurent t. X, n° 639. — Baudry — Lacantinerie, t. III, n° 1966.

мента на отваряние наследството, следъ който моментъ само може да става привнисание .Защото, за да се привнесе единъ дългъ, *той трѣбва да сжществува* въ момента, когато трѣбва да бжде привнесенъ. Очевидно и безпорно е, че, ако наследника бѣше заплатилъ дългътъ си на наследодателя-кредиторъ, той не щѣше да е дъленъ да го привниса, понеже този дългъ не сжществува вече, понеже *е погасенъ* чрезъ единъ отъ способитѣ за погашение на дълговетѣ — *плащание.* А пъкъ единъ дългъ се погасява не само чрезъ плащание, но — и чрезъ *давность* (чл. 141 п. 1 и 9 отъ З. Д.) Безразлично е, съ кое средство е погасенъ дългътъ. Щомъ е погасенъ съ единъ отъ означенитѣ въ чл. 141 З. Д. начини и не съдържа въ себе едно прикрито дарение, дълга несжществува вече; а пъкъ никой не е дъленъ да плаща, даже чрезъ привнисание, несжществующъ дългъ.

— Какъ да се реши въпросътъ, когато давностьта не истеклата до момента на отваряние наследството, но е истекла следъ него, обаче *преди дѣлбата* на последното? По този въпросъ мнението е общо въ смисълъ, че задължението за *плащане* на дългътъ се преобръща въ момента на отваряние наследството *въ ново задължение за привнисание,* което захваща отъ деньтъ на смьртьта на *de cujus* и се продължава презъ всичкото време, догдето трае искътъ за дѣлба. Въ течението на този срокъ задължението за привнисание не се погасява. И ако дѣлбата се поиска и следъ истичанието на първоначалния давностенъ срокъ, който би погасилъ дългътъ, ако до тогава наследодателя-кредиторъ не бѣ умрѣлъ, но преди истичанието на давностния срокъ за искание дѣлба, давностьта не може да бжде противопоставена отъ наследникъ-кредиторъ.

Напримѣръ. наследодателя Х. дава взаимобразно на едного отъ синоветѣ си 100.000 лева съ 5%, съ задължение да ги исплати на 1-и януарий 1901 г. Като чисто гражданско задължение, то се просрочва съ 20 год. давность, т. е. на 1 януари 1921 г. Наследодателя-кредиторъ умира на 1/VII 1920 г. Въ този моментъ дълга на наследника не е още просроченъ. На 1/VII 1920 задъжението за плащание на 100.000 л. се преобръща въ задължение което трѣбва да се *привнесе* тази сума въ наследственната маса. Това задължение за привнисание трае презъ цѣлия срокъ за искание на дѣлба, и наследника-длъж-

никъ не може да каже на сънаследницитѣ: понеже давностния срокъ на дълга истече на 1/VII 1921, понеже до тази дата вие не поискахте дѣлбата, то следъ истичанието на 20 год. давность — 19 год. и 6 мѣсеца, начиная отъ падежа 1/I 1901 до смъртьта на *de cujus* плюсъ 6 мѣсеца отъ този день до 1/I 1921 г. —; понеже вие поискахте дѣлба на 10 май 1921 г., дългътъ е просроченъ и азъ не дължа привнисанието му. Защо наследника-длъжникъ нѣма право да се ползува отъ това възражение за давность? Защото креансата отъ 100.000 лева отъ момента на наследодателствата смърть — 1/VII 1920 г. — се преобръща въ часть отъ раздѣлителната маса и вследствие на това се подчинява на правилата за привнисание. А пъкъ давностьта за привнисание се смѣсва съ онази на искъ за дѣлба[1]).

— *Опрощаването на дълга.* Единъ отъ способитѣ за погашенията на задълженията е опрощаването на дългътъ (чл. 141, п. 3 отъ З. Д.) Ако наследодателя-кредиторъ опрости дългътъ на наследника-длъжникъ, като му повърне и записътъ, последния дълженъ ли е да привнесе опростения отъ *de cujus* дългъ? При коментирането на чл. 251 ще имаме случай да се спремъ върху този въпросъ, защото ние считаме, че опрощаването на единъ дългъ отъ страна на наследодателя въ полза на едного отъ наследницитѣ крие въ себе си единъ косвенъ даръ; а пъкъ по правилото на чл. 251 наследника е длъженъ да привнесе всичко което е получилъ като даръ отъ наслѣдодателя било посредственно, било непосрѣдственно. Прочее, опростения дългъ се привнася като прикрито дарение. За това говорихме и по рано.

Компенсация. Когато наследникътъ е едноврѣменно кредиторъ и длъжникъ спрѣмо наследството, неговия дългъ ще се погаси чрезъ компенсация до размѣра на неговото вземане, въ денътъ на отваряне на наследството. Следователно, лихвитѣ, които този дългъ дава отъ този моментъ съгласно чл. 263, текатъ и фигурират въ ликвидационния актъ само за остатъка отъ задължението, тъй частично погасено. Това е едно интересно приложение на принципа за обратната сила на дѣлбата. Трѣбва да забелѣжимъ, че въ случая се говори

---

[1]) Demolomle, t. XVI, n° 465. — Aubry, & Rau. VI, § 617 note 10 — Huc. t. V, n° 373. — Massé et Vergé, sur Zachariae, t. II, p. 403. — Laurent, t. X, n° 639.

за компенсация между една сума, по която единъ наследникъ е длъжникъ спрямо наследството и друга сума, за която сжщия наследникъ е билъ кредиторъ спрямо последното. Компенсацията се прилага, защото има взаимность на дълга и на креансата между наследника и наследството.

Сумитѣ, които сънаследницитѣ сж длъжни взаимно да си привнесътъ, не се погасяватъ чрезъ компенсация при отваряне на наследството, защото нѣма взаимность между дълга и вземанието въ тази хипотеза, тъй като всѣки сънаследникъ дължи на наследствената маса, а не на своя сънаслѣдникъ Следователно, тѣзи суми трѣбва да фигурират въ ликвидационния актъ въ тяжестъ на всѣкиго отъ наследницитѣ, които ги дължатъ заедно съ изработенитѣ лихви до денътъ на приключването на раздѣлителното производство [1]).

Обаче, компенсация не се прилага въ следющия случай: когато наследника е длъженъ да привнесе въ наследството една сума пари, която му е дадена като авансъ срѣщу наследството и когато този наследникъ има едно вземание срѣщу наследодателя, защото привнасянието се дължи не на кредиторитѣ и че при това условие, наследника не може да плати на себѣ си своето вземане отъ паритѣ, които той дължи на наследството[2]).

Отъ изложеното се вижда, колко е важенъ и при това деликатенъ въпросътъ за привнисанието на дълговетѣ, които единъ наследникъ има спремо *de cujus* или спрѣмо наследството и когато тѣзи дългове сж погасени чрезъ нѣкои отъ способитѣ, посочени въ чл. 141 отъ З. Д., който има еднакво приложение и въ материята за дѣлба на едно наследство.

Въ кой моментъ отъ производството на дѣлбата се повдига въпроса за привнисанието и прихващанието? По този въпросъ Върхов. Касац. Съдъ се е произнелъ въ смисълъ, че разрешението на препирнитѣ по привнисание и прехващание не трѣбва да става веднага при произнисание върху допущтание дѣлбата и по този начинъ да лиши участницитѣ въ дѣлбата отъ една предвидена въ закона възможность за уяснение и изглаждание тия спорове по охранителенъ редъ съ съдѣйствието на члена—дѣлитель, за да се избѣгнатъ спорове

---

[1]) Dalloz, Rép. v° *Obl.*, n° 2744.

[2]) D. P. 1867. I. 309.

по исковъ рѣдъ. За да дойде до това заключение Върх. Касац. Сѫдъ раздѣля производството по дѣлбата на фази. Той на първо мѣсто припомнюва, че производството по дѣлбата, което има за главна цѣль, чрезъ съдѣйствието на сѫдебната власть, да тури край на една имотна общность, по своята уредба въ закона се състой отъ редъ дѣиствия, които образуватъ наследователнитѣ фази на дѣлбата.

Слѣдъ това Касац. Сѫдъ се спира на самитѣ фази и казва, че първата фаза е допущанието по дѣлбата на опредѣлена наследствена маса между определени сънаследници. Споровете досежно състава на наследствената маса и качествата на наследницитѣ сѫ въпроситѣ, които сѫда трѣбва да разреши ведно съ опредѣлението за допущание на дѣлбата.

Това е първата фаза. Следъ нея производството се предава на члена дѣлитель, комуто по-нататъкъ по силата на закона е възложено да призове сънаследницитѣ и да прегледа смѣткитѣ по перата, които тѣ могатъ да си дължатъ помежду си, да образуватъ делителната маса и да състави дѣловетѣ. За всички възникнали по тези действия препирни члена — дѣлитель съставя протоколъ (1194) който препраща въ сѫдътъ за разрешение на препирнитѣ.

Отъ тѣзи разпорѣжданая на закона Кас. Сѫдъ вади правилно заключение, че законътъ е искалъ да даде възможность, щото правоотношенията между участницитѣ въ дѣлбата, засѣгащи наследственната маса, да бѫдатъ изяснени по добре и по легко разрешени по охранителенъ редъ и то още до като е на лице тази маса, та заинтересованитѣ да сѫ обезпечени за своето удовлетворение отъ нея члена дѣлитель въ случая се явява като авторитетенъ посрѣдникъ[1]).

Въпроса е обширенъ и дълго разискванъ. Тѣзи, които се интересуватъ отъ подробности, могатъ да консултиратъ цитиранитѣ отъ насъ автори.

Чл. 244[2]).

Ако привнасянието не е направено въ натура, сънаследницитѣ, които иматъ върху него право, вематъ равна часть отъ масата на наследството.

---

[1]) К. Р. N 360 — 1920 г. II Г. О. (Сборникъ П. Бояджиева)

[2]) C. It. 992; C. N. 830.

Тия вземания ставатъ, колкото е възможно, въ предмѣти, отъ сѫщото естество и качество, каквито сѫ предмѣтитѣ, непривнесени въ натура.

Чл. 244 е продължение отъ предидущия членъ 243, който предполага, че привнасянието става въ натура. Възможно е да се случи, щото привнасянието да не е възможно въ натура. Какъ да се постѫпи въ такъвъ случай? Чл. 244 разрешава този въпросъ, въ смисълъ, че за да се възстанови равенството между сънаследницитѣ, всѣки отъ тѣхъ взема отъ масата на наследството една часть, равна на онази, която надарения не привнася.

Законодателя е желаялъ да спази и въ случая пълното равенство между сънаследницитѣ; затова той постановява, че вземанието става, до колкото е възможно, въ предмѣти отъ сѫщото естество и качество, каквито сѫ непривнесенитѣ имоти.

И така, въ първата алинея на чл. 244 се опредѣлятъ правата на сънаследницитѣ въ случай, че привнасянието въ натура не е възможно, а втората алинея опредѣля начинътъ за осѫществлението на това право.

При приложението на чл. 244 може да се представятъ само три хипотези: първо, когато е трѣбвало да се привнесе недвижимъ имотъ; второ, когато е трѣбвало да се привнесе движимъ имотъ; третьо, когато е трѣбвало да се привнесатъ пари.

Ако умрѣлия е подарилъ на едного отъ наследницитѣ си една нива, напримѣръ отъ 10 уврата, която надарения е продалъ и по тази причина не може да я привнесе въ натура, то другитѣ сънаследници иматъ право да зематъ друга нива, въ сѫщата мѣстность, и отъ сѫщата плодородна почва, тоже отъ 10 уврата. При това, ако сѫществува такава нива въ сѫщата мѣстность, тѣ не могатъ да бѫдатъ принудени да зематъ нива въ друга мѣстность и по-малко плодородна или пъкъ да зематъ нѣкоя кѫща или нѣкое лозе, защото нивата въ другата мѣстность може да не е отъ сѫщото качество, а пъкъ лозето и кѫщата не сѫ отъ сѫщото естество. Но, ако нѣма въ масата на наследството недвижимъ имотъ отъ сѫщото естество и качество, то сънаследницитѣ иматъ право да зематъ пакъ недвижимъ имотъ, макаръ и отъ друго

качество. Ако ли пъкъ въ наследственната маса не сѫществува недвижимъ имотъ, сънаследницитѣ могатъ да зематъ движимъ имотъ отъ равна стойность съ непривнесения недвижимъ имотъ; напримѣръ, ако нивата е струвала 300 лева, то наследницитѣ могатъ да зематъ стока, като говеда или жито, за стойность триста лева. Или пъкъ могѫтъ да зематъ пари 300 лева. Въ този смисълъ, трѣбва да се тълкува изражението на закона *„колкото е възможно."*

Ако наследника е получилъ отъ наследодателя движимъ имотъ, напримѣръ 100 овци и 50 овни, които наследника не може да привнесе въ натура, то неговитѣ сънаследници иматъ право да зематъ отъ масата на наследството други 100 овци и 50 овни отъ сѫщата порода и качество, ако такива сѫществуватъ въ масата. Ако ли пъкъ такива не сѫществуватъ, то сънаследницитѣ иматъ право да искатъ недвижимъ имотъ отъ равна стойность, или пари, колкото струватъ овцетѣ и овнитѣ.

Не е такова широко избирателното право на сънаследницитѣ, ако наследника е получилъ отъ умрѣлия, като даръ, пари и не може да ги привнесе било исцѣло, било отчасти. Въ такъвъ случай наследницитѣ нѣматъ право да зематъ, по свой изборъ, недвижимъ или движимъ имотъ: земанието става най-напредъ, разбира се, въ пари, ако има такива; после, ако нѣма или не достигатъ пари, въ движимъ имотъ; и ако нѣма или не стига движимия имотъ, тогава чакъ въ недвижимъ имотъ (членъ 277). Да пояснимъ това съ примѣръ. Ако Х. е получилъ отъ умрѣлия 1000 лева, и нѣма да ги привнесе, то сънаследницитѣ му иматъ право да зематъ най-напредъ пари 1000 лева; ако предположимъ, че въ наследственната маса има само 500 лева, то наследницитѣ ще зематъ 500 лева въ пари и движимъ имотъ за 500 лева. Когато въ масата нѣма никакъ готови пари, наследницитѣ ще зематъ само движимъ имотъ за 1000 лева; ако ли има движимъ имотъ само за 500 лева, то тѣ ще зематъ движимъ имотъ за 500 лева и недвижимъ за 500 лева. Найпосле, ако въ масата на наследството нѣма никакъвъ движимъ имотъ, то наследницитѣ ще зематъ недвижимъ имотъ за 1000 лева. Ако ли има 500 лева пари и само недвижимъ имотъ, то тѣ ще зематъ паритѣ и недвижимъ имотъ за 500 лева.

Въ всѣки случай сурогатнитѣ имоти трѣбва да сѫ отъ сѫщата стойность, отъ каквато е и непривнесения имотъ.

Оцѣнението на имотитѣ става съгласно членове 268, 269, 270, 271, 272.

Ако наследницитѣ не се споразумѣятъ помежду си за естеството и качеството на предметитѣ, които тѣ трѣбва да зематъ вмѣсто непривнесения имотъ, то сѫдътъ посочва предмѣтитѣ или имотитѣ, които трѣбва да зематъ. Нѣкои казватъ, че въ такъвъ случай трѣбва да решава болшинството; но това мнение е изолирано.

Разбира се, че, ако между сънаследницитѣ има малолѣтни, запретени или отсѫтствующи, само сѫдътъ може да опредѣли, кои имоти трѣбва да се зематъ вмѣсто непривнесенитѣ, защото малолѣтнитѣ, запрѣтенитѣ и отсѫтствующитѣ не могатъ да се съгласятъ, а пъкъ тѣхнитѣ интереси по дѣлбата трѣбва да минатъ подъ зоркото око на прокурорския надзоръ, който е законенъ надзирателъ на интереситѣ на всичкитѣ тѣзи лица.

Чл. 245[1]).

Следъ тия вземания пристѫпва се къмъ съставянието отъ това що остава въ масата, толкова равни дѣлове, колкото има наследници-съдѣлители, или коленасъдителители.

Отъ коментиранието на предидущитѣ членове видѣхме, че наследствената маса се състои:

1-о. Отъ всичкитѣ движими и недвижими имоти въ натура, които сѫ принадлѣжали на умрѣлия при отваряниего на наследството, или пъкъ отъ цѣната на продаденитѣ съгласно членове 240 и 241;

2-о. Отъ всичкитѣ имущества, които умрѣлия е подарилъ на едного или на нѣколко отъ наследницитѣ. и които сѫ привнесени въ натура;

3-о Отъ всичкитѣ суми, които всѣкой единъ отъ наследницитѣ е дължалъ на умрѣлия;

4-о Отъ сумитѣ, които наследницитѣ дължатъ на наследството.

---

[1]) C. It. 993; C. N. 831.

Преди да се образувать дѣловетѣ, отъ тази маса трѣбва да се извадятъ:

1-о Имоти отъ сѫщото естество, качество и стойность, както тѣзи, които не сѫ привнесени въ натура, съгласно чл. 244;

2) Разноскитѣ, които нѣкой отъ наследницитѣ е исхарчилъ за въ полза на наследството, които трѣбва да му се заплатятъ съгласно чл. 242;

3-о Разноскитѣ за запечатването, за описа и за всичко друго, законно извършено по поводъ на наследството;

4-о Имотитѣ, които умрѣлия е подарилъ или завѣщалъ било на нѣкого или на нѣколко отъ наследницитѣ, било на чуждо лице.

Отъ изброението на изваждането се вижда, че отъ масата на наследството не се вадятъ дълговетѣ на наследството спрямо третитѣ лица; тѣзи дългове не се вадятъ, защото споредъ членъ 279 всѣкой сънаследникъ е длъженъ да изплати отъ наследственнитѣ дългове и тяжести съразмѣрно съ своята действителна наследственна часть.

Дълговетѣ трѣбва да се извадятъ отъ общата наследственна маса, преди съставянието на дѣловетѣ, само тогава, когато наследницитѣ изискатъ, съгласно членъ 240, да се продадатъ движимитѣ имоти за изравнение на наследственнитѣ дългове и тяжести; или тогава когато умрѣлия остави завѣщание, което заповѣдва да се извадятъ дълговетѣ отъ общата маса, преди съставянието на дѣловетѣ (чл. 279).

Слѣдъ това изваждане, каквото остане въ общата маса, образува масата *за дѣлба*, която, като принадлѣжаща еднакво на всѣкой наследникъ, се раздѣля между наследницитѣ на толкова равни дѣлове, колкото има наследници съдѣлители или колѣна-съдѣлители[1]).

Членъ 245 урѣжда начина за дѣлбата само за случаитѣ, когато въ наследството участвуватъ наследници-съдѣлители или колѣна-съдѣлители, които иматъ право, по закона *за равни паеве*. Ако на наследницитѣ се падатъ *неравни части*, тогава дѣлбата става чрѣзъ *разпредѣление* на дѣловетѣ или по жребие (чл. 247).

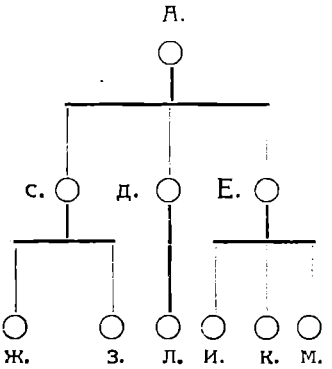
Да изброимъ нѣкои отъ случаитѣ, предвидени въ чл. 245. Най-напредъ закона говори за случая, когато въ наслед-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 293. — Laurent, t. X, n° 329. — Poujoll, t. II, p. 74.

ството участвуватъ нѣколко наследници-съдѣлители, наследственнитѣ части на които сѫ равни. Напримѣръ, Х. умира и оставя за наследници само три законни дѣца. Въ тавъвъ случай наследствената за дѣлба маса (la masse *partageable*) се раздѣля на три главни дѣла и всяко дѣте получава по единъ дѣлъ.

По-послѣ закона говори за случаитѣ, когато въ наследството участвуватъ наследници: или само по представителство, или — наследници направо конкурирующи съ наследници по представителство. И въ двата случая наследството ще се раздѣли не на глава, но по колѣно (чл. 18). Да приведемъ примѣри.



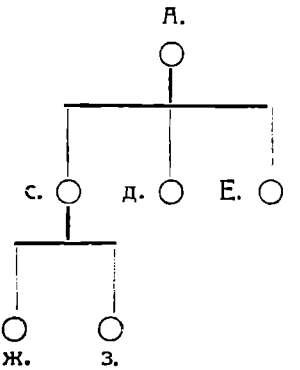
Да предположимъ, че А. умира и оставя за единственни наследници унуцитѣ Ж., З., Л., И., К., М. Тука всичкитѣ наследници ще наследватъ по представителство и происхождатъ отъ три колѣна С., Д., Е. Наследствената маса ще се раздѣли на три равни дѣла, и всѣко колѣно ще получи по единъ дѣлъ. Следъ това членоветѣ на всяко стълбо ще раздѣлятъ дѣлътъ, който се е падналъ на колѣното, помежду си на глава. Така, Ж. и З. ще раздѣлятъ помежду си на глава дѣлътъ, който се пада на коленото С., отъ което тѣ произхождатъ; Л. ще земе дѣлътъ на Д.; И., К., М., ще раздѣлятъ на глава по между си дѣлътъ на колѣното Е.

Да земемъ сега другъ примѣръ, гдето наследватъ наследници направо и наследници по представителство.

Да предложимъ. че А. умира и оставя за единственни наследници двѣ чада Д. и Е. и отъ С. двѣ унуки Ж. и З

Наследственната маса ще се раздѣли на три *равни* дѣла, и всяко колѣно ще получи по единъ дѣлъ; т. е. по една третя. Ж. и З. ще раздѣлятъ помежду си на глава дѣлътъ на С., когото тѣ представляватъ.

И така, когато наследватъ лица, които по закона трѣбва да дѣлятъ наследството на глава, или пъкъ лица, които наследватъ по представителство, то наследственната маса се раздѣля на толкова равни дѣлове, колкото глави (наследници-съдѣлители) или колкото колѣна има. Разбира се въ горния случай Д. и Е., макаръ и да произхождатъ направо отъ умрѣлия А., ще се считатъ за колѣна.



Приетия отъ членъ 245 принципъ да се правятъ *толкова* равни дѣлове, *колкото* има наследници-съдѣлители или колѣна-съдѣлители е неприложимъ, когато частитѣ на съдѣлителитѣ не сж равни по закона. Въпроса за този случай е решенъ изрично отъ втората алинея на чл. 248 и ние ще го изследваме при коментирането на този членъ.

Чл. 246[1]).

Въ съставянието на наследственнитѣ дѣлове трѣбва да се избѣгва, колкото се може, дробенето на цѣлитѣ участъци земи въ ущърбъ на работенето имъ, и да се гледа да се тури въ всѣкой дѣлъ, ако се може, сжщото количество движими и

[1]) C. It. 994; C. N. 832.

недвижими имоти, давания или вземания отъ еднакво естество или стойность.

*При съставянието на дѣловетѣ не се допуща да се дѣлятъ нивитѣ на части по-малки отъ три декара, — ливадитѣ на части по-малки отъ два декара, а гюловетѣ и лозята на части по-малки отъ единъ цекаръ. (*Допълнение отъ 1896 г.*)

Чл. 246 изразява колизията, въ която се е намиралъ законодателя при редактирането и гласуването му. Виждаме отъ една страна желание да се запази равенство между наследницитѣ-съдѣлители, отъ друга — желание да се не допустне съ това равенство крайно дробение на недвижимитѣ имоти, които законодателя всякога е фаворизалъ повече отъ движимитѣ. Отъ стълкновението на тѣзи двѣ желания произтича и главното затруднение да се съставятъ дѣлове и да се съгласува правото на всѣкиго отъ наследницитѣ да има въ дѣлътъ си *„сжщото количество движими и недвижими имоти, давания или земания отъ еднакво естество или стойность“* съ неудобството отъ дробението на недвижимитѣ имоти.

И наистина, всѣкидневно виждаме, че дробението на наследственнитѣ недвижими имоти прави ползуването отъ тѣхъ по-мжчно, а твърдѣ често безполезно, съ което значително намалява стойността имъ. Прочее, закона постановява, за общия интересъ на наследницитѣ, да се избѣгва дробението на *„цѣлитѣ участъци земи“* при съставянието на дѣловетѣ.

Проникнатъ напълно отъ тѣзи взглядове за нераздробяването на цѣлитѣ участъци, нашия законодатель презъ 1896 год, прие едно допълнение къмъ чл. 246, съ което се опредѣля минимума на раздроблението. Споредъ това допълнение нивитѣ не могатъ да се дѣлятъ на части по-малки отъ 3 декара, — ливадитѣ — 2 декара, а гюловетѣ и лозята — 1 декаръ.

Закона отъ една страна заповѣдва съвършенно равенство между дѣловетѣ, а отъ друга предписва да се избѣгва дробението на недвижимитѣ имоти. Дробението на недвижимитѣ имоти, както се вижда отъ текста на закона, се за-

бранява, защото то е въ ущърбъ на работението имъ; а отъ това следва, че трѣбва да се избѣгва такова дробение на недвижимитѣ, което е „*въ ущърбъ на работението имъ*“ или както се изразява италиянския кодексъ: „да се избѣгва, до колкото е възможно, да се дробятъ недвижимоститѣ и да се причинява врѣда, чрезъ дѣление, на качеството на обработванията. (Si deve evitare, per quanto sia possibile, di smembrare i fondi e di recare danno colla divisione alla qualita delle coltivazioni). На кое отъ двете закона дава предпочтение? Текста на членъ 247 решава въпроса. Споредъ този членъ дѣловетѣ могатъ да бждатъ *неравни* и неравенствата въ натура се възмездяватъ съ пари. Отъ това слѣдва, както ще видимъ по-после, че, ако единъ земе единъ цѣлъ недвижимъ имотъ, понеже е *неудободѣлимъ*, другия отъ наследницитѣ който нѣма подобенъ имотъ въ дѣла си, възмездява се съ пари.

Защо се предпочита недвижимия имотъ? Като говори по този въпросъ Chabot казва: „Повече държатъ на собственостьта на недвижимитѣ, отъ колкото на движимитѣ имоти или на земанията, защото тя е подхвърлена на по малко рискове; и има така сѫщо имоти, ползуването отъ които е по-приятно; други, които представляватъ по-голѣма сигурностъ; други най-послѣ, произведенията на които представляватъ по-голѣми шансове. Желателно би било, прочее, да можеше да се распредѣлятъ по равно въ всѣки дѣлъ, защото всѣки наследникъ има еднакво право не само върху наследствената маса, но и върху всѣкой видъ отъ имотитѣ, които я образуватъ“[1]).

Дали имотътъ е удободѣлимъ или не, трѣбва да решатъ добре експертитѣ, които ще се произнесатъ съгласно членъ 241. А равенството на дѣловетѣ трѣбва да се пази отъ сънаследника или експерта, които ще ги съставятъ съгласно членъ 248.

Тѣзи въпроси сѫ толкова важни, щото заслужаватъ пълно и зрѣло обсѫждание отъ страна на лицата, които сѫ натоварени съ разрешението имъ.

Чл. 247[2]).

Неравновенството на дѣловетѣ въ натура се възмездява съ пари.

---

[1]) Chabot. t. II, p. 297.

[2]) C. It. 995; C. N. 833.

Видѣхме, че предидущия 246 членъ забранява да се дробятъ недвижимитѣ имоти въ ущърбъ на тѣхното обработване; а отъ друга страна има и движими имоти, които сѫ недѣлими, или които не могатъ да се раздѣлятъ на нѣколко части безъ да се повредятъ. Това става причина, щото много пѫти масата за дѣлба да не може да се раздѣли на толкова равни дѣлове, колкото има наследници или колѣнасъдѣлители, а пъкъ дѣловетѣ трѣбва да сѫ равни поне *по стойность*. Какъ да се постѫпи въ такъвъ случай? Закона разрешава въпроса: неравенството на дѣловетѣ *въ натура* се възнаградява *съ пари*. Това значи, че наследника, който е получилъ повече имотъ *въ натура* трѣбва да заплати на другитѣ наследници, които сѫ получили по-малки дѣлове, една сума, която, прибавена къмъ по-малкитѣ дѣлове, да имъ придава стойность, равна на стойностьта на по-високитѣ дѣлове.

Като говори по възмездието съ пари, Chabot привожда слѣдующия примѣръ.

Да предположимъ, че имотитѣ, които образуватъ масата за дѣлбата, струватъ 24,000 лева; че има трима наследници съ равни права; че, за да се избѣгне дробението на недвижимитѣ имоти въ ущърбъ на тѣхното обработване, единия дѣлъ е съставенъ отъ имоти въ натура, който струва 10,000 лева, и че, по такъвъ начинъ, за другитѣ два дѣла има само по 7,000 лева имотъ въ натура. За да се установи съвършенно равенство между стойностьта на тритѣхъ дѣла, трѣбва този, на когото се падне най-голѣмия дѣлъ, да заплати на другитѣ двама едно възмездие по 1000 лева[1]).

Ние ще приведемъ другъ примѣръ. Да предположимъ, че Х. умира и остава една воденица съ единъ камъкъ, която струва 2,000 лева, и 200 овци, които струватъ 1,000 лева; а за наследници остава двама души. Тука, понеже воденицата е неудободѣлима, може да се образува отъ нея единъ дѣлъ и отъ овцетѣ другъ. На когото отъ наследницитѣ се падне воденицата, той ще е длъженъ да заплати на другия си сънаследникъ разликата между стойностьта на овцетѣ и воденицата, т. е. 500 лева.

Възмездието, казва закона, става съ *пари*. Подъ думата пари закона разбира не само монети, но и всѣкакви българ-

[1]) Chabot, t. II, p. 298.

ски цѣнни книжа, или ефекти. Разбира се, че цѣннитѣ книжа ще се приематъ по борсовата имъ стойность.

Нашитѣ източници — французския и италиянския кодекси — допущатъ изрично, щото възмездяването да стане и съ *рента*. Нашия законодатель не упоменува за това срѣдство; обаче, и то може да бѫде употрѣбено за възмездяване

Наследника, който е получилъ по-голѣмъ дѣлъ, вмѣсто да повръща разликата на наследницитѣ, може да се задължи да заплати по-голѣма часть отъ наследственния дългъ[1]).

Чл. 248[2]).

Дѣловетѣ се правятъ отъ едного отъ сънаследницитѣ, ако могатъ да се съгласътъ върху избора му, и ако този, когото избератъ, приема порѫчката; въ противенъ случай дѣловетѣ се правятъ отъ едно вещо лице, което се назначава отъ сѫда; за дѣловетѣ после се хвърля жребие.

Но ако на сънаследницитѣ се падатъ неравни части, то сѫдътъ решава, трѣбва ли за дѣловетѣ да се хвърля жребие, или да се распредѣлятъ дѣловетѣ по цѣло или по часть.

Съставянието на дѣловетѣ е една отъ най-главнитѣ и най-деликатнитѣ операции въ дѣлбата; за това закона предоставя правото на наследницитѣ сами да избератъ помежду си едного, който да ги състави, и, само ако не послодва съглашение помежду имъ, се прибѣгва къмъ помощьта на експерти.

Чл. 248, разгледанъ отдѣлно, може да се сматря, като абсолютенъ, т. е. че съставянието на дѣловетѣ може да се възложи върху едного отъ наследницитѣ даже и тогава, когато има малолѣтни сънаследници. Но това не е право. Членъ 248 е ограниченъ съ членъ 1195 отъ Гражданското Сѫдопроизводство, споредъ правилото на който дѣловетѣ се съставятъ отъ едного отъ сънаследницитѣ, *ако всичкитѣ сѫ пълнолѣтни;* а въ противенъ случай, т. е ако между сънаследницитѣ има непълнолѣтни, дѣловетѣ трѣбва да се правятъ отъ едно вещо лице. Тъй сѫщо, ако между сънаслед-

---

1) Chabot p. 299.

2) C. It. 996; C. N. 834.

ницитѣ има запретени или отсѫтствующи, дѣловетѣ трѣбва да се съставляватъ пакъ отъ едно вещо лице, назначено отъ сѫдътъ. Това е една гаранция, която закона дава на неспособнитѣ[1]).

Ако всичкитѣ наследници сѫ пълнолѣтени и правоспособни, тѣ могатъ да избератъ едного отъ сънаследницитѣ и да го натоварятъ съ съставянието на дѣловетѣ; но за това се изисква общото съгласие на *всичкитѣ* сънаследници. Закона не дава право на болшинството да решава този въпросъ.[2]) Щомъ единъ отъ сънаследницитѣ не е съгласенъ, съставянието на дѣловетѣ се възлага върху единъ експертъ, назначенъ отъ сѫдътъ.

Преди да се пристѫпи къмъ съставянието на дѣловетѣ чрезъ вещо лице, трѣбва да се извърши друга експертиза, а именно да се оцѣнятъ отъ вещи лица *недвижимитѣ* имоти и едва *следъ* оцѣнението на недвижимитѣ имоти отъ вещи лица, веднага се пристѫпя къмъ съставянието на дѣловетѣ (членъ 1192 отъ Гражданското Сѫдопроизводство) така, както е предписано отъ правилото на чл. 248. Прочее, преди да се хвърля жребието трѣбва да има две експертизи; една за оцѣнение недвижимитѣ наследственни имоти и друга за съставяние дѣловетѣ.

Какво е предназначението на тѣзи двѣ експертизи? Различно ли е, или еднакво?

Тѣзи двѣ експертизи сѫ съвършенно различни и не трѣбва да се смѣсватъ тѣхнитѣ операции. Експертизата по членъ 1192 отъ Гражд. Сѫдопроизводство за оцѣнение недвимоститѣ е *частична*, понеже тя се ограничава съ оцѣнката само на недвижимитѣ имоти, и е *приготовителна*, понеже решава, да ли недвижимитѣ имоти могатъ удобно да се раздѣлятъ, и по кой начинъ. А мисията на вещото лице, което е натоварено съ съставянието на дѣловетѣ, е *обща* понеже тя се простира върху цѣлата маса за дѣлба, върху движимитѣ и недвижими имоти. Вещото лице за съставяние на дѣловетѣ ще оперира върху цѣлата дѣлебна маса, ще образува разни дѣлове, които съгласуватъ, до колкото е въз-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 301 — Laurent, t. X, n° 330.

[2]) Laurent, t. X, n° 330. — Demolombe, t. XV, n° 668, — Aubry & Rau, t, VI, § 624. — Chabot. sur l'art. 834, n° 2. — Demant, t. III, n° 165 bis. — Boitard, t. II, n° 1164. — Paignon, t. II, n° 276. — Thomine, t. II, p. 620. — Carré et Chauveau, quest, 2507. — Dutruc n° 452.

можно, правото на всѣки наслѣдникъ да получи равна часть движими и недвижими имоти отъ наследството. Прочее, мисията на това вещо лице е да резонира и да комбинира своитѣ действия така, щото да не се отиде срѣщу основателнитѣ възражения отъ страна на сънаследницитѣ и да предвари всичкитѣ възможни последующи препирни по дѣлбата[1]).

Като опредѣля, кой ще съставя дѣловетѣ, закона казва, че „за дѣловетѣ *после* се хвърля жребие". Обаче, преди да се хвърли жребие, трѣбва да се извършатъ други действия, за които закона за наследството нищо не говори. Тѣзи действия се отнасятъ къмъ спороветѣ на наследницитѣ противъ неправилното съставяние на дѣловетѣ и къмъ утвърждението отъ страна на сѫдътъ съставянието на дѣловетѣ. Всичкитѣ тѣзи действия сѫ предвидени и урегулирани въ Гражданското Сѫдопроизводство.

И наистива, Гражданското Сѫдопроизводство постановява, че избрания наследникъ отъ странитѣ или назначеното отъ сѫдътъ вещо лице за съставянието на дѣловетѣ представлява на членътъ на сѫдътъ, който е назначенъ да извършва действията по дѣлбата, рапортъ за съставенитѣ дѣлове (чл. 1196).

Когато дѣловетѣ се опредѣлятъ и препирнитѣ по тѣхното съставяне, ако е имало такива, се свършатъ, члена на сѫдътъ призовава за единъ опредѣленъ день всичкитѣ съдѣлители да присѫтствоватъ при сключването на раздѣлителния протоколъ, да изслушатъ прочитанието му и да го подшатъ, ако могатъ и ако искатъ (членъ 1197).

Слѣдъ това членътъ представя раздѣлителния протоколъ въ сѫдътъ, който, въ сѫдебно засѣдание, следъ като изслуша странитѣ, ако сѫ се явили, се произнася за неговото утвърждение (чл. 1198).

И въ решението, което утвърждава раздѣлителния протоколъ, се постановява: да ли да се хвърли жребието на дѣловетѣ предъ члена на сѫдътъ (чл. 1199), или да се разпредѣлятъ дѣловетѣ по цѣло или по части.

Следъ като съставятъ дѣловетѣ, следъ като сѫдътъ постанови утвърдителното си решение, хвърля жребие. Този начинъ на дѣлба се заповѣдва отъ чл. 248 и отъ чл. 1199

---

1) Chabot, t. II, p. 301. — Poujol, t. II, p. 79.—Picot, t. I, p. 472. — Dutruc, n° 452. — Dalloz, *Succes*, n° 1814.

отъ Гражданското Сѫдопроизводство. Хвърлянието на жребие е най-добрата гаранция за равенството въ дѣлбата, защото то кара наследницитѣ да бдятъ, щото всичкитѣ дѣлове да бѫдатъ еднакво съставени.

Но принципътъ, да се правятъ толкова равни дѣлове, колкото има сънаследници и колѣна-съдѣлители (чл. 245) и да се раздѣлятъ между съдѣлителитѣ чрезъ жребие, не може всѣкога да се приложи. За това нашия законодателъ е приелъ съ текста на втората половина на чл. 248 смѣсена система: жребие или *разпредѣление* на дѣловетѣ.

Трѣбва да забелѣжимъ, че и ако дѣловетѣ на наследницитѣ-съдѣлители *сѫ равни*, дѣлбата става всѣкога чрезъ жребие, освенъ ако наследницитѣ-съдѣлители, когато всичкитѣ сѫ правоспособни, се съгласятъ *да си разпредѣлятъ* дѣловетѣ[1]), както ще видимъ тдва по на долѣ.

Но, ако на наследницитѣ се падатъ неравни части, закона допуща смѣсената система, като предоставя на умното оцѣнение на сѫдиитѣ да решатъ, за общия интересъ на съдѣлитѣлитѣ, дали за дѣловетѣ трѣбва да се хвърля жребие, или да се разпредѣлятъ дѣловетѣ по цѣло или по части.

Распредѣлението на дѣловетѣ по цѣло или по части е едно примиряюще средство. Това дѣлежно средство не се допуща отъ френския *Code civil*; то е допуснато отъ италиянския *Codice Civile* (art 996), отъ гдѣто е и заеменъ нашия членъ 248. Въ Франция се забелѣзвало неудобството отъ единствената система на жребието и преимуществото на *распредѣлителната* система; по тази причина тамъ се опитаха, когато се гласуваше измѣнението на Гражданското Сѫдопроизводство съ закона отъ 1841 год. отъ 2 юний, да измѣнятъ *Code Napoléon*, като допуснатъ *распредѣлителната* система. И наистина, при разискването на упоменатия законъ. *M. Maurat-Ballange* направи *предолжение да се приеме* следующата прибавка:

„Si les droits des copartageants sont inégaux, le tribunae pourra, aprés avoir pris l'avis du conseil de famille, s'il y a parmi eux des mineurs ou des interdits, ordonner par voie d'attribution le prélévement des lots inégaux; mais il fera

---

[1]) *Ricci*, t. IV, n° 125 — Bruno. p. 245, заб. I°.

tirer au sort tous les lots qui en seront susceptibles". Министра на Правосъдието е призналъ всичката полезность на това нововъведение, но не е искалъ да туря въ единъ процесуаленъ законъ едно разпореждане, което измѣнява правилата на *Code Napoléon*[1]). Отхвърлянието на това полезно нововъведение е накарало френскитѣ съдилища да избѣгватъ принципа за съставяне на толкова равни дѣлове, колкото има съдѣлители и хвърлянето на жребие, като се допущали дѣлба чрезъ *разпредѣление* на дѣловетѣ; тѣ съ давали превъзходни мотиви за това избѣгване, но мотиви, които закона никакъ не допуща.

Нека отбелѣжимъ, че дѣлежната система чрезъ разпредѣление на наследственнитѣ дѣлове по цѣло и по части е усвоена и отъ Румънския Codul civil (art. 743).

Отсѫтствието на распредѣлителната система въ *Code Napoléon* е предизвикала разни системи за дѣлба, които у насъ не могатъ да се приложатъ, и прилагането на които нашитѣ съдилища трѣбва да избѣгватъ, като противни на нашия заканъ.

Но ако нашия законъ допуща и жребие и распредѣление, когато частитѣ на съдѣлителитѣ съ неравни, то кога трѣбва да се употрѣби жребие и кога распредѣление за дѣловетѣ, кога жребие плюсъ распредѣление?

Разрешението на този важенъ и деликатенъ въпросъ е предоставенъ отъ закона всецѣло на умното прицѣнение на магистратитѣ въ всѣкой конкретенъ случай, като иматъ предъ видъ общия интересъ на наследницитѣ-съдѣлители, като напримѣръ недробението на цѣлитѣ участъци и др.

За да се допусне распредѣлението на дѣловетѣ, изисква се, щото неравенството въ тѣхъ да произхожда не отъ числото на съдѣлителитѣ, които наследватъ по *представителство*, въ какъвто случай се правятъ *равни дѣлове*, но изисква се неравенство на наследственнитѣ части, плюсъ наследницитѣ да наследватъ *направо, jure proprio*.

---

[1]) Dalloz. *Succes*, n° 1835. — Laurent, t. X, n° 335 — Pand. fr. v° *Succes*, n° 7057. — Dalloz, Supp. v° *Succes*, n° 1167. — Favard. Rep. v° *Partage*, sect. II, § 2. n°, 5. — Vazeille, sur l'art. 834, n° 2. — Toullier, t. IV, n° 428. — Aubry & Rau, t. VI, § 624, note 37 — Garconnet, t. VI, p. 636.

Важността на въпроса ни задължава да се спремъ върху него по-подробно.

Распредѣлителната система въ чл. 248 има извѣстна връзка съ текста на чл, 246 и 241. Този последния членъ не постановява, че, ако недвижимитѣ имоти не могатъ да се дѣлятъ удобно, *трѣбва непременно* да се продаватъ, и че въ такъвъ случай отъ неудободѣлимия имотъ не може да се състави особенъ дѣлъ и да се даде на нѣкого отъ наследницитѣ. Продаването на недвижимия имотъ трѣбва да се допусне само тогава, когато е неудободѣлимъ, *и когато отъ него не може да се състави отдѣленъ пай*, който да се даде на нѣкого отъ наследницитѣ. Напримѣръ, умрѣлия, оставя, като наследство, само единъ недвижимъ неудободѣлимъ имотъ; въ този случай, понеже имота не може да се раздѣли удобно, та да може отъ частитѣ да се съставятъ дѣлове, имота трѣбва да се продаде.

Отъ това следва, че, ако отъ единъ неудободѣлимъ недвижимъ имотъ може да се състави единъ дѣлъ, който да представлява по-значителната часть на едного отъ наследницитѣ, последнитѣ не могатъ да искатъ продаването му само по причина на неудободѣлимостьта.

Какво значи изражението на закона *„по цѣло или по части"*? Това изражение се разбира *субективно*, т. е. отнася се къмъ числото на наследницитѣ; така сѫщо—и *обективно*, т. е, отнася се къмъ имотитѣ.

Въ субективно отношение.

Сѫдътъ по своето усмотрение може да заповѣда да стане само распредѣление на дѣловетѣ *между всичкитѣ* наследници, или само между нѣкои отъ тѣхъ, а за другитѣ да се хвърля жребие. Напримѣръ, Х. умира и оставя съпругата си и два сина А. и Б. Въ случая съпругата ще получи $^1/_5$, а синоветѣ по $^2/_5$. Сѫдътъ може да заповѣда да се отдѣли отъ наследството една пета часть за съпругата, а другитѣ $^4/_5$ да се расподѣлятъ по равно между двата сина чрезъ жребие или чрезъ распредѣляне.

Въ обективно отношение.

Обстоятелствата може да се сложатъ така, щото да изискватъ распредѣлението да се приложи само спрямо нѣкой имотъ. Напримѣръ, единъ отъ наследницитѣ построилъ

кѫща на едно наследственно мѣсто; той е ималъ право да направи това, защото се е считалъ собственникъ. Въ случая сѫдътъ може да заповѣда да се състави отъ тази кѫща особенъ дѣлъ, който да се даде на построившия кѫщата, а другитѣ имоти да се раздѣлятъ чрезъ жребие. Въ такъвъ случай ще имате распредѣление на дѣловетѣ *по части*.

Каква е, прочее, разликата между дѣлбата чрезъ жребие и дѣлбата чрезъ *распредѣление* на дѣловетѣ, когато конечната *цѣль* е една и сѫща: распредѣление на дѣловетѣ? И наистина, било чрезъ жребие, било чрезъ распредѣление, дѣловетѣ се даватъ, се падатъ, на наследницитѣ. Всичката разлика между тѣзи двѣ системи е въ конечния *резултатъ*: при жребието не е извѣстно, кой именно имотъ ще ти се падне, а при распредѣлението на дѣловетѣ тѣ се съставятъ по начинъ, щото да бѫде извѣстно още при съставянието имъ, че тѣ се съставятъ за Х. или за У. отъ наследницитѣ и при това условие още, че тѣ предвардюватъ извѣстни неприятности и разсипвания отъ действия, извършени преди дѣлбата.

Да приведемъ още нѣкои примѣри, които ще обяснятъ значението за разнитѣ системи.

Да предположимъ, че Х. умира и оставя: съпруга и двама братия А. и Б. Въ случая съпругата получава $^1/_3$, а $^2/_3$ ще получатъ братията, всѣки по $^1/_3$. Да предположимъ още, че въ наследството има и една кѫща, равна по стойностьта си на $^1/_3$ часть отъ наследството, която най-напредъ Б. ипотекиралъ на У., а после, но преди дѣлбата, разбира се, А. я ипотекира на *Z*. И така, двама отъ наследницитѣ, преди дѣлбата сѫ ипотикирали единъ следъ други, на разни кредитори, кѫщата, която би могла да състави единъ дѣлъ за едного отъ тѣхъ. Понеже въ случая дѣловетѣ на наследницитѣ сѫ равни, при двойното дѣление, дѣлбата би могла да стане чрезъ *хвърляние жребие* между тримата, като се състави единъ дѣлъ отъ ипотекираната кѫща. Но жребието може да даде кѫщата на съпругата; за това братията иматъ право да искатъ дѣлбата да стане чрезъ распредѣление на дѣловетѣ, като се даде тѣмъ кѫщата, понеже тѣ вече сѫ я ипотекирали. И сѫдътъ трѣбва да не хвърля жребие за тази кѫща, но да допусне распредѣление *по части*, т. е. да опредѣли, щото кѫщата да вематъ братията. Но кой отъ тѣхъ

да я земе, когато и двамата сж я ипотекирали преди дѣлбата? Тука сждътъ трѣбва да предпочете оногози отъ братията, който *пръвъ* е ипотекиралъ кжщата и нему да я даде, за да може евикцията, която ще последва отъ дѣлбата, да падне върху първия ипотекаренъ кредиторъ.

Другъ примѣръ. Х. умира и оставя съпруга и родители. Въ случая съпругата ще получи $^1/_4$ часть, а родителитѣ $^3/_4$ (въ чл. 39), всѣки по $^3/_8$. Какъ да се постжпи въ случая? Жребие ли да се хвърли или разпредѣление да стане? Това зависи отъ усмотрѣнието на сждътъ. Ако за общия интересъ на наследницитѣ е предпочтително жребието, той ще заповѣда да се съставятъ 8 равни дѣла, два отъ които, по жребие, ще получи съпругата, три — бащата и три — майката, тоже по жребие. Ако ли пъкъ имотитѣ сж такива, щото *разпредѣлението* е предпочтително, за общия интересъ на насладницитѣ, той ще заповѣда последното.[1]) Въ такъвъ случай на съпругата ще се отдѣли единъ дѣлъ равенъ на $^1/_4$ отъ наследството, а останалитѣ $^3/_4$ части ще се раздѣлятъ между бащата и майката по равно, било чрезъ жребие, било пъкъ чрезъ разпредѣление помежду имъ, съгласно съ тѣхния общъ нитересъ, но arbitrio judicis.

Но ако всичкитѣ наследници иматъ равни части по закона, напримѣръ на всѣкиго отъ наследницитѣ се пада по $^1/_2$, $^1/_3$, $^1/_4$, $^1/_5$, и пр., въ такъвъ случай трѣбва да се тегли жребие, освенъ ако всичкитѣ наследници сж съгласни да стане дѣлбата чрезъ разпредѣление. При абсолютното равенство въ дѣловетѣ на всичкитѣ сънаследници, ако нѣма общо съгласие за начина на дѣлбата, болшинството на сънаследницитѣ не важи.[2]) Напримѣръ, ако всичкитѣ наследници сж петь души и на всѣкиго отъ тѣхъ се пада по $^1/_5$, и ако четирмата отъ тѣхъ сж съгласни да стане дѣлбата чрезъ разпредѣление, то петия има право да иска да се хвърля жребий, и въ такъвъ случай дѣлбата не може да стане чрезъ разпредѣление. Но, следъ като единия наследникъ получи дѣла си по жребие, останалитѣ четворица могатъ да се съгласятъ да раздѣлятъ останалитѣ $^4/_5$ части чрезъ разпредѣление; това е тѣхно право.

[1]) Ricci, t. IV, n° 125. — Borsari, Commentario del codice Civile, t. III, § 2126 p. 1186.

[2]) Ricci, t. IV, n° 125.

Кога трѣбва да стане разпредѣлението? Отъ изложеното следва, че то трѣбва да стане следъ като се разрешатъ всичкитѣ въпроси, които се отнасятъ до общността на наследството. Въ този смисъль е и италиянската юриспруденция.[1])

Прилагането правилото на последната алинея отъ чл 248 може да възбуди въпросъ за неговата ректроактивна сила; съ други думи казано, може да възникне въпросъ: да ли правилото на чл. 248 се прилага и за наследствата, които сж се открили преди закона за наследството, но дѣлбата на които става при действието на последния? Този въпросъ има голѣмо значение, като се има предъ видъ, че турскитѣ закони допущатъ дѣлба само чрезъ жребий (чл. 1156 отъ Меджелето).

За разрешението на този въпросъ трѣбва да се знае, да ли двете системи за дѣлба (жребий и разпредѣление) се отнасятъ къмъ сжщността на правото на всѣки наследникъ или сж само едно средство за упражнение на правото. Системитѣ за дѣлбата сж само едно срѣдство за упражнение, за оформявание, наследственното право; тѣ сж чисто процесуални постановления, и като такива, трѣбва да се прилагатъ и къмъ дѣлбата на наследства, отворени преди закона за наследството, макаръ по-първитѣ закони и да сж предписвали било само жребие, било други нѣкои срѣдства за дѣлба. Отъ това слѣдва, че *разпредѣлението* може да се приложи и по наследствата, открити при старитѣ закони.

Чл. 249,[2])

Преди да се пристжпи къмъ хвърлянието жребие върху дѣловетѣ, всѣкой съдѣлитель има право да прави заявление противъ тѣхното съставяние.

Това распорѣждание на закона има тѣсна връзка съ постановленията на членове 1196—1199 отъ Гражданското Сждопроизводство. Вещото лице има за мисия да състави равни дѣлове съгласно предписанията на закона. А тѣзи предписания, както, видѣхме сж: дѣловетѣ да обематъ всичкитѣ наследственни имоти, подлежащи на дѣлба; да се из-

---

[1]) *Cass. Roma.* febraio 1882. (Berbèra, art. 997, n° 2).

[2]) C. It. 997; C. N. 835.

бѣгва дробението на цѣлитѣ участъци на недвижимитѣ имоти въ ущърбъ на обработването имъ; да се турятъ въ всѣкой дѣлъ имущества и креанси отъ еднакво естество и стойность, до колкото това е възможно. Щомъ вещото лице е направило грѣшка въ тѣзи операции, щомъ има въ нѣкой дѣлъ недостатъкъ или нѣкое неудобство, което би могло да се избѣгне, всѣкой отъ съдѣлителитѣ, като заинтересувано лице, има право да възразява.

Възраженията всѣкога се слушатъ отъ сѫдътъ, ако заинтересованата страна ги е направила своевременно преди хвърляне на жребието, съгласно членове 1197 и 1198 отъ Гражданското Сѫдопроизводство.

Тѣзи възражения се правятъ предъ членътъ, който извършва действията по дѣлбата, а той ги представя на сѫдътъ, който ги разгледва по частенъ редъ и, ако сѫ основателни, самъ поправя нередовноститѣ или заповѣдва ново съставяние на дѣловетѣ, чрезъ новоназаченъ експертъ [1]).

Следъ като се разрешатъ възраженията, ако такива има, противъ неправилното съставяние на дѣловетѣ, пристѫпа се къмъ хвърляне на жребието, което има за предмѣтъ да опредѣли на всѣкой наследникъ, или на всѣко колѣно съдѣлитель припадающия се дѣлъ.

Следъ хвърлянието на жребието всѣкой отъ наследницитѣ става собственникъ на дѣлътъ, който му се е падналъ, и си вади крѣпостенъ актъ за него, ако е недвижимъ имотъ.

Чл. 250 [2])

Правилата, опредѣлени за дѣлението на масата, за раздѣляние, се съблюдаватъ еднакво въ подраздѣлянието, което има да се прави между колѣната-съдѣлители.

Видѣхме отъ правилото на членъ 245, че, за да се раздѣли едно наследство, трѣбва да се съставятъ толкова равни дѣлове, колкото има наследници или колѣна-съдѣлители. Като се съставятѣ по такъвъ начинъ дѣловетѣ, онзи отъ тѣхъ, който се е падналъ на нѣкое колѣно, образува наслед-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 304.—Poujol, t. II, p. 81.—Dallos, *Succ.*, n° 1847.
[2]) C. It, 998; C. N. 836.

ствената маса спрямо наследницитѣ, които съставляватъ помежду си това колѣно. Този дѣлъ трѣбва да се раздѣли помежду членоветѣ на колѣното, като едно отдѣлно наследство, което имъ се е паднало, при което се пазятъ всичкитѣ правила, изложени въ членове 240—249.

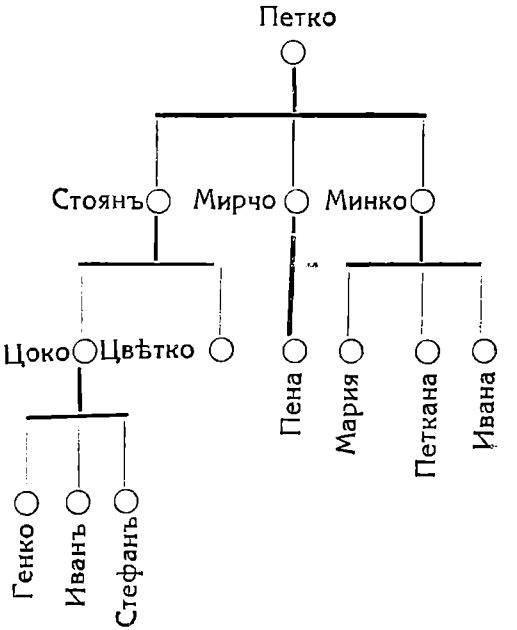
И така, въ едно наследство, гдето наследватъ не направо, но по представителство, може да има *нѣколко* различни, независими една отъ друга, и *отдѣлни* дѣлби, които сж подложени, както казахме, на сжщитѣ формалности, на каквито е подхвърлена *главната* дѣлба [1]).

Първата дѣлба става между всичкитѣ наследници на умрѣлия и опредѣля частитѣ, които принадлежатъ на всѣко колѣно съдѣлитель.

Втората става между разнитѣ стълба на сжщото колѣно и разпредѣля помежду имъ частьта отъ имуществата която се пада на колѣното отъ цѣлото наследство.

Третята дѣлба разпредѣля на глава, между членоветѣ на всѣко стъбло, което имъ се пада отъ колѣното.

И най-послѣ, тѣзи подраздѣления трѣбва да се направятъ отдѣлно за всѣко колѣно.



[1]) Chabot, t. II, p. 305.

Умира *Петко* и оставя за единственни наследници: *Цвѣтко* (унука отъ Стояна), *Генко—Иванъ—Стефанъ* (пра-унуки от Стояна), *Пена* (унука отъ Мирча), *Мария—Петкана—Ивана* (унуки отъ Минка). Най-напредъ ще стане *главната* дѣлба така: ще се образувотъ три главни пая, понеже има три колѣна съдѣлители (Стоянъ—Мирчо—Минко); всѣко отъ тѣзи три колѣна ще вземе по единъ дѣлъ т. е. по $^1/_3$ отъ общата наследствена маса. И така, първата дѣлба става между наследницитѣ на умрѣлия (Стояна — Мирча — Минка) и опредѣля дѣлътъ на всѣко колѣно.

Слѣдъ главната дѣлба става *втора* дѣлба между стъблата на всѣко колѣно и ще распредѣли помежду имъ пая, който се е падналъ на всѣко колѣно отъ общата наследствена маса. Въ силата на тази *втора* дѣлба пайтъ на Стояна ще се раздѣли между дветѣ стъбла отъ неговото колѣно, т. е. между *Цока* и *Цвѣтка*, като едно отдѣлно наследство, което нѣма нищо общо съ *главната* наследствена маса.

Дѣлътъ на *Мирча* ще земе дъщеря му *Пена*,

Дѣлътъ на *Минка* ще се раздѣли между тритѣхъ стъбла отъ неговото колѣно, т. е. между *Мария—Петкана—Ивана*.

Подинъ втората се извършва *третя* дѣлба, по която пая на *Цока* ще се раздѣли, като отдѣлно наследство, между членоветѣ на стълбата на Цока т. е. между *Генка-Ивана-Стефана*, на глава.

Както се вижда, подраздѣленията ставатъ отдѣлно за всѣко колѣно и за всѣко стъбло. като се правятъ последователно и като се основаватъ: второто върху това, което е опредѣлено отъ първата дѣлба, а третото върху това, което е опредѣлено отъ втората.

При всѣка дѣлба наследницитѣ отъ всѣко колѣно, или бтъбло иматъ право де искатъ да се изпълватъ, отдѣлно за за тѣхното подраздѣление, всичкитѣ формалности, които сж установени за *главната* дѣлба.

Така, при *третята* дѣлба *Генко, Иванъ* и *Стефанъ*, на които се пада $^1/_6$ отъ цѣлото наследство, могатъ да искатъ:

1. Да се продадатъ движимитѣ имоти за изравнение дълговетѣ и тяжеститѣ на тази часть (чл. 240);

2. Ако въ тази $^1/_6$ часть има недвижими неудободѣлими имоти, да се продадатъ на публиченъ търгъ (чл. 241);

3. Да си привнесатъ, да имъ се прегледатъ смѣткитѣ (чл. 242, 243);

4. Да зематъ излишната часть (чл. 244);

5. Да не се дроби недвижимия имотъ; въ дѣловетѣ имъ да се тури еднакво количество движими и недвижими имоти, давание и земание отъ еднакво естество (чл. 246);

6. Да се възнаградятъ съ пари. ако има неравенство на дѣловетѣ въ натура (чл. 247);

7. Да се съгласятъ да избератъ едного помежду си наследникъ който да състави дѣловетѣ (чл. 248).

Съ една речь, $^1/_6$ часть отъ цѣлото наследство ще се дѣли между *Генка*, *Ивана* и *Стефана*, като едно отдѣлно наследство, което нѣма нищо общо съ първата и втората дѣлби.

Безъ тѣзи *отдѣлни* и последователни дѣлби нѣма възможность да се извърши редовно дѣлбата между колѣната и тѣхнитѣ стъбла.

И наистина, какъ би могла да стане дѣлбата между разнитѣ стѣбла отъ сѫщото колѣно, ако по рано не е опредѣлена частьта, която се пада на последнето, чрезъ една *главна* дѣлба на наследственната маса, т. е. чрезъ едно раздѣляние на тази маса на толкова пая, колкото колѣна-съдѣлитѣ има?

Тъй сѫщо какъ би могла да стане дѣлбата между членоветѣ на сѫщото стъбло, ако частьта, която му се пада, не е опредѣлена предварително, т. е. ако падналата се на това колѣно часть не е раздѣлена по рано на толкова пая, колкото стъбла има въ колѣното?

Може да се подраздѣля единъ точно опредѣленъ прѣдметъ.

За да има само една дѣлба, би трѣбвало да стане дѣлба не чрезъ хвърляне на жребие, но чрезъ разпредѣление дѣловетѣ по цѣло и по части съгласно чл. 248. Но това распредѣление представлява много неудобства, когато има много колѣна — съдѣлители и много стъбла отъ тѣхъ. Дѣлбата чрезъ распредѣление на дѣловетѣ по цѣло и по части се допуща отъ сѫдията само тогава, когато това ще бѫде въ интереса на всичкитѣ сънаследници, разгледани не егоизточно, но взаимно.

Въ горния примѣръ очевидно е преимуществото на три последователи, отдѣлни и самостоятелни дѣлби предъ една дѣлба, направена чрезъ разпредѣление на дѣловетѣ по цѣло.

За отстранението сесионария отъ дѣлбата. (Du retrait Successoral).

Въ френския граждански кодексъ сѫществува art 841, който допуща отстранението на чуждитѣ лица-ненаследници отъ дѣлбата. Този art. гласи: „Всѣко лице, даже роднина на умрѣлия, което нѣма право да го наследва и на което единъ отъ наследницитѣ е отстѫпилъ своето право отъ наследството, може да бѫде отстранено отъ дѣлбата, било отъ всичкитѣ сънаследници, било отъ едного, като му се заплати цѣната на отстѫпката". Това отстранение отъ наследството на чуждитѣ лица-сесионарии е съгласно съ римскитѣ закони *per diversas* и *ab Anastasio* (20 и 25 с. *Mandati*), които сѫ възпроизведени въ членове 324 и 325 отъ закона за задълженията и договоритѣ; тѣ позволяваха на длъжника да откупи отъ приемателя прехвърленото отъ други спорно право. Мотивитѣ за допущанието на това отстранение споредъ думитѣ на оратора на трибуната сѫ, че въ интереса на фамилиитѣ е да се не допуща да проникватъ въ тѣхнитѣ тайни въ тѣхнитѣ работи чужди хора, които сѫ купили правото на наследника само отъ желание да вредятъ и отъ користолюбие. Правото да се отстранява отъ дѣлбата чужденеца-сесионария се нарича обикновенно *retrait successoral* а по нѣкога — *action en subrogation.*[1])

Нашия законодатель не е приелъ този институтъ за отстранение отъ наследството, защото той е противенъ на свободата за съглашенията и защото, щомъ на заимодавцитѣ се дава право да се *намѣсватъ въ дѣлбата*, за да не би тя да бѫде направена въ тѣхенъ ущърбъ (чл. 291), ще бѫде наивность да се препятствува на интервенирането на единъ закупникъ на наследственнитѣ права.

Италиянския кодексъ тоже не приема *retrait successoral.*

Мотивитѣ сѫ сѫщитѣ [2]). Отхвърлилъ го е и ромѫнския законодатель.

— Това мнение ние изказахме още въ началото на 1892 г., когато не бѣше въ сила Закона за З. Д. въ който сѫществува

---

[1]) Dalloz, Rép. v° *Succes.*, n° 1865. — Poujol, t. II, p. 99. — Laurent. t. X, n° 341.

[2]) Huc, t. I, p. 232.

особенъ § *за искупуване по закона.* Въ този § имаме разпореждането на чл. 300, който казва: „Съпритежателтъ на единъ общъ имотъ може да се ползува отъ правото на искупуване за частитѣ, които другитѣ съпритежатели или само нѣкои отъ тѣхъ сж продали на едно чуждо лице.

„Когато двама или нѣколко отъ съпритежателитѣ искатъ да се ползуватъ отъ това право, тѣ могатъ да искупятъ продаденитѣ части за себе си по равно".

Този текстъ говори за *съпритежатель,* за съсобственникъ *(el coproprietario).* Съсобственници сж всички онѣзи, които владѣятъ нераздѣлно единъ общъ имотъ. Такива сж, следователно, сънаследницитѣ относително наследственнитѣ имоти отъ минутата на отваряне на наследството до свършване на дѣлбата; такива сж тъй сжщо и всички, които притежаватъ нераздѣлно единъ имотъ на друго основание, вънъ отъ наследството, напримѣръ по покупко продажба, по дарение, въ дружество. При това условие може ли да се каже, че чл. 300 отъ З. Д., който говори за *съсобственници,* установява принципътъ, прогласенъ отъаг t. 841, който ние изоставихме по изложенитѣ съображения? Ние сме на мнение, че, и при съществуването на института за искупване по закона (членове 299—307 отъ З. Д.), отговора на този въпросъ би трѣбвало да бжде отрицателенъ. Ако анализираме института за откупуване по закона по метода за историческото происхождение, ще видимъ, че той не визира *сънаследницитѣ;* т. е. не визира онѣзи съсобственици, които сж добили общия имотъ въ нераздѣлно по наследство; че наопаки той визира онѣзи съсобственници които притежаватъ общъ имотъ, нераздѣлно на *друго* основание: по покупка, по дарение, въ съдружество. И наистина, цѣлия § за искупуването по закона е заетъ отъ *испанския* кодексъ. Този институтъ за искупуването по закона ни е познатъ още отъ турско врѣме; той е института за тъй наречения въ турскитѣ закони *„шефиликъ"* (чл. 950—953, 1008—1044 отъ меджелето и чл. 45 отъ турския законъ за земитѣ).

Като сравнимъ института за искупуването по закона по турскитѣ закони съ онова по испанския кодексъ, респективно и по нашия за З. Д., ще видимъ, че и тритѣхъ законодателства установяватъ правото за предпочитание (шефиликъ) почти при еднакви условия и случаи. Това показва, че между турското и испанското законодателство има еднаквость въ

тази материя. Испанския законодатель се е повлиялъ въ това отношение отъ Мавританското законодателство, което малко се различава отъ турското.

Едно малко сравнение на искупуването по тѣзи законодателства ще покаже ясно тѣхната еднаквость.

Споредъ *Меджелето* (турския гражд. законъ) правото на предпочитание произтича отъ три причини.

Първата причина е участие въ продаваемото нѣщо, сирѣчь когато нѣколко души притѣжаватъ единъ и сжщи имотъ нераздѣлно.

Втората причина е съслужението,—сиречь служи нѣкоя рѣка или нѣкой частенъ пжть на двѣ или повече опредѣлени стежания.

Третята причина е съсѣдството (чл. 1008).

Споредъ испанския кодексъ (чл. 1524) и нашия (чл. 303. З. Д.) правото на искупуване произтича тоже отъ три причини: съсобственность, съсѣдство и съжителство. И рѣдътъ на прѣдпочитание е почти еднакъвъ. По тритѣхъ законодателства на първо мѣсто стои предпочитанието по съсобственность, и на последно мѣсто стои искупуването по съсѣдство (чл. 1009 отъ Меджелето, чл. 1524 отъ Испанския кодексъ и чл. 300 отъ З. Д.).

Прочее, Меджелето, въ отдѣла за искупуването по предпочитание, никакъ не визира съсобственницитѣ — *сънаследници.*

Абсолютно сжщото е и по испанския кодексъ: art. 1522 визира единственно и исключително съсобственници, които притѣжаватъ единъ общъ имотъ нераздѣлно по покупка, дарение или въ съдружие. Тѣзи съсобственеици испанския кодексъ означава съ наименованието *Coproprietarios.* Той никакъ не визира сънаследницитѣ. За тѣхъ той говори въ отдѣленъ членъ, а именно въ чл. 1067, който се намира въ *отдѣла за дѣлбата на едно наслѣдство;* означава ги съ наименованието сънаследници—*Coherederos.* Упоменатия чл. 1067 отъ Испаоския кодексъ гласи:

За дѣлбата (De la particion)

„Art. 1067 — Ако нѣкой отъ наследницитѣ продаде на едно чуждо лице своето наследствено право преди дѣлбата, всичкитѣ сънаследници или само нѣкой отъ тѣхъ могатъ да замѣстятъ купувача, като заплатятъ цѣната на про-

дажбата..." (Si alguno de los herederos vendiere à un extrano su derecho heriditario antes de la particion, podrán todos o cualiquiera, de los coherederos subrogarse in lugar del comprador, reembosandole el precio de la compra).

И така, въ испанския кодексъ има два текста; единия на art. 1067, който урежда специално случая за правото на искупуване установено въ полза на *съсобственницитѣ-сънаследници*, когато единъ отъ тѣхъ продаде преди дѣлбата своя наследственъ дѣлъ на *чуждо* лице и другия текстъ на чл, 1522, който урежда чисто и просто *шефилика*, т. е. правото за изкупуване установено въ полза на другитѣ съсобственници — несънаследници.

Щомъ нашия законодатель е заимствовалъ отъ испанския кодексъ буквално само art. 1522 (нашия 300 отъ З. Д.), който говори само за *Copropietarios*, които не сж сънаследници помежду си, безъ да възприеме и art. 1067; то следва, че го е заимствовалъ въ онова му съдържание и оня неговъ смисълъ, който той има по испанския кодексъ, а ние вече видѣхме, какво е съдържанието и какъвъ е смисъла на art. 1522.

Ако изоставимъ на страна това историческо произхождение на чл. 300 отъ З. Д. и го подложимъ само на юридическото тълкуване, може да се дойде и до противното заключение, като се каже така: чл. 300 отъ З. Д. говори за *съпритежатели*; такива сж *всички* ония, които притежаватъ нераздѣлно единъ общъ имотъ; въ това число влизатъ и *сънаследницитѣ*, понеже отъ момента на отваряне наследството до дѣлбата и тѣ сж *съпритежатели*.

По изложенитѣ отъ насъ съображения ние мислимъ, че трѣбва да се предпочете историческото тълкуване и да се приеме, че чл. 300 отъ З. Д. никакъ не визира съсобственницитѣ-*сънаследници*; че той, следователно визира само онѣзи *съпритежатели*, нераздѣлното право на които върху общия имотъ произтича отъ покупка, дарение или дружество.

— До това сжщото заключение трѣбва да дойдемъ и по друго съображение отъ чисто правенъ характеръ; то е, че всичкитѣ изключения се тълкуватъ ограничително и се прилагатъ само къмъ онѣзи случаи, за които сж допуснати, а пъкъ искупуването по закона е едно изключение par excellence отъ общото правило, което допуща абсолютната сво-

бода въ разпорежданието съ недвижимия имотъ, състояща се и въ това, че собственника може да продаде имота си, комуто обича. Прочее, текста на чл. 300 отъ З. Д. установява едно изключение отъ това начало и, като изключение, ще се прилага само къмъ онѣзи съсобственници, които визира art. 1522 отъ Испанския кодексъ, буквaленъ преводъ отъ който е той.

Французскитѣ автори, като тълкуватъ art. 841 отъ С. N., намиратъ, че той е едно изключение и една истинска аномалия (*une exception et une véritable anomalie*), че като такова, той се прилага строго само спрямо *сънаследницитѣ*-съсобственници, за които упоменува, и никакъ не и къмъ съсобственници на друго основание[1])

— Въ нашата юридическа литература този въпросъ не е билъ подлаганъ на изучване. Само Д-ръ Фаденхехтъ, въ своя предговоръ къмъ превода на „Елементарното ржководство по Гражданското право (наследвания) на французския професоръ М. Планиолъ, казва, че „наредби специални за наследственно откупуване" (*retrait succesoral*) нѣма въ З. Н. Прилагатъ по-общитѣ распоредби за искупуването по закона поради съпритежание въ чл. 300, 303 — 306 отъ З. З. Д." [2])

Прочее, Фаденхехтъ допуща, че распорежданията на чл. 300, 303 — 306 сж приложими и въ наследствата, т. е. когато единъ отъ наследницитѣ продаде своя наследственъ дѣлъ на едно *чуждо* лице, другитѣ сънаследници, или само нѣкой отъ тѣхъ иматъ право да искупятъ отъ третия приобритатель наследственния дѣлъ, който му е билъ продаденъ отъ едного отъ наследницитѣ.

По изложенитѣ по-горе съображения ние не можемъ да сподѣлимъ възгледа на Д-ръ Фаденхехта.

---

[1]) Dalloz, Supp., v° *Succes*, n° 1183, 1221 — Demolombe, t. XVI, n° 8. — Lyon-Caen, *Droit Commerc.*, t. II n° 416 — Rolland de Villagues, Rép., v° *Retrait d'indivision*, n° 3 — Duvergier, *Tr. du contrat de société* , n° 474 — Massé, *et Vergé*, sur Zacharie, t. IV, p. 453 — Troplong, *Tr. de contrat de société*, t. II, n° 783 — Aubry - Rau. t. IV. § 359ter и § t. VI § 621ter — Laurent, t. X, n° 211 и 343 — Pardessus, *Cous de droit Comemrcial*, t. IV, n° 1085 — Vazeille, sur l'art 841, n° 26.

[2]) Д-ръ Фаденхехтъ, Преговоръ къмъ превода отъ Тих. Наследниковъ на „Елем. ржков. по Гражд. право" на професора Планиолъ (наследвания) стр. XII.

За това ние загатнахме и по-рано при коментирането на чл. 238[1]).

Нашия законодатель е допусналъ отстранението отъ наследството на незаконнороденитѣ дѣца. Това се вижда отъ текста на чл. 29, споредъ който законнитѣ дѣца, или тѣхнитѣ нисходящи, иматъ право да отстранятъ отъ наследството незаконнитѣ, като имъ заплатятъ припадающата се часть въ пари, а тъй сѫщо отстранението на преживѣлия съпругъ (чл. 104) и наследницитѣ отъ женски полъ (чл. 246),

Отстранението е допуснато, както забелѣжихме по горе, отъ нашия законодатель и отъ закона за З. Д., чл. 324 отъ който посвѣтява *le retrait litigieux*. За него ще говоримъ въ коментара върху закона за задъл. и договоритѣ.

За привнасянията и за прехващанията.

Чл. 251[2])

Дѣцата или нисходящитѣ, които получаватъ наследство макаръ по описъ, заедно съ своитѣ братя, сестри или тѣхнитѣ нисходящи, длъжни сѫ да привнисатъ (възвърнатъ) на своитѣ сънаследници всичко, което сѫ получили отъ умрѣлия като даръ, както непосредственно, тъй и посрѣдственно съ изключение на случая, когато дарителя е направилъ друго по този предмѣтъ разпореждание.

Преди да пристѫпимъ къмъ коментирането на самия текстъ на членъ 251, считаме за необходимо да се спремъ върху понятията за привнасянието и прехващанието и да изложимъ разликата между тѣзи два института. За прехващанието говори чл. 278, и ние бихме могли да третираме отдѣлно понятията за прехващанието и привнасянието; но понеже отдѣлъ IV носи заглавие **„за привнасянието и прехващанието“**, намираме за предпочтително да изложимъ отъ самото зачало сѫщностьта за тѣзи два института и разликата помежду имъ.

Изложението сѫщностьта на привнасянието и прехващанието ще се обясни и отъ самата разлика помежду имъ.

---

[1]) Моя Коментаръ, Т. IV, стр. 347.

[2]) C. It 1001; C. N. 843.

Привнасянието. Института на привнасянието води своето начало отъ римското право. Извѣстно е, че еманципиранитѣ дѣца отъ римската фамилия при еманципирането си получаваха нѣкои имоти. Едно врѣме, когато вече на недѣлимостьта на семейството не се гледаше толкова строго, еманципиранитѣ дѣца добиха позволение отъ претора да наследватъ заедно съ останалитѣ подъ бащина власть дѣца. Но, за да се опази строгата справедливость и последователность, претора ги задължи да привнесатъ въ наследственната маса полученитѣ отъ тѣхъ имоти. И наистина, ако еманципиранитѣ дѣца се допуснаха да наследватъ заедно съ находящитѣ се подъ власть, безъ да сж длъжни да привнесатъ полученитѣ имоти, първитѣ щяха да бждатъ облагодетелствувани повече отъ последнитѣ.

Отъ текста на закона се вижда, че привнасянието е повръшанието въ наследственната маса на имотитѣ, които единъ отъ сънаследницитѣ, наследующъ съ другитѣ нисходящи, е получилъ отъ наследодателя, посрѣдственно или непосрѣдственно, като даръ.

Ricci опредѣля привнасянието по следующия начинъ: „Задължението за привнасяние се състои въ това: да се повърнатъ въ наследството на умрѣлия (nel patrimonio del *de cujus*) имотитѣ, които чрезъ дарение сж излѣзли отъ него, съ цѣль да се държи смѣтка за стойностьта на наследственната маса и за да се образуватъ неследственнитѣ части на всѣки сънаследникъ".[1])

Привнасянието е единъ институтъ, който има за цѣль да установи равенство между нѣколко сънаследници, които наследватъ заедно. Прочее, принципа на привнасяняето е основанъ върху равенството, което трѣбва да царува между сънаследницитѣ и върху унищожението на всичкитѣ права и привилегии, противни на това равенство.[2])

И наистина, волята на закона е да има равенство между сънаследницитѣ; а пъкъ равенството би се накрънило, ако наследника, котйо е получилъ единъ даръ отъ умрѣлия, би могълъ да го задържи и същеврѣменно да участвува въ дѣлбата съ другитѣ наследници. И това равенство между наследницитѣ се основава върху предполагаемата воля на наследо-

[1]) Ricci, t. VI, n° 134.

[2]) Poujol, t. II, n° 2, p. 122.

дателя. Наследодателя, надарявайки едного отъ наследницитѣ е разбиралъ, че му дава при живота си само единъ авансъ срещу онова, което той трѣбва да получи отъ наследството следъ неговата смърть. Такава е презумцията върху, която закона гради задължението за привнасянието: предполага се, че наследодателя е искалъ да има равенство между всичкитѣ му дѣца, защото той е длъженъ да обича всичкитѣ еднакво.

Разликата между привнасянието и прехващанието.

Както привнасянието, така и прехващанието даватъ единъ и сѫщи *резултатъ*: препятствуватъ на сънаследника да бѫде едновременно и наследникъ и надаренъ. Но *цѣлта* на тѣзи два института е различна. Привнасянието, както казахме, има, за цѣль да установи равенство между наследницитѣ, които наследватъ по закона или по завѣщание, а цѣлта на прехващанието (чл. 278) е да възпрепятствува, щото наследника да получи повече отъ това, което му се пада, като законна часть. Съ други думи привнасянието санкционира принципа на равенството между сънаследницитѣ, а прехващанието санкционира строгитѣ разпореждания за наследственнитѣ права на наследницитѣ. [1])

Италиянския Касационенъ Сѫдъ въ Неаполъ въ едно свое решение отъ 20 декемврий 1887 дава следющитѣ дефиниции на привнасянието и прехващанието; „Привнасянието (*la collazione*) има за цѣль да спази равенството между сънаследницитѣ intestati или по завѣщание, а прехващанието (*la imputazione*) има за цѣль да възпрепятствува да се увреждатъ завѣщателнитѣ разпореждания чрезъ намаление дароветѣ отъ разполагаемата часть, направени отъ завѣщателя на едного отъ своитѣ наследници или на чуждо лице, които разпореждания не докачатъ законната часть на наследника, който иска намалението имъ за да запази своя даръ, направенъ нему съ сѫщото завѣщание или съ предшествующъ безвъзмезденъ актъ". Отъ това решение на Италиянския Касационенъ Сѫдъ се вижди тоже, че прехващанието не е нищо друго освенъ санкция на размѣра на наследственнитѣ права.

---

[1]) *Cass Napoli* 28 novembre 1886.

Разликата между привнасянието и намалението.

Нѣкои отъ членоветѣ въ отдѣла за привнасянието като че смѣсватъ привнасянието съ намалението. Затова искаме да предпазимъ отъ подобно смѣшение на две съвършенно различни операции.

Ние ще отбележимъ следующитѣ разлики:

1. Когато се иска намаление на даренията, даренитѣ имоти се присъединяватъ фиктивно къмъ наследствената маса съ цѣль да се констатира, дали законната часть е увредена чрезъ даренията (чл. 107); и ако се укаже, че наистина законната часть е накърнена, дароветѣ се намаляватъ до размѣра на накърнението. А привнасянието се прави не чрезъ фиктивно присъединявание на даренитѣ имоти къмъ наслѣдствената маса, но чрезъ действително присъединявание и то съ цѣль да се установи равенството между наследницитѣ[1]).

2. Привнасянието може да се иска само отъ единъ наследникъ; а намалението — отъ всѣкиго.

3. Привнасянието се отнася до всичкитѣ дарения *изцѣло*, а намалението само до това, което привишава разполагаемата часть.

4. Дарителя може да освободи наследника си отъ привнасяние, но не може да го освободи и отъ намалението[2]).

Следъ тѣзи предварителни забѣлежки върху сѫщностьта на привнасянието, прихващанието и намалението, преминаваме къмъ коментирането на самия чл. 251.

Преди всичко длъжни сме да забелѣжимъ, че по въпроса: между кои наследници се прави привнасянието, нашия законодатель е приелъ системата на Италиянския кодексъ, която отговаря на правилато на римското право и която различава отъ системата на *Code Napoléon*.

Римското право задължаваше да привнасятъ само наследницитѣ отъ права нисходяща линия *inter fratres*; то освобождаваше отъ привнасяние наследницитѣ отъ възходяща и съребренна линии.

Италиянския законодатель прие правилата на Римското право.

---

[2]) Ricci t. IV, n° 134.

[1])Ricci, t IV, n° 134. — Borsari, t. III, § 2130, p. 1193. Lavori — Preparatori del codice civile, Vol II, p. 314.

И нашия законодатель подражa италиянския, като допусна привнасяне само *inter fratres* [1])

A Code Napolèon задължава да привнасятъ всичкитѣ наследници отъ всичкитѣ линии, прави и сѣребренни, защото френския законодателъ е мислилъ, че ще бѫде справедливо и съобразно съ намѣрнията на умрѣлия, щото всичкитѣ наследници, които наследватъ едно и сѫщо наследство на еднакво основание, да иматъ еднакви права, когато умрѣлия не е изразилъ противна воля.

По този предупредителенъ въпросъ върху различието между нашия законъ и *Code Napoléon*, нека приведемъ една цитата отъ Demolombe,който казва: „Подложенъ е на задължението за привнасяние *всѣки наследникъ*, призованъ отъ закона, безъ никакво различие относително различнитѣ категории родства, нито на тѣхнитѣ линии, нито на тѣхнитѣ степени.

Нисходящи, възходящи или сѣребренни, най после всички наследници a lege vocati, отъ която линия, отъ която степень и да бѫдатъ, сѫ длъжни да привнесатъ".

Това предупреждение е отъ особна важность; то трѣбва да се помни.

Отъ изложеното следва, че по нашия законъ правилата за привнасянията ще се прилагатъ само тогава, когато наследватъ нисходящи отъ права линия; че, наопаки, когато наследватъ други роднини отъ възходяща или сребренна линия, привнасянието не се дължи. Така напримѣръ, ако Х. умрѣ и остава нисходящи наследници — чѣда и унуци, тѣ сѫ длъжни да привнасятъ всичко, което сѫ получили като даръ.

Но, ако умрѣлия не е оставилъ ни дѣца, ни отъ тѣхъ нисходящи, но само възходящи или братия, то последнитѣ, като получаватъ наследството, не сѫ длъжни да привнасятъ това, което сѫ получили, като даръ, било посрѣдствено, било непосрѣдственно, отъ умрѣлия.

Задължението за привнасянието е основано, както казахме, на предполагаемата воля на умрѣлия. Предполага се, че бащата, напримѣръ, дава на сина си при живѣ разни имоти и

---

[1]) Toullier, t. IV, n° 454. — Chabot. sur l'art 843, n° 3. — Duranton, t VII, n° 226 — Demolombe, t. XVI, n° 174. — Rolland de Villargues, Rép v° *Rapport*, n° 12 — aubry — & Rau, t. VI § 629. — Laurent, t. X, n° 553 — Baudry-Lacantinerie, v° *Succes.*, n° 2697 — Dalloz Rép., v° *Succes.*, n° 1036. — Fuzier — Nerman sur l'art. 843,n° 9.

пари не съ цѣль да го облагодетелствува повече отъ другитѣ си чеда, на които не е далъ нищо, но съ цѣлъ да го улѣсни въ живота му, нѣщо което би направилъ и съ всѣко друго чедо въ случай на нужда. Тѣзи съображения ни каратъ да предполагаме, че това, което наследодателя дава на наследницитѣ при живѣ, дава имъ го, *като единъ авансъ срещу бѫдещето наследство,* освѣнъ ако има противно завѣщателно разпореждание. И така, закона, като задължава нисходящитѣ наследници да привнасятъ зетия авансъ срещу наследството, когато нѣма противни завѣщателни разпореждания, само се съобразява съ преполагаемата воля на умрѣлия[1]).

Но закона дава право на наследодателя да направи противно разпорѣждание, т. е. да направи едно разпорѣждание, отъ което да се установява, че той е освободилъ надарения отъ привнасяние. При това закона не опредѣля, да ли разпорѣжданието за освобождение отъ привнасяние трѣбва да бѫде изрично означено съ сакраментални думи, или пъкъ достатъчно е да има индиректни изражения, отъ които съ увѣренность да може да се заключи, каква е била волята на умрѣлия относително освобождението или неосвобождението отъ привнасяние. Прочее, последното може да бѫде изрично и виртуално[2]). Когато освобождението е изрично, то не може да има и споръ. Такъвъ може да се породи, когато освобождението е виртуално. Напримѣръ, Х. подарява на едного отъ своитѣ наследници всичката располагаема часть; такъвъ даръ, макаръ и да нѣма изрично освобождение отъ привнасянието, трѣбва, казватъ, да се сматря, като освободенъ отъ привнасяние, защото самото обстоятелство, че наследодателя е исчерпалъ всичката располагаема часть въ полза само на едного отъ наследницитѣ си, а за другитѣ заедно съ него е оставилъ само законната часть, показва, че той виртуално е освободилъ отъ привнасяние надерения си наследникъ.

Случаитѣ за виртуалното освобождение отъ привнасяние сѫ много, та нѣма възможность да ги изброяваме. Живота може да ни даде два главни случаи. Сѫдията е, който трѣбва

1) Borsar, t. III, § 2130. — Ricci, t. IV, n° 135, p. 209.

2) Ricci t. IV, n° 141. — Dalloz, *Succes.*, n° 1089. — Le Sellyerz, t. III, n° 1427. — Demolombe, t. XVI, n° 227.—Aubry & Rau, t. VI, §§ 632.— Sainlespes-Lescot. *Tr. des donat*, t. I, n° 416. — Marcadé sur l'art. 919, n° I. — Grenier, t. III, n° 491. — Delvincourt. t. II, p. 30. — Duranton, t. VII, n° 200. — Laurent. t. X, n° 571 и сл.

да реши, да ли има или не освобождение, като се ржководи, въ случай на съмнѣние, отъ долнитѣ съображения.

Законната презумпция за предполагаемата воля се критикува доста, като неотговаряюща на действителностьта. Ricci, като я критикува, казва, че art. 1001 (чл. 251) е едно изключение отъ общото правило, и като изключително постановление трѣбва да се прилага изключително за предвидения отъ закона случай. А отъ това следва, че, ако изразената воля на дарителя е даже съмнителна, съмнѣнието трѣбва да се тълкува въ полза на непривнасянието,[1]) понеже разпорежданието за него е изключение.

Chabot е на противно мнѣние. Той казва: „въ всичкитѣ случай, гдѣто има нѣкакво съмнѣние върху волята на дарителя, трѣбва да се заповѣда привнасянието.“[2])

Мнѣнието на Ricci е за предпочитание.

Има единъ случай, въ който освобождението отъ привнасяние се предполага по закона. Този случай е, когато възходящитѣ раздѣлятъ имотитѣ си между своитѣ нисходящи наследници чрѣзъ завѣщание или чрѣзъ дарения (чл. 300). Ако въ тази приживна дѣлба бащата даде на едно отъ чедата си повече, отколкото на другитѣ, — стига това привишение да не докача законната часть, или наследницитѣ да не сж увредени съ $^1/_4$ часть, — то се предполага, по закона, че бащата е освободилъ облагодетелствуваното си чедо отъ привнасяние. Законодателя презюмира, че умрѣлия, който не е раздѣлилъ имота си при живѣ, желае да има равенство между наследницитѣ му; но, ако той самъ е раздѣлилъ имотитѣ си било съ завѣщание, било съ дарение, то изричната воля трѣбва да се предпочита предъ предполагаемата. Съ други думи, не може да се презюмира за волята на тогова, който я е изразилъ изрично и който е ималъ право да наруши равенството между наследницитѣ.

Отъ това следва, че привнасянието се прилага само въ наследството *ab intestat* и отъ наследници *ab intestat*.

Да се обяснимъ съ примѣръ. Ако Х. има 12,000 лева и три деца. А., Б., В. и ако раздѣли наследството при живѣ така: на А. $^2/_4$ отъ цѣлия си имотъ, а на Б. и В. даде по $^1/_4$ то въ случая трѣбва да се презюмира, че Х. е освободилъ

---

1) Ricci, t. IV, n° 135.

2) Chabot t. II, p. 345, n° 7.

А. отъ задължението да привнесе $^1/_4$ часть, която му е дадена повече предъ другитѣ, защото тази превишающа часть, този даръ на А. отъ $^1/_4$ отъ цѣлия наследственъ имотъ, не закача законата часть и не уврежда никого отъ другитѣ наследници съ $^1/_4$ часть. Този примѣръ е по стария текстъ за законната часть.

Нѣкои отъ авторитѣ, като Chabot, мислятъ, че тука освобождението отъ привнасяние трѣбва да се презюмира *по закона*; а други, като Laurent, намиратъ, че има виртуално освобождение отъ привнасянието.

Както се вижда, разногласието се относя само до квалификацията, до названието, на основанието за освобождението за привнасяние. Впрочемъ, това ръзногласие върху названието на освобождението отъ привнасяние не бърка на сѫщностьта на въпроса.

Освенъ това, закона изброява изрично нѣколко получени предмѣти, които не подлежатъ на привнасяние; за тѣхъ ще говоримъ при съответствующитѣ членове.

Извѣстно е, че наследството се приема отъ наследницитѣ направо и по описъ. За да се не помисли, че, понеже бенифициарнитѣ наследници се освобождаватъ да плащатъ дълговетѣ *ultva vires*, тѣ се освобождаватъ и отъ привнасяние, закона изрично упоменува, че нисходящитѣ наследници, *макаръ и по описъ*, сѫ длѫжни да привнасятъ. Това упоменуване не е безполезно, като се има предъ видъ, че много пѫти наследството по описъ се получава съгласно закона; напримѣръ малолѣтнитѣ, моралнитѣ лица, отсѫтствующитѣ. Освенъ това както наследницитѣ направо, така и онѣзи по описъ иматъ еднакви права а еднакви права налагатъ и еднакви тягости.

За да се приложи привнасянието, изискватъ се три главни условия. *Първо*, да бѫдешъ наследникъ отъ права *нисходяща* линия, защото наследницитѣ отъ другитѣ линии не сѫ длъжни да привнасятъ (чл 264).

Второ, не е достатъчно да бѫдешъ само наследникъ отъ права нисходяща линия, трѣбва да не си се отрѣкълъ отъ наследството, но *да приемешъ качеството на наследникъ* т. е. да наследвашъ.

Трето, освѣнъ качеството на прямъ нисходящъ наследникъ, трѣбва да имашъ и качеството на надаренъ, т. е. да си

получилъ отъ умрѣлия нѣщо, като посрѣдственъ или непосрѣдственъ даръ.

Отъ това слѣдва, че института за привнасянието има още за цѣль да не допуща едновремѣнно качествата на наслѣдникъ и надаренъ, които сѫ несъвмѣстими въ повечето случаи. [1]) Закона предписва да се привнася всичко, което наслѣдницитѣ сѫ получили, като даръ, както непосредствено, така и посрѣдствено. Отъ това предписание на закона се вижда, че привнасятъ само *дароветѣ*, но не и завѣтитѣ, за което специално ще говоримъ при коментиранието на чл. 258, гдѣто е сѣдалището на въпроса.

При това законътъ задължава да се привнасатъ всичкитѣ дарове, които сѫ получени направо или, както казва закона, *непосредственно и косвенно или посредственно.*

Непосрѣдствени дарове. — Има нѣколко вида непосредственни дарения. На първо мѣсто, като непосредственъ трѣбва да се счита даръть, напрвенъ съ актъ, съгласно чл. 311.

Следъ дароветѣ съ актъ идатъ *награднитѣ дарове* (*les dons rémunératiores*), т. е. дароветѣ, които сѫ направени като награда за услуги.

Такъвъ даръ за награда, привнася ли се? Този въпросъ е твърде споренъ и е раздѣлилъ авторитѣ на нѣколко лагера. Ето какво пише по него Chadot.

„Старитѣ автори не бѣха съгласни по този въпросъ. Едни, а именно *Vinnius* и *Lebrun* казваха, че дароветѣ, които бѣха направени за награда на оказани услуги, не бѣха действителни дарения, ако стойностьта на услугитѣ, оцѣняема въ пари, бѣше равна на стойностьта на даръть; следователно тѣ сматряха като даръ само превишающата часть отъ подарената вещь; но, за да бѫде даръть ремюнератоаренъ, тѣ изискваха, щото услугитѣ да сѫ постоянни и да не подпадатъ въ числото на онѣзи, които сѫ предписани отъ самата природа или отъ длъжностьта.

Други, а именно *Charondas, Duplessis* и *Auzault* не се спираха върху обстоятелството, че даръть е билъ направенъ за награда на услуги. Тѣ казваха, че такъвъ широкъ мотивъ би могълъ да улесни много измами. Тѣ прибавиха, че, за да могатъ да се избѣгнатъ споровете върху обстоятелството,

---

[1]) Chabot, t. II, p. 344

да ли даръть надминува или не стойностьта на услугитѣ, трѣбваше да се заповѣда привнасянието, *като се заплати* на надарения това, което законно му се дължи за действителнитѣ услуги, които той е указалъ къмъ наследодателя".

Като излага разнитѣ мнѣния, Chabot казва, че последното мнѣние трѣбва и сега да се слѣдва, като правилно. Защото редакторитѣ на Кодекса знаяха и двете мнѣния върху въпроса и ако тѣ биха искали да усвоятъ първото, то не щѣха да пропуснатъ да го изразятъ; но, напопаки, тѣ сж казали въ общи и абсолютни думи, че *всичкитѣ* дарове се привнасятъ, когато нѣма формално освобождение; и понеже тѣ не установиха исключение за ремюнератоарнитѣ дарове, очевидно е, че тѣ сж искали да ги подведатъ подъ общото правило.

Закона не забранява на человѣка справедливо да награждава и да засвидѣтелствова своята благодарность за направенитѣ му добрини, но му предписва за това начинъ, и понеже не може да се знае неговото разположение, то се предполага, че той желае привнасянието, което закона изисква за всички дарове, ако не е изказалъ желание за освобождение.

На сжщото мнѣние сж Laurent и др.

Сжществуването на разнитѣ мнѣния по въпроса въ Франция се оправдава съ обстоятелството, че наследницитѣ отъ *всичкитѣ линии* сж задължени да привнасятъ; и въ такъвъ случай далечностьта на роднинството между наследодателя и надарения може да породи въпросъ, да ли даръть за награда се дава за една услуга, която трѣбва да се плати и плащането ѝ да стане въ форма на непривнасяние.

Споръть между авторитѣ е билъ твърдѣ голѣмъ.

У насъ въпроса не може да бжде толкова споренъ въ разнитѣ конкретни случаи, защото привнасянието е задължително само *inter fratres*. Прочее, услугата, за която ще е направинъ даръть, ще бжде услуга, направена отъ чѣдо на родитель (баща, майка, дѣдо, баба). При все това ние сме на мнѣние, че споредъ буквата и духътъ на нашия законъ *всѣки* даръ трѣбва да се привнася, безъ да се гледа основанието за неговото произхождение, т. е. безъ да се гледа, да ли даръть е направенъ за награда на услуги или отъ обичъ. И действително, текста на чл. 251 казва, че се привнася **всичко**, което е получено, като даръ. Но въпроса се решава въ тази смисъль и отъ чл. 307.

Но, ако наследника е задължень да привнесе ремюнератоарния даръ, то не значи, че той нѣма право да иска отъ наследницитѣ да му заплатятъ за направената услуга, ако тя е отъ естество да бѫде възнаградена.

Да се обяснимъ съ примѣръ Х. има три деца А., Б. и В. отъ които А. и Б. оженени въ други градове, а В. стои още не оженена при него. Разболѣва се Х. и дъщеря му В. го гледа боленъ въ продължение на двѣ години. Следъ оздравяването си Х, подарява на дъщеря си В., отъ благодарность, че го гледала грижливо, едно лозе, което струва 500 лева. По закона В. е длъжна да привнесе въ наследствената маса подареното ѝ лозе, зашото Х. не се е изразилъ изрично или виртуално, че я освобождава отъ привнасяние. Сега следъ привнасянието остава въпросъ: има ли право В. да иска отъ А. и Б. да ѝ заплатятъ, за гдето е гледала баща си Х. въ продължение на цѣли двѣ години. Въ случая, ние сме на мнѣние, че дъщерята В. нѣма право на особенно възнаграждение за гледанието на болния Х., защото той е нейнъ баща; тя е живѣла при него; той я е хранилъ и поддържалъ, и въ такъвъ случай една отъ нейнитѣ синовни длъжности е да гледа баща си, не само когато е боленъ, но и когато е здравъ. А това, което е длъжность, не е услуга, а, щомъ не е услуга, не може и да става рѣчь за награда

Въпроса може да получи друго решение, ако болния Х бѣше повикалъ сина си Б. да го гледа, вследствие на което Б., като чиновникъ, е напусналъ службата си, за да стои при болния си баща. Б. може да има и други загуби, освѣнъ изгубването на службата; напримѣръ, ако бѫде длъженъ да да плаща на хора да му нагледватъ имотитѣ въ градътъ, гдѣто живѣе. При такива условия, Б., макаръ и синъ на Х., биималъ право за едно възнаграждение, съ което да може да покрие поне часть отъ загубитѣ си. И ако Х. бѣше подарилъ нему лозето, то той пакъ е длъженъ да го привнесе, но има право да иска да му се заплати услугата.

Въ приготовителнитѣ работи по закона за наследството срѣщаме следующата забележка върху въпроса:

„Дароветѣ направени като награда срѣщу извѣстна услуга отъ страна на находящитѣ си при възходящия наследодатель, трѣбва да се привнисатъ на общо основание. Ако услугата е отъ естество, което създава право за услужившия

наследникъ да иска за нея възнаграждение, то му се плаща като наследственъ дългъ по правилата за привнисанието и прехващанието. Наследника въ такъвъ случай не ще е дълженъ да отива предъ сждъ и да завежда искъ срѣщу наследството".

Новелата къмъ чл. 242 отъ 1806 г. предвижда една услуга, направена отъ единъ наследникъ на наследодателя, за която услуга последния има право да го възнагради, и даръть въ този случай не се привнася, понеже е освосоденъ по закона отъ привнасяние. Споредъ тази новела бащата има право да възнагради своитѣ пълнолѣтни чеда, които съ своя трудъ сж спомогнали за увеличение на неговия имотъ и това *възнаграждение* не се привнася. Ако *de cujus* не е възнаградилъ такъвъ наследникъ при живота си, той има право да иска това възнаграждение не съ особенъ искъ, а по редътъ на привнисанието и прехващанието

Дароветѣ, които сж обрѣменени съ тяжести, привнасятъ ли се въ наследствената маса? И този въпросъ е предизвикалъ разногласия.

Ricci казва, че разрешението на въпроса въ единъ или другъ смисълъ зависи отъ естеството на тяжестьта, съ която е обрѣмененъ надарения. Ако тази тяжесть поглъща ползата, която надарения може да изтегли отъ подарения имотъ, напримѣръ, ако дарителя си е запазилъ право за една пожизненна пенсия, размѣра на която е равенъ на ползата отъ подарения имотъ, въ такъвъ случай надарения не получава никаква действителна полза отъ даръть; за това надарения не е длъженъ да привнесе подарения имотъ. Но, ако наопаки, възложената върху надарения тяжесть е отъ такава сжщественость, че му остава действителна полза, такъвъ даръ трѣбва да се привнесе.

Ние мислимъ, че различието, което прави Ricci, е неосновательно; то не отговаря на буквата на закона. Въ първия случай, когато размѣрътъ на тяжестьта е равенъ съ ползата отъ подарения имотъ, надарения не ще има действи телна полза само до смъртьта на дарителя, но ще има такава следъ смъртьта му; ако не привнесе, той става пъленъ и необрѣмененъ собственникъ на даръть въ ущърбъ на другитѣ сънаследници.

Къмъ непосрѣдственитѣ дарения се отнасятъ така сѫщо и *наржчнитѣ дарове* (les donations manuelles), т. е. дароветѣ, които надарения получава изъ ржката на дарителя. Тѣзи дарове сѫ тоже привнасятъ.

Нѣкои автори казватъ, че ако наржчността на дара е избрана, като срѣдство да се прикрие дарението, то такива наржчни дарове не се привнасятъ, понеже всяко приквиване на даръ било виртуално освобождение отъ привнасяне, тъй като такова било намѣрението на дарителя. Това мнѣние не е право.

Laurent казва, че подобно предположение противорѣчи на текста на закона.

Че наржчнитѣ дарове се привнасятъ, въ това сѫ съгласни почти всичкитѣ автори [1]); разногласието е въ подробноститѣ. По наржчнитѣ подаръци се явява единъ въпросъ: кой трѣбва да докаже, че едикой си е получилъ наржченъ даръ и че следователно трѣбва да го привнесе? Този въпросъ се решава на общо основание за представление на доказателствата. Прочее, тяжеста за доказване ще падне върху онзи отъ наследницитѣ, който иска привнасянето; т. е. върху ищеца, ако той иска заедно съ дѣлбата и привнасянието, или върху отвѣтника, който се съгласява за дѣлба, но иска отъ ищецътъ да повърне полученитѣ дарове. Доказването на наржчнитѣ дарове е твърдѣ мжчно. Даването на такива дарове може да се установява съ всичкитѣ доказателственни средства, като свидетели, клѣтва, предположения, самопризнание.

Французскитѣ сѫдилища бѣха решили, че, ако надарения признае, че е получилъ единъ наржченъ даръ, но заяви сѫщеврѣменно, че даръть му е направенъ съ освобождение за привнасяние, декларацията за освобождението се приема за вѣрна. Това решение се е критикувало доста рѣзко, защото въ него сѫдиитѣ сѫ раздѣлили самопризнанието [2]).

---

1) Laurent, t. X, n° 596. — Huc, t. V, n° 341. — Demolombe, t. XVI, n° 255. — Massé et Vergé, t. II, p. 490. — Duranton, t. VII, n° 305. — D. P. 1880. 2. 353. — Pand. fr, t. III, n° 10211.

Contra: Vazeille. sur l'art. 843, n° 20. — Poujol, t. II, p. 136. — Grenier, t. I, n° 176. — Taulier, t. III, r° 316.—Le Selyer. t. III, n° 1417.— Toullier t. V, n° 178. — Merlin, Rép., v° *Rapport,* § 4. art. 2, n° 11.

2) Dalloz, Pér., v° *Succes*, n° 1106.

И действително, раздѣлението на самопризнанието е твърдѣ важно, особенно за случаитѣ, когато наржчнитѣ дарове сж значителна сума пари, която може да се състои отъ нѣколко хиляди левове.

Има автори, които казватъ, че наржчния даръ е виртуално освободенъ отъ привнасяние, но тѣхното мнение не е могло да се приеме отъ болшинството[1]).

Наржчнитѣ дарове се привнасятъ, безъ да се гледа тѣхната стойность. Тѣ трѣбва да се привнасятъ даже и тогава, когато сж отъ незначителна стойность.

Обаче, за да се избѣгнатъ разнитѣ спорове за дребнитѣ подаръци, които се даватъ въ силата на разни обичаи, закона (чл. 259) освобождава подаръцитѣ, които се даватъ по обичая. Напримѣръ, при кръщението на дѣтето, бащата му подарява, споредъ обичая, едно драгоцѣнно украшение. Впрочемъ, за това изключение на обичайнитѣ подаръци отъ привнасянието ще говоримъ при коментирането на чл. 259, гдѣто е сѣдалището на тази материя.

Посредственни дарове. Кои дарове подпадатъ подъ тази категория? Посредственъ даръ е онзи, който се прави по околенъ пжть, *per viam obliquam et inderectam*. Обиколнитѣ и посрѣдственни пжтища, по които хората могатъ да достигнатъ, за да облагодѣтелствуватъ нѣкого, сж многобройни; понеже тѣхното изброяване конкретно е даже опасно, то ние ще посочимъ само тригѣ главни срѣдства, къмъ които се свеждатъ всичкитѣ. За тѣхъ ще говоримъ по подробно при коментирането на чл. 306 и др., а за сега ще ги примомнимъ вкратцѣ.

Посредственнитѣ дарове се наричатъ всичкитѣ онѣзи дарения, които сж направени по единъ посрѣдственъ начинъ за да избѣгнатъ привнасянието. Тѣзи дарения сж следующитѣ:

1-о. Дарения, облечени въ форма на възмезденъ договоръ, като напримѣръ въ форма на продажба или на задължения;

2-о. Дарения, направени на едно трете подставено лице, което е задължено, съ контра-расписка или другояче, да ги предаде на наследника, който е действителния надаренъ;

3-о. Приимуществата, происходяши отъ отричанието на умрѣлия отъ едно наследство. Напримѣръ Х. и синътъ му

[1]) Dalloz, *Succes.*, n. 1108.—Laurent, t. X, n° 596. — Thiry. t. II, n° 203.—Troplong, *Tr. des donat.* t. II, n° 765. — Aubry & Rau, t. VI, § 632. D. P. 1845. 2, 159; 1846. 2. 87; 1862. 1. 273; 1873. 1. 184.

У. сѫ установени универсални наследници отъ Z. Въ случая, Х. се отрича отъ наследството на Z., и цѣлото наследство на последния преминува върху сина му У. по правилата за уголѣмяването (чл. 151). И така, У. е извадилъ една посредственна полза отъ отричанието на Х.. Тази полза трѣбва ли да се привнесе отъ У. въ наследството на Х. следъ смъртьта му? По този въпросъ отговора е по долѣ.

4-о. Опрощението на единъ дългъ на наследника.

Нѣкои отъ изброенитѣ категории дарове самия законъ *изрично* освобождава отъ привнасяние, въобще или като изключение, или пъкъ ги подлага на привнасяние. За тѣзи дарения, за които закона говори специално, ще разискваме при съотвѣтствующитѣ членове, а тука ще се спремъ само върху посрѣдственнитѣ дарове, за които закона нищо не говори.

Въ всичкитѣ споменати категориидарове се подозира измама или симулативность, които трѣбва да бѫдатъ доказани, за да може да се иска и да се дължи привнасянието.

Даренията, облѣчени въ форма на възмезденъ договоръ. Тѣзи дарения, по своята форма и по испълнение формалноститѣ на закона, се считатъ за валидни между правоспособнитѣ лица. Тѣзи валидни дарения привнасятъ ли се? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ на три лагера; а така сѫщо и французката юриспруденцията не е била постоянна, Всѣки лагаръ мотивира своето мнение, и мотивитѣ исхождатъ все отъ авторитетни юристконсулти. Считаме за твърдѣ полезно да изложимъ мненията и на тритѣхъ лагера, а така сѫщо и измѣнението на французката юрисдруденция. Въ това изложение ние ще следваме редътъ на *Dalloz*'а.

Първото мнение е исказано отъ такива юристи, като *Merlin, Malpel, Foullier, Vazeille, Poujol, Fouet, Belost-Jolimont ur Chabot, Marcade, Massé et Vérge sur Zachariae* и др. Тѣзи автори мислятъ, че самото дегизирание е единъ начинъ на изражение за освобождение отъ привнасяние, че то прави да предполагаме, че даръть е освободенъ отъ привнасяние[1]).

---

[1]) Merlin, *quest. de droit*, n° *Donat* § 5. n° 3. —Malpel, n° 266. — Toullier, t. IV, n° 484. — Vazeilie sur l'art, 843. n° 5. — Poujol, sur l'art, 843, n° 8. — Fouet de Conflans, n° 14. — Belost. Jolimont sur Chabot. art. 843, obs. 4. — Marcadé sur l'arf, 851, n° 3. — Massé et Vergé, t. II, p. 405. — Taulier, r. III, n° 312. — Aubru & Rau, t. VI, § 632, note 17. — Le Selliyér, t. III, n° 1407.

И френския Касационенъ Сѫдъ се бѣше увлякълъ отъ това мнение, като го усвои съ едно мотивирано решение по едно дѣло за продажба. Мотивитѣ на разнитѣ решения на френскитѣ сѫдилища заслужаватъ да се цитиратъ, още повече, че такива отъ нашия Върховенъ Касационенъ Сѫдъ не сѫществуватъ. Въ едно френско решение четемъ следующето: „Понеже е въобще припознато, че не е необходимо, щото освобождението отъ привнасяние да бѫде сакраментално написано, и че равнозначущи изражения (*équipollents*) сѫ достатъчни. — Понеже едно дарение, припознато за облѣчено въ формата на възмезденъ договоръ, свидѣтелствува, до колкото е възможно енергически, че дарителя е желаялъ да освободи отъ привнасяние подарената вещь, защото, съ този актъ, той очевидно иска да я извади за всѣгда отъ наследството.—Понеже възражението,—че тѣзи екиполланти не сѫ достатъчни въ прекрититѣ дарения, тъй като всичкитѣ посредственнни дарения представляватъ тѣзи екиполланти, и че при все това art. 843 C. Civ. изисква привнасянието на посредственнитѣ дарове, когато нѣма клауза за освобождение отъ привнасяние, — не е основателно отъ фактическа страна защото всичкитѣ посредственни дарения никакъ не сѫ екиполланти за една освободителна отъ привнасяние клауза: на примѣръ, подаряване недвижимо имущество на едно лице съ задължение да даде 10,000 лева на едно трето лице, съдържа единъ посрѣдственъ даръ въ полза на последнет което не ще е освободено отъ да привнесе 10,000 лева, ако стане наслѣдникъ на дарителя следъ смъртьта му; отъ това слѣдва, че art. 843. C. Civ, е трѣбвало да изиска, щото посредственнитѣ дарове, както и непосредственнитѣ, да се привнасятъ, ако не сѫ освободени отъ привнасяние било сакраментално, било съ екиполланти; отъ това следва още, че едно дарение, облѣчено въ форма на договоръ за продажба, макаръ и посрѣдственно, не е никакъ подчинено на привнасяние, защото, съ този актъ, дарителя иска да извади безвъзвратно и за всегда отъ своето наследство подарената вещь.

Понеже законодателя всѣкога, ксгато е ималъ случая да приложи къмъ посредственнитѣ дарове правилата за привнасянието, напримѣръ, въ art. 847, 849, 911 и 918, формално е деклариралъ, че тѣзи прекрити дарове не се привнасятъ, освенъ за това, което превишава располагаемата часть, на-

празно биха претенеирали, че законодателя, *по изключение*„ е рещилъ така въ упоменатитѣ членове; наистина, било би невъзможно да се намѣри единъ основателенъ мотивъ за подобно възражение„[1]).

Както се вижда отъ изложенитѣ мотиви на фрнпския сждъ, той приема, като принципъ, че посрѣдственнитѣ дарове подпадатъ подъ правилата за привнасянието само тогава, когато за това изрично се упоменува въ закона. Това мнѣние е неправо и неоснователно. То не може да се приеме нито по C. Civ., нито по нашия законъ за наследство.

Ние приемаме съвършенно противоположния принципъ, а именно, че чл. 251 установява едно общо правило, въ силата на което *всичкитѣ* посрѣдственни дарове се привнасятъ, и че, когато законодателя е искалъ да направи изключение отъ това общо правило, той формално и съ изриченъ текстъ е установявалъ това изключение, както се вижда отъ членове 254, 255, 256, 260, 261.

Разбира се, че и нѣкои отъ посрѣдственнитѣ дарове, за които закона не говори, могатъ да бждатъ освободени отъ привнасяние. ако сждътъ признае, като има предъ видъ и други нѣкои доказателства, освѣнъ факта на дегизацията, че такава е била предполагаемата воля на дарителя. За това ще говоримъ по-послѣ.

Второто мнение се подържа отъ *Chabot, Laurent, Duranton, Delvincourt* и други. Тѣзи автори исказватъ мнение, че посредственнитѣ дарове всѣкога се привнасятъ, защото закона изисква да се привнасятъ *всичкитѣ* посредственни дарове, щомъ нѣма отъ дарителя распореждание за освобождението имъ[2]).

Трето мнение. То е средне, между първото и второто и се подържа отъ *Dalloz', Troplong* и други. Споредъ това мнение факта на дегизацията не може да се приеме, като доказателство, че дарителя е искалъ да го освободи отъ привнасяние; но отъ друга страна, за да се освободи отъ при-

---

[1]) Dalloz, *Succes*. n° 1120, (2).

[2]) Dalloz, *Succes*, n° 1121. — Grenier, n° 313. — Delvincourt, t. II, p. 121.—Duranton, t. VII, n° 313, 326. —Chabot, sur l'art. 843.—Duvergier sur Toullier, t. III, n° 405.—Proudhon, *Usuf*., n° 2396.—Demolombe. t. XVI, n° 253 —Huc, t. V, n° 341.—Laurent, t. X, n° 581.—Ducaurroy, t. II, n° 608.—Arntz, t. II, n° 1543. — Thiry, t. II, n° 205. — Vigié, t. II, n° 343.

внасяние, не е необходимо, щото последното да е изразено съ изрични думи; сждиитѣ могатъ да го извадатъ отъ намѣрението на дарителя.

Това мнѣние е било прието и отъ Върховния Французски Сждъ. Така Troplong, сждия въ Френския Касац. Сждъ, въ единъ свой писменъ докладъ между другото казва: „Да се каже, че единъ дегизиранъ даръ е виртуално освободенъ отъ привнасяние, значи да се отива противъ истината, да се възвеждатъ въ принципъ презумциитѣ на правото, които не сж непреложни, и всичко това за да се даде на единъ симулативенъ актъ едно покровителство, каквото не би ималъ единъ искренъ актъ. Често обиколната форма на продажбата или на възмездния договоръ се употрѣбява или за да се избѣгнатъ стѣснителнитѣ формалности, или пъкъ значителния актовъ сборъ; често тя се употрѣбява, за да се поддържа хармонията въ фамилиитѣ и да се отстрани врѣменно идеята за облагодѣтелстованието, което би могло да възбуди завистъ у другитѣ дѣца".[1])

Нашия законъ за наследството, казахме, задължава да се привнасятъ всичкитѣ посрѣдственни дарове, освенъ *„ако дарителя е направилъ друго по този предмѣтъ разпореждание"*, т. е, ако дарителя е изразилъ желание, щото дарътъ да се освободи отъ привнасяние, Прочее, за да се освободи отъ привнасяние единъ посредственъ даръ, трѣбва да се докаже, че волята на завѣщателя е била да се не привнася дарътъ. Това мнение трѣбва особенно да се следва у насъ защото както казахме, по нашия законъ привнасятъ само нисходящитѣ и съпругътъ. И прикрититѣ дарения сж направени въ този случай на нѣкое отъ дѣцата, които наследодателя иска да облагодетествува въ прикрита форма.

Но какъ да се докаже въ това отношение измамата или симулативностьта въ дарътъ? И, ако се установи, дава ли тя всѣкога въ всичкитѣ случаи мѣсто за привнасяние?

Разрешението на тѣзи два въпроса е необходимо преди да се изследватъ отдѣлно разнитѣ видове актове, които съдържатъ прикрити дарения. Chabot третира твърдѣ на пространно тѣзи въпроси и неговото по тѣхъ мнение е отъ извънредна важность. Той казва, че не трѣбва да подозираме

---

[1]) Dalloz, *Succes*, n° 1123,

въобще измама за всичкитѣ актове, сключени между родници, едни отъ които сж или могатъ да бждатъ наследнини на другитѣ, защото тѣзи роднини могатъ да сключватъ помежду си добросъвѣстни договори; закона не е имъ забранилъ да сключватъ взаимно договори, нито пъкъ би могълъ да имъ забрани; безъ да направи въпиюща несправедливость.

Ако закона не забранява на синътъ да прави заемъ на баща си, за да му помогне, въ случай на нужда, въ неговитѣ предприятия, той е длъженъ да позволи и на бащата да припознае дългътъ си спрямо своя синъ съ единъ автентиченъ актъ.

Могълъ ли би закона да забрани на бащата да продаде на сина си, като на едно чуждо лице, своятъ имотъ, който не желае или пъкъ не може да държи повече? Защо закона да го лишава отъ утешението да прехвърли върху сина си останалото отъ неговитѣ предки имущество, съ което той е дължень, по причина може би на голѣма нужда, да се раздѣли?

И така, обстоятелството, че купувача е наследникъ на продавача, не е достатъчно, за да се счита, че възмездния актъ съдържа дегизиранъ даръ.

Но твърдѣ често съвмѣстностьта на тѣзи двѣ качества дава справедливо основание да се подозира, че продажбата е измамлива или симулативна. Известно е римското правило *Fraus inter proximos facile praesumitur.* Това правило особенно е приложимо, когато актъ значително намалява правата на другитѣ наследници, или даже накрънява законната часть.

Но самото обстоятелство, че актътъ значително намалява правата на другитѣ наследници, не е достатъчно, за да се счете той за самулативенъ Както измамата, така и симулативностьта, ще се докаже отъ обстоятелствата, които сж предшествували, придружавали и последвали актътъ. Тѣзи обстоятелства именно ще разкриятъ действителното намѣрение на странитѣ.

Напримѣръ, ако е било ноторно, че бащата не е ималъ нужда да продава, или да прави заемъ; ако той е продалъ или се е задължилъ въ врѣме на последнята си болесть; ако синътъ е биль малолѣтенъ, или пъкъ не е ималъ лични средства, било да плати стойностьта на имота, било да даде пари въ заемъ; тѣзи обстоятелства и много други подобни

могли биха да убедятъ да се реши, че продажбата въ полза на синътъ или задължението за заема въ полза ужъ на бащата въ действителность сж само дегизиранъ даръ.

Приведения отъ Chabot примѣръ е твърдѣ удаченъ; той показва нагледно, какво значение могатъ да иматъ за решението обстоятелствата, които сж предшествували, съпроваждали и последвали актътъ.

Обстоятелствата, обаче, могатъ да се измѣняватъ до безконечность, и законътъ не може да предвиди всичкитѣ конкретни случаи; за това той е предоставилъ на сждиитѣ по сжщество дискреционна власть, за всичкитѣ дѣла отъ този характеръ, като се е основавалъ на тѣхното благоразумие на тѣхната просвѣтеность и на тѣхната съвѣсть.[1])

Горния примѣръ се отнася и до симулативнитѣ актове, които сж сключени между самия наследодатель и наследникъ чрезъ едно *трето подставено* лице.

Напримѣръ, Х. продава на У., неговъ далеченъ роднина една кжща; нѣколко врѣме следъ тази продажба Z, синътъ на Х., купува кжщата отъ У. Има ли въ случая прикритъ даръ въ полза на Z. чрезъ подставеното лице У? Това зависи отъ обстоятелствата. Изложенитѣ по-горѣ съображения могатъ да се приложатъ и въ този случай.

Възможно е, щото У. да не е подставено лице, но да е купилъ действително кжщата отъ Х.; възможно е така сжщо, щото *Z.* да е действително купилъ бащината си кжща отъ У., като не е желаялъ да я остави въ чужди ржцѣ.

Но възможно е тъй сжщо, щото У. да е подставено лице, за да прѣдаде на Z. прикрития даръ. Напримѣръ, ако бащата не е ималъ нужда да продава; ако продажбата е извършена нѣколко дена преди смъртьта на бащата; ако У., който е роднина на Х. и Z. не е билъ въ състояние да плати стойностьта на кжщата; ако У. е предалъ на Z. кжщата нѣколко деня следъ покупката; ако Z. се е ползувалъ и въ това кратко врѣме отъ имота; ако има нѣкое друго доказателство, като контръ-расписка, че У. е купилъ не за себе си, но за Z.; всичкитѣ тѣзи обстоятелства или часть отъ тѣхъ, които сж предшествували, съпровождали и следвали дветѣ продажби между Х. и У. и между У. и Z. могатъ да ни убедятъ, че въ случая има прикритъ даръ.

---

[1]) Chabot. II, p. 353.

При установяване симулативността на акта, или прикритостьта на даръть, явява се въпросъ: могатъ ли заинтересуванитѣ наследници, които искатъ привнасянието на посредственния даръ, да ги доказватъ само съ горнитѣ обстоятелства или се изисква и *начало на писменно доказателство* съгласно чл. 326 ал. I отъ Гражданското Сждопроизводство? Разрешението на този въпросъ зависи отъ разрешението на другъ единъ въпросъ, а именно: наследницитѣ, които ще доказватъ симулативността на изразеното въ акта съглашение, трѣбва ли да се сматрятъ спрямо сдѣлката (продажбата) като трети лица, или — като страни въ нея.

Ако тѣзи наследници сж трети лица спрямо продажбата, направена между бащата и синъть, а така сжщо и въ продажбитѣ между Х. и У. и между У. Z., то тѣзи сдѣлки за тѣхъ сж *res inter alios acta* и незадължителни; въ такъвъ случай тѣ могатъ да доказватъ симулативността на сдѣлката съ всичкитѣ доказателственни средства и нѣматъ нужда отъ начало на писменно доказателство.

Но, ако наследницитѣ, които искатъ привнасянието на посрѣдственния даръ, се считатъ за страни въ продажбитѣ. като продължители личността та умрѣли, тѣ могатъ да установяватъ симулативността на продажбитѣ, само ако иматъ и начало на писменно доказателство.

Прочее, за какви трѣбва да се считатъ наследницитѣ, които ще установяватъ симулативността на продажбитѣ? Като трети лица ли, или като страни въ тѣхъ, понеже се продължители на юридическата личность на умрѣлия? Този въпросъ се разрешава отъ текста на чл. 32 отъ закона за задълженията и договоритѣ, който гласи така: „Предполага се, че всѣкой е сключилъ договоръть за себе си и за своитѣ наследници и имѣющи право, когато противното не е изрично условено, или когато то не произлиза отъ естеството на договора". Отъ съдържанието на този членъ се вижда, че трѣбва да презюмираме, че всѣки сключва договора не само за себе си, но и за своитѣ наследници а, това означава, както справедливо забелѣжва *Laurent*, че *наследницитѣ* не сж *трети лица*[1]) спрямо сдѣлкитѣ, сключени отъ тѣхния наследодатель, било съ едного отъ тѣхъ, било съ чуждо лице. И действително, *наследницитѣ* не сж *трети лица*, защото тѣ сж

[1]) Laurent t. XVI, n° 1.

юридически продължители на личността на умрѣлия. Тази идея е изложена прекрасно у знаменития *Pothier*. Той казва: „Когато стипулираме и обещаваме за нашитѣ наследници, то значи, че стипулираме и обещаваме за насъ си, защото тѣ сж единъ видъ продължение отъ насъ; *heres personam defuncti sustinet*. Ето защо е бесъмненно, че ние можемъ да стипулираме за нашитѣ наследници, *heredi cavere consessum est*...Не само ние можемъ валидно да стипулираме за нашитѣ наследници, но обикновено се счита, че сме го направили макаръ и да не е изразено: *qui paciscitur, sibi heredique suo pacisci intelligitur*."[1])

И така, отъ текста на чл. 32 на закона за задълженията и отъ изложенитѣ съображения излиза, че *наследницитѣ* не сж *трети лица*. Този принципъ допуща ли изключение? Принципа на чл. 32 е измѣненъ съ други единъ принципъ, въ силата на който наследодателя, който има нисходящи наследчици, или наследници съ право на законна часть, не може да накърнява законната имъ часть даже съ дигизирани преимущества[1]).

Този последенъ принципъ отива още по-далечъ, а именно: наследодатель, който има нисходящи законни наследници, не може да прави въ тѣхна вреда никакви посредственни или дегизирани дарове въ полза на едного отъ тѣхъ въ вреда на останалитѣ.

Прочее, принципа на чл. 32 приема едно изключение въ полза на нисходящитѣ наследници относително актоветѣ, които тѣхния родитель прави въ тѣхна вреда върху наследственнитѣ имоти. Спрямо тѣзи актове тѣ сж трети лица.

По-голѣми подробности по този въпросъ читателитѣ ще намѣрятъ въ моя „**Коментаръ върху закона за задълженията и договоритѣ**" при тълкуването на чл. 32.

И така, наследницитѣ, като трети лица спрямо посредственнитѣ дарове, направени на едного отъ наследницитѣ, могатъ да доказватъ измамата и симулативността на сдѣлката за дара и безъ начало на писменни доказателства.

Въ тази смисълъ е и юриспруденцията на нашия Вър. Кас. Сждъ[2]).

Споръ за изключението отъ принципа на чл. 32 може да има само тогава, когато стойността на дегизирания даръ надминува размѣра на разполагаемата часть, защото въ

[1]) Laurent, *Obligations, n-os* 61, 63.
[2]) К. Р. 53/1901 и 561/1902 II. I. О. (Перфвановъ стр. 315).

противенъ случай може да се възрази, че наследодателя е ималъ право да подари располагаемата часть на едного отъ своитѣ нисходящи наследници, както би могълъ да я подари на едно чуждо лице.

Правото на наследодателя да разпорежда съ располагаемата часть е неоспоримо; но спора не е върху самото право за разполагание, а върху това, че даръть, макаръ и да не накърнява законната часть, е прекритъ, е посредственъ, и, като такъвъ, подлежащъ на привнасяние.

Следъ като изложихме главнитѣ принципи отъ материята, считаме за добре да изложимъ нѣкои видове актове, които представляватъ посредственни облагодетелствования и които, като такива, трѣбва да се привнесатъ.

Случаитѣ, които привеждаме, сж извлечени отъ *Chabot* и *Dalloz*.

I. — Ако бащата, който е настойникъ на малолѣтния си синъ, признае въ настойническата сметка, че дължи на сина си една сума, която той въ действителность никакъ не дължи, или пъкъ признае, че дължи по-голѣма сума отъ тази, която въ действителность дължи, въ такъвъ случай има едно дегизирано дарение ,което подпада подъ ударътъ на членъ 251.

II. — Ако бащата заплати на едного отъ наследницитѣ си една сума подъ предлогъ, че е управлявалъ имотитѣ му, че му е служилъ, то има единъ посредственъ даръ, който трѣбва да се привнесе.

При разрешението на този случай трѣбва да се има предъ видъ новелата отъ 1906 год. къмъ чл. 242, по която наследодателя не само има право, но е и длъженъ да възнагради онѣзи пълнолѣтни наследници, които съ своя трудъ или средства сж спомогнали да се увеличи богатството му.

III. — Ако бащата бѫде повиканъ да наследва заедно съ синътъ си едно наследство — напримѣръ майката на синътъ, — и купи наследственнитѣ права на синътъ за една цена много по-висока отъ това, което синътъ би могълъ действително да получи отъ падналото му се наследство, излишека се счита като посредственъ даръ и трѣбва да се привнесе.

IV. — Ако бащата продаде на едно отъ децата си единъ недвижимъ имотъ за една цена *много по-долня* отъ действи-

телната стойность на имота, справедливо може да се предположи, че бащата е направилъ на купувача-синъ единъ посредственъ даръ, който трѣбва да бѫде привнесенъ.

Обаче, върху тази точка се явява една мѫчнотия; тя е, дали посредственно надарения наследникъ трѣбва да внесе цѣлия продаденъ имотъ или само излишека отъ действителната стойность?

Римскитѣ юрисконсулти бѣха на различно мнение по единъ абсолютно аналогиченъ случай. Тѣ спорѣха върху следующия случай: какво трѣбва да се прави и какъ да се постѫпи, когато мѫжътъ, на когото римскитѣ закони забраняваха да дари на жена си, й продаде единъ наследственъ имотъ съ цена по-долня отъ действителната стойность?

Римскитѣ юрисконсулти исказаха по този въпросъ три мнения.

Юлианъ, последователь на сабинската школа, подържаше, че тази продажба е абсолютно недействителна, че трѣба да се счита, като прекритъ даръ, и че следователно мѫжътъ има право да иска имота назадъ, като повърне полученатa стойность.

Нерациусъ, който бѣше прокурианецъ, съгласно принципа на неговата школа, издирваше подробно, какво е било намѣрението на контрактующитѣ страни, и допущаше Юлиановото мнение само въ случая, когато мѫжътъ, като не е ималъ намѣрение да продаде, се е съгласилъ да извърши продажбата, съ която да прикрие даритъ; но, ако мѫжътъ е ималъ намѣрение да продаде на други лица, било чрезъ обявления, било по другъ начинъ, Нерациусъ претендираше, че даритъ пада само за излишекътъ отъ стойностьта, и че мѫжътъ има право да иска да му се повърне само излишека.

Помпониусъ, изискваше унищожение на продажбата само за това, което не достига до действителната стойность. Така щото, ако имотътъ е билъ продаденъ за половината отъ стойностьта, жената бѣше длъжна да повърне половината.

Тѣзи три различни мнения бѣха приети и могатъ да се намѣрятъ въ главата за *donationibus inter virum et uxorem.* L. 5, § 5, и L. 31, § 3.

Несъгласието на римскитѣ юрисконсулти раздѣли и съвременнитѣ автори. Така *Pothier* казва, че отъ теорити-

ческа точка зрения по-точенъ е Нерациусъ, но че практиката трѣбва да предпочетете Юлиановото мнѣние; а *Lebrun* приема исцѣло мнѣнието на Нерациуса[1]).

Нашия законъ за наследството, подобно на своитѣ източници — Французския и Италиянския кодекси — не е разрешилъ изрично този тъменъ и споренъ въпросъ. Но чини ни се, че, въ това отношение, всичкитѣ спорове за намѣрението, което бащата е ималъ при продажбата на недвижимия имотъ, могатъ да се предварятъ, ако приложимъ, по аналогия, правилото на чл. 111 въ свръзка съ чл. 274.

Косвенно надарения наследникъ ще бѫде всѣкога отъ категорията на онѣзи, които иматъ право на законна часть, а въ такъвъ случай, може да се приеме, че този наследникъ ще има право да задържи цѣлото недвижимо имущество, ако само цѣнността му не надминува размѣра на разполагаемата плюсъ неговата законна часть. Да обяснимъ мисъльта си съ примѣръ: Х. има три сина А., Б., и В., продава на сина си А. за 3,500 лева единъ недвижимъ имотъ, който струва 6,500. Всичкия наследственъ имотъ се оказва отъ стойность 12,000 лева. Трѣбва ли въ случая А. да привнесе имота? Не; той има право да го задържи, ако е неудободѣлимъ, защото стойността му 6,500 лева не надминува разполагаемата часть ($^1/_4 \times 12{,}000 = 3{,}000$) + неговата законна часть ($^1/_3 \times 12{,}000 = 4{,}000$), понеже това прави $4{,}000 + 3000 = 7{,}000$ лева.

V. *Придобиването*, което бащата е направилъ *въ името на едно отъ децата си*, като е заплатилъ отъ свои собственни пари, представлява тоже единъ примѣръ отъ дегизиранъ даръ, който трѣбва да се привнесе. Напримѣръ, бащата купува една кѫща за 8,000 лева, заплаща отъ свои собственни пари, но я записва на името на малолѣтния си синъ Ивана. Макаръ и да е казано въ акта, че стойността е заплатена отъ Ивана, сѫдътъ, ако е било неоторно признато, че последния не е ималъ никакви лични средства да заплати стойността на купената кѫща 8,000 лева, ще признае, че тука има единъ посредственъ даръ отъ 8,000 лева, който трѣбва да се привнесе.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 364

Старото римско право презюмираше, че подобно придобиване, направено отъ бащата въ името на едно отъ децата си, е направено съ освобождение отъ привнасяние Но нашия законъ е ясенъ въ това отношение; той е въ противенъ смисълъ.

Кое трѣбва да привнесе облагодетелствуваното чѣдо — заплатената сума ли 8,000 лева, или кжщата въ натура, ако тя още е въ неговото владение? По този въпросъ има разни мнения. Едни казватъ, че трѣбва да се привнесе имотътъ въ натура. Така, *Poujol* казва, че се привнася незаплатената сумѫ, но самия имотъ въ натура, ако той още е въ ржцетѣ на синътъ, защото, като е приобретавалъ въ името на сина си, и като е плащалъ отъ свои собственни пари, бащата се е туряlъ въ сжщото положение, като да е купилъ имота на свое име и после го е далъ на сина си. Въ този случай трѣбва да се привнесе имота, а не само това, което надминува располагаемата часть, понеже нѣма изрично освобождение отъ привнасяне[1]).

Други казватъ, че трѣбва да се прави различие: да ли детето, на името на което е купено, е ратифирало придобиването, като е станало пълнолѣтно, или не, или пъкъ е упълномощило баща си да купи за него. Въ първия и последния случай, казватъ, детето става собственникъ на имота и за това не трѣбва да го привнася въ натура. То е длъжно да привнесе само сумата, като се смѣта, че тази сума му е била *заемена* отъ баща му. Ако ли нѣма нито ратификация нито пълномощие, имота, макаръ и купенъ на името на дѣтето, се смѣта купенъ за всичкитѣ и трѣбва да се привнесе въ натура [2]).

Трети правятъ друго различие: а именно, ако бащата е продалъ свой недвижимъ имотъ, за да заплати купения за дѣтето си недвижимъ имотъ, то последния замѣстува продадения бащинъ имотъ и за това трѣбва да се привнесе въ натура [3]).

Ние мислимъ, че, споредъ духътъ на нашия законъ, трѣбва да се предостави право на дѣтето: или да привнесе

---

[1]) Poujol. t. II, n° 9, p. 132

[2]) Pothier, *des Succes.*, art 2 § 2, chap. 4.

[3]) Vazeille, art 843, n° 13 и 14.

имота въ натура, или да привнесе стойностьта на имота, която той има при отваряниего на наследството, а не само заплатената отъ бащата сума. Защото, ако се задължи дѣте о да привнесе само сумата, която е зеплетена, ще има много случаи, въ които разликата между заплатената стойность и тази, която имота има при отваряние на наследството, ще бѫде значителна. Напримѣръ, бащата узнава случайно, че предъ еди-кое мѣсто на София ще мине единъ булевардъ; купува на едно отъ дѣтцата си 2000 метра мѣсто по единъ левъ; следъ нѣколко врѣме отваря се действително булеварда и мѣстата се възкачватъ на 21 левъ метъра. Въ случая дѣтето ще е длъжно да привнесе, ако желае да задържи мѣстото, 42,000 лева, а не само 2000 лева. Иначе, дѣтето пакъ би имало единъ значителенъ посредственъ даръ отъ 40,000 лева.

Това си мнение ние основаваме върху 30 законъ, 2 § *C. de inofficioso testamento*, споредъ който, ако бащата купи за сина си единъ имотъ, не трѣбва да прихване само заплатената за приобрѣтението сума, но стойностьта на имота при отваряние на наследството. Както се вижда, този законъ говори само за привнасянието стойностьта на имота и нищо не упоменува за привнасянието въ натура, но ние мислимъ, че, щомъ дѣтето ще бѫде длъжно да привниса стойностьта, която имота има въ врѣмето на отваряниего на наследството, то може да повърне въ наследството въ натура и самия имотъ, стойностьта на който сн иска да бѫде привнесена. И действително, за наследственната маса трѣбва да е безразлично, да ли ще бѫде привнесено извѣстна сума пари, или недвижимъ имотъ отъ стойность равна тази сума.

Стойностьта на имота ще се оцѣни отъ вещи лица, които оцѣняватъ стойностьта и на други наследственни недвижими имоти, ако има такива.

VI. Ако единъ отъ родителитѣ сключи съ едно осигурително дружество въ полза на едно отъ дѣцата си контрактъ, въ силата на който осигуреното дѣте, следъ смъртьта на осигурителя-родитель трѣбва да получи една опредѣлена сума този контрактъ въ полза само на едно отъ дѣцата съставлява дарение, което, споредъ мнението на едни, трѣбва

да се привнесе [1]). Напримѣръ, Х., който има три дѣца А. Б. В. осигурява живота си въ усигурителното дружество „България“ или „Ню-Йоркъ“, подъ условие, че следъ смъртьта му дружеството, срещу една годишна платка отъ 200 лева, ще плати на едно отъ дѣцата му, а именно на А. една сума отъ 10,000 лева. Следъ смъртьта на Х. А. получава уговорената въ полицата сума 10,000. Тази сума се счита като даръ и надарения А. е длъженъ да я привнесе.

Има и друго твърде разпространено мнение, че трѣбва да се привнасятъ само платенитѣ отъ умрѣлия премии срещу застраховката [2]).

Ние сме на мнение, че трѣбва да се привнисатъ само заплатенитѣ отъ умрѣлия премии които въ дѣйствителность сѫ излезли отъ наследството, въ масата на което щѣха да се намѣратъ, ако да не бѣха плащани.

Наследника, въ полза когото е направена осигуровката, получава последнята *jure proprio*. а не *hereditario*. Въ този смисълъ е последнята юриспруденция на френ. Кас. Сѫдъ.[3])

Тъй сѫщо трѣбва да се привнесе сумата, ако Х. бѣше осигурилъ живота на самия А. и плащаше за него.

Този въпросъ, при развитието у насъ застрахователнитѣ дружества, може да стане отъ голѣма важность.

VII. При коментираннето на чл. 243 ние казахме, че наследника е длъженъ да привнесе всичкитѣ суми, които той е получилъ отъ наследодателя, като *заемъ*. При това ние забелѣжихме, че дългътъ, произходящъ отъ *заемъ*, ще трѣбва да се привнесе и въ такъвъ случай, ако даже падежа му не е настѫпилъ, понеже стварянието на наследството преобръща дългътъ въ изискуемъ [4]).

---

[1]) Vigié, t. II, n° 345. — Ruben de Couder, *Diction; de droit Comm* v° *assurance sur la vil* n° 106. — D. P. 1870. 2. 117; 1878. 2. 189, 1, 429; 1879 2. 159; 1838. 109; 1895. 2. 513. Huc, t, n° 351.—Fuziér Herman, sur l'art. 843, n° 65.

[2]) Dalloz, sup.. v° *Succes*, n° 801.—Vibert, *Traité de l'assur. Sur la vie*, p. 161. — D. P. 1892. 2. 153; — 1895. 2. 513. — S. 1896. 1. 161,

[3]) D. P. 1897. I. 73.

[4]) Poujol,' t. II, n° 10. p. 132 — Chabot, t. II, p, 375 — Ricci, t, IV. n° 168.

Разбира се, че наследника, който има да дава по заемъ, на наследодателя, е длъженъ да заплати дължимата сума даже въ такъвъ случай, ако се отрѣче отъ наследството.

Опрощаването на единъ дългъ. Не ще съмнение, чекакто казахме при коментирането на чл. 243, опрощаването на единъ дългъ е даръ въ пълния смисълъ на думата отъ категорията на посредственнитѣ. И този посредственъ даръ трѣбва да се привнесе. Задължението на наследника да привнесе опростения дългъ има особенно важно значение, когато той испадне въ несъстоятелность. Напримѣръ, Х. опрощава на сина си У. единъ дългъ по полица отъ 5000 л. Синътъ У. испада въ несъстоятелность и бащата Х. не представлява полицата въ синдиката да я провѣратъ и умира, до гдѣ трае конкурсното производство. Масата по конкурса на несъстоятелния У. е длъжна да внесе въ наследството на Х. сумата по полицата, която У. е дължалъ на Х., даже ако последния се е отказалъ да го преследва, и ако при отваряването на фалита той не е представилъ полицата въ конкурсната маса за провѣрка[1]).

Ако кредиторитѣ на несъстоятелния направятъ конкордатъ, то несъстоятелния наследникъ длъженъ ли е да привнесе цѣлия дългъ, или само сумата, до която той е намаленъ? По този въпросъ има три мнения. *Едни* казватъ, че трѣбва да се привнесе само установения отъ конкордата процентъ. *Други* автори правятъ различие отъ акта, който установява дългътъ, да ли умрѣлия е ималъ или не намѣрение да направи даръ на дѣтето си съ опрощаването. Така, ако е въпроса за заета сума, трѣбва да се узнае, да ли намѣрението на умрѣлия е било да направи съ заема единъ посредственъ даръ на сина си, или пъкъ е искалъ просто съ този заемъ да пласира паритѣ си у своя синъ съ лихва. Въ първия случай се привнася цѣлия дългъ, безъ да се гледа на конкордата, защото тука не е исплащание единъ дългъ на единъ кредиторъ, но привнасяние на единъ посредственъ даръ, което единъ наследникъ е длъженъ да направи на своитѣ наследници. Въ втория случай заема ще се сматря, като направенъ въ полза на заемателя; длъжника — наследникъ не ще бѫде вече надаренъ, но ще е длъжникъ; прочее, ще

[1]) Dalloz, *Faillitie*, n° 343, — *Succes*, n° 1159.

имаме исплащание дългъ на единъ кредиторъ. И при такива условия ще се привнесе само установения отъ конкордата процентъ.

Третото мнение изисква интегрално привнасяние, безъ да се прави подобно различие. Авторитѣ на това последне мнение сж тоже подраздѣлени въ нѣкои подробности[1]).

Отричанието отъ едно общо наследство.

Има ли посредственъ даръ, когато единъ баща се отрече отъ едно наследство. което той е повиканъ да наследва, по установление, съвмѣстно съ едно отъ дѣцата си, и по този начинъ прави да премине върху последното, въ вреда на другитѣ дѣца, цѣлото наследство? Напримѣръ Х. установявя за свои наследници А. и Б. (баща и синъ) върху едно наследство отъ стойность 40,000 лева въ едно и сжщо завѣщание съ едно и сжщо завѣщателно разпореждание. Бащата А. се отрича отъ това наследство. Съгласно чл. 150. По правото на уголѣмяване, неговата часть се дава на сина му Б., въ какъвто случай Б. ще има отъ отричанието на баща си на една полза отъ 20.000 лева, която щѣше да отиде и на другитѣ дѣца на А., ако не бѣше се отрѣкълъ отъ наследството. Трѣбва ли Б. да привнесе въ наследството на баща си А. частьта 20,000, която е получилъ по уголѣмяване, съгласно чл. 150?

И този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ. *Едни* казватъ че въ случая нѣма никакъвъ даръ, а следователно и никакво привнасяние[2]). Представитель на това мнение е *Pothier*. Той казва слѣдующето;

„Всичкитѣ актове на единъ баща и една майка, отъ които едно отъ тѣхнитѣ дѣца извлича нѣкоя полза, не сж посредственни ползи, които трѣбва да се привнасятъ: такива съдържатъ само онѣзи актове, съ които бащата и майката прехвърлятъ нѣкой отъ своитѣ имоти върху едно отъ дѣцата си по единъ прикритъ и посредственъ пжть. Това следва отъ самото понятие, което съдържа думата *привнасяние* защото да привнесемъ, значи да повърнемъ въ масата единъ имотъ, който е излѣзълъ отъ имотитѣ на дарителя: не можемъ да

---

1) Dalloz, *Success.* n° 1150—1153.

2) Pothier, *Succes*, chap. IV, art. II, § II и други.

привнесемъ, да повърнемъ въ масата, това, което не е излѣзло отъ имотитѣ на дарителя; прочее, привнасяние има само тогава, когато бащата и майката сж изпуснали нѣщо отъ своитѣ имоти, което сж прехвърлили върху едно отъ дѣцата си".

Pothier основава това си мнение на законъ 5, § 15, D *de donationibus inter virum et uxorem.*

Други автори изказватъ мнение, че отричанието отъ страна на бащата отъ едно наследство или отъ единъ завѣтъ, оставенъ съвмѣстно на бащата и синътъ, е единъ посредственъ даръ, който трѣбва да се привнесе. Представителя на това мнение е Chabot [1]). Това мнение има за себѣ си болшинството отъ авторитѣ, То се подьржа и отъ *Dalloz'a* [2]). Аргументитѣ, съ които се подкрѣпя последното мнение, сж необорими. Ние се присъединяваме къмъ второто мнение.

И действително, не е ли все едно, да ли единъ баща ще извади изъ кесиитѣ си 20,000 лева и ще ги даде на сина си Б.,или пъкъ ще му остави 20,000 лева, като се отрече отъ тѣхъ, като отъ наследство на нѣкой Х.?

Не е ли се сжщото, ако бащата А. събере по-напредъ заедно съ сина си Б. и после му даде, му подари събраната отъ наследството на Х. сума?

И едното и другото е даръ. Разликата е само въ начинътъ на дарението.

Ако бащата А. даде на сина си Б. 20,000 отъ касата си, той му прави единъ явенъ даръ въ пари. Ако ли пъкъ му отстжпи сжщата сума пари чрезъ отричание отъ наследството на Х., той му прави даръ отъ едно свое *право.* А пъкъ *правата сж така сжщо имущества,* които могатъ да се прехвърлятъ посредственно или непосредственно. Прочее, да отстжпимъ едно свое *право*, значи да дадемъ нѣщо *de suo.* А да дадемъ това нѣщо *de suo* на едно отъ своитѣ дѣца по единъ посредственъ пжть, значи да му направимъ единъ посредственъ даръ, който трѣбва да се привнесе съгласно текста на чл. 251, който иска да се привнася *всичко*, което е получено, като даръ било посрѣдственно. било непосрѣдственно.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 370—374. — Duranton, t. VII, n° 445. — Delvincourt, t. I, p. 330.

[2]) Dalloz, *Succes*, n° 1157.

Като разисква този въпросъ, Chabot пита: нѣма ли да бѫде чудно, щото единъ баща да не може да даде на едно отъ дѣцата си единъ имотъ отъ стойность 30,000 л., който той притежава въ действителность сега, а пъкъ да има право да му прехвърли, по който и да е начинъ, правото, което той има да събере отъ едно имущество отъ стойность 50,000 лева? Безъ съмнение, нѣма човѣкъ, който да не намѣри, че втората операция е по ползовита отъ първата, и който да не побърза да я предпочете за своя смѣтка. Тя е повече отъ първата единъ даръ, и аргумента *á fortiori* въ случая е единъ неопровержимъ аргументъ.

Да отстѫпимъ безвъзмездно свое право, не значи ли да го подаримъ посредственно?

Но авторитѣ на първото мнение питатъ: може ли да се накара бащата на сила да приеме единъ завѣтъ или едно наследство, въ което се намира повече тяжесть, отъ колкото ползи? Както се вижда, този въпросъ измѣнява сѫществото на спора. По принципъ всѣки има право да се отрече отъ едно наследство.

Но тука въпроса не е, да ли бащата е ималъ или не право да се отрече отъ наследството, защото това право му е дадено отъ закона. Въпроса е: да се знае само, следъ като синъ му, по причина на това отричание, е получилъ и бащината часть и следъ като се отвори наследството на отреклия се баща, да ли другитѣ дѣца на последния, които сѫ претърпѣли голѣма загуба отъ отричанието на бащата, иматъ право да доказватъ, че то е направено *animo donandi* и че то съдържа въ действителность, въ полза на синътъ, който чрезъ отричанието на бащата уголѣми своето право, единъ посрѣдственъ даръ, който трѣбва да се привнесе.

Така поставенъ въпросътъ, не може да породи споръ. Но длъжни сме да прибавимъ, че и второто мнение не е абсолютно. Ако отъ даннитѣ по дѣлото се установи, че бащата се е отрѣкълъ отъ завета или отъ наследството, защото действително се е боялъ да се натовари съ тягости каквото е представлявало наследството, за което той е билъ повиканъ съвмѣстно съ сина си, то въ такъвъ случай, безъ съмнение, трѣбва да се предполага, че бащата се е отрекълъ, за да запази своитѣ собственни интереси, но не да направи посредственъ даръ на сина си.

Ако, обаче, даннитѣ по дѣлото показватъ явно, че наследството, отъ което се е отрекълъ бащата, представлява само осигурени ползи, то трѣбва, безъ друго, да се предполага, че бащата, съ отричането си, е ималъ намѣрение да направи на сина си единъ посредственъ даръ, който трѣбва да се привнесе.

Решението въ този или онзи смисълъ въ всѣки конкретенъ случай зависи изключително отъ усмотрѣнието. просвѣтенността и благоразумието на сѫдията по сѫщество. Прочее, решението на сѫдътъ за намѣрението на отрѣклия се не подлѣжи на провѣрка отъ Върховния Касационенъ Сѫдъ.

Всѣко дарение се привнася, безразлично да ли то е редовно по форма или относително правоспособността на дарителя да разполага или на надарения да приема. Ако дарението е недействително, това обстоятелство ще бѫде една причина повече въ полза на наследството.

Обаче, ще трѣбва да изключимъ отъ привнасяние случая, когато умрѣлия е далъ пари на единъ малолѣтенъ наследникъ или запрѣтенъ, който ги е прахосалъ. Въ този случай може да се счете, че грѣшката е на дарителя, който е далъ паритѣ, за да бѫдатъ прахосани, *perdituro*.

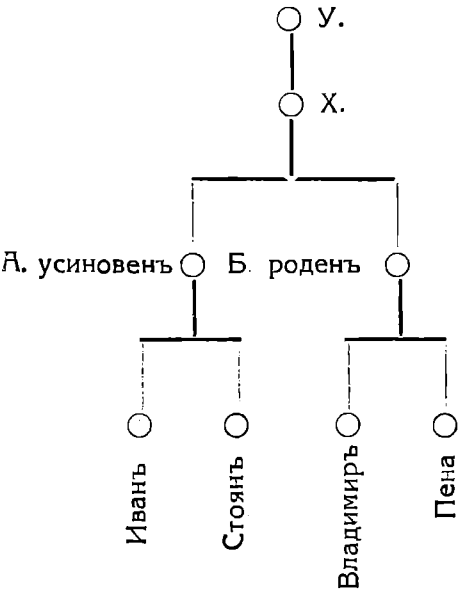
Текста на чл. 251 постановява, че *дѣцата* или тѣхнитѣ нисходящи сѫ длъжни да привнасятъ. За кои *дѣца* говори закона? Разбира ли той подъ думата дѣца и незаконороденитѣ-признати и *усиновенитѣ*, или тѣхнитѣ нисходящи?

На пръвъ погледъ този въпросъ, като че не може да предизвика разни мнения. Чл. 22 казва, че подъ законни *дѣца* трѣбва да се разбиратъ тъй сѫщо и узаконенитѣ дѣца, *усиновенитѣ* и тѣхнитѣ нисходящи; сѫщото постановява чл. 91. А чл. 31 постановява, че въ наследствената часть на законнороденитѣ трѣбва да се прихване всичко, което тѣ сѫ получили отъ родителитѣ и което трѣбва да се привнесе на основание членове 251—288, безъ да се приематъ каквито и да сѫ противни распореждания на родителитѣ.

Буквата на тѣзи членове, като че показва, че чл. 251 трѣбва да се прилага както къмъ незаконороденитѣ признати, така и къмъ усиновенитѣ. Но при единъ по-широкъ и по-сериозенъ взглядъ на въпроса, при едно по-дълбоко вникнуване въ духътъ на членове 22 и 31 ще се види, че чл. 251 не всякога е приложимъ къмъ упоменатитѣ дѣца.

И действително, чл. 251 предвижда такива дѣца или такива нисходящи отъ тѣхъ, които безусловно да могатъ да наследватъ възходящитѣ си роднини направо или по право на представителство. А усиновенитѣ не всякога притежаватъ тѣзи условия. Да се обяснимъ съ примѣръ: Х. усиновява А.; следъ усиновяването добива му се още едно чедо Б. Усиновения А. има двѣ дѣца *Иванъ* и *Стоянъ;* а Б. има единъ синъ *Владимиръ* и една дъщеря *Пена.* Умиратъ А. и Б.; следъ тѣхъ умира и Х. А следъ смъртьта на Х. умира и баща му У. Кой ще наследи по закона У?

Наследството на У. ще се падне само на Владимира и Пена, като негови прями родни нисходящи. А Иванъ и Стоянъ, дѣцата на усиновения А. нѣматъ право да наследатъ У., защото тѣхния баща А., когото тѣ представляватъ, може да наследи само усиновения Х., но не и неговитѣ роднини, като баща, майка и др. на Х. (чл. 22 ал. II). А щомъ Иванъ и Стоянъ не могатъ да бѫдатъ наследници на У, то, разбира се, не ще



могатъ и да искатъ нѣкакво привнасяние. Такова би могли да искатъ помежду си само Владимиръ и Пена и то на онѣзи дарове, които тѣ сѫ получили посредственно или непосредственно отъ У. Отъ изложения примѣръ става явно, че чл. 251 е неприложимъ за усиновенитѣ въ всичкитѣ случаи. Ако

въпроса бѣше за наслѣдството на Х, то Иванъ и Стоянъ иматъ право да искатъ отъ сънаследницитѣ си Владимиръ и Пена привнасяние на онова що сѫ получили отъ Х. като даръ, защото А. може да наследва Х. и ако умрѣ преди него, неговитѣ нисходящи Иванъ и Стоянъ ще наследятъ Х. по представителство.

Сѫщото решение може да се приложи и къмъ случая, когато незаконнородени-припознати конкуриратъ съ законни дѣца на умрѣлия. Това происхожда отъ чл. 34, който по съдържанието си е аналогиченъ съ чл. 22.

Италиянския коментаторъ Ricci изказва мнение, че art 1001 (251 отъ нашия законъ) е въобще неприложимъ къмъ незаконороденитѣ-припознати и къмъ усиновенитѣ. По неговото мнение Иванъ и Стоянъ не могатъ да искатъ отъ Владимиръ и Пена да привнесатъ това, което сѫ получили като даръ отъ Х., когато е въпросъ за неговото наследство[1]).

Това мнение, споредъ насъ, е абсолютно; то явно противоречи на духътъ на членове 22, 31, 34 и 251. Това се вижда отъ гореприведения примѣръ.

Преходни въпроси. Считаме за необходимо да изследваме въпроса: по кой законъ трѣбва да се урегулира материята за привнасянието относително дароветѣ, направени преди публикуванието закона за наследството, но авторитѣ на които умиратъ при действието на последния? Да ли по законитѣ, които сѫ били въ сила преди закона на наследството, или по този последния?

Този така нареченъ транзитоаренъ въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ въ Франция на двѣ мнения.

Едни приематъ, че материята за привнасянието трѣбва да се урежда по законитѣ, които сѫ биле въ сила, когато се е направилъ дарътъ.

Представителя на това мнение, Chabot, казва, че всѣко безвъзратно дарение, даже дарението по случай на смъртъ, трѣбва да се урегулира, въ всѣко отношение, въ всичкитѣ си послѣдствия, отъ закона, който е въ сила, въ минутата когато е ниправенъ дарътъ, защото привнасяемостьта или непривнасяемостьта на единъ даръ въ известенъ случай е едно отъ неговитѣ *последствия*. Това е неговото испълнение, а

[1]) Ricci t. IV, n° 136.

неговото испълнение трѣбва да бѫде, въ всѣко отношение, съгласно съ изрично изразената воля на дарителя, било въ акта за дарението, било въ разпорежданията на закона, който е сѫществувалъ тогава, и на който дарителя очевидно се е основалъ, като не е постановилъ нищо противно[1]).

Това мнение на *Chabot* се подкрѣпя и отъ други автори, и отъ нѣкои решения на френскитѣ сѫдилища.

Laurent подържа тоже мнението на Chabot, но не по принципа на безвъзратността на дарението, а на друго основание и по други съображения. Този авторъ казва, че, ако закона, при който е направенъ даръть, не изисква привнасянието му, самото това обстоятелство показва, че и дарителя е желаялъ да се не привнася даръть. Дарителя не е ималъ нужда да пише въ акта за дарението това, което самъ закона пише зарадъ него, Предполага се, че волята на дарителя е съобразна съ закона, при действието на който се прави даръть. Ако по този начинъ дарителя е искалъ да направи даръть непривносимъ, новия законъ не може да го направи привносимъ, безъ да ретроажира, безъ да отнеме едно придобито право на дарителя[2]).

Второто мнение, е че материята за привнасянието на даръть трѣбва да се урежда по закона, който е въ сила, когато се отваря наследството, Отъ това следва, че дароветѣ, направени при действието на единъ законъ, който не е предвиждалъ задължение за привнасяние, трѣбва да се привнесятъ следъ смъртьта на дарителя, ако закона при отварянието на наследството на последния предписва привнасянието. Мотивитѣ за подкреплението на това мн ние сѫ следующитѣ: умрѣлия е знаялъ, че закона, който е действувалъ преди смъртьта му, освобождава надарения отъ привнасяние, но той е знаялъ така сѫщо, че новия законъ предписва привнасяние и го прави задължително за *всѣки даръ*; той е знаялъ тъй сѫщо, че новия законъ дава право на всѣки дарител да направи изрична декларация, съ която да искаже желанието да освободи отъ привнасяние на даръть, билъ той направенъ при стария или при новия законъ. Щомъ дари-

---

[1]) Chabot, *Questions transitoires*, t. III, p. 29, — Mailher de Chassat *Commentaire*, t. I, p. 338. — Demolombe, t. I, n° 51.

[2]) Laurent t. I, n° 243.

теля де е упражнилъ правото, което му дава новия законъ т. е. да освободи надарения отъ привнасяние, ако ще иска и да наследва, то трѣбва да се предполага, че той е желаялъ да се испълни предписанието на новия законъ, сиречь, да се привнесе даротъ[1].)

Въ Италия този въпросъ не може да възбуди сега никакъвъ споръ, защото той е разрешенъ изрично по законодателенъ редъ. Италиянския законодатель е искалъ самъ да разреши този важенъ въпросъ, върху който и въ Италия порано е имало разногласие. Въ преходнитѣ правила върху Италиянския Граждански кодексъ (Disposizioni transitorie per l'attuazione del codice civile) срещаме въ чл. 28, който гласи че „даренията, направени преди влизанието въ сила на новия кодексъ, се привнасятъ споредъ нормитѣ, установени въ него". Отъ този изриченъ текстъ се вижда, че въ Италия въпроса, да ли трѣбва или не да се привнася, се решава по закона, който е въ сила, когато се отвори наследството

Ние мислимъ, че принципътъ, освятенъ отъ art 28 въ преходнитѣ правила къмъ Италиянския кодексъ, трѣбва да се приеме и у насъ.

Въ приготовителнитѣ работи по закона за наследството ние намираме по тоя въпросъ следующитѣ забелѣжки: „Правилата за привнасянието и прехващанието трѣбва да се прилагатъ и къмъ дароветѣ, направени преди влизанието на закона въ сила, ако дарителътъ е умрѣлъ при действието на новия законъ.

„Този принципъ ще се санкционира чрезъ рецепцията на чл. 28 отъ преходнитѣ правила къмъ Италиянския законъ (Disposizioni transitorie per l'attuazione del codice civile), която ще стане при пълното кодифицирание на Гражданскитѣ закони, което, вѣроятно, ще бѫде твърде скоро". Тази забелѣжка показва, какъвъ е билъ взглядътъ на съставителитѣ на нашия законъ за наследството, който взглядъ е билъ приетъ *мълчаливо* и отъ самото Народно Събрание съ единогласното приемание на чл. 251 така, както сѫ го мислѣли и разбирали съставителитѣ.

---

1) Poujol, t. II, n° 7 p. 126. — Dalloz, *Lois*, n° 295. — Toullier, t. IV, n° 454. — Merlin, Rè., v° *Rapport*, § 2 art. IV, n° 2. — Greniér, *Donations*, t. II, p. 248.

Въ този смисълъ, може да се каже е и юриспруденцията на нашия Върховенъ Касационенъ Сѫдъ, който е ималъ вече случая да се произнесе.

Той съ едно свое решение отъ 8 Май 1892 г. е решилъ че *Правилата за привнисание, постановени въ новия законъ за наследството отъ* 17-й *Декемврий 1889 год. се приспособяватъ и за открититѣ преди издаването на този законъ наследства, стига въпроса за привнасянието да е възбуденъ подъ действието на новия законъ.* Ето и мотивитѣ на решението:

„Отъ съображенията на решението на Върховний Касац. Сѫдъ отъ 12-и Януарий 1890 гоеина № 1 ясно се вижда, че първото решение на П-ия Аппелативенъ Сѫдъ № 158/888 е било отмѣнено по нарушение ст. 265 отъ Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила за това, защото Апелативния Сѫдъ е приелъ подѣлбата на недвижимитѣ имущества на покойния С. К. за валидна, безъ тя да е била извършена по установениятъ отъ закона редъ. а я приелъ за станала и доказана на основание свидетелскитѣ показания и нѣкакви си селски обичаи.

„Щомъ това е тъй, то, като не сѫществува законна подѣлба на въпроснитѣ имоти, при обсѫждането искá на истеца, сиречь за разрежение въпроса: каква часть и кои имоти могатъ да се присѫдятъ на истеца, — Апелативния Сѫдъ при новото разглеждание на дѣлото трѣбваше да вземе за основа наследственната маса така, както тя се представлявала въ отсѫтствие на дѣлба.

„Въ това отношение, както се установява отъ производството на дѣлото и обяснения на странитѣ при новото разглеждане на дѣлото (протоколъ отъ 27-й септемврий 1891 година), касаторътъ е представилъ списъкъ (описъ) на имотитѣ „които истеца К. С. И. е получилъ отъ раздѣлбата“ — като въ устнитѣ си обяснения е настоявалъ щото тия имоти съгласно чл. чл. 238, 243 и 251 отъ закона за наследството да бѫдатъ привнесени въ общата маса и следъ това да стане разпределението на наследственнитѣ части по установения въ закона редъ.

„Относително това заявление на касатора, както се установява отъ горепомѣнатия протоколъ (листъ 71 отъ Апелативното произвоодство № 151/891) истецътъ въ последното

си възражение е отговорилъ, „че имотитѣ, означени въ въпросния списъкъ се намирали въ постоянното му владѣние отъ 26 години насамъ и това щѣлъ да докаже съ свидѣтели".

„Отъ това заявление на истеца, касаторътъ е признalъ че само кѫщата, означена въ списъка, била въ негово — на истеца владѣние отъ 26 години, а другитѣ само отъ 8 години, т. е. отъ врѣмето на дѣлбата презъ 1884 година.

„Но П-ия Апелативенъ Сѫдъ въпреки тъй уясненото положение на дѣлото, не е обърналъ надлежно внимание върху този отъ сѫщественна важность въпросъ за привнасянието на полученитѣ отъ истеца по-напредъ имоти, а въ третьото и четвърто съображение на решението си признalъ този въпросъ за неимеющъ „сѫществено по дѣлото значение, понеже настоящето дѣло било заведено за наследство отъ известни имущества и касаторътъ, както и другитѣ съ-наследници, могли на общо основание да заведатъ искъ противъ истеца за отстѫпване на припадающата имъ се часть отъ спорнитѣ имоти".

„Обаче това сѫждение на Апелативния Сѫдъ не е съ-образно съ закона, тъй като въ врѣмето, когато Апелативния Сѫдъ повторно, т. е. отъ ново е разгледалъ и разрешилъ настоящето дѣло, е билъ вече въ сила Законътъ за Наследството (обнародванъ въ Държ. Вѣстникъ отъ 25-й януарий 1890 година бр. 20), чл. 251 отъ който дава изрично право на наследницитѣ да искатъ, щото сънаследникътъ имъ „да привнесе въ наследственната маса всичко което е получилъ отъ умрѣлия, както непосредственно, тъй и посредственно съ изключение на случая, когато дарителя е направилъ друго по този предметъ разпореждание".

„Горнитѣ разпореждания на закона сѫ отъ материаленъ характеръ и нѣматъ нищо общо съ формалнитѣ въпроси, които би възникнали по поводъ на предмѣтното наследство, което се е открило още подъ действието на старитѣ закони, т. е. преди издаването на новия законъ за наследството; следователно, въпросътъ, каква часть ще получи въ даденния случай всѣкой отъ наследницитѣ, ще се обсѫди споредъ старитѣ закони, но не и въпросътъ за привнасянието, върху който, както се каза по горе, щомъ той е възбуденъ отъ странитѣ, сѫдътъ за да разреши правилно дѣлото, обязателно трѣбва да се произнесе по сѫществото на този въпросъ

като вземе въ внимание доказателствата, които въ това отношение сѫ представили странитѣ или ще представятъ.

„Прочее, съ игнорирването въпроса за привнасянието на имотитѣ, които е получилъ истеца К. С. И. отъ наследството и съ опѫтването въ това отношение касатора на особенъ искъ, — П-ския Апелативенъ Сѫдъ е нарушилъ чл. 251 отъ закона зя наследството и това нарушение е сѫщественно, значи оплакването на касатора въ този смисъль се явява основателно".

Ако Върховния Касационенъ Сѫдъ, е на мнение, че правилата за привнасянието отъ закона за наследството се прилагатъ и къмъ наследствата, открити *преди* този законъ, то по аргумента *à fortiori* тѣзи правила трѣбва да се прилагатъ къмъ дароветѣ, автора на които е умрѣлъ следъ влизанието законътъ въ сила.

Както се вижда, нашия Върховенъ Касационенъ Сѫдъ е отишелъ твърде далечъ, като е приелъ, че правилата за привнасянието отъ закона за наследството се прилагатъ и къмъ наследствата. *открити преди публикуването на този* законъ Ние съжаляваме, че нашитѣ върховни магистрати не сѫ си дали трудъ да изложатъ нѣкакви мотиви, за да подкрепятъ своето неоснователно мнение, по което правилата за привнасянието трѣбва да се прилагатъ и къмъ наследства, открити преди публикуването закона за наследството. Като нѣмаме мотиви, нѣма какво и да оборваме. За това ще кажемъ само, че мнението не нашия Касационенъ Сѫдъ, че правилата за привнасянието се прилагали и къмъ наследствата открити преди закона за наследството, не може да има претенция да бѫде прието за рѫководство и по другитѣ дѣла. Решението на Касационния Сѫдъ е важно до толкова, до колкото можемъ да извлечемъ отъ него афорсиорни заключение, че направенитѣ предн закона за наследството дарове, авторитѣ на които сѫ умрѣли *следъ публикуването на закона*, се урегулирватъ съ правилата за привнасянието, установени по този законъ.

Отъ решението на Касационния Сѫдъ може да се извади и друго едно заключение за характера на института на привнасянието. Върховния Сѫдъ, като му дава абсолютна обратна сила, казва „*спира въпросътъ за привнасянието да е възбуденъ подъ действието на новия законъ*". Ние мислимъ

че съ думитѣ „*да е възбуденъ*“ сѫдътъ разбира възбуждание въпроса отъ странитѣ въ процеса. Ако нашето сѫждение отъ фактическа страна е вѣрно, то нѣма освенъ да се радваме, че нашия Касационенъ Сѫдъ мимоходомъ съ една вмѣтната фраза, е изказалъ косвенно мнение, че привнасянието не е отъ общественъ редъ; че правилата за привнасянието могатъ, следователно, да се прилагатъ къмъ всичкитѣ дарове, безразлично кога сѫ направени тѣ, само по искането на заинтересованата страна, но никакъ не е и отъ сѫдътъ ex officio.

Този принципъ е приетъ и отъ авторитѣ. За него говори Laurent твърде на кратко [1]).

Искъ за привнисание (*l'action en rapport*).

Въ отдѣлътъ за дѣлбата ние говорихме за искътъ за дѣлба (*action en partage*), и отдѣлътъ за привнисанието има своя искъ, той е *искътъ за привнисание*. Както между сънаследницитѣ може да възникне несъгласие за доброволна дѣлба, тъй сѫщо може да се появи между тѣхъ споръ за привнисанието. Този споръ може да има разни основания. Единъ отъ наследницитѣ отказва да привнесе известенъ даръ, направенъ нему отъ умрѣлия, било явно, било прикрито подъ нѣкой предлогъ. Напримѣръ, единъ отъ наследницитѣ твърди, че дългътъ спрямо *de cujus* му е опростенъ отъ последния и поддържа, че опростенитѣ дългове не се привнасятъ, защото опрощението съдържа въ себе си освобождение отъ привнасяние; или надарения наследникъ съ едно прикрито дарение въ форма на продажба поддържа, че това дарение не се привнася, понеже формата, въ която е направена, сама по себе си е едно освобождение отъ привнисание. Спороветѣ, че известенъ даръ не подлежи на привнисание могатъ да иматъ многобройни причини. Въ текъвъ случай трѣбва да има едно средство да се застави наследника да привнесе дължимото. Това средство е *искътъ за привнасяние*.

Естеството на искътъ за привнисание. Преди всичко трѣбва да отбелѣжимъ, че този искъ е *дѣлимъ*. Това се вижда отъ чл. 264, който казва, че привнисанието се дължи само

[1]) Laurent. t. X, n° 549.

отъ *нисходящия* наследникъ на своя сънаследникъ. Правото за привнисание е лично. Ние казахме, че цѣлта на привнисанието е да установи равенство между сънаследницитѣ; а пъкъ всѣки наследникъ има право на това равенство; за това всѣки единъ отъ тѣхъ трѣбва да има право на искъ за привнисание. Може би нѣкой отъ наследницитѣ, по съображение на деликатность или желаяйки да подари на своя сънаследникъ своята часть отъ привносимото, не повдига въпросъ за привнисание. Това поведение на този наследникъ не вреди на правото на другитѣ сънаследници да искатъ привнисанието.

Освенъ това, фиктивното привнисание на дароветѣ въ масата на наследството е необходимо нужно за да може да се опредѣли размѣра на законната и разполагаемитѣ части. Безъ привнисанието не е възможно това опредѣление на размѣра.

Характера на искътъ за привнисание. Отъ една страна правото за привнисание е лично, защото то се дължи отъ извѣстно лице на друго лице; за това искътъ е *личенъ;* отъ друга страна искътъ се отнася до привнасяние въ натура, за това той е *реаленъ*. Прочее, искътъ за привнисание е *смѣсенъ* [1]). Обаче, искътъ за *прехващание* е чисто личенъ.

Отъ индивидуалния характеръ на искътъ за привнисание произтича едно процесуалуално последствие, за което упоменахме при коментирането на чл, 239. Искътъ за привнисание, казахме, е *дѣлимъ*, а отъ това произтича последствието, че, ако при производството на този искъ единъ отъ сънаследницитѣ подаде апелационна жалба противъ опредѣлението за привнисанието, тази жалба *не ползува* другитѣ сънаследници, които не сж подали такава и тѣ не могатъ да се присъединятъ къмъ подадената.

И това е така, било че искането за привнисание е повдигнато съ самостоятеленъ искъ или инцидентно въ производството за дѣлбата.

Въ този смисъль е юриспруденцията и доктрината съ много малки отклонения [2]).

---

[1]) Garçonnet, t. I, n° 126, note,

[2]) Laurent, t. X, nos 497 и 589.—Baudry-Lacantinerie, V° *Succes*. t. III, n° 2936. — Fuzier Herman, sur l'art. 857, n° 19. — Huc, t. V, n° 374. — Dalloz, Rép. V° *Succes*., n° 1584. — Dutruc. n° 295. — Mollot, *Dcs liquidations judiciaires*, n° 48.—Rodière, *De l'indivisibilité et de, solidarité*, n° 505. — Aubry & Rau, t. VI, § 621. — D. P. 49. 1. 38; 66, 1. 277; 71. 1, 95.

Понеже въпросътъ за привнисанието се повдига въ производството за дѣлба, то искътъ за дѣлба и искътъ за привнасяние сж свързани, но не се смѣсватъ и сж различни единъ отъ другия. Главното различие е, че първия е недѣлимъ, а втория е дѣлимъ. Тѣ сж различни и по цель и по предмѣтъ. Цѣлта на искътъ за дѣлба е да тури край на нераздѣлностьта, а цѣлта на искътъ за привнисание е да задължи наследника да повърне въ масата на наследството имотитѣ, които той е получилъ отъ умрѣлия при живота му.

Не трѣбва да смѣсваме искътъ за привнисанието съ други искове, които повидимому се приравняватъ къмъ него. Така, исканието да се повърне въ наследственната маса единъ имотъ, продаденъ презъ врѣме на нераздѣлностьта, отъ едного отъ наследницитѣ на другъ сънаследникъ, като негова изключителна собственность, и цѣната на които продавача е получилъ, съставлява не искъ за привнисание въ наследството съгласно чл. 251, но единъ искъ за недействителность на продажбата на чужда вещь (чл. 231 отъ З. Д.). Следователно, този искъ не може да бжде заведенъ отъ онова отъ сънаследницитѣ, който представлява продавача, умрѣлъ следъ продажбата, защото той самъ дължи гаранцията, която е дължалъ последния.

Нашия законъ за наследството и закона за Гражданското сждопр. (чл. 1184) говори изрично за *искъ за дѣлба*, но той не говори изрично за *искъ за привнисание*. Сжщото явление забелѣжваме и въ французското и италиянското законодателства, ври все това доктрината, и юриспруденцията и практиката на живота знаятъ този искъ; той си има даже техническото название *action en rapport*.

Но ние мислимъ и намираме, че новелата на чл. 1194 отъ Гражд. сждопроизводство предвижда *виртуално* искътъ за привнасяние, направенъ инцидентно въ производството за дѣлба. Така чл. 1194 казва: „когато при извършване на показанитѣ въ предидущия членъ действия се повдигне препирня между сънаследницитѣ, члена на сждътъ съставя протоколъ за това и препраща въ сждътъ, който я разрешава, *при съотвѣтно приложение* на чл. 1185 алинея първа въ сждебно заседание, *следъ като изслушастранитѣ*, ако сж се явявали". И така, чл. 1194 говори за съотвѣтно приложение на чл. 1185 относително препирни, предвидени въ чл. 1193 отъ

Гр. Сѫд. По кои въпроси сѫ тѣзи препирни? И *препирнята за привнисание* е ли между тѣхъ? Да, между тѣзи препирни е и онази за привнисанието. Това последното се визира отъ чл. 1193 съ израза" и да опредѣли, що и какво сѫ длъжни *да си повърнатъ* помежду си сънаследницитѣ". *Да си повърнатъ помежду си сънаследницитѣ*".—Това значи: *„да си привнасятъ* помежду си сънаследницитѣ". Че това е така, се вижда отъ текста на art 976 отъ франц. *Code Procédure civile*, отъ който е заетъ нашия чл. 1193; а пъкъ art 976 говори „de procéder aux compte, *rapport*, formotion de masse". Ясно е, прочее, че израза въ чл. 1193 „да си повърнатъ" е равенъ на да си *привнесятъ* И така, когато въ производството за дѣлбата се повдигне инцидентно препирня между сънаследницитѣ за привнисание, тази препирня разрешава сѫщия сѫдъ, който прави дѣлбата, и то следъ като изслуша странитѣ.

Какъ се решава препирнята за привнисание? Чл. 1194 отговаря на този въпросъ: тя се решава чрезъ *„съотвѣтно приложение на чл. 1185 ал. I.*" По чл. 1185 ал. I. се решаватъ препирнитѣ, които възникватъ между сънаследницитѣ *по искътъ за дѣлба.* По сѫщия начинъ и редъ се решаватъ и препирнитѣ между сънаследницитѣ за привнисание, т. е. съотвѣтно приложението на чл. 1185.

А всичко това значи:

1. Както разногласието при дѣлбата се проявява въ искъ за дѣлба, тъй сѫщо и препирнята за привнисание може да се изрази въ *съотвѣтенъ* искъ т. е. *искъ за привнисание.*

2. При искътъ за дѣлба, може да възникне препирня за привнасяние, т. е. че известни имоти не принадлежащи на привнисание, защото не сѫ принадлежали на *de cujus*, или че известни имоти по нѣкоя законна причина не подлежатъ на привнисание (чл. 254, 25., 256, 258, 259 и др.).

3. Както и по който редъ се решаватъ препирнитѣ за дѣлбата, така и по сѫщия редъ се решаватъ, въ сѫщото производство за дѣлба, и спороветѣ за привнисание.

4⁰ Че споредъ нашия законъ (чл. 1194) искътъ за дѣлба и онзи запривнисание сѫ тѣсно свързани; нещо повече: че *искътъ за привнисание* е само една принадлежность (*dépendence*), единъ аксесоаръ, къмъ искътъ за дѣлба.

Това значи още, че искътъ за привнисание трѣбва винаги да се предявява въ производството за дѣлба и предъ

сѫдътъ, който я извършва. Но това не е абсолютно. Не е невъзможно да си представимъ единъ самостоятеленъ и отдѣленъ искъ за привнасяние, външъ отъ производството за дѣлбата[1])

Това може да се случи и презъ време на производството за дѣлба. Напримѣръ, наследодателя умрѣлъ въ София, гдето е и отворено наследсво. Искътъ за дѣлба е предявенъ въ Соф. Окр. Сѫдъ. Единъ отъ сънаследницитѣ е облагодетелствуванъ отъ умрѣлия, който му е подарилъ прикрито, въ форма на продажба, единъ недвижимъ имотъ, находящъ се въ Бургасъ. Надарения сънаследникъ отказва да привнесе имота въ наследственната маса. Наследницитѣ, които искатъ привнасянието, трѣбва да заведатъ своя *искъ за привнасяние* самостоятелно предъ Бургаския Окр. Сѫдъ, въ окржга на който се намира недвижимия имотъ.

Сѫщото явление може да се случи, когато привнасянието се иска следъ извършване на дѣлбата[2]), защото наследницитѣ кѫсно сѫ се научили за направения даръ.

Въ този случай искътъ за привнасяние ще се разгледа отъ компетентния сѫдъ по общитѣ правила на Гражд. Сѫдопроизоодство за състезателнитѣ процеси.

Просрочването на искътъ за привнисание. Тѣсната връзка между искътъ за дѣлба и онзи за привнасяние поражда едно важно последствие относително давностьта, съ която би се просрочилъ последния.

Ние видѣхме, и въ продължение на колко време се просрочва искътъ за дѣлба. Въ продължение на колко време се просрочва чрезъ давность искътъ за привнисание, и отъ кога почва да тече давностьта на искътъ за привнасяние? При разрешението на този въпросъ трбва да обърнемъ внимание върху два важни момента, които иматъ особенно значение при обстоятелството, че по нашия законъ, двата иска — за дѣлба и за привнисание — сѫ тъй тѣсно свързани. Единия моментъ е денътъ, въ който *de cujus* е направилъ дарението на наследника, и моментътъ въ който е отворено наследството.

Тѣзи два момента пораждатъ и въпроса, може ли преди всичко да се просрочи за наследницитѣ, презъ жи-

---

[1]) Pand. fr. V, v° *Succes.*, n° 11018

[2]) Baudry — Lacantinerie, v° *Succes.*, n° 2938

вота на наследодателя, правото да искатъ привнисание? Напримѣръ, наследодателя Х. подарилъ на синътъ си А. единъ недвижимъ имотъ редовно съ крепостенъ актъ на 1 май 1900 г. и умира на 2 май 1925 г. Отъ датата на дарението до онази на неследодателевата смърть сж се изминали 25 год., истичанието на които, при обикновенна давность, би направило собственникъ владѣлеца на имота и би лишило противозаинтересованата страна отъ правото да дири този имотъ, понеже, по силата на истеклото време, е станалъ окончателно чужда собственность.

Може ли надарения наследникъ да възрази, че той не дължи привнисание, понеже има приобретателна давность въ негова полза, по силата на която е станалъ безвъзвратенъ собственникъ на подарения имотъ, защото го е владѣлъ повече отъ 25 години на основание на единъ титръ, отъ транслативенъ характеръ — крепостенъ актъ? За насъ нѣма никакво съмнение, че отговора на този въпросъ трѣбва да бѫде отрицателенъ по следующитѣ съображения.

Момента, отъ който е направено отъ умрѣлия въ полза на наследника дарението, не може да се счете за началенъ моментъ, отъ който почва да тече давностьта; колкото отдалечена и да е тази епоха, макаръ да сж се изминали повече отъ 20 години преди отваряние на наследството, привнисанието пакъ се дължи.

Има причини, които препятствуватъ на течението на давностьта и я спиратъ. Една отъ тѣзи законни причини е прекратителното условие. И наистина, закона казва, че давностьта спира по отношение на правата, които зависятъ отъ едно условие, до като то не се испълни (чл. 16 отъ закона за давностьта).

А пъкъ, отъ една страна, наследницитѣ иматъ право да искатъ привнисанието и тѣхния сънаследникъ имъ го дължи само подъ условие, че той ще бѫде въ действителность наследникъ и че ще наследва; отъ друга страна, това условие се сбѫдва само съ отваряниего на наследството. Само въ този моментъ се сбѫдва условието и само начиная отъ него почва да тече давностьта, отъ този моментъ почва да тече и правото на наследницитѣ да искатъ привнасяние.

Преди отваряние на наследство наследницитѣ нѣматъ право да искатъ привнисание, защото то би било искание

наследство на живъ човѣкъ, нѣщо противозаконно (чл. 32 отъ З. Д.) При живота на наследодателя наследника нѣма право на наследственъ искъ. *Viventis nulla est hereditas.*

Въ този смисълъ е доктрината[1])

И тъй давность на искътъ за привнисание почва да тече начиная отъ деньтъ на отваряние наследството, отъ когато почва да тече и давностьта на искътъ за дѣлба. Прочее, давностьта и по двата иска почва да тече отъ единъ сѫщи моментъ — смъртьта на *de cujus*. За това, може да се каже, че искътъ за привнисание трае толкова, колкото трае и искътъ за дѣлба. И двата иска се просрочватъ отъ единъ и сѫщи периодъ отъ време[2]).

— Последствието отъ сливанието на двата иска — за дѣлба и за привнисание — е, че, щомъ е просроченъ първия, съ това фактически е просроченъ и втория искъ.

На противно мнение по този въпросъ сѫ само Baudry-Lacantinerie[3]) и Le Sellyer[4]).

Ние по изложенитѣ съображения не можемъ да сподѣлимъ последното мнение.

— Привнисанието се погасява, освенъ чрезъ давность, и съ другитѣ средства, чрезъ които се погасява привнасянието на дълговетѣ, а именно чрезъ исплащание и чрезъ компенсация.

— Ако надарания е отчуждилъ имота, иматъ ли право наследницитѣ да заведатъ срещу *третитѣ* приобритатели искъ за привнисанне на подаренитѣ недвижими имоти? Трѣбва да се направи различие, кога сѫ продадени подаренитѣ недвижими имоти. Ако тѣ сѫ отчуждени преди отваряние на наследството привнисанието става чрезъ прехващание (чл. 267) и наследницитѣ нѣматъ право да ревандикиратъ срещу третитѣ лица. Ако имота е продаденъ следъ отваряието на наследството, отчуждението е недействително,

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 326 — Fuzier-Herman, sur l'art 857, n° 18. — Aubry & Rau, t. VI, § 631, nota 27. — Laureut, t. X, n° 590. — Massé et Vergé, t. II, § 398. — Huc., t, V, n° 370

[2]) Сѫщитѣ цитати отъ упоменатитѣ автори и Pand. fr. v° *Success.*, n° 10406

[3]) Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 2944.

[4]) Le Sellyer, t. II, n° 1222

понеже е продадена чужда вещь; сънаследницитѣ иматъ право да ревандикиратъ имота, а пъкъ купувача има право да противопостави просрочие, ако има такова.

Доказателствата по искътъ за привнисание.

Кой трѣбва да доказва, че известенъ подаренъ имотъ трѣбва да се привниса; съ други думи, кой трѣбва да докаже, че наследника е надаренъ? Този въпросъ се решава по общитѣ принципи на правото, по които ищеца трѣбва да докаже основанието на иска си и размѣра му. Прочее, *onus probandi* пада върху онзи наследникъ, който иска привнисанието[1]).

Намираме за добрѣ да приведемъ нѣколко случаи отъ представление на доказателства въ тази материя, като имаме предъ видъ, че употрѣбената отъ закона дума *даръ*"" е синонимъ на преимущество или полза *(avantage)*.

Наследника, който иска привнисание въ наследсвенната маса на разни суми и цѣнности, съ които се е обогатилъ сънаследника, живѣйки заедно съ *de cujus*, трѣбва да установи, съ точни и достовѣрни доказателства, че богатството на този сънаследникъ се е увеличило само съ наржчнитѣ дарове, които той е получилъ отъ наследодателя.

Ако е въпросъ, че даръть е направенъ чрезъ подставено лице, наследникътъ, който иска привнисанието на направения чрезъ подставено трето лице даръ, е дълженъ да докаже, че това последното е наистина подставено, за да предаде даръть на наслѣдника[2]).

Когато наследника, който иска привнисанието, претендира, че наследодателя е купилъ съ свои пари имотъ на името на едного отъ наследницитѣ, той е длъженъ да докаже това обстоятелство[3]), защото въ случая той е ищецъ, а по общото начало ищеца е длъженъ да докаже и основанието на иска и размѣра.

Ако дарственния актъ гласи, че надарения е получилъ даръть, а надарения наследникъ твърди, че не го е получилъ, той е длъженъ да докаже това обстоятелство.

---

[1]) Laurent, t. X, n° 592. — D. P. 1877. 2. 46. — Pand. fr. v° *Succes.*, n° 11025. — Pasicr. 1868. I. 467.

[2]) Vigié, t. II, n° 346.

[3]) Laurent, t. X, n° 609. — Huc, t. V. n°, 530.

Ищеца е освободенъ отъ задължението да доказва, защото дарствения актъ доказва приеманието на даръть.

Тъй сжщо наследника, който твърди, че е билъ освободенъ отъ привнасяние е длъженъ да докаже[1]) фактътъ на освобождение отъ привнисание, защото презумицията за неосвобождаване е въ полза на истеца.

Понеже, както забелѣжихме по-рано, наследницитѣ сж трети лица спрямо сдѣлкитѣ, които наследодателя е сключилъ съ нѣкого отъ сънаследницитѣ съ цель да го облагодетелствува, тѣ иматъ право да докажатъ сжществуванието на даръть съ всички доказателственни средства, даже съ свидетели, освенъ случаитѣ за които закона изисква писменни документи.

Въ тѣзи случаи свидетелскитѣ показания трѣбва да се допущатъ само въ крайни случаи и то съ особенна предпазливость.

Домашнитѣ книги (тефтери) и другитѣ книжа, напр. кореспонденциитѣ, могатъ да служатъ като доказателство за направенъ даръ и за размѣра му[2]). Напримѣръ, майката или бащата записвали въ едно свое тевтерче, на кое отъ дѣцата сж дали, кога и колко. Такова едно доказателство би било достатъчно да установи сжществуванието на направенъ даръ и да се иска неговото привнисание.

Ако единъ баща направи *завѣщание*, въ което казва изрично, че е далъ на сина си А., при живота си още, 20000 л. като даръ, това казвание, тази декларация, която, сама по себѣ си, не е завѣщателно разпореждание, т. е. не е завѣтъ, има сила само до толкова, до колкото тя се подкрепя и оправдава и вънъ отъ самото завѣщание; тази декларация, направена отъ бащата на семейството въ своето завѣщание, че едно отъ дѣцата му е получило една точна опредѣлена сума, не съставлява достатъчно доказателство, че сумата наистина е била получена, та да даде безспорно право на другитѣ дѣца да искатъ привнисанието ѝ въ наследствената маса[3]). Въ случая, обаче, въ полза на ищеца има едно доказателство, происходяще отъ наследодателя, че сумата е получена; ако наследника твърди противното, т. е. че сумата за

---

[1]) Pand. fr. v° *Success.*, n° 10033.

[2]) D. P. 1856. 2. 259; 1856. 1. 467; Pand. fr. 1887. 2. 270 и др.

[3]) D. P. 1854. 2. 216.

която се говори въ завѣщанието, не е получена, той е длъженъ да докаже твърдението си, макаръ да е отрицателно.

Чл. 252[1]).

Въ случай дори когато даръть е билъ направенъ съ освобождение на привнасяние, дѣтето или нисходящия може да го задържи само до размѣра на располаемата часть; излишекътъ се привнася.

При коментирането на отдѣла за **„Располагаемата часть"** ние казахме, че нашия законодатель е постановилъ, че трѣбва да има една часть отъ имота на всѣки человѣкъ, съ която той не може да располага безвъзмездно въ врѣда на извѣстни свои наследници. Тази запазена часть се нарича *законна часть.*

Шестия законъ C. de inofficioso testamento нарича законната часть *bonorum partem.*

Законната часть се нарича още и *нерасполагаема*, защото наследодателя не може да се разпорежда съ нея въ полза на когото и да е и въ врѣда на другитѣ си наследници, било чрезъ дарение, било чрезъ завѣщание.

Частьта, съ която може да се разпорежда, се нарича *разполагаема часть.*

Законната часть, както видѣхме, е установена въ полза 1-о на нисходящитѣ (чл. 90); 2-о на възходящитѣ (чл. 92) 3-о на преживѣлия съпругъ (чл. 97); 4-а на незаконнороденитѣ-припознати (чл. 100).

Ако закона е запазилъ една часть, съ която наследодателя не може да се разпорежда, то по какъвъ начинъ ще се опредѣли размѣра на законната часть? Този размѣръ се опредѣля чрезъ фиктивно съединение въ една маса всичкитѣ имоти, които умрѣлия е оставилъ въ наследството си нераспоредени и всичкитѣ онѣзи, които той е разположилъ безвъзмездно съ дарения. И отъ тази така фиктивно съставена маса се вади надлѣжната разполагаама часть. Напримѣръ X. умира и остава трима души наследници А., Б., и В.. 8750 готови пари и единъ даръ на А. отъ 6250 лева. При три дѣца X. има право да разположи само съ $^1/_3$ часть

[1]) C. It. 1002, C. N. 844.

отъ имотитѣ си. За да опредѣлимъ, да ли е накранена законната часть, ще требва да прибавимъ фиктивно къмъ 8750 лева стойностьта на даретъ 6250 и получаваме една маса отъ 15000 лева. Отъ тази сума Х. е ималъ право да подари на синаси А. само $^1/_3 \times 15000 = 5000$ лева. Като е подарилъ повече отъ 6250, той е превишилъ располагаемата чисть съ 1250 лева. Въ такъвъ случай А. е длъженъ да привнесе излишека отъ 1250 лева дори и въ такъвъ случай, ако Х. изрично е казалъ въ дарствения актъ, *че освобождава А. отъ всѣко привнасяние на каквато и да е часть.* Освобождението е дейсвително само за размѣра на располагаемата часть; за излишека то се сматря, като ненаписано.

Текста на чл. 252 предвижда случая, когато надарения е освободенъ отъ привнасяние по изричната воля на дарителя; но и въ този случай нѣма право надерения да задържи повече отъ располагаемата часть. Излишека се привнася. Надарения може да се освободи и самъ отъ привнасянието, като се отрѣче отъ наследството, но и въ този случай той нѣма право да задържи повече отъ располагаемата часть; последния случай е предвиденъ отъ следующия 253 членъ. Освѣнъ това, може да се каже, че чл. 252 предвижда само размѣра на дара, до който умрѣлия може да освобождава отъ привнасяние.

Постановлението на чл. 252 е санкция на законната часть. Ако дарителя имаше право да освобождава надарения отъ привнасяние на единъ даръ, който надминува располаемата часть, то постановленията за законната часть не би имали никакво значение, защото би могли да се парализиратъ съ дарове, освободени отъ привнасяние.

Макаръ наследодателя и да нѣма право да прави дарове, които надминуватъ располагаемата часть, но тѣзи превишающи дарове не могатъ да се оборватъ още при живота на умрѣлия. Оспорването имъ може да се повдигне само следъ отваряние на наследстото, защото тогава само оспорителя получава качеството на наследникъ и тогава семо може да се опредѣли размѣра на располагаемата и нераслагаема части[1]) До отваряние наследството никой наследникъ нѣма право на какъвто и да е наследственъ искъ. *Viventis nulla est haereditas.*

Софийския окржженъ сждъ се произнесе по едно дѣло въ тази смисъль. При живота на завѣщателя се искаще на-

[1]) Poujol, t. II, n° 3, p. 140. — Chabot, t. II, p. 387.

малението на единъ завѣтъ, който надминува располагаемата часть. Сждътъ реши, че завѣщанията могатъ да се оборватъ, само следъ отваряниего на наследството. Това дѣло не отиде въ по-горни инстанции, за да видимъ и тѣхното по този въпросъ мнение.

Формата по освобождението отъ привнисание.

Коя е формата, въ която наследодателя може да упражни своето право за освобождение отъ привнисание? Закона мълчи по този въпросъ; той само казва, че дарителъ може да освободи надарения отъ задължението да привнесе, безъ да опредѣля и формата, въ която трѣбва да се изрази освобождението. За това се явява единъ важенъ въпросъ: освобождението отъ привнисание трѣбва ли да стане въ самия дарственъ актъ, или то може да бѫде направено съ единъ *послѣдующъ* актъ? И по този въпросъ нашия законъ мълчи.

Французския *Code civil* разрешава въпроса съ изриченъ текстъ на art 919 ал. 2, която казва; „Декларацията, че дарътъ е направенъ съ освобождение отъ привнисание, може да бѫде направено, било въ акта, който съдържа распорѣжданието, било въ последствие въ форма на распорежданія при живѣ или завѣщателни". (*La déclaration que le don est à titre de précipute et hors part pourra être faite, soit par l'acte qui contiendra la disposition, soit postérieurement dans la forme des dispositiones entre vifs ou iestamentaires*). Прочее, отъ този текстъ се вижда, че освобождението, относително врѣмето извършванието и формата, може да стане и въ самия дарственъ актъ, и *впоследствие*, но въ дарственна или завѣщателна форма. Италиянския *Codice civile* и нашия законъ за наследството не съдържа подобенъ текстъ.

Обикновенно освобождението отъ привнасянието на едно обикновенно. явно дарение би трѣбвало да стане въ самия дарственъ актъ, ако има такъвъ, било за движимъ, било за недвижимъ имотъ. Когато има такова освобождение отъ привнисание, нѣма никакво затруднение.

Мѫчнотията се поражда, когато въ дарственния актъ не е казано нищо относително задължението за привнисание. Въ такъвъ случай, на първо мѣсто се предполага, че дарителътъ е подарилъ имота на свое дѣте, като авансъ срѣщу

наследството което ще му се падне при отваряние на последното и че, следователно, даръть трѣбва да се привнесе, Ако даритель желае противното той трѣбва да го каже изрично.

Но трѣбва ли да го каже въ самия дарственъ актъ или би могълъ да го каже и *впоследствие?* Ние мислимъ, че и по нашия законъ, който мълчи върху този въпросъ, освобождението отъ привнасяние може да бѫде направено отъ дарителя както въ самия дарственъ актъ, така и *впоследствие.*

Ако освобождението стане впоследствие съ единъ последующъ актъ, това последующе освобождение измѣнява природата на даръть. Той въ началото си е билъ единъ авансъ срещу наследството, а последующата клауза го прави пресипютерно дарение, т. е. дарение, освободено отъ привнисание.

Това измѣнение на юридическата натура на даренето чрѣзъ последующе освобождение има своето дѣйствие спрямо придобитѣ отъ трети лица права. Така, напримѣръ, следъ едно първо дарение, което не е освободено отъ привнисание, дарителя направи друго дарение съ освобождение отъ привнасяние това последното ще се вземе отъ разполагаемата часть и дава на на дарения едно безвъзвратно право, предполагайки, разбира се, че не е накърнена законната часть; ако следъ второто дарение дарителя освободи отъ привнасяние първото дарение съ единъ последующъ актъ, това последующе освобождение нѣма обратна сила и не може да вреди на правата на второто дарение, придобито по́-рано[1])

Въ *каква форма* трѣбва да стане последующето освобождение? Ние видѣхме, че *Code Napoléon* (art. 919) изисква, то да бѫде направено въ дарственна или завѣщателна форма.

Понеже нашия законъ мълчи по този въпросъ, както мълчи и италиянския, въпросътъ ще трѣбва да се реши по общитѣ принципи, както си има юридически характеръ на освобождението отъ привнасяние. Ако освобождението отъ привнасяние е направело въ самия дарственъ актъ, то е именно истинския даръ, защото безъ него дарението е само по име такова, а въ действителность е единъ авансъ отъ наследството, който трѣбва да се повърне при отварянието му.

---

[1]) Grenier, *Donat.*, t. III, n° 491. — Demolombe, t. XVI, n° 228. — Chabot, t. II, sur l'art. 843, n° 8. — Zachariae, § 633, note 2. — Aubry & Rau, t. VI, § 632. — Laurent, t. X, n° 572.

Ако ли пъкъ освобождението е направено съ послѣдующъ актъ, то е истинско и ново дарение, защото прави, щото *временно* дадения имотъ, който е трѣбвало да се повърне въ наследството, да принадлѣжи *окончателно* на надарения, безъ да е длъженъ да го привниса въ наследствената маса.

Отъ този именно характеръ на последующето освобождение излиза, че и формата би трѣбвало да отговаря на характера на освобождението.

Понеже даръть се прави или въ дарственна форма, когато имаме работа съ чистъ даръ, или въ завѣщателна, когато имаме работа съ завѣтъ, който въ сѫщность е даръ, то и освобождението би трѣбвало да става само въ тѣзи двѣ форми, както изисква art. 919 отъ *Code Napoléon*.

За това и Италиянския авторъ *Ricci*, изказва мнение, че последующето освобождение може да бѫде направено само въ дарственна или завѣщателна форма[1]). На сѫщото мнение е и *Pacifici — Mazzoni*[2]). И той намира, че последующето освобождение отъ привнисание е едно ново дарение (*una nuova liberalità*), или най-малко е едно увеличение на старото дарение (*o almeno un'ampliazione dell'antica*). Въ тѣзи термини *Pacifici-Mazzoni* възпроизвежда мнението на *Grenier*, който казваше, че последующето освобождение отъ привнасяние е едно дарение или поне едно увеличение (*constitue elle-même une libéralité nouvelle ou du moins* un augmentation, *une ampliation*)[3]).

Сѫщото мнение исказватъ върху характера на последующето освобождение и други видни автори[4]).

И така, последущето освобождени отъ привнисание трѣбва да стане по тѣзи двѣ форми.

— *Начинътъ и думитѣ, съ които се изразява последующето освобождение.* Понеже последующето освобождение отъ привнисание става въ дарственна или завѣщателна форма, какви термини трѣбва да употрѣби дарителя. Закона

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 141.

[2]) Pacifici-Mazzoni, t. VI, no 260.

[3]) Grenier, t. III, n° 493.

[4]) Aubry & Rau, t. VI, § 632. — Demolombe, t. XVI, n° 228. — Duranton, t. VII, no 309. — Mourlon, t. II, n° 376. — Laurent t. X, no 572.

не изисква сакраментални думи. Дарителя може да употрѣби такива, които да изразяватъ освобождение. Напримѣръ, той може да каже въ последующия дарственъ актъ: „освобождавамъ надарения А. отъ задължението да привнесе, или отъ прехващание, направения му даръ отъ 15,000 лева". Тукъ клаузата е съставена съ думитѣ на закона; но дарителя може да каже: „заявявамъ, че направения на А. даръ става окончателенъ и никому не дължимъ". И тази клауза изразява идеята за освобождение отъ привнисание.

Когато последующето освобождение отъ привнисание се прави отъ завещание, какво трѣбва да каже завещателя относително стария даръ? Той може да употреби сѫщитѣ термини, каквито употреби и въ дарственния. Има автори, които изискватъ сакраментални изрази[1])

— *Разликата между дарственната и завещателната форми се състои въ следующето:*

1⁰ Ако последующето освобождение стане съ дарственъ актъ, то е *безвъзвратно* и *неотмѣняемо*, каквото е и старото дарение.

2⁰ Ако ли освобождението е направено съ завещание, то е *отмѣняемо*, както е отмѣняемо всѣко завещание[2])

Освенъ това, валидността на това завещателно освобождение зависи отъ сѫществуването и отъ валидността на завещанието, което съдържа освобождението. Отмѣни ли го завещателтъ, или падне ли това последното по нѣкоя формална причина, нѣма и освобождение отъ привнисание, защото не може да остане въ сила едно освобождение, основанието на което въ главния актъ липсува[3])

3⁰ Ако последующето освобождение отъ привнисиние е направено въ дарственна форма, то трѣбва да бѫде прието, защото е едно ново дарение; а пъкъ, за да бѫде действително, то трѣбва да бѫде прието (чл. 312).

---

[1]) Arntz, t. II, n° 1519. — Maton, *Diction*, v° *Dispense de rapport* n° 4. — Huc, t. V, n° 338. — Bressoles, *Dans manuels* n° 234. — Deschamps, n° 77. Dalloz, Rép, v° Success, n° 1088, 1089. — D. P. 1894. 2. 71

[2]) Demolombe, t. XVI, n° 227. — Laurent, t. X, n° 572

[3]) Borsari, t. III/I. art. 1002, § 2133, — Grenier, t. III, 492. — Zachariae, § 632.

А освобождението, което е направено съ завещание, нѣма нужда да бѫде прието[1]).

Формата на последующето освобождение не зависи отъ онази на първоначалното дарение. Така, едно дарение, направено съ дарственъ актъ, може да бѫде освободено отъ привнасяние въ завещателна форма.

Отъ изложеното следва, че, ако дарението е направено даже не въ форма не дарственъ актъ, а въ форма на нѣкой възмезденъ актъ, освобождението отъ привнисание на ползата, съдържаща се въ този актъ, може да стане въ него самия. Напримѣръ Х. продава на сина си А. една кѫща за 200,000 лева, когато въ сѫщность тя струва 400,000 лева. Продавача Х. и купувача А. могатъ да отбелѣжатъ, че разликата олъ 200,000 лв. е едно дарение въ полза на А., съ освобождение отъ привнисание.

Или Х. дава на сина си А. упомената кѫща и вмѣсто нея последния му дава едно лозе, което струва 50,000 лева. Въ акта на замѣната Х. и А. могатъ да отбелѣжатъ, че разликата отъ 150,000 лева, е дарение въ полза на А. освободено отъ привнисание.

Вънъ отъ тази форма на освобождение въ тѣзи примѣри Х. може да освободи А. отъ привнисание на разликата съ последующъ актъ.

Другъ случай, който често срещаме въ живота: Х. продава на сина си А. една кѫща отъ стойность 500,000 лв. Въ сѫщность тази продажба крие въ себе си едно дарение. Дарителя-продавачъ може съ последующъ нотариаленъ дарственъ актъ или съ завещание да освободи А. отъ привнисание на прикритото дарение. Това освобождение трѣбва да бѫде прието отъ надарения.

Различието, което би трѣбвало да се прави. — Ако сѫ подарени недвижими имоти, било направо съ дарственъ актъ, било прикрито въ форма на възмезденъ договоръ — продажба, замѣна — последующето освобождение отъ привнасяние трѣбва да стане подъ страхъ на недействителность, пакъ въ дарственно нотариално или завещателна форма, защото то е, както казахме, едно ново дарение, което прехвърля правото на собственность върху недвижимъ имотъ;

---

[1]) Demolombe, t. XVI, nº 227.

а пъкъ това прехвърляние може да стане само съ нотариаленъ актъ (чл. 219 отъ З. Д.) или съ завещание (чл. 134 насл.).

Ако ли пъкъ сж подарени движими имоти, то последующето освобождение може да стане само съ нотариалленъ актъ (чл. 311 ал. 2).

Това мнение се поддържа и отъ *Borsari*[1])

Виртуалното освобождение отъ привнисание. Ние казахме по-рано, че освобождението отъ привнисание трѣбва да бжде изрично; да се съдържа въ едно направено отъ дарителя разпореждание за освобождение. Но при прилагането на принципа за освобождение отъ привнисание може да се представи единъ деликатенъ въпросъ, а именно, ако дарителя подари на едно отъ дѣцата си цѣлата *располагаема часть*, това дарение на располагаемата часть, по своя характеръ, съдържа ли въ себе си едно освобождение отъ привнисание. Напримѣръ Х. прави следния дарственъ актъ: „Подарявамъ на сина си А. цѣлата располагаема часть отъ моето наследство“ или „подарявамъ на сина си А. всичко онова, съ което закона ми позволява да располагамъ“. Такъвъ единъ дарственъ актъ съдържа ли въ себе си и освобождение отъ привнисание само по това съображение, че предметъ на дарението е онази часть отъ наследството, съ която *de cujus* е могълъ да располага въ полза на разни лица безвъзвратно и безусловно? Въпроса е извънредно деликатенъ и споренъ[2]).

Така *Ricci* казва, че не само отъ израженията, които се четатъ въ актътъ, може да се извади заключение за освобождение отъ привнисание и прехвърляние, но тъй сжщо отъ самото естество на направеното дарение, когато задължението за привнисание е несъвмѣстимо съ направеното дарение. Напримѣръ, ако на едно отъ дѣцата е подарена цѣлата располагаема часть. Въ този случай, казва автора, явно е, че дарението е несъвмѣстимо съ задължението за прехващане (*coll'obbligo dell'imputazione*); защото ако би трѣбвало да се прехване направеното дарение, то не било дарение на цѣлата располагаема часть[3])

---

[1]) Borsari, *loc. cit.*

[2]) Demolombe, t. XVI, n° 243.

[3]) Ricci, t. IV, n° 141.

Borsari не сподѣля това мнение[1])

Въ французската доктрина има голѣмо колебание по този въпросъ[2]), като говори и за аналогичния случай-завѣтъ на располагаемата часть.

Нашето по този въпросъ мнение е, дарението на цѣлата располагаема часть отъ наследството, макаръ да съдържа въ себе си едно указание, че намѣрението на дарителя е било да освободи отъ привнасяние, не съдържа въ себе си и освобождение отъ привнисание и прехващание, защото освобождението трѣбва да произтича не отъ природата на даръть, а отъ терминитѣ, които сж употрѣбени въ актътъ. Освенъ това, въ момента на дарението, даръть на цѣлата располагаема часть съдържа въ себе си и сжществующи и *бждащи* имоти, а пъкъ дарението може да обема въ себе си само имоти, които дарительть притежава въ момента на дарението; ако то заключава бждащи имоти, ще се счита недействително по отношение къмъ тѣхъ. Тази двойственность на дарението на располагаемата часть не позволява, споредъ насъ, да се прави заключение въ полза освобождение отъ привнисание.

Въпросътъ е толкова деликатенъ и важенъ, че мнозина знаменити юристконсулти като *Merlin*[3]), *Chabot*[4]), и *Grenier*[5]) сж менили последователно мнението си. Това показва, че законодателтъ, който е отбелѣжилъ казуистично нѣкои случаи, въ които се предполага, че има освобождение отъ привнисание, би извършилъ една полезна работа, ако едно бждаще измѣнение или допълнение къмъ закона за наследството би разрешилъ този въпросъ съ изриченъ членъ.

---

[1]) Borsaril, *oc. cit.*

[2]) Demolombe, loc. cit. — Huc, t. V, n° 340. — Hureaux, t. IV, n° 37. — Aubry & Rau, t. VI, § 632. — Le Sellyer, t. III, n° 1442 и др.

[3]) Merlin, Rép., *Quest. de droit,* v° *Donat,* § V, n° 3.

[4]) Chabot, *Questions transitoires,* v° *Donat. déguisées,* § II и Commentaire, art. 843, n° 16.

[5]) Grenier, t. I, n° 180 и t. II, n° 513.

Чл. 253[1]).

Наследникътъ, който се отрече отъ наследството, може да задържи даръть или да иска направения нему завѣтъ, до размѣра на располагаемата часть; но той нѣма право да задържи или получи нѣщо въ качество на законна часть отъ наследството (чл. 200).

Членъ 252 говори за освобождението на наследника отъ привнасяние по волята на умрѣлия, а чл. 253 дава право на надарения *самъ* да се освободи отъ привнасянието, — когато не е освободенъ отъ умрѣлия, — чрезъ отричание отъ наследството. Римското право позволяваше тоже на предполагаемия наследникъ да се освободи отъ привнасянието, като се отрече отъ наследството: законъ 10, C. *de collationibus* (lid. 6, tit. 20); законъ 25. C. *familiae erciscundae* (lib. 3, tit 36): И така, наследника може да бѫде освободенъ отъ привнасяние или по изразената воля на умрѣлия, или чрезъ отричание отъ наследството.

Защо отричанието отъ наследството освобождава наследника отъ привнасяние? Този принципъ е необходимо последствие отъ принципа, установенъ въ чл. 200, на който законодателя прави ссилка. Споредъ този членъ наследникътъ, който се отрече отъ наследството, счита се, че не еималъ никога право върху него; съ други думи, че той не е наследникъ, че той е чуждо лице за наследството. *alienus ab haereditate* (L. 22, § 1, *Code De jure deliber*). А едно отъ необходимитѣ условия да бѫдешъ задълженъ да привнасяшъ е да бѫдешъ наследникъ и да искашъ да наследишъ (чл. 251). Шомъ станешъ, чрезъ отричанието, чуждо лице за наследството, трѣбва да имашъ правото, както всѣко чуждо лице, да задържишъ даръть, който ти е направилъ умрѣлия[2]).

За кой наследникъ говори чл. 253? Не ще съмнѣние, че този чл. говори за онзи наследникъ, за който говори и и чл. 251, т. е, за нисходящъ наследникъ, който има право

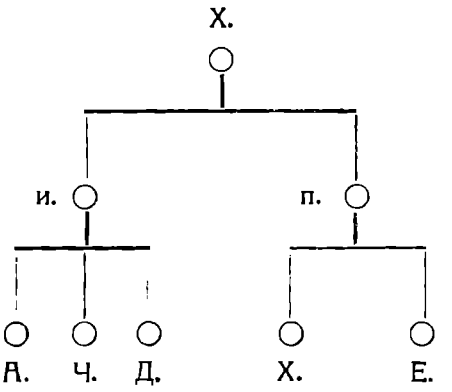
---

[1]) Chabot, t. II, p. 388. n° 1.

[2]) Chabot, *loc. cit.*

на законна часть. Това се вижда и отъ последнята алинея на чл. 253, която постановява, че наследника, който се отрече отъ наследството, нѣма право да задържи или получи нѣщо *въ качество на законна часть отъ наследството.*

Ако единъ наследникъ се отрече отъ наследството, за да задържи направения му даръ, то стойностьта на този даръ прехваща ли се отъ цѣлата наследственна маса, или отъ дѣлътъ на неговото колѣно? Този въпросъ нѣма значение, когато се наследва направо, но, когато се наследва по представителство, той има голѣмо значение, защото въ първия случай даръть ще падне въ тяжесть на всичкитѣ наследници, а въ втория случай — въ тѣжесть само на сънаследницитѣ отъ неговото колѣно. Да се обяснимъ съ графически примѣръ:



Да предположимъ, че Х. при живота си е подарилъ на унуката си *А.* една сума отъ 2000 лева, която не превишава располагаемата часть. Следъ смъртьта на *Х.*, *А.* се отрича отъ наследството му, и задържа даръть отъ 2000 л. Какъ ще се прехване този даръ — отъ цѣлото ли наследство изобщо, или ще се прехване отъ половината, която ще получи колѣното на И.? Както се вижда, разрешението на въпроса въ този или онзи смисълъ ще има материални последствия за дѣловетѣ на наследницитѣ. А именно, ако даръть се прехване отъ цѣлото наследство, то колѣната на *И.* и *П.* ще получатъ по равни дѣлове (по $^1/_2$); ако ли пъкъ даръть се прехване отъ дѣлътъ, който се пада на колѣното на И., това колѣно ще получи $^1/_2$—2000. Този въпросъ е раздѣлилъ

авторитѣ на двѣ мнѣния. Едни казватъ, че дарътъ трѣбва да се прехване върху цѣлото наследство[1]) и въ такъвъ случай сънаследницитѣ отъ колѣното на отреклия се (Ч. и Д). не сж длъжни да привнесътъ дарътъ т. е. той не пада само въ тѣхна тяжесть.

Други казватъ, че дарътъ трѣбва да се прехване отъ частьта, която се пада на колѣното, къмъ което принадлежи отреклия се наследникъ, т. е, че сънаследницитѣ на А. (Ч. и Д.) ще сж длъжни да привнесатъ на сестра си А. дарътъ отъ 2000 лева; че той ще падне само върху тѣхъ. Това мнение се изповѣда отъ *Lebrun* и *Pothier*.

Кое мнение е по право? Ние мислимъ, че първото мнение повече отговаря на духътъ на закона. Този въпросъ, въ обратната му страна, е развитъ отъ насъ доста подробно при коментирането на чл. 201.

И наистина, ако дарътъ се прехване отъ цѣлото наследство, ще имаме следующия резултатъ. Ако предположимъ, че цѣлото наследство заедно съ дарътъ отъ 2000 е 6000 лева, то ще имаме 6000—2000=4000 лева, които ще се паднатъ по 2000 на всѣко колѣно, въ какъвто случай при отричанието на А. нейнитѣ сънаследници Ч. и Д. ще получатъ по 1000 лева.

Ако ли дарътъ следъ отричанието на А. се прехване само отъ дѣлътъ на колѣното на И., то ще имаме: цѣлото наследство е 6000; раздѣлено по равно между колѣната на И. и П. ще се получи по 3000 лева за всѣко колѣно; като извадимъ отъ пая на колѣното И. дарътъ отъ 2000 лева, ще имаме 3000—2000=1000, които ще се раздѣлятъ между Ч. и Д. по 500 лева. Така щото по второто мнение Ч. и Д. ще получатъ два пжти по-малко.

Това мнение е явно несправедливо и противоречи на закона, защото при него на И. се падатъ 1000 лева, когато неговата законна часть по стария текстъ на чл. 90 е 2000 лева, която не може да се накърнява по никой начинъ. Тази законна часть е 2000; тя трѣбва да остане сжщата и тогава, когато ще я получатъ и дѣцата на И. по представителсво; а тя може да се спази, ако се приеме само първото мнение, т. е. ако дарътъ се прехваща *върху цѣлото наследство*.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 390.

Второто мнение може да доведе и до невъзможность, която се вижда отъ следующия примѣръ. Да земемъ сжщия примѣръ съ измѣнение, че Х. има не два сина (П. и И), но петь. Въ такъвъ случай разполагаемата часть по стария текстъ ще бжде 1500 лева. А., като се отрече отъ наследството, ще може да задържи даритъ само до размѣръ на разполагаемата часть т. е. да удържи само 1500 лева. Ако този даръ ще трѣбва да се извади отъ дѣлътъ на колѣното И., наследникъ отъ което се отрича, то не ще стигне пая, понеже той е само 900 л. Прочее, ще излезе отъ една страна, че Х. нѣма право да разполага съ 1500 лева, т. е. съ $^1/_4$ часть отъ имота си, а отъ друга, че отричанието на едного отъ сънаследницитѣ ще ги *лиши отъ наследството*, а не да уголѣми дѣлътъ имъ.

Ние счетохме за нуждно да сборимъ това мнение, защото то е узлѣкло доста юристи, като изходящи отъ такъвъ авторитетъ, какъвто е *Pothier*.

Закона дава право на отреклия се наследникъ да удържи направения му даръ до размѣра на разполагаемата часть, но при това се постановява, *че „той нѣма право да задържи или получи нещо въ качество на законна часть отъ наследството"*. Какво значение има почеркнатото постановление на закона? Принципътъ, който е разрешенъ съ това постановление, е най-спорния въ Франция, както между авторитѣ, така и въ юриспруденцията. Въ art. 845 отъ *Code Napoléon* това постановление не сжществува; за това се е повдигналъ единъ въпросъ, — по-споренъ и по-достопамятенъ отъ който нѣма: наследника, който се отрече отъ наследството, за да удържи единъ даръ, има ли право да задържи, освенъ разполагаемата часть, и своята законна часть? Може ли да вземе изведнажъ тѣзи двѣ части? „Нѣма по-достопамятенъ споръ отъ този, който въ продължение на тридесеть години раздѣля авторитѣ и сждилищата" — казва *Dalloz*. И наистина, ако се проследи този интересенъ споръ, ще се види съ любопитство, какви колебания е прекарала френската юриспруденция и какви спорове сж водили авторитѣ. Обаче, този знаменитъ споръ за насъ има само историческо значение, защото той; спора, е разрешенъ вече у насъ съ изриченъ текстъ въ почеркнатото изражение.

Италиянския законодатель, като е ималъ предъ видъ спорностьта на този въпросъ, го е разрешилъ съ изриченъ текстъ, и нашия законодатель е последвалъ въ това отношение италиянския.

За да може да се види по-ясно смисъла на нашия законъ въ това отношение, потрѣбно е да се приведатъ всичкитѣ сѫществующи по него мнения, та да се види, кое отъ тѣхъ е приелъ нашия законъ.

Разрешението въпроса за кюмюлацията се разрешава съ другъ единъ главенъ въпросъ: за да имашъ право да получишъ установената отъ закона нерасполагаема часть, необходимо ли е да станешъ наследникъ на наследството, отъ което желаешъ да задържишъ законна часть?

Три мнения се образуваха по този въпросъ.

Споредъ първото мнение, правото върху законната часть е неотемлемо и е съвършенно независимо отъ качеството на наследникъ; то е привързано, по своето битие и по закона, на самото качество на *нисходящъ*. Така щото, по това мнение, наследника, който се отрече отъ наследството, може да задържи и дарътъ и законната часть.

По второто мнение, нисходящия или възходящия, който се е отрекълъ отъ наследството, не може да иска, по исковъ редъ (par voie d'action) своята часть отъ резервата; но той може да я задържи, *par voie d'exception*' казва Chabot; следователно, ако той се е отрекълъ отъ наследството, за да удържи единъ направенъ нему даръ, той може да задържи съвъкупно, отъ подаренитѣ му имоти, дарътъ и законната си часть.

Споредъ трето мнение правото върху законната часть е привързано, въ всичкитѣ случаи на качеството на наследникъ; и следователно, нисходящия, който се е отрекълъ отъ наследството, не може по никой редъ да задържи нещо, като законна часть[1]).

Италиянския законодатель прие третото мнение, което и освяти въ art. 1003 отъ Codie Civile, въ който е казано: „*ma non può ritenere o conseguire nulla a titolo di legittima,*“ („Но той не може да задържи или получи нищо въ качество на законна часть“).

---

[1]) Chabot. t. II, p. 394. — Borsari, t. III, § 2137, p. 1208.

Hue, като говори за преимуществата на италиянския кодексъ предъ френския по този въпросъ, казва: „Знаменития въпросъ за съвъкупностьта (cumul) е ясно разрешенъ въ действително либераленъ смисълъ съ art. 1003.

Ние казахме, че въпроса по този начинъ се реши въ *либераленъ* смисълъ, защото въ дейсвителность крие единъ политически интересъ". И следъ това *Hue* излага, въ какво се състои политическия интересъ[1]).

Нашия законодатель, като е ималъ предъ видъ, че най-просветенитѣ хора[2]) по римското право исповѣдоха принципътъ, че нѣма право за законна часть онзи, който не е наследникъ, *non habet legitimam qui haeres non est*, е приелъ тоже третьото мнение. И наистина, членъ 253 постановява, че който не е наследникъ, нѣма право на законна часть. Това е значението на изражението: „*но той нѣма право да задържи или получи нѣщо въ качество на законна часть отъ наследството.*"

Принципътъ на нашия законъ въ това отношение е въ пълна хармония съ други нѣкои принципи за естеството на законната часть. Тѣзи принципи сж: 1-о че законната часть е часть отъ наследството (чл. 93); 2-о че трѣбва да бждешъ наследникъ. за да получишъ наследството; 3-о че отреклия се наследникъ става чуждъ за наследството (чл. 200); 4-о частьта на отреклия се уголѣмява дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници (чл. 201). Ако се приемеше противния принципъ, т. е. че отреклия се наследникъ има право да задържи дара и да получи и законната си часть, то би се противоречило на приведенитѣ четире принципа.

За по-голѣма нагледность нека приведемъ единъ примѣръ.

Да предположимъ, че Х. има три дѣца А., В., С.; подарява на едно отъ тѣхъ, а именно на С. 5000 лева. Следъ смъртьта си Х. оставя 15000 лева. Надарения С. се отрича отъ наследството на баща си Х. съ цель да удържи даръть 5000 лева, като мисли, че това ще бжде по износно за него Въ такъв случай, С. задържа само даръть и нѣма право да иска и законна часть; съ други думи С., като се отрече отъ

---

[1]) Hue, t. I, p. 223.

[2]) Dumoulin, sur l'art. 125 *Cout.* Paris. — Lebrun, *Succes*, lib. II, chap. III, sect. 1. — Pothiér, *des donat.* sect. III, art, V, § 1.—Ricard,: *des donat.*, part. III, n° 979.

наследството, не може да се земе едновременно и дарътъ и законната си часть.

Споредъ духътъ на чл. 253 дарътъ до располагаемата часть може да задържи не само отреклия се наследникъ, но и онзи наследникъ, който е изключенъ отъ наследството по недостойнство, защото, който е изключенъ отъ наследството, не е наследникъ; а който не е наследникъ, не е дълженъ да привнася.[1]) Ако недостойнството е такова, че допуща отменение на дара, въ такъвъ случай отменението ще стане въ силата на други принципи, за които ще говоримъ при коментирането на членове 326, 328.

Ние казахме по-рано, че въ материята на даренията на първо мѣсто трѣбва да стои волята на дарителя, вслѣдствие на което той има право, макаръ закона и да изисква привнисание, да освободи отъ него, или пакъ да не освобождава. При това ние изложихме, че, когато дарителя не е освободилъ надарения отъ привнасяние, съ това неосвобождение дарителя е разбиралъ, че желае, щото дарътъ да бѫде привнесенъ. Обаче, законодателя е отстѫпилъ отъ този общъ принципъ, като е далъ право на наследника да може да се самоосвобождава отъ привнасяние на дарътъ *чрезъ отричание отъ наследството.*

Правато, което закона дава на наследника, да преобразува, чрезъ отричане, получения, авансъ срещу наследството въ даръ, е въ явно противоречие съ волята на дарителя, защото последнята, когато нѣма изрично освобождение, е: наследника да привнесе това, което е получилъ, като авансъ срещу наследството; а пъкъ той, чрезъ отричанието, го задържа. Прочее, наследника самъ се освобождава отъ привнасяне въпреки изричната воля на дарителя.

Това противоречие на закона съ волята на дарителя създава единъ твърде мѫченъ въпросъ. Да предположимъ, че бащата Х. дава 5000 лева на едного отъ синоветѣ си А., като авансъ срещу наследството, даже съ писменъ актъ, да ги привнесе, и че тази сума исчерпва располагаемата часть. Може ли Х. да прави още дарове или завѣти? И, ако направи, какъвъ ще бѫде резултата? Не ще съмнение, че Х. има право още да дари и да завѣщава, защото той е далъ

[1]) Ricci, t. IV, n° 151.

5000 лева, като авансъ срещу наследството, т. е. далъ ги е отъ законната часть, а пъкъ располагаемата часть стои непокжтната. Прочее, на това основание Х. дава още 5000 лева, които сж равни на располагаемата часть, на другия синъ Б. съ изрично освобождение отъ привнасяне. Следъ смъртьта на Х. първия синъ А. се отрича отъ наследството на баща си Х. съ цель да задържи 5000 лева и ги задържа. А съ задържанието на тѣзи 5000 лева, като даръ, исчерпва располагаемата часть. Въ такъвъ случай какво става съ втория даръ отъ 5000 лева, направенъ на втория синъ Б.? Споредъ мнението на нѣкои автори даръть на Б. ще падне, защото А., като преобърне, съ отричанието си, аванса срещу наследството въ даръ, исчерпва располагаемата часть. И така, испълнението или неиспълнението на волята на дарителя ще зависи не отъ него, но изключително отъ решението на А.: ако той приеме наследството, волята на Х. ще се испълни, ако ли пъкъ той се отрече отъ него, волята на Х. за даръть на Б. не ще бжде испълнена.

Сжщо ще стане, ако Х. бѣше направилъ завѣтъ, било на едного отъ синоветь си, било на едно чуждо лице. Щомъ А. преобърне, съ отричането си, аванса срещу наследството въ даръ и го задържа, съ това исчерпва располагаемата часть съ дарение и въ такъвъ случай завѣта остава недействителенъ (чл. 108).

Такова едно последствие отъ текста на закона е едно нарушение на правото на умрѣлия[1]).

Duranton мисли, че това последствие произлиза отъ неправилното прилагане на закона. Споредъ него противоречието между закона и волята на умрѣлия би могло да изчезне, като се даде на втория надаренъ или на завѣтника наследствената часть, която първия би получилъ, ако бѣше приелъ наследството; защото въ такъвъ случай располагаемата часть ще вземе втория надаренъ или завѣтника, на когото именно дарителя е желаялъ да я даде.

По този начинъ намѣрението на дарителя или завѣщателя ще се испълни, когато въ действителность, ако се прилага закона буквално, испълнението или неиспълнението на

---

[1]) Laurent, t. X, n° 556.—bis, p. 603.—Mourlon. *Répétitions*, t. II, p. 151.—Demolombe, t. XVI, n° 257, p. 317.—Poujol, t. II, n° 5, b. 148.

волята ще зависи напълно отъ приеманието на наследството или отъ отричанието отъ него на първия надаренъ.

Френския Касационенъ Сждъ изказва мнение, че въ приведения примѣръ даръть на А. ще трѣбва да се прихвнне отъ законната му часть и ако тя не стигне, да се допълни отъ располагаемата. Мотивитѣ на Френския Касационенъ Сждъ по този въпросъ сж твърде важни; за това ние считаме за полезно да направимъ едно кратко извлечение отъ тѣхъ. Ето нѣкои отъ тѣзи мотиви. Всѣки даръ, като авансъ срещу наследството, има за предмѣтъ да даде предварително на наследника законната часть, която му се пада. При това условие, очевидно е, че подобенъ даръ, който не е освободенъ отъ привнасяне, никакъ не се отнася къмъ располагаемата часть; той е привързанъ напълно къмъ законната часть. Дѣтето, което чрезъ отричане отъ наследството на баща си или майка, си иска испълнението на направения му като авансъ даръ, исказва очевидно намѣрение да задържи законната часть, която то предварително е получило. Членъ 845 (253 отъ нашия законъ), като постановява, че отреклия се наслндникъ може да задържи даръть до размѣра на располагаемата часть, трѣбва да се разбира въ смисълъ, че правото за удържането трѣбва най-напрѣдъ да се упражни върху законната часть на отреклия се наследникъ, и че, ако тази частъ не стига за да допълни даръттъ, направенъ като авансъ срещу наследство, правото за удържането се упражнява тогава върху располаемата часть, *ако тя е останала свободна*, но всякога подъ условие, че даръть не може да надмине тази часть.

Подобенъ начинъ на удържане трѣбва до толкова да се пази, щото, ако бащата или майката сж дали преди даръть, като авансъ срещу наследството, разполагаемата часть, било на едно чуждо лице, било на едно отъ дѣцата си, съ освобождение отъ привнасяне, не ще е никакъ възможно да се упражни правото за удържане върху законната часть, нито върху цѣлото отъ располагаемата часть, която е била изчерпана съ единъ изриченъ даръ, освенъ ако се допусне, че втория авансовъ даръ, който трѣбваше да се привнесе, е предпочителенъ предъ предшествующия, направенъ съ освобождение, нѣщо което би било очевидно противно на намѣрението на законодателя и на правосждието. Да се даде подобно предпочитание на авансовия даръ, би значило очевидно да се на-

рушава бащинската власть и да се исчерпва източника на авансовитѣ дарове; това би значило още да се фаворизира измамата отъ страна на дѣцата, на които е направенъ авансовъ даръ и, които, чрезъ сговорно отричание, би могли да направятъ иллюзорни дароветѣ отъ располагаемата часть [1]).

Приведенитѣ мотиви сж решающи. Не ще съмнение, че, когато наследодателя дава безъ освобождение, той дава авансъ срещу наследството, който трѣбва да се привнесе или прихване, Въ такъвъ случай се предполага, че наследодателя дава на неследника предварително, още при живѣ, часть отъ законната часть, която ще му се падне следъ смьртьта му, а разполагаемата часть остава свободна и тя се исчерпва, било съ направенъ на едно отъ дѣцата даръ съ освобождение отъ привнасяние, било съ даръ, направенъ на чуждо лице, било съ завѣтъ.

За да не остане никаква тъмнина върху този сжществен въпросъ ние ще разгледаме всичкитѣ хипотези, които могатъ да се представятъ при прилагането на чл. 253.

I. Когато и дветѣ давания сж дарове. Да предположимъ, че бащата Х. има три дѣца А., Б., В. На А. дава единъ авансъ срещу наследството отъ 5000 лева; следъ това подарява на Б. 5000 лева съ изрично освобождение отъ привнасяние. Следъ смьртьта си Х. оставя готови пари 10,000: А. вмѣсто да приеме наследството на Х. се отрича отъ него съ цель да задържи 5000 лева. Какво ще стане съ даръть на Б. отъ 5000 лева? Тука трѣбва да се счете, че даръть на А., който бѣше даденъ като авансъ срещу наследството, трѣбва да се прехване отъ неговата законна часть, която е тоже 5000 лева; а Б. ще земе: а) даръть отъ 5000 отъ располагаемата часть и б) 5000 своя пай отъ законната часть, В. ще получи само 5000 лева, своята законна часть.

II. Ако вземемъ горния примѣръ съ това само измѣнение, че Х. има петь дѣца А., Б., В., Г. и Д., то располагаемата часть по стария тексть ще бжде тоже 5000 лева, а законната часть на всѣко дѣте ще бжде 3000 лева. Така щото А. ще прихване даръть си отъ своята законна часть, която е 3000; значи за изпълнение на даръть не стигатъ 2000 лева. Ако бѣше свободна располагаемата часть, той щеше да попълни даръть си отъ нея; обаче, тя е подарена на Б., така щото нѣма отъ где да се попълни даръть на А. Прочее,

[1]) Dalloz, *Succees*, n° 1034.

макаръ и да се отрече отъ наследството, дарътъ на А. трѣбва да се намали съ 2000 лева, които ще се дадатъ на Б.

III. Ако Х. бѣше подарилъ на Б. само 3000 лева; то отъ располагаемата часть щѣше да има 2000 л. свободни, отъ които можеше да се попълни дарътъ на А. исцѣло; акс ли на Б. бѣше подарено само 4000 лева; то отъ располагаемата часть щеше да има свободни само 1000 л.

Отъ изложеното става явно, колко е важно затрудненията, което предизвиква формарлния текстъ на закона, и не е чудно, че този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ и съдилищата.

Чл. 254. [1])

Дарътъ, направенъ на нисходящия роднина на тогова, който има право да наследва въ времето на отваряниего на наследството, се брои всѣкога, че е направенъ съ освобождение отъ привнасяне; възходящий, който наследва дарителя, не е длъженъ да го привнася.

При коментиранието на чл. 251, когато говорихме за посредственнитѣ дарове, ние казахме, че една отъ обикновеннитѣ форми за тѣзи дарове е *подставяние на трети лица*. Ако единъ баща даде на едно трете лице даръ съ задължение да го предаде тайно на едно отъ дѣцата му, въ този случай ще има посредственъ даръ, който ще трѣбва да се привнесе. По въпроса, кои сж подставени лица, можеше да възникне едно твърде неприятно последствие, ако да нѣмаше текста на чл. 254 и 256, защото закона постановява, че за подставени лица трѣбва да се считатъ всичкитѣ нисходящи роднини (чл. 58). Така щото, ако нѣмаше чл. 254, то по текста на чл. 251 въ свързка съ чл. 58, дарътъ, направенъ на унукътъ, когато е живъ баща му, щеше да се сматря по закона за посредственъ даръ, направенъ на бащата чрезъ подставено лице (унукътъ), което по закона се счита такова. А законодателя е искалъ да направи едно исключение отъ принципа, приетъ отъ чл. 58, въ силата на който членъ трѣбва да се предполага, че дарътъ, направенъ отъ дѣдото

[1]) C. It. 1004; C. N. 847.

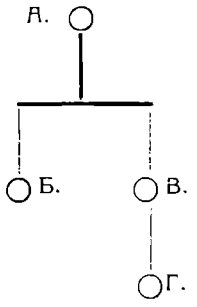
на унукътъ, когато е живъ бащата, е даръ посредственъ чрезъ подставеното лице — унукътъ — и като такъвъ подлежи на привнасяне. Тази законна презумпция би противоречила твърде често на действителното и би парализирала правото на наследодателя да подарява разполагаемата часть на своитѣ нисходящи роднини, когато този сѫщия наследодатель ще има безспорно право да я подарява на чужди лица. За да се избѣгне подобно парализиране правото на наследодателя, което би могло безъмнено да произлѣзе отъ установената въ чл. 58 законна презумпция за подставенитѣ лица, законодателя е постановилъ текста на чл. 254 и други.

Но, ако текстътъ на чл. 254 уничтожава законната презумпция за подставенитѣ лица отъ нисходящитѣ роднини, това не значи, че последнитѣ никога въ действителность не могатъ да бѫдатъ употрѣбени като подставени лица за единъ даръ. Текста на чл. 254 приравнява само нисходящитѣ роднини въ това отношение къмъ чуждитѣ лица. А въ такъвъ случай подставеността имъ трѣбва да се доказва на общо основание, както се доказва подставеността на всяко чуждо третьо лице.

Нека обяснимъ мисъльта си по-нагледно. Ако не сѫществуваше чл. 254, заинтересованитѣ лица можеха да уничтожатъ даритъ, направенъ на унукътъ само съ следующето заявление въ сѫдътъ: понеже даритъ е направенъ на единъ нисходящъ роднина, той е посредственъ даръ, защото нисходящитѣ роднини, *по закона* (чл. 58) *се считатъ за подставени лица*, А дароветѣ чрезъ подставени лица сѫ всякога посредственни (чл. 251). Това заявление нѣма нужда да бѫде подкрепено отъ никакви доказателства, защото законнитѣ презумпции освобождаватъ лицето, което се основава на тѣхъ отъ представление на всяко друго доказателство (чл. 433 отъ Гражданското Сѫдопроизводство). Обаче, при чл. 254 такова заявление не може да се прави. Ако заинтересованото лице иска да докаже, че унукътъ е подставено лице, то това трѣбва да се докаже на общо основание, защото чл. 254 сматря унукътъ, като чуждо за наследството лице.

Отъ изложеното следва, че правилото на чл. 254 е отъ материално процесуаленъ характеръ.

И така, чл. 254 задължава да привнася само истински надарения, или неговия представляющъ, ако той е наследникъ въ сѫщото време, когато е направенъ дарътъ. Отъ това слѣдва: 1-о че унукътъ не е длъженъ да привниса дарътъ, който е получилъ отъ дѣда си, ако не е неговъ наследникъ, въ времето когато е направенъ дарътъ; 2-о че синътъ на дарителя (бащата на унукътъ) не е длъженъ да привнесе дарътъ, направенъ на дѣтето му, защото той самъ не е надаренъ.



А. при живѣ подарява на унукътъ си Г. 2000 лева. Умира А. и оставя за наследници Б. и В. Въ този примѣръ унукътъ Г. не е длъженъ да привнесе дарътъ отъ 2000; нито пъкъ баща му В. е длъженъ да привнесе дарътъ отъ 2000 лева, направенъ на сина му. Спрямо наследството на А., Г. е чуждо лице. Не може да се каже, че Г. е до толкова близъкъ на В., щото трѣбва да се предполага. че дарътъ е направенъ на последния. Обаче, Б. може да доказва на общо основание, че Г. е подставено лице, дарътъ на което е направенъ, за да го предаде на В. Ако предположимъ, че Г., едничкия наследникъ на В. е на умиране и А. въ предсмъртния часъ му подарява 2000 лева, предполага се, че този даръ е направенъ съ освобождение отъ привнасяне; но Б. може да доказва, че Г. е подставено лице, че А. му е подарилъ, въ последния часъ на живота му 2000, като знае, че следъ смъртьта му тази сума ще премине, по наследство, на В., т. е. Б. може да доказва. че въ случая е имало посредственъ даръ. Но, ако не се докаже, че дарътъ направенъ на унукътъ въ предсмъртния му часъ, е направенъ съ цель да премине върху бащата, последния не е длъженъ да привнесе 2000 лева, макаръ и да ги е получилъ отъ сина си по наследство.

Близостьта между надарения и баща му не е едно основание да се предполага, че дѣдото прави едно посредственно преимущество на едно отъ дѣцата, защото дарътъ се прави отъ располагаемата часть, а пъкъ наследодателя е свободенъ да я подари на унукътъ си, както има право да я даде на всѣко чуждо лице. Прочее, ако дарътъ, направенъ на уну-

кътъ, не може да се смагря, като посредственъ даръ въ полза на синътъ, ще бѫде несправедливо да се задължава последния да привнася дареното на унукътъ.

Съ други думи, можемъ да кажемъ, че по чл. 254 унукътъ, когато не е наследникъ, е чуждъ за наследството, и той трѣбва да се третира, като всяко чуждо лице надарено и понеже унукътъ, като такъвъ, не е длъженъ да привнася, то и бащата не го дължи на негово мѣсто.

Прочее, чл. 254 установява познатия въ старото право принципъ, че никой не е дълженъ да привниса единъ даръ, който е направенъ *другиму*.

Освѣнъ това чл. 254 подържа изложения въ чл. 251 принципъ: че, за да си дълженъ да привнесешъ трѣбва, да си наследникъ и че никой не е длъженъ да привнася за другиго. По видимому, като че ли текста на чл. 254 се показва безмисленъ, защото се явява въпросъ: защо се освобождава отъ привнисание унукътъ, който не е наследникъ? И безъ текста на чл. 254, понеже унукътъ не е наследникъ, не може ли той да се счита освободенъ отъ всяко привнисане съгласно чл. 251? Не, защото на сцената веднага щѣше да се яви чл. 58, въ силата на който трѣбваше да се смѣта, че посредственно надарения, чрезъ подставено лице, е бащата.

Освобождението за привнисание на чл. 254 *абсолютно* ли е? Законътъ освобождава унукътъ отъ задължението да привниса, защото предполага, че той не е и не ще бѫде наследникъ; но, веднъжъ той стане такъвъ по причина, че баща му е умрѣлъ преди дѣдото или по причина на отричане или недостоинство, той е длъженъ да привнесе даръть който му е направенъ отъ дѣда му [1]).

Чл. 255 [2]).

Сѫщо така нисходящия, който по свое право наследва дарителя, не привнася даръть, направенъ на неговия възходящъ, дори когато би приелъ наследството на последния; но, ако наследва по право

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 191.

[2]) C. It, 1005;C. N. 848.

на представление, той е длъженъ да привнесе всичко, което било дадено на *възходящия* му дори въ случай, когато той би се отрекълъ отъ неговото наследство.

Членъ 254 установи принципа, че бащата не е длъженъ да привнесе това, което е подарено на сина му отъ дѣдото, а чл. 255 разрешава въпроса: трѣбва ли синътъ, когато наследва дарителтъ да привнесе даръ̀тъ, който той е направилъ на баща му? Да земемъ горния примѣръ: А. подарява на В. 3000 л.; следъ това наследството на А. се отваря и наследва В. Дълженъ ли е Г. да привнесе 3000 л., които сж подарени право на баща му В.?

Закона различава, да ли унукътъ Г. наследва дѣда си А. направо по свое право, jure proprio, или по право на представителство, jure representationis.

Ако нисходящия наследва по свое право, той не е длъженъ да привнесе даръ̀тъ, направенъ на баща му, даже ако би приелъ наследството на последния. Мотивитѣ за това сж, че унукътъ, като наследва дѣда си по свое право, а не като представитель на надарения баща, не е длъженъ да привнася това, което не е дадено нему лично; не е длъженъ да испълнява задълженията, които сж били възложени върху надарения, защото той не заема неговото мѣсто и не държи нищо отъ него, — той наследва дѣдо си *по свое право, jure proprio*. Да се обяснимъ съ примѣръ.

Ако предположимъ, че В. се отрече отъ наследството на баща си А. то ще премине върху Г. (чл. 201), който ще наследва по свое право. Въ такъвъ случай Г. не е длъженъ да привнесе 3000 лева, които А. бѣше подарилъ на В., макаръ и да приеме неговото наследство.

Но, ако унукътъ наследва дѣда си по право на представление, той е длъженъ да привнесе даръ̀тъ направенъ на баща му.

Да предположимъ, че В. умира преди А.; въ такъвъ случай Г. ще наследва А. по право на представление и е длъженъ да привнесе 3000 лева, подарени отъ А. на баща му В., дори и въ случая, когато се отрече отъ неговото наследство. Мотивитѣ за това задължение сж тѣзи, че Г. е повиканъ да наследва А., като представитель на В. Въ такъвъ

случай Г. може да приеме наследството на А, само при онѣзи условия, при които би го приелъ В., ако бѣше живъ; а има единъ принципъ, че представляющия, който заема мѣстото на представляемия, трѣбва да носи сѫщитѣ тяжести, както има и всичкитѣ права на послѣдния[1]). *Qui alteriu jures utitur eodem jure uti debet.*

И действително, представлението не е ли една законна фикция, която предполага, че въ действителность наследва не представляющия, но представляемия. Въ силата на тази фикция представляющитѣ съдѣлители по колѣно, колкото и да сѫ на брой, получаватъ всичкитѣ заедно само това, което се пада на представляемия, и което той би получилъ, ако бѣше живъ, съ всичкитѣ прехвашания и привнасяния, на които той е билъ длъженъ[2]).

Представляющия е длъженъ да привнесе даръ̀тъ, даже ако се отрече отъ наследството на представляемия. Истина е, че, като се отрече отъ наследството на последния, представляющия не ще се възползува отъ него; но това нищо не значи; той е длъженъ да привнесе, не защото ще получи подаренитѣ имоти, но защото представлява баща си, който дължи привнасянето.

Прилагането на чл. 255 може да породи нѣкои въпроси, разрешението на които считаме за необходимо, още повече че нѣкои отъ тѣхъ сѫ спорни[3]).

Ако умрѣлия е направилъ даръ на представляющия и представляемия, трѣбва ли да се привнесѫтъ и двата дара? Напримѣръ, Х. подарява на сина си А. 2000 лева и на унука си Б. 3000 лева. Б. наследва Х. по право на представление. Длъженъ ли е Б, да привнесе въ наследството и двата дара —2000 и 3000 л.? По този въпросъ има две мнения. Едни казватъ, че Б. е длъженъ да привнесе даръ̀тъ, направенъ на А. защото го задължава изрично закона, като представляющи,

---

[1]) Chabot t. II, p. 449.

[2]) Poujol t. II, n° 2, p. 155.

[3]) Laurent t. X, n° 562, Huc, t. V, n° 347.— Demante, t. III, n° 134 bis.—Demolombe, t. XVI, n° 200.— Massé et Vergé, t. II, n° 399. — Chabot sur l'art. 760, n° 6.—Vigié, t. II, n° 349. — Aubry & Rau, t. VI, § 629, note 6.—D. P. 1877. 2. 55; 1885. 2. 241. Срав. Marcadé, sur l'art. 848, n° 2. — Ducaurroy, t. II, n° 704.—Duranton, t. VII, n° 230.

а своя даръ ще привнесе, като надаренъ отъ Х. и като неговъ наследникъ.

А други казватъ, че Б. не е дълженъ да привнесе и своя даръ, макаръ и да представлява баща си А., защото, ако последния бѣше живъ и ако наследваше Х., той не щеше да бѫде дълженъ да привнася дарътъ, направенъ на сина му Б. А представляющия Б. не е дълженъ да привнася това което не е билъ длъженъ да привнесе представляемия А.

Трѣбва да различаваме: да ли дарътъ на представляющия е направенъ при живота на представляемия или следъ смъртьта му. Въ първия случай представляющия не е длъженъ да привнесе своя даръ, макаръ по-после и да е станалъ наследникъ на дарителя, защото е надаренъ въ една епоха, когато чл. 255 го освобождаваше отъ привнасяние; въ втория случай той е длъженъ да привнесе и своя даръ, защото е надаренъ въ епохата, когато е билъ вече наследникъ на дарителя и когато не подпадаше подъ освобождението. установено отъ чл. 255.

Сѫщото различие трѣбва да се прави и въ хипотезата, когато умрѣлия е направилъ даръ само на представляющия. Той ще е дълженъ да привнесе дарътъ само въ такъвъ случай, ако му е билъ направенъ следъ смъртьта на представляемия. Авторитѣ, които разискватъ този въпросъ, не правятъ такова различие, а то се налага отъ самия духъ на закона.

Отъ изложеното следва, че, ако представляющия, който е длъженъ да привнесе дарътъ, направенъ на представляемия, е задълженъ да мине последователно презъ нѣколко души за да достигне наследството, което ще вземе по право на представление, той трѣбва да привнесе всичкитѣ дарове, направени отъ умрѣлия на разни лица, презъ степенитѣ на които минува. а така сѫщо и своя даръ, ако му е направенъ следъ смъртьта на представляемия.

Да се обяснимъ съ примѣръ.

Да предложимъ, че Х. подарява на сина си Б. 2000 л., на унука си В. 1000 лева и на преунука си Г. 1000 лева. Длъженъ ли е Г. да привнесе всичкитѣ тѣзи дарове? Да! Д. ще е длъженъ да привнесе: дарътъ, направенъ на Б. отъ 1000 л. дарътъ на В. отъ 1000 лева и своя даръ отъ 1000, ако му е направенъ следъ смъртьта на В. Ако ли неговия даръ му

е направенъ при живота на В., той не е дълженъ да го привнася, а ще привнесе само дароветѣ, направени на Б. и В.

Чл. 255 задължава унукътъ да привниса даръть, направенъ на баща му само тогава, когато той наследва *по право на представление.* Отъ това следва, че правилото на този членъ не трѣбва да се прилага, когато се наследва, съгласно чл. 195, *по трансмисия*[1]), защото въ такъвъ случай унукътъ или преунукътъ наследва не дарителя, но онозгози, който му е оставилъ наследството по трансмисия. За обяснение да вземемъ горния примѣръ. Да предположимъ, че Х. е направилъ сѫщитѣ дарове на Б. и В. и умира. Следъ аХ. умира и Б., а следъ него и В., безъ да се произнесатъ приематъ ли или не наследството на Х. Въ такъвъ случай Г. ще зема наследството на Х. не по право на представление, но по трансмисия, защото това наследство, съгласно чл. 195, му остава отъ неговия баща В., който е умрѣлъ безъ да се произнесе, да ли приема или не наследството на дѣда си Х.

Прилагането на чл. 255 може да породи съмнение и върху следующия въпросъ. Ако представляемия се представлява отъ нѣколко представляющи и ако единъ или нѣколко отъ последнитѣ приематъ наследството, а другитѣ се отрекатъ отъ него, то първитѣ длъжни ли сѫ да привнесатъ и дароветѣ, които сѫ били направени и на отреклитѣ се или трѣбва да привнесатъ само своята часть? Напримѣръ, да предположимъ, че Х. оставя следъ смъртьта си единъ синъ А. и двама унуци У. и Z. отъ умрѣлия си синъ Б. и че на Б. е подарилъ 6000 лева. Единия отъ представляющитѣ, а именно У. се отрича отъ наследството на Б. Въ такъвъ случай Z. който приеме наследството на Б., дълженъ ли е да привнесе цѣлия даръ отъ 6000 л.? Този въпросъ е споренъ. Ние мислимъ, че Z. трѣбва да привнесе 6000 лева, защото отричането на брата му У. отъ наследството уголѣмява неговитѣ наследственни права (чл. 201), а въ такъвъ случай уголѣмява и задълженията му, като наследникъ.

Тѣзи сѫ едни отъ разнитѣ въпроси, които могатъ да възникнатъ при прилагането на чл. 255, когато се наследва по право на представление.

---

[1]) Laurent, II, n° 562, p. 613.—Demolombe, t. XVI, n° 204.—Duranton, t. VII, n° 230.

Чл. 255 говори за привнасянието само на *дароветѣ*, и нищо не упоменува за привнасяние на *дълговетѣ*, които представляющия и представляемия дължатъ на умрѣлия. Представляющия дълженъ ли е да привнесе и *дълговетѣ*, които представляемия дължи на умрѣлия? Дълженъ ли е да привнесе и своитѣ лични дългове къмъ умрѣлия?

Закона приравнява дълговетѣ къмъ даренията; по тази причина представляющия е дълженъ да привнесе и дълговетѣ на представляемия спрѣмо наследодателя[1]). Освенъ това съображение представляющия взема всичкитѣ права на представляемия, както по актива така и по пасива му.

Ако представляемия бѣше живъ и ако наследваше самъ, той щеше да бѫде дълженъ да привнесе дълга си; прочее, и представляющия трѣбва до го привнесе, защото той е дълженъ да изпълни *всичко* онова, което бѣше дълженъ да изпълни представляемия.

Въ тази смисъль е както доктрината, така и юриспруденцията[2]).

При това представляющия е длъженъ да привнесе дългътъ само при едно непременно условие: *дългътъ да е дългъ на представляемия спрямо наследодателя.*

Представляющия е длъженъ да привнесе дългътъ, даже ко се отрече отъ наследството на представляемия.

Не трѣбва да се смѣсва задължението за *привнасянието* на дългътъ съ задължението за *изплащанието* на дългътъ, както за това говорихме по-рано при коментирането на членъ 243.

Чл. 256[3])

Даръть, направенъ на съпругътъ на нисходящий, счита се направенъ съ освобождение отъ привнасяние.

Ако даръть е направенъ съвмѣстно на двамата съпрузи, отъ които единий е нисходящъ на дарителя, то само частьта на последния се привнася въ масата.

---

[1]) Laurent, t. X, n° 563.—Demolombe, t. XVI, n° 201.

[2]) Pothier. *des Succes.* chap. IV, art. 2, § 4. — Chabot, t. II, p. 450.

[3]) C. It. 1006; C. N. 849.

Споредъ текста на чл. 58 и съпругътъ се счита за подставено лице. Ако нѣмаше текста на чл. 256, даръть, направенъ на съпруга на нисходящия, щѣше всѣкога да се счита като посредственъ, понеже е направенъ чрезъ подставено лице, съпругътъ. За да се унищожи презумцията за подставеностьта на съпругътъ, законодателя трѣбваше да създаде изриченъ за това текстъ. По този въпросъ се прилагатъ всичкитѣ съображения, които исказахме при коментирането на чл. 254 относително подставеностьта на унукътъ. Прочее, за да не повтаряме казаното, препращаме читателитѣ къмъ съображенията, изложени по тълкуването на този членъ.

И така, даръть, направенъ на съпругътъ на нисходящия, *се счита* направенъ съ освобождение отъ привнасяние. Вследствие на тази презумция за освобождението отъ привнасянието дарителя нѣма нужда да освобождава изрично надарения съпругъ. Той по законъ се счита за освободенъ.

Смисъла на първата алинея отъ чл. 256 е този: ако баща ми или майка ми подарили нѣщо на съпругата ми, азъ не съмъ длъженъ да привнеса този даръ, нито пъкъ моитѣ сънаследници иматъ право да искатъ отъ мене привнасянието му. Съпругата ми е чуждо лице за наследството на баща ми, азъ не съмъ дължденъ да привнасямъ *за другиго*.

Текстътъ на чл. 256 е особенно необходимъ, защото почти всякога, когато наследодателя прави даръ на мѫжътъ на дъщеря си, се мисли, че подарява чрезъ него на самата си дъщеря.

Установената въ чл. 256 презумпция, че даръть, направенъ на съпругътъ на нисходящия, се счита освободенъ отъ привнасяние, престава да действува, щомъ даръть е направенъ *съвмѣстно* на двамата съпрузи, единия отъ които е нисходящъ на дарителя. Ако даръть е направенъ *съвмѣстно* и на двамата съпрузи, безъ да е означено, на кого каква часть е подарено, предполага се, че половината е дадена на самия нисходящъ на дарителя. Въ силата на тази презумпция, съпругътъ (нисходящия) е дължденъ да внесе своята честь, която всякога ще бѫде равна на половината отъ даръть; при това той ще бѫде дължденъ да привнесе тази половина, ако не е освободенъ отъ привнасяние.

Чл. 256 говори само за дароветѣ, и нищо не говори по въпроса: да ли сумитѣ, заемени на съпругътъ на нисхо-

дящия, или изхарчени за исплащание на неговъ дългъ, трѣбва да се привнасятъ отъ нисходящия.

Ако заемътъ е направенъ и на двамата съпрузи *съвмѣстно*, то нисходящия трѣбва да привнесе само своята часть.[1])

Въ това отношение трѣбва да се прилага напълно правилото на чл. 256.

Чл. 257.[2])

Привнася се въ масата всичко, което е изхарчилъ умрѣлия за *чеизъ*, и което е далъ като *зестра*.

Привнася се тъй сѫщо всичко, което е изхарчено за настанявание на дѣцата и за исплащание на тѣхнитѣ дългове.

(*Нова алинея 3* отъ 1906). Въ селата наследницитѣ отъ женски полъ не привнасятъ това, което сѫ получили като чеизъ при оженването имъ.

Правилото на чл. 251 установи принципа, че всичкитѣ непосредственни дарове трѣбва да се привнасятъ; но, за да не се предполага, че нѣкои расходи, които бащата харчи за настанявание на дѣцата си, се правятъ отъ разполагаемата часть, законодателя е счелъ за нужно да упомене изрично, че това, което харчи и дава за оженването на дъщеритѣ и за настанявание на дѣцата си, трѣбва да се привнесе.

Първата алинея отъ чл. 257 говори за разноскитѣ, които родителитѣ правятъ, за да оженятъ дъщеритѣ си. Тѣзи разноски сѫ обикновенно три вида: чеизъ, свадбени подаръци и разноскитѣ за свадбата.

По правилото на чл. 257 привнасятъ се само чеиза и зестрата, а свадбенитѣ разноски и подаръци се освобождаватъ отъ привнасяние (чл. 259).

Закона не опредѣля понятието на чеиза и на зестрата; а това е важно. За да дадемъ ясно понятие за двата дара, ние ще се отнесемъ къмъ законодателствата, които сѫ служили като източникъ на нашия законъ. Така, Италиянския кодексъ дава следующето опредѣление на зестрата: „зестрата

---

[1]) Demolombe. t. XVI, n-os 217, 218. — Pothier. *Des succes*. chap. V, art 11, § 4. — Duranton t. VIII, n° 239.

[2]) C. It. 1007; C. N. 851.

се състои отъ имуществата, които жената, или други лица действующи за нея, донасятъ изрично като такава на съпруга за поддържание тягоститѣ на брачния животъ (art. 1388)". френския кодексъ дава почти сѫщото опредѣление: „зестрата е имуществото, което жената донася на мѫжа, за да поддържа тягоститѣ на брачния животъ" (art. 1540).

Както се вижда, положителнитѣ законодателства на Италия и Франция определятъ само понятието за зестрата и нищо не говорятъ за чеиза (*trousseau, corredo nuziale*). Обаче, отъ доктрината се знае, че чеиза е единъ аксесоаръ на зестрата и прави часть отъ нея.

Това понятие за чеиза действително отговаря на неговото предназначение. Но у насъ, гдето чеиза се дава на всяка невѣста, а зестрата се дава само, като изключение, отъ по-заможнитѣ родители, не може да се каже, че чеиза всякога е часть отъ зестрата; защото, ако нѣма дадена зестра, не може да се каже, че чеиза е часть отъ това, което не е дадено.

Въ нашето отечество само чеиза е билъ и ще бѫде главния приносъ отъ жената на мѫжътъ; зестрата е нѣщо изключително и тя напълно може да подпадне подъ опредѣлението на Италиянския и френския кодекси.

Въ какво се състои чеиза, било когато съставлява часть отъ зестрата, когато такава е дадена, било когато е самостоятеленъ и единственъ даръ? Всѣки знае, че чеиза се състои главно отъ дрехитѣ на невѣстата за обличание, отъ покѫщнината и отъ нѣкои драгоцѣнни украшения, като обици, огърлици, пръстени, гривни и др. т.

Касац. сѫдъ е ималъ случай да се произнесе, макаръ мимоходомъ, за характера на чеизътъ. Така, Рус. Апел. сѫдъ е отказалъ да уважи искането за привнасяние на известни вещи, като чеизъ, понеже ги е причислилъ къмъ категорията на обичайнитѣ подаръци, които се освобождаватъ отъ привнасяние (чл. 259); а Касац. сѫдъ казва:

„Р. А. Сѫдъ е отказалъ да се привнасятъ нѣщата, означени въ пунктове 5 и 23 отъ насрещния искъ за подѣлбата между наследницитѣ, понеже е счелъ тѣзи нѣща като обикновенни подаръци, дадени на Ламбуша Костова при оженването ѝ. Действително чл. 259 казва, че разноскитѣ за прехрана, за свадба, и подаръци споредъ обичая не трѣбва

да бѫдатъ привнесени, но въ случая нѣщата, изброени въ насрещния искъ, съставляватъ чеизъ, а не подаръци, тъй като последнитѣ се даватъ на нѣкои тържественни за семейството случаи, както е въ време на раждане, именъ день и др. подобни, а не, както е въ дадения случаи, — въ които сѫ дадени *юргани, възглавници, лиени, чаршафи и бакъръ* — съвокупность отъ вещи. което очевидно не е подаръкъ, а чеизъ, който споредъ чл. 257 подлежи на привнасяние [1]).

Отъ това решение на В. К Сѫдъ се вади заключение, че характера на предметитѣ, привнасянието на които се иска като чеизъ, не е чисто фактически въпросъ, а е правенъ и като такъвъ подлежи на Касационна провѣрка. При това виждаме, че гледището на Касац. Сѫдъ въ това отношение е, че всѣка съвокупность отъ вещи, които служатъ за *покѫщнина*, се счита за чеизъ, подлежащъ на привнасяние.

Както дадената зестра така и чеизътъ се привнасятъ. При прилагането на това правило възникнува следующия въпросъ: при отварянието на бащиното ли наследство, или на майчиното трѣбва да се привнасятъ зестрата и чеиза? Ние мислимъ, че трѣбва да се прави различие между зестрата и чеиза.

Ако не е известно, кой дава чеиза на дъщерята, бащата ли или майката, трѣбва да се предполага, че той е даденъ отъ бащата и въ такъвъ случай трѣбва да се привнесе при отваряние на бащиното наследство. Но, ако има доказателсва, че чеиза е даденъ отъ имота на майка, той ще се привнесе при отваряне на нейното наследство.

Тази презумция не може да сѫществува за зестрата, понеже тя ще се състои всякога или въ пари, или въ ежегоденъ приходъ, или въ недвижимъ имотъ. А при такива условия всякога е известно, кой отъ родителитѣ е далъ зестрата, и тя ще се привнесе при отварянието на неговото наследство.

Стойностьта на чеиза, ако нѣма оцѣненъ описъ, съставенъ при даванието му, се оценява по цѣната, която е ималъ при даванието му.

---

[1]) К. Р. nº 65 (305) — 1911, I. Г. О.

Новелата отъ 1906 прави едно изключение отъ задължението да се привнася чеизътъ, въ полза на наследницитѣ, отъ женски полъ въ селата.

Споредъ това изключение въ селата наследницитѣ отъ женски полъ не привнасятъ това, което сж получили като чеизъ при оженването си. Както се вижда, не се привнася само получения при оженването *чеизъ*. Закона не прави изключение и за зестрата, отъ което следва, че, ако наследници отъ женски полъ въ селата сж получили зестра, тя се привниса на общо основание.

Кои сж мотивитѣ за това различие между *селския* и *градския* чеизъ. Ние не ги намираме нигдѣ; можемъ само да ги налучкаме. Понеже наследницитѣ отъ женски полъ получаватъ отъ непокрититѣ недвижими имоти два пѫти помалко отъ наследницитѣ отъ мѫжски полъ, законодателя е желаелъ да ги компенсира съ това освобождение, което дава възможность на родителитѣ въ селата да дадатъ по добъръ и повече чеизъ на своето женско чедо знаяйки, че той не подлежи на привнисание.

Какъ трѣбва да се реши въпроса, ако единъ баща отъ *селото* би далъ на дъщеря, вместо чеизъ въ натура, 10,000 л. за да си набави и направи тя такъвъ? Ако момата е изразходвала тези пари и си е направила чеизъ, макаръ *следъ* оженването, той не се привниса. Но, ако тя не си а направила чеизъ, а си е купила съ паритѣ имоти, дадената й сума би трѣбвало да се привнесе, но не цѣлата. Отъ нея ще трѣбва да се спадне стойностьта на единъ чеизъ, който въ това село се дава по обичая. Ако въ селото най-добрия чеизъ по обичая, не би надминалъ 5000 лева, отъ привнисание ще се освободи само тази сума, понеже тя е, която ще замѣни чеиза.

Закона говори въобще за наследницитѣ отъ женски полъ *въ селата*, следва ли отъ това, че отъ установеното въ него изключение се ползуватъ и онѣзи, които, макаръ да живѣятъ въ село, сж *граждани*, или то е установено само за *селенитѣ* въ истинския смисълъ на думата? Ние мислимъ, че изключението по чл. 257 е установено въ полза само на селянитѣ, т. е. на онѣзи наследници отъ женски полъ, които сж родени отъ родители селяни, и които живѣятъ въ *село* и тамъ се задомяватъ.

Прочее, ако една *гражданка* мома живѣе въ *село* въ чифлика на баща си, който едновременно е и търговецъ, и се ожени тамъ за единъ гражданинъ, нейния чеизъ не се освобождава отъ привнисание само за това, че е наследница отъ женски полъ, живуща въ известно село.

Случая би могълъ да се представи още и въ друга обстановка. Напримѣръ, А учителка и Б. учитель живѣятъ като учители въ село Ябълково въ продължение на 20 години, непрекъснато; иматъ дъщеря *Велика*; оженватъ я пакъ въ село Ябълково за учителя Х. и ѝ даватъ приличенъ чеизъ. Подлежи ли той на привнисание?

Ние мислимъ, че *nova ratio* на новелата налага единъ утвърдителенъ отговоръ на въпроса. т. е., че чеиза на Велика се привниса, защото *nova ratio* на закона е, че той освобождава отъ привнисание само чеиза на онѣзи моми които сж *селянки* въ обикновенния смисълъ на думата и които се оженватъ въ *село.*

Сжщото ли решение на въпроса би трѣбвало да се даде на въпроса, ако дъщерята на учителитѣ *Величка* би се оженила за единъ *селски* ерганъ отъ с. Ябълково и станеше *селска* домакиня въ това село? Ние мислимъ, че селския характеръ на чеизътъ не се опредѣля отъ качеството на съпруга; а — отъ произхода, по мѣсто, на родителитѣ и отъ характера на тѣхното стопанство. Прочее, и въ този случай чеиза на Величка не е освободенъ отъ привнасяние, макаръ да се е оженила за селянинъ.

Ако една мома селянка би се преселила да живѣе въ града и тамъ се оженва за гражданинъ, чеиза ѝ подлежи ли на привнисание? Напримѣръ, една селянка отъ Вакарелъ е слугиня дълги години въ София у Х., оженва се за Х., който е родомъ отъ София и тамъ е разсиленъ въ една банка. Родителитѣ отъ Вакарелъ даватъ чеизъ на дъщеря си въ София. Ние мислимъ, че и въ тази хипотеза чеизътъ се освобождава отъ привнасяние, защото въпросътъ за неговото привнасяние ще се рѣшава при едно наследство, *de cujus* и наследницитѣ по което сж селяни.

Отъ изложеното ние дохождаме до заключение, че критериума, по който се опредѣля привнисанието или не привнисянието на чеиза въ селото, е характера на стопанството, къмъ което принадлежи момата въ село. Ние мислимъ, че

новелата отъ 1906 визира наследницитѣ отъ женски полъ отъ едно *селско, земледѣлско* стопанство, за което говори чл. 21.

Ако момата е членъ отъ едно *земледѣлско* стопанство, находяще се въ *село*, нейния чеизъ се освобождава отъ привнисание, било че тя се ожени въ сжщото или въ друго село, било че се ожени въ градъ. И на опаки, ако момата не е членъ на земледѣлско стопанство въ *селото*, нейния чеизъ се привниса, макаръ тя да се ожени въ *село* било за селянинъ, било за гражданинъ.

Втората алинея на чл. 257 постановява *правило*, че се привнася всичко, което е исхарчено: а) *за настаняване* на дѣцата и б) *за изплащане тѣхнитѣ дѣлгове.*

Какво разбира закона подъ думата настаняване? Преди да отговоримъ на този въпросъ, считаме за добре да обърнемъ вниманието на читателитѣ върху обстоятелството, че нашия законодатель е заелъ втората алинея на чл. 257 отъ първата алинея на art 851 отъ *Code Napoléon.*

Така щото въ втората алинея на чл. 257 нашия законодатель е предпочелъ да употрѣби изражението *за настаняване* дѣцата, а не да каже, както въ италиянския: „. . за да създаде на нисходящия едно духовно имущество, да му достави нѣкоя служба или доходна длъжность („per costituire al discendente il patrimonio eccleiasstico, per procurargli qualunque uffizio o collocamento"). Какво разбира, прочее, нашия законъ подъ думата *„настаняване"* (établissement), която е употрѣбена и въ френския кодексъ?

Подъ думата настаняване трѣбва да се разбира едно искуство, единъ занаятъ, едно състояние, което дава на нисходящия възможность да работи полезно и да си изкарва отъ тѣхъ прехраната. Въ това настанявание трѣбва да влизатъ така сжщо и необходимитѣ инструменти за изкуството, занаята или състоянието [1]). Така напримѣръ, бащата изучава сина си на сапунарство и му купи всичкитѣ необходими инструменти и материялъ за да може да го захване и кара по-нататъкъ.

Всичко, което е похарчено за нисходящия да изучи занаята или професията, не се привнася, защото се отнася

[1]) Poujol, t. II, n° 1, p. 167. — Chabot, t. II, p. 462.

къмъ разноскитѣ за образованието, които не се привнасятъ (чл. 259).

Къмъ настаняване на дѣцата трѣбва да се отнесатъ така сѫщо и сумитѣ, които сѫ депозирани отъ родителитѣ като гаранция, за да се назначи нисходящия на нѣкоя служба.

Изложенитѣ разноски влизатъ въ самото настаняване. Но има и други разноски, които тоже трѣбва да се причислятъ къмъ настаняването, макаръ и да сѫ исхарчени преди или после него.

И така, исхарченото преди настаняването за предмѣти които служатъ, като начало или основа на настаняването, се привнася отъ нисходящия, за смѣтка на когото е исхарчено. Напримѣръ, ако единъ баща похарчи една значителна сума за да купи пълна библиотека и разни медицински инструменти на сина си, отъ които той ще има нужда, като докторъ, за да упражнява професията си, то синътъ, за когото сѫ купени тѣзи нѣща, е длъженъ да привнесе заплатената за покупката имъ сума. Истина е, че тази библиотека и тѣзи инструменти не съставляватъ сами по себе си настаняване въ собственния смисълъ на думата; но тѣ не могѫтъ да бѫдатъ отнесени и къмъ разноскитѣ за образованието за да могатъ да се освободятъ отъ привнасяне (чл. 259). Тѣ сѫ по-скоро похарчени за настаняване, защото съ тѣхната помощь синътъ ще може да упражнява професията [1]).

Така сѫщо трѣбва да се привнесатъ сумитѣ, които сѫ исхарчени *слѣдъ* настаняването за неговото консолидиране или разширение. Напримѣръ, бащата похарчилъ една значителна сума, за да устрои на сина си една частна клиника.

Плащането на дълговетѣ. Твърдѣ често родителитѣ исплащатъ направенитѣ отъ тѣхнитѣ дѣца дългове, за да запазятъ честьта на фамилията и да избѣгнатъ неприятнитѣ последствия отъ едно преследване отъ страна на кредиторитѣ. Щомъ бащата е заплатилъ известна сума за погашение дългътъ на едно отъ дѣцата си, ще бѫде несправед-

---

1) Poujol. t. II, n° 2, p. 168 — Demolombe, t. XVI, n° 342, — Chabot, t. II, p. 468 — Laurent, t. X, n° 625. — Borsari, t. III, § 2144. — Duranton, t. VII, n° 311. — Pothier, *des Succes.*, ch. 14, art. II, § 3. — Toullier, t. IV, n° 482. — Grenier, t. II, n° 540.

ливо, щото тѣзи разноски да тежатъ върху всичкитѣ дѣца. Който е похарчилъ паритѣ, земени срещу дългътъ, той трѣбва и да привнася,

Дългътъ може да се направи, както отъ пълнолѣтнитѣ, така и отъ непълнолѣтнитѣ чеда. Когато дългътъ е направенъ отъ пълнолѣтнитѣ, не може да има никакво съмнение че това, което е заплатилъ бащата да го погаси, трѣбва да се привнесе, защото изплащанието на дълговетѣ е направено като единъ авансъ срещу наследството. И действително, ако бащата не заплати дълговетѣ, кредиторътъ, като получи решение противъ синътъ и като очаква мълчаливо отварянието на наследството на бащата, би могълъ да получи изплащание на дългътъ си отъ наследственната часть, която ще се падне на синътъ. По този начинъ ще се постигне сѫщия резултатъ, както ако изплащанието би било направено отъ бащата при живѣ, за да запази честьта на сина си, така и ако последния би привнесълъ следъ отварянието на наследството това, което баща му е заплатилъ за него [1]).

За да се приложи чл. 257 изисква се, щото умрѣлия да е заплатилъ дългъ на наследника, а не свой собственъ дългъ. Отъ този принципъ проистича следующетв последствие. Ако малолѣтния синъ е извършилъ едно престѫпление спрямо трето лице и ако е решено, че той е действовалъ до толкова несъзнателно, щото не може да отговаря лично за тѣзи действия и е осѫденъ на глоба и загуби, платими отъ бащата като граждански отговоренъ, съгласно чл. 58 отъ закона за задълженията и договоритѣ, синътъ е длъженъ да привнесе това, което баща му е заплатилъ. Въ този случай дългътъ ще бѫде дългъ на родителитѣ, защо неговата причина е отсѫтствието на наблюдавание.

Обаче, ако синътъ, когато е причинилъ загубитѣ чрезъ престѫплението, е билъ на възрасть, при която е действовалъ съзнателно, той е длъженъ да привнесе заплатеното за него отъ баща му [2]), защото въ такъвъ случай, щомъ малолѣтния е действовалъ съзнателно, той се приравнява къмъ пълнолѣтнитѣ.

---

[1]) Poujol, t. II, n° 5, p. 171.

[2]) Demolombe, t. XVI, n° 343, p. 899. — Duranton, t. VII, n° 367. — Poujol t. II, n° 5, 172.

Нисходящия дължень ли е да привнесе заплащанието на такива дългове, отъ които той можеше да се избави по сждъ чрезъ повдиганието на разни възражения?

Напримѣръ, дълговетѣ, основани на недействителенъ актъ; насроченитѣ дългове; естественнитѣ дългове; происходящитѣ отъ лихвоимство, отъ игра?

Бащата заплаща тѣзи дългове. Синътъ дължень ли е да привнесе заплатенитѣ за него сумми.

Нѣкои автори, за разрешението на този въпросъ, правятъ различие, да ли нисходящия, за когото е заплатенъ дългътъ, е пълнолѣтенъ или малолѣтенъ[1]), а други не правятъ никакво различие въ възрастьта[2]).

Ние мислимъ, че въпроса трѣбва да се решава еднакво при каквато и да е възрасть на нисходящия. Щомъ последния еималъ възможность да се освободи отъ него по сждебенъ редъ, той не е дължень да привнася.

Напримѣръ синътъ направилъ единъ дългъ отъ 5000 лева отъ игра въ карти; бащата, за да запази честьта на синътъ си, плаща тази сума. Тука макаръ бащата и да е заплатилъ, водимъ отъ мотиви за честьта, синътъ не е дължень да привнесе тази сума, защото той можеше да отхвърли искътъ за тази сума на основание на чл. 546 отъ закона за задълженията и договоритѣ.

Или, синътъ дължи на Х. 2000 лева въ записъ на заповѣдь, Х. просрочилъ искането си; при все това бащата заплаща този дългъ. Тукъ синътъ не е дължень да привнесе, защото бащата е заплатилъ единъ дългъ на сина си, отъ който той можеше да се избави съ едно възражение за просрочване.

Тъй сжщо ако бащата плати единъ дългъ на сина си съ 25% лихва. синътъ е дължень да привнесе отъ заплатената лихва само 12%, защото остатъка 13% той можеше да намали предъ сждътъ на основание чл. 573 отъ закона за задълженията и договоритѣ.

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 345.

[2]) Laurent, t. X, n° 600. — Deschamps, *Rapport des dettes*, n° 87. — Ducaurroy, t. II, n° 710. — Huc, t. V, n° 355. — Thiry, t. II, n° 204. — Arntz, t. II, n° 1551. — Ср. Duranton, t. VII, n° 312. — Malleville, sur l'art. 851. — Toullier, t. IV, n° 483 — Poujol, sur l'art, 852, n° 5. — Vazeille, sur l'art. 851 n° 3. — Massé et Vergé, t. II, p. 402. — Aubry & Rau, t. VI, § 631. note 17. — Malpel, n° 274.

Съ една речь, синътъ е дължень да привнесе само онзи заплатенъ дългъ, за изплащанието на който той самъ трѣбваше да бѫде осѫденъ по сѫдъ; а всѣки дългъ отъ тѣзи броенитѣ, отъ който синътъ можеше да се избави, чрезъ възражение предъ сѫдътъ, не се привнася, понеже бащата го е заплатилъ за личното си удоволствие, *honoris causa*, или отъ великодушие къмъ кредитора, или пъкъ по съобра жения на извънредна мѫдрость.

Происхождението на дългътъ не е важно. Бащата може да заплати единъ дългъ на сина си, който происхожда отъ заемъ и другъ дългъ, происходящъ отъ наемъ, отъ земание храна и пр. Всичкитѣ тѣзи дългове трѣбва да се привнасятъ.

Когато умрѣлия е заплатилъ известна сума било за настаняването на нисходящия, било на исплащание на дълговетѣ му, трѣбва да се търси, какво е било неговото действително намѣрение, защото умрѣлия е могълъ да има две съвършенно противоположни намѣрения; следователно, даденитѣ аванси могатъ да иматъ различенъ характеръ.

Така, умрѣлия е могълъ да иска да направи *ч стѣ даръ* който да се смѣта, като авансъ срещу наследството.

Той е могълъ да иска да направи на нисходящия си единъ чистъ заемъ, който заемъ може да е билъ направенъ въ интересъ на умрѣлия, — да си пласира капитала у единъ свой синъ, — а така сѫщо и въ интереса на нисходящия.

Римлянитѣ тоже различаваха, дали бащата е заплатилъ сумитѣ за нисходящия, като даръ, pietate debità ductus (L. 50 ff. *Famil ercisc*); pietate cogente (*l. 17 Cod. de postlim*); или ги е заплатилъ, като заемъ, *credendi causâ* (L. 50, ff. *Famil Ercesc*).

Това различие влече ли подиръ себе си нѣкакви последствия и, ако влече, какви сѫ тѣ?

Да, това различие влече подире си сѫществени последствия. Ако се реши, че умрѣлия еималъ намѣрение да направи съ това заплащане единъ даръ на насходящия, то последния има право да удържи този даръ до размѣра на располагаемата часть, като се отрече отъ наследството (чл. 253).

Ако ли пъкъ се признае, че заплатенитѣ суми сѫ дадени, като заемъ на нисходящия, то последния не може да

удържи тѣзи суми, даже ако се отрече отъ наследството на умрѣлия. И въ такъвъ случай, то е дължень да ги привнесе[1]).

Щомъ това различие влече подире си такива важни материални последствия, то трѣбва строго да се внимава при опредѣлението характира на аванситѣ, т. е. да се установи, да ли тѣ сж дадени, като даръ, или като заемъ, и при това — въ чия полза е билъ направенъ заема. Опредѣлението характера на аванситѣ ще зависи изключително отъ даннитѣ по дѣлото, отъ обстоятелствата, които сж предшествували и съпровождали даването на аванса.

Demolombe, като говори за важностьта на този въпросъ, дава следующитѣ указания: „Това, което въобще може да се каже, е, че действителния характеръ на факта трѣбва да се дири най-напредъ въ изражението на разнитѣ актове, съставено между умрѣлия и наследника или третитѣ лица, на които посредственно сж предадени сумитѣ, въ актоветѣ за исплащанието, или въ квитанциитѣ, и т. н. Когато нѣма актове, или когато актоветѣ мълчатъ, или пъкъ изложенитѣ въ тѣхъ изражения сж двусмисленни, трѣбва да се изследватъ книжата на умрѣлия или подписа му; особенно трѣбва да се държи смѣтка за семейното положение и състояние на умрѣлия, а така сжщо и за състоянието на наследника, когато сумитѣ сж биле употрѣбени за него. Така напримѣръ, трѣбва да приемемъ, че по-скоро има дарение въ аванса, който е даденъ отъ единъ баща на синътъ си, отколкото въ авансътъ, направенъ отъ единъ вуйчо на племенника си, който вуйчо самъ има дѣте, следъ смъртьта на което само племенника е станълъ неговъ наследникъ. Още повече авансътъ. направенъ отъ баща на синъ, трѣбва да се гледа като даръ, ако бащата е далъ равенъ авансъ и на другитѣ си дѣца".

Ако следъ изследването на разнитѣ обстоятелства остава съмнение върху характера на аванса, трѣбва да се предполата, че даръть е направенъ, като авансъ срещу наследството, а не като заемъ.

Ако бащата е поржчителствувалъ за сина си, спрямо едно чуждо лице, то сумата по това поржчителство трѣбва ли да се привнесе?

---

[1]) Demolombe, I. XVI, n° 354, — Pothier, *Des succes*, chap. IV, § 2, art 11 — Leubrun, liv. III, chap. VI, sect. III, no 17.

По този въпросъ има двѣ мнения. Едното мнение е, че низходящия, за когото е поржчителството, не е длъженъ да привнесе, защото това поржчителство, не е едно посредственно преимущество за низходящия, но е една гаранция за кредитора на низходящия[1]). Второто мнение е, че поржчителството е едновременно и тяжесть за поржчителя и преимуществото за поржчителствуемия наследникъ и че въ такъвъ случай, понеже кредитора може въ всѣко време да иска сумата отъ наследството на умрѣлия поржчитель, привнасянието е задължително.

По този въпросъ френскитѣ сждилища сж решили, че, ако дългътъ е изискуемъ, сънаследницитѣ на поржчителствуемия могатъ да изискатъ отъ него да заплати незабавно, и щомъ той откаже да заплати, тѣ да заплатятъ сами на кредиторитѣ, ако прихванатъ заплатената сума отъ пая на наследника. Ако ли пъкъ дългътъ не е изискуемъ, то поржчителствуемия сънаследникъ е длъженъ да даде гаранция на другитѣ си сънаследници срещу възможното имъ преследване отъ страна на кредитора. Ако наследника не може или не иска да даде гаранция, сънаследницитѣ могатъ да секвестиратъ наследственния пай на длъжника-сънаследникъ[2]).

Но може да се случи, че кредиторътъ е братъ на длъжникътъ и че бащата е поржчителствувалъ въ интереса на кредитора. Въ такъвъ случай поржчителството съставлява едно преимущество за кредитора и той е, който трѣбва да привнася, а не длъжника[3]).

По-рано при коментиране на чл. 243 говорихме, че и опрощаванието на дълговетѣ е единъ посредственъ даръ, който трѣбва да се привнесе.

Чл. 259[4])

Разноскитѣ за прехрана, за поддържка, за образование, за изучване занаятъ, за свадба и подаръци споредъ обичая, не трѣбва да бждатъ привнесени.

---

[1]) Troplong, *Donat* et *Test*, t. III, n° 1080.

[2]) Dalloz, *Succes*, n. 1210.

[3]) Demolombe, t. XVI, n° 359.

[4]) C. It. 1009; C. N. 852. — *Забел. Понеже членоветѣ 257 и 259 имать тѣсна връзка помежду си ние измѣнихме редъть на закона, като коментираме чл. 259 преди 258.*

Членъ 257 опредѣля, кои отъ разноскитѣ, изхарчени за настанявание дѣцата, трѣбва да се привнасятъ, а членъ 259 опредѣля, кои разноски, изхарчени за сѫщитѣ дѣца, не трѣбва да се привнасятъ.

Споредъ установения въ чл. 251 принципъ. наследницитѣ сѫ длъжни да привнесатъ всичко, което сѫ получили като даръ отъ наследодателя. Този принципъ е прокаранъ въ чл. 257 за чеиза, зестрата и настаняването, а въ чл. 259 се прави изключение отъ него.

На кое основание, по кои мотиви, законодателя освобождава наследника да привнесе това, което е похарчено отъ бащата за неговото отхранване, поддържане, образование, изучвание занаятъ и пр.?

Въ приготвителнитѣ работи по нашия законъ за наследството, а така сѫщо и въ дебатитѣ на Народното Събрание по него, ние не намираме отговоръ на горнитѣ въпроси. За това ще бѫдемъ принудени да търсимъ отговоръ на тѣзи въпроси въ разисканията на авторитѣ.

Въпроса върху мотивитѣ за освобождението наследника да привнася похарченото за неговото образование, въспитание, поддържание, е раздѣлилъ авторитѣ. Разни автори приписватъ разни мотиви на законодателството, което е служило, като източникъ на нашия законъ.

Така, едни автори казватъ, че похарченитѣ отъ бащата суми за храна, поддържка, въспитание, образование и изучвание занаятъ на дѣцата не се привнасятъ, защото тѣ не сѫ *даръ*, но съ тѣхъ родителитѣ испълняватъ спрямо дѣцата си единъ дългъ, който имъ се налага отъ закона. Laurent казва по този въпросъ: „Ако говоримъ юридически, дѣцата сѫ кредитори. Това значи, че въ случая и дума не може да стане за привнасяние, защото привнасятъ се само дароветѣ и дълговетѣ, би било абсурдъ да се каже, че една креанса трѣбва да се привнесе“[1]).

Сѫщото мнение исказватъ и другитѣ автори[2]).

---

[1]) Laurent, t. X, n° 623, Ricci, t. IV, n° 146.

[2]) Chabot, t. II, p. 465. — Poujol, t. II, n° 2, p. 186. — Dalloz, *Succes*, 1161. — Borsari, t. III, § 2148, p. 1232. — Ricci, t. IV, n° 146.

Това мнение се основава на самия текстъ на закона. Така, art. 203 отъ *Code Napoléon* казва: „Чрезъ самия фактъ на бракътъ съпрузитѣ сключватъ задължение да хранятъ, поддържатъ и възпитаватъ дѣцата си (Les époux contractent ensemble, par le fait seul du mariage, l'obligation de nourrir, entretenir et élever leurs enfans)". А 183 art. отъ Итал. Codice Civile гласи: „Бракътъ налага и на двамата съпрузи обязаность да поддържатъ, възпитаватъ и образоватъ дѣцата си (Il matrimonio impone ad ambidue i coniugi l'obligazione di mantenere, educare ed istruire la prole).

Подобно постановление се среща въ 50 законъ, *D. familiae ercisc.* (10, 2).

Въ нашитѣ закони не сѫществува изриченъ текстъ, който задължава родителитѣ да поддържатъ, възпитаватъ и учатъ дѣцата си, но тази обязанность на родителитѣ е естественна. Родителитѣ сѫ длъжни да испълняватъ този свой дългъ къмъ дѣцата си безъ изриченъ текстъ. Ние мислимъ, че изложенитѣ мотиви отъ упоменатитѣ автори трѣбва да се приематъ като такива, които подкрепятъ и нашия чл. 259. При все това считаме за небезполезно да приведемъ и другитѣ мотиви, особенно че тѣ се представляватъ отъ такъвъ авторъ, като *Demolombe*.

Споредъ мнението на *Demolombe*, мотивътъ за исключението, установено въ чл. 259, се намира въ самата природа на нещата или на разноскитѣ, за които той се прилага; и наистина, този родъ разноски се отличава съ двоенъ характеръ: отъ една страна тѣзи разноски не намаляватъ никакъ имота на тогози, който ги прави; а отъ друга страна, тѣ никакъ не увеличаватъ състоянието на тогози, за когото се правятъ; а пъкъ цельта на привнасянието е да не позволява, щото единъ даръ, направенъ на едно отъ дѣцата, да увеличава частьта на надарения. Ако умрѣлия не беше исхарчилъ разноскитѣ за да поддържи дѣтето си, може би щеше да ги похарчи по другъ начинъ, *lautius vivendo*, и неговитѣ наследници не щѣха да ги намѣрятъ въ наследството.

Сѫщия авторъ излага и други съображения. Той казва, че разноскитѣ, за които говори art. 851 (чл. 257) се привнасятъ за това, защото тѣ се харчатъ отъ капитала на умрѣлия.

А разноскитѣ, за които говори art. 852 (чл. 259) не се привнасятъ, защото тѣ се харчатъ отъ доходитѣ на капитала и не накърняватъ последнитѣ. А пъкъ предназначението на приходитѣ било да се похарчатъ[1]).

При прилагането на чл. 259 може да възникне въпросъ: установеното въ него изключение *абсолютно* ли е? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ. Така, Chabot привожда цѣлъ редъ изключения. Други автори, казватъ, че изключението е абсолютно. Считаме, прочее, за добре да приведемъ разнитѣ мнения по разнитѣ въпроси.

Нѣкои автори, съгласно законъ 34, *D de negotiis gestis.* и закона *utr D. de petii. hered.*, изказватъ мнение, че разноскитѣ, изхарчени за подържанието и изучването на едно дѣте, което има свои *лични средства*[2]) или достатъчни приходи за да покрие тѣзи си разноски, се привнасятъ, освенъ ако дѣтето е компенсирало тѣзи разноски съ своята работа. Не се привнасятъ тѣзи разноски, ако дѣтето, за което сж похарчени, нѣма свои собственни средства. Напримѣръ, бащата умира, оставя съпругата си, двѣ дѣца и грамадно състояние. Доходитѣ отъ пая на всѣко дѣте са достатъчни за да се поддържа и учи. Прочее, ако майката харчи отъ нейни средства за поддържанието и изучването на дѣцата, то, когато се отвори наследството на майка имъ тѣ сж длъжни да си привнасятъ похарченото за тѣхъ отъ средствата на майката.

Естественно последствие отъ това мнение е, че, ако доходитѣ на дѣтето не стигатъ за да покриятъ напълно упоменатитѣ разноски, то недостига не се привнася, понеже за него сж длъжни родителитѣ, както щѣха да бждатъ длъжни да харчатъ исцѣло, ако дѣтето имъ нѣмаше никакви лични средства.

Други автори отхвърлятъ това мнение, като казватъ, че коментатора нѣма право да прави различие тамъ, гдето закона освобождава отъ привнасяне тѣзи разноски безразлично, да ли дѣтето има или не свои лични средства. И въ двата

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 406, p. 408.

[2]) Delvincourt, t. II, p. 39, note 9.—Chabot, t. VI, sur l'art. 852, n° 2.—Duranton, t. VII, n° 356.

случая дарителитѣ сж длъжни да поддържатъ дѣцата си съобразно съ състоянието си[1]).

Когато родителитѣ исхарчатъ за възпитанието на едно отъ дѣцата повече, отъ колкото имъ са средствата, така щото тѣзи исхарчени разноски могатъ да исчерпатъ цѣлия капиталъ и съ това да унищожатъ равенството между дѣцата, похарченото повече, отколкото е трѣбвало да се похарчи по справедливость, безъ да се докачатъ и другитѣ дѣца, трѣбва да се привнесе.

Това изключение се намира въ закона *Utrum*, 47, D. *dé donationibus inter virum et uxorem* и въ предпоследния законъ § 1 C. *collatimibus*.

То се поддържа и отъ *Chabot*, който казва, че трѣбва да се остави въ това отношение известенъ просторъ на родителитѣ: не трѣбва твърде да се стесняватъ въ това, което ще похарчятъ за възпитанието на едно отъ дѣцата, което има наклонность и способность да учи и съ ученето еди-день да стане възможно да подкрепи фамилията; всичко, което помага за ученето, трѣбва да се покровителствова, трѣбва да се привнася само тогава, когато има излишно похарчено, или когато похарченото значително намалява състоянието на родителитѣ, или когато всичко е било похарчено само за изучването на едно отъ дѣцата, както ще говоримъ за това по-надоле, въ вреда на другитѣ[2]).

Въ тѣзи разсъждения има голѣма основателность, голѣма справедливость, но тѣ са противъ текста на закона, който не различава.

Други автори казватъ, че и въ този случай дѣтето, за което е похарчено повече отъ средствата на родителитѣ, не е длъжно да привнася, защото закона не прави никакво различие въ *размера* на разноскитѣ. По този деликатенъ въпросъ *Demolombe* забележва твърде справедливо, че непривнасянието на повечето исхарчено за едно отъ дѣцата е по съобразно съ идеитѣ на нашето общество, което се показва толкова благоприятно — и то твърде справедливо! — на

---

[1]) Huc, t. V, nº 357. — Aubry & Rau. t. VI, § 631. — Demolombe, t. XVI, nº 412.—Lé Sellyer, t. III, nº 1485. — Pand. fr. nº *Succes.*, nº 10328. Malpel, nº 271.—Toullier, t. IV, nº 478.—Pacifici-Mazzoni, t. VI, nº 265.

[2]) Chabot, t. II, p. 465—Duranton, t. VII, nº 357.

всичко, което може да насърдчи развитието на умътъ; не трѣбва единъ баща, който е открилъ способности и дарба за учение у едно отъ дѣцата си, да не може да похарчи всичко за това дѣте, което единъ день ще стане може би поддържката на цѣлата фамилия и въ сѫщото време ще създаде съ разноскитѣ и неговото щастие![2]).

На тѣзи съображения се правятъ трогателни възражения: Какъ! Ето единъ баща, единия синъ на когото, благодарение на значителнитѣ разноски, похарчени за него, станалъ вече знаменитъ и съ клиентела докторъ, а другитѣ му двама братия, за въспитанието на които не е похарчено толкова, се намиратъ въ едно много по-скромно състояние, слуга въ нѣкоя мааза, съ малка заплата.

И тѣзи трима братия ще дѣлятъ по равно бащиното си наследство!

И наистина, понеже ученето е най-сѫщото богатство, което може да се остави, на едно дѣте, може да се случи, че родителитѣ, като видятъ, че едно отъ дѣцата има дарба и способность да учи, харчатъ въ продължение на нѣколко години голѣми разноски да го учатъ, да му дадатъ възможность да свърши нѣкоя специалность, която да му достави почтенно положение. Ако тѣ иматъ възможность и средства да харчатъ сѫщото и за другитѣ дѣца и ако са го направили, тогава равенството е поддържано, и нѣма нѣщо за привнасяние. Но, ако наопаки, едно или нѣколко отъ дѣцата не са получи сѫщото образование, било защото не сѫ даровити, било защото бащата ги е оставилъ при себе си да му помагатъ въ работата, било защото сѫ момичета, които нѣматъ нужда отъ сѫщото образование, трѣбва да се привнася исхарченото за образованието на другитѣ? По този въпросъ има двѣ мнения.

Едни казватъ, че въ такъвъ случай трѣбва да се привнесе отъ онѣзи, които сѫ получили образование, всичко което е било похарчено за тѣхното образование, или разликата между това, което е похарчено за тѣхъ и онова, което е похарчено за другитѣ, които не само не сѫ получили сѫщото образование, но сѫ биле много малко учени или никакъ не учени[2]).

[1]) Demolomce, t, XVI, n° 417.

[2]) Chabot, t. II, p. 467.

А други казватъ, че тѣзи разноски не се привнасятъ, защото тѣ сж похарчени за образованието, а закона освобождава отъ привнасяние всичкитѣ разноски за образованието, безъ да прави разлика, дали всичкитѣ дѣца сж получили такова, или само нѣкои отъ тѣхъ[1]).

Това видимо неравенство между дѣцата може би е трѣбвало да се поправи отъ самитѣ родители, като надарятъ другитѣ дѣца, които не сж получили сжщото образование.

Следъ като указахме на мъчнотиитѣ, които може да възникнатъ при прилагането на чл. 259, пристъпваме къмъ обикновеннитѣ въпроси.

Прехраната. Разноскитѣ за прехраната сж разноскитѣ за ядение. Тѣзи разноски не се привнасятъ, било че бащата е давалъ пари на дѣтето си за да се прехранва, било че самъ го е хранилъ при себе си.

Поддържката обема всичкитѣ разноски, които сж похарчени за дрехи, обуща, освѣтление и отопление. Тѣзи разноски тоже не се привнасятъ.

Образованието обема всичкитѣ разноски, похарчени отъ умрѣлия, за да достави на дѣцата си едно висше образование, гимназиално и университетско. Образованието не трѣбва да се смѣсва съ настаняването.

Къмъ разноскитѣ за образованието се отнасятъ на първо мѣсто похарченитѣ суми за необходимитѣ книги за ученето въ гимназията или въ университета. Но тука трѣбва да се смѣтатъ само необходимитѣ за курса книги, а не и цѣла библиотека, която, както говорихме, съвпада въ разноскитѣ на настаняването.

Следъ книгитѣ идатъ потрѣбнитѣ за курса инструменти физически, математически, химически и географически, *instrumenta mathematica, tabulae, aut spherae geographicae, aut similia*, както казваше *Vinius*.

Разнитѣ училищни такси, било за записване, било за получване нѣкаква учена стъпка или за дипломъ тоже съвпадатъ къмъ разноскитѣ за образованието.

Възнагражденията на репетиторитѣ, на частнитѣ учители за музика, пѣние, гимнастика тоже се отнасятъ къмъ розноскитѣ за образование[2]).

---

[1]) Poujol, t. II, n° 3, P. 169 — Borsari, t. III, § 2149.

[2]) Pothier, *Succes*, chap. IV, art. 4, § 111.

Разноскитѣ за пѫтуването до мѣстото на учебното заведение, а така сѫщо и разноскитѣ въобще за пѫтуване на учащитѣ се, са отнасятъ къмъ разноскитѣ за образованието защото въ сегашното време пѫтуването има образователно влияние.

Споредъ юриспруденцията на нашия В. К. Сѫдъ, разноскитѣ за образование не се привнисатъ само затова, когато тѣ сѫ направени отъ наследодателя при живота му; обаче, ако такива разноски сѫ правени следъ неговата смъртъ когато не може да става дума за привнисание или непривнисание въ смисъль на закона, въ такъвъ случай наследника може да тегли пари само отъ своя дѣлъ и ако го е превишилъ, той е дълженъ на общо основание повръщанието на това, което не дължимо е получилъ[1]). Съ последната фраза К. Сѫдъ разбира *condictio in debiti*, съ който трѣбва да се иска повръщанието на превишението.

Изучване занаятъ обеме сѫщитѣ разноски, които сѫ за образованието, и ако законодателя е упоменалъ отдѣлно и за тѣхъ, то го е направилъ, че изучването занаятъ е различно отъ образуването, което говорихме, въ това отношение, че наследника се готви да изучи специално известенъ занаятъ отъ промишленния или индустриалния, или механическия животъ.

Заплатенитѣ за дѣтето разноски да изучи аптекарството тоже влизатъ въ изучване занаята.

Свадбенитѣ разноски обематъ разноскитѣ за ядението и пиението на свадбаритѣ. Тѣзи разноски споредъ изречението на *Cuy-Coquille „ne portent leur utilité sinon depuis le dînêr jusqu'au souper"*. Тѣзи разноски не ползуватъ накакъ наследника, за свадбата на когото се харчатъ. Тѣ се правятъ за честьта на фамилиитѣ на младоженцитѣ, за да се изрази радостьта имъ по случай на бракосъчетанието.

Подаръцитѣ споредъ обичая. Закона говори за подаръцитѣ, които се даватъ както на младоженцитѣ, така и на разнитѣ свадбари. За да не се привнасятъ, подаръцитѣ трѣбва да сѫ споредъ *обичая*. Напримѣръ, на разни роднини се подаряватъ ризи, обуща, ръкави, кърпи, пръстенчета и други. Ако подаръцитѣ излизатъ вънъ отъ обичая, тѣ се привнасятъ. Напр., родителитѣ подаряватъ на дъщеря си една скѫпа отъ брилянти огърлица на стойность, напримѣръ, 20000 лева·

[1]) К. Р. № 179 (724) — 1405, I. Г. О.

Това не е вече подаръкъ споредъ обичая. Този подаръкъ ще се подведе подъ чеиза и трѣбва да се привнесе.

Ако родителитѣ дадатъ на дѣтето си, което се жени, една значителна сума пари безъ никакъвъ актъ, това вече не е свадбенъ подаръкъ. Сѫдътъ, като обсѫди състоянието на родителитѣ, които даватъ тази сума, може да реши: да се задържи отъ дадената сума само за известна часть, като подаръкъ, а остатъка да се привнесе[1]).

По този въпросъ ние приведохме решението на В. К. сѫдъ[2]).

Чл. 258[3]).

Всичко, което е оставено по завѣщание, не се привнася, освенъ, ако има противно за това разпореждание и освенъ случая по чл. 278.

Правилото на чл. 258 установява единъ принципъ, върху който трѣбва да обърнемъ особенно внимание. Видѣхме че по общото правило на чл. 251 закона задължава да се привнася само онова, което е получено отъ родителитѣ *като даръ*, направенъ при живѣ; че щомъ полученото отъ тѣхъ не е даръ при живѣ, не се принася. Този принципъ е важенъ въ това отношение, че то не само не е освѣтенъ отъ *Code Napoléon*, но че последния кодексъ е приелъ съвършенно противния принципъ. И действително по италиянския законъ а така сѫщо и по нашия (чл. 258), завѣтитѣ се считатъ освободени отъ привнасяние, освенъ ако има разпореждание да се привнесѫтъ, а по френския граждански кодексъ завѣтитѣ се привнасятъ, както се вижда отъ art. 843, който гласи, че *l'héritier ne peut réclame les legs á lui lufarits par le défunt*, че наследника не може да иска направенитѣ нему отъ умрѣлия завѣти, освенъ ако сѫ направени съ освобождение отъ привнасяние.

Прочее, по *Code Napoléon* завѣта трѣбва да се привнесе, освенъ ако е освободенъ отъ привнасяние[4]).

---

[1]) Dalloz, *Succes*, n° 1182.
[2]) К. Р. N 65 (305) — 1911 г. I. I, О.
[3]) С. It 1008; С. N. 843 al. 2.
[4]) Това мнѣние бѣхме изказали презъ началото на 1890 когато не сѫщ.е твуваше закона отъ 23 mars 1898 за измѣнение и допълнение на art. 843 отъ Code Napoléon, Съ този законъ френския законодатель възприе съ изриченъ текстъ (ал. 2 къмъ art. 843) принципа на нашия чл. 258. Прочее, сега, съ това отношение нѣма разлика между нашия и френски законъ.

А по нашия чл. 258 завѣта не се привнася, освенъ ако има противно разпореждание.

За тази разница между нашия законъ и френския гражданския кодексъ говори и нашия върховенъ магистратъ г. Ан. Каблешковъ въ своитѣ лекции по Наследството, като казва: „споредъ френския граждански законъ привнасяние се приспособява така сѫщо и къмъ заветитѣ; споредъ нашия законъ привнасянието не се приспособява къмъ заветитѣ, освенъ въ изрично показани отъ закона случаи".

Нашия законодатель, подобно на италиянския, се е въсдушевлявалъ отъ принципътъ на римскитѣ закони, по които всичко, което е придобито после смъртьта на родителитѣ, не се привнася. (L 10, 13, 15, *Cod. de Collat.*) И наистина, постановлението на чл. 258 е основано върху значението волята на умрѣлия, която той свободно изразява чрезъ завѣщание. Самото обстоятелство, че завѣщаната сума ще се получи следъ смъртьта на завѣщателя, следъ отваряние на неговото наследство, служи достатъчно доказателство, че завѣщателя предполага, че завѣщава отъ разполагаемата часть на своето наследство, освенъ ако е направилъ противно разпореждание. Освенъ това текста на чл. 258 санкционира правото на родителитѣ да завѣщаватъ и разполагаемата часть не само на чужди лица, но и въ полза на своитѣ дѣца. Безъ този текстъ би сѫществувала голѣма несправедливость спрямо дѣцата. Ние видѣхме по-рано, че може да се случи бащата да похарчи за образованието на едно отъ дѣцата си повече, отъ колкото харчи за другитѣ. Защо въ такъвъ случай бащата да нѣма право да възнагради другитѣ си дѣца съ завѣтъ отъ разполагаемата часть? Принципътъ на равенството изисква, щото родителитѣ да иматъ правото да възстановяватъ съ завѣщателни разпореждания неравенството дѣцата, когато за едни е похарчено повече, отколкото за други.

Разбира се, че завѣта не се привнася само тогава, когато не надминува разполагаемата часть; щомъ завѣта, по размера си, надминува тази часть, то излишека се привнася. Привнасянието на излишека ще стане чрезъ *намаление* завѣта.

Закона говори за онѣзи завѣти, които сѫ направени на

нисходящитѣ, защото само тѣзи последнитѣ сж длъжни да привнасятъ.

Нисходящия завѣтникъ има право да получи освенъ завѣта и законната си часть. Така щото съвмѣстимо е качеството на завѣтникъ и наследникъ. Ако напримѣръ бащата Х. завѣщае на едно отъ дѣцата си А. 2,000 лева, то завѣтника А. ще получи тази сума, като завѣтъ, и заедно съ нея и законната си часть, която му се пада.

Това е общото правило за непривнасянието на завѣта. Отъ него закона допуща двѣ исключения, при които завѣта се привнася, Тѣзи исключения сж: първо, когато самъ завѣщателя е направилъ *противно за това распореждание*, т. е. ако завѣщателя е распоредилъ, че завѣта трѣбва да се привнесе; и второ случая, предвиденъ въ чл. 278.

Какъ трѣбва да се разбира изражението на закона, *„ако има противно за това распореждание"*, което установява първото исключение? Този въпросъ е твърде важенъ, а пъкъ закона е твърде тъменъ, за да можемъ да извадимъ отговора направо отъ него,

Известно е, че *освобождението* отъ привнасянието се основава на призумцията, че даръть е направенъ отъ располагаемита часть, която умрѣлия има право да подари или завѣщае на когото обича, безразлично дали то е чуждо за него лице, или негово, чядо; а *задължението* за привнасянието се основава на предложението, че даръть е направенъ отъ законната часть, като авансъ срещу наследството. Ако сж такива мотивитѣ за освобожението отъ привнасянието и за задължението да се привнася, то да се каже, че завѣта трѣбва да се привнесе е все едно като да се каже: завѣта е направенъ отъ законната часть, *като авансъ срещу наследството*. Аванса се *получава преди* отварянието на наследството, а пъкъ завѣта едва влиза въ сила само *следъ* отварянието на наследството. При такива условия, какъ е възможно да се даде завѣтъ, или авансъ срещу едно наследство *преди* неговото отваряние. Но тогава какъвъ е смисъла на закона, че завѣта се привнася, ако има за това распореждание отъ страна на завѣщателя?

Распореждането на завѣщателя да се привнесе завѣта трѣбва да се разбира въ този смисълъ, че то не унищожава съвършенно завѣта и го повръща въ наследственната маса,

но че освобождава надарения отъ задължението да привнесе завѣщания имотъ *въ натура*, но го задължава да привнесе *стойностьта* му. Да обяснимъ съ примеръ. Да предположимъ, че бащата Х. завѣщава на синътъ си А. една кжща, стойностьта на която не надминува неговия пай отъ законната часть и прави разпореждание, че А. *трѣбва да привнесе завѣта*. Това разпореждание означава следующето: завѣтника А. става собственникъ на завѣщаната кжща; при все това той е длъженъ да я привнесе въ наследството не въ натура, но *чрезъ прехващание цената и върху дѣлътъ му*. Ако разпореждането за привнасяние унищожеше завѣта съвършенно, то А. не може да се счита собственикъ на кжщата, и да я привнася чрезъ прехващание. Кжщата щеше да остане въ *натура* въ наследството. Безъ правилото на членъ 258, ако кжщата се намира въ ржцетѣ на завѣтника, другитѣ сънаследници щѣха да иматъ право да искатъ привнасянието ѝ въ натура, съгласно чл. 266. А много пжти за завѣщателя е важно и желателно да остави известенъ свой имотъ като пай само на едно отъ дѣцата си, съ условие собственостьта на този пай да премине върху чадото само следъ неговата смърть, безъ обаче изпълнението на това желание да повреди другитѣ наследници, къмъ които завѣщателя не по малко е расположенъ.

Отъ изложеното става явно, че чл. 258 съ изражението „ако има противно за това разпореждание" установява *освобождение отъ привнасяние въ натура даже и въпреки правилото на чл. 266*. Това освобождение става чрезъ завѣщание. То се предвиждаше и въ римския законъ *I § 12 D. de collat. bon.* (lit. 37, tit. 6).

Въ *Code Napoléon* не сжществува правило аналогическо на това въ чл. 258, но френскитѣ автори и юриспруденция сж се произнесли по този въпросъ въ смисълъ на нашия законъ [1])

Отъ даденитѣ обяснения се вижда, че текста на членъ 258 е твърде неясенъ.

Тъй сжщо е неясенъ и art 1008 отъ Codice Civile отъ който е заимствуванъ нашия чл. 258. Италиянскитѣ автори даватъ сжщото тълкувание на art 1008. Ние мислимъ, че

---

[1]) Dalloz, *Succes*, n° 1249. Chabot. t II, p. 514.

това е най-оправданото тълкуване на текста, защото иначе изключението остава необходимо и даже би противоречило на мотива за задължението да се привнася.

Така италиянския коментаторъ *Ricci*, като разисква върху този въпросъ, казва: „забелѣзваме по поводъ на това, че завѣта, който е направенъ съ задължение да се привнесе, може да бѫде действителенъ въ смисълъ да даде на сънаследника-завѣтникъ право да държи завѣщания недвижимъ имотъ, като прехване стойностьта върху дѣлътъ си". [1])

Завѣщателя може да задължи завѣтника, да привнесе завѣта, или съ едно последующе завѣщание или съ единъ кодицилъ. [2])

Но коя стойность трѣбва да привнесе надарения завѣтникъ, когато е освободенъ отъ привнасяние въ натура? Закона нищо не говори по този въпросъ. За това пакъ трѣбва да се гледа волята на завѣщателя; ако той е опредѣлилъ въ завѣщанието си една сума, като стойностьта на подарения имотъ, то надарения трѣбва да привнесе тази именно сума. Но ако, означената отъ завѣщателя сума е твърде малка и имота струва много повече, то сѫдътъ може да признае, че завѣщателното разпореждане представлява прекритъ завѣщателенъ даръ и да задължи завѣтника да плати стойностьта на имота по врѣмето на отваряниего не наследството.

Ако ли пъкъ завѣщателя не е опредѣлилъ, каква сума да привнесе надарения, той е длъженъ да привнесе стойностьта на имота по времето на отваряние наследството.

За второто изключение ще говоримъ при коментиранието на чл. 278.

Правилото на чл. 258 се отнася не само къмъ частнитѣ завѣти, но и къмъ установяване на наследникъ чрезъ завѣщание.

Чл. 260 [3]).

Тъй сѫщо не се привнасятъ и ползитѣ, които наследникътъ е могълъ да извлѣче отъ догово-

---

[1]) Ricci t. IV, n° 154, — Borsari. t. III, § 2148. — Demolombe, t. XV, n° 303.

[2]) Baudry—Lacantinerie, t. III, n° 2738.

[3]) C. It 1010; C. N. 853.

ритѣ, направени съ умрѣлия, ако тия договори не сж представлявали нѣкоя косвенна полза, когато сж били направени.

Членъ 251 постанови принципъ, че наследника е дълженъ да привнесе всичко, което е получилъ, като даръ, както посредственно, така и непосредственно. При коментирането на този чл. ние видѣхме, че една отъ формитѣ, въ които може да се направи посредственния даръ е договорътъ, сключенъ между умрѣлия и наследника му. Отъ това обаче не следва, че всичкитѣ сключени помежду имъ договори представляватъ посредственъ даръ.

Трѣбва да приемемъ за принципъ, че, щомъ закона не забранява на родителитѣ да правятъ съ дѣцата си сжщитѣ актове и договори, каквито иматъ право да вършатъ съ чужди лица, тѣзи актове и договори между родители и дѣца могатъ да се оборватъ само тогава, когато представляватъ нѣкоя косвенна полза. Този принципъ освѣтява чл. 269.

Кое е основанието на този принципъ? Въ нашитѣ законодателни материяли не срещаме отговоръ на този въпросъ; за това нека чуемъ обясненията на докладчика въ Трибуната върху art 853 отъ *Code Napoléon*, отъ който е заетъ нашия чл. 260. Той казва: „Трѣбва да се вземи въ внимание действителното намѣрение на умрѣлия. Ако той не е извадилъ нищо отъ своя имотъ, за да го даде на наследника си; ако той е третиралъ съ него, както би третиралъ съ всяко чуждо лице; ако договора не е представлявалъ, въ момента, когато е билъ сключилъ, нѣкоя настояща и известна полза за наследника; то не ще има въ действителность никакво дарение, макаръ резултата отъ договора наистина би могълъ да докара или е докаралъ полза на наследника да спечели. Умрѣлия е далъ случай на наследника да спечели, но той го е направилъ, безъ да изгуби самъ; само измамливата полза въ случая би могла да задължи наследника да привнесе".[1])

И наистина, ако ползата, която наследника е извлѣкълъ отъ договора, не е намалила състоянието на бащата; ако наследника е добилъ тази полза само въ силата на закона,

---

[1]) Chabot, *Raport*, n° 49.

който не му забранява да сключва всякакви договори съ баща си, то нѣма мѣсто за привнасяние [1]).

Това начало е особенно полезно за доброто управление на семейнитѣ имоти. Така напримѣръ, единъ старъ и и недъгавъ баща има чифликъ; вместо да го даде подъ наемъ на чуждо лице, той го дава на едного отъ синоветѣ за такава цѣна, каквато би могълъ да получи отъ всѣки наематель-чужденецъ, и за единъ дълъгъ срокъ. Въ случая този наемъ ще е по-износенъ за семейството, отколкото ако чифлика бѣше даденъ подъ наемъ на едно чуждо лице, защото синътъ-наематель ще употрѣби всичко за да подобри чифлика, който, или часть отъ който, единъ день ще му се падне по наследство. Съ една речь синътъ наематель ще работи чифлика, като свое собственно имущество, а всѣки други наематель ще го обработва, като чуждъ имотъ. Тука синътъ не е длъженъ да привнася нищо, защото всичката полза, която е извлѣкълъ отъ наетия чифликъ, се дължи на неговия трудъ.

Но, ако бащата даде чифлика подъ наемъ на сина си за една цѣна много по долня отъ онази, която би могла да се земе на мѣстото за него въ момента, когато е сключенъ договора за наемъ, тогава ще е очевидно, че договора въ действителность прѣдставлява една косвенна полза за наследника-наематель, защото умрѣлия наистина вади отъ своя имотъ нещо, което дава на сина си; това нещо е годишната разлика между уговорения наемъ и онзи, който въ действителность би могълъ да се земе за чифлика.

Какъ да се постжпи въ такъвъ случай?

Не ще никакво съмнение, че косвенната полза, която наследника е получилъ отъ договора до деньтъ на отварянието наследството ще трѣбва да се привнесе отъ него, а за въ бждще договора за наемъ може да остане въ сила, но подъ условия да се увеличи наема съ разликата, която представлява косванната полза. Ако наследника-наематель откаже съгласието си да се увеличи наема, сънаследницитѣ му иматъ право да искатъ да унищожатъ договора за въ бждаще. Това е общото мнение [2])

---

[1]) Poujol, t. II, n° 1, p. 176.

[2]) Laurent. t. X, n°№610.

Нѣкои автори мислятъ, че ползата, която наследника е извлѣкълъ отъ наема до деньтъ на отваряние наследството, не се привнася, защото тя била доходъ отъ недвижимъ имотъ, който се дължи само отъ деньтъ на отварянието на наследството. [1]) Обаче, това мнение е изолирано.

Тѣзи разсѫждения могатъ да се приложатъ и къмъ всичкитѣ други договори, като продажба, замѣна, заемъ, и пр. За тѣхъ ние говорихме подробно при коментиранието на чл. 251.

Правилото на чл. 260 допуща едно изключение, установено въ чл. 96. И наистина, чл. 96 установява презумция, че, ако умрѣлия е отчуждилъ свое имущество на едного отъ нисходящитѣ си наследници срещу пожизненъ доходъ, или съ удържание правото на ползуване, това отчуждение *се счита* за даръ и се привнася. Прочее, щомъ продажбата между бащата и синътъ е станала съ условие *срещу пожизненъ доходъ* или *удържание правото на ползуване*, счита се, че договора за продажбата представлява за наследника косвенна полза, която се привнася. Установеното въ чл. 96 изключение се основава на римското правило *dolus re ipsa.*

По голѣми подробности за изключението читателитѣ ще намѣрятъ при коментиранието на чл. 96.

Чл. 261 [2]).

Сѫщо не се привнасятъ печалбитѣ отъ дружество, съставено безъ измама между починалия и единъ отъ неговитѣ наследници, ако условията на дружеството сѫ били опредѣлени чрезъ единъ засвидетелствуванъ отъ нотариуса актъ.

Чл. 261 е продължение отъ чл. 260. Това се вижда отъ думата *сѫщо*. Въ такъвъ случай, защо законодателя е създалъ особенно правило за дружеството, когато е известно, че и то е единъ възмезданъ контрактъ? И въ какво се различава чл. 261 отъ 260? Дружеството е единъ договоръ,

---

[1]) Poujol t. II, nº 1, p, 177. — Belost. Jolimont sur Chabot. t. II.

[2]) C, It. 1011; C. N. 854.

който най-лесно и най-покрито може да даде на наследника косвенна полза. Предъ видъ на това и законодателя го е поставилъ подъ много по-строги условия, като изисква за непривнасянието, щото съдружието да е съставено чрезъ единъ засвидетелстованъ отъ нотариуса актъ.

Изражението *безъ измама* е тождественно съ изражението *косвенна полза* въ чл. 260. Тѣзи двѣ различни изражения сж употрѣбени за да се избѣгне повторението на израженията, съ които си служи закона. Френския законодатель е искалъ да бжде въ това отношение елегантенъ [1]); а нашия му е подражалъ. Нѣкои автори критикуватъ силно употрѣбението различнитѣ изражения за една и сжща идея [2]).

Дружествата между бащата и едного отъ синоветѣ могатъ да доставятъ взаимна полза. И наистина, много пжти познанията на синътъ, неговата деятелность и сътрудничество могатъ да принесатъ голѣма полза за наследството на бащата. Цельта, даже интереса на бащата, който, съ една умно захванатa и водена търговия, е достигналъ значително богатство, е да задържи това богатство, като изнамѣри средства да продължи предприятието си. Може да се случи, че всичкитѣ му дѣца не сж еднакво способни за търговия; всѣко отъ тѣхъ има своя вкусъ и своята наклонность; бащата, който обича еднакво дѣцата си, и който най-добре познава способноститѣ имъ, избира едно отъ тѣхъ, което най-добре знае да води търговия и продължава заедно съ него захванатата търговия; той го зема като съдружникъ, за да развие неговото усърдие; като се сдружава съ сина си, бащата не прави нищо друго освенъ онова, което би могълъ да направи съ всяко чуждо лице; и ползитѣ, които могатъ да произлезатъ отъ това съдружие, още по-малко трѣбва да се привнасятъ, защото ще ползуватъ и наследството.

И наистина, ако бащата има нужда отъ единъ съдружникъ, който да му помага въ търговията, или въ предприятията, защо да не може да земе за такъвъ едного отъ своитѣ наследници, както би могълъ да приеме за съдружникъ всяко чуждо лице? Естественно е, че бащата трѣбва да има повече вѣра въ едно отъ дѣцата си, което двойно е заинте-

---

[1]) Laurent, t. X, n° 613, p. 680.
[2]) Mourl., n° *Répét* t. II, p. 161.

ресовано въ успѣха на предприятието; прочее, съдружието съ синътъ ще бжде много по приятно, отъ колкото съ всяко чуждо лице, за което бащата нѣма сжщото расположение и обичь. И най-после, ако ще има полза отъ съдружието, защо да я не земе синътъ, ами да отиде у чужди хора?

Ако бащата земе за съдружникъ едного отъ наследницитѣ си по сжщитѣ условия, по които би приелъ всяко чуждо лице; ако го приеме за съдружникъ само за ползитѣ отъ момента, когато се сключва съдружието; ако, съ една речь, въ минутата, когато го приема за съдружникъ, не му прави никаква косвенна полза, но само го прави ортакъ за възможнитѣ печалби или загуби по съдружието въ бжджще; това съдружавание не е косвенна полза.

Ето защо въ съдружието, както въ всѣки другъ договоръ, между баща и синъ, трѣбва да се гледа само момента, когато се сключва съдружието; само този моментъ може да опредѣли, да ли има измама и косвенна полза. Последующитѣ събития не могатъ да се сматрятъ като измама за едно сдружение, което, въ своето произхождение, е било правилно и добросъвестно [1]).

За да се приеме, че съдружието между бащата и синътъ не съдържа никаква измама, изисква се, то да е добросъвестно. Така, ако синътъ-съдружникъ стои на страна отъ работата, отъ търговията, ако по своята неспособность, той не е билъ въ състояние да помага на баща си въ съдружието, ще е очевидно въ такъвъ случай, че едничката цель на такова фиктивно съдружие е била да се достави на сина съдружникъ косвенна полза, въ вреда на другитѣ наследници, защото получентитѣ печалби отъ съдружието ще се дължатъ само на трудътъ на бащата; въ такъвъ случай синътъ-съдружникъ трѣбва да привнесе получентитѣ печалби отъ съдружието съ баща си, понеже въ действителность тѣ сж една косвенна полза [2]).

Съдружието може да е действително и тогава, когато синътъ-съдружникъ не влага капиталъ, но когато той би могълъ да бжде полезенъ на съдружието съ своя занаятъ или съ своята работа.

За да може да се уважи добросъвестностьта при съставянието на съдружието, закона изисква, то да е напра-

1) Chabot. t. II, p. 473.
2) Poujol t. II, n° 2, r. 180. — Ricci. t. IV, n° 147, p. 237.

вено „*съ засвидѣтелствуванъ отъ нотариуса актъ*“. Щомъ контракта, съ който е сключено съдружието, не е засвидетелствуванъ отъ нотариуса, съдружието се счита, че е сключено съ измама въ вреда на другитѣ наследници.

Засвидетелствования отъ нотариуса актъ трѣбва да се разбира, че нотариуса трѣбва да засвидетелствова самото съдържание на акта, като го впише въ книгитѣ си, за да може да се провѣри съдържанието на този актъ, въ случай на нужда, по автентиченъ редъ.

Засвидетелствования отъ нотариуса актъ предупреждава опасността отъ измамата, отъ антидатитѣ; прочее, умрѣлия не може да направи съдружника си синъ да се ползува отъ реализирани по-рано печалби въ съдружието.

Ако съдружието между бащата и синътъ е обявено съгласно търговския законъ, безъ акта да е засвидетелствованъ отъ нотариуса, може да се счита, че дружеството между умрѣлия и неговия наследникъ е направено безъ измама.

И така, общото правило е, че, ако договора за съдружието не е засвидетелствованъ отъ нотариуса, дружеството се счита за фродульозно въ този смисъль, че има презумпция, че печалбитѣ отъ него за съдружника-наследникъ сѫ последствие отъ клаузи, скроени съ намѣрение да облагодетелствуватъ. Възможно е, тази презумпция да противоречи на действителностьта; но това сѫщото става съ всяка презумпция и въ другитѣ договори [1]).

Ако контрактующитѣ страни сѫ изпълнили всичкитѣ формалности по съставяние на дружеството, то се прилага правилото на чл. 261; но какво трѣбва да се прави, когато починалия е направилъ *добросъвестно* съдружие съ едного отъ наследницитѣ си съ писменъ договоръ, който не е засвидетелствованъ отъ нотариуса? Този въпросъ е споренъ. Laurent казва: „Ние отговаряме безъ колебание, че наследника трѣбва да привнесе печалбитѣ, които е извлѣкълъ. Текста е формаленъ: наследника не е дълженъ да привнася, когато условията за съдружието сѫ уредени съ автентиченъ актъ. Така автентичностьта е едно сѫществено условие за да се освободи наследника отъ привнасяние; когато условието не е испълнено, привнасянието се дължи. Духътъ на

[1]) Laurent, t. X, n° 615, p. 689.

закона води къмъ сѫщото заключение: той е предписалъ автентичността, за да се предупреди измамата; прочее, ако съдружието не е автентично, то се предполага, че е фродулзно" [1]). Сѫщото поддържатъ и други [2]).

Други автори казватъ, че всичко, което може да последва, ако акта за съдружието не е автентиченъ, е, че трѣбва да се презюмира, че има косвенна полза, до гдето се не докаже противното.

Това мнение, обаче е въ явно противоречие съ буквата и духътъ на законътъ, който действително въ това отношение е твърде строгъ.

Като се признае, че съдружието между умрѣлия и неговия наследникъ е измамливо, последния трѣбва да привнесе полученитѣ отъ съдружието печалби; но привнасянието на всичкитѣ печалби, извлѣчени отъ съдружието, което е сключено добросъвестно, само за това, че акта не е засвидѣтелствованъ отъ нотариуса, ще бѫде твърде строго и несправедливо наказание за съдружника-наследникъ, на познанията и деятелността на когото, може би, се дължатъ всичкитѣ ползи.

Какъ да се смегчи тази строгость на закона? *Demolombe* казва, че единчкото средство за това е да се припознае, че наследника-съдружникъ има по право и справедливость основание да иска, споредъ обстоятелствата, едно обезщетение за своето участие въ дружественнитѣ дѣла.

Размѣра на обезщетението трѣбва всѣкога да е подоле отъ размѣра на печалбитѣ, които наследника би извлѣкълъ отъ съдружието, ако то се беше признало за редовно, защото иначе ще се наруши духътъ на самия законъ.

Въ този смисълъ е и френската юриспруденция[3]).

За да може съдружника-наследникъ да бѫде освободенъ отъ привнасяние, изисква се, щото дружеството да не бѫде общо, защото чл. 451 отъ закона за договоритѣ и задълженията постановява, че „никакво общо дружество не може да се състави освенъ между лица, които сѫ способни

---

[1]) Laurent, t. X, n° 615.

[2]) Arntz, t. II, n° 1539. — Dalloz, *Supp*, v° *Succes*. n° 794.

[3]) Demolombe, t. XVI, n° 373-bis p. 434.

да правятъ и получаватъ дарения едно отъ друго, и на които не се запрещава да си отстжпватъ единъ другиму ползи въ ущърбъ на други лица".

Правилото на чл. 261 е изключение, и като такова, трѣбва да се тълкува стриктно; той трѣбва да се прилага само тогава, когато между починалия и единъ отъ неговитѣ наследници е съставено *дружество*; щомъ нѣма дружество чл. 261 е неприложимъ. Така, ако бащата употрѣбява едного отъ своитѣ наследници, като помощникъ въ търговията си и му заплаща за труда, то неможе и да се говори за привнасяние, понеже нѣма никакво съдружие; всичко, което получава синътъ отъ баща си, получава го, като възнаграждение за трудътъ си[1]).

Този принципъ е възприетъ отъ нашия законодатель и новелата отъ 1906 къмъ чл. 242.

Чл. 251, като изключителенъ, се прилага само тогава, когато дружеството е съставено между умрѣлия и единъ отъ неговитѣ наследници; ако съдружието е направено между починалия и едного отъ неговитѣ зетьове, то правилото на чл. 261 е неприложимо. Съпругата на зетя-съдружникъ не е длъжна да привнесе печалбитѣ, които той е извлѣкълъ отъ съдружието съ починалия, понеже мжжътъ и е можалъ да се сматря, като подставено лице. Разбира се, че наследницитѣ на съпругата на зетя-съдружникъ могатъ да докажатъ на общо основание, че този последния е подставено лице и че въ такъвъ случай неговата съпруга е длъжна да привнесе полученитѣ отъ съдружието печалби[2]).

Чл. 262[3])

Недвижимий имотъ, който е загиналъ случайно и безъ погрѣшка на надарения, не се привнася.

Надарения има право да отчуждава подарения недвижимъ имотъ още при живота на дарителя; въ този смисълъ той е собственникъ на имота. Отъ друга страна надарения има право да привнесе подарения имотъ или въ *натура* или

---

1) Ricci t. IV, n° 147, p. 236.

2) Laurent, t. X, n° 619. — Demolombe, t. XVI, n° 375, p. 436.

3) C. It. 1012, C. N. 855.

чрезъ прехващание *по своето желание* (чл. 265); и въ този смисълъ надарения е собственникъ на имота. Отъ това би следвало, че по системата на нашия законъ надарения е окончателенъ собственникъ на подарения имотъ и следъ смъртьта на дарителя.

Сжщото е и по системата на италиянския *Codice Civile*[1]).

По френски *Code Civil* надарения е окончателенъ собственникъ само до смъртьта на дарителя; отъ тази минута той става собственникъ *подъ едно прекратително условие.*

Обаче, системата на нашия законъ не е абсолютна, както е италиянската; споредъ нашия законъ надарения може да стане собственникъ и *подъ прекратително условие* въ случая, предвиденъ въ чл. 266. И наистина, споредъ правилото на този членъ, ако имота не е продаденъ, надарения е длъженъ да го привнесе въ натура, когато нѣма въ наследството недвижими имоти отъ сжщото естество, стойность и качество, отъ които да могатъ да се направятъ дѣловетѣ приблизително равни за всичкитѣ сънаследници; а това означава, че надарения при тѣзи условия, е условенъ собственникъ на подарения имотъ.

И така, отъ една страна, споредъ чл. 266 надарения има право да отчуждава имота при живота на дарителя; а отъ друга страна споредъ чл. 273, ако имота не е отчужденъ, се привнася свободенъ и очистенъ отъ всѣка тяжесть, създадена отъ надарения. За да се помири това двойственно положение на надарения, това различие между чл. 266 и 273, трѣбва да признаемъ, че надарения, при изброенитѣ въ чл. 266 условия, не е действителенъ и окончателенъ собственникъ на имота отъ минутата на наследствоотварянието; отъ тази минута той има собственността *подъ едно прекратително условие.* И въ качеството на такъвъ собственникъ не може да му се приложи правилото *res perit domino.*

Наистина, положението на надарения е следующето: ако той е отчуждилъ подарения имотъ преди отварянието на наследството, предполага се, че е билъ пъленъ собственикъ, защото отчуждението е действително и той е длъженъ да привнесе стойността.

---

[1]) Borsari, t. III, § 2154.

Ако имота не е отчужденъ преди отваряниего на наследството, то въ минутата на отваряниего правото на надарения се *прекратява* и той е длъженъ да привнесе недвижимия имотъ въ натура, очистенъ отъ всичкитѣ тяжести, т. е. *прекратителното* условие, като се осѫществи, възстановява имота въ предишното състояние, като че дарението никакъ не е сѫществувало.

Предъ видъ на това положение на надарения, както казахме, не само не може да му се приложи правилото *res perit domino*, но наопаки той трѣбва да се сматря, като длъжникъ на една *известна* и *опредѣлена* вещь[1]). понеже отъ него зависи да не продава имота и да го привнесе въ натура.

А щомъ надарения е длъжникъ за една опредѣлена и известна вещь, той не е отговоренъ, не е длъженъ да я привниса, ако тя е загинала не по вината на длъжника-надарения преди да е настѫпилъ срока за предаването ѝ (чл. 203 отъ закона за задълженията и договоритѣ).

За да може надарения да се освободи отъ привнасянието, изисква се недвижимия имотъ да е загиналъ *случайно и безъ погрѣшка* на надарения.

Подъ думата *случайно* закона разбира случайно събитие, причинено отъ непреодолима сила. Върху случайнитѣ събития ние ще говоримъ по-подробно въ нашия „Коментаръ върху закона за задълженията и договоритѣ", а тука ще изкажемъ само нѣколко съображения.

Случайнитѣ събития се причиняватъ отъ непреодолимата сила (*force majuere*). Има случайни събития, които се произвеждатъ отъ самата природа, или, както казваха римскитѣ юрисконсулти, отъ една божественна сила, като буря, гръмъ, волканъ, землетресение, моръ и др.

А другитѣ случайни събития се причиняватъ отъ разни причини, като напримѣръ срутване на здания, нашествие на непрiятеля, на разбойници, пирати и други.

Пожара, отъ който най-често загиватъ недвижимитѣ покрити имоти, се счита тоже между случайнитѣ събития,

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 487, p. 563. — Laurent, t. XI, n° 12, p. 17. — Poujol t. II, p. 183.

но не всѣкога. Различаватъ, дали пожара е причиненъ отъ вѣтъръ или отъ вънъ.

Така, ако пожара е причиненъ отъ пожара на съседната кжща, отъ гръмъ, отъ подпалване отъ злосторници, той трѣба да се причисли къмъ категорията на случайнитѣ събития. Но, ако пожара се е захваналъ вжтре въ кжщи, безъ никаква външна причина, той вече не може да се сматря, като случайно събитие[1]).

Ние се спираме специално върху пожара, защото недвижимитѣ имоти загинватъ най-много отъ него.

Ако недвижимия имотъ е загиналъ отъ пожаръ, то надарения се освобождава отъ отговорность само вт такъвъ случай, ако пожара е причиненъ отъ чисто външна причина, като гръмъ, подпалване отъ разбойници, безъ негова вина; обаче, ако пожара, отъ който е загиналъ недвижимия имотъ, е причиненъ отъ небрежностьта на домашнитѣ или на лицата, за повредитѣ на които по закона (чл. 58 отъ закона за задължениятa и договоритѣ) отговаря надарения, то последния е отговоренъ.

Прочее, за да се освободи надарения отъ отговорность, изисква се, щото имота да е загиналъ не само случайно, но и безъ негова вина. Щомъ вината за загниването е негова, или на лице, за което по закона отговаря, случайното събитие само по себе си не го освобождава отъ отговорность.

Тѣзи разсжждения сж приложими къмъ случая, когато самъ надарения живѣе въ подарения загиналъ имотъ.

Но твърде често може да се случи, че зданието е дадено подъ наемъ на чуждо лице, и изгаря по вината на наемателя. Въ такъвъ случай надарения отговоренъ ли е? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ. Едни отъ френскитѣ автори казватъ, че надарения, който е условенъ собственникъ на имота, отговаря за действията на наемателитѣ и това си мнение основаватъ върху art. 1384 отъ *Code Napoléon*[2])

Други изказватъ противно мнение, а именно, че надарения не отговаря за действията на наемателя, че той е

---

[1]) Chabot t. II, p. 476.

[2]) Chabot, t. II, p. 477. — Duranton, t. VII, n° 393.

дълженъ да привнесе само искътъ за загубитѣ, които той има срещу последния[1]).

Първото мнение е не основателно, защото общия принципъ на закона е, че всѣки отговаря за своитѣ действия (чл. 57 отъ закона за задъженията и договоритѣ). *По изключение* отговаря и за вредитѣ причинени отъ действията на други изброени въ закона лица, между които не фигурираътъ наемателитѣ. И наистина въ чл. 58 отъ закона за задълженията и договоритѣ не е казано, че наемодателитѣ отговарятъ за вредитѣ, причинени отъ наемателя.

Общия принципъ въ наема е, че наемателя отговаря за пожара (чл. 355 отъ закона за задълженията и договоритѣ).

Правилото на чл. 58 отъ закона за задълженията и договоритѣ, като изключение, се тълкува ограничително и се прилага само за лицата, които сѫ изброени изрично въ него. *Exceptio est strictissimae interpretationis.* Въ силата на това правило надарения-наемодатель не е дълженъ да отговаря за вредитѣ, причинени отъ действията на наемателя, съгласно чл. 204 отъ закона за задълженията и договоритѣ.

Ако загиналия недвижимъ имотъ е билъ застрахованъ въ нѣкое осигурително дружество и ако надарения е получилъ стойността на изгорѣлия имотъ, дълженъ ли е да привнесе получената отъ осигурителното дружество сума?

Трѣбва да се различава, дали контракта за застраховането е билъ сключенъ отъ умрѣлия преди дарението или отъ надарения следъ дарението. Въ първия случай, надарения е дълженъ да привнесе сумата, защото тя щеше да се падне на общото наследство, ако условно дарение не бѣше направено.

Въ втория случай надарения не е дълженъ да привнесе сумата, която е получилъ отъ осигурителното дружество, защото той я е получилъ на основание на единъ алеатоаренъ контрактъ, сключенъ между него и дружеството, отъ който контрактъ, той се ползува, ако загине имота, а ще изгуби платенитѣ отъ него премии, ако имота не изгори[2]).

---

[1]) Laurent, t. XI, n° 12, p, 18. — Poujol, t. II, n° 2, p. 148. — Demolombe, t. XVI, n° 499, p. 564.— Pothier, *des Succes*. chap. IX, art. II, § 7 и други.

[2]) Laurent t. XI, n° 12, p. 18. — Demolombe, t. XVI, n° 491. — Dalloz, *Succes* n° 1261. — Borsari, t. III, § 2154.

Ако надарения продаде имота *преди* отваряниего на наследството и той, имота, загине въ ржцетѣ на третия приобретатель, случайно и безъ негова вина, то дълженъ ли е надарения да привнесе получената отъ купувача сума?

И този въпросъ е раздѣлилъ френскитѣ автори. Едни казватъ, че надарения не е дълженъ да привнесе сумата, а други изказватъ противно мнение. Понеже този случай може често да се представи на практика, считаме за твърде полезно да приведемъ мотивитѣ и на двата лагера.

Първитѣ казватъ: малко важи, че имота е погиналъ въ ржцѣтѣ на надарения или въ ржцѣтѣ на *трети приобретель*. Ако имота е загиналъ въ ржцѣтѣ на последния безъ никаква отъ негова страна вина случайно, надарения не е дълженъ да привнесе сумата, която е получилъ отъ купувача. Мотивитѣ за това сж следующитѣ: ако имота бѣше останалъ въ ржцѣтѣ на надарения, той се щѣше да загине случайно. Продажбата е била за надарения единъ добъръ късметъ, който го обогатява само на счетъ на приобретателя, безъ повреда за наследството.

Прочее, безразлично е, въ чии ржцѣ е загиналъ имота, да ли въ ржцѣтѣ на надарителя, или въ онѣзи на приобретателя; на ли е щѣлъ да загине и въ еднитѣ и въ другитѣ! А за да се замени имота съ цѣната, изисква се формаленъ законъ. Това мнение се представлява отъ болшинството на авторитѣ, между които фигуриратъ *Pothier*, *Delvincourt*, *Duranton*, *Toullier*, *Malpel* и други.

Второто мнение е: ако недвижимия имотъ е продаденъ преди отваряниего на наследството и ако е погиналъ въ ржцѣтѣ на *третия приобретатель* случайно и безъ никаква отъ негова страна вина, то надарения е дълженъ да привнесе стойностьта на имота. Laurent, като разисква този въпросъ, казва: „Цитиратъ art. 855, който решава, казватъ, въ абсолютни термини, че недвижия имотъ, който е погиналъ безъ винатa на надарения, не се привнася. Такова бѣше мнението на *Pothier*. Традицията и текста, разбира се, даватъ голѣмъ авторитетъ на общото мнение. Ето нашето основание, по коетo се съмняваме. Чл. 855 не решава въпроса; той предполага, че недвижимия имотъ е останалъ въ ржцѣтѣ на надарения, защото той предвижда случая, въ който надарения е виновенъ. *Pothier* казва, че недвижимия имотъ трѣбва

да загине за *наследството*, защото той все щеше да погине и въ ржцѣтѣ на умрѣлия. Това е твърде догадъчно (*conjecural*) и това не е юридически мотивъ. Мжчнотията е следующата: надарения е ли още длъжникъ на една известна и опредѣлена вещъ въ минутата, когато имота е погиналъ. Ние мислимъ, че той е длъжникъ само на стойностьта на недвижимия имотъ, и това е решающе. Щомъ недвижимия имотъ е продаденъ, привнасянието се прави чрезъ прихващание; надарения е станалъ безвъзвратенъ собственникъ чрезъ факта на отчуждението въ този смисилъ, че той е прехвърлилъ собственността на имота безвъзвратно върху купувача. Отъ тази минута неговото задължение изменява естеството си; то не е да привнесе самия имотъ, това е невъзможно, понеже имота принадлежи на купувача, и понеже продажбата не може да се развали. Понеже е длъжникъ на една стойность, той не може вече да се основава на принципа въ чл. 855. Длъжникъ на стойността той е дълженъ да испълни задължението си, когато имота, стойността на който дължи, загине. Нашето мнение е основано тоже върху справедливостьта. Надарения е продалъ имота, понеже еималъ интересъ въ това; той е направилъ добра продажба, отъ която се е възползувалъ: може ли да каже, когато вещьта загине, че той не се обогатява на счетъ на наследството? Ако недвижимия имотъ е билъ продаденъ за 50,000 лева, той въ действителность ще има тази сума повече отъ другитѣ си сънаследници; равенството е накърнено. Напраздно *Pothier* казва, че това е единъ добъръ късметъ за надарения наследникъ; този претендиранъ добъръ късметъ е една спекулация, която той прави съ недвижимия подаренъ имотъ; прочее, той се обогатява отъ този имотъ; справедливостьта изисква да го привнесе[1]).

Това мнение се подържа и отъ други автори[2]).

Последното мнение е по-право, защото закона действително предвижда само случая, въ който имота се е намиралъ въ ржцѣтѣ на надарения и въ тѣхъ е загиналъ.

---

[1]) Laurent. t. XI, n° 30,

[2]) Poujol, t. II, n° 2, p. 184. — Belost-Jolimont, sur Chabot. t. II, p 480 — Thiry, t. II, n° 214. — Huc, t. V, n° 387. — Hureaux, t. IV, n° 134. — Demolombe, t. XVI, n° 518. — Aubry & Rau, t. IV, § 634, note 44. — Demante, t. III, n° 190 bis. — Ducaurroy, t. II, n° 718. — Taulier, t. III, p. 354. — Malpel, n° 271. — Toullier, t. IV, n° 498. — Duranton, t. VII, n° 392. — Delvincourt, t. II, p. 43. — Le Sellyer, t. III, n° 1507.

Освенъ това известно е по закона, че *начинътъ на привнасянието се изменява* споредъ това, да ли надарения е запазилъ имота или го е отчуждилъ. Въ първия случай имота може да бѫде исканъ въ *натура* (чл. 266); а въ втория случай привнасянието става чрезъ прѣхващание (чл. 266).

Ако имота е запазенъ отъ надарения и ако е загиналъ въ неговитѣ рѫцѣ случайно и безъ негова вина щѣше да бѫде твърде несправедливо да се задължава да привнася стойностьта на загиналия имотъ на другитѣ наследници. Понеже загубата е случайна, то тя трѣбва да падне въ тяжесть на всичкитѣ наследници. Всяко друго разпореждание би било явно нарушение на равенството, което трѣбва да председателствува въ дѣлбата.

Ако ли пъкъ надарения е упражнилъ своето право на собственность върху подарения имотъ, като го е отчуждилъ, той нѣма вече възможность да го привнесе въ натура; той дължи само неговата стойность, която заменява имота. Прочее, при отчужденего на имота, безъ да е погиналъ, надарения ще е дълженъ да привнесе стойностьта (чл. 267). А обстоятелството, че имота е загиналъ въ рѫцѣтѣ на третия приобретатель не може въ нищо да промѣни задължението на надарения за привнасяние стойностьта, която се намира въ неговитѣ рѫцѣ. Въ случая отъ загинването на имота страда само приобретателя, а надарения, съ стойностьта въ рѫцѣтѣ, остава си въ сѫщото положение, като да не е загиналъ имота: било че имота се е запазилъ или е загиналъ у приобретателя, надарения държи стойностьта, която е запазена въ наследството.

Belost-Jolimont, като критикува първото мнение, представлява всичката му несправедливость[1]). И наистина, споредъ първото мнение излиза, че, ако имота загине въ рѫцѣтѣ на надарения, загубатата е обща и се расхвърля между всичкитѣ наследници, включително съ надарения; а, ако ли загине въ рѫцѣтѣ на приобретателя, само сънаследницитѣ на надарения тѣглятъ загубата; а пъкъ надарения се обогатява на счетъ на нещастието на приобретателя. Това нещастие трѣбва да има еднакви последствия за *всичкитѣ* сънаследници.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 480.

Отъ изложеното, мислимъ, става явно, ча надарения, който е продалъ имота преди отваряниего на наследството и е получилъ стойностьта му, не може да се основава на това обстоятелство, че имота е загиналъ следъ продажбата *все случайно и безъ вината на купувача,* та да отказва да привнесе полученатa стойность, защото той, надарения, както справедливо се изразява *Poujol,* не би се намиралъ ни въ буквата ни въ духътъ на закона[1]).

Прочее, второто мнение трѣбва да се предпочете, понеже то подържа равенството въ дѣлбата, и отговаря както на буквата, така и на духа на закона.

Възможно е, случайното събитие да направи, щото недвижимия имотъ да загине отчасти. Въ такъвъ случай, остатъка трѣбва да се привнесе въ натура и то въ това състояние, въ което е останало[2]). По този поводъ римскитѣ юрисконсулти казваха *species debita solvi debet qualis est.*

Ако надарения поправи загиналата часть, направи, построи ново здание, или поправи разрушеното отъ землетресение, той има право да иска да бѫде обезщетенъ следъ смъртьта на дарителя. Така постановяваше римския законъ *fructus, 7.*

Ако имота загине по вината на надарения, или по вината на лице, за което той по закона отговаря, той е дълженъ да привнесе стойностьта на имота по времето на отваряниего на наследството, а не по времето на погиванието на имота. Това изрично е постановено въ чл. 268. Разрешението на този въпросъ съ изриченъ текстъ е отъ голѣма полза. И наистина, отъ датата на загинванието на имота до денътъ на смъртьта на дарителя цѣната на имота може да се намали безъ негова вина; прочее, ще бѫде несправедливо, да се задължава да привнася повече отъ това, което струва имота; ако ли пъкъ цѣната на имота се е увеличила, то ще бѫде несправедливо да губятъ другитѣ наследници, като се освободи надарения отъ привнасяние на увеличената цѣна[3]).

Правилото на чл. 262 говори само за недвижимъ имотъ, безъ да упоменува нѣщо за *движимитѣ* дарове, При такова

---

[1]) Poujol, t. II, p. 184.

[2]) Chabot, t. II, p. 477. — Dalloz, *Succes,* n° 1263.

[3]) Chabot, t. II, p. 479. — Dalloz, *Succes,* n° 1266.

мълчание на закона за движимитѣ имоти явява се въпросъ: ако даръть е движимость и тази движимостъ загине случайно и безъ вината на надарения, длженъ ли е последния да привнесе стойностьта ѝ? Този въпросъ е разрешенъ въ смисълъ, че надарения е длъженъ да привнесе стойностьта, макаръ движимия имотъ и да е загиналъ случайно и безъ негова вина. Мотивитѣ за такова решение на въпроса сж, че привнасянието на движимитѣ дарове не става въ натура, че надарения дължи само стойностьта на движимия имотъ, считана по врѣмето на дарението. Отъ това следва, че отъ минутата на дарението надарения става окончателно собственикъ на подарения имотъ, а въ такъвъ случай трѣбва да се приложи правилото *res perit domino*[1]).

Решението на въпроса въ изложения смисълъ може да породи възражение: защо надарения да се освободи да привнесе стойностьта на случайно загиналия *недвижимъ имотъ*, а да е длженъ да привнесе стойностьта на случайно загиналия *движимъ имотъ*. Неужели *естеството* на подарения имотъ трѣбва да принася такава несправедливость? Тази видима несправедливость трѣбва да отстжпи предъ принципа res perit domino.

Чл. 263[2]).

Плодоветѣ и доходитѣ отъ нѣща, които се привнасятъ, дължатъ се само отъ деня на отваряването на наследството.

Чл. 263 постановява двѣ правила.

Първо, че надарения не е длженъ да привнесе плодоветѣ и доходитѣ отъ подарения имотъ, които той е събралъ или които му се падатъ до деньтъ на смъртьта на дарителя.

Второ, че надарения е длъженъ да привнесе плодоветѣ и доходитѣ отъ подарения имотъ отъ деньтъ на отваряването на наследството.

Кой е мотивътъ, за да се задължи надарения да прив-

---

[1]) Dalloz, *Succes*. n° 1265. — Chabot, t. II, p. 479.— Poujol, t. II, n° 3, p. 184.

[2]) B. Jt. 1013; C. N. 856.

нася плодоветѣ и доходитѣ само отъ деньтъ на отваряние на наследството, а не и онѣзи, които сж получени по-рано?

Надарения е собственникъ на подарения имотъ до отварянието на наследството и, като такъвъ, той има право да се ползува отъ доходитѣ на този собственъ имотъ. Отъ денътъ, отъ който се прекрати неговото право на собственость, той дължи и доходитѣ, понеже тѣ сж аксесоари на имота, а пъкъ имота се връща съ неговитѣ принадлежности.

Правилото на чл. 263 може да се обясни и съ други мотиви. Задължението да повърне плодоветѣ и приходитѣ, които надарения е получавалъ последователно въ продължение, може би, на дълги години, би могло да го съсипе окончателно; но пакъ тѣ сж биле, като награда, като еквивалентъ за грижитѣ и за разноскитѣ по управлението[1]).

Този мотивъ има стойность само за онѣзи подарени имоти, които иматъ нужда отъ управление, и никакъ не е приложимъ къмъ подаряването на единъ годишенъ приходъ, една пожизнена и временна пенсия, за получването на които не е нуждно никаква грижа, никакви разноски.

За какви плодове и доходи говори чл. 263? Не ще съмнение, че закона тука говори за двѣ различни неща: за *плодове (fruits, frutti)* и *доходи (intérêts, interessi)*. Каква е разликата между плодоветѣ и доходитѣ? Чл. 74 отъ закона за Им. и Соб. съдържа опредѣление понятието на тѣзи двѣ дължими неща.

Подъ думата плодове се разбиратъ периодическитѣ произведения отъ единъ имотъ, *quidquid ex re nasci et renasci solet*, като напримѣръ разнитѣ реколти, сечени дърва, наемъ на земля, на кжщи.

Споредъ упоменатия чл. 74. плодоветѣ се дѣлятъ на:

Естествени, които единъ имотъ произвежда съ или безъ помощьта на человѣка, като житото, сѣното отъ естественнитѣ ливади, тръстникъ, който расте по блатата, дърветата, расплода на животнитѣ, произведенията отъ мини и кариери.

Индустриални, които се получаватъ отъ единъ обработванъ имотъ, като напримѣръ: гюлътъ, гроздето и други

---

[1]) Dalloz, *Succes*, nº 1219.

Граждански, които се състоятъ отъ една сума пари, която собственника получава периодически по еднѣнъ договоръ, като напримѣръ, наемъ отъ земитѣ, кѫщята и лихвитѣ отъ паритѣ, периодически платежи на пожизненна или вѣчна рента.

И така, ако дарителя подари една кѫща на едного отъ синоветѣ си, той е длъженъ да привнесе кѫщата, ако тя е още въ неговитѣ рѫцѣ, заедно съ доходитѣ, т. е. съ наема отъ денътъ на дарителевата смъртъ; ако ли вмѣсто кѫща му бѣше подарилъ единъ капиталъ отъ 20,000 лева, той ще е дълженъ да привнесе тази сума, чрезъ прехващание, заедно съ законната лихва отъ денътъ на отваряниего на наследството.

Ако умрѣлия е подарилъ на сина си не недвижимъ имотъ и не пари, но е подарилъ само плодове, като напримѣръ ползуванието отъ единъ имотъ, или само лихвитѣ отъ известна сума, безъ да му дава самия капиталъ, или една годишна пенсия, надарения трѣбва ли да привнесе ползуванието, лихвитѣ, пенсията, които е получилъ отъ денътъ на подаряванието до денътъ на дарителевата смъртъ?

Римскитѣ юрисконсулти, като се основаваха на закона *in aedibus 9*, § *1*, *D. de donationibus*, 39, 5, решаваха различно: ако ли сѫ подарени имоти, отъ които надарения е получилъ плодове или приходи, то последнитѣ не се привнасятъ.

Нашия законъ не прави подобно различие. Ако се приемеше ученията на римскитѣ юрисконсулти, щѣхме да имаме голѣма несправедливость.

И наистина, ако предложимъ, че умрѣлия е подарилъ едновременно на едно отъ дѣцата си, А. една кѫща, която дава приходъ 2000 лева годишно, а на друго отъ дѣцата си, Б. подарява една годишна пенсия отъ 2000 лева и умира 10 години следъ подаряванието, нѣма ли да бѫде чудовищно да се приеме, да се допусне, че А. не е дълженъ да привнесе приходитѣ на кѫщата за 10 год. по 2000=20000 лева, а пъкъ Б. да е дълженъ да привнесе получената пенсия за 10 години по 2000=20000 лева? Допущанието на подобна разлика нѣма ли да бѫде извънредна несправедливостъ, нѣма ли да бѫде очевидно противъ волята на умрѣлия и противъ намѣрението на законодателя, които сѫ създали привнасянието, само за да се поддържа равенството между сънаслед-

ницитѣ, а пъкъ въ случая разликата, ако се допуне, ще унищожи равенството. Въпросътъ впрочемъ е споренъ[1]),

Чл. 263 се прилага както къмъ плодоветѣ и приходитѣ отъ недвижимитѣ имоти, така и къмъ онѣзи отъ движимитѣ. Когато е подарена една парична сума, то надарения е длъжникъ за тази сума спрямо наследството и е длъженъ да я привнесе заедно съ лихвитѣ. Ако ли даръть е недвижимъ имотъ, то той се привнася въ натура, ако не е отчужденъ, заедно съ плодоветѣ отъ деньтъ на дарителовата смърть.

Но какво да се прави, ако недвижимиятъ имотъ е отчужденъ, или ако той е загиналъ по негова вина, или по вината на онѣзи, за които той, по закона, отговаря, или ако надарения е освободенъ отъ привнасяние въ натура? Въ такъвъ случай надарения дълженъ ли е да привнесе *лихвитѣ* отъ сумата на стойностьта на недвижимия имотъ отъ деньтъ на отваряниего на наследството, или пъкъ е длъженъ да привнесе стойностьта на *плодоветѣ* по оцѣнение за промежутока отъ отваряниего на наследството до момента на дѣлбата? Въпроса е споренъ. Едни казватъ, че трѣбва да се привнасятъ лихвитѣ, защото, щомъ недвижимия имотъ е отчужденъ, или погиналъ, или дарителя е освободилъ отъ привнасяние въ натура, въ такъвъ случай се дължи не имота, но неговата стойность, или известна сума пари, които даватъ само законни лихви.

Други, като се основаватъ на правилото, че плодоветѣ умножаватъ наследството, *fructus augent haereditatem*, изказватъ мнение, че трѣбва да се привнесе една сума, равна на стойностята на плодоветѣ. Но това мнение би могло да се приложи безъ възражение само въ случая, когато имота е отчужденъ и надарения би могълъ да го изкупи и да го привнесе въ натура.

Laurent, като разисква този споренъ въпросъ, твърде справедливо предлага да се прави следующето различие. Когато надарения *трѣбва* да привнася чрезъ прехващание, тогава той дължи лихвитѣ, защото не може да се каже, че дължи недвижимия имотъ, но дължи известна сума пари, плодоветѣ отъ които сж процентитѣ по закона. А когато

---

[1]) Chabot, t. II, p. 487. — Poujol, t. II, n° 2, p. 188. — Demolombe, t. XVI, n° 438, p. 514. — Laurent, t. X, n° 630. — Dalloz, *Succes*, n° 1222.

надарения *има право* да привнесе въ натура или чрезъ прехващане и ако избере именно прехващането, той действително е длъжникъ на недвижимия имотъ, а следователно трѣбва да привнесе плодоветѣ. Въ такъвъ случай надарения ще привнесе една сума равна на стойностьта на имота, и една сумма равна на стойностьта на плодоветѣ. Това различие, предложено отъ Laurent, се основава, споредъ его вото забелѣжване, на справедливостьта и на правото [1]).

Компенсация на плодоветѣ съ лихвитѣ. Случава се, че родителитѣ правятъ на дѣлата си разни дарения; на едно даватъ пари, на друго недвижимъ имотъ. Надаренитѣ трѣбва да привнесатъ въ наследството това, което сж получили — плодове или лихви. Могатъ ли да се компенсиратъ тѣ? Напримѣръ, единъ баща подарява на синътъ си 100,000 лева; а на дъщеря си подарява едно лозе на стойность отъ 100,000 лева. Синътъ е длъженъ да привнесе законнитѣ лихви по 10% т. е. = 10,000 годишно, а дъщетята трѣбва да привнесе доходитѣ отъ лозетѣ.

Известно е, че доходитѣ отъ капитала сж по-голѣми отъ онѣзи на недвижимия имотъ; нека предположимъ, че лозето дава доходъ 5000 лева. Може ли сждътъ да реши, щото лихвитѣ да се компенсиратъ съ гроздето, т. е. 10,000 л да се компенсиратъ съ 5,000 лева? Този въпросъ е споренъ Едни казватъ, че тази компенсация е недопустима, понеже тя нарушава равновесието между сънаследницитѣ, които наследватъ по закона или по завѣщание; а пъкъ цельта на привнисанието е да запази това равенство [2])

Други допущатъ това компенсиране, като средство за ликвидиране на едно наследство, основавайки мнението си върху съображението, че законътъ не го забранява [3])

Ние мислимъ, че първото мнение е съобразно съ буквата и духътъ на законътъ. Ето защо. Споредъ чл. 192 отъ З. Д. прихващанието става между два дълга, които иматъ за предмѣтъ една *сума въ пари* или едно опредѣлено коли-

---

[1]) Laurent. t. X. n° 632. p. 703.

[2]) Laurent, t. X, n° 633. — Huc. t. V, n° 366.

[3]) Demolombe, t. XVI, n° 451bis. — Hureaux, t. IV, n° 129. — D. P. 1852. 1. 45; 1866. 1. 125.

чество еднородни вещи, които въ плащанието да могатъ да се заменятъ едни съ други и които сж изискуеми.

Понеже компенсацията е едно средство за плащание, то вещьта, която е предмѣтъ на респективното задължение, трѣбва да бжде отъ такова естество, щото всяка отъ странитѣ да може съ нея законно да изплати своя дългъ и отъ друга страна, като кредиторъ, тя да бжде задължена да я получи. Освенъ това има и другъ принципъ, по който кредитора не може да бжде принуденъ да приеме друга вещь отъ тази, която му се дължи, макаръ стойностьта на предлагаемата вещь да е равна или даже по-голѣма (чл. 150 отъ З. Д.)

Може ли надарения да иска следъ отваряниего на наследството плодоветѣ и доходитѣ, които му се падатъ отъ подарения имотъ до преди отваряние на наследството, но които той не е събралъ? Понеже надарения е длъженъ да привнесе плодоветѣ само отъ минутата на отваряние на наследството, то отъ това следва, че надарения е кредиторъ за всичкитѣ плодове до тази минута и може да ги иска. И наистина, деньтъ на отварянието на наследството е демаркационната линия, начертана отъ закона между предшедствующитѣ плодове, които принадлежатъ на надарения и последующитѣ плодове, които принадлежатъ по право на наследството [1]).

Правилото на чл. 263 постановява, че плодоветѣ и лихвитѣ се привнасятъ отъ деньтъ на отваряние наследството *по право*, безъ да сж искани. Това правило е едно изключение отъ принципа, освятенъ отъ чл. 136 отъ закона за задълженията и договоритѣ, споредъ който лихвитѣ се дължатъ отъ деньтъ на исковото прошение. Мотивитѣ на това изключение сж тѣзи, че въ деньтъ на отваряние наследството даритъ се прекратява; подареният имотъ става собственность на наследството, и, като такъвъ, трѣбва да се привнесе съ аксесоаритѣ си [2]) (плодоветѣ и лихвитѣ).

Ако надарения не желае или не може да възвърне събранитѣ плодове отъ деньтъ на отваряне наследството до денътъ на дѣлбата, то въ такъвъ случай длъженъ ли е той

---

[1]) Poujol t. II, n° 2, p. 188.

[2]) Laurent t. X, n° 631, p. 702.

да *привнесе* тѣхната стойность, *чрезъ прехващане*, срещу останалия си пай, или става длъжникъ къмъ наследството и трѣбва да се преследва чрезъ личенъ искъ?

Нѣкои автори, като се основаватъ на това съображение, че въ деньтъ на отварянието на наследството даръть се прекратява и, че надарения става за него чуждо лице, не правятъ никаква разлика между дългътъ на тѣзи плодове и дългътъ на трети лица, които тоже биха могли да завладѣятъ плодоветѣ, и казватъ, че надарения трѣбва да се преследва за тѣзи плодове на общо основание съ личенъ искъ. Но наследницитѣ иматъ право да задържатъ плодоветѣ до размѣра на разполагаемата часть.[2])

Ние мислимъ, че това мнение е неправилно. Законътъ наистина не е ясенъ въ това отношение, но, понеже текста на чл. 263 се намира въ отдѣла за привнасянието, ние мислимъ, че наследницитѣ иматъ право да *прехванатъ* стойностьта на дължимитѣ плодове срещу останалия пай на надарения, ако такъвъ е останалъ.

Съ личенъ искъ надарения трѣбва да се преследва само въ такъвъ случай, ако дължимитѣ плодове изчерпятъ неговия пай, или ако паятъ не стига за покриване стойностьта на дължимитѣ плодове. Въ такъвъ случай нѣма другъ способъ да се изискватъ плодоветѣ, освенъ чрезъ личенъ искъ срещу надарения.

Чл. 264[2]).

Привнасянето се дължи само отъ нисходящия сънаследникъ на неговия сънаследникъ, съгласно съ чл. 251. То не се дължи нито на другитѣ наследници, нито назавѣтницитѣ, нито на заемодавцитѣ на наследството, освенъ ако има противни за това разпореждания отъ дарителя или завѣщателя и освенъ установеното въ чл. 278.

Вследствие на това надарения или завѣтника на разполагаемата часть, който въ сѫщото време

---

[1]) Dalloz, *Succes.*, n° 1225.

[2]) C. It. 1014, C. N. 857.

е и наследникъ съ право на законна часть, може да иска привнасянието на такъвъ размѣръ, какъвто е потрѣбенъ за попълнението на неговата законна часть, но никога не и въ размѣръ за попълнение разполагаемата часть.

При коментирането на чл. 251 ние видѣхме, кои наследници иматъ право да искатъ привнасянието и кои наследници сж длъжни да привнасятъ. Само наследницитѣ отъ нисходяща линия сж длъжни да привнасятъ на своитѣ сънаследници отъ сжщата линия. Чл. 264, въ първата си половина, повтаря само въ по положителна форма, че привнасянието се дължи *само отъ нисходящия* наследникъ на неговия сънаследникъ, тоже отъ нисходяща линия. Че наистина чл. 264 повтаря текста на чл, 251 се доказва отъ силата на последния.

Като опредѣля, кой кому дължи привнасянието, чл. 264 опредѣля, въ отрицателна форма, на кого не се дължи привнасянието, като постановява, че то не се дължи на другитѣ наследници, нито на завѣтницитѣ, нито на кредиторитѣ.

Разбира се, че привнасянието се дължи отъ онзи наследникъ на онзи сънаследникъ, който получава, който приема наследството. Отъ това следва, както видѣхме при коментирането на чл. 251, че привнасянието не се дължи:

1. На наследника, който се е отрекълъ отъ наследството, защото той се смѣта, че никога не е билъ наследникъ (чл. 200).

2. На наследника, който е изключенъ отъ наследството по недостоинство, защото и той се смѣта, че не е наследникъ (чл. 6 и 8).

Сжщо мнение изказватъ и други автори [1]).

Отъ правилото на текста на чл. 264 се вижда че привнисанието се дължи само отъ наследника *ab intestat*; при това то се дължи само на сънаследника *ab intestat*. Прочее, то не може да се иска нито отъ завѣтника, нито отъ надарения, които не сж нисходящи наследници, нито отъ кредиторитѣ, нито пъкъ тѣзи изброенитѣ иматъ право да искатъ привнасянието.

---

[1]) Demolombe t. XVI, n° 280.

Кои сж мотивитѣ за това? Тѣ сж, че привнасянието е установено, да се поддържи пълното равенство само между наследницитѣ отъ нисходяща линия. И наистина, отъ текста на чл. 251 и 264 се вижда, че нашия законодатель е искалъ да установи равенство само между кръвнитѣ нисходящи роднини, на които сама природата дава равни права. Нѣма никакъвъ мотивъ да се установява равенство и по отношение на установенитѣ наследници, на завѣтницитѣ, на надаренитѣ, които държатъ своитѣ права не отъ природата и не по закона, но само по волята на умрѣлия завѣщатель или даритель[1]). Установенитѣ наследници, завѣтницитѣ кредиторитѣ, и надаренитѣ иматъ право само върху това, което е останало въ наследството на умрѣлия. Тѣ нѣматъ никакво право на равенство, и следователно нѣматъ никакво право да задължаватъ нисходящия наследникъ да привнася това, което не принадлежи вече на наследството.

За да се разреши, за кои *други наследници* говори чл. 264 трѣбва да се види, съ кои *други наследници* може да наследва нисходящия наследникъ, та да не могатъ тѣ да искавъ привнасянието.

Първитѣ наследници *по закона*, съ които чедата могатъ да наследватъ родителитѣ си, сж *преживелитѣ съпрузи*. Така напримѣръ, ако Х. умрѣ и остави два родни сина А. и Б. и съпругата си У., последнята, ако наследва съ чедата си А и Б., не може да иска, щото тѣ да привнесатъ въ наследството полученитѣ отъ Х. дарове. Ако предположимъ, че Х. е подарилъ на сина си А. 5,000 лева и следъ смъртьта си остави 30,000 лева, и че наследватъ А, и Б. заедно съ майката У., то последнята нѣма право да иска отъ А. да привнесе полученитѣ като даръ 5,000 и тогава да получи дѣла си отъ 35,000 лева. Тя има право само върху наследството, което се е намерило следъ смъртьта на Х., т. е. тя ще получи $^1/_5 \times 30{,}000 = 6{,}000$ лв. Но Б. има право да иска отъ А. да привнесе полученитѣ 5,000 лева къмъ наследството, което ще остане, следъ като се извади пая на майка му У. и ще се ползува отъ това привнисание. Така щото, като извадимъ отъ 30,000 пая на

---

[1]) Chabot, t. II, p. 493. — Poujol t. II, n° 1, p. 192.

У., който е 6,000, ще остане 24,000 лева, къмъ които ще привнесе А. 5,000 лева и общата сума 29,000 лева ще се дѣли между А. и Б.

По този въпросъ нашия магистратъ въ Върховния Касационенъ сѫдъ и професоръ по гражданското право, А. Каблешковъ, въ своитѣ лекции пише следующато: „ако синътъ приема наследството заедно съ майка си, той не е длъженъ да привнесе това, което е получилъ като даръ“[1]).

Но, ако У. е получила нѣщо като даръ по съпружеския договоръ или като зестра отъ Х., то А. и Б. иматъ право да и прехванатъ полученото срещу дѣлътъ ѝ. Така, ако Х. е далъ на жена си 6,000 лева, които сѫ вписани въ брачния договоръ, тѣзи 6,000 лева ще се прехванатъ срещу пая ѝ, като ще се исчерпи съ това прехващанието.

Втората категория *други наследници*, съ които нисходящитѣ могатъ да конкуриратъ въ дѣлбата сѫ *установенитѣ*, съгласно чл. 112, наследници. Напримѣръ бащата Х. оставя два родни сина и установява еднинъ трети наследникъ, съгласно чл. 112, за цѣлата располагаема часть. Установения наследникъ нѣма право да иска отъ роднитѣ синове да привнесатъ полученитѣ отъ Х. даровѣ.

Привнасянието не се дължи *на завѣтницитѣ*, или съ други думи казано, завѣтницитѣ нѣматъ право да искатъ привнасянието отъ нисходящитѣ наследници.

Въ първата половина на чл. 264 закона говори за завѣтницитѣ, които не сѫ въ сѫщото време и наследници отъ нисходяща линия. Тѣзи завѣтници сѫ или чужди лица или роднини, които нѣматъ право на законна часть. Такива завѣтници нѣматъ право да искатъ привнасянието, защото равенството, което се гони съ него, не е установено въ тѣхна полза; тѣ иматъ право само върху наследството, което е останало следъ смъртьта на умрѣлия.

Много пѫти завѣтницитѣ нѣматъ никакъвъ интересъ и никакво основание да искатъ привнасяние, щомъ имъ е завѣщанъ единъ опредѣленъ и известенъ имотъ, който се намира въ наследството следъ отваряниего му. Въпроса за правото на завѣтницитѣ да искатъ привнасяние би се представилъ само тогава, когато завѣщания предметъ е билъ

---

[1]) А. Каблешковъ, *Лекции по наследството*, стр. 279.

подаренъ на едного отъ нисходящитѣ наследници, въ ржцетѣ на когото се намира следъ отваряниего на наследството. За такава именно евентуалность е създаденъ текста на членъ 264. Щомъ завѣщания имотъ е подаренъ, следъ завѣщаванието му, на едного отъ нисходящитѣ наследници, той се смѣта безвъзмездно *отчужденъ*, а всѣко отчуждение на завѣщания имотъ унищожава завѣта, съгласно чл. 162, който постановява, че *всѣко* отчуждение на цѣлия завѣтъ или на часть отъ него отмѣнява завѣщанието относително отчужденото имущество. И така, чл. 162 подъ думата *всѣко отчуждение*, разбира и *безвъзмездното* отчуждение, т. е. даротъ. Прочее, *подаряванието* на завѣщания имотъ на едного отъ нисходящитѣ наследници отмѣнява завѣщанието относително подарения имотъ, и завѣтника, като изгубва правото върху завѣта, изгубва всѣко право върху наследството и може да иска привнасянието.

Но завѣтника може да е въ сжщото време наследникъ *ab intestat* съ право на законна часть. Въ такъвъ случай приложимъ ли е чл. 264, който гласи, че привнасянието не се дължи на завѣтницитѣ? Или наопаки, може ли завѣтника, който е въ сжщото време и наследникъ *ab intestat* съ право на законна часть, и който приема наследството, да се възползува и за завѣта си отъ привнасянието, което той самъ, въ качеството си на нисходящъ наследникъ, ще изиска отъ съ наследницитѣ си? Този въпросъ и сега е споренъ въ Франция; той дълго време е билъ споренъ и въ Италия, догдето най-после италиянския законодатель го е разрешилъ въ известенъ смисълъ съ текята на art. 1014 отъ Codice Civile.

Нашия законодатель се е възползувалъ отъ италиянския. И наистина, втората алинея отъ чл. 264 разрешава изрично горния въпросъ.

Както се вижда, нашия законъ не прави никакво различие между завѣтницитѣ. И за да нѣма никакво съмнение въ това, той изрично постановява, че „надарения или *завѣтника* на располагаемата часть, който въ сжщото време е и наследникъ съ право на законна часть, може да иска привнасянието въ такъвъ размѣръ, какъвто е потрѣбенъ и за

попълнение на неговата законна часть, *но никога не и въ размѣръ за попълнение располагаемата часть*".

Разрешението на въпроса въ този смисълъ е повече отъ благвразумно. И днесъ повечето автори и въ Франция разрешаватъ въпроса въ този смисълъ.

Споредъ правилото на чл. 264 привнасянието не се дължи и на *кредиторитѣ* т. е. и *кредиторитѣ на наследството* нѣматъ право да искатъ привнасяние.

За да не може единъ кредиторъ да иска привнасянието отъ единъ наследникъ, той трѣбва да е кредиторъ *на наследството*, а не *личенъ* кредиторъ на надарения наследникъ, защото, както ще видимъ по доле, личнитѣ кредртори на надарения иматъ други права. Да се спремъ върху кредиторитѣ *на наследството*.

Защо кредиторитѣ на наследството нѣматъ право да искатъ отъ надаренитѣ наследници да признасятъ дароветѣ? Защото тѣ иматъ право само върху това, което принадлежи на тѣхния длъжникъ въ време на отваряние наследството, а не и върху дароветѣ, които сж биле направени по законенъ редъ. Тѣхнитѣ вземания сж или по-стари отъ дарението или по-кжсни. Въ първия случай, ако даръть е недвижимъ имотъ не ипотекиранъ срещу тѣхнитѣ вземания, дарителя е могълъ свободно да разполага съ имотитѣ си безъ ущърбъ на тѣхнитѣ права; ако подарения имотъ е билъ ипотекиранъ срещу креанситѣ, кредиторитѣ нѣматъ нужда да искатъ привнасянието му, защото тѣ иматъ право да следватъ имота, въ чийто ржцѣ и да се намира той (чл. 23 отъ закона за Ипотекитѣ). Ако ли пъкъ даръть е движимость, дарителя, като нейнъ собственникъ, е могълъ да се разполага съ нея всѣкога, щомъ кредитора не му препятствува за това съ секвестиране.

Въ втория случай, понеже е сключенъ договора за вземането следъ дарението, кредитора нѣма и не може да има ни право за искъ, ни за рекурсъ срещу длъжника, който, при пораждане на вземанието, не е притежавалъ даръть[1])

Кредиторитѣ нѣматъ право да искатъ привнасянието нито отъ наследницитѣ, които наследяватъ, нито отъ наслед-

---

[1]) Poujol, t. II, n° 4, p. 200.

ницитѣ, които сж се отрекли отъ наследството[1]), или пъкъ които сж отстранени отъ него по причина на недостойнство.

Отъ изложенитѣ съображения се вижда, че закона говори само за хирографернитѣ кредитори[2]).

И по този въпросъ Laurent забелѣзва, че подаренитѣ имоти сж станали безвъзвратна собственность на надарения и че кредиторитѣ на дарителя нѣматъ върху тѣхъ никакво право. Отъ това следва, че кредиторитѣ не се ползуватъ даже отъ привнасянието, изискано отъ едного отъ наследницитѣ. Привнесенитѣ имоти сж турени въ масата, за да бждатъ раздѣлени между наследницитѣ, но това раздѣляние на даръть става въ интереса само на наследницитѣ; само тѣ могатъ да го искатъ; само тѣ се ползуватъ отъ него; по отношение къмъ кредиторитѣ подаренитѣ имоти сж и оставатъ излѣзли отъ имуществото на тѣхния длъжникъ.

По-горе ние казахме, че само кредиторитѣ *на наследството* не могатъ да искатъ привнасянето. Отъ това следва, че личнитѣ длъжници-наследници на кредиторитѣ не могатъ да се ползуватъ отъ това освобождение; съ други думи, привнасянието не се дължи на кредиторитѣ на онова наследство, *което е прието по опись*[3]). Това означава, че правилото на чл. 264 се прилага само за онова наследство, което е прието по опись, и че то не се прилага и къмъ наследството, което е прието направо, безусловно.

Че наистина правилото на чл. 264, което говори само за *кредиторитѣ на наследството*, не се прилага и въ случая, когато наследството е прието направо, се вижда отъ последствията, проистекающи отъ приеманието направо. Тѣзи последствия сж, че кредиторитѣ на нследството ставатъ *лични* и прями *кредитори* на наследника и въ това си качество се ползуватъ отъ сжщитѣ права, които принадлежатъ на всичкитѣ кредитори; тѣ иматъ право, съгласно чл. 139 отъ закона за задълженията и договоритѣ, да упражняватъ вмѣсто него всички права, които му принадлежатъ въ наследството,

---

1) Chabot, t. II, p. 500.

2) Laurent, t. X, n° 587.

3) Laurent. t. X, n° 587. — Pothier, *Des Succis*, chap. IV, art. 3, § VI. — Poujol, t. II, n° 5, p. 201. — Borsari, t. III, § 2157, p. 1251.

и по такъвъ начинъ кредиторитѣ, като представляющи единъ наследникъ, да искатъ, вмѣсто него, дължимото нему привнасяние[1]). И наистина, когато приеманието на наследството стане безъ описъ, направо, тогава нѣма вече кредитори на наследството, понеже нѣма наследство различно отъ имуществото на наследника. Понеже двете имущества се смѣсватъ и образуватъ само едно, то има само лични и прями кредитори на наследника съ еднакви права[2]).

Или, както казва *Chabot*, привнисанието ще стане естественно, защото наследника направо е длъженъ, *даже съ своитѣ лични имоти*, да исплати всичкитѣ дългове на умрѣлия, и че по такъвъ начинъ подаренитѣ нему имоти, даже съ освобождение отъ привнасяние се подхвърлятъ, както и всичкитѣ му други имоти, на задълженията, които му се налагатъ, като на наследникъ направо, да изплаща безкрайно, за своята часть, всичкитѣ сключенн отъ умрѣлия задължения.

И така, ако наследството е прието по описъ, прилага се правилото на членъ 264; ако ли пъкъ е прието направо, то, понеже наследницитѣ направо ставатъ лични и прями длъжници спрямо кредиторитѣ на наследството, последнитѣ могатъ да искатъ привнисанието на основание чл. 139 отъ закона за задълженията и договоритѣ. Въ силата на този сжщи членъ тѣ могатъ да искатъ да се намесятъ въ дѣлбата, за да се извърши правилно безъ ущръбъ на тѣхнитѣ интереси (чл. 291).

Ако кредиторитѣ на наследството изискатъ, съгласно членъ 284, да се отдѣли имота на наследството отъ имота на наследника направо, то прилага ли се принципа на чл. 264? Болшинството на авторитѣ разрешава въпроса въ утвърдителенъ смисълъ, но има и автори, които изказватъ противно мнение[3]).

Този въпросъ е билъ споренъ и въ римското право. За това ще говоримъ по-подробно при коментирането на чл. 291.

---

[1]) Chabot, t. II, 501.

[2]) Laurent t. X, n° 587, p. 646.

[3]) Laurent, t. X, n° 587, p. 648. — Mourlon, *Répétitions*, t. II, p. 167. — Demolombe, t. XVI, n° 300. — Huc, t. V, n° 375.

Сѫщитѣ принципи се прилагатъ и тогава, когато наследника по описъ, за да се избави отъ исплащание на дълговетѣ, съгласно чл. 222 п. I, изоставя имотитѣ на наследството върху заемодавцитѣ. Този членъ задължава наследника по описъ да изостави само имотитѣ на *наследството*, т. е. онѣзи имоти, които сѫ се намѣрили при отваряние на наследството, а не и онѣзи, които сѫ биле подарени при живѣ[1]).

Чл. 264 не дава право да искатъ привнасяние само на кредиторитѣ *на наследството.* Ами *личнитѣ* кредитори на наследника по описъ иматъ ли право да искатъ привнисанието? Тозъ въпросъ, предъ видъ на постановленията на членове 139 и 140 отъ закона за задълженията и договоритѣ и чл. 291 отъ закона за наследството, се решава въ утвърдителенъ смисълъ, т. е. *личнитѣ* кредитори на наследника по описъ могатъ да упражняватъ всичкитѣ негови права върху наследството, а следователно могатъ да искатъ и привнисание.

По този въпросъ трѣбва да се правятъ двѣ различия:

1-о. Ако наследника се отрече отъ наследството, което му се паднало, въ ущърбъ на правата на кредиторитѣ си, тѣ могатъ съгласно членъ 204 да добиятъ разрешение отъ сѫдътъ за да приематъ наследството, което се пада на длъжника или отъ негово име или на мѣсто него, а следователно иматъ право да искатъ и привнасянието.

2-о. Ако ли наследника не се отрича отъ наследството но не иска привнасяние отъ наследника си, съ цѣлъ да повреди на кредиторитѣ си, или да ги измами, като се съгласи съ сънаследника си, да прикриятъ даръ̀тъ, то кредиторитѣ му иматъ право да действуватъ вмѣсто него на основание членове 139 и 140 отъ закона за задълженията и договоритѣ.

Чл. 265[2])

Привнасянието се прави по желаниато на привносителя, или въ натура, или се прихваща цѣната на предѣмта върху дѣлътъ му.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 505. — Poujol, t. II, n° 5, p. 202. — Lebrun, *Succes.*, n° 34, — liv III.

[2]) C. It. 1015; C. N. 858.

Чл. 265 опредѣля първо, че привнасянието на недвижимъ имотъ се прави или въ натура, или чрезъ прехващание и второ, че начинътъ на привнасянието се предоставя на избора на привносителя.

Главния принципъ, който постановява чл. 265 е, че на наследника, който привнася, се предоставя право да избере, по кой начинъ да привнесе: дали да повърне подарения имотъ въ натура, или да иска да прехванатъ цѣната му върху неговия дѣлъ. Закона казва, че начинътъ на привнасянието се опредѣля *по желанието на привносителя*, или както се изразява италиянския законодатель *a scelta di chi conferisce* (*по избора* на тогози, който привнася).

Тука трѣбва да забележимъ, че френския *Code Civil* не дава право на привносителя за подобенъ изборъ въ начина на привнисанието. А пъкъ италиянския законъ дава право на привносителя за абсолютенъ изборъ. Нашия законодатель е избралъ една средня система: като дава на привносителя право за изборъ въ начина за привнисанието, той е ограничилъ това право съ правилото на чл. 266, споредъ което привносителя има право на изборъ само въ такъвъ случай, ако надарения не е отчуждилъ недвижимия имотъ *и ако има въ наследството недвижими имоти отъ сѫщото естество, стойность и качество.*

Така, ако надарения не е отчуждилъ недвижимия имотъ, но ако въ наследството има недвижими имоти отъ сѫщото естество, привносителя, по желанието си, привнася имота въ натура, или предлага да се прехване стойностьта му; ако ли пъкъ въ наследството нѣма други недвижими имоти отъ сѫщото естество, стойность и качество, то правилото на чл. 265 не се прилага и сънаследницитѣ иматъ право да изискатъ имота въ натура.

При прилагание на чл. 265 може да възникне следующия главенъ въпросъ: ако привносителя, на когото е дадено право за изборъ, е направилъ веднажъ избора, може ли да се повърне отъ този изборъ? Така, напримѣръ, ако привносителя е заявилъ, че той ще привнесе недвижития имотъ въ натура, може ли да се повърне отъ това си заявление и да иска да задържи недвижимия имотъ, като предложи прехващание? Чл. 146, като говори за избирателното право на завѣтника, казва, че *направения изборъ не може да се из-*

мѣни. Понеже това правило не е повторено и въ чл. 265 относително избора на привносителя, то трѣбва ли да се отхвърли при прилаганието на чл. 265, като се има предъ видъ принципа, че законодателя гдето желае нѣщо го казва, *ubi voluit, dixit*, или пъкъ трѣбва да се приложи по аналогия?

Постановлението на чл. 146 е отъ *jus comune* и като такова, то трѣбва да се прилага въ всичкитѣ аналогични случаи; то не щѣше да може да се приложи въ случая, ако беше отъ *jus singulare*. Така щото и по чл. 265 направения изборъ *не може да се измѣни*.

Но, за да е неповратенъ избора, той трѣбва да е извършенъ валидно; въ противенъ случай, т. е. ако избора е направенъ при измама, насилие или погрѣшка, той може да бѫде унищоженъ, за да стане новъ изборъ).

Италиянскитѣ автори се произнасятъ тоже въ смисълъ че и въ материята за привнасянието направения изборъ е неповратенъ[1]).

Правилото на чл. 265 се отнася до *всичкитѣ* подарени имоти. Надарения не може да прави *частиченъ* изборъ Така, ако на Х. сѫ подарени три недвижими имоти, той не може да каже, че желае да задържи единия и да предложи вмѣсто него прехващание, а другитѣ два да привнесе въ натура. Привносителя Х. има право: или да привнесе въ натура и *тритѣхъ* недвижими имота, или да ги задържи *всичкитѣ*, като предложи вмѣсто тѣхъ прехващание. Такова е правилото на чл. 265 въ това отношение.

Въ такъвъ смисълъ тълкуватъ и италиянскитѣ автори изражението въ съотвествующия art. 1015, *„a scelta di chi conferisce"*.

Привнасянието се прави въ *натура* тогава, когато самия подаренъ имотъ е повърнатъ отъ надарения въ масата на наследството, за да бѫде раздѣленъ, както всичкитѣ други имоти между всичкитѣ наследници.

То се прави чрезъ *прехващание*, когато надарения прехваща върху наследственния си дѣлъ цѣната на подарения имотъ, който не се привнася въ натура[2]).

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 156.

[2]) Chabot, t. II, p. 510. — Laurent, t. XI, n° 1.

Какъ се извършва *прехващанието?*

То се извършва чрезъ *фиктивно* привнасяние въ наследственната маса стойностьта на подарения имотъ. Съ това фиктивно привнасяние стойностьта на имота се опредѣля размѣра на масата и на паятъ на всѣкиго отъ наследницитѣ. Върху фиктивно опредѣления пай надарения прехваща стойностьта на подарения имотъ, а другитѣ наследници вематъ своя пай.

За да бѫдемъ по-ясни, нека приведемъ единъ примѣръ. Да предположимъ, че Х. умира и оставя трима души наследници А., Б., и В., отъ които А. е получилъ единъ недвижимъ имотъ отъ стойность 3500 лева. Въ масата на наследството се намиратъ движими и недвижими имоти за 1500 лева. Къмъ тази сума привнасяме фиктивно сумата 3500 и получаваме, че цѣлото наследство на Х. е 5000 лева. Прочее, на всѣки отъ наследницитѣ му ще се падне по 5000 лева. Срещу тѣзи 5000 А. ще трѣбва да прехване или да се компенсира 3500, стойностьта на подарения имотъ. И така той ще получи подарения имотъ плюсъ 1500 лева, а Б. и В. ще получатъ по 5000 лева въ движими или недвижими имоти.

Но какъ ще получи А. своя пай отъ 1500, когато паевитѣ на Б. и В. не сѫ равни съ него, а именно тѣ сѫ отъ 5000? Въ този случай се постѫпа съгласно членове 244 и 245, или пъкъ съгласно последнята алинея на чл. 248: или наследницитѣ Б. и В. вематъ отъ наследството равна часть на привносимото, т. е. 3500, а остатъка дѣлятъ съгласно чл. 245, или на А. се отдѣля отъ наследството единъ особенъ пай, отъ стойность 1500 лева. Разбира се, че този пай може да се състои само отъ пари, или отъ пари плюсъ движими имоти, или най сетнѣ отъ единъ недвижимъ имотъ.

Тѣзи опереции при прехващанието сѫ твърдѣ деликатни; за това на тѣхъ трѣбва да се обръща особенно внимание, било отъ самитѣ съдѣлители, било отъ сѫдътъ, който ще действува съгласно чл. 248.

Правилото на чл. 265 е важно и въ това отношение, че то създава една система въ нашия законъ, по която надарения става окончателно собственникъ на подарения имотъ въ смисълъ, че може да го продаде и *следъ смъртьта на* дарителя, и да привнесе стойностьта му. За това ние говорихме при коментирането на чл. 262.

Чл. 266[1]).

Привнасянието може да бѫде искано въ натура, относителело недвижимитѣ имоти всѣки пѫть, когато дарений недвижимъ имотъ не е отчужденъ отъ надарения и когато нѣма въ наследството недвижими имоти отъ сѫщото естество стойность и качеството, отъ които могатъ да се направятъ дѣловетѣ приблизително равни за другитѣ сънаследници.

По предшествующия 265 членъ привнасянието въ натура или чрезъ прехвѫщание става *по избора* на привносителя; но правото за този изборъ не е абсюлютно. Закона предвижда случай, въ който надарения е задълженъ да привнесе подарения недвижимъ имотъ въ натура, Този случай е предвиденъ въ чл. 266.

За да бѫде задълженъ надарения да привнесе имота въ натура, изисква се съвъкупностьта на следующитѣ условия: 1-о недвижимия имотъ да не е отчужденъ отъ надарения, 2-о въ наследството да нѣма други недвижими имоти отъ сѫщото *естество, стойность* и *качество*, 3-о отсѫтсвието на такива недвижими имоти въ наследството, за да не позволява да се съставятъ дѣловѣтѣ приблизително *равни* и за другитѣ наследници. Щомъ сѫществуватъ тѣзи три условия, надарения губи правото си на изборъ, което му е дадено по чл. 265, и е дълженъ да привнесе подарения имотъ въ натура, ако това привнасяние се иска отъ другитѣ наследници.

Но, правилото на чл. 265 не се прилага въ случая, когато дарителя самъ съ изрично завѣщателно разпореждание е освободилъ надарения отъ привнисание въ натура. Въ такъвъ случай ние ще попаднемъ подъ правилото на чл. 258.

И така, ако бащата, напримѣръ, завѣщае на едного отъ синоветѣ си единъ недвижимъ имотъ и направи изрично разпореждание, че освобождава завѣтника-наследникъ отъ привнисание въ натура, то, макаръ и да нѣма въ наследството други недвижими имоти отъ сѫщото естество, стойность и

[1]) C. N. 859.

качество, завѣтника има право да задържи завѣщания имотъ като внесе въ масата на наследството неговата стойность.

Правилото на чл. 266 не сѫществува въ италиянския кодексъ, защото по неговата система, както видѣхме, надарения е *окончателенъ* собственникъ на подарения имотъ. Нашия законодатель, като е далъ избирателно право на надарения, да привнася въ натура или чрезъ прехващание, е направилъ едно изключение означено въ чл. 266. Нашия законодатель, за допущанието на това изключение, се е ржководилъ отъ тѣзи съображения, че равенството между наследницитѣ би се накърнило, ако на надерения би се предоставило абсолютно право да задържи най-добрия имотъ, а пъкъ неговитѣ сънаследници да получатъ лошитѣ имоти. Равенството е основата на добритѣ отношения между сънаследницитѣ; и ако това равенство е възможно само като се привнесе имота въ натура, то надарения е дълженъ да го повърне въ натура.

Обаче, въпреки тѣзи съображения законодателя е респектиралъ волята на дарителя, като му е предоставилъ право да наруши равенството между сънаследницитѣ чрезъ завѣщателно разпореждание даже и тогава, когато въ наследството нѣма други недвижими имоти отъ сѫщото качество, стойность и естество (чл. 258).

Правилото на чл. 266 е важно и въ това отношение, че отъ него се вижда, че надарения не всѣкога е окончателенъ собственникъ на подарения имотъ. Ако той не е отчуждилъ или ипотекиралъ имота, смъртьта на дарителя разваля дарътъ, ако, разбира се, той е направенъ безъ освобождение отъ привнисание, и дава право на наследницитѣ да искатъ имота въ натура, при изброенитѣ вече условия за естество, качеството и стойностьта на неподаренитѣ имоти. Това е едно отстѫпление отъ установенния въ чл. 265 принципъ.

Чл. 267[1]).

Привнасянието става чрезъ прехващание, когато надарений е отчуждилъ или ипотикиралъ недвижимия имотъ.

---

[1]) C. It. 1016; C. N. 860.

Ако подарения имотъ не е отчужденъ, не е ипотекиранъ, то надарения има право да привнесе или въ натура или чрезъ прехващание по изборъ (чл. 265), или пъкъ да го привнесе въ натура, ако въ наследството нѣма други недвижими имоти отъ сѫщото естество, стойность и качество. Но надарения, както казахме, е станалъ собственникъ на подарения имотъ въ деньтъ на дарението; отъ тази минута той може да отчужди подарения имотъ, или да го ипотекира. Въ такъвъ случай, споредъ правилото на чл. 267, привнасянието става чрезъ прехващание, т. е. надарения трѣбва да прехване срещу дългътъ си стойностьта на имота въ врѣмето на отварянието наследството.

Правилото на чл. 267 е строго логическо последствие отъ избирателното право, което е предоставено на надарения отъ чл. 265. И наистина, ако зависи отъ волята на надарения да привнесе даръть въ натура или чрезъ прехващание, той, като отчуждава имота, съ това изявява своето *желание* да не го привнесе въ натура, понеже такова привнасяние е невъзможно, щомъ имота премине върху трете лице.

Сѫщото е и при ипотеката, която, като облага имота съ реално задължение, намалява правата на собственность върху ипотекарния имотъ[1]). Освенъ това, нашия законодатель съ предвижданието и ипотеката е искалъ да запази правата и на ипотекарнитѣ кредитори.

Французкия законъ предвижда случая, само когато имота е отчужденъ, а не и когато е ипотекиранъ.

Ако имота е отчужденъ подъ едно прекратително условие, приложимъ ли е чл. 267? Ако при отварянието на наследството прекратителното условие е настѫпило и вследствие на това отчуждението се развали въ полза на надарения, то правилото на чл. 267 е приложимо. Но, ако прекратителното условие още не е настѫпило, то правилото на чл. 267 е неприложимо. Да се обяснимъ съ примѣръ. Надарения продава подарения имотъ *съ право на искупуване* за единъ срокъ отъ три години. Приложимо ли е правилото на чл. 267 въ случая? Това зависи отъ настѫпването на условието. Ако при отварянието на наследството срока за искупването е настъпилъ, и ако надарения продавачъ е заплатилъ стой-

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 163.

ността на имота на купувача, то правилото се прилага; ако ли пъкъ срокътъ за искупуването не е настжпилъ въ деньтъ на дарителевата смърть, то чл. 267 е неприложимъ.

Ако на наследника сж подарени нѣколко недвижими имоти и той е продалъ или ипотекиралъ само нѣколко отъ тѣхъ, то имали право да привнесе останалитѣ въ натура, а другитѣ чрезъ прехващание? Не, изборното право е недѣлимо. Надарения е длъженъ да привнесе *всичкитѣ* подарени имоти въ натура или чрезъ прехващание[1]).

Правилото на чл. 267 приложимо ли е въ случая, когато надарения е *размѣнилъ* недвижимия имотъ съ другъ недвижимъ имотъ? Този въпросъ е споренъ. Едни казватъ, че надарения наследникъ има право да привнесе получения въ замѣна имотъ въ натура, а други отричатъ това право на наследника[2]). Ние мислимъ, че привнасянието имота въ *натура* изисква привнасянието на *сжщия* имотъ, който е билъ подаренъ, а не другъ имотъ, който го е замѣнилъ. Щомъ самия подаренъ имотъ е излѣзълъ, по какъвто и да начинъ, отъ имуществото на надарения, привнасянието става чрезъ прехващание.

Но, ако подарения имотъ, напримѣръ кжщата, е загиналъ и надерения построи сжщата кжща отъ ново, то, макаръ новопостроената кжща и да не е *сжщата*, тя може да бжде привнесена въ *натура*. Вѣрно е, че кжщата е *друга* вече, както бѣше *друга* и при замѣната; но замѣната е единъ видъ *отчуждение* на имота. Получената въ замѣна кжща се приравнява къмъ стойността на дадената въ замѣна.

Какъ трѣбва да се постжпи въ случая, когато надарения е създалъ върху подарения имотъ единъ сервитутъ? Може ли надарения да го привнесе въ натура, но обрѣменъ съ тяжестьта на сервитута? Споредъ чл. 273 имота се привнася въ натура *очистенъ* отъ всички *тяжести*, създадени отъ надарения. Не ще съмнение, че, ако надарения не може да освободи имота отъ сервитута, който е една тяжесть върху имота, привнасянието ще стане чрезъ прехващание, защото сервитута, както и ипотеката, намаляватъ правото на собственость.

---

[1]) Ricci, loc. cit.

[2]) Laurent. t. XI, n° 13, p. 19. — Dalloz, *Succes*, n° 1285.

Закона не различава, дали отчуждението на надарения имотъ е възмездно или безвъзмездно. Все едно! Надарения можеше даже да подари другиму надарения имотъ и е длъженъ да привнесе чрезъ прехващание.

Чл. 268[1]).

Привнасянието чрезъ прехващание на дѣлътъ става, като се има предъ видъ стойностьта на недвижимия имотъ въ врѣмето на отварянието на наследството.

Когато привнасянието на недвижимия имотъ става чрезъ прехващание, съгласно членове 265 и 267, то надарения привнася онази стойность, която недвижимия имотъ има *при отварянието на наследството*. Безъ текста на чл. 268 би възникнали голѣми спорове върху въпроса, коя цѣна трѣбва да привнесе надарения вместо недвижимия имотъ, както отъ страна на наследницитѣ, така и отъ страна на кредиторитѣ на наследството. Така, ако надарения имотъ се намира въ ржцѣтѣ на дарения наслѣдникъ и следъ отварянието на наследството, изяви желание да го привнесе чрезъ прехващание, той е длъженъ да прехване на дѣлътъ си стойностьта, която имота има *въ врѣмето на отварянието на наследството*.

Сжщата стойность се привнася и когато подарения имотъ е отчужденъ или ипотекиранъ.

Прочее, закона не обръща внимание на стойностьта, която имота е ималъ при подаряването, нито на получената отъ отчуждението стойность. Надарения може да отчужди имота бозвъзмездно, и пакъ е длъженъ да привнесе; той може да го отчужди възмездно и да получи много повече отъ стойностьта, която имота е ималъ при отварянието на наследството; въ такъвъ случай ще си удържи излишека.

Трѣбва, обаче, да се прави разлика, да ли отчуждението на имота е направено *доброволно* или е *принудително*. И между това последното тоже трѣбва да се прави различие: да ли имота е отчужденъ за *обществена полза*, или е продаденъ на публиченъ търгъ *за дългъ на надарения*. Въ първия случай, наследника е длъженъ да привнесе само онази

---

[1]) С. It. 1017; С. N. 860.

сума, която той самъ е получилъ за отчужденито[1]), макаръ тази сума и да е по-малка отъ стойностьта на имота при отварянието на наследството, защото сжщата сума щѣше да получи и самъ наследодателя, ако бѣше живъ. Въ втория случай се привнася стойностьта, която имота е ималъ при отваряние на наследството[2]), защото наследника е станалъ причина да се продаде имота за по-малка стойность.

Привнасянието чрезъ прехващание представлява мжчнотии, когато надарения наследникъ е несъстоятеленъ да заплати стойностьта на отчуждения имотъ. Какъ да се постжпи въ такъвъ случай? Сънаследницитѣ на надарения иматъ ли право на ревандикационенъ искъ срещу третитѣ лица, които сж придобили имота?

Не ще съмнение, че, когато надарения е билъ окончателенъ собственикъ и въ качеството си на такъвъ е продалъ имота, купувача е добилъ едно безвъзвратно право и не може да се иска отъ него да повърне имота, понеже надарения наследникъ-продавачъ излѣзълъ несъстоятеленъ и не може да привнесе стойностьта на имота.

Но, ако надарения е билъ собственникъ подъ едно прекратително условие, съгласно чл. 267, ако е продалъ имота преди отварянието на наследството, и ако е несъстоятеленъ да привнесе стойностьта, могатъ ли купувачитѣ да се преследватъ съ ревандикационенъ искъ, основанъ на правилото *Soluto jure dantis, solvitur jus accipientis?* И този въпросъ се разрешава въ отрицателенъ смисълъ, защото споредъ закона привнасянието на имота въ *натура* може да се иска съгласно чл. 267, само ако не е отчужденъ. А щомъ привнасянието въ натура не може да се иска, то нѣма мѣсто и за ревандикационенъ искъ срещу третитѣ приобретатели, защото предмѣта на ревандикацията е да се привнесе имота въ натура; прочее, тя би произвела, по другъ начинъ, това действие, което законодателя не е искалъ да допусне—привнисание имота въ натура[3]).

---

[1]) Delvincourt, t. II, p. 131. — Chabot, sur l'art, 860, n° 4. — Duvergier sur Toullier, t. II, n° 493. — Demante, t. III, n° 295 bis. — Demolombe, t. XVI, n° 523. — Masé et Vergé, sur Zachariae, t. II, § 221 ter. — Aubry & Rau, t. VI, § 634.— D. P. 1876. 1. 498.

[2]) Poujol, t. II, n° 4. — Borsari, t. III, § 2161.

[3]) Chabot, t. II, p. 518.

Но отъ това правило има едно изключение, което се прилага, когато стойностьта на отчуждения имотъ надминува располагаемата часть на дарителя въ минутата на неговата смъртъ. За привнасянието на излишека може да се заведе ревандикационенъ искъ срещо третитѣ лица, съгласно чл. 343.

При правилото и при изключенито трѣбва да се обръща внимание на следующето:

1-о ако стойностьта на отчуждения недвижимъ имотъ е по-долня или е равна, било на располагаемата часть, било на наследствената часть, която се пада на надарения отъ наследството на дарителя, то сънаследницитѣ на надарения нѣматъ никакъвъ интересъ да завеждатъ ревендикационенъ искъ срещу третитѣ приобретатели, макаръ надарения и да не може да привнесе стойностьта на недвижимия имотъ; тѣ прехващатъ тази стойность срещу дѣлътъ му, или пъкъ зематъ отъ наследството, съгласно чл. 244, други недвижими имоти отъ сжщото естество, качество и стойность, като непривнасяния въ натура.

2-о Сжщото е, макаръ стойностьта на отчуждения имотъ и да превишава располагаемата часть, ако тя е по-малка или е равна на пайтъ на надарения. Прехващанието се прави както и въ по-горния случай.

3-о. Ако стойностьта на отчуждения недвижимъ имотъ превишава паятъ на надарения, но не превишава располагаемата часть, той има интересъ да се отрече отъ наследството на дарителя, за да задържи даръть и да не привнася нищо.

Ако, обаче, надарения приеме наследството по причина, че не знае неговото състояние или по друга нѣкоя причина, той трѣбва да привнесе частьта, която превишава дѣлътъ му; и ако надарения е несъстоятеленъ, неговитѣ сънаследници иматъ право за обратенъ искъ срещу третитѣ приобретатели на недвижимия имотъ.

Противъ това право на наследницитѣ за обратенъ искъ се възразява сериозно.

4-о. Ако стойностьта на отчуждения имотъ превишава располагаемата часть и ако пайтъ на надарения е по-малъкъ отъ нея, неговитѣ сънаследници иматъ право за ревандика-

ционенъ искъ срещу третитѣ приобретатели, било че надарения приеме наследството, било че се отрече отъ него [1]).

Чл. 269[2]).

Въ всичкитѣ случаи, пъ полза на надарения се прехващатъ разноскитѣ, направени за подобрението на имуществото, като се има предъ видъ това, съ което стойностьта му се е уголѣмила по врѣмето на отварянието наследството.

Като се задължава надарения да привнесе подарения имотъ, трѣбва да му се признае и правото да иска да му се заплатятъ разноскитѣ, които той е направилъ за подобрението на имота, като се има предъ видъ стойностьта въ врѣмето на отварянието наследството. Отъ това следва, че, ако надарения е похарчилъ 2000 л. за имота, които увеличаватъ стойностьта му, въ врѣме на отварянието наследството, само съ 1000 л., той не може да иска повече отъ 1000 л. Така сѫщо, ако надарения е похарчилъ за подобрението на имота само 1000, но подобрението на имота въ врѣме на отваряние наследството се оцѣни 2000 лева, той има право да получи само 1000 лева; той не може да иска похарчената сумма 2000 лева [3]). Болшинството на авторитѣ исказва това мнение, но има автори, които го не сподѣлятъ и изказватъ противно мнение.

Отъ правилото на чл. 269 следва още, че, ако подобренията на имота загинатъ случайно отъ непреодилима сила, до отварянието на наследството, сънаследницитѣ не сѫ длъжни да плащатъ стойностьта имъ [4]).

Закона говори за онѣзи разноски, които сѫ подобрили имота, отъ което следва, че надарения нѣма право да иска разноскитѣ, които съставляватъ чисто удоволствие, които не увеличаватъ стойностьта на имота. Ако сънаследницитѣ откажатъ да заплатятъ тѣзи разноски, надарения има право да прибере направеното, безъ да поврежда имота, *sine rei detrimento.*

---

[1]) Chabot, t. II, p. 519.

[2]) C. It. 1018; C. N. 186.

[3]) Ricci, t. IV, n° 159, Demolombe, t. XVI, n° 485.

[4]) Ricci, t. IV, n° 162, p. 254, — Borsari t. III, §. 2162, p. 1263.

Надарения не може да иска отъ наследството така сѫщо и разноскитѣ, направени за поддържанието и за ползуванието отъ имота. Тѣ сѫ въ тяжесть на надарения, който се е ползувалъ отъ имота: *sunt onera fructuum*[1].)

Изражението „*въ всичкитѣ случаи*", означава: било че имота се привнася въ натура, било че се привнася чрезъ прехващание.

За да може надарения да иска да му се повърне стойностьта, която подобрява имота, изисква се, тази стойность да е *създадена* отъ него. За това подобрение надарения трѣбва да е положилъ капиталъ или трудъ. Въ противенъ случай, той нѣма право да иска никакво възнаграждение. Напримѣръ, на Х. е подарена една воденица, аркътъ на която трѣбва да се насипе значително за да може да работи. Дохожда единъ порой, който насипва и оправя воденичания аркъ. Въ случай надарения не може да иска да му се заплатятъ 500 лева, които той не е похарчилъ, макаръ и да струва толкова насипванието на аркътъ.

Споредъ правилото на art. 861 отъ френския *Code Civil* разноскитѣ се прехващатъ, като се има предъ видъ стойностьта на имота въ врѣмето *на дѣлбата* (*au moment du partage*) Chabot, казва, че това трѣбва да е редакционна грѣшка, и че по френския кодексъ разноскитѣ трѣбва да се прехващатъ споредъ цѣната по *отварянието на наследството*[2]). А Poujol казва, че нѣма никаква редакционна грѣшка, но че има единъ противенъ принципъ отъ старото право[3]).

Чл. 270[4]).

Трѣбве сѫщо да се смѣтатъ въ полза на надарения необходимитѣ разноски, които той е направилъ за съхранението на нѣщото, ако и да не сѫ го подобрили.

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 494, p. 568. — Chabot, t. II, p. 525. — Dalloz, *Succes*, n° 1269.

[2]) Chabot, t. II, p. 525. — Malpel, n° 282. — Massé et Vergé, t. II, p. 417. — Delvincourt, t. II, p. 335,

[3]) Poujol, t. II, n° 2 pl 255 — Vazeille, sur l'art. 861. — Duranton, t. VII, n° 386.

[4]) C. It — 1019; C. N. 862.

Членъ 269 говори само за полезнитѣ разноски, т. е. за онѣзи, които подобряватъ имота, които уголѣмяватъ неговата стойность; а чл. 270 говори за *необходимитѣ* разноски за съхранение на имота. Наследника, който е направилъ тѣзи разноски, има право да иска да му се заплатятъ даже и въ такъвъ случай, ако тѣ и да не сж подобрили имота, за съхранението на който тѣ сж похарчени.

Закона не опредѣля, кои сж необходимитѣ разноски. Той оставя на интерпретатора да приложи теорията на правото по разнитѣ видове разноски.

Доктрината признава обикновенно три категории разноски.

Първо, *полезнитѣ* разноски, които подобряватъ имота и уголѣмяватъ стойността му. За тѣхъ говори чл. 269.

Второ, *необходимитѣ* разноски, *quae habent in se necessitatem impendendis*, сж онѣзи разноски, безъ които имота би загиналъ, би се повредилъ цѣлъ или отчасти. Като примѣръ на необходими разноски можемъ да посочимъ на разноскитѣ за поправянието на една стѣна, която ще се събори; разноскитѣ за подпирането на единъ бентъ, който ще се скъса отъ водата и други.

За тѣзи именно разноски говори 270.

Третьо, *удоволственнитѣ* разноски, *quae voluptatis causa fiunt*, които се харчатъ само зе удоволствие. Напримѣръ, разноскитѣ за постиланието на градината съ жълтъ пѣсъкъ, разноскитѣ за статуи, фонтани, павилиони и други, които не увеличватъ значително стойността на имота. Надарения не може да иска да му се платятъ тѣзи разноски, но има *jus tollendi, sine rei detrimento.*[1]) Въ силата на това право *jus tollendi* надарения може да си земе статуитѣ, павилиони, стига да не повреди имота, *Sine detrimento.*

Наследството е длъжно да плаща на надарения необходимитѣ разноски, защото тѣ сж похарчени за съхранението на имота, отъ който се ползуватъ всичкитѣ наследници. Ако ги не бѣше направилъ надарения, трѣбваше да ги направи самъ дарителя; иначе, безъ тѣхъ имота е щѣлъ да загине, и въ такъвъ случай всичкитѣ наследници губятъ.

Надарения има право да иска не сумата, която той е изхарчилъ за съхранение на имота, но сумата която е *трѣбвало* да похарчи за тази цель[2]). Така, ако надарения, по

[1]) Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 270.

[2]) Chabot, t. II, p. 258.

своята неопитность, небрежность или погрѣшка е заплатилъ за претръсване керамидитѣ на кжщата два пжти повече, отъ колкото въ действителность струва, той има право да иска само онова, което действително е трѣбвало да се похарчи.

Понеже, съгласно чл. 263, надарения е длъженъ да привнесе плодоветѣ и доходитѣ отъ имота отъ деньтъ на отварянието на наследството, безъ да има нужда за това отъ протесть, то справедливо е, щото и направенитѣ отъ него полезни и необходими разноски да му се заплатятъ по право съ законната лихва отъ деньтъ на отварянието на наследството. Закона нищо не говори по този въпросъ, но правилото на чл. 263 трѣбва да се приложи, по аналогия, и въ случая.

Чл. 271 [1]).

Надарения отъ своя страна трѣбва да дава смѣтка за развалитѣ и повредитѣ, които сж намалили стойностьта на недвижимия имотъ по негова причина или по негова грѣшка и немарливость.

Правилото на чл. 271 опредѣля задълженията на надарения спрямо подарения имотъ. Ние видѣхме, че той има право да иска отъ наследницитѣ да му заплатятъ направенитѣ полезни и необходими разноски за имота. Отъ своя страна надарения е длъженъ да запази имота и да го държи въ исправность, за да може въ случай на нужда да го привнесе въ натура. Това задължение е присжще на качеството му на надаренъ, което качество той доброволно е приелъ, като е приелъ подарения имотъ. Той трѣбва да бди за спазването на имота, както единъ добъръ домакинъ бди за спазването на своитѣ собственни имоти.

Надарения е задълженъ да прави не само необходимитѣ, но и голѣмитѣ поправки, за да може имота да се спазва.

Впрочемъ, надарения е отговоренъ само за онѣзи развали и повреди, които *намаляватъ стойностьта* на имота. За да бжде надарения отговоренъ за тѣзи развали и повреди, изисква се, тѣ да сж причинени по негова вина, или по негова грѣшка и немарливость. Развалянието или повредата,

---

[1]) C. It. 1020; C. N. 863.

причинена не по вината, но по грѣшката и немарливостьта на надарения, не задължава последния. Така, ако имота се развали вследствие на нѣкоя непреодолима сила, надарения не е дължень да отговаря за това разваляние.

Закона говори само за онѣзи развали и повреди, които сж причинени по *личната* вина, грѣшка и немарливость на надарения; но не ще съмнение, че той отговаря така сжщо и за онѣзи развали и вреди, които сж причинени по вината, грѣшката и немарливостьта на онѣзи лица, за които той по закона отговаря. Така напр. мѣръ, ако сдугитѣ на надарения развалятъ имота, то надарения ще отговаря за тѣзи развали, защото господаря отговаря по закона за причиненитѣ отъ неговитѣ слуги повреди.

Споредъ текста на чл. 271 надарения *дава смѣтка* за развалитѣ и повредитѣ на имота. Това означава, че върху дѣлътъ на надарения се прехваща, стойностята на повредата причинена на имота. Надарения отговаря за развалитѣ и повредитѣ, не само когато привнася имота въ натура, но и когато привнасянието се прави чрезъ прехващание. Да се обяснимъ съ примѣръ.

Да предположимъ, че надарения е занемарилъ да поправи една падающа стѣна; стѣната се събаря и повлича подире си разрушението на цѣлия оборъ, Въ случая, ако надарения привнесе имота въ натура, е длъженъ да заплати на наследството и стойностьта на обора, съ която той намалява стойностьта на цѣлия подаренъ имотъ, като се прави оцѣнка по стойностьта, която имота има въ врѣмето на отварянието на наследството. Заплащанието, разбира се, ще стане чрезъ прехващание, т. е. върху дѣлътъ на надарения ще се прехване стойностьта на обора.

Както се вижда, тука е въпросъ за *голѣмитѣ поправки*. Надарения задълженъ ли е тъй сжщо за повредитѣ на имота, които сж причинени отъ неизвършване на голѣми поправки.

Отговора трѣбва да е утвърдителенъ, защото ние видѣхме отъ предшествующия членъ, че надарения е отговоренъ за повредитѣ, които сж намалили стойностьта на недвижимия имотъ по негова причина, грѣшка или немарливость. Той е длъженъ да прави *необходимитѣ* разноски за поддържанието на имота. А голѣмитѣ поправки (*les grosses*

réparations) влизатъ въ *необходимитѣ* разноски; прочее, той е дълженъ да ги прави; следователно, ако пропусне да ги направи, той е дълженъ да понесе загубата, която тази небрежность може да причини.

Отъ друга страна пъкъ тѣзи разноски не сж въ тяжесть на плодоползувателя; но надарения нѣма само едно обикновенно плодоползуване, понеже има право да продава.

Плодоползувателтъ може да се обърне къмъ собственника за голѣмитѣ поправки; но къмъ кого би могълъ да се обърне надарения? Той не може да се обърне къмъ дарителя, защото този последния е престанелъ, отъ момента на подаряването, да е собственикъ, той не може да се обърне и къмъ предполагаемитѣ наследници на дарителя, защото тѣ нематъ никакво право върху имота до тогава, до когато не е отворено наследството на дарителя. При това положение самъ надарения е натоваренъ съ тѣзи поправки, защото той е собственикъ до смъртьта на дарителя и е дълженъ да повърне тази собственность само въ момента на наследстоотварянието.

Повредитѣ на недвижимия имотъ трѣбва да се оцѣнятъ по тѣхната цѣна въ врѣмето на отваряние наследството. Дължимитѣ на наследството, на това основание, обезщетения се оцѣняватъ по тази епоха.

Въ какво се състоятъ голѣмитѣ поправки? Споредъ чл. 108 отъ закона за Имущ. и Собст. за голѣми поправки се считатъ поправкитѣ на дебели стѣни и на сводове, промѣняването на греди, подновяването въ цѣлость или въ значителна часть на покриви, подове, на бентове, на водопроводи, на подпорни или оградителни стѣни.

Всички други поправки сж поправки за поддържание.

Тъй сжщо, ако надарения привнесе имота не въ натура, но чрезъ прехващание, то върху дѣлътъ на надарения ще се прехване стойностьта на неповредения имотъ плюсъ стойностьта на обора; така щото върху дѣлътъ на надарения ще се прехване такава сума, която е равна на стойностьта на цѣлия имотъ, като е да не билъ повреденъ.

Другъ примѣръ. Да предположимъ, че подарения имотъ е една кжща, която изгаря по невнимание на надарения. Следъ пожара последния продава само мѣстото за 5000 лева.

Ако мѣстото заедно съ къща е струвало 15000 лева, надарения е длъженъ да привнесе тази сума.

Чл. 272[1])

Въ случай, когато недвижимия имотъ е отчужденъ отъ надарения, подобренията или развалитѣ, направени отъ приобретателя, трѣбва да се прехващатъ съобразно съ тритѣ предидущи членове.

Чл. 272 говори само за случая, когато надарения е отчуждилъ подарения имотъ и когато привнасянието става чрезъ прехващание върху дѣлътъ му отъ стойностьта на имота по врѣмето на отварянието наследството.

Надарения, като собственникъ на имота, може свободно да го продаде преди отварянието на наследството на трето лице, което може, до отварянието на наследството, да направи разноски, които уголѣмяватъ стойностьта на имота, или пъкъ може да му причини такива повреди, които намаляватъ неговата стойность.

Понеже тѣзи подобрѣния или повреди на имота ще сжществуватъ въ времето на отварянието наследството, *когато* надарения ще трѣбва да привнесе стойностьта, която имота има именно въ това време, то се пита: макаръ имота и да е излѣзълъ отъ имуществото на надарения, и се намира въ ржцѣтѣ на третия приобретатель, макаръ този последния и да е автора на подобрѣнията или повредитѣ, какво трѣбва да привнесе надарения — само стойностьта на имота ли плюсъ стойностьта на подобрѣнията или стойностьта на имота минусъ стойностьта на подобрѣнията; само стойностьта на повредения ли имотъ или стойностьта на повредения имотъ плюсъ стойностьта на повредитѣ?

Надарения не може да предаде на купувача повече права отъ онѣзи, които той самъ има, или по-скоро продажбата не трѣбва нищо да измѣни, по отношение къмъ неговитѣ сънаследници за опредѣляние стойностьта на привносимия недвижимъ имотъ; всичко направено отъ приобре-

---

[1]) C. It. 1021; C. N. 864.

тателя, по отношение къмъ тѣхъ, се смятря да е направено отъ самия надаренъ, вследствие на това всякога трѣбва да се счита, че направенитѣ отъ приобретателя *увеличение* на *стойностьта* на имота, чрезъ полезнитѣ разноски и *намаление стойностьта* на имота чрезъ развалитѣ и повредитѣ сж направени отъ самия надаренъ. Следователно, щомъ направенитѣ отъ приобретателя *увеличение* или *намаление* стойностьта на имота се смятрятъ, като направени отъ самия надаренъ, то ще се прилагатъ онѣзи правила отъ закона, които са установени за случая, когато имота не е отчужденъ. [1])

Да обяснимъ мисъльта си съ примѣръ.

Да предположимъ, че надарения Х. продава подарения имотъ на У. Този последния прави такива разноски, които увеличаватъ стойностьта на имота съ 1500. Какво трѣбва да привнесе надарения Х.? Той трѣбва да привнесе стойностьта на подобрѣния имотъ, която той има въ деньтъ на дарителевата смъртъ минусъ 1500 лева. Така щото, ако подобрения имотъ струва 11500 л., Х. ще трѣбва да привнесе 11500—1500=10,000 лева. Или съ думитѣ на закона: въ полза на надарения Х. ще се прехванатъ разноскитѣ, които приобретателя У. е направилъ за подобрѣнието на имота, и които сж увеличили стойностьта му (чл. 269).

Другъ примѣръ. Приобретателя У. направилъ 1000 лева *необходими* разноски за спазване на имота. Тѣзи разноски, макаръ и да сж изхарчени отъ приобретателя, ще се прихванатъ въ полза на надарения Х. (чл. 270).

Трети примѣръ. Да предположимъ, че приобретателя У. е повредилъ имота, че причиненитѣ отъ него повреди, въ деньтъ на дарителевата смъртъ, се оцѣняватъ на 2000 лева. Въ такъвъ случай надарения Х. ще бѫде дълженъ да заплати на наследството стойностьта на имота плюсъ повредитѣ 2000 лева, макаръ тѣ и да сж причинени не отъ него, но отъ приобретателя У. (чл. 271).

И така, направенитѣ отъ приобретателя *полезни и необходими* разноски се прехващатъ въ *полза* на надарения; направенитѣ отъ приобретателя повреди и развали на имота се прехващатъ въ *тяжесть* на надарения.

---

[1]) Poujol. t. II, n° 6, p. 223 — Chabot, t. II p. 530. — Ricci, t. IV, n° 163, p. 257.

Но това не означава, че купувача У. има право да иска отъ надарения спечеленитѣ чрезъ него полезни и необходими разноски, или пъкъ че е отговоренъ спрямо него или спрямо наследницитѣ за развалитѣ или повредитѣ [1]).

Чл. 273 [2]).

Когато привнасянието се прави въ натура, имотитѣ се присъединяватъ къмъ масата на наследството свободни и очистени отъ всички тяжести, създадени отъ надарения,

Видѣхме по-рано, че привнасянието може да бѫде искано въ натура, когато нѣма въ наследството други имоти отъ сѫщото естество, стойность и качество (чл. 266). Въ този случай имотътъ се присъединява къмъ наследствената маса свободенъ и очистенъ отъ всички тяжести създадени отъ надарения.

Подъ думата *тяжести*, закона разбира ипотеката, сервитута и правоползуването.

Закона не употрѣбява изражението „*имота се привнася*", но казва „имотитѣ *се присъединяватъ* къмъ масата на наследството". Какво означава това изражение? Ние видѣхме, че въ упоменатия случай надарения става собственникъ подъ разтварително условие, че, ако подарения имотъ не е отчужденъ, то даритъ се развалятъ въ момента на отваряне наследството, че, въ такъвъ случай надарения се смѣта да не е билъ никога собственникъ, но само владѣтель на имота: че, послѣдователно, той дължи да привнесе имота въ натура.

Ако надарения не е билъ окончателенъ собственикъ на надарения имотъ, то създадената отъ него ипотека се отнѣмва и имота се присъединява къмъ наследството свободенъ и очистенъ отъ нея.

Но гдѣ е основанието за отмѣняването на вписаната отъ надарения ипотека? Това основавние лѣжи въ чл. 6 отъ закона за ипотекитѣ, който гласи: „лицата, които иматъ възъ недвижимия имотъ *ограничени права*, могатъ да ипотекиратъ само въ границитѣ на своитѣ права." Подъ думитѣ *ограничени права* въ главния тѣхенъ смисълъ се разбира *правоползуване, голa собственость* и други.

[1]) Chabot, t. II, p. 503, n° 2.
[2]) C. N. 865.

Но изражението *ограничени* права трѣбва да се разбира и въ смисълъ на *условни* права. Прочее, ако лицето, което е ипотекирало имота, е неговъ собственикъ подъ едно *прекратително* условие, то и ипотеката *се унищожава*, щомъ въ силата на това условие ипотекиращия престане да е собственикъ на ипотекираия имотъ.

Ние мислимъ, че нашия законодатель въ чл. 6 отъ закона за ипотекитѣ е възпроизвелъ, въ неточна форма, правилото на art 2125 отъ френския *Code Civil*, който гласи следующето: „Ceux qui n'ont sur l'immeble qu'un droit suspendu par une condition, *ou résoluble dans certains cas*, ou sujet à rescision, ne peuvent consentir qu'une hypotéque soumise aux mêmes condetions ou à la même rescision".

Въ чл. 716 отъ законопроекта на Министерството на Правосъдието отъ 1892 г. за ипотекитѣ е прокаранъ сѫщия принципъ. Този членъ гласи: „Тѣзи които иматъ върху недвижимото имущество едно право, което е преустановено отъ едно условие, или което зависи отъ единъ актъ, който може да бѫде унищоженъ, не могатъ да установятъ освенъ ипотека, която е подчинена на сѫщитѣ случайности, съ изключение случая, въ който закона изрично разпорежда, че прекращението или унищожението нѣма дѣйствие въ ущърбъ на трети лица". Този членъ е буквалентъ преводъ отъ art 1976 отъ италиянския *Codice Civili*.

Сѫщия членъ, съ малки изменения въ превода, срещаме и въ *законопроекта за вписванията въ публичнитѣ регистри за привилегиитѣ и ипотекитѣ* отъ 1897 г.

Ето го: „Чл. 45. — Тѣзи, които иматъ върху недвижимото имущество право, което е поставено въ зависимость отъ известно условие, или което може да бѫде уничтожено въ нѣкои случаи, или което зависи отъ единъ актъ, който може да бѫде унищоженъ, могатъ да установятъ само таквази ипотека, която е подчинена на сѫщитѣ условия, съ исключение на случая, когато законътъ изрично разпорежда, че прекращението или унищожението нѣма действие въ вреда на трети лица. Ит. 1976)".

Това бѣше нашето мнѣние при стария законъ за ипотекитѣ. Днесъ е въ сила закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ отъ 1908 год., чл. 31 отъ който замѣсти чл. 6 отъ стария законъ. Нека отбелѣжимъ че чл. 31 отговаря на art 1976 отъ Итал. *Codice Civile* и art 2125 отъ *C. Napoléon*.

Слѣдъ основателно проучвание на въпроса за действителностьта на ипотеката на надарения имотъ ние трѣбва да измѣнимъ отъ първото си мнение онова, което трѣбва да се измѣни. *Mutatis mutandis*. А това измѣнение е, че всичко, което сме казали и което ще прибавимъ по въпроса, се отнася само до ипотекирането на такъвъ подаренъ имотъ, който трѣбва да се привнесе или, по-добрѣ казано, даренето на който трѣбва да се *намали*, като привишающъ

разполагаемата часть (чл. 338), защото само въ този случай привнисанието или *намален ето* ще стане въ *натура*, за каквото привнисание говори чл. 273. И наистина, ако даренето на ипотекирания имотъ не превишава разполагаемата часть, привнисанието ще стане чрезъ *прехващане*, а не въ натура (чл. 267).

И така, правилото на чл. 273 не е друго нищо, освѣнъ приложение на този принципъ. То опредѣля *действието* на привнасянието въ натура спрямо *трети лица*.

Кредиторитѣ на надарения трѣбва да знаятъ, че неговата собственность върху ипотекарния имотъ е или може да бѫде *прекращаема*, ако въ наследството нѣма други имоти отъ подобно естество, стойность и качество; че въ такъвъ случай земената отъ тѣхъ ипотека се простира въ размѣра *на ограниченитѣ* права на надарения; че, щомъ се прекрати собственността на надарения върху подарения имотъ, прекратява се по закона и земената отъ тѣхъ върху него ипотека.

Кредиторитѣ трѣбва да знаятъ, че, щомъ се унищожи правото на дающия ипотеката, унищожава се правото на този, който приема.

По този въпросъ *Pothier* пише следующето: „Когато подарения на едно отъ дѣцата имотъ е действително привнесенъ отъ него и се падне въ паятъ на другиго отъ неговитѣ сънаследници, действието на привнасянието е, че правото, което надарения еималъ въ привнесения отъ него имотъ, се унищожава; че имота се смѣта да е на наследството на дарителя, като че ли никога да не е билъ подаряванъ; че сънаследника, въ паятъ на когото се е падналъ привнасяния имотъ, се счита да е наследилъ този имотъ на умрѣлия, като че ли той да не е принадлѣжалъ никога на брата му, който го е привнесълъ, а следователно наследва го безъ никаква ипотекарна тяжесть и безъ никаква тяжесть отъ реални права, които привносящия имота надаренъ е могълъ да създаде, Тѣзи реални и ипотекарни права се унищожаватъ въ този случай по сѫщия начинъ, по който се унищожава и правото на надарения, който ги е създалъ, споредъ правилото, *soluto jure dantis, solviiur jur accipientis*[1])".

[1]) Pothier, *Succes*, chap IV, art. II, § VIII.

Не ще съмнение, че привнесения въ натура недвижимъ имотъ може да се продаде на публиченъ търгъ, съгласно чл. 241 и да остане върху едного отъ наследницитѣ, и въ такъвъ случай ипотеката се унищожава.

Ако привнесения имотъ се падне въ паятъ на другъ наследникъ, а въ паятъ на надарения се падне другъ недвижимъ имотъ, то ипотеката не минава ли върху този последния?

Споредъ закона за Ипотекитѣ договорната ипотека е *специална*, т. е. тя се установява върху единъ или нѣколко имоти, *по настоящемъ* принадлежащи на длъжника, естеството, положението, подробното описание на които трѣбва *специално* да сж означени въ заявлението до нотариуса. Нашия законъ не позволява *обща* ипотека на всичкитѣ настоящи или *бждщи* имоти. Щомъ, прочее, ипотеката върху подарения имотъ се унищожи, защото се е унищожило правото на надарения върху имота, то тя не може да премине ipso jure върху другия недвижимъ имотъ, който се е падналъ на привносителя, защото тя е била специално привързана само къмъ привнесения имотъ; за да премине върху другия имотъ, изисква се ново условие[1]).

При прилагането на чл. 273 може да възникне следующия въпросъ: ако при дѣлбата на наследството ипотекирания недвижимъ имотъ, привнесенъ въ натура, се падне въ дѣлътъ на надарения, или пъкъ последния го купи на публиченъ търгъ, то кредиторитѣ губятъ ли пакъ ипотеката, която тѣ бѣха зели върху този имотъ преди дарителевата смъртъ? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ на два лагера. Единия лагеръ е на мнение, че ипотеката, веднажъ унищожена, не може да оживѣе само за това, че ипотекарния имотъ се повръща отново у надарения. Една ипотека, веднажъ погасена, не може да оживѣе, но може само да бжде *подновена*. Това мнение се поддържа отъ доста знименити автори[2]).

Другия лагеръ изсказва мнение, че закона изисква привнисанието на недвижимия имотъ чистъ и свободенъ отъ всякакви тяжести само въ интереса на сънаследницитѣ на надарения, и че, слѣдователно, не може да се предполага, че

---

[1]) Chabot, t. II, p. 536.

[2]) Toullier, t. IV, n° 490. — Duranton, t. VII, n° 404. — Le Sellyer, t. III, n° 1558. — Malpel, n° 281.

той е искалъ да освободи надарения лично и само въ неговия интересъ отъ взетитѣ задължения и отъ създаденитѣ отъ него тяжести върху недвижимия имотъ, на който той става окончателенъ собственникъ до деньтъ на дарителевата смърть. Надарения е владѣлъ имота, като авансъ срещу наследството. а следъ това, по дѣлбата, той го държи, като собственникъ; прочее, неговата собственность върху имота отъ деньтъ на дарението не е била унищожавана въ действителность, нито пъкъ спряна поне за минута; тя всякога е била въ неговитѣ ржцѣ. Съ една дума, действието на привнасянието напълно се заличава отъ действието на дѣлбата и ретроажира до минутата, въ която се захваща задължението за привнасяние[1]).

Послѣдното мнение ни се вижда по-основателно; то се поддържа отъ болшинството на авторитѣ. И ние се присъединяваме къмъ него.

Членъ 273, както забелѣжихме, е заетъ отъ art. 865 отъ *Code Civil*; но нашия законодатель е приелъ само първата половина отъ този art. Втората му половина която нашия законодатель е изоставилъ, гласи: „mais les créanciers ayant hypothéque peuvent intervenir an partage, pours 'opposer á ce que le rapport ne se fasse en fraude de leurs drolis (но ипотекарнитѣ кредитори могатъ да встжпятъ въ дѣлбата за да въспрепятствоватъ да не би привнасянието да се направи въ ущърбъ на тѣхнитѣ права"). Какво е било намѣрението на нашия законодатель съ изоставението на процитираната половина отъ art. 865? Да ли съ това той не е искалъ да постанови противоположенъ принципъ, т. е да *не позволява* на ипотекарнитѣ-кредитори да встжпятъ въ дѣлбата за да защищаватъ своитѣ права? Въ краткитѣ забелѣжки по приготовителнитѣ работи върху закона за наследството и отъ разисквания въ кодификационната комисия намираме слѣдующето; „Понеже чл. 291 (art. 882 C. Civil) освятява единъ принципъ, въ силата, на който заемодавцитѣ на единъ съдѣлитель, да не би *дѣлбата* да бжде направена въ ущърбъ

---

[1])Dalloz, *Sucses*, n° 1286. — Laurent, t. XI. n° 24. — Demante, t. III, n° 198 bis III. — Ducaurroy, Bonnier et Rostain, t. II, n° 731. — Demolombe, t. XVI, n° 509. — Aubry & Rau, t. VI, § 634. — Huc, t. V, n° 385, — Thiry, t. II, no 218, — Hureaux, n° 195.

на тѣхнитѣ права, могатъ да заявяватъ на сѫдътъ, щото да не се пристѫпва къмъ нея безъ тѣхното присѫтствие: понеже втората частъ отъ art. 865 не е друго нищо освѣнъ приложение на горния принципъ въ конкретенъ случай, то, за да се избѣгнатъ повторенията на единъ сѫщи принципъ, втората часть отъ art. 865 се изоставя. Ипотекарнитѣ кредитори ще могатъ да встѫпатъ въ дѣлбата за да възпрепятствоватъ да не би привнасанието да се извърши въ ущърбъ на тѣхнитѣ права, съгласно чл. 291 (art. 882 C. Civil)".

Тази кратка забелѣжка, извлечена отъ приготовителнитѣ работи по закона, ясно показва, какво е било намѣрението на авторитѣ на нашия законъ за наследството; а това е било и намѣрението на нашия законодатель.

И така, ипотекарнитѣ кредитори могатъ да встѫпятъ въ дѣлбата на наследството, съгласно чл. 291, за да възпрепятствоватъ да не би дѣлбата въобще, и привнасанието, като стадиумъ отъ дѣлбата, въ частность, да се извършатъ въ ущърбъ на тѣхнитѣ права.

Какви свои права могатъ да защищаватъ ипотекарнитѣ кредитори? Тѣзи права сѫ различни, а ние ще изброимъ само по-главнитѣ.

Ако надарения не е дълженъ да привниса по разни причини, или не е дълженъ да привнесе *въ натура*, било че е освободенъ отъ привнасание въ натура (чл. 258), било че въ наследството има подобни имоти (чл. 266). кредиторитѣ могатъ да се въспротивятъ до се привнесе ипотекираният тѣмъ имотъ въ натура.

Ипотекарнитѣ кредитори иматъ интересъ, ако имота е привнесенъ въ натура, да искатъ, ако това е възможно, щото въ дѣлътъ на привносительтъ да се турятъ други недвижими имоти, върху които тѣ да могатъ да зематъ незабавно нова договорна или сѫдебна ипотека.

Тѣ могатъ да бдѫтъ да не се дробятъ при дѣлбата цѣлитѣ участъци земя (чл. 246).

Съ една речь ипотекарнитѣ кредитори могатъ да се противятъ на всичко, било въ приготовителнитѣ операции за дѣлбата, било въ самата дѣлба, което се прави въ ущърбъ на тѣхнитѣ права[1]).

---

[1]) Chabot, t. II, p. 537. — Laurent, t. XI, n° 24 p. 29. — Poujol, t. II, n° I, p. 225.

Чл. 274[1]).

Ако даръть, направенъ на единъ нисходящъ наследникъ съ освобождение отъ привнасяние, е недвижимъ имотъ и превишава разполагаемата часть, то надарения е дълженъ да привнесе имота въ натура или да го държи цѣлъ съгласно правилото, установено въ чл. 111.

Общото правило е, че всяко дарение на единъ недвижимъ имотъ, което превишава разполагаемата часть, се смѣта като не станало, и излишека трѣбва да се повърне. Но въпроса е: какъ да се повърне, какъ да се привнесе — *въ натура* ли, или чрезъ прехващание? Този е въпроса, който разрѣшава чл 274. Закона предвижда двѣ хипотези: превишающата часть се привнася или *въ натура*, или се удържа цѣлия имотъ, съгласно правилото на чл. 111.

Текста на чл. 274 препраща въобще къмъ правилото установено въ чл. 111; ние, обаче, сме длъжни да забелѣжимъ, че се постжпва съгласно последната алинея на чл. 111, защото тя предвижда хипотезата, въ която завѣтника или респективно надарения е отъ категорията на онѣзи, които иматъ право на законна часть, между които именно и става привнисанието.

Ние видѣхме въ чл. 265, че привнисанието на недвижимия имотъ става или въ натура, или чрезъ прехващание, *по желанието* на привносителя, а пъкъ чл. 274 въ свързка съ чл. 111 *задължава* надарения да привнесе въ натура. Прочее, да ли правилото на чл. 274 не е едно изключение отъ причципа въ чл. 265? Или пъкъ, то е само едно обяснение на принципа въ чл. 265 въ смисълъ, че изборното право е отстжпено само за онѣзи имоти, които съставляватъ разполагаемата часть? Ние мислимъ, че правилото на чл. 274, установява едно ново начало, че излишека, който надминува разполагаемата часть *всякога* се привнася *въ натура*, защото дарителя не е ималъ право да го отчуждава, чрезъ дарение, *безвъзвратно*[2]).

И така, правилото на чл. 111, постановява, че, ако, даръть *не превишава* разполагаемета часть плюсъ законната

---

[1]) C. It. 1022; C. N. 866.
[2]) Borsari, t. III, § 2166. p. 1268. —Chabot, t. II, 521.

часть на надарения, той може да задържи цѣлото имущество. Това е твърде понятно: дарителя може всѣкога да подарява располагаемата часть *безвъзвратно* на едного отъ своитѣ низходящи наследници, законната часть на когото по право, по закона, се счита тоже негова. Следователно, тѣзи двѣ части — располагаемата и законната — надарения всѣкога има право да задържи, като безвъзвратенъ собственникъ. Но, щомъ стойностьта на даръть надминува стойностьта на располагаемата часть плюсъ законната часть на надарения, той вече подпада подъ категорията на чуждитѣ лица, на които наследодателя е подарилъ единъ имотъ, съ който той не е могълъ да разполага, и който по закона не се пада на надарения.

Въ такъвъ случай се постжпва споредъ правилото, установено въ първата и втората алинея на чл. 111.

Да разяснимъ мисълтьта си за всичкитѣ възможни случаи съ примѣри,

I. Когато стойностьта на подарения имотъ не надминава стойностьта на располагаемата часть плюсъ стойностьта на законната часть на надарения. Да предположимъ, че бащата Х. оставя четири дѣца А., Б., В. и Г; на А. подарилъ единъ недвижимъ имотъ отъ стойность 15,000 лева. Какъ трѣбва да се постжпи въ случля? Даръть, направенъ на А., надминува располагаемата часть, която е 10,000 лева съ 5,000 лева; но понеже стойностьта на подарения имотъ не надминува стойностьта на располагаемата часть и стойностьта на законната часть на надарения, които сж 10,000 располагаема плюсъ 7,500 лева законна часть = 17,500 лева, то надарения има право да задържи цѣлия имотъ и да получи отъ наследственната маса още 2,500, лева така щото ще получи 15,000 плюсъ 2,500 = 17,5000 лева.

II. Когато стойностьта на подарения имотъ е равна на стойностьта на располагаемата часть плюсъ стойностьта на законната часть на надарения, последния има право да задържи цѣлото недвижимо имущество. Така, ако земемъ горния примѣръ, и ако предположимъ, че стойностьта на подарения имотъ е 17,500 лева, то тази сума е равна на стойностьта на располагаемата часть 10,000 плюсъ стойностьта на законната часть 7,500 лева.

III. Когато стойностьта на подарения имотъ надминува стойностьта на располагаемата часть плюсъ стойно-

стьта на законната часть на подарения само съ една четвъртъ, той има право да задържи цѣлото имущество, като възнагради съ пари всичкитѣ си наследници. Да земемъ пакъ горния примеръ и предположимъ, че подарения на А. имотъ струва 21,875. Въ случая стойностьта на имота, 21,875 лв. надминува стойностьта на располагаемата часть 10,000 лева плюсъ стойностьта на законната часть 7,500 = = 17,500 само съ една четвъртъ, т. е. съ $^1/_4 \times 17{,}500 = 4875$. (17,500 + 4,375 = 21,875). Прочее, А. може да задържи цѣлото имущество, като заплати на Б., В. и Г. 4,375 лв. Но има право да привнесе и цѣлия имотъ въ натура, като поиска стойностьта.

Quid съ повече отъ една четвъртъ, — надарения е длъженъ *да остави цѣлото имущество на своитѣ сънаследници, като си запази правото да иска стойностьта на располагаемата часть*, въ случая 10,000 лева и като си получи законната часть 7,500 лева, а всичко 17,500 лева.

По голѣми аналогически подробности, читателитѣ ще намѣрятъ при коментиранието на чл. 111.

Правилото на чл. 274 се прилага и въ случая, когато надарения е освободенъ отъ привнасяние въ натура и задълженъ да привнесе известна стойность, понеже и освобождението отъ привнисание въ натура е валидно само до размѣра на располагаемата часть[1]).

Какъ трѣбва да се постжпи, ако подареното имущество стойностьта на което надминува стойностьта на располагаечасть, е продадено? Може ли въ такъвъ случай да се приложи правилото на чл. 267?

Понеже наследодателя не е ималъ право да располага съ законната часть, то подарението й е недействително, и въ такъвъ случай сънаследницитѣ на надарения иматъ право на ревандикационенъ искъ противъ третия приобретатель съгласно чл. 343. Но приобритателя може да имъ противопостави правилото на чл. 111 и 274.

Чл. 275[2]).

Сънаследникътъ, който прави привнисанието на недвижимъ имотъ въ натура, може да задържи

[1]) Chabot, t. II, p. 543.

[2]) C. It. 1023; C. N. 867.

владѣнието му до действителното исплащание на сумитѣ, които му се дължатъ за разноскитѣ или подобрения.

Надарения, както видѣхме по-рано при коментиранието на чл. 249 и 270, може да направи полезни и необходими разноски за подобрение или спазване на имота. Той е кредиторъ за тѣзи разноски спрямо наследството; то трѣбва да му ги заплати. Но какъ да се удовлетвори надарения, който е длъженъ да привнесе имота въ натура? Закона му дава право да задържи владѣнието на имота до действителното исплащание на упоменатитѣ разноски.

Но това право не е задължително; то е само единъ способъ, даденъ отъ закона на привносителя, за да се удовлетвори; надарения може да привнесе имота въ натура и да иска разноскитѣ отъ наследницитѣ, на общо основание, като всѣки други кредиторъ. Прочее, сънаследницитѣ нѣматъ право да искатъ да изоставятъ върху привносителя имота и съ това да отлагатъ исплащанието на разноскитѣ[1]).

Правото за задържание на имота почва отъ минутата, въ която надарения обяви своето желание за начина на привнисанието. Така, той, съгласно чл. 265, е длъженъ да се произнесе по свое желание, въ натура ли ще привнесе имота, или ще го задържи. Отъ минутата, въ която надарения заяви, че ще привнесе въ натура имота, последния престава да е негова собственность и остава въ неговитѣ ржцѣ, като привилегированъ залогъ до действителното исплащание на разноскитѣ, *jure quodam pignoris*.

Понеже направенитѣ отъ надарения разноски сж отишли за спазване на имота или за подобрението му, естественно е, че и имота служи, като привилегированъ залогъ до действителното имъ исплащание. Сънаследника, въ пая на когото се е падналъ привнесения имотъ, или цѣлото наследство, ако ще се продава имота на тръгъ, не може да иска отъ надарения да се предаде имота преди да му заплатятъ направенитѣ разноски.

Надарения има право да се ползува отъ доходитѣ на

---

[1]) Chabot, t. II, p. 544. — Poujol, t. II, n° 1, p. 234. — Dalloz, *Succes.*, n° 1280.

имота презъ всичкото време, догдето го държи, като залогъ. Наследницитѣ нѣматъ право да искатъ отъ него да имъ повърне плодоветѣ, макаръ и да сж по-голѣми отъ лихвитѣ на дължимитѣ разноски, понеже той се е ползувалъ добросъвестно, по силата на закона[1]). Но за това пъкъ и надарения нѣма право да иска лихви за разноскитъ.

Правото за задържание се продължава до момента на *действителното* исплащание. Това значи до момента на исплащанието на *всичкитѣ* разноски и то *въ пари* или друго яче, както приеме кредитора-надарения.

Но, щомъ се заплатятъ разноскитѣ, привносителя е дълженъ веднага да предаде имота, защото той го задържа, като *залогъ*, а не като *собственность*.

Чл. 276[2]).

Привнасянието на движимъ имотъ се прави само съ прехващание, То се прави споредъ стойностьта на движимия имотъ въ времето на дарението и споредъ оценочния описъ, приложенъ при акта за дарението; а ако нѣма такъвъ описъ, споредъ оценението отъ вѣщи лица съ истинска цена.

Чл. 276 разрешава два въпроса: първо, какъ се привнасятъ движимитѣ дарове и второ, по цената на кой моментъ.

По първия въпросъ, закона казва, че движимитѣ имоти се привнасятъ *само* чрезъ привнасяние, т. е. движимата вещь, която е била предметъ на дарението, си остава собственность на надарения, а той е длъженъ да привнесе нейната стойность.

Текстътъ на чл. 276 е императивенъ и абсолютенъ: привнасянието се прави *само* чрезъ прехващание; прочее, надарения нѣма право да иска да привнесе надарения имотъ въ натура; нито пъкъ може да бжде прнуденъ да го привнесе въ натура[3]). Прочее, правилото еднакво е въ полза на надарения и противъ него.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 544.

[2]) C. It. 1024; C. N. 868.

[3]) Dalloz, *Succes*, nº 1293. — Duranton, t. VII, nº 406, — Chabot, t. II, p. 545.

Ricci изказва противно мнение по този въпросъ. Той казва, че обозначението въ оцѣнителния описъ една по-малка стойность отъ действителната е доказателство, че дарителя е желаялъ виртуално да освободи надарения отъ привнасяние за разницата въ цѣната. Автора, обаче, допуща право на сънаследницитѣ да искатъ нова оцѣнка, ако дарителя по погрѣшка е означилъ по-малката стойность, напримѣръ; мисли, че подарява единъ имотъ отъ стойность. *десеть*, когато въ действителность той е струвалъ *двадесеть*[1]).

Правилото на чл. 276, че привнасянието на движимитѣ дарове става само чрезъ прехващание, се прилага и въ случая, когато дарението се състои въ облигации, ефекти или ренти, частни или държавни[2]). Така, ако единъ отъ сънаследницитѣ е получилъ, като дарь, облигации отъ българския държавенъ заемъ, той е длъженъ да привнесе стойностьта на тѣзи облигации, по курса, който сѫ имали въ врѣмето на дарението, а не самитѣ облигации въ натура. Прочее, правилото на чл. 276 се отнася както къмъ *тѣлеснитѣ* тъй и къмъ *безтѣлеснитѣ* дарове. И действително, споредъ текста на чл. 251, нисходящитѣ наследници сѫ длъжни да привнесѫтъ *всичко, което сѫ получили, като даръ*. Закона, както се вижда, не прави различие между *тѣлеснитѣ* и *безтѣлеснитѣ* дарове.

Има и противно мнѣние по този въпросъ[3]), но то не би могло да се предпочете.

Какъ би трѣбвало да се реши въпросътъ, *ако дарителътъ си е запазилъ плодоползуването отъ подарения имотъ?* Въ тази хипотеза надарения дълженъ ли е стойностьта на движимия имотъ, което той еималъ въ врѣме на дарението? Разрешението на този въпросъ се крие въ духътъ на чл. 276. Какъвъ е той? Споредъ чл. 251 наследника е длъженъ да

---

1) Ricci t. IV, n° 166, p. 360,

2) Chabot, t. II, p. 548. — Poujol, t. II, n° 1, p. 236. — Huc, t. V, n° 388. — Laurent, t. IX, n° 8. — Vigié, t. II, n° 336. — Le Sellyer, t. III. n° 1577, 1579. — Hureaux, t. IV, n° 156. — Demolombe, t. XVI, n° 547. — Aubry & Rau, t. VI, § 634. — Massé et Vergé, t. II, p. 410. — Vazeille, sur l'art 868, n° 3. — Ducaurroy, t. II, n° 736. — Demante, t. III, n° 201 bis. — Toullier, t. IV, n° 391. — Mourlon, t. II, p. 179.

3) Delvincout, t. II, p. 42. — Duranton, t, VII, n° 413. — Marcadé, sur l'art 858, n° 1. — Malpel, n° 287. — Taulier, t. III, p. 371.

привнесе всѣки даръ, който той е получилъ отъ наследодателя посрѣдственно или непосрѣдственно. А пъкъ явно е че ползуването, което си е запазилъ дарителя върху подарения имотъ, намалява цѣната на получената отъ дарението полза и въ края на краищата свежда къмъ онази цѣна, която той ималъ въ момента, когато ще се свърши това ползуване.

Ето защо би било съвършенно съобразно съ вѣроятното и предполагаемото намѣрение на дарителя, щото надарения да привнесе онази цѣна, която имота има въ края на ползуването.

Tronhet казва по този въпросъ, че надарения трѣбва да привнесе цената на имота по времето на дарението, защото той се ползува отъ него *и ползуването го развали въ негова полза*[1]) (parce que le donataire en a l'usage, *et que cet geusabe le dégrade pour son profit*). А този мотивъ липсува, когато дарителя си е запазилъ правото за ползуване[1]).

Напримѣръ единъ баща подарява на синътъ си 100 облигации отъ българския държавенъ заемъ отъ 1907 год. на номинална и реална стойность 50000 лева, като си запазва правото да се ползува отъ дохода имъ до своята смърть. Въ денътъ на смъртьта облигациитѣ иматъ курса 300 лева, а въ денътъ на дарението всяка акция е струвала 500 лева. Коя цена ще привнесе въ случая надарения? Цената, която облигациитѣ сж имали, когато е престанало ползуването; а този моментъ е смъртьта на *de cu jus*.

Въпросътъ би трѣбвало да бжде решенъ въ сжщия смисълъ и тогава, когато подарения отъ *de cujus* движимъ имотъ въ момента на дарението е принадлежалъ на трете лице, т. е. ако дарителя би подарилъ чуждъ движимъ имотъ.

Чл. 277[3]).

Привнасянието на подарени пари се прави съ прехващание отъ паритѣ, които се намиратъ въ наследството.

---

[1]) Locré, *Légts civ.*, t. X, p. 137. — Demolombe, t. XVI, nº 544.

[2]) Duvergier sur Toullier, t. II, nº 490, nota a. — Duranton, t. VII, n. 406.

[3]) C. It. 1025; C. N. 860.

Въ случай, че не достигатъ, надарений може вмѣсто да привнесе пари, да изостави въ размѣръ на дължимото, отъ движимиѣ имотъ, а ако нѣма движимъ имотъ, отъ недвижимитѣ имоти на наследството.

Чл. 265 опредѣля начина, по който става привнасянието недвижимитѣ имоти; чл. 276 — на движимитѣ имоти; а чл. 277 опредѣля начина, по който се привнасятъ подаренитѣ пари. Този начинъ е *прехващане отъ паритѣ, които се намиратъ въ наследството.*

Движимитѣ подаръци обикновенно ставатъ въ пари; за това законодателя е намерилъ за добре съ особенъ членъ да определи начина за привнасянието на паритѣ, макаръ тѣ и да се отнасятъ къмъ движимитѣ вещи, за които говори чл. 276.

Правилото на чл. 277 предвижда две хипотези. Първата е, когато въ наследственната маса се намиратъ толкова пари колкото се падатъ на наследницитѣ; втората е, когато въ наследството се намери една сума пари, която не стига, за да може да вземе всѣки наследникъ толкова, колкото е взелъ надарения.

Да приведемъ примѣри за обяснение и на двѣтѣ хипотези.

Първата хипотеза може да обеме два случая: I. Когато намеренитѣ въ наследството пари сж повече отъ сумата на онѣзи, които ще трѣбва да се привнесатъ; напримѣръ, умрѣлия остава два сина, на едного отъ които подарява 10,000 лева и въ наследството се намиратъ 15,000. На ненадарения се падатъ 12,500 лева: прочее, той ще получи тази сума, а остатъка 2,500 ще получи надарения.

II. Когато намеренитѣ пари сж толкова, колкото надарения трѣбва да привнесе; напримѣръ, при горния примѣръ, въ наследството се намиратъ само 10,000 лева; въ такъвъ случай тази сума ще се даде на ненадарения сънаследникъ, а надарения не ще вземе нищо.

Отъ казаното следва, че въ първата хипотеза привнасянието се прави чрезъ взимание на едно *по-малко количество* отъ паритѣ, намерени въ наследството; или съ *невзимание*

нищо, ако намѣрената въ наследството сума е равна на привносимата.

Втората хипотеза обема тоже два случая.

1. *Когато въ наследството не се намѣратъ пари.* Да земемъ горния примѣръ и да предположимъ, че на едного отъ наследницитѣ е надарено 10,000 лева; въ наследството не се намиратъ други пари, за да получи и другия синъ.

Въ такъвъ случай надарения има два избора: или да привнесе цѣлата подарена сума 10,000 лева и да си получи пѣйтъ съгласно закона въ движимъ или недвижимъ имотъ, или, вместо да привнася, да изостави движимъ, а ако нѣма движимъ, недвижимъ имотъ въ наследството *въ размѣръ на длъжимото.* Но отъ каква стойность трѣбва да бѫде изоставения движимъ или недвижимъ имотъ? Закона отговаря на този въпросъ, че изоставения имотъ трѣбва да бѫде *въ размѣръ на длъжимото;* Но отъ каква стойность трѣбва да бѫде изоставения движимъ или недвижимъ имотъ? Закона отговаря на този въпросъ, че изоставения имотъ трѣбва да бѫде *въ размѣръ на длъжимото*; това трѣбва да се разбира въ смисъль *на такава часть* отъ цѣлата подарена сума, върху каквато другия наследникъ би ималъ право, ака се привнесеше цѣлата сума. Въ нашия примѣръ, ако надарения привнесеше цѣлата сума 10,000, то ненадарения щеше да получи само 5000 а другитѣ 5000 щѣха да се повърнатъ пакъ къмъ надарения. За това, за да не ставатъ излишни привнисания и повръщания, надарения трѣбва да привнесе само 5000 лева. Вместо да привнася тази сума отъ 5000, закона дава право да ги задържи и вместо тѣхъ да му изостави движимъ, а ако такъвъ нѣма, недвижимъ имотъ отъ стойность 5000 лева.

II. *Когато въ наследството се намира сума по-малка отъ подарената*; напримѣръ, ако въ наследството се намѣри 4000 лева. Ненадарения би ималъ право върху половината отъ 14,000 (10,000+4000=14,000), т. е. 7000 лева. Въ наследството има 4000 лева, които надарения би трѣбвало да привнесе. Обаче, закона му дава право да задържи тѣзи 3000 лева и вместо тѣхъ да изостави движимъ или недвижимъ имотъ *въ размѣръ на длъжимото,* т. е. въ стойность 3000 лева.

Изоставения имотъ, движимъ или недвижимъ, трѣбва да бѫде *отъ наследственнитѣ имоти.* Прочее, надарения нѣма право да даде *свой собственъ* имотъ вместо дължимото количество пари.

Закона дава право на надарения, вместо да привниса, *да изостави* въ размѣръ на дължимото движимъ или недвижимъ имотъ. Какво означава изражението *да изостави?* Закона предполага, че дѣловетѣ за дѣлбата сѫ съставени *преди* привнисанието, съгласно правилото на чл. 246, и чл. 277 предоставя право на надарения самъ да посочи движимия или недвижимия имотъ, който изоставя срещу дължимото.

Прочее, надарения има право *да изостави* на ненадарения наследникъ онзи движимъ или недвижимъ имотъ, който той самъ, надарения, избере отъ своя пай [1]).

Обикновенно дѣлбата и привнасянията, които наследницитѣ се дължатъ респективно, се извършватъ едновременно. Иначе, по духътъ на закона, ще трѣбва да става нова дѣлба между наследницитѣ на оставения отъ надарения имотъ.

За да може надарения да задържи паритѣ, които трѣбваше да привнесе, трѣбва вместо тѣхъ да изостави движимъ или недвижимъ имотъ. Съ това правило на чл. 277 закона установява единъ *особенъ видъ прехващание*, което по резултата си, не е сѫщото, като *обикновенното.* На пръвъ погледъ разликата между *обикновеното* и *установеното* отъ чл. 277 прехващание не само не се забелѣжва, но като че и резултатитѣ се показватъ едни и сѫщи. Така напримѣръ, ако Х. остави два сина, на едного отъ които е подарилъ 5000 лева и въ наследството се намерятъ само движими имоти отъ стойность 15,000 лева, то ненадарения ще земе тоже 10,000 лева, — 5000 въ пари и 5000 въ имоти.

Обаче, като вникнемъ по добре въ естеството на установеното отъ чл. 277 *особено* прехващание, ще видимъ, че то дълбоко различава отъ *обикновенното.* Да се обяснимъ пакъ съ примѣръ. Умрѣлия Х. оставя два сина А. и Б.; на А. подарилъ една сума пари 5,000 лева; следъ смъртьта му въ наследството се немиратъ: движимъ имотъ за 5,000 и недвижимъ имотъ за 10,000 лева. Ако се приложи *обиковенното*

---

[1]) Poujol, t. II, n° 2, p. 243.

прехващание, то надарения Б. ще получимъ движимъ имотъ за 2500 лева и недвижимъ за 5000 лева. Но по правилото на чл. 277, А. има право да му изостави само движимъ имотъ, защото има такъвъ повече отъ колкото А. трѣбва да привнесе. Така щото при обикновенното прехващание Б. ще получи *и недвижимъ* имотъ, а при специалното прехващание по членъ 277 той ще получи само движимъ имотъ.

Намеренитѣ въ наследството движими и недвижими имоти могатъ да бѫдатъ въ такъвъ размѣръ, че Б. трѣбва да получи една часть движими и една недвижими имоти.

Но какъ трѣбва да се постѫпи, ако недвижимия имотъ отъ който Б. трѣбва да земе часть, е единъ и при това *неудободѣлимъ*. Може ли А. да се задължи да вземе всичкитѣ движими имоти, а пъкъ Б. да вземе недвижимия имотъ? Не, защото надарения А. не може да се лиши отъ правото да се изостави движимъ *предпочтително* предъ недвижимъ имотъ.

Въ такъвъ случай ще се постѫпи съгласно правилото на чл. 241, като се продаде недвижимия имотъ на публиченъ търгъ.

Такова е мнението и на Ricci [1]).

Ако въ наследството има движими и недвижими имоти, или по добре, ако въ пая на надарения има движими и недвижими имоти, има ли той избирателно право да изостави движими и недвижити имоти по желанието си, или е дълженъ да изостави най-напредъ движими, и, само ако нѣма такива, да изостави недвижими? Този въпросъ е споренъ. Едни автори казватъ че, градацията която установява закона, трѣбва да се пази; въ силата на тази градация надарения може да изостави най-напредъ движими имоти и само ако нѣма такива, той може да изостави недвижими [2]).

А други автори, като *Laurent, Ricci* и други исказватъ мнение, че надареиия има избирателно право, въ силата на което той може да изостави недвижиин имоти, макаръ, и да има движими. Като позволява от надарения да изостави движими, а после недвижими, ако нѣма движими, закона му дава едно преимущество; а всѣки може да се откаже отъ

---

[1]) Ricci. t. IV, n° 167, p. 262.

[2]) Demolombe. t. XVI, n° 557, p. 626. — Poujol, t. II, n° 2, p. 543. — La Sellyer, t. III, n° 203 bis. — Delvincourt, t. II, p. 43. Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 2903.

установеното въ негова полза преимущество. Могатъ ли наследницитѣ да се оплакватъ, че надарения е изоставилъ недвижими имоти, които законодателя сматря, като по-цѣнни[1]).

Текста на закона е формаленъ; той е въ полза на първото мнение, защото той установява градация между движимия и недвижимия не само въ полза на надарения, но и въ полза на наследницитѣ, които могат да иматъ интересъ да предпочетатъ движими имоти.

По кой курсъ трѣбва да става привнасянието на паритѣ? Да ли по курса въ момента на дарението или по времето на отварянието на наследството? Какъ да се смѣта стойностьта на паритѣ, ако тѣ сж се измѣнили, ако е последвало увеличение или намаление въ тѣхната стойность? И този въпросъ е споренъ. Едни казватъ, че стойностьта на монетитѣ трѣбва да се опредѣля по времето на дарението[2]), други — по време на привнисанието[3]), трети — по време на смъртьта на *de cujus*[4]).

Ние мислимъ, че въ случая е приложимо правилото на чл. 564 отъ закона за задълженията и договоритѣ, споредъ който, „ако курсътъ на заетитѣ монети се е увеличилъ или намалилъ преди да настжпи опредѣления срокъ на исплащание, длъжникътъ е длъженъ да върне цѣлата заемена сума, въ какви и да било монети, които се намиратъ въ обръщение и то по курсътъ имъ въ времето на исплащанието". Френскитѣ автори прилагатъ за случая art. 1895 отъ *Code Napoléon*, който отговаря на нашия чл. 564.

Правилото на чл. 277 прилага ли се само въ случая, когато надарения е получилъ *пари* отъ умрѣлия, или, наопаки, то се прилага въ всичкитѣ случаи, когато привнасянието не се прилага въ натура, и когато, следователно, трѣбва да привнесе стойностьта на имота било недвижимъ (чл, 265) било движимъ (чл. 276).

---

[1]) Laurent, t. XI, n° 9, p. 15. — Ricci, t. IV, n° 167, p. 263.

[2]) Dalloz, *Succes.* n° 1304· — Chabot, t. II, sur l'art. 869, n° 1. — Toullier, t. IV, n° 492. — Vazeille, sur l'art. 869. — Massé et Vergé, t. II, p. 410. — Delaporte, *Pand. fr.*, t. III, p. 353.

[3]) Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 2907. — Duranton, t. VII, n° 408. — Demolombe, t. XVI, n° 556.

[4]) Laurent, t. XI, n° 9.

По този въпросъ има двѣ главни мнения.

Едни автори казватъ, че art. 869 (чл. 277) се прилага въ всички случаи, въ които наследника трѣбва да привнесе една парична сума, било че е получилъ движими, било че е получилъ недвижими имоти: въ всичкитѣ тѣзи случаи той се намира спрямо своитѣ сънаследници въ сѫщото положение, въ каквото се намира наследника, който е получилъ пари, понеже най-после той имъ дължи се една парична сума.

Второто мнение прави различие, дали наследника е получилъ движимъ имотъ или недвижимъ. Ако наследника е получилъ движимъ имотъ, чл. 277 е приложимъ, понеже той дължи само стойността на имота *въ пари* по оценка.

Ако ли пъкъ той е получилъ недвижимъ имотъ, който е отчуждилъ или ипотекиралъ, чл. 277 е неприложимъ. Ако въ паятъ на привносителя има недвижимъ имотъ по възможность отъ сѫщото естество и качество, като отчуждения или ипотекирания, той е длъженъ да изостави този именно имотъ.

Този въпросъ доста е занимавалъ авторитѣ[1]).

Ние мислимъ, че второто мнение е предпочтително за насъ, понеже то е съобразно съ правилото на чл. 244.

Чл. 278[2])

Независимо отъ установенитѣ въ чл. чл. 258 и 264 правила, ако надарений или завѣтникътъ, който има право на законна часть, иска намалението на даренията, направени на единъ надаренъ, на единъ отъ неговитѣ сънаследници, или на единъ завѣтникъ, макаръ и не роднина, като превишающи располагаемата часть, той е длъженъ да прехване въ своята законна часть направенитѣ нему дарове и завѣти, ако само той не е билъ освободенъ изрично отъ привнасяние.

---

[1]) Demolombe, t. XVI, n° 558, p. 627. — Mourlon. *Répétitions*, t. II, p. 177. — Laurent, t. XI, n° 10, 11, p. 15—15 — Marcadé, t. III, p. 256, 257 и други.

[2]) С. It. 1026.

Обаче, това освобождение нѣма сила, ако има дарове по-рано направени.

Всѣко друго дарение, което, споредъ гореизложенитѣ правила, се освобождава отъ привнасяние, освобождава се тъй сѫщо и отъ прехващание.

Законътъ установява привнасяние (collazione) и прехващание (imputazione). Между тѣзи два института има общность, но има и сѫществена разлика, която сега трѣбва да изложимъ. Като дадемъ едно кратко понятие за тѣзи два института, ние ще разгледаме всичкитѣ хипотези, които предвижда чл. 278; ще обяснимъ всѣка една отъ тѣхъ съ примѣри, отъ които напълно ще се разясни съдържанието и голѣмото значение на текста на коментируемия членъ.

Привнасянието има за цель да спази равенството между сънаследницитѣ, които наследватъ по закона или по завѣщание, а прехващанието се стреми да препятствова да се развалятъ завѣщателнитѣ разпореждания чрезъ намаление дароветѣ, направени отъ завѣщателя на други сънаследници или на чужди лица отъ разполачаемата часть, които дарове накърняватъ законната часть на наследника, който ги оборва, за да намали или спази въ своя полза направенитѣ нему дарове, било съ сѫщото завѣщание, било съ другъ предшествующъ безвъзмезденъ актъ[1]).

Отъ изложеното се вижда, че института за прехващанието е установенъ отъ законодателя съ цель да санкционира правото на завѣщателя да може свободно да разполага съ *цѣлата* разполагаема часть. И наистина, ако закона не бѣше задължилъ нисходящия наследникъ да прехваща срещу законната си часть полученитѣ дарове, той би могълъ да осуети, да парализира, правото на завѣщателя да разполага напълно и свободно съ цѣлата разполагаема часть. Възможностьта за едно такова парализиране и осуетявание на завѣщателевото право върху разполагаемата часть ще се представи нагледно при разискването на разнитѣ хипотези.

Чл. 278 е заеменъ отъ art. 1026 отъ Италиянския *Codice Civile*. Въ *Code Napoléon* подобенъ текстъ не сѫще-

---

[1]) *Cass. Napoli*, 20 dicembre 1887. L. 1888, 1, 628.

ствува. При коментирането на чл. 278 отъ нашия законъ ние се ползуваме отъ италиянскитѣ коментатори *Ricci*[1]), *Borsari*[2]) Antonio Gazzi[3]), отъ Pacifici-Mazzoni[4]) и отъ касационнитѣ решения на Италиянскитѣ сѫдилища, означени у *Bruno*, а тъй сѫщо и отъ французската доктрина по този въпросъ!

Следъ тѣзи предварителни забелѣжки нека пристѫпимъ къмъ изложението на коментирането на самия текстъ на чл. 278, като се постараемъ да исчерпимъ, по възможность, всичкитѣ хипотези, които той предвижда,

Първа хипотеза. Да предположимъ, че Х. има единъ синъ А. и установява за свой наследникъ и едно чуждо лице Б. При живота си Х. подарява на сина си А. 10,000 лева; следъ смъртьта му се намира едно наследство отъ 40,000 лева. Въ тази хипотеза дълженъ ли е А. да привнесе съгласно чл. 251, и може ли Б. да иска отъ А. да привнесе 10,000 лева? Нито А. е длъженъ да привнесе въ смисъла на чл. 251, понеже той не наследва съ други нисходящи на умрѣлия, нито Б. има право да иска привнасянието, защото то се дължи само на нисходящитѣ сънаследници по закона (чл. 264). Но, може ли да се каже, че А. може да задържи надаренитѣ 10,000 и после да иска интегрално законната си часть отъ 40,000 лева, оставени отъ завѣщателя?

За разрешението на този въпросъ въ положителенъ или отрицателенъ смисълъ ще трѣбва да се вземе въ внимание правото на завѣщателя върху располагаемата часть. Известно е, че завѣщателътъ може да установи за цѣлата располагаема часть или за часть отъ нея, като наследникъ едно чуждо лице, даже когато има чѣда; и, ако не е казалъ въ дарственния си актъ, че подаренитѣ имоти се даватъ отъ располагаемата часть, разбира се, че тѣ сѫ дадени, като авансъ срещу законната часть. Въ случая, щомъ Х. не е казалъ изрично въ дарственния си актъ, че подарява на сина си А. 10,000 лева отъ располагаемата часть, то се разбира,

---

[1]) Ricci, t. IV, n° 139.

[2]) Borsari, III, § 2172.

[3]) Antonio Gazzi, *Studii sulla collazione e imputazione da farsi nelle successioni, giusta gli articoli 1001 e 1026 del Codice Civile.*

[4]) Pacifici-Mazzoni, t. VI, n° 259—261.

че тѣ сж дадени, като авансъ срещу законната му часть, *срѣщу която А. трѣбва и да ги привнесе,* по искането даже на едно чуждо лице, Б. Следователно, като прибавимъ къмъ наследството на умрѣлия Х., което е 40,000 лева подаренитѣ 10,000 лева и като получимъ по този начинъ 50,000, то припадающата се на А. законна часть е 25,000 (чл, 90) Той е получилъ като авансъ срещу нея 10,000; прочее, може да иска само 15,000 лева отъ наследство; а остатъка 25,000 ще вземе установения наследникъ Б.

При разрешение на въпроса въ положителенъ смисълъ А, щеше да получи 30,000, а именно: щеше да удържи подаренитѣ 10,000 и да получи интегрално законната си часть, т. е, $^1/_2$ отъ 40,000 = 20,000. Тази различенъ резултатъ показва, да колко е важно разрешението на въпроса въ този или онзи смисълъ.

Втора хипотеза. Чл. 278 дава право на дарителя да освобождава надарения отъ задължението да прехваща подаренитѣ имоти срещу законната си часть; обаче, това освобождение не вреди на предшествующитѣ дарения. Тѣзи двѣ начала сж твърде важни по последствията си. Това ясно се установява отъ долния примѣръ.

Да предположимъ, че умрѣлия Х. има едно наследство отъ 15,000 и двама синове А. и Б. Презъ живота си Х. подаряви на едно чуждо лице У. 5000 лева и после дава на сина си А. 3000 лева, като го освобождава отъ задължението да ги прехване срещу законната си часть. И така, следъ смъртьта на Х, се намира едно наследство отъ 7000 лева. Какъ трѣбва да се постжпи въ случая? Законната часть на всѣки наследникъ е 5000 лева. Прочее, отъ 7000 най-напредъ трѣбва да се извади законната часть на Б., който не е надаренъ, а за А. ставатъ само 2 00 лева, които прибавени къмъ подаренитѣ 3000, допълватъ неговата законна часть въ размѣръ на 5000 лева.

Ако освобождението отъ прехващание би могло да вреди предшествующето дарение на У., този последния щеше да бжде принуденъ да повърне на А., който сжщевременно има право и на законна часть, 3000 *л.* и по такъвъ начинъ щѣше да му даде възможность да получи цѣлата си законна часть *безъ да смѣта въ нея подаренитѣ 3000 лева.* Но законодателя не е искалъ това; щомъ подаренитѣ 5000 лева ста-

ватъ собственность на надарения У., дарителя Х. не може вече да го лишава отъ собственността. Отъ това следва, че въ случая освобождението отъ прехващание е невалидно *изцѣло*, и А. е длъженъ да прехване цѣлата сума 3000 лева.

Третя хипотеза. Може да се представи случай, въ който освобождението отъ прехващание да е валидно *само за една часть отъ подарения на синътъ имотъ;* въ такъвъ случай надарения трѣбва да прехване само съответствующата часть отъ подарения имотъ. За пояснение да земемъ горния примѣръ съ тази само разлика, че на У. е подарено 3000 лева. Въ такъвъ случай освобождението отъ прехващание ще бжде валидно само за 2000 лева и А. ще трѣбва да прехваме срещу законната си часть само 1000 лева. И ето защо У. ще получи подаренитѣ 3000 лева; А тоже получава подаренитѣ 3000; оставатъ 9000; отъ тази сума Б. ще получи своята законна часть 5000; следъ което оставатъ 4000 за законната часть на надарения А.; прочее, не му достигатъ 1000 л., които и ще прехване отъ подаренитѣ ту 3000 л.

Четвърта хипотеза. Чл. 278 установява и другъ единъ важенъ принципъ, който се състои въ следующето: *всичко, което е освободено отъ привнисание, се освобождава и отъ прехващание.* Този принципъ е отъ извънредна важность; той е юридическия регулаторъ между правото на надарения да иска намалението на завѣщанието, което накърнява неговата законна часть, и правото на дарителя да разполага само съ известна часть отъ имота си.

И така, освобождението отъ привнисание, било че това освобождение произлиза отъ дарителя, било че то произлиза отъ закона, влече подире си и освобождение отъ прехващание. Това е напълно съобразно съ изложенитѣ принципи. Отъ горната хипотеза се установява, че, ако на единия синъ е направенъ даръ съ освобождение отъ привнисание, това освобождение означава, че дарътъ е направенъ отъ разполагаемата часть, и то по такъвъ начинъ, че надарения запазва напълно правото си и за законната часть; прочее, ако завѣщанието на дарителя накърнява размѣра на законната часть на надарения, и ако този последния не би ималъ право да иска намалението на завѣщанието до толкова, до колкото то

накърнява законната часть, безъ да е длъженъ да прехване въ нея направенитѣ му съ актъ приживе дарове, слѣдствието отъ това би било, че завѣщателя би валидно разположилъ и съ оная разполагаема часть, съ която той вече не може да разполага, понеже тя, чрезъ дарение, безвъзвратно е излѣзла отъ неговото наследство и е станала безвъзвратна собственность на надарения, отъ която той не може да бѫде лишенъ. Ricci справедливо забелѣжва, че, ако завѣщателя е разположилъ вече съ разполагаемата часть, или съ часть отъ нея, чрезъ приживотенъ актъ, той не може вече да разполага съ нея, чрезъ завѣщание; друго яче завѣщанието би унищожило дарението.

Ограничения. Принципа, че освободеното отъ привнасяние е освободено така сѫщо и отъ прехващание, не е абсолютенъ. Първата половина отъ чл. 278 установява нѣкои ограничения, къмъ разглеждането на които преминаваме.

За по-нагледно представление на изключенията ще ги обяснимъ пакъ съ примѣри, защото тѣ сѫ, които разясняватъ и правятъ понятна тъмната материя.

I. Да предположимъ, че Х. има единъ синъ А., комуто подарява единъ имотъ отъ стойность 5000 лева безъ освобождение отъ привнасяние и съ едно завѣщание установява за свой наследникъ едно чуждо лице Б. за една сума $^{13}/_{15}$ отъ наследството. Слѣдъ смъртьта на Х. се намира едно наследство отъ 15000. Въ този случай, макаръ А. и да не е освободенъ отъ привнисание, това последнето не може да има мѣсто, понеже не се дължи на чуждо лице (чл. 251).

Но, ако синътъ А. иска намалението на завѣщателното разпореждание, направено въ полза на установения наследникъ Б., до толкова, до колкото то накърнява законната му часть, — въ случая иска намаление на 3000 лева, — длъженъ ли е да прихване срещу нея получения като даръ имотъ отъ стойность 5000 лева?

Споредъ общия принципъ А. не би трѣбвало да прехваща 5000 срещу законната си часть, защото освободеното отъ привнисание е освободено така сѫщо и отъ прехващание; а пъкъ А., като не е длъженъ да привниса на чуждото лице Б., не е длъженъ и да прехваща. Но въ силата на разпореждането на първата часть отъ чл. 278 А. е длъженъ да прехване срещу законната си часть полученитѣ,

като даръ, 5000 лева, при които ще прибави още 2000 остатъкъ отъ наследството (15000—15000$\times^{13}/_{15}$=2000+3000 лева намаление отъ завѣщанието; така щото А. ще получи точно 10,000 лева, които се равняватъ на неговата законна часть, понеже цѣлото наследство е 20,000 лева, и Б. ще получи, вмѣсто 13,000, 10,000, които съставляватъ размѣра на частьта, съ която Х. е ималъ право да разполага и да я завѣщае на Б., даже когато има единъ синъ. Отъ изложения примѣръ се вижда, че разпорежданието на първата часть на чл. 278 напълно се оправдава, защото синътъ А., като е получилъ отъ Х. чрезъ приживотенъ актъ единъ даръ отъ 5000 лева *безъ освобождение отъ привнисание*, не е получилъ отъ разполагаемата часть, но е получилъ авансъ срещу законната си часть; отъ това следва, че, като иска намалението на завѣщателнитѣ разпореждания, направени въ полза даже на чуждо лице, на което макаръ да не се дължи привнасянието синътъ А. е длъженъ да прехване въ законната си часть полученитѣ вече отъ него като авансъ срещу нея 5000 лева.

II. Но, ако дарителя Х. бѣше казалъ изрично въ дарственния актъ, че освобождава сина си А. отъ привнисание, това би означавало, че дарителя отнася даръть къмъ разполагаемата, а не къмъ законната часть. Прочее, въ такъвъ случай А., като иска намалението на завѣщателното разпореждание, за попълнение на своята законна часть, не е длъженъ да прехване срещу нея полученитѣ 5000 лева. И ако земемъ горния примѣръ, то ще излезе, че установения наследникъ ще получи само 5000 лева, понеже отъ намереното наследство 15000 А. ще получи интегрално и своята законна часть, която, както казахме, е 10,000 лева.

III. Закона предвижда още единъ случай, въ който принципа, че освободеното отъ привнисание е така сѫщо освободено и отъ прехващание, е ограниченъ. Този случай е предвиденъ въ чл. 258. *когато е завѣщано на единъ нисходящъ наследникъ.* Въ такъвъ случай, оставеното по завѣщание не се привниса; това означава, че завѣтътъ е направенъ отъ разполагаемата, а не отъ законната часть. Но, ако нисходящия наследникъ-завѣтникъ иска намалението на други нѣкои завѣщателни разпореждания, които накърняватъ припадающата му се законна часть, дълженъ ли е той да прехване срещу последнята направения даръ?

Не би трѣбвало да го прехваща споредъ общия принципъ: освободеното отъ привнисание е освободено така сѫщо и отъ прехващание. Закона казва, че завѣта, направенъ на низходящия наследникъ не се привнася; прочее, този сѫщия завѣтъ не трѣбва и да се прехваща въ силата на упоменатия вече принципъ. Но, споредъ първата часть отъ чл. 278, низходящия наследникъ-завѣтникъ е дълженъ да прехване завѣтътъ срещу законната си часть.

IV. Разбира се, че завѣтника е длъженъ да прехване завѣта срещу законната си часть само въ такъвъ случай, ако завѣщателя не го е освободилъ изрично отъ привнисание. Наопаки, ако завѣтника е освободенъ отъ привнисание или прехващание, това освобождение означава, че завѣтътъ е направенъ отъ разполагаемата, а не отъ законната часть; то означава още, че завѣтника трѣбва да иска завѣтътъ отъ разполагаемата часть даже и тогава, когато му се пада и законна часть. Предъ видъ на тѣзи съображения, ако последнята е накърнена съ други завѣщателни разпореждания, намалението на които се иска, завѣтникътъ, както справедливо забѣлѣжва *Ricci*, не е дълженъ да прехваща *срещу законната* си часть онова, което самъ завѣщателя е искалъ да му даде *отъ разполагаемата*.

Горнитѣ съображения въ нищо не вредятъ на разпореждането на чл. 110, споредъ който, завѣщательтъ има право да установи предпочитание за единъ завѣтъ предъ други.

Отъ изложеното става явно, до колко е важно, по своитѣ практически последствия, правилото на чл. 278. Текста на art. 1026 отъ Италиянския Codice Civile, отъ който е заетъ нашия 278 членъ, е предизвикалъ особенното внимание на италиянскитѣ юрисконсулти. Знаменития Borsari справедливо казва, че духътъ на правилото на art. 1026 е единъ отъ най-забелѣжителнитѣ, отъ най-прочутитѣ въ Италиянския кодексъ.

А талантливия *Antonio Gazzi* е написалъ една кратка но духовита студия върху art. 1026. Тя до толкова разяснява буквата и духътъ на art. 1026 (чл. 278), щото считаме за необходимо да направимъ едно извлечение отъ изложенитѣ въ нея примѣри, които нагледно ще нарисуватъ, какъвъ *лабиринтъ* представлява отъ себе си института за привнисанието и прехващанието, или каква *законна метафизика*, е,

както се изразява самъ *Gazzi*, материята по привнисанието.

Ето какви случай привежда Gazzi.

Първий случай.

§ 2. Тицио има едно имущество отъ 100 хил.; дава при живе на единственния си синъ 60 хиляди, а после на единъ чуждъ 10 хил. и остава следъ смъртьта си 30 хил. Като се прибавятъ по *фиктивенъ начинъ* къмъ имуществата, оставени следъ смъртьта му, и дватa подаръка, то се събира едно количество отъ 100 хил. лева; и така, законната часть е 50 хил. и разполагаемата тоже 50 хил. лева[1]).

Едничкия синъ, на когото се пада законната часть като намира въ оставенитѣ следъ смъртьта на баща си имущества само 30 хил., иска да допълни законната си часть отъ 50 хил. чрезъ намаление подаръкътъ отъ 10 хил. лева, направенъ на чужденеца.

Чужденецътъ, основанъ на чл. 1026, се защищава съ думитѣ: прехвани въ смѣтка на твоята законна часть подаръкътъ отъ 60 хил. лева и ще видишъ, че богато, богато си удовлетворенъ въ твоята законна часть. Прочее, ето какъ може да се изисква прехващанието, за което говори чл. 1026, и отъ оногова, който нѣма право за привнисание, което споредъ чл. 1001 се допуща, само когато има нѣколко нисходящи сънаследници, и то въ тѣхния частенъ интересъ, а не и когато има самo единъ законенъ наследникъ.

За да се запознаемъ по напълно съ важностьта на чл. 1026, който казва, че изричното освобождение отъ прехващание нѣма сила, ако има по-рано направени дарове, нека предположимъ, че Тицио, въ гореизложения случай, следъ като направилъ подаръкъ отъ 60 хил. л. на единственния си синъ, и следъ като е направилъ още единъ подаръка отъ 10 хил. на чужденеца, би обявилъ, следъ това, съ другъ третий актъ, че освобождава речния свой синъ отъ задължението да прехване срещу законната си часть даденитѣ нему 60 хил.

Каква би била силата на подобно едно освобождение? Надарения чужденецъ съ 10,000 хил. би казалъ на сина: макаръ наследственното имущество и да е било само 100

---

[1]) По Codice Civile разполагаемата часть, безразлично отъ числото на дѣцата, е половичата отъ цѣлото имущество на наследодателя (art. 805).

хил. л., макаръ подаръцитѣ, направени по напредъ на тебе и после на мене, и да възлизатъ на 70 хил. лева, обаче и моя подаръкъ по принципъ не бѣше подложенъ на намалявание за да допълнюва твоята законна часть отъ 50000 хил. л., тъй като вие трѣбва да прехванете въ вашата законна часть и вашия подаръкъ до потрѣбния размѣръ за попълнение, за което твоя баща, като ми даде 10 хил., никакъ не ущърбяваше твоята законна часть; наистина е, че отпосле си билъ освободенъ отъ задължението да прехващашъ подаръка върху законната си часть, но това освобождение е станало само *следъ* моя подаръкъ, и не може да ми принесе ущърбъ, споредъ смисъльта на чл. 1026; защото противното би било равносилно на едно унищожавание на моя подаръкъ; а подаръцитѣ сж неунищожаеми. Сжщото правило би трѣбвало да се пази и въ случай при повече нисходящи наследници, на едного отъ които би билъ направенъ единъ привносимъ подаръкъ, и когато надарения е билъ освободенъ отъ задължението да привнесе, но ако освобождението е направено *следъ* подаръка на чуждия, и ако това освобождение би му принесло нѣкакъвъ ущърбъ.

Вторий случай.

Тицио има имущество, като горе, отъ 100 хил.; дава при живе на единъ чуждъ 20 хил., и съ завѣщанието си оставя единъ завѣтъ 30 хил. на своя си първороденъ синъ, единъ завѣтъ отъ 25 хил. лева — на второроднія си синъ, и за остатъка на своитѣ притежания назначава наследници и двамата си сина по на равни части; после умира, като оставя имущество 80 хил.

Наследственната маса, счетена по фиктивенъ начинъ съ даденитѣ 20 хил. на чужденеца, е отъ 100 хил. лева; и така 50 хил. е законната часть и 50 хил. располагаемата.

Двамата синове искатъ своята законна часть, като наследници, и, следъ като истеглятъ двата подаръка, единий отъ 30 х., а другия отъ 20 хил., оставени на тѣхъ по завѣщание, не намиратъ вече въ паритѣ, оставени при смъртьта на баща имъ освенъ 30 хил. и за това се залавятъ да искатъ 20-тѣ хил., дадени на чужденеца, за да допълнятъ тѣхната законна часть.

Чужденеца, основанъ на чл. 1026, се защищава съ думитѣ: прехванете въ вашата законна часть двата подаръка и ще видите, че ще остане свободно даденото на мене.

Отговарятъ синоветѣ съ чл. 1008 (чл. 258 отъ закона на наследството): всичко, каквото е оставено по завѣщание, не се привниса.

Възразява чужденецътъ: азъ не ви искамъ привнасяние, за което, като чужденецъ, зная, че нѣмамъ право въ никой случай; искамъ *прехващание* споредъ чл. 1026, което е установено само за ония, на които се пада располагаемата часть, или като надаренъ, или като наследници, или като завѣтници, па дори и чужди, и въ ущърбъ на самитѣ наследници съ право на законна часть. Ето, прочее, случаитѣ, гдѣто си нѣма мѣсто *привнасянието* между законни наследници, а — само *прехващанието* между тѣхъ и други интересующи се въ наследството. А сега ще говоримъ за случаитѣ, гдето си има мѣстото да става привнасяние.

Третий случай.

Тицио има имущество отъ 100 хил.; дава още при животътъ си 60 хил. на първородния си синъ, и 10 хил. на единъ чужденецъ, и съ завѣщание оставя располагаемата часть на второродния си синъ. При смъртьта му оставатъ 30 хил. Прочее, наследственното имущество е 100 хил., законната часть е 50 хил. и располагаемата 50 хил. Тука си има мѣстото за привнасяние споредъ чл. чл. 1001 (чл. 251 Наследството) и 1014 (чл. 264 Наследството).

Какви ще бѫдатъ правата на всѣки едного отъ двамата синове? Второродния синъ, къмъ когото се приспособява правото за привнасяние, разсѫждава така: моя братъ трѣбва да прибави къмъ наследството 60-тѣ хил., дадени нему, които, споредъ мене, влизатъ въ наследството на бащата, като че не сѫ биле никога излезли отъ неговото притежание; прочее, присъединени тѣзи 60 хил. при 30-тѣ хил., намерени при смъртьта му, образуватъ се 90 хил.; отъ тѣзи 90 хил. 50-тѣ хил. трѣбва да си ги раздѣлимъ между насъ, като законна часть, а останатѣ 40 хил. лева се дължатъ изключително на мене въ качеството на располагаема часть, която не може да бѫде намалена или ощърбена, освенъ отъ по-

даръкъ, направенъ на чужденецъ, защото чуждия не е дълженъ да привнася. А първородния синъ разсѫждава друго-яче и по следующия начинъ: азъ се удовлетворявамъ, въ силата на задължението за привнасянието, съ прехващанието въ моята законна часть такъва часть отъ направения менъ подаръкъ, каквато трѣбва за попълвание на тая часть, и тя е до 25 хил., а повечето до 60 хил., азъ задържамъ. като исключително дадени мене, по сѫщия начинъ, каквото би направилъ нѣкой чужденецъ за намалението по такъвъ начинъ на завѣщателното разпореждание; а вие, брате, отъ 30-тѣхъ хиляди, намѣрени при смъртьта, ще имате вашата законна часть отъ 25 хил. и остаъка 5 хил. ще имате, като завѣщано отъ располагаемата.

Решение.

Лъжливо е както разсѫждението на единия, така и разсѫждението на другия братъ. Действително, второродния синъ забравя въ своето разсѫждение съдържанието на чл, 1014, който предписва, че завѣтника на располагаемата часть може да иска привнасянието само въ такъвъ размѣръ, какъвто е потрѣбенъ за попълвание неговата законна часть, въ случая 25 хиляди, а не и да попълва располагаемата си часть, отъ 5 до 40 хиляди, чрезъ което първородния надареникъ отъ по-богатъ би станалъ по-сиромахъ, понеже не би му останало друго, освенъ неговата законна часть отъ 25-тѣ хиляди лева. Твърде голѣма грѣшка. Системата пъкъ на първородния синъ съдържа двѣ грѣшки; първо, смѣсва прехващанието по чл. 1026 съ привнасянието, които нѣща, както се вижда, сѫ помежду си твърде различни; второ, съдържа още и друга грѣшка, която произлиза отъ първата по причина, че се нарушава чл. 1001, който изисква да се привнася на нисходящитѣ сънаследници *всичко, каквото единий е приелъ отъ покойника чрезъ подарявание*, а пакъ той не иска да привнесе, освенъ една малка часть отъ неговия подаръкъ т. е. до 25-тѣ хиляди, а не и останалитѣ левове 35-тѣ хиляди, които исцѣло иска да задържи за себе. Тогава привнасянието не би произвело никаква полза за второродния, защото неговата законна часть би останала всѣкога 25 хиляди и неговата располагаема отъ 5 хиляди. Такова тълкувание би довело до нула действието на привнасянието.

Тогава законодателътъ на чл. 1014 е трѣбвало да каже, че би могло да се иска привнасянието съ цѣль неда установява, non di stabilire, (както е казалъ), но да *„допълни"* di integrare частьта на своята лежитима. Думата *„установявамъ"* означава *„опредѣлявание количеството"* чрезъ прибавъкъ на привносимитѣ имущества.

Ако членове 1001 и 1014 не биха имали друго значение освенъ онова да задължаватъ надарения да привниса или да прехваща своя даръ само до размѣръ на неговата законна часть, а не и повече, тогава тѣ не биха имали друго значение, освѣнъ това което съдържа чл. 1026: нѣщо невѣрно. А отъ друга страна не би се разбирало, какъ тѣ биха могли да се примирятъ по между си, защото чл. 1026 сжщо установява въ полза на завѣтника на располагаемата часть, дължима на надарения, а пъкъ чл. 1014 отрича преимуществото отъ привнасянието на располагаемата за въ полза на сжщия завѣтникъ и го отстжпва само на наследника съ право на законна часть, като такъвъ; явенъ знакъ, че правата, отстжпени по чл. 1001 и 1014 на сънаследницитѣ, поне по тѣхното разширение, сж различни отъ правата, установени въ полза на завѣтника на располагаемата часть по чл. 1026.

Нито би струвало да се казва, че чл. 1026 се приспособява само тогава, когато синътъ или нисходящия надаренъ би искалъ да намали подаръцитѣ, направени на чужденци, или завѣщателнитѣ разпореждания, като задържа за всѣкога своя подаръкъ цѣлъ за смѣтка или за намалявание на располагаемата часть, а не за смѣтка на своята законна часть; и заради това всѣкой пжть, когато сжщия синъ или нисходящий не би прехваналъ неговия даръ срещу своята законна часть, всѣкога трѣбва да накърни (да ощърби) правата на ония, на които се пада располагаемата часть. И понеже въ всички наследства има наследници, или надарени, или завѣтници на располагаемата часть (освенъ предположенията, за които ще се говори въ последующия четвъртий случай), не можемъ да си въобразимъ случай, по който синътъ или нисходящия надаренъ да би могълъ да избегне да прехване собствения подаръкъ върху своята законна часть.

Истината е, прочее, че второродения синъ въ случай на разногласие, може да иска отъ първородения да привнесе всичкитѣ 60 хиляди лева, дадени нему, за да ги присъедини

къмъ 25-тѣ хъляди лева, неговата законна часть, намѣрена въ имуществата, оставени отъ бащата при неговата смъртъ, за да установи по този начинъ цѣлата и окончателна законна часть въ размѣръ на 85 хиляди, та да се раздѣлятъ по между имъ по равна половина, като наследници съ право на законна часть.

§ 5. Но би могло да се възрази, че, по тоя начинъ, въ една наследственна маса отъ 100 хиляди лева, би трѣбвало да има, посредствомъ привнасяние, една законна часть отъ 85 хил. л. и една располагаема само отъ 15 хил. л. (10 хил. л. на чуждия подареникъ, и 5 хил. на второродения синъ като завѣтникъ на располагаемата), въ противоречие на членове 805 и 1095, които опредѣлятъ законната часть съ половината отъ наследственнитѣ имущества; и така щѣха да бждатъ *двѣ* законни части, една малка *преди* привнасянието и друга една голѣма *после* направеното привнасяние, когато привнасянието на подаръка би било по-голѣмо отъ размѣра на законната часть, дължима на надарения синъ, защото излишекътъ щѣше да се преобърне отъ располагаема въ законна часть; а това не може да се предположи.

На това възражение се отговоря: законна часть е всичко онова, което се предвижда отъ закона; а пъкъ законно разпореждание е както текста на членъ 805, който опредѣля, въобще законната часть съ поливана отъ имуществата, така и текста на чл. 1001 (251), който заповѣдва привнасяние на подаръцитѣ между нисходящи сънаследници съ цель да се *установи* (казва чл. 1014 (264) размѣра на законната часть, дължима на оногози, който иска привнасяние. А думата *установявамъ* (stabilire) показва, че, за да се установи така размѣра окончателно, т. е. да се опредѣли количеството, трѣбва още привнасяние, което предполага едно съединение *действително и реално*, различно отъ фиктивното съединение, изисквано отъ чл. чл. 822 (167) и 1091 (338) за образуване наследственната маса, и съединение действително не само на подаръцитѣ, *но и на всичко онова, което нисходящий наслѣдникъ е приелъ отъ покойния чрезъ подарявание*, както се изразява чл. 1001. Това действително съединение, било на даденитѣ имущества, било на тѣхната стойность, или може само да допълни законната часть (половината), за която говори чл. 805, ако подаренитѣ имущества по стойность съ-

или по-малки или пъкъ равни на законната часть, дължима на нисходящия надаренъ, или пъкъ може сѫщо да уголѣми тая първа законна часть и да установи окончателно въ една по-голѣма сума, ако стойностьта на подаренитѣ имущества превишава размѣра на законната часть, дължима на надарения сънаследникъ, което е и главната цель на привнасянието. И ето защо законодательтъ на чл. 1014 (264) си е послужилъ съ думата *установявамъ* вмѣсто съ други „или“ за да *допълни* или *за да уголѣми* законната часть, защото първата отговаря и на двата случая.

Четвъртий случай.

§ 7, Тицио има едно имущество отъ 100 хиляди и два сина: при животъ дава 75 хил. на първородния синъ, и при смъртьта си оставя 25 хихяди, Прочее, наследственна маса. както горѣ, е 100 хил.; законната часть е 50 хиляди, и разполагаема 50 хиляди.

Второродния намира цѣлата си законна часть въ 25000 лева, оставени при смъртьта на бащата; но има право да иска привнасяние, и чрезъ това негово право 75000 лева, дадени на първородния, се привнасятъ всичкитѣ, съединяватъ се така по действителенъ начинъ съ споменатитѣ 25 хил. отъ законната часть, едничкитѣ оставени следъ смъртьта на бащата, и се образува една цѣлокупна и опредѣлена законна часть отъ 100 хил. за раздѣление между двамата синове по равни части, и не оставя вече разполагаемата часть, защото чрезъ привнасянието цѣлата се превръща въ законна часть.

§ 8. Но може ли чрезъ привнасянието да се развали съвършенно подаръка, и даденитѣ имущества да се присъединятъ съ другитѣ имущества, оставени при смъртьта на подарителя? Никога не; защото подаръка си остава цѣль спрямо другитѣ не нисходящи наследници, и спрямо завѣтницитѣ и чуждитѣ дарения, които сами биха могли да искатъ, щото привносимия подаръкъ да се прехване до надлежния размѣръ върху законната часть, дължима на надарения, и само остатъка — за смѣтка на разполагаемата часть, и само за тая едничка часть като намалявание на тѣхнитѣ права върху сѫщата разполагаема, споредъ смисъла на чл. 1026. Най после такъвъ единъ подаръкъ си остава цѣлъ

противъ кредиторитѣ на наследството, защото тѣ могатъ да подигатъ искове само противъ имущества, оставени при смъртьта на тѣхния длъжникъ, а не никога противъ имущества, които чрезъ подарявание сж престанали вече да принадлежатъ на неговото наследство. Привнасянието въ действителность не произвежда друго действие, освенъ да обобщи (направи общи), при смъртьта на дарителя, привносимитѣ подаръци за всички нисходящи наследници.

Петий случай.

§ 9. До тука предполагахме, че синътъ или нисходящий надаренъ наследва наследството на баща си, или възходящий даритель. Да предположимъ сега единъ случай на отказване. Да се възвърнемъ къмъ третия случай, гдето Тицио, който има притежание 100 хиляди, дава 60 хиляди лева, на първородния синъ, 10 хил. на единъ чужденецъ, оставя разполагаемата на второродния и при смъртьта си оставя 30 хиляди; но да предположимъ, че първородния надаренъ съ 60 хиляди синъ се отказва отъ наследството на баща си, за да задържи своя подаръкъ само до размѣра на разполагаемата часть, но—нищо въ качеството на законна часть. Тогава, прочее, цѣлата законна часть отъ 50 хил. ще бжде на второродния, останалъ единчъкъ наследникъ. Сега се пита: отъ где той ще да вземе своята законна часть? Въ имуществата, оставени при смъртьта на бащата, той намира само 30 хил.; къмъ кого да се обърне, за да добие другитѣ 20 лил., които му липсуватъ? Къмъ чуждия ли, като иска да намали подаръка му отъ 10 хил., и такожде къмъ първородния братъ, за да добие и другитѣ 10 хил., или пъкъ би трѣбвало да се обърне единственно къмъ брата си, за да добие отъ него всичкитѣ 20 хил. лв., които му липсуватъ?

Той, споредъ моето мнение, би трѣбвало да се обърне единственно къмъ брата си, било че подарька, направенъ на чужденеца, е по-напрешенъ, било че билъ по-послешенъ отъ подарака, направенъ на отказващия се отъ наследството синъ, защото чуждия щеше да има всѣкога причини, и то решающи, за да отблъсне направеното противъ него искание. Въ случай че неговия подаръкъ е билъ по напрешенъ, той би отговорилъ съ чл. 1093, че, за да се попълни законната часть, намалението на даренето трѣбва да се *захване*

отъ последния подаръкъ; а този подаръкъ ще бжде подаръка на сина, който се е отказалъ отъ наследството. Ако ли пъкъ неговия подаръкъ би билъ по-последенъ, той би му отговорилъ още, че, ако неговия първороденъ братъ не би се отказалъ отъ наследството, нито единъ отъ двамата не би могалъ да иска намаление за неговия подаръкъ: първородния не би могалъ да го иска, защото срещу своята законна часть трѣбваше да прехване отъ направения му подаръкъ отъ 60 хил. 25-тѣ хил., както го изисква чл. 1026, и неговото отказване не е могло вече да го ущърби; второродния не би могалъ да иска намаление, защото въ 30-тѣ хил., оставени при смъртьта на баща му, би намѣрилъ доста нѣщо, което е достатъчно, за да покрие припадающата му законна часть. И понеже бащата съгласно чл. 1026 не би могалъ да освободи надарения си синъ отъ задължението да прехване въ ущърбъ на другъ по-напредъ надаренъ, то надарения синъ не би могалъ да го ощетява съ своето отричание, направено следъ подаръка на чужденеца, който подаръкъ безъ това отричание би останалъ невредимъ. Друго яче двамата братя биха могли да се съгласятъ, въ ущърбъ на чужденеца, съ симулативно отричание отъ наследството да му отнематъ имуществата, които съставляватъ неговия подаръкъ"

Този принципъ съставлява цѣлъ лабиринтъ. За излизанието отъ него трѣбва ключъ: *Extrncatio labyrinthi.*

ОТДѢЛЪ ПЕТИЙ

За плащанието на дълговетѣ.

Както е известно, наследството се състои отъ двѣ части: *активъ* и *пасивъ*. До сега въ отдѣла за дѣлбата, се занимавахме съ актива на наследството и на неговото распредѣление между наследницитѣ.

Сега трѣбва да изследваме, по какъвъ начинъ се раздѣля *пасивътъ* между наследницитѣ, и какви сж правата на разнитѣ кредитори спрямо сънаследницитѣ.

Отъ какво се състои наследственния пасивъ? Споредъ дифинициятa, която разнитѣ автори даватъ на наследственния пасивъ, той *се състои отъ дълговетѣ и тяжеститѣ*. Тази дефиниция може да се извади и отъ текста на чл. 279, който постановява, че сънаследицитѣ участвуватъ въ исплащанието на наследственнитѣ *дългове* и *тяжести*.

Подъ думата *дългове* се разбиратъ задълженията, които сж се родили въ личността на умрѣлия, които обременяватъ наследството му и които преминуватъ върху наследницитѣ.

Тяжеститѣ сж задължения, които се пораждатъ само следъ смъртьта на наследодателя *quae ab herede coeperunt*, като разноскитѣ за погребението, за запечатването, за описа, за запазването на имота, за експертизи, завѣтитѣ и други.

Чл. 279[1]).

Сънаследницитѣ участвуватъ въ исплащането на наследственнитѣ дългове и тяжести съразмѣрно съ дѣловетѣ си, които получаватъ въ качеството си на наследници, освенъ ако има завѣщание, което да предвижда това исплащание другояче.

Този членъ опредѣля, върху кои лица пада наследственния пасивъ, или съ други думи, кои лица исплащатъ дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството, и въ какъвъ размѣръ. Въпроса, който се разрешава въ чл. 279, се нарича въпросъ за *контрибуцията на дълговетѣ* (*contribution aux dettes*, *contributio dei debiti*), въпросъ за распредѣлението на дълговетѣ между наследницитѣ. Така щото чл. 276 опредѣля само отношенията между самитѣ сънаследници спрямо наследственния пасивъ.

Въпроса за распредѣлението на дълговетѣ между сънаследницитѣ е съвършенно различенъ отъ въпроса: къмъ кого кредиторитѣ на наследството могатъ или трѣбва да се обърнатъ, за да получатъ исплащането. Този въпросъ се казва, въпросъ на задължение за исплащание (*obligation aux dettes*).

Разликата между тѣзи два въпроса е, че *контрибуцията* урегулирва отношенията на сънаследницитѣ *по между имъ*, *а заплащането* обема отношенията на наследницитѣ спрямо кредиторитѣ[2])

---

[1]) C. It. 1027; C. N. 870, 871.

[2]) Laurent, t. XI, n° 62. — Chabot, t. II, p. 551.

Задължението може да бѫде по-тежко отъ контрибуцията, ако сами наследницитѣ чрезъ дѣлба, или умрѣлия е распредѣлилъ тяжеститѣ неравно[1]).

Прочее, кои лица зематъ отгоре си наследственния пасивъ? Наследственния пасивъ пада върху сѫщитѣ лица, които поематъ и актива на наследството. А тѣзи лица, споредъ текста на закона, сѫ *сънаследницитѣ*. Въ това отношение текста на чл. 279 се основава на старото римско правило, което гласи, че наследственния пасивъ е една тяжесть на всеобщността, която образува наследството, а не тяжесть на всѣки отдѣленъ предметъ, отъ който то се образува. *Aes alienum universi patrimonii, non certarum rerum onus est.*

Въ какъвъ размѣръ теглятъ сънаследницитѣ наследственния пасивъ? Закона отговаря на този въпросъ, че наследницитѣ участвуватъ въ исплащането на наследственнитѣ дългове и тяжести *съразмѣрно*[2]) съ дѣловетѣ, които получаватъ въ качаството си на наследници, безразлично да ли сѫ приели наследството направо или по описъ[3]).

Да земемъ примѣри, които да представятъ нагледно распредѣлението на дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството. Да предположимъ, че Х. умира и оставя два сина и една преживѣла съпруга и наследственъ дългъ 5,000 лева. Този дългъ ще се распредѣли между тримата наследници съразмѣрно съ тѣхнитѣ дългове. Всѣки синъ ще получи по $^2/_5$ и съпругата ще получи $^1/_5$; така щото всѣки синъ ще заплати $^2/_5$ отъ 5,000 т. е. по 2,000 лева, а съпругата ще заплати $^1/_5 \times 5{,}000 = 1{,}000$,

Да вземемъ друга комбинация. Да предположимъ, че Х. умира бездѣтенъ и остава подиръ смъртьта си: двама родни братя и трима едноутробни, Дѣловетѣ на едноутробнитѣ ще бѫдатъ два пѫти по-малки отъ онѣзи на роднитѣ; ако дългътъ на Х. е 7,000 лева, то всѣки роденъ братъ ще заплати по 2,000, и всѣки едноутробенъ по 1,000 лева.

---

[1]) Dalloz, Rép., *Sucses.*, n° 1334.

[2]) Huc, t. V, n° 396. — Baudry-Lacantinerie, v° *Sucses*, n° 3951. — Pand. fr., n° 9378. — Thiry, t. II, n° 228. — Ärntz, t. II, n° 1578.

[3]) Le Sellyer, t. III, n° 1953. — Aubry & Rau, t. VI, § 636. — Chabot, t. II, sur l'ant. 873, n° 4. — Arntz, t. II, n° 1576. — A. Palermo, 19. III, 1894. (Barbéra, p. 333).

Отъ постановлението на чл. 279, че наследницитѣ участвуватъ въ исплащанието на дълговетѣ *съразмѣрно* съ дѣловетѣ си, проистича принципа, че дълговетѣ и креанситѣ се дѣлятъ по право, *ipso jure*, между сънаследницитѣ отъ деньтъ на отварянието на наследството.

Този принципъ е осветенъ и отъ чл. 109 на закона за задълженията и договоритѣ.

Дѣлимостьта на дѣловетѣ и на креанситѣ на наследството не оставя едно цѣло вземание на едного отъ наследницитѣ и друго цѣло вземание на другъ наследникъ; тя не натоварва така сѫщо едного отъ наследницитѣ съ единъ цѣлъ дългъ и другиго съ другъ дългъ, защото това би било не дѣлимость на задължения и дълговетѣ, но *дѣлба*.

Прочее, законната дѣлимость се отнася до всѣко вземание и до всѣки дългъ, отъ които се състои наследството; така щото отъ деньтъ на отварянието на наследството една часть отъ всѣко вземание и една часть отъ всѣки дългъ, активно и пасивно, се пада на всѣки наследникъ въ известенъ размѣръ.

Принципа за дѣлимостьта на земанията и дълговетѣ се прилага при по дѣлбата по колѣна. Наследницитѣ отъ едно колѣно не сѫ длъжни да заплатятъ *заедно* сумата, която се пада на тѣхното колѣно; всѣки отъ тѣхъ е длъженъ да заплати една часть, съразмѣрна съ пая, който ще получи отъ дѣлътъ на колѣното. Отъ това може да произлѣзе извънредно раздробление на дълговетѣ, но това е логическо последствие отъ принцица[1]).

Дѣлимостьта се извършва както спрямо наследницитѣ на кредитора, така и спрямо онѣзи на длъжника. Напримѣръ, Х. дължи на У. 6000 лева. Умира най-напредъ кредитора У. и оставя трима души синове: А, Б., В.; креансата се раздѣля между наследницитѣ; и ще имаме вместо една креанса отъ 6000, три креанси по 2000 лева т. е. всѣки отъ наследницитѣ ще има да зема отъ Х. по 2000 лева.

Следъ това умира длъжника Х., който оставя Д., Е., Ж., З., синове съ по равни дѣлове. Всѣки отъ синоветѣ на

---

[1]) Laurent, t. XI, n° 64. — Dalloz, *Succes.*, n° 1337. — Chabot, t. II, p. 553. — Моя коментаръ върху зак. за З. Д., Т. III, върху чл. 109.

Х. ще стане длъжникъ съ $^1/_4$ часть спрямо всѣка креанса отъ 2000 лева.

И така, въ първия случай А, Б и В ще иматъ да зематъ отъ Х. всѣки по 2000 лева.

А въ втория случай Д., Е., Ж. и З. ще станатъ длъжници спрямо А., Б. и В. съ $^1/_4$ отъ 2000, т. е. съ по 500 лева.

Съ други думи: А. ще има да зема по 500 лева отъ Д., Е., Ж. и З.; Б. така сѫщо ще има да зема по 500 лева отъ Д., Е. Ж. и З.; В. тоже ще има да зема по 500 лева отъ Д., Е., Ж. и З. И наопаки Д., Е., Ж. и З. ще дължатъ по 500 лева на А. Б. и В.

Да земемъ другъ примѣръ. Умира Х., който оставя синъ А. и трима унуци Б., В., Г. отъ другъ умрѣлъ синъ, и дългъ отъ 3000. Тука макаръ колѣното на умрѣлия синъ и да е длъжно да запази половината отъ дългътъ, т. е. 1500 л., обаче този дългъ ще се дѣли *на глава* между унуцитѣ, и всѣки отъ тѣхъ е длъженъ да заплати само $^1/_6$ часть отъ цѣлия дългъ, т. е. по 500 лева. Единъ отъ тѣхъ не може да бѫде задълженъ да плаща за другитѣ двама наследници въ своето колѣно, които би излѣзли несъстоятелни, освенъ изключението въ членове 281 и 282.

Не ще съмнение, че сънаследницитѣ иматъ право да се раздѣлятъ по такъвъ начинъ, щото да оставятъ върху едного да заплати извѣстенъ дългъ *цѣлъ*, или пъкъ да плати повече отъ другитѣ, като му изоставятъ единъ недвижимъ имотъ неудободѣлимъ съ стойность по-голѣма отъ стойностьта на пайтъ му. Обаче, това съгласие между сънаследницитѣ не е задължително за кредиторитѣ, спрямо които всѣки наследникъ е всѣкога задълженъ лично за своя дѣлъ [1]).

Закона, като опредѣля размѣра на контрибуцията на всѣки сънаследникъ, дава право на наследодателя да задължи съ завѣщание едного или нѣколко души само отъ наследницитѣ да плати повече или по-малко дългове, отъ колкото би му се падало да плати по закона.

Codé Napoléon не дава изрично и такова право на завѣщателя.

Ако наследодателя задължи само едного отъ наследницитѣ да исплати извѣстенъ дългъ цѣлъ, или дългъ по голѣмъ отъ дѣлътъ му, то задължения трѣбва да го исплати.

---

[1]) Belost-Jolimont sur Chabot, t. II, p. 555 — Laurent, t. X, n° 64 — Poujol t. II, n° 2, p. 255.

Ако ли пъкъ наследодателя е натоварилъ само нѣколко души, напримѣръ двама, отъ наследницитѣ съ исплащанието на всичкитѣ дългове, тѣ сж длъжни да ги исплатятъ, като си запазватъ право на обратенъ искъ срещу останалитѣ.

Но какъ, въ какъвъ размѣръ ще платятъ дълговетѣ тѣзи двама? Ако завѣщателя не е казалъ изрично, че ги натоварва съ исплащението на дълговетѣ солидарно, то всѣки отъ тѣхъ ще плати съразмѣрно съ наследственния си дѣлъ. Ако ли завѣщателя е казалъ изрично въ завѣщанието, че ги натоварва да платятъ солидарно дълговетѣ, то всѣки отъ тѣхъ отдѣлно, по искането на кредиторитѣ, е длъженъ да заплати цѣлия дългъ, съ исплащанието на който тѣ сж натоварени.

Напримѣръ, умира Х., като оставя за наследници двама синове А. и Б. и два дълга — единия отъ 500 лева, а другия отъ 1500 лева. Х. може да натовари само А. или само Б. съ исплащанието и на двата дълга; но той може да натовари А. съ исплащанието дългътъ отъ 500 лева и Б. — съ другия дългъ отъ 1500 лева.

Другъ примѣръ. — Умира У., като оставя за наследници четирма души братя, двама родни А. и Б. и двама едноутробни В. Г, и дългъ 3000 лева. Съ завѣщание натоварва двамата си братя — единъ роденъ А. и единъ едноутробенъ В. съ исплащанието на дългътъ. Въ такъвъ случай едноутробния братъ В. ще плати съразмѣрно съ дѣлътъ си, който е два пѫти по-малъкъ отъ дѣлътъ на родния братъ; така щото, родния братъ А. ще бѫде длъженъ да исплати 2000 лева, а едноутробния — 1000 лева.

Следъ като заплатятъ дългътъ три хиляди лева. А. и В. иматъ право на обратенъ искъ спрямо Б. и Г. Разбира се, че и тези последнитѣ ще отговарятъ на обратния искъ съразмѣрно съ наследственнитѣ си дѣлове.

Разпореждането на завѣщателя да се изплати дългътъ друго яче, а не съразмѣрно съ дѣловетѣ, може да задължи както наследницитѣ по закона ab intestat, така и наследницитѣ по завѣщание, каквито сж универсалнитѣ завѣтници (чл. 45) и установенитѣ наследници (чл. 1,2).

Правото на наследодателя да направи единъ дългъ недѣлимъ, като възложи изплащанието му върху едного отъ наследницитѣ, е предвидено и въ чл. 110 п. 2, отъ закона

за задълженията и договоритѣ, споредъ който дѣлимостьта между наследницитѣ на длъжника не се допуща, когато единъ само отъ наследницитѣ е натоваренъ, по силата на документа, съ изпълнението на задължението.

Ако умрѣлия разпореди, щото неговитѣ наследници *ab intestat* да изплатятъ известенъ неговъ дългъ *недѣлимо* и щото всѣки отъ тѣхъ да е длъженъ да изплати цѣлия дългъ, като си запазва правото за обратенъ искъ срещу другитѣ, то равенството между сънаследницитѣ не се накърнява, защото тука въпроса е само за начинътъ на изплащанието на дългътъ.

По този въпросъ *Toullier* пише следующето: „Наследницитѣ нѣма защо да се оплакватъ. Длъжника можеше да обремени своето наследство съ каквито обича тягости и условия, стига тѣ да не сж противни на закона и на добритѣ нрави. Като приематъ неговото наследство, тѣ доброволно се подчиняватъ на задълженията, които той е свързалъ, и да ги изпълнятъ по начинъ, по който той е опредѣлилъ да стане. Това е едно условие за приеманието на наследството, съ което тѣ се задължаватъ спрямо кредиторитѣ, като че тѣ сами лично сж се договаряли съ тѣхъ [1]).

Правилото на чл. 279 е аналогическо на правилото въ чл. 140, върху който подробности се срещатъ въ четвъртия томъ на *Коментара* [2]).

Универсалнитѣ и частнитѣ завѣтници контрибюиратъ ли въ дълговетѣ на наследството? Разрешението на този въпросъ е твърдѣ важно, понеже чл. 279 говори само за наследницитѣ, безъ да упоменува нѣщо за завѣтницитѣ.

Понеже чл. 279 не говори нищо за завѣтницитѣ, биле тѣ общи или частни, би могло да се мисли, че закона ги освобождава отъ контрибуцията въ дълговетѣ. Но такова мнение ще е неправилно.

Закона, въ чл. 279, говори въобще за *наследницитѣ* безъ да различава, да ли тѣ сж наследници по *закона* или наследници установени съ завѣщание. А тамъ, гдето закона не различава, и интерпретатора нѣма право да прави различие; това право нѣма и сждътъ, понеже иначе става косвенно за-

---

[1]) Toullier, t. VI, p. 884

[2]) Мой Коментаръ, Т. III. стр. 232 и сл.

конодателенъ. *Ubi lex non distinguit, nes distinguere debemus; alioquin judex prorsùs transiret in legislatorem.*

Споредъ чл. 45 *универсалнитѣ* завѣти придаватъ на получающия наследството или часть отъ него *качеството на наследникъ*. Съ други думи *универсалн тѣ завѣтници* по закона се считатъ за *наследници* и, като такива, тѣ, съгласно чл. 279, сѫ длъжни да участвуватъ въ изплащанието на дълговетѣ съразмѣрно съ своитѣ наследственни части.[1])

Така, ако Х. остави за наследници единъ синъ и двама *универсалн і* завѣтници, на които съвмѣстно е завѣщано половината отъ наследството, то последнитѣ ще сѫ длъжни да платятъ заедно половината отъ дълговетѣ, а всѣки отъ тѣхъ ще бѫде длъженъ лично да заплати четвъртата часть отъ дълговетѣ. И въ резултата ще имаме, че наследника ще плати $^1/_2$ отъ дълговетѣ и всѣки завѣтникъ по $^1/_4$ часть.

Въ френския *Code Civil* има изрични текстове, които установяватъ, че завѣтника на известна часть отъ наследството *(le légataire à titre universel)* и общия завѣтникъ *(le légataire universel)* контрибюиратъ въ дълговетѣ (*art. 871* и *1009 Code Civil*).

Въ Италиянския *Codice Civile*, както и въ нашия законъ нѣма изриченъ текстъ, съответствующъ на art 871 и 1009 отъ Code Civil, защото и той приравнява универсалнитѣ завѣтници къмъ наследницитѣ (art 760 Codice Civile).

Универсалнитѣ завѣтници сѫ длъжни да участвоватъ въ изплащането на дълговетѣ, било че наследватъ сами, било че наследватъ заедно съ законни наследници.

Казаното се отнася само до *универсалнитѣ* завѣтници. Но *частнитѣ* завѣтници участвоватъ ли въ изплащанието на дълговетѣ и тяжеститѣ? Не, защото закона товари съ дълговетѣ и тяжеститѣ само *наследницитѣ*, а пъкъ частнитѣ завѣтници не сѫ наследници, понеже частния завѣтъ не имъ придава такова качество (чл. 45).

Като коментира art. 871, Chabot казва: „Частния завѣтникъ не е длъженъ да участвова въ исплащанието на наследственнитѣ дългове и тяжести, макаръ завѣта и да може да бѫде по-значителенъ отъ стойностьта на другъ общъ завѣтъ. Предполага се, че завѣщателя, като е правилъ частенъ

---

1) *C. Torino*, 25. VII, 188 (Barbèra, p. 333).

завѣтъ, безъ да го прехвърли изрично на нѣкои тяжесть, е искалъ да направи, щото завѣта цѣлъ да принадлежи на завѣтника"[1]).

Впрочемъ въ *Code Napoléon* има изриченъ, който казва, че частнитѣ завѣтници не плащатъ наследственнитѣ дългове (art. 871:... mais le légataire particulier n'est pas tenu des dettes et charges).

Обаче частния завѣтникъ трѣбва да участвова *посредственно* въ исплащанието на дълговетѣ въ следующитѣ случаи:

1-о. Когато самъ завѣщателя е натоварилъ частния завѣтникъ да исплати извѣстенъ дългъ или тяжесть на наследството. Това задължение ще е едно условие за завѣта, и завѣтника трѣбва да го испълни

2-о. Когато завѣта надминува располагаемата часть; тогава завѣтника участвова въ исплащанието чрезъ едно намаление до размѣра на располагаемата часть.

3-о. Ако имота, който е завѣщанъ *частно*, е недвижимъ имотъ и е ипотекиранъ. Ипотекарния кредиторъ има право да иска исплащанието на ипотекарния дългъ отъ частния завѣтникъ, защото ипотеката следва недвижимия имотъ, въ каквито ржцѣ и да мине той (чл. 23 отъ закона за ипотекитѣ).

Въ последния случай частния завѣтникъ има право за обратенъ искъ срещу законнитѣ и универсалнитѣ наследници. Това право за обратенъ искъ на частния завѣтникъ не е предвидено изрично въ нашия законъ. Въ френския *Code Civil* има изриченъ текстъ за това: „частния завѣтникъ който е заплатилъ дългътъ, съ който е обремененъ завѣщания недвижимъ имотъ, встжпва въ правата на кредитора срещу наследницитѣ и универалнитѣ наследници (art. 874)".

„Универсалний завѣтникъ, който ще наследва заедно съ единъ наследникъ, на когото законътъ запазва една часть отъ имота, ще бжде дълженъ за дълговетѣ и тяжеститѣ на завѣщателевото наследство лично за своята часть и дѣлъ и ипотекарно за цѣлото (art. 1009)".

Подобенъ текстъ сжществуа и въ италиянския *Codice Civile*. „Завѣтника не е дълженъ да плаща наследственнитѣ дългове, обаче кредиторитѣ запазватъ правото си за ипотекаренъ искъ върху завѣщания недвижимъ имотъ и правото

[1]) Chabot, t. II, p. 557.

да искатъ отдѣление на имота; но завѣтника, който е заплатилъ дълга, съ който е обремененъ завѣщания недвижимъ имотъ, встжпва въ правата на кредитора противъ наследницитѣ“ (art. 1033).

Чл. 280[1]).

Наследницитѣ сж длъжни да исплащатъ наследственнитѣ дългове и други лични повинности-съразмѣрно съ своитѣ дългове, а ипотечнитѣ дългове за цѣлото имущество, съ запазване правото за обратно искание, ако стане за него нужда, противъ наследницитѣ, съразмѣрно съ частьта, за която трѣбва да плащатъ.

Правилото на чл. 280 опредѣля задълженията на наследницитѣ спрямо кредиторитѣ. Принципитѣ въ това отношение сж два.

Първо, наследницитѣ сж длъжни да плащатъ наследственнитѣ дългове и другитѣ повинности лично и съразмѣрно съ своитѣ наследственни дѣлове.

Задължението на наследницитѣ да плащатъ *цѣлитѣ* ипотекарни дългове е едно изключение отъ правилото, установено на чл. 279, споредъ което наследницитѣ участвоватъ въ исплащанието на дълговетѣ само съразмѣрно съ наследственнитѣ си дѣлове.

Има и други случаи, въ които наследницитѣ сж длъжни да платятъ повече наследственни дългове отъ размѣра на наследственния си дѣлъ. Тѣзи случай сж, когато дългътъ по своята природа е недѣлимъ, или, ако и да е дѣлимъ, дългътъ, наследницитѣ ще трѣбва да плащатъ солидарно.

Прочее, наследницитѣ могатъ да бждатъ задължени по четире различни начина спрямо кредиторитѣ на наследството, а именно: или само *лично*, или *ипотекарно*, или съ раздѣление на дълговетѣ, т. е. всѣки съразмѣрно съ наследственния си дѣлъ, или безъ раздѣление на дълговетѣ, т. е. всѣки *in solidum* за цѣлото.

---

[1]) C. It. 1029; C. N. 873.

Тѣзи четире начина на задължение иматъ важни последствия; за това ние ще се постараемъ да ги обяснимъ отдѣлно.

Защо сж задължени наследницитѣ, които приематъ наследството, да плащатъ наследственнитѣ дългове? Наследницитѣ сж длъжни лично да плащатъ наследственнитѣ дългове и тяжести, макаръ и да не сж ги сключили съ кредиторитѣ, защото, като приематъ наследството на длъжника, който е билъ лично длъженъ, тѣ заематъ неговото мѣсто и го представляватъ.

Още римското право считаше, че приеманието на наследството е единъ видъ договоръ, въ силата на който приевшитѣ наследството доброволно се задължаватъ спрямо кредиторитѣ, които иматъ права спрямо наследството, *is qui miscuit se hereditate contrahere videtur.*

При това, както забелѣжихме по горе, когато наследницитѣ сж задължени *лично*, тѣ плащатъ *сѫразмѣрно* съ наследственнитѣ си дѣлове.

Сѫразмѣрното плащание се основава на дѣлимостьта на дълговетѣ, въ силата на която земанията на кредиторитѣ се раздѣлятъ въ този смисълъ, че тѣ не могатъ да завеждатъ искъ само противъ едного, а противъ нѣколко отъ наследницитѣ за цѣлия дългъ. Кредитора има право да тѣгли на сждъ всѣки наследникъ *отдѣлно* или всички заедно, за такава часть отъ дългътъ, каквато отговаря сѫразмѣрно на тѣхнитѣ наследственни дѣлове.

Това раздѣление на дѣловетѣ, за въ полза на равенството между наследницитѣ, бѣше прието и отъ закона за двѣнадесетѣхъ таблици. *Pro portionibus hereditariis.*

Така напримѣръ, ако умрѣлия е оставилъ за единственни наследници съпругата си и шесть души родни братя, а дългътъ му е 9000, този дългъ ще се исплати отъ наследницитѣ сѫразмѣрно съ наследственнитѣ имъ дѣлове. Дѣлътъ на сжпругата е $^1/_3$, а дѣлътъ на всичкитѣ братия *заедно* е $^2/_3$; и на всѣки братъ *отдѣлно* дѣлътъ $^2/_{18}$ или $^1/_9$. Прочее, съпругата ще исплати $^1/_3 \times 9000 = 3000$, всѣки братъ ще заплати $^1/_9 \times 9000 = 1000$ лева. Ако предположимъ, че единия братъ умре при исплащанието на дълговетѣ и остави за свой наследници съпругата си и двѣ дѣца, то съпругата ще

заплати $^1/_5 \times 1000 = 200$, а всяко дѣте ще заплати $^2/_5 \times 1000 = 400$ лева.

Въ този примѣръ кредитора има право да иска:

а) отъ съпругата на умрѣлия	3000	лева
б) отъ петьтѣхъ брата по 1000	5000	„
в) отъ съпругата на умрѣлия братъ	200	„
г) отъ двамата плѣменници по 400= . . .	800	„
Всичко	9000	лева

Други задължения упоменатитѣ наследници спрямо кредиторитѣ нѣматъ; нито пъкъ кредиторитѣ иматъ други права спрямо наследницитѣ.

Отъ изложеното следва, че изражението, *„съразмѣрно своитѣ дѣлове“* не трѣбва да се разбира *pro numero virorum*, но въ смисълъ, че всѣки наследникъ е задълженъ да плаща лично наследственни дългове и тяжести споредъ частьта, която той *лично* е повиканъ да земе отъ наследството, като наследникъ, или съ други думи, всѣки наследникъ е дълженъ само за онази часть отъ наследството, за която той представлява умрѣлия.

Принципътъ за дѣлимостьта на дълговетѣ има голѣмо значение за наследницитѣ, когато нѣкой отъ тѣхъ излези несъстоятеленъ. И въ такъвъ случай упоменатия принципъ се прилага. Състоятелнитѣ наследници не могатъ да бждатъ задължени да плащатъ и частьта на несъстоятелнитѣ.

Чл. 280, като задължава наследницитѣ да плащатъ лично съразмѣрно съ дѣловетѣ си, не прави никакво различие между състоятелнитѣ и несъстоятелнитѣ и при това не установява никаква гаранция за кредиторитѣ въ случай на несъстоятелность.

По този въпросъ Pothier казва „Наследникъ е онзи, който наследва активнитѣ и пасивнитѣ права, т. е. дълговетѣ и задълженията на умрѣлия. Онзи, който е наследникъ само за известна часть, наследва само нея. Прочее, той е задълженъ само за тази часть. Несъстоятелностьта на неговитѣ сънаследници не го прави наследникъ на цѣлото наследство, на всичкитѣ права на умрѣлия. Той всякога си остава наследникъ само за своята часть, и, следователно, той е дълженъ да плаща дългове само за своята часть“[1]).

[1]) Pothier, *Traité des obligations*, part. II, IV, sect II, art II.

Отъ изложеното става явно, че общото правило е, че се прилага принципътъ за дѣлимостьта.

Обаче, отъ това правило има нѣколко изключения, които е важно да се знаятъ.

Първото изключение е, когато дългътъ е *недѣлимъ по своята природа.* Въ такъвъ случай не може да бѫде раздѣление въ исплащанието му; всѣки наследникъ е дълженъ да заплати цѣлото, защото не е възможно да се исплати частично. Това е постановено и въ римското право.

Недѣлимитѣ дългове по природа се наричатъ *individuum natura vel* contractu. Напримѣръ, умрѣлия се е задължилъ спрямо Х. да установи въ негова полза единъ сервитутъ, право за преминуване напримѣръ, върху двора си. Въ случая всичкитѣ наследници на умрѣлия, догдето държатъ двора задружно, сѫ задължени спрямо Х, за цѣлото.

Дългътъ може да бѫде недѣлимъ и по силата на закона,

Такава недѣлимость се установява и по нѣкога и за дѣлимитѣ по естеството си дългове; напримѣръ ипотекарнитѣ дългове за които ще говоримъ по-после.

Сега ще се спремъ на кратко върху изключенията отъ принципа на дѣлимостьта, установена отъ закона за задълженията и договоритѣ.

По-голѣми подробности върху тѣзи изключения читателитѣ ще намѣрятъ въ моя *Коментаръ* върху закона за задълженията и договоритѣ[1]).

Чл. 100 отъ закона за задълженията и договоритѣ не допуща да се дѣлятъ дълговетѣ между наследницитѣ на длъжника въ следующитѣ случаи.

1-о Когато се дължи единъ опредѣленъ предмѣтъ, напримѣръ единъ конь, една ладия. Кредитора има право да иска цѣлия дългъ (коньтъ или ладията) отъ оногова отъ наследницитѣ, който го владѣе.

Ако вещьта е загинала или е продадена отъ дарителя, то кредитора има право да иска само стойностьта на предмѣта отъ всичкитѣ наследници съразмѣрно съ дѣловетѣ имъ[2]).

2-о Когато само единъ отъ наследницитѣ е натоваренъ, по силата на документа, съ испълнението на задължението.

---

[1]) Т. III, върху чл. 107.

[2]) Chabot. t. II, p. 575.

За кой *документъ* говори чл. 110? Този документъ може да бѫде акта, съ който умрѣлия извършва една юридическа сдѣлка съ кредитора, или завѣщание.

Въ този случай наследника, който е натоваренъ съ дълга, може да бѫде виканъ на сѫдъ да плати цѣлия дългъ.

3-о. Когато, било по естеството на задължението, било отъ вещьта, която е неговъ предметъ, било отъ цѣлта, която е имала предъ видъ при сключването на договора, произлиза, че намѣрението на договорящитѣ се е било, щото дългътъ да не може да се изплати на части.

Авторитѣ привеждатъ обикновенно следующия примѣръ. Едно лице е осѫдено на затворъ за докачение, за обида съ думи. Осѫдения, за да не лѣжи, се помирява съ потърпѣвшия срещу едно възнаграждение отъ 1000 лева напримѣръ и умира преди да заплати. Тукъ намѣрението на договоряющитѣ се страни е било да не може дългътъ да се изплати по части. И наистина, само часть отъ този дългъ не важи за потърпѣвшия, понеже не се достига цѣлта.

Въ случая всѣки единъ отъ наследницитѣ може да бѫде виканъ да заплати цѣлия дългъ, а пъкъ той ще има право за обратенъ искъ срещу другитѣ наследници.

Викания на сѫдъ наследникъ може ли да привлече, като трети лица, другитѣ си наследници, за да иска да бѫдатъ осѫдени и тѣ? Този въпросъ е споренъ. Подробности по него въ моя коментаръ върху зак. за З. Д.[1]).

Искътъ на кредиторитѣ на наследството срещу наследницитѣ е *личенъ*. Естеството и основанието на този личенъ искъ проистича отъ текста на чл. 280.

Личния искъ срещу наследника има своето основание въ самото естество на приеманието наследството, което съставлява единъ квази договоръ, въ силата на който, както забелѣжихме по горе, приевшитѣ наследството доброволно се задължаватъ спрямо всичкитѣ, които иматъ права върху наследството.

Освенъ личния искъ кредиторитѣ на наследството иматъ срещу наследницитѣ и *ипотекаренъ искъ*. Умрѣлия е могълъ при живота да ипотекира нѣкои отъ недвижимитѣ си имоти-

[1]) Моя коментаръ върху зак. за З. Д., Т. III, върху чл. 113.

Въ такъвъ случай ипотекарния кредиторъ къмъ кого има право да обърне взискането си?

Ипотекарния искъ е недѣлимъ. Това се вижда отъ чл. 23 отъ закона за ипотекитѣ, който казва, че „*ипотеката е нераздѣлима*". Щомъ ипотекарния искъ е недѣлимъ и щомъ ипотеката следва държателя на имота, то ипотекирания кредиторъ има право да вика на сѫдъ оногози отъ наследницитѣ, *който държи* ипотекирания имотъ и да иска отъ него да му заплати цѣлия дългъ.

Но, ако дѣлбата не е още извършена и ако никой не държи ипотекирания имотъ, кредитора има право да тѣгли на сѫдъ, когото обича отъ наследницитѣ, за цѣлия дългъ, защото до дѣлбата всичкитѣ сѫ съсобственници и държатели на имотитѣ отъ наследството [1]).

Обаче, следъ дѣлбата ипотекарния кредиторъ може да заведе иска си за цѣлия дългъ само срещу оногози отъ наследницитѣ, който е станалъ собственникъ на ипотекирания имотъ. Но кредитора може да заведе искътъ си и противъ всичкитѣ наследници; въ такъвъ случай всѣки отговаря съразмѣрно съ дѣлътъ си [2]).

Принципа, че всѣки наследникъ отговаря спрямо кредиторитѣ съразмѣрно съ дѣлътъ си, може да парализира частично ипотекарния искъ за цѣлия дългъ. Така, ако единъ отъ наследницитѣ, който има право на $^1/_4$ часть отъ наследството, е сѫщеврѣменно и ипотекаренъ кредиторъ на наследството, за 4000 л. напримѣръ, той не може да заведе ипотекаренъ искъ за *цѣлия* дългъ отъ 4000, защото часть отъ този дългъ, а именно $^1/_4$, съразмѣрно съ пая му се *слива* въ неговитѣ ржцѣ; така щото ипотекарния кредиторъ-наследникъ може да иска отъ всѣкиго отъ другитѣ трима сънаследници четвъртата часть отъ своята креанса, за $^3/_4$ часть.

Той би могълъ да тѣгли ипотекарно за три четвърти отъ дълга, т. е. за 3000 лева, оногози отъ наследницитѣ, който държи ипотекирания имотъ. [3])

Текста на закона говори за онази ипотека, която е била взета *срещу наследодателя при живота* му, т. е. срещу пър-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 582.
[2]) Ibid.
[3]) Chabot, t. II, p. 586.

воначалния длъжникъ, а не онази ипотека, която е вземена срещу наследницитѣ *следъ отварянието на наследството*. Юридическитѣ последствия отъ тѣзи двѣ ипотеки сж различни. Когато ипотеката е земена срещу умрѣлия, то дългътъ е единъ, и длъжника е единъ; ипотекиранитѣ имоти преминуватъ върху наследницитѣ неизмѣнно съ всичкитѣ тяжести и характери; прочее, преминуватъ *недѣлимо*. Наопаки, когато наследството на длъжника е отворено, то дългътъ му ipso jure се раздѣля пропорционално между неговитѣ наследници, и всѣки става длъжникъ само на една часть съразмѣрно съ дѣлътъ си.

Законътъ говори за *договорната* ипотека; той нѣма предъ видъ и *законната* [1]).

А отъ това следва, че, ако кредитора на наследството земе ипотека следъ отварянието на наследството, тази ипотека се сматря земена срещу наследницитѣ; тя удря частитѣ на наследницитѣ *отдѣлно*, защото, когато е била земена, длъжника не е билъ единъ, както преди отварянието на наследството, но сж вече нѣколко длъжници. И ипотекарния кредиторъ, който е взелъ ипотеката следъ отварянието на наследството, не може да тѣгли всѣкого отъ наследницитѣ ипотекарно, т. е. за цѣлия дългъ. Всѣки сънаследникъ отговаря срещу този ипотекарѐнъ кредиторъ съразмѣрно съ дѣлътъ си [2]).

За да може да възбуди ипотекарния искъ за цѣлия дългъ, необходимо е, щото ипотекирания имотъ да се намира въ владѣнието на наследника, защото, ако той го е отчуждилъ, ипотекаренъ искъ не може да се заведе срещу него, но срещу приобретателя на имота. Наследника, който е отчуждилъ имота, остава задълженъ лично съразмѣрно съ наследственния си дѣлъ [3]).

---

[1]) Toullier, t. IV, n° 530. — Marcadé, sur l'art. 873, n° 4.—Ducaurroy, t. II, n° 747 — Chabot, t. II, sur l'art. 873, n° 4. — Demolombe t. XVII, n° 21. — Aubry & Rau, t. VI, § 636 note 13. — Blondeau, *Sépar de patr.*, p. 570. — Barafort, *Sèpar de patr.*, n° 202, — Garraud, *Deconfiture*. p. 134. — Vigué, t. II, n° 225. — Le Sellyer, t. II, n° 1639.

[2]) Ricci, t. IV, n° 173. — Consulta App. Torino. 26 febraria 1867.

[3]) Ricci, t. IV, n° 173. — Chaboi, t. II, p. 585. — Pothier. *Success.* chap. V, art IV.

Това е твърде понятно, защото ипотекарния искъ е реаленъ и, като такъвъ, може да се заведе само срещу държателя на ипотекирания имотъ.

Отъ този принципъ проистича и друго право на наследника, който държи имота: за да избѣгне ипотекарния искъ, той може да изостави ипотекирания имотъ; щомъ имота не е въ ржцетѣ на никого отъ наследницитѣ, той се счита, че е въ общото владѣние на всичкитѣ наследници, и въ такъвъ случай кредитора ще трѣбва да заведе искътъ си противъ всичкитѣ наследници съразмѣрно съ дѣловетѣ имъ.

Ако наследника е отстжпилъ наследственнитѣ си права на нѣкое трето лице съ задължение за последното да заплати припадающитѣ му се права и тяжести, той все пакъ е задълженъ лично спрямо кредиторитѣ, които могатъ да заведатъ искътъ си спрямо него, защото отстжпването на наследственнитѣ прави не го лишава отъ качеството му на наследникъ.

Който отъ наследницитѣ бжде осжденъ ипотекарно за цѣлия дългъ, има право за обратно искание противъ другитѣ си сънаследници съразмѣрно съ тѣхния наследственъ дѣлъ. Това право за обратно искане абсолютно ли е, или има случаи, въ които осждения ипотекарно губи правото си за обратно искание? Този въпросъ се разрешава отъ самия текстъ, който постановява, че обратното искание се допуща само *ако стане за него нужда.* Подчеркнатото изражение показва, че може *да не стане нужда* за обратно искание. И така, споредъ закона правото за регресъ не е абсолютно. Но кои сж случаитѣ, въ които *не става за него нужда?* Преди да отговоримъ на този въпросъ, считаме за необходимо да направимъ една предварителна забелѣжка върху изражението *ако стане за него нужда.* Това изражение е преводъ отъ art. 1029 отъ Италиянския кодексъ *se vi ha luogo*, което буквално се превежда *ако има за него мѣсто.*

Случаитѣ, когато регресното искание нѣма мѣсто, сж три.

Първо, когато самитѣ сънаследници се съгласятъ помежду си, щото единъ само отъ тѣхъ да исплати цѣлия ипотекаренъ дългъ. Очевидно е, че въ такъвъ случай заплатившия дългътъ не може да завежда обратенъ искъ къмъ другитѣ сънаследници.

Второ, когато самъ наследодателя е распоредилъ въ завѣщанието си, щото само еди кой си наследникъ да исплати цѣлия ипотекаренъ дългъ. Въ такъвъ случай наследника, който е заплатилъ цѣлия ипотекаренъ дългъ, нѣма право за обратно искание.

Трето, за да има мѣсто регресното искание, необходимо е, щото ипотеката да е дадена за собственъ дългъ на наследодателя, въху собственнитѣ негови имоти, а не наследодателя да е купилъ при живота си единъ ипотекаренъ имотъ, дългътъ срещу която ипотека тоже трѣбва да се плаща следъ смъртьта му отъ неговитѣ наследници.

Напримѣръ, наследодателя Х. дължи лично на У. 5,000 лева и му ипотекира своята собственна кжща, която се владѣе отъ наследника А. Този последния може да бжде осжденъ ипотекарно да заплати цѣлия дългъ отъ 5,000 лева и ще има право за обратно искание срещу другитѣ наследници съразмѣрно съ дѣловетѣ имъ.

Другъ примѣръ. Х. дължи на У. 4,000 лева и за гаранция му ипотекиралъ кжщата си. А купува кжщата отъ Х. Ипотеката преминува върху А. Прочее, длъжникъ спрямо У. вмѣсто Х,. става А., който оставя за наследници трима синове Б., Б., Г. Следъ дѣлбата ипотекираната кжща се пада на Б. Ако той бжде осжденъ отъ У. да плати цѣлия дългъ, той нѣма право за обратно искание противъ В. и Г. Обаче, Б. може да привлече Х. като трето лице и да иска да бжде осжденъ.

За какви *дългове* говори закона?

Относително задълженията, произходящи отъ извършени отъ умрѣлия престжпления и полупрестжпления, трѣбва да се прави различие спрямо наследницитѣ между основанитѣ на углавенъ искъ и онѣзи на граждански искъ.

Углавния искъ, по прилагането на наказанието, се погасява съ смъртьта на обвиняемия или подсждимия. Остава само гражданския искъ, който може да обезщети пострадавшия, който следователно може да бжде упражненъ срещу наследницитѣ.

Така напримѣръ, ако Х, е извършилъ едно престжпление спрямо У., отъ което последния е потърпѣлъ вреди и загуби, то наследиицитѣ на Х. не могатъ да бждатъ осждени да плащатъ глоба, защото тя се отнася до углавния искъ.

Потърпѣвшето лице може да осѫди наследницитѣ на Х. само за вреди и загуби, които той е претърпѣлъ[1]).

Ако единъ наследникъ умрѣ преди да е исплатилъ наследственнитѣ дългове и тяжести, тѣ преминуватъ по трансмисия въху неговитѣ наследници, ако тѣ сѫ приели наследството, или само върху оногози отъ тѣхъ ,който е приелъ наследството (чл. 196). Наследственнитѣ дългове и тяжести ставатъ дългове и тяжести на неговото собственно наследство[2]).

Разбира се, че и тѣзи наследници се ползуватъ и действуватъ по сѫщитѣ принципи, които сѫ биле приложими спрямо умрѣлия наследникъ. Тѣ се ползоватъ отъ раздѣлението на дълговетѣ, като отговарятъ тоже съразмѣрно съ своитѣ дългове, а ипотекарно отговарятъ за цѣлия дългъ съ право за обратно искание срещу другитѣ сънаследници, ако има за него мѣсто.

Това произлиза отъ принципитѣ на трансмисията.

Всичко изложено до сега се отнася до наследницитѣ по кръвь. То отнася ли се и до установенитѣ наследници и до универсалнитѣ завѣтници, които, по закона, тоже се считатъ *наследници*. Но нека поставимъ въпроса съ ясностьта на *Chabot*: дълговетѣ, които се дѣлятъ между наслтдницитѣ по кръвь, раздѣлятъ ли се тоже *ipso jure* между универсалнитѣ наследници, завѣтници и надарени по такъвъ начинъ, че всѣки отъ тѣхъ да е задълженъ лично спрямо кредиторитѣ съразмѣрно съ дѣловетѣ си? или же наследници по кръвь сѫ длъжни спрямо кредиторитѣ за цѣлия дългъ, като си запазватъ правото за обратно искание срещу универсалнитѣ наследници, съразмѣрно съ наследственнитѣ имъ части? Съ други думи, правото на кредиторитѣ е ли да действуватъ само срещу наследницитѣ по кръвь и да искатъ само отъ тѣхъ цѣлия дългъ съразмѣрно съ дѣловетѣ, или ипотекарно, безъ да иматъ нужда да завеждатъ личенъ искъ срещу завѣтницитѣ и надаренитѣ, за тѣхната наследсвенна часть?

Този въпросъ е отъ голѣмъ интересъ за наследницитѣ, защото, ако надаренитѣ и завѣтницитѣ се лишатъ отъ имотитѣ, които имъ сѫ се паднали, и станатъ несъстоятелни,

---

1) Chabot, t. II, p. 588. — Poujol, t. n° 7, p. 282.

2) Chabot, t. II, p 588.

наследницитѣ сами ще бѫдатъ задължени да заплатятъ всичкитѣ дългове и тяжести на наследството, макаръ и да сѫ зели една слаба часть отъ имотитѣ[1]),

При всичката си важность въпроса е споренъ.

Едни казватъ, че само наследницитѣ по кръвь сѫ, които представляватъ и продължаватъ личностьта на умрѣлия и, като такива, само тѣ сѫ длъжни да отговарятъ спрямо кредиторитѣ съ запазване правото за обратенъ искъ срещу универсалнитѣ завѣтници. Представителя на това мнение е Pothier. Ето какво казва този знаменитъ юрисконсултъ: „ . . . ако, напримѣръ, едно лице остави двама наследници и е завѣщалъ на едно чуждо лице третята часть отъ имота си, двамата му наследници сѫ длъжни да заплатятъ наследственнитѣ дългове, всѣки за половината, като си запазватъ право за обратно искание срещу универсалния завѣтникъ' който отговаря за третята часть. Причината за това е, че, макаръ всѣки наследникъ ще има само една третя часть отъ наследството, при все това тѣ сѫ наследници по за половина; отъ минутата на смъртьта на умрѣлия наследството преминува *ipso jure* по на половина върху двамата. Предаването на една третя часть отъ наследството на завѣтника задължава последния съ една третя отъ дългътъ, но не ги освобождава отъ отговорность (mais ne les *désoblige pas)* спрямо кредиторитѣ".

При всичката авторитетность на знаменития юрисконсултъ *Pothier* неговото мнение е било силно оспорявано отъ цѣлъ редъ автори.

Второто мнение е, че универсалнитѣ наследници сѫ еднакво отговорни заедно съ наследницитѣ по кръвь спрямо кредиторитѣ.

Представителя на второто мнение *Toullier*, който силно е поддържалъ противното на Pothier мнение[2]).

Второто мнение е предпочтително. То напълно отговаря на нашия законъ. който приема системата на установенитѣ и универсалнитѣ наследници (чл. 45 и 112). Нашия законъ не прави никакво различие между наследницитѣ по

---

[1]) Chabot, t. II, p. 591.

[2]) Toullier, t. VI, p. 508. — Chabot. t. II, p. 595.

кръвь и между установенитѣ наследници. Той ги туря на една линия, и рекурса, за който говори чл. 280, еднакво се отнася къмъ всичкитѣ. Така щото спрямо кредиторитѣ отговарятъ както еднитѣ, така и другитѣ, съразмѣрно съ дѣловетѣ си, и кредиторитѣ сѫ длъжни да теглятъ на сѫдъ както еднитѣ, така и другитѣ съразмѣрно съ дѣловетѣ имъ.

Обаче, този принципъ е абсолютенъ само тогава, когато нѣма наследници по кръвь, но има само установени наследници. Въ такъвъ случай владѣнието върху имуществото на умрѣлия преминува *по право* върху тѣхъ (чл. 148) и кредиторитѣ отправятъ искътъ си само срещу тѣхъ.

Ако ли пъкъ умрѣлия е оставилъ наследници по кръвь заедно съ установени и универсални наследници, искътъ и противъ последнитѣ може да бѫде приетъ само следъ като имъ се предадатъ завѣтитѣ съгласно чл. 135 отъ наследницитѣ по кръвь. Преди това предаване на завѣтитѣ исковетѣ на кредиторитѣ тежатъ само върху наследницитѣ по кръвь, върху които наследството, въ минутата на отваряние си, минува *по право, ipso jure*. Отъ това следва, че кредиторитѣ могатъ да заведатъ искътъ си както противъ наследницитѣ по кръвь, така и противъ установенитѣ наследници даже преди предаването на завѣта, безъ да може да се прави отъ последнитѣ възражение, че искътъ противъ тѣхъ е преждевременъ. Сѫдътъ не може само да осѫди установенитѣ наследници преди тѣ да приематъ отъ наследницитѣ по кръвь завѣтитѣ[1]).

При конентирането на чл. 279 ние казахме, че къмъ наследственнитѣ дългове се отнасятъ и частнитѣ завѣти. По кой начинъ се исплащатъ тѣзи дългове-завѣти? Чл. 135 постановява, че завѣтника е елъженъ да иска отъ *законния* наследникъ да го въведе въ владение на завѣщания предметъ. Кого разбира закона подъ думата *законния* наследникъ? Ние мислимъ, че подъ тази дума закона разбира всичкитѣ онѣзи лица, които по закона добиватъ качеството на наследникъ, щомъ получатъ известна часть отъ наследството. Така щото завѣтитѣ се исплащатъ както отъ наследницитѣ по кръвь, така и отъ установенитѣ наследници.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 592.

Ако завѣщателя има нѣколко наследници и не е натоварилъ особенно ни едного отъ тѣхъ да удовлотвори завѣса, то всѣкой отъ тѣхъ удовлетворява съразмѣрно съ своята часть.

Разбира се, че съразмѣрно съ своитѣ дѣлове отговарятъ спрямо завѣтницитѣ само онѣзи наследници, които сж приели наследството по описъ; ако ли наследството е прието безусловно. то наследницитѣ, и по испащанието на завѣтитѣ, сж длъжни *ultrà vires*. Въ това отношение закона напълно асимилира завѣтитѣ съ дълговетѣ на умрѣлия.

Ако частния завѣтъ е единъ опредѣленъ предметъ и ако той се намира въ владението само на единъ наследникъ, то този последния е длъженъ да предаде завѣта.

Ако умрѣлия е осжденъ да заплати известенъ свой дългъ, и ако има допуснато лично задържание противъ умрѣлия, то това лично задържание може ли да се приложи и срещу наследнидитѣ, които сж приели наследството? Нашитѣ закони мълчатъ по този въпросъ; за това ще трѣбва да се обърнемъ къмъ доктрината по него.

Осжданието, което допуща личното задържание, е абсолютно *лично*, и като такова не може да премине лицето, което е сключило дългътъ. То се погасява съ смъртьта на първоначалния длъжникъ, Bourjon казва, че осжданието на затворъ е *personnalissime*[1]).

Сжщия принципъ се срѣща и въ римското право. O. L, 12, C. de Oblig. (lib. 4, tit. 10).

Прочее, наследницитѣ на умрѣлия не могатъ да бждатъ затваряни за дългътъ на умрѣлия наследодатель даже въ случай, ако тѣ сж приели наследството безусловно, въ какъвто случай, дълговетѣ на умрѣлия ставатъ тѣхни *лични* дългове.

Този въпросъ сега у насъ остава чисто академически, защото личното задържание за дългъ е отменено съ новелата отъ 16 юний 1922 год.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 592. — Dalloz, *Success*. n° 1321; — Poujol, t. II, p. 281. — Demolombe, t. XVII, n° 61, p. 71.

Чл. 281[1]).

Сънаследникътъ, който въ силата на ипотеката, е заплатилъ единъ общъ дългъ повече отъ това, което му се пада да заплати, има право за обратно искание срещу другитѣ сънаследници само за частьта, за която всѣки отъ тѣхъ е длженъ да отговаря лично, макаръ сънаследника, който е заплатилъ дългътъ, и да е застжпилъ правата на кредиторитѣ. Освенъ това сънаследника си запазва правото да иска исплащанието на своята лична претенция, както всѣки други кредиторъ, следъ като спадне частьта, за която той отговаря, като наследникъ.

Отъ предидущия 280 членъ видѣхме, че единъ отъ наследницитѣ може да бжде принуденъ да заплати цѣлия ипотекаренъ дългъ *съ запазване правото за обратно искание срещу другитѣ сънаследници*, съразмѣрно съ частьта, която трѣбва да плащатъ.

Обратното искание се дава на заплатившия, защото той встжпва въ правата на кредитора (чл. 158 отъ закона за задълженията и договоритѣ). Не ще съмнение, че по общото право суброгацията става *напълно*, т. е. лицето, което заплати, добива всичкитѣ права на кредитора; така щото, ако кредитора е ималъ право за ипотекаренъ искъ спрямо всичкитѣ наследници или спрямо нѣколко отъ тѣхъ, и заплатившия наследникъ би трѣбвало да има право за подобенъ ипотекаренъ искъ спрямо своитѣ сънаследници. Но, за да се избѣгнатъ въ наследството многочисленнитѣ процеси, законодателя е направилъ едно изключение отъ принципа на суброгацията, като не дава право за ипотекаренъ искъ на заплатившия наследникъ, *макаръ той и да е застжпилъ правата на кредиторитѣ*.Подчеркнатото изражение е, което показва, че текста на чл. 281 е едно изключение отъ принципа на суброгацията.

---

[1]) C. It. 1030; C. N. 875.

Да обяснимъ това изключение съ примѣръ. Да предположимъ, че умрѣлия е оставилъ трима наследници X., У. и Z. и три недвижими имота А., Б., В., които сж ипотекирани за единъ и сжщи дългъ 45,000 лева. Следъ смъртьта на наследодателя, X. зема имота А., У. — имота Б., *Z.* — имота В. Кредитора, вместо да иска отъ всѣки наследникъ съзармѣрна часть на основание чл. 280 съ ипотекаренъ искъ: осжжда само X. и събира отъ него 45,000 лева. Сега, X. има ли право, макаръ и да е застжпилъ правата на кредитора, да тегли на сждъ ипотекарно само У., като му каже, „кредитора имаше право да ся тегли на сждъ за цѣлия дългъ; азъ застжпихъ неговитѣ права; следователно, искамъ съ ипотекаренъ искъ, който принадлежеше на кредитора срещу тебе, и който премина върху мене, да ми заплатишъ цѣлия дългъ минусъ моята часть, т. е. 45,000 — 15,000 = 30,000. а пъкъ ти искай отъ *Z.* 15,000 лева"? Текста отговаря отрицателно, а именно, че X., който е заплатилъ цѣлия ипотекаренъ дългъ на кредитора, *макаръ и да е застжпилъ неговитѣ права*, има право да иска отъ своитѣ сънаследници само частьта, за която всѣки отъ тѣхъ е длъженъ да отговаря *лично*. Въ случая X. има право да иска отъ У. 15,000 и отъ Z. толкова же.

Сжщо е и за договорната суброгация.

Но, ако суброгацията не дава на заплатившия ипотекарния дългъ право за ипотекаренъ искъ срещу другитѣ сънаследници, тя му е полезна поне въ това отношение, че заплатившия наследникъ X. може да осжди *ипотекарно* У. и Z. за по 15,000 лева върху имотитѣ Б. и В. и по такъвъ начинъ да се удовлетвори отъ тѣзи имоти преимущественно и предпочтително предъ другитѣ хирографирни кредитори [1]).

Защо X. има право да се удовлетвори привилегировано върху имотитѣ на Б. и В., които сж ипотекирани за единъ и сжщи дългъ? Защото суброгацията туря заплатившия на мѣстото на кредитора; заплатившия упражнява всичкитѣ права на последния и се ползува отъ всички ипотеки и привилегии, които той еималъ въ своя полза. И наистина, суброгацията не е друго освенъ една цесия на дългътъ, която ипотекарния кредиторъ прави върху платившия сънаследникъ.

---

[1]) Chabot, t. II, p. 604, n° 2.

А цесията минава върху цесионера съ всичкитѣ поржчителства, ипотеки и привилегии (чл. 319 отъ З. Д.).

Като изключение отъ общото правило за суброгацията, правилото на чл. 281 се тълкува ограничително. *Exceptio est strictissimae interpretationis.*

Закона говори само за дългътъ, който е заплатенъ *въ силата на ипотека*; прочее, текста на чл. 281 е неприложимъ, ако единъ отъ наследницитѣ е заплатилъ единъ другъ *недѣлимъ* дългъ.

При това закона говори за единъ *общъ* дългъ, отъ което следва, че правилото на чл. 281 се прилага само за дългове, заплатени до дѣлбата, понеже *после* дѣлбата дълговетѣ не сж общи.

Правилото на чл. 281 се прилага еднакво къмъ всичкитѣ ипотекарни кредитори, безразлично да ли тѣ сж чужди лица на наследството или сж негови наследници. Възможно е, щото единъ отъ наследницитѣ да е добросъвестенъ ипотекаренъ кредиторъ на умрѣлия; въ такъвъ случай, за този си дългъ, ипотекарния кредиторъ-наследникъ има право да иска изплащанието на своята лична претенция, *както всѣки други кредиторъ*, като спадне частьта, за която той отговаря, като наследникъ.

Напримѣръ. Наследодателя умира и оставя четирима синове А., Б.. В. и Г. и недвижими имоти *а*, *б*, *в*, които сж ипотекирани на наследника Г. за единъ дългъ отъ 20,000 лева. Следе смьртьта на наследодателя, А, зема имота *а*, Б. — имота *б*, В—имота *в*. Въ случая ипотекарния кредиторъ-наследникъ Г. има право да иска изплащанието на своята *лична* претенция, както всѣки чуждъ кредиторъ, ипотекарно срещу когото обича отъ сънаследницитѣ си. Така, той може да заведе своя ипотекаренъ искъ срещу А., или срещу Б. или срещу В. и да иска да му заплати *цѣлия* дългъ минусъ неговата наследственна часть. Понеже наследственната часть на Г. е 5,000 лева, той може да иска и ипотекарно отъ А напримѣръ, само 15,000лева. Като заплати въ силата на ипотеката на Г. 15,000 лева, А добива право за обратно искание срещу Б. и В. за по 5000 лева, защото всѣки отъ тѣхъ *лично* дължи само толкова.

И така, единственната цель на законодателя въ допущанетото на изключението отъ принципа на суброгацията е

била да се избѣгнатъ множество възможни рекурсоарни искове между наследницитѣ.

Чл. 282[1])

Въ случай на несъстоятелността на едного отъ сънаследницитѣ, неговата часть отъ ипотечния дългъ се расхвърля върху всичкитѣ други съразмѣрно.

Членъ 282 е продължение отъ предидущия членъ 281. Законедателя, както видѣхме, направи едно изключение отъ общия принципъ за суброгацията, като не допуска на заплатившия наследникъ право за солидаренъ нскъ срещу другитѣ сънаследници. Обаче, щеше да бѫда едно въпиюще нарушение на равенството между наследницитѣ, ако законодателя допущаше, щото само единъ наследникъ да заплати ипотекарно цѣлия дългъ само на свой рискъ и опасность; за това е постановено, че, ако единъ отъ наследницитѣ стане несъстоятеленъ, неговата часть отъ ипотекарния дългъ се расхвърля върху всичкитѣ наследници съразмѣрно съ тѣхнитѣ дѣлове.

Както другитѣ предшествующи членове, така и 282 подъ думата наследници разбира наследницитѣ по кръвь и установенитѣ наследници.

Така щото, ако предположимъ, че умрѣлия е оставилъ четирма наследници А., Б., С., Д., и ако единъ отъ тѣхъ напримѣръ А. е заплатилъ цѣлия ипотекаренъ дългъ, той има право за обратно искание срещу Б., С., Д.; въ случай, че Б. напримѣръ стане несъстоятеленъ, то неговата часть ще се расхвърли върху А., С., Д. Ако предположимъ, че А. е заплатилъ 12,000 лева ипотекаренъ дългъ, то частьта на несъстоятелния Б. е 3000 лева; тази часть ще се разхвърли между А. С. Д. по 1000 леза.

Другъ примѣръ. Умира Х., като оставя трима братя (единъ роденъ и двама едноутробни), съпруга и единъ ипотекаренъ дългъ отъ 6000 лева. Единия братъ, родния, плаща цѣлия ипотекаренъ дългъ. Въ такъвъ случай той има право за обратно искание срещу другитѣ наследници за

---

[1]) C. It. 1031: C. N. 876.

частьта, която тѣ би трѣбвало да заплатятъ; а именно съпругата би трѣбвало да заплати $^1/_3 \times 6000 = 2000$; остатъкъ 4000 лева би трѣбвало да се заплати отъ братята: родния 2000, и едноутробнитѣ по 1000 лева. Да предположимъ, че единъ отъ едноутробнитѣ братя стане несъстоятеленъ. Неговата часть отъ 1000 лева ще се расхвърли както следва: върху съпругата $^1/_3 \times 1000 = 333^2/_3$; остатъкъ $666^4/_9$ лева ще се расхвърли: върху родния братъ $444^4/_9$ лева и върху едноутробния братъ $222^2/_9$. Всичко $333^3/_9 + 444^4/_9 + 222^2/_9 =$ 1000 лева.

За да може да се приложи правилото на чл. 282, изисква се, щото наследника, който е заплатилъ ипотекарния дългъ, да е завелъ *своевременно* рекурсоарния си искъ срещу своитѣ сънаследници. Ако той излезе небреженъ и не прибърза съ завеждането на искътъ, ако остави да се измине врѣме, презъ което единъ отъ наследницитѣ да стане несъстоятеленъ, цѣлата загуба пада върху небрежния наследникъ, който не е предварилъ съ искътъ си несъстоятелността. Нѣма да бѫде и справедливо, щото другитѣ наследници да станатъ жертва на неговата небрежность, а може би има нѣкое умишленно съгласие съ нѣкои отъ кредиторитѣ[1]).

Vazeille[2]) поддържа противно мнѣние; но то е изолирано.

Закона гарантира изрично платившия наследникъ противъ несъстоятелността на едного отъ сънаследницитѣ, когато той е платилъ *ипотекаренъ* дългъ на *de cujus*, т. е. на дългъ, който последния е гарантиралъ съ ипотека на единъ свой имотъ. При ипотекарния дългъ всѣки отъ наследницитѣ е *задъленъ* да го плати исцѣло (чл. 280), като си запазва правото за обратенъ искъ срещу другитѣ сънаследници (чл. 281). Тази именно *задължителность* да исплати цѣлото е мотивътъ за законодателтъ да защити платившия, когато испадне въ несъстоятелность единъ отъ сънаследницитѣ

---

[1]) Vazeille, sur l'art. 876, n° 2.

[2]) Chabot, t. II, n° 1. — Poujol, t. II, p. 297. — Laurent, t. XI, n° 80 — Rodière, *de la Solidarite*, n° 136 — Massé et Vergé, t. II, § 406. — Duranton, t. VII, n° 452. — Aubry & Rau, t. VI, § 637. n° 6. — Fuzier-Herman, sur l'art. 876, n° 1. — Larombière, sur l'art. 1214, n° 9. — Huc, t. V, n° 403. — Zachariae, § 637, note 4. — Demolombe, t. XVII, n° 78.—Ricci, t. IV, n° 177.

срещу когото той има право на искъ, но не може да го реализира по причина на несъстоятелността.

Прилага ли се правилото на чл. 282 и къмъ случая, когато единъ наследникъ е платилъ нѣкой наследственъ дългъ *хирограференьъ?* Този въпросъ е споренъ. Нека раздѣлимъ хирографернитѣ дългове на две категории Първата категория да обема онѣзи, които наследницитѣ сѫ *длъжни* да плащатъ исцѣло; а втората категория обема онѣзи дългове, които наследницитѣ не сѫ длъжни да плащатъ *исцѣло.*

Когато наследницитѣ сѫ *длъжни* да плащатъ исцѣло хирографернитѣ дългове? Съгласно чл. 279 наследодателя има право да натовари само едного или нѣколко души отъ своитѣ наследници да исплати известенъ дългъ. По силата на това разпореждание за исплащанието на дългътъ, задължения отъ *de cujus* трѣбва да плати този дългъ, и кредитора има право да иска цѣлия дългъ отъ този задълженъ наследникъ. Ако наследника е заплатилъ този хирограференьъ дългъ, той е направилъ това, защото е билъ задълженъ по силата на разпореждането на *de cujus,* основано върху чл. 279. Щомъ този наследникъ е билъ *задълженъ* да заплати, безразлично е, да ли заплатения дългъ е билъ ипотекареньъ или хирограференьъ. Въ такъвъ случай платившия за смѣтка на всичкитѣ не трѣбва да тегли рискътъ отъ несъстоятелността на едного отъ наследницитѣ. За това и въ тази хипотеза може да бѫде приложено правилото на чл. 282 въ полза на платившия. Нѣкои автори привождатъ като примѣръ за насилственно плащание, онова което се предвижда въ чл. 158 п. 3 отъ З. Д., въ който заплатившия замѣства напълно по закона кредитора. Примѣра, по чл. 158 отъ З. Д. е неудаченъ; но важното е, че, всичкитѣ автори поддържатъ, че правилото на чл. 282 се прилага въ полза на платившия винаги, когато той е платилъ, защото е билъ *дължень* да плати[1]), т. е. всичкитѣ случаи, когато е исплатилъ исцѣло единъ *недѣлимъ* дългъ, било че недѣлимостьта

---

[1]) Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 3961. —Chabot, t. II, sur l'art. 875, n° 7. — Demolombe, t. XVII, n° 86. — Aubry & Rau, t. VI, § 637, note 3. — Duranton, t. VII, n° 451. —Laurent, t. XI, n° 84. — Znachariae, § 637, note 3. — Labatut, n° 190.

проистича отъ закона (чл. 110 и др. отъ З. Д.), било че, *de cujus* е направилъ дългътъ недѣлимъ (чл. 279 насл.).

Когато наследника е платилъ доброволно единъ хирографиренъ дългъ. Въ този случай не е приложимо правилото на чл. 282; следователно, онзи наследникъ, който е заплатилъ *доброволно* единъ наследственъ *дѣлимъ* дългъ, е направилъ една услуга на своитѣ сънаследници; има срещу тѣхъ право да иска отъ всѣкиго припадающата му се часть отъ платения дългъ, съразмѣрно съ наследственнитѣ паеве; но, ако нѣкой отъ сънаследницитѣ стане несъстоятеленъ, платившия нѣма право да иска да се ползува отъ правилото на чл. 282, т. е. нѣма право да иска да се расхвърля рискътъ и тяжестьта отъ несъстоятелностьта върху всичкитѣ останали сънаследници. Защото първоначалния кредиторъ е ималъ правото само на личенъ искъ срещу несъстоятелния и то въ размѣръ на неговия наследственъ дѣлъ; той не е ималъ право да иска отъ всѣки наследникъ да плати цѣлия дългъ; и въ случай на несъстоятелность на нѣкого отъ наследницитѣ, тя вреди само на кредитора; той губи възможностьта да реализира своя искъ срещу несъстоятелния. И платившия нѣма повече права отъ кредитора, когото замѣства. Както кредитора нѣма право да тегли на сждъ за *цѣлото* всѣки наследникъ, така и платившия нѣма право да иска да раздѣли рискътъ отъ несъстоятелность съ другитѣ сънаследници[1]).

Принципътъ на чл. 282 е прокаранъ и въ чл. 104 отъ З. Д., който гласи, че солидарния съдлъжникъ, който е заплатилъ цѣлия дългъ, може да изисква отъ другитѣ съдлъжници само частьта на всѣкиго отъ тѣхъ.

Ако единъ отъ тѣхъ е станалъ несъстоятеленъ, то причинената загуба отъ неговата несъстоятелность се распредѣля между всичкитѣ други съдлъжници включително и оногова, който е заплатилъ.

Чл. 283[2])

Испълнителнитѣ листове противъ починали сж сжщо испълнителни и противъ наследникътъ лично;

---

[1]) Laurent, t. XI, n° 87. — Le Sellyer. t. III, n° 1650.—Dalloz, Supp. v° *Succes.*, n° 923, *eod*, v° *oblig.*, n° 812.

[2]) C. N. 877.

обаче заимодавцитѣ не могътъ да искатъ испълнението имъ освенъ осъмъ дни следъ предявяването на тия лично или въ мѣстожителството на наследника.

Като изложи правилата, по които кредиторитѣ преследватъ по сѫдъ наследницитѣ за дълговетѣ на умрѣлия, не констатирани съ сѫдебно решение, закона, въ правилото на комментируемия членъ, опредѣля, че кредиторитѣ могатъ да действуватъ срещу тѣхъ и по испълнителенъ редъ, когато има вече влѣзло въ законна сила решение и издаденъ по него испълнителенъ листъ; за това той говори и за *дѣйствието на издаденитѣ срещу умрѣлия испълнителни листове спрямо неговитѣ наследници.* За да не се помисли, че, ако испълнителнитѣ листове не сѫ испълнени до смъртьта на наследодателя, ще трѣбва ново решение срещу наследницитѣ му, законодателтъ е счелъ за добрѣ да опредѣли съ изриченъ текстъ, че испълнителнитѣ листове противъ починалия сѫ така сѫщо *ipso jure* испълнителни листове и противъ наследницитѣ лично.

Разпореждането на чл. 283 е едно естественно последствие отъ принципа, че наследника продължава юридическата личность на умрѣлия[1]). Прочее, твърдѣ естественно е, щото испълнителнитѣ листове противъ умрѣлия да бѫдатъ испълнителни срещу всѣкиго отъ наследницитѣ за частьта, съразмѣрно съ която той представлява личностьта на умрѣлия. И наистина, наследницитѣ представляватъ личностьта на наследодателя; испълнителнитѣ листове противъ него сѫ такива и срещу длъжницитѣ на наследството — наследницитѣ. Защо да не бѫдатъ подложени на действието на испълнителнитѣ листове срещу умрѣлия? Да заставяшъ кредиторитѣ да искатъ ново решение, значи да създавашъ безполезно нови процеси и да причинявашъ излишни разноски, които закона трѣбва да избѣгва.

Правилото на чл. 283 е една дорегация на старото право по което испълнителнитѣ листове срещу умрѣлия не се считаха за испълнителни срещу наследницитѣ; за да станяха такива, трѣбваше едно решение, което да ги подтвърди

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 50.

Абсолютността на този принципъ задължава кредиторитѣ да искатъ само испълнението на листоветѣ противъ наследницитѣ, безъ да иматъ право да завеждатъ нови искове за сѫщата работа. Такива искове трѣбва да се отхвърлятъ[1]).

Ако е постановено противъ умрѣлия влѣзло въ законна сила решение и кредитора не е успѣлъ да извади испълнителенъ листъ срещу умрѣлия, то испълнителния листъ ще трѣбва да се издаде направо срещу наследницитѣ.

Нашия Касац. сѫдъ се е произнесълъ, че чл. 283 има приложението си само тогава, когато длъжника, срещу когото е издаденъ испълнителния листъ, умре преди почване испълнението противъ него[2]).

Разбира се, че испълнението може да бѫде обърнато срещу наследницитѣ съразмѣрно съ дѣлътъ имъ.

Обаче, справедливостьта изисква, щото наследницитѣ да иматъ единъ срокъ, въ който да могатъ да направятъ една справка по тѣзи испълнителни листове, за сѫществуването на които тѣ могатъ и да не знаятъ. На това основание законодателя е постановилъ, че заимодавцитѣ не могатъ да искатъ испълнението на листоветѣ освенъ *осемъ дни следъ предявяването на тѣзи листове.* Така щото листътъ може да почне да се испълнява само следъ истичането на осмодневния срокъ.

Испълнителния листъ трѣбва да се съобщи лично на наследника или въ неговото мѣстожителство на общо основание.

Понеже законътъ не опредѣля епохата, презъ която трѣбва да стане предявяването на испълнителнитѣ листове то може да се заключи, че това предявяване може да стане и презъ врѣмето на сроковетѣ за описа (чл. 214) и за размишление, (чл. 216), но испълнението не може да се почне преди истичането на тѣзи последнитѣ, защото до истичането на тѣзи срокове които сѫ три месеца плюсъ 40 дни, наследника, не може да бѫде принуденъ да вземе качеството на такъвъ и срещу него не може да бѫде добито *никакво сѫдебно осѫждение.* (чл. 218), въ което влиза и спълнението по испълнителни листове.

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 52. — Massé et Verge, t. II, p. 328. — Coulon, *Quest. de droit.*, t II, p. 318.

[2]) К. Р. № 64 (352) — 1912 г. II. Г. О.

Но, макаръ осемтѣхъ дена да сж истекли, срещу наследника не могатъ да бждатъ приведени въ испълнение листоветѣ въ продължение на сроковетѣ, които му сж дадени за извършване на описъ и за размишление[1]).

Отъ това следва, че сроковетѣ за описъ, за размишление и за испълнение се кумулиратъ и ставатъ: 3 месеца за описъ плюсъ 40 дни за размишление и плюсъ 8 дни за испълнение, — всичко 138 дни.

Осмодневния срокъ по чл. 283 може да бжде кумулиранъ и съ други срокове по нѣкои специални закони, които иматъ връзка съ материята.

И действително, въ деньтъ на истичането на срока за размишление наследника може да се отрече отъ наследството; въ такъвъ случай испълнителнитѣ листове не могатъ да се считатъ испълнителни и спрямо отреклия се наследникъ.

При прилагането на чл. 283 може да възникне следующия транзитоаренъ въпросъ: испълнителнитѣ листове срещу едно лице, което е умрѣло *преди* закона за наследството, сж ли испълнителни противъ наследницитѣ? Този въпросъ е разрешенъ отъ френскитѣ сждилища въ утвърдителенъ смисълъ, защото art. 877 (а нашия 283) съдържа само начинъ на процедирание, който начинъ е приложимъ къмъ всичкитѣ по рано заведени искове, било противъ наследства отворени преди промулгирането на закона, било противъ наследства, които ще се отворятъ после[2]).

Правилото на чл. 283 приложимо ли е и къмъ установенитѣ наследници, или то се прилага само къмъ наследницитѣ по кръвь? По този въпросъ има три различни мнения.

1. Споредъ първото мнение испълнителнитѣ листове противъ умрѣлия сж испълнителни само срещу наследницитѣ по кръвь, защото тѣ наследватъ личността на умрѣлия, а установенитѣ наследватъ само имотитѣ. А въ такъвъ случай испълнителнитѣ листове срещу умрѣлия не сж испълняеми срещу наследницитѣ[3]).

---

[1]) Chabot, t. II, sur l'art 877 n° 3.

[2]) Dalloz, *Succes*, n° 1320.

[3]) Mourlon, t. II, p. 190. — Mazerat sur Chabot, art. 877, n° I, note 1. — Magerat, sur l'art. 877, n° 1. — Thiry. t. II, n° 237. — Laurent. — t. XI, n° 7.

II. По второто мнение испълнителнитѣ листове срещу умрѣлия сж испълняеми само срещу имотитѣ, които сж завѣщани на установенитѣ насдедници. И въ такъвъ случай испълнителнитѣ листове трѣбва да имъ се предяватъ, както става съ наследницитѣ по кръвь.

Тѣзи испълнителни листове не могатъ да бждатъ испълнени отъ личнитѣ имоти на установенитѣ наследници защото тѣ не представляватъ личноститѣ на умрѣлия[1]).

III. Споредъ третото мнѣние изпълнителнитѣ листове противъ умрѣлия сж изпълняеми тъй сжщо срещу *всичкитѣ* наследници—както къмъ наследници по кръвь, така и къмъ установенитѣ наследници — и при това както върху наследственнитѣ така и личнитѣ имоти на последнитѣ[2]).

Ние споделяме третото мнение, като най-подходяще къмъ нашия законъ, по който *всичкитѣ* наследници — по кръвь и установенитѣ-представляватъ личностьта на умрѣлия и сж *loco haeredum.*

Нашия законъ не прави никакво различие между наследницитѣ; а тамъ, гдето закона не различава, и ние нѣмаме право да правимъ различие. *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

Срокътъ, за който говори чл. 283,се изброява съ дни защото той е осмодневенъ. Значи, неговото изчисление ще ще стане съгласно чл. 740 отъ Гражд. Сждопр. А когато се изброява срока по дни, не се брои деньтъ за извършването на това действие, отъ което срока се изброява, и последния день отъ назначеното число дни се брои за свършване на срокътъ. Относително първия день на срокътъ чл. 740 освятява правилото *Dies termini non computantur in termino.*

Закона казва, че изпълнението може да се иска само *осемъ дни следъ* предявяването на листоветѣ, отъ което следва, че тѣзи осемъ дни сж пълни. Въ този смисълъ се произнисатъ французкитѣ автори[3]), като комментиратъ съответния art 877 отъ Napoléon.

---

1) Marcadé, sur l'art. 877, n° 1. — Demante, t. III, n° 218 bis.

2) Demolombe. t. XVII. n° 60.—Huc, t. V, n° 406 — Hureaux, t. III, n° 34. — Arntz, t. II, n° 1610. — Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 3089.

3) Delvincourt, t. II, p. 54 note 3. — Demolombe, t. XVII n° 54 — Chabot, t. II, sur l'art. 877, n° 2. — Marcadé, sur l'art 877, n° 1. — Le Sellyer, t. III, n° 1669. — Huc, t. V, n° 406.—Fuzier-Herman, sur l'art 877, n° 11 и др.

Споредъ закона изпълнителнитѣ листове срещу умрѣлия се предявяватъ на наследницитѣ. Когато наследникътъ е единъ, тогава изпълнителния листъ се съобщава нему, а когато има повече отъ единъ наследници, листътъ се предявява на всичкитѣ, защото всѣки отговаря спрямо кредитора лично и съразмѣрно съ своята наследственна часть[1]).

Когато кредитора, въ полза на когото е билъ изваденъ изпълнителния листъ, умре и остави подире си нѣколко наследника между които се раздѣля креансата по изпълнителния листъ, всѣки отъ тѣхъ има право да иска копие отъ листътъ.

Принципътъ, че изпълнителнитѣ листове срещу умрѣлия сж такива и срещу наследницитѣ на последния не е абсолютенъ. Има два случая, въ които изпълнителнитѣ листове срещу *de cujus* не сж такива и срещу наследницитѣ му.

I. Първия случай е, когато изпълнителния листъ съръжа въ себе си разпореждание за лично задържание за дългъ. Въ тази хипотеза личното задържание не може да се упражни върху наследницитѣ на умрѣлия съгласно чл. 283, защото осжждането на затворъ е *personnalissime*[3]).

И тукъ повторно отбелѣзваме, че личното задържание за дългъ се отмени съ новелата отъ 1902 г.

II. Изпълнителния листъ, който съдържа обща ипотека върху настоящитѣ и бждащи имоти на умрѣлия не влече подире си обща ипотека върху настоящитѣ и бждащи имоти на наследницитѣ.

Изпълнителнитѣ листове срещу умрѣлия, сж такива срещу всичкитѣ наследници, било че сж приели наследството на право, било че сж го приели по описъ.

Въ продължение на осмодневния срокъ не може да се изпълнява листътъ въ смисълъ, че не може да се продаватъ имотитѣ на наследницитѣ, че не могатъ да се събиратъ отъ тѣхъ суми срещу него.

---

[1]) Toullier, t. VIII, n° 450. —Pigeau, *Traité de Proc*, ti. II, p. 330.— Rolland et Villargues, V° *Ampliation*, n° 10. — Lansel, *Encycl. de not.*, V° Ampliation, n° 10.

[2]) Loret, *Eléments de le science not.*, t. III, p. 765.

[3]) Troplong, *De la contrainte par corps*, n°s 204, 484. — Massé et Vergé, t. II, p. 329. — Lebrun. liv. VI, Ch. II, sect. I, n° 44. — Duranton, n° 459. — Massé Droit, Comm , t. II, p. 412.

Но презъ течението на този срокъ кредитора има ли право да извършва чисто охранителни и предупредителни актове (секвестъръ, възбрана, призовка за доброволно плащание и др)? Този въпросъ е споренъ.

Едни намиратъ, че тѣзи действия особенно призовката за доброволно изплащание е начало на изпълнение; а пъкъ чл. 283 забранява, каквото и да е изпълнение въ течение на този срокъ [1])

Други поддържатъ, че чл. 283 не позволява, въ течението на осмодневния срокъ, само актъ на действително изпълнение, *acte d'exécutiou reéllé*), който би присѫдилъ самитѣ имоти, а пъкъ една призовка за доброволно изплащание, колкото и заплашителна и да е, съ това само че тя предшествува изпълнението, ясно е, че не е изпълнение [2])

Тѣзи автори даже допущатъ едновременно съобщение на изпълнителния листъ и призовката за доброволно изплащание.

Ние мислимъ, че въ продължение на този осмодневенъ срокъ кредитора има право да праща призовка за доброволно изплащание, да налага секвестъръ или възбрана, за да прекъсне течението на давността съгласно чл. 20 отъ закона за давността. Напримѣръ Х. има срещу У единъ изпълнителенъ листъ отъ 15 януарий 1905 г. не го изпълнява и умира на 10 януарий 1925 г.

Изпълнителния листъ се просрочва като *actio judicati* съ 20 години. Прочее. изпълнителния листъ на Х. срещу У., който става изпълнителенъ срещу наследницитѣ, се просрочва на 15 януарий 1925 г. значи, кредитора има интересъ до 15 януарий 1925 да прекъсне течението на давностния, срокъ а пъкъ той не може да го направи другояче освѣнъ съ единъ

---

1) Chabot, sur l'art 877. n° 2. — Duranton, t. VII, n° 457.—Toullier, t. VI, n° 516. — Chauveau, n° 2900. — Dalloz, Rép., V° Vente publique d'immeubles, n° 245 и 271;

2) Demolombe, t. XVII, n° 57. — Fuzier-Herman, sur l'art 877, n°s 26 и 27.—Huc, t. V, n° 406.— Massé et Vergé, t. II, § ,384 note 9. — Dalloz, Rép., V° *Pres. civ.*, n° 782; V° *Jugement*, n° 512.

отъ показанитѣ въ чл. 20 способи, а именно да наложи секвестъръ и възбрана върху имотитѣ на наследницитѣ, или пъкъ да съобщи на последнитѣ призовка за доброволно изплащание. Иначе, ако кредитора не би ималъ право да извърши тѣзи охранителни изпълнителни действия, презъ течение на осмодневния срокъ, той просрочва своя листъ на 15 януарий 1925 год. и губи всяко право по него срещу наследницитѣ.

Това право на кредитора е още по безспорно, като се има предъ видъ, че *течението на давността не се прекъсва и съ хипотезата* по чл. 283 само съ факта, че силата на изпълнителния листъ се прехвърля, следъ смъртьта на *de cujus*, върху неговитѣ наследници. И действително, факта на прехвърляние силата на единъ изпълнителенъ листъ отъ една глава върху друга самъ по себе си не е *законна* причина за прекъсване течението за давността.

При това всичкитѣ актове отъ изпълнителенъ характеръ, за да иматъ сила срещу наследницитѣ, трѣбва да сж предшествовани отъ предявяване изпълнителнитѣ листове на последнитѣ. Всичкитѣ актове отъ подобенъ характеръ, извършени отъ кредитора *въ промежутъка отъ деньтъ на смьртьта на de cujus до деньтъ на предявяване изпълнителния листъ на наследницитѣ*, било срещу имотитѣ на наследника, било срещу онѣзи на наследството, сж напълно недействителни, защото изпълнителния листъ не е билъ съобщенъ на наследницитѣ, срещу имотитѣ на които сж извършени изпълнителнитѣ действия.

Чл. 284. [1])

Заимодавцитѣ на наследственното имущество и завѣтницитѣ могатъ да искатъ въ всѣки случай отдѣлението на имота на починалия отъ имота на наследника.

При коментирането на чл. 18б видѣхме, че наследството се приема направо и по описъ; че приеманието направо смесва имотитѣ и дълговетѣ на умрѣлия съ имотитѣ и дълговетѣ на наследника. При това ние видѣхме, че това

[1]) С. Н. 1032; С. N. 878.

смесване на правата и задълженията на умрѣлия съ онѣзи на наследника е вредително както за наследника, ако пасива на наследството е по-голѣмъ отъ актива му, така и за кредиторитѣ и завѣтницитѣ на умрѣлия, ако дълговетѣ на наследника, сж по-голѣми отъ съвокупностьта на имотитѣ на умрѣлия.

За да отстрани опастностьта за наследника, законътъ му дава право да приеме наследството по описъ, за последствията отъ което приемание ние вече говорихме.

А за да отстрани опасностьта за кредиторитѣ и завѣтницитѣ, която може да ги сполети отъ приеманието наследството направо, законодателя е установилъ гаранцията *отдѣлянието на имотитѣ* (*separatio bonorum*).

Института за *отдѣлянието на имотитѣ* води своето произхождение още отъ римското преторско право; и той бѣше установенъ много по рано отъ института за *приеманието по описъ*, въведенъ отъ Юстинияна.

Цѣлта и на двата института е еднаква: да не допуща смѣсванието имотитѣ и дълговетѣ на умрѣлия съ онѣзи на наследника му.

Разликата между тѣзи два института е, че единия, *приеманието по описъ*, е установенъ въ полза на наследника на умрѣлия, а другия, *отдѣлянието на имотитѣ*, въ полза на кредиторитѣ и завѣтницитѣ на умрѣлия.

Слѣдъ тѣзи общи забелѣжки считаме за потрѣбно да упоменемъ и за самата система, която авторитѣ на нашия законъ сж приели при изработванието института за *отдѣлянието на имотитѣ*. Отъ кодификационнитѣ забелѣжки, които държимъ, а така сжщо и отъ текста на относящитѣ си до отдѣлянието членове се вижда, че тѣ сж приели системата на италиянския кодексъ. Нѣкои членове отъ Италиянския кодексъ, отъ отдѣла за *отдѣлячието на имотитѣ*, сж изоставени съ цѣль да се заематъ непременно по-после и помѣстятъ въ другъ отдѣлъ за ипотекитѣ на гражданския ни законъ, какъвто е напримѣръ art 2062.

Да преминемъ сега къмъ коментиранието на самия членъ 284. Този членъ разрешава следующитѣ въпроси:

1-о Кой може да иска отдѣлянието на имотитѣ?

2-о Противъ кого може да иска отдѣлянието?

3-о Кои имоти се отдѣлятъ?

4-о Въ кои случаи може да се иска отдѣлянието?

Известно е, че всичкитѣ имоти на дължника служатъ като законенъ залогъ на неговитѣ кредитори срѣщу тѣхнитѣ креанси (чл. 8 отъ Правил. и Ип.). Следъ смъртьта на длъжника, при приеманието направо, длъжниковото наследство се смесва съ онова на приевшия наследникъ. Обаче, ако кредиторитѣ на умрѣлия желаятъ да отдѣлятъ наследственния активъ и пасивъ на умрѣлия отъ актива и пасива на приевшия наследството, трѣбва да поискатъ това отдѣляние

Кредиторитѣ и завѣтницитѣ на наследственното имущество сж, които могатъ да искатъ отдѣлението на имотитѣ, подъ едно условие обаче: креансата и завѣта да бждатъ доказани[1]). Това условие не се разбира въ абсолютенъ смисълъ; кредитора е длъженъ да докаже само, че има креанса а завѣтника да удостовѣри чрезъ завещанието, че е завѣтникъ, безъ да се изисква да е доказано по сждебенъ редъ че креансата и завѣта сж безспорни.

Всѣки кредиторъ има право да иска отдѣлянието на имотитѣ, безъ да се гледа на формата на креансата, частенъ или засвидѣтелстованъ документъ, на нейната причина, происхождение и начинъ на погашение.

Когато кредитора има писменна доказателство за креансата си, нѣма никакво затруднение. Но какво да се прави, когато кредитора не притежава никакво писменно доказателство за своето вземание? И въ такъвъ случай кредитора има право да иска отдѣлянието на имотитѣ; но, за да бжде уважено неговото искание за отдѣляние на имотитѣ, той трѣбва да повика на сждъ наследника въ единъ бързъ и късъ срокъ, даже въ течението на срока за извършване описъ и за размишление (чл. 214, 216), ако не да го осжди, то поне да го накара да признае неговото право.

---

[1]) Huc. t. V, n° 400.— Barafort, Séparation des patrimoines, n° 18.— Le Sellyer, t. III, n°s 1678. 1680. 1698. — Demolombe, t. XVII, n° 106. — Le Sellyer t. X. n° 10. — Aubry. & Rau, t. VI, § 619. — D. P. 61. 2. 152. n° 241. Dalloz, Rép., V° *Succes.*, n° 1399. — Pacifici — Mazzoni, t. VI, Demolombe, t. XVII, n° 106, — Duranton, t. VII, n° 492.

Всичкитѣ кредитори иматъ право да искатъ отдѣлянието на имотитѣ. Значи, закона не различава, да ли кредитора е хирсграференъ, безъ или съ поржчитель, или ипотекаренъ [1]).

Заимодавцитѣ и завѣтницитѣ на наследственното имущество могатъ да искатъ отдѣлянието на имотитѣ въ *всѣкой случай*. Какво означава изражението на закона *въ всѣкой случай*? То е твърде важно, и означава, че закона трѣбва да се тълкува въ распространителенъ смисълъ. Така тълкуванъ закона, ще трѣбва да се признае, че могатъ да искатъ отдѣлянието на имотитѣ и онѣзи кредитори и завѣтници, креансата и завѣта на които не се изискуема (*exigible*) въ минутата, когато се иска отдѣлянието, или сж случайни, подчинени на нѣкое неизвѣстно събитие.

Отъ изражението *въ всѣки случай* следва още, че бързината, съ която се предава наследственния имотъ, по-голѣмото или по-малкото число наследници, които сж приели наследството последователно, а така сжщо съединението на нѣколко наследства въ едни и сжщи ржцѣ не може да въспрепятствова, щото кредиторитѣ на всяко наследство да упражнатъ правото, което имъ дава законътъ, т. е. да искатъ отдѣлянето на имотитѣ на онова отъ наследствата, на което тѣ сж заемодавци. Съединението на нѣколко наследства въ единъ и сжщи наследникъ е даже единъ мотивъ повече за кредиторитѣ на всяко отъ наследствата да упражнятъ правото си, защото тѣмъ много е по-мжчно тогава да знаятъ размѣра на действителното състояние на наследника; следователно, при такива условия кредиторитѣ на всяко наследство иматъ голѣмъ интересъ да искатъ отдѣлението на имотитѣ на умрѣлия, които сж биле тѣхенъ законенъ залогъ, понеже той е билъ тѣхенъ действителенъ длъжникъ [2]).

Ако единъ отъ заемодавцитѣ на наследственното имущество стане наследникъ на умрѣлия, то може ли той да иска отдѣлянието на имотитѣ срещу своитѣ собственни кредитори

---

1) Dalloz, *Succes*, n° 1396. — Delvincourt, t. II, p. 385. — Toullier t. IV, n° 545. — Grenier, *Hypoth*, t. Ii, n° 420. — Duranton, t. VII, n° 471. — Merlin, Rép., v° *Sépar des patr.*, § 2, n° 2. — Fouet de Conflans. sur l'art 878, n° 5. — Vazeille, sur l'art. 878, n° I. — Poujol, art. 878, n° 2.— Massé et Vergé sur Zachariae. t. II, p. 359.

2) Poujol, t. II, n° 3. p. 306.

и срещу онѣзи на своитѣ сънаследници? Може, ако кредитора-наследникъ е приелъ наследството по описъ и съ това не е слялъ, не е смесилъ своята креанса съ наследството. Ако ли пъкъ наследника-кредиторъ е приелъ наследството направо, той не може да иска отдѣлянието на имотитѣ, защото смесванието на имотитѣ погасява неговата креанса изцѣло, ако той е единственъ наследникъ, и за неговата наследственна часть, ако сж нѣколко наследници. Това погашение чрезъ сливание сжществува и тогава, когато стане отдѣляние на имотитѣ [1]).

Наследника по описъ може да бжде кредиторъ спрямо умрѣлия или съ своя собственна креанса, или съ суброгационна креанса, т. е. като наследникъ, който е заплатилъ както за себе си, така и за смѣтка на своитѣ сънаследници и който въ силата на това заплащание заместюва правата на заплатенитѣ кредитори. Въ такъвъ случай наследника-кредиторъ може тоже да иска отдѣлянието на имотитѣ [2]). Това негово право се основава на закона, по силата на който той застжпва *напълно* правата на заплатения заемодавецъ (чл. 158 и 4 отъ закона за задълженията и договоритѣ.)

Закона дава право и на завѣтницитѣ да искатъ отдѣлянието на имотитѣ. За кои *завѣтници* говори закона? Не ще съмнение, че само *частнитѣ* завѣтници иматъ право да искатъ отдѣлянето на имотитѣ, защото *универсалнитѣ* завѣтници сж наслѣдници (чл. 45), сж *loco haeredum*; и като такива, нѣматъ нужда отъ отдѣляне на имотитѣ, за да могатъ следъ дѣлбата да отхвърлятъ всичкитѣ претенции на кредиторитѣ на тѣхнитѣ сънаследници.

Частнитѣ завѣтници, спрямо личнитѣ кредитори на наслѣдника, стоятъ на еднаква линия съ кредиторитѣ на наследството, понеже тѣ иматъ привилегия върху имотитѣ, които оставатъ, следъ като се заплатятъ дълговетѣ на умрѣ-

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 111, p. 118, — Duranton, t. VII, n° 472— Chabot, II, p. 618. Dalloz, *Succes*s, n° 1400.

[2]) Delvincourt, t. II, p. 385. — Chabot, sur l'art. 878. — Domat, t. III, liv. II, sect. I. — Duranton, t. VII, n° 474. — Vazeille, sur l'art 878, n° 3. — Demolombe, t. XVII, n° 111. — Aubry & Rau, t. VI, § 619, note 5. — Huc, t. V, n° 410. — Massé et Vergé, t. II, p. 330. — Pothier, *Des succes.*, ch. V, art 4. — Thiry, t. II, n° 238. — Le Sellyer, t. III, n° 1698. — Dalloz, supp. v° *Succes.*, n° 930. — Pacifici Mazzoni, t. VI, n° 241.

лия. Всичката разлика между частнитѣ завѣтници и кредиторитѣ на наследството, споредъ правилото *nemo liberatis nisi liberatus*, се състои въ това, че първитѣ трѣбва да се заплатятъ отъ остатъка следъ пълното исплащание на дълговетѣ.

Може да се случи, щото едно наследство да премине последователно отъ единъ наследникъ върху други; отъ този послѣдния върху трети; отъ третия върху четвърти и т. н. т. Първото и последующи наследства се сливатъ въ ржцетѣ на наследницитѣ, върху които минаватъ. Кредиторитѣ на всяко наследство могатъ да искатъ отдѣлянето на имотитѣ въ установения три мѣсеченъ срокъ [1]).

Заемодавцитѣ на наследника могатъ ли да искатъ отдѣлянето на имотитѣ? Този въпросъ не е разрѣшенъ отъ нашия законъ съ изриченъ текстъ; за това ще се обърнемъ къмъ науката на правото и къмъ нѣкои чужди положителни законодателства.

Римското право (законъ I, § 2, ff., De Separat.) решаваше този въпросъ въ отрицателенъ смисълъ.

Френския Граждански кодексъ разрешава този въпросъ съ изриченъ текстъ. Art. 881 гласи: „заемодавцитѣ на наследника никакъ не могатъ да искатъ отдѣлянето на имотитѣ срещу кредиторитѣ на наследството. (Les créanciers de l'heritier ne sont point admis a demander la séparation des parimoines contre les créanciers des la succession)“,

Нашия законъ трѣбва да бжде изтълкуанъ въ сжщия смисълъ, защото той дава право *само на кредиторитѣ на наследственото имущество* да искатъ отдѣлянието на имотитѣ, отъ което следва, че кредиторитѣ на наследника нѣматъ това право. Нашия законодатель, подобно на италиянския, не е разрешилъ този въпросъ съ изриченъ текстъ, както това прави С. N., защото това ясно се разбира отъ текста на чл. 284, който дава правото да искатъ *отдѣлянето* само на кредиторитѣ *на наследството*.

Италиянскитѣ автори изказватъ сжщото мнение [2]).

По този въпросъ Demolombe забелѣзва твърде справедливо, че правото да искатъ отдѣлянето на имотитѣ е пре-

---

[1]) Dalloz, *Succes.* n° 1404. — Grenier, *hypoth.* t. II, n° 420. — Duranton, t. VII, n° 473. — Delvincourt, t. II, p. 384. — Vazeille, sur l'art. 878, n° 4.

[2]) Pacifici — Mazzoni, t. VI, n° 241.

доставено на кредиторитѣ на наследството, защото тѣ сж изгубили своя длъжникъ; това обстоятелство е за тѣхъ едно важно промѣнение; а наопаки въ положението на частнитѣ кредитори на наследника нѣма нищо измѣнено, защото тѣ всякога иматъ сжщия си длъжникъ [1]).

Изложеното до тука се отнася до въпроса: *кой може да иска отдѣлянието на имотитѣ.* т. е. кой може да бжде истецъ въ искането за отдѣляние имотитѣ.

Сега да преминемъ върху противоположния въпросъ: *противъ кого може или трѣбва да се иска отдѣлянето на имотитѣ*, т. е. кой може или трѣбва да е отвѣтника? Този въпросъ не е разрешенъ изрично отъ нашия законъ, но неговото разрешение може да се извади и отъ духътъ на чл. 285, който опредѣля, че цѣлта на отдѣлянето на имотитѣ е да се удовлетворятъ отъ имуществата на умрѣлия неговитѣ кредитори и завѣтници, които сж го искали, *предпочтително предъ кредиторитѣ на наследника.*

Отъ този членъ се вижда, че отдѣлянето на имотитѣ, по своята натура, е едно предпочитане на кредиторитѣ на наследството предъ кредиторитѣ на наследника. А отъ това слѣдва, че *separatio bonorum* трѣбва да се иска *противъ кредиторитѣ на наслѣдника* [2]).

При това разрѣшение на въпроса, то може да се иска противъ *всичкитѣ* кредитори на наследника. Не трѣбва да се прави никакво различие между лични кредитори на наследницитѣ, било по причина на тѣхното основание, било по причина на тѣхната привилегия или ипотека. Отдѣлянието на имотитѣ, казва *Domat*, може да се иска противъ всичкитѣ привилегировани лица даже противъ държавното съкровище [3]). *Sed etiam adversus fiscum et municipes impetraretur separatio* — L. I, § 4. D. de separtat.

Отдѣлянето може да бжде искано, било колективно отъ всичкитѣ кредитори на наследството, било индивидуално само отъ единъ кредиторъ на наследството; било колективно

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 119.

[2]) Laurént, t. X, n° 11. — Demolombe, t. XVII, n° 117 и 119.

[3]) Demolombe. t. XVII, n-os 124, 125. — Duranton, t. VII, n° 468. — Laureut, t, X, n° 12. Chabot, t. II, p. 620.—Dalloz, *Succes*, n° 1410.

противъ всичкитѣ кредитори на наследника, било индивидуално противъ едного отъ неговитѣ кредитори. Така напримѣръ, ако умрѣлия Х. остави за наследникъ У. а за свои кредитори А. В. С.; а кредиторитѣ на У. сѫ Д. Е. Ж., то отдѣлянето на имотитѣ може да искатъ кредиторитѣ на умрѣлия, А. В. С. колективно противъ всичкитѣ кредитори на наследника Д. Е. Ж. или само противъ едного отъ тѣхъ; а така сѫщо всѣки отъ наследницитѣ на Х. може отдѣлно да иска отдѣлянето противъ всичкитѣ кредитори на У. колективно противъ Д. Е. Ж., или само протвъ едного отъ тѣхъ.

Ако ли умрѣлия е оставилъ нѣколко души наследници, то отдѣлянето може да се иска или противъ кредиторитѣ на всичкитѣ наследници, или само противъ кредиторитѣ на едного отъ наследницитѣ, безъ то да се иска и противъ кредиторитѣ на другия наследникъ, споредъ обстоятелствата и състоятелностьта на наследницитѣ. И дѣйствително, ако нѣкой отъ наследницитѣ е състоятеленъ, нѣма защо да се иска противъ него отдѣляне на имотитѣ.

Могатъ ли кредиторитѣ на наследството да завеждатъ искъ за отдѣляне имотитѣ срещу наслелника?

Ние казахме, че, основавайки се върху духа на института, този искъ би трѣбвало да се предявява срещу кредиторитѣ на наследника; но много пѫти се случава, че тѣзи кредитори сѫ неизвестни. Самъ наследника нѣма интересъ да разгласява, че има такива, а пъкъ и тѣ не се обаждатъ. Срещу кого въ такъвъ случай да се иска отдѣлянето на имотитѣ? Не може ли и не трѣбва ли да се заведе искътъ срещу наследника?

По този въпросъ има четири противоположни мнения. И тѣзи многобройни мнения въ Франция сѫществуватъ при ясния текстъ на atr. 878 отъ *Code Napoléon.*

Нѣкои автори не допущатъ въ никой случай да се заведе искъ за отдѣляне имотитѣ срещу наследникътъ, понеже той нѣма ни интересъ, ни качество да се защищава срещу този искъ[1]).

---

[1]) Dalloz, Rép. n° *Succes.*, n° 1415 и 1415.—*eod.*, Sip., n° 937.—Demante, t. III, v° 219 bis 1. — Duranton, t. VII, n° 488. — Aubry & Rau, r. VI, § 619 note 16. — Hureaux, *Revue Pratique*, t. XXXVII, p. 276. — Toullier, t. IV, n° 539. —Nacias-Gaillard, *Rev. critique*, 1856, t. VI, p. 198.

Други допущатъ на наследницитѣ-кредитори правото да завеждатъ искъ за отдѣляне имотитѣ срещу наследника само тогава, когато кредиторитѣ на последния не сж известни[1]).

Има и едно средньо мнение, което прави различие, да ли се касае до самото упражнение на собственно наречението право за отдѣляние имотитѣ, или е въпросъ, да се запази упражнението на това право за предпочитание въ бждаще; въ този последния случай може да се заведе искътъ срещу наследника[2]).

Най после *четвъртото мнение* е, че искътъ за отдѣляне имотитѣ трѣбва да се завежда срещу самия наследникъ[3]), защото той има главенъ интересъ да владее имотитѣ на наследството и се распорежда съ тѣхъ.

Ние мислимъ, че последното мнение е най съобразно съ духътъ на институтътъ за отдѣляние на имотитѣ. Въ първото си издание бѣхме възприели косвенно второто мнение. Но следъ по̀ основно проучвание на въпроса, ние променихме мнението си по следующитѣ съображения:

Ако се приеме едно отъ тритѣхъ, по редъ, мнения, за наследственнитѣ кредитори, които ще искатъ отдѣляне на имотитѣ, има страхъ да изгубятъ своята привилегия вследствие на нѣкое независяще отъ тѣхъ събитие, което може да настжпи всѣка минута; тѣ не могатъ да попречатъ на наследника да продаде своитѣ имоти и да получи стойностьта имъ. Тѣ иматъ само едно средство, за да предоотвратятъ една загуба; то е да заяватъ въ сждътъ искъ за отдѣляние имотитѣ незабавно, до като последнитѣ сж още непокжтнати. Да каращъ наследственнитѣ кредитори да издирватъ личнитѣ кредитори на наследника, не значи ли да ги туришъ предъ

---

[1]) Thiry, t. II, n° 241.—Defrénois et Vavasseur, *Tr. prat. de notar.*, t. IV, n° 5628. — Dufrensne, *Séparation des patrimoines*, n-os 6 и 35. — Fouet de Conflans, *Esprit de la jurisprudence des successions*, sur l'art. 878, n° 2. — Laurent, t. X, n° 11. — Pasicrisie, 1892. III. 132.—D. P. 1890. 2. 285; 1893. 2. 96.

[2]) Demolombe, t. XVII, n° 145.

[3]) Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, § 985. — Delvincourt, t. II, p. 331. — Ducaurroy, Bonnier et Rostain, *Explication du code civil*, t. II, n° 762.—Poujol sur l'art. 878, n° 12.—Rolland de Villargues, *Rép. du notariat*, v° *Séparation des Patrimoines*. n° 38.—Vazeille, sus l'art. 871, n° 1.

една невъзможность? Какъ тѣ ще успеятъ да ги открияТъ въ единъ кратъкъ промежутъкъ? Избѣгването само на едного отъ тѣхното око би било по нѣкога достатъчно да ги направи да изгубятъ всичката полза отъ тѣхната привилегия. Това издирване ще бѫде още по-мѫчно, когато личнитѣ кредитори на наследника, имайки предъ видъ едно близко отчуждение, ще иматъ интересъ не само да не изкажатъ, но и да прикриятъ, своитѣ креанси, за да попречетъ, презъ това врѣме, на упражнението на иска за отдѣляние имотитѣ

Проче, ще бѫде крайно несправедливо, да не се даде право на кредиторитѣ да се възползуватъ отъ едничкото средство: искъ съобразенъ съ обстоятелствата. Съ упражнението на това средство кредиторитѣ запазватъ тримѣсечния срокъ (чл. 277) за искане отдѣляне на имотитѣ, а презъ течението на процеса открититѣ лични кредитори могатъ да бѫдатъ привлечени като трети лица или тѣ могатъ сами да встѫпатъ като такива въ дѣлото. По този начинъ не се причинява никаква вреда на тѣзи кредитори, защото, встѫпили въ процеса, могатъ да оспоряватъ сѫществото на самото право Да се задължатъ кредиторитѣ на умрѣлия да заяватъ, подъ страхъ на изгубване, искътъ си за отдѣляние имотитѣ срещу противници, които не сѫ имъ още известни, то би значило да са наруши принципътъ, че давностьта не тече противъ оногова, който не може да действова: *conta non valentem agere non currit praescriptio.*

Капиталния и решающия аргументъ на тази система се състои въ това, че, ако всичкитѣ кредитори на наследника не сѫ известни, нѣма друго средство за кредиторитѣ на *de cujus* и за завѣтницитѣ, освенъ да се обърнатъ къмъ наследника. Защото невъзможно е, щото закона, като е далъ право за раздѣляне имотитѣ, и като е посочилъ охранителнитѣ мѣрки на това право, да попрѣчи, въ повечето случаи и обстоятелства, на наследственнитѣ кредитори, колкото бдителни и да сѫ, да се възползуватъ отъ това право.

Отъ всичко изложено се вижда, че най сполучливото разрешение на въпроса е: *искътъ за раздѣляние имотитѣ да се завежда срещу наследника.*

Такова разрешение на въпроса не противорѣчи на текста на чл. 284, който не опредѣля, срещу кого именно трѣбва да се завежда искътъ за раздѣляние имотитѣ, както

това виждаме изрично въ art. 878 отъ *Code Napoléon*, гдето е казано, че кредиторитѣ на умрѣлия могатъ да искатъ раздѣлянието въ всѣки случай и *срещу всѣки кредиторъ* (*et contre tout créancier*).

Но, ако наследника отстжпи своитѣ наследственни права на едно трете лице, кредиторитѣ на наследството могатъ ли да искатъ отдѣлянето на имотитѣ, било срещу кредиторитѣ на наследника, или срещу този последния, било срещу кредиторитѣ на цессионария, или лично срещу последния, или трѣбва да го искатъ срещу първитѣ? Този въпросъ е споренъ. Едни казватъ, че кредиторитѣ на умрѣлия могатъ да искатъ отдѣлянието на имотитѣ срещу кредиторитѣ на цессионария на наследственнитѣ права, *защото той билъ представитель на наследника, когото замѣнява*[1]).

Други казватъ, че отдѣлянието на имотитѣ може да се иска само срещу кредиторитѣ на самия наследникъ. Това мнѣние се основава върху следующитѣ съображения:

Отдѣлянето на имотитѣ е едно предпочитане между кредиторитѣ на единъ *общъ длъжникъ*. А общъ длъжникъ между кредиторитѣ на наследството и онѣзи на наследника е самия наследникъ; понеже цессионария не е длъжникъ, но частенъ приобретатель, то не може да се иска отдѣлянето на имотитѣ нито срещу него, нито срещу неговитѣ кредитори[2]).

Сжщото е било и по римското право (*L. 2, ff. de Separat*).

Но, ако наследника е ипотекиралъ наследствения имотъ въ полза на нѣкой свой кредиторъ, или го е отчуждилъ, могатъ ли кредиторитѣ на наследството да искатъ отдѣлянето на ипотекирания или отчуждения имотъ? Този въпросъ не е разрешенъ отъ нашия законъ. Италиянския кодексъ съдържа изриченъ текстъ по този въпросъ. Така, art. 2062

---

[1]) Vazeille, sur l'art 880, n° 6. — Dubreuil, *essai sur la sépar. des patrim.*, chap. VIII, § 7, n° 9. — Masson, n° 69. — Massé, t. II, p. 331.

[2]) Huc, t. V, n° 411. — Lepinois, *Privil et hypoth*, t. XI, n° 1162. — Demolombe, t. XVII, n° 127. — Le Sellyer, t. III, n° 1702. — Aubry & Rau, t. VI, § 619. — Dufresne, n° 113. — Rolland de Villargues, Rép., v° *Sépar. des patrim*, n° 75. — Duranton, t. VII, n° 391. — Delvincourt, t. II, p. 56 note 9. — Laurent, t. X, n° 13.

казва: „Вписването върху недвижимитѣ наследственни имоти ипотеки въ полза на кредиторитѣ на наследника и даже вписанитѣ отчуждения на сѫщитѣ недвижими имоти не вредятъ подъ никой начинъ на правата на кредиторитѣ на умрѣлия и на завѣтницитѣ, които сѫ получили отдѣлянето въ гореозначения *тримѣсеченъ* срокъ".

Белгийския законъ за ипотекитѣ разрешава въпроса тоже съ изриченъ текстъ. Art. 39 гласи: „До истичането на *шестъ* мѣсечния срокъ никаква ипотека не може да бѫде установена върху тѣзи имоти, ни никакво отчуждение направено отъ наследницитѣ въ вреда на кредиторитѣ и завѣтницитѣ."

Сѫщото заключение може да се извади и отъ art. 2111 отъ *Code Napoléon*, който постановява: „кредиторитѣ, които искатъ отдѣлянето на имотитѣ на умрѣлия, съобразно съ чл. 878, спазватъ тѣхната привилегия спрямо кредиторитѣ на наследника чрезъ вписванията, направени върху всѣки недвижимъ имотъ въ *шестѣхъ* мѣсеци". Това се вижда и отъ мнението различнитѣ автори[1]).

И така, отъ процитираното се вижда, че положителнитѣ законодателства на чуждитѣ държави разрешаватъ въпроса съ изрични текстове. Какъ трѣбва да се разреши той у насъ при отсѫтствието на изриченъ текстъ. Не ще съмнение, че въпроса и у насъ не може да получи друго разрешение, освенъ онова, което е прието въ приведенитѣ законодателства. Обаче, възниква въпросъ за *срокътъ*. Въ какъвъ срокъ вписанитѣ ипотеки и отчуждения на недвижимитѣ наследственни имоти не вредятъ на креиторитѣ на умрѣлия и на завѣтницитѣ? Въ *три* или *шесть* мѣсяченъ срокъ? Не ще съмнение, че този срокъ не може да бѫде нито по-малъкъ, нито по-голѣмъ отъ срокътъ, който е установенъ за искание отдѣляние на имотитѣ; а този срокъ споредъ чл. 287 е *три* мѣсеченъ. Прочее, ипотекитѣ и отчужденията, които сѫ направени въ този три мѣсеченъ срокъ, не вредятъ на кредиторитѣ на умрѣлия и на завѣтницитѣ, ако тѣ добиятъ отдѣлянето на имотитѣ въ течението на този три мѣсеченъ срокъ.

Тримѣсечний срокъ нѣма никакво значение, ако отдѣлянето на имотитѣ е добито чрезъ обявяването умрѣлия въ несъстоятелность въ едногодишенъ (чл. 657 Търгов. Законъ)

---

[1]) Laurent, t. X, n° 63.

срокъ. Въ такъвъ случай самия фактъ на обявяването умрѣлия като несъстоятеленъ е, който отдѣля имотитѣ му отъ онѣзи на наследника и всичкитѣ направени отъ него ипотеки и отчуждния не вредятъ на правата на кредиторитѣ на умрѣлия.

Законътъ постановява, че отдѣлянето се отнася само до имотитѣ на починалия; това означава, че може да се иска отдѣлянего на онѣзи имоти, които принадлжатъ на починалия. Отъ това следва, че имотитѣ, които починалия е подарилъ при живота си на едного отъ наследницитѣ, не се отдѣлятъ, макаръ и да сж привнесени въ масата на наследството, защото тѣзи имоти сж излѣзли безвъзвратно отъ наследството на умрѣлия и се привнасятъ фиктивно[1]). Заемодавцитѣ не могатъ да се ползуватъ отъ привнисанието на наследственнитѣ имоти (чл. 264).

Отдѣлянето на имотитѣ не се прилагатъ къмъ сумитѣ, които наследника е получилъ, като обезщетение, отъ убийцата на наследодателя[2]).

Отдѣлянето на имотитѣ, понеже е универсаленъ искъ, judicium universale, се прилага къмъ естественнитѣ и гражданскитѣ плодове, които принасяъ наследственнитѣ имоти следъ смъртьта на покойни. Това става на основание на принципа, че плодоветѣ увеличаватъ наследството: *fructus augent haereditatem.*

То се прилага не само къмъ недвижимитѣ и движими имоти, но и къмъ креанситѣ на починалия.

Може ли да се иска отдѣлянето на всичкитѣ имоти на умрѣлия, или само на единъ, споредъ усмотрението на кредиторитѣ на умрѣлия, което се управлява отъ имуществената състоятелность на наследника. Прочее, това зависи само отъ кредиторитѣ на наследството.

---

[1]) Laurent, t. X, n° 21. — Pothier, *Succes.*, chap, V., art. IV. — Chabot, t. II, p. 621. — Thiry, t. II, n° 242. — Arntz, t. II, n° 1617. — Huc, t. V, n° 426. — Lepinois, *Priv et hyp.*, t. III, n° 1168. — Le Sellyer, t. III, n° 1688. — Bertauld, t. I, n° 345. — Delvincourt, t. II, p. 56. — De Fréminville, *Minorité*, t. I, p. 426. — Demolombe, t. XVII, n° 119. — Aubry & Rau, t. VI, § 619. — Massé et Vergé, t. II, p. 332. — Dollinger, n° 67. — Rollande de Villargues, V° *Sép. des patrim*, n° 82. — Vazeille, sur l'art 878, n° 6. — Dufresne, n° 52. — Masson, n° 58. — Barafort, n° 131. — Poujol, sur l'art. 880, v° 19. — Duranton, t. VII, n° 493. — Grenier, *Hyp.*, t. II, n° 436. — Chabot, sur l'art. 878. n° 1·

[2]) Demolombe, t. XVII, n° 130. — Barfort, n° 139.

Видѣхме по рано, че конечната цѣль на отдѣлянето на имотитѣ е да усигури на кредиторитѣ на умрѣлия правото и средството да бѫдатъ платени отъ наследственнитѣ имоти предпочтително предъ кредиторитѣ на наследника. Предвидъ на тази цѣль могатъ да се породятъ два въпроса:

Първо. Ако кредиторитѣ и завѣтницитѣ на умрѣлия, които получатъ отдѣлянето на имотитѣ, не исчерпятъ всичкитѣ наследственни имоти, какво става съ остатъка? Понеже отдѣлянето на имотитѣ се допуща само въ интереса на кредиторитѣ и завѣтницитѣ на умрѣлия, то, щомъ тѣ се удовлетворяватъ, остатъка отива въ полза на личнитѣ кредитори на наследника. Въ такъвъ смисълъ се среща изриченъ текстъ въ D. *de separationibus.*

Второ. Ако отдѣленитѣ наследственни имоти не стигнатъ да удовлетворятъ кредиторитѣ и завѣтницитѣ на умрѣлия, тѣ иматъ ли право да искатъ да се удовлетворятъ за недоплатената сума отъ личнитѣ имоти на наследника? *Pothier* и *Lebrun* свидетелствуватъ, че този въпросъ е билъ споренъ между римскитѣ юрисконсулти.

Улпианъ и Павелъ поддържатъ, че кредиторитѣ на умрѣлия, съ искането си да се отдѣлятъ имотитѣ, сѫ ограничили своитѣ права само върху наследственнитѣ имоти.

Папиний решаваше въпроса въ противенъ смисълъ и неговото решение, вписано въ закона 3, § 2. D. *de Separationibus*, е преодоляло. То е прието отъ *Lebrun*, *Pothier* и *Domat*. Обаче, тѣзи автори, заедно съ Папиния, поддържатъ, че кредиторитѣ на наследството, които сѫ погълнали всичкитѣ отдѣлени наследственни имоти, могатъ да искатъ да се удовлетворятъ и отъ имотитѣ на наследника *само следъ като неговитѣ лични кредитори се удовлетворятъ*, защото, ако separatio bonorum отдѣля онѣзи наследственни имоти, въ които личнитѣ кредитори на наследника биха могли да конкурират заедно съ кредиторитѣ на умрѣлия, *справедливо* е, щото кредиторитѣ на наследството да имъ оставятъ имотитѣ на наследника.

Това мнение се оборва силно. И ние не можемъ да го приемемъ, понеже то противоречи на буквата и духътъ на нашия законъ (чл. 284), който, като дава право на кредиторитѣ на умрѣлия да искатъ отдѣлянето на имотитѣ, не

имъ отнема правото, което тѣ сж добили и върху имотитѣ на наследника, следъ като той е приелъ наследството направо, съ което е смѣсилъ своитѣ собственни имоти съ наследственитѣ.

Мнението на Папиний, Лебруна, Потие и Доматъ не е прието и отъ авторитѣ. Така, *Chabot* пише следующето: „Никакъ не се колебая да кажа, че това мнение (на Папиния, Лебрунъ, Потие и Доматъ, колкото и да е голѣмъ авторитета на исповѣдающитѣ го), не може да се допустне при *Code Givil*, защото, ако даже и да го приематъ за справедливо, нещо твърде оспоряемо, сѐ ще е едно изрично отменение на общото право и на най безпорнитѣ принципи по тази материя, и че това отменение, което е вписано само въ закона на Папиния, не се намира въ никое распореждане на френскитѣ закони.

„Азъ мисля, наопаки, че, следъ като се исчерпятъ наследственнитѣ имоти отъ креанситѣ и тягоститѣ на наследството, всичкитѣ кредитори било на наследството, било на наследника, трѣбва да конкуриратъ върху личнитѣ имоти на наследника; че, ако всичкитѣ кредитори сж хирограферни, распредѣлението трѣбва да се направи помежду имъ съразмѣрно съ респективнитѣ имъ креанси; и че, ако има ипотекарни кредитори, тѣ трѣбва да бждатъ предпочетени, по редътъ на ипотекитѣ имъ".

„И наистина, нѣма ли единъ едногласно признатъ принципъ, че наследника съ приемание наследството направо се задължава лично спрямо кредиторитѣ на умрѣлия; че това приемание е единъ видъ контрактъ, който той сключва съ тѣзи кредитори *is qui miscuil se, contrahere videtur;* че неговитѣ имущества се задължаватъ както къмъ кредиторитѣ на умрѣлия, така сжщо и къмъ неговитѣ лични кредитори?"[1])

На сжщото мнение, както Chabot, е и Laurent, който казва, че, ако имотитѣ на наследството не стигатъ, за да удовлетворятъ кредиторитѣ на умрѣлия, тѣ могатъ да искатъ да се удовлетворятъ и отъ личнитѣ имоти на наследника, тѣхния длъжникъ[2]). Обаче, ако кредиторитѣ на умрѣлия приематъ наследника за длъжникъ, тѣ не могатъ да действоватъ и противъ наследството, като противъ отдѣлна маса (чл. 289).

---

[1]) Chabot, t. II, p. 623.

[2]) Laurent, t. X, n° 42.

И наистина, ако съ отдѣлянето на имотитѣ се запазва едно право на предпочитание за кредиторитѣ върху имотитѣ на умрѣлия длъжникъ, отъ това не следва, че се отнематъ другитѣ имъ права, които тѣ сж придобили върху имотитѣ на наследника, отъ които права тѣ не сж се отрекли; още повече тѣзи права не имъ се отнематъ, понеже самъ наследника свободно имъ ги е далъ върху личнитѣ си имоти.

При прилагането на чл. 284 може да се породи въпросъ за действието на отдѣлянието имотитѣ между кредиторитѣ на наследството. Казахме, че цѣлта на *Separatio bonorum* е да запази за кредиторитѣ на умрѣлия правата, които тѣ иматъ противъ него; т. е да запази залога, който законътъ дава на кредиторитѣ върху имотитѣ на дължника. Отъ това следва, че отношенията между кредиторитѣ на наследството си оставатъ сжщитѣ и следъ смъртьта на починалия длъжникъ, каквито сж били и преди смъртьта му. А това показва, че отдѣлянето на имотитѣ нѣма никакво влияние върху отношенията между кредиторитѣ.

Не може да се каже сжщото и за отношенията между кредиторитѣ и завѣтницитѣ. Правата на кредиторитѣ въху имотитѣ на умрѣлия се пораждатъ *преди* смъртьта; а правата на завѣтницитѣ се пораждатъ едва следъ смъртьта на наследодателя. Прочее, завѣтницитѣ въ всѣко отношение идатъ подиръ кредиторитѣ. Това отношение между кредиторитѣ и завѣтницитѣ се изразява съ принципа *nemo liberatis nisi liberatus*. И така, най-напредъ вървятъ привилегированитѣ, после ипотекарнитѣ, следъ тѣхъ хирографернитѣ кредитори, и чакъ следъ тѣхъ идатъ завѣтницитѣ[1]).

Отдѣлянието на имотитѣ на умрѣлия отъ онѣзи на наследника може, както забелѣжихме по горе, да се добие не само чрезъ искането за отдѣляние, separatio bonorum, но *и чрезъ обявяване умрѣлия въ несъстоятелность*. И наистина, обявяването на единъ търговецъ, следъ смъртьта му, има за последствие да усигори на неговитѣ кредитори едно право на исключителенъ залогъ върху всичкитѣ имоти, които той е оставилъ; това право сжществува върху недвижимитѣ имоти на наследството даже противъ ипотекарнитѣ кредитори на

---

[1]) Mourlon, t. II, p. 197. — Duranton, t. VII, n° 476, 477.

наследника, *безъ кредиторитѣ на умрѣлия да сж длъжни да искатъ отдѣлянето на имотитѣ.*

Значи, отдѣлянето на имотитѣ на единъ умрѣлъ търговецъ може да се получи и чрезъ обявяването му въ несъстоятелность следъ смъртьта му[1]).

Чл. 285[2]).

Цѣлтьта на отдѣлянето е да се удовлетворятъ отъ имуществата на умрѣлия неговитѣ кредитори и завѣтници, които сж го искали, предпочтително предъ кредиторитѣ на наследника.

Чл. 285 опредѣля, въ какво се състои *цѣлта* на отдѣлянето на имотитѣ. Тази цѣль, както упоменахме по-рано, се състои въ това: да се усигури на кредиторитѣ на умрѣлия правото и средството да се удовлетворятъ отъ имотитѣ на наследството *предпочтително* предъ кредиторитѣ на наследника.

Тази цель на отдѣляне на имотитѣ опредѣля и неговото действие между кредиторитѣ на умрѣлия и на онѣзи на наследника.

Какво трѣбва да се разбере подъ думата *предпочтително?* Дали тя установява *привилегия* въ законния смисълъ на думата, или установява едно просто *предпочитане* на кредиторитѣ на умрѣлия предъ онѣзи на наследника върху имотитѣ на наследството?

Текста на чл. 285 е заеменъ буквално отъ art. 2055 отъ италиянския *Codice Civile*, по който отдѣлянето на имотитѣ не е привилегия, но е едно просто предпочитане, което закона дава на кредиторитѣ на умрѣлия предъ онѣзи на наследника върху наследственнитѣ имоти. Следователно, и по нашия законъ отдѣлянето на имотитѣ не е привилегия, но просто *предпочитане*, макаръ то и да носи нѣкои признаци на привилегията.

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 198, p. 209. — Aubry et Rau, t. VI, § 649. — Dalloz, *Fail.* (S) n° 245.

[2]) C. It. 2055.

Полезно ще е да направимъ по този въпросъ една цитата отъ *Huc*. Ето какво пише той: „По *Code Napoléon* се питатъ, да ли отдѣлянето на имотитѣ съставлява една действителна привилегия, или пъкъ особенъ родъ преимущество".

„По италиянския кодексъ не може да има никакво съмнение. Отдѣлянето на имотитѣ не е привилегия; то дава само мѣсто за една ипотека върху недвижимитѣ имоти; и истичанието на тримесечния срокъ следъ смъртьта, безъ да се впише тази ипотека, напълно унищожава правото. Въ силата на самото обстоятелство на истичанието на срока закъснелитѣ кредитори се считатъ, че сж приели наследника за длъжникъ. Тази система е извънредно проста; тя отстранява нѣкои твърде деликатни мжчнотии, които могатъ да се испречатъ, ако се прилага *Code Napoléon*[1]).

Въ Франция въпроса е твърде споренъ. Едни мислятъ, art. 2111 отъ C. Civ., макаръ и да нарича отдѣлянето *привилегия*, не установява такава[2]), а други мислятъ противното, като казватъ, че текста на art. 2111 създава една *привилегия* въ смисълъ на закона[3]). *Demolombe* казва, че този въпросъ е еднъ отъ най-важнитѣ и при това единъ отъ най-спорнитѣ въ тази материя. Но този голѣмъ споръ не ни засѣга много по изложенитѣ съображения.

При все че отдѣлението на имотитѣ е едно просто *предпочитание*, то има и признаци на една привилегия;

---

1) Huc, t. I, p. 359.

2) Laurent, t. X, n° 62. — Masson, *Sépar des patr.*, n° 95. — Boileux, t. VII, sur l'art 2111. — Rivière et Huguet, *Quest. sur la transcription*, n° 325. — Ducruet, *Etude sus la transcr.* n° 25. — Le Sellyer, *Comment.* de la loi de 1855, n° 197. — Aubry & Rau, t. VI. § 619 note 67. — Troplong, v° *Priv et hyp.*, t. I, n° 323. — Comment. de la loi de 1855, n° 288. — Pont, t. I, n° 299. — Mourlon, *Transcr.*, t. II, n° 502. — Tarrible, Rép., v° *Privil des créances*, sect. II, § 6, n° 2. — Grenier, t. II, n° 419. — Fouet de Conflans, sur l'art 880, n° 4. — Marcadé, sur l'art 880, n° 4. — Dollinger, Sépar de patrim. n° 85. — Verdier, *Transcrip.*, t. II, n° 540. — Thèzard, Priv. et hyp., n° 329. — Montalon, *Success*, t. I, p. 163. — Merlin, Rép., *Priv des créances*, sect. II, § 6, n° 12.

3) Duranton, t. VII, n° 490. — Delvincourt, t. II, p. 178. — Demante, t. III, n° 222 bis. — Tadlier, t. VII, p. 214. — Barafort, n° 13. — Demolombe, t. XVII, n° 208, 209. — Le Sellyer, *Succes.*, t. III, n° 1742. — D. P. 1871. I. 352; 1887. 2. 173; 1892. 3. 30.

така, ние казахме по-рано, че отдѣлянието има обратна сила и унищожава не само направенитѣ ипотеки въ полза на кредиторитѣ на наследника, но и отчужденията направени даже на чужди лица.

Отъ това следва, че отдѣлянето на имотитѣ, при спазване всичкитѣ формалности, прави кредиторитѣ, които сѫ го искали, действително ипотекарни кредитори, *investis d'un véritable droit de suite á l'égard des tiers détenteurs*[1]).

Това предпочитание закона дава не само на кредиторитѣ, но и на завѣтницитѣ.

То се дава само на онѣзи кредитори и завѣтници, които сѫ го искали. Впрочемъ, по този въпросъ ще говоримъ по подробно при коментирането на чл. 290.

Предпочитанието се отнася само до имотитѣ, които сѫ останали отъ умрѣлия, безразлично да ли тѣзи имоти сѫ недвижими или движими, тѣлесни или безтѣлесни. Закона не не прави никакво различие относително имуществата; а тамъ, гдето закона не различава, и сѫдията нѣма право да прави различие.

Чл. 286[2]).

Правото, предвидено въ чл. 284, не може да се упражни, когато има подновяване въ взимането противъ починалия, чрезъ приеманието наследникътъ за длъжникъ.

Кредиторитѣ на наследството могатъ да се откажатъ отъ правото да искатъ отдѣлянието на имотитѣ. Това отказване може да бѫде изрично или мълчаливо. Въ случай на изрично отказване не може да има никакво съмнение. По мѫченъ се явява въпроса, когато отказването е мълчаливо. Членъ 286 съдържа постановление именно за мълчаливото отричание отъ правото за *separatio bonorum*.

Споредъ текста на закона, ако кредитора на умрѣлия допусне подновяване (novatio), като приеме наследника за

---

[1]) Huc, p. 360.

[2]) C. It. 2056; C. N. 879.

длъжникъ, губи правото си да иска отдѣлянието на имотитѣ. И така, мълчаливото отричание на кредитора се проявява въ форма на *подновяване*.

Подновяването, за което говори чл. 286, не е подновяване въ пъленъ смисълъ на думата, за каквото говори чл. 172 отъ закона за задълженията и договоритѣ. И наистина, за да има едно действително подновяване, трѣбва да има променение въ предмѣта на дълга, или пъкъ въ лицето на длъжника или кредитора. Въ случая на чл. 286 дългътъ остава сѫщия. Вѣрно е, че фактически по-рано длъжника е билъ умрѣлия, а после вмѣсто него става длъжникъ наследника, но юридически длъжникъ остава сѫщия, понеже наследника е продължитель на юридическата личность на умрѣли, и се считатъ за едно и сѫщо лице, *heres et defunctus una eademque persona esse intelliguntur*. Така щото правилото на чл. 286 установява едно специално, едно *sui generis*, подновяване[1]).

Подновявението, за което говори чл. 286, става *чрезъ приемание наследника за длъжникъ*, а това *приемание* наследника за длъжникъ не произвежда никакво променение въ дълга и въ кредитора, по която и причина не съдържа ни единъ отъ елементитѣ за общото подновяване. Но, ако приеманието наследника за длъжникъ не съдържа ни единъ елементъ отъ новацията, защо закона го нарича *подновяване*? Италиянския и френския законодатели сѫ заели неудачно тази дума отъ римския законъ, който обявяваше, че кредиторитѣ на умрѣлия губятъ правото си да искатъ separatio bonorum, ако тѣ сѫ стипулирали съ наследника *съ намеренне да променяватъ*: „*Si cum animo* novandi *ab haerede creditores stipulati sunt* (L. 10, ff., De Separationibus).

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 157. — Laurnnt, t. X, n° 41, 43. — Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 3153.—Poujol, t. II, n° 7, p. 309.—Chabot, t. II, n° 2. — Delvincourt, t. II, p. 56 note 6. — Toullier, t. IV, n° 546 и VII, n° 283. — Dufresne, n° 26. — Larombière, t. III, sur l'art. 1273, n° 12. — Malpel, n° 217. — Favard, v° *novation*, § 7.—De Freminville, t. I, n° 418, 419.—Massé et Vergé, t. II, § 385, note 20. — Demante, t. III, n° 220 bis 1. — Duranton, t. VII, n° 494.—Dollinger, *Sépar. des patr.*, n° 74.—Rolland de Villargues, v° *Sépar des patr.*, n° 21. — Barafort, n° 60.—Masson, n° 30 — Le Sellyer, t. III, n° 1706.—Aubry & Rau, t. VI, § 619, note 6.—Thiry, t. II, n° 345. — Huc, t. V, n° 413. — Fuzier-Herman, sur l'art. 879, n° 2 и други.

А нашия законодателъ не е искалъ да се отдалечи отъ своитѣ източници, о които той силно се е придържалъ.

Отричанието отъ правото за отдѣлянието на имотитѣ може да бѫде *цѣлно* и *частично*.

То е *цѣлно*, когато кредиторитѣ сѫ приели всичкитѣ наследници за длъжници.

То е *частично*, когато тѣ сѫ приели за длъжникъ само едного или само нѣколко души отъ многото наследници.

Така, френския Касационенъ сѫдъ е решилъ, че, ако има нѣколко души наследници, и ако кредиторитѣ на умѣлия сѫ приели за длъжникъ само едного отъ тѣхъ, тѣ не си губятъ правото да искатъ отдѣлението на имотитѣ срещу кредиторитѣ на другитѣ наследници, съ които не е направено подновявание[1]).

Тази юриспруденция се удобрява и отъ *Laurent*, който казва, че, понеже правото за separatio bonorum е индивидуално, кредиторитѣ на умрѣлия могатъ да го упражнятъ срещу едни, а срещу други да не го упражняватъ.[2])

Но кога може да се каже, че има подновявание; кога се счита, че кредитора е приелъ наследника за длъжникъ? Този въпросъ играе голѣма роль, но е споренъ. Авторитѣ даватъ разни дефиниции на подновяването. Така, *Demolombe* казва: „Всѣкий актъ, който ще бѫде извършенъ отъ кредиторитѣ на умрѣлия съ или противъ наследника, въ неговото качество на администраторъ и на представитель на на имотитѣ на умрѣлия, не ще има за последствие да ги направи да изгубятъ правото да искатъ отдѣлянието на имотитѣ, защото, споредъ правилото на art 879, тѣ губятъ това право само, когато приематъ самия наследникъ лично за длъжникъ, *nomen et personam haeredis*.

„И наопаки, всѣки актъ, извършенъ отъ кредиторитѣ на умрѣлия съ или противъ наследника, въ неговото качество на *наследникъ*, т. е. като съ господаръ на наследственнитѣ имоти, и който актъ не би могалъ да бѫде извършенъ *съ* или *противъ* наследника въ качеството му на управитель и представитель на имотитѣ на умрѣлия, ще има

---

[1]) Dalloz, 1851. I, 49. — Chabot, t. II, p. 635.

[2]) Laurent, t. X, n° 43, p. 60.

за резултатъ да направи кредиторитѣ на умрѣлия да изгубятъ правото да искатъ отдѣлянието на имотитѣ [1])

Други автори даватъ други дефиниции на подновяването. [2])

За изяснение спорностьта на въпроса нека приведемъ нѣкои случаи, които заемаме у Laurent и други автори.

1. Преследванията, които кредитора прави срещу наследника, като напр. съобщение на наследника изпълнителнитѣ листове срѣщу умрѣлия, искането да се осѫди лично наследника за неговата действителна наследственна часть, не трѣбва да се считатъ, че съ тѣхъ наследника се приема за длъжникъ, защото членове 279, 283 даватъ право на кредитора да преследва наследника, въ качеството му на такъвъ, и това преследване е необходимо, за да може кредитора да се удовлетвори даже отъ наследственнитѣ имоти, безъ да има ни най-малко намѣрение да подновява. Тъй сѫщо решаваше и римския законъ 7, D. *de Separationibus.* [3])

Laurent, изказва противно мнение по този въпросъ; той казва, че, да се преследва наследника за изплащание наследственъ дългъ, значи да се иска това изплащание отъ оногова, който е длъженъ като длъжникъ, съ това обаче последствие, че решението ще се изпълнява срещу наследственитѣ имоти. Не означава ли това да приемемъ наследника за длъжникъ? Въ материаленъ смисълъ, да, а пъкъ материалния смисълъ е, който трѣбва да се зема въ внимание, защото волята за отричание не сѫществува никога, понеже кредитора нѣма никакъвъ интересъ да се отрича [4]).

Ние мислимъ, че първото мнѣние е по право и като такова трѣбва да се приеме въпреки авторитета на Laurent.

И наистина, преследването на наследника за изплащание е потрѣбно да се направи понѣкога твърде бързо, като

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 158. p. 173.

[2]) Aubry & Rau t. IV, p. 317.

[3]) Chabot, sur l'art. 879, n° 4. —Duranton, t. VII, n° 495. — Poujol, sur l'art. 879, n° 7. — Hureaux, *Rev. Prat.*, 1874, n° 417. — Lepinois, t. III,, n° 1188. — Arntz, t. II, n° 1615. — Grenier, Tr. des Hyp. t. II, n° 246· — Demante, t. III, n° 220, bis. — Demolombe, t. XVII, n° 159. — Le Sellyer, t. III, n° 1709. — Barafort, n° 80. — Fuzier-Herman, sur l'art 879, n° 24.

[4]) Laurent, t. X, n° 45. — Pand. fr. V° *Succes.*, n° 9802.

охранителна мѣрка. Така напримѣръ, нѣколко дни подиръ откриването на наследството изтича давността на единъ записъ, по който е дължалъ покойния; тука кредитора, ако иска да не просрочи правото си, има нужда да заведе искъ срещу наследството въ лицето на оногози, които го представлява; а този представитель е наследника.

II. Ако кредитора получи отъ наследника лихва по една креанса, прави ли съ това си действие подновяване? Този въпросъ е споренъ. Едни казватъ, че въ случая нѣма никакво приемане наследника за длъжникъ, защото наследника е могълъ да получи, безъ да има намѣрение да подновява [1]) Други изказватъ противно мнение, т. е. че приеманието отъ наследника лихва по една креанса съставлява подновяване, защото приеманието капитала или часть отъ него прави подновяване, а пъкъ лихвитѣ сж аксесоаръ на капитала. [2])

Римския законъ 1, § 10, ff., D. *de Sepatationibus* обусловюва разрешението на въпроса съ изявеното намѣрение на кредитора; ако той е изявилъ намѣрение да поднови и освенъ това, ако кредитора не е получилъ, но ги е *искалъ*, то има подновяване; въ противенъ случай, нѣма: *ex eâ mente, quasi cum eligendo exegerit.*

III. Но, ако кредитора въ единъ договоръ съ наследника измѣни начинътъ или условията за плащанието на креансата, ако той замѣни стария дългъ съ новъ, ако той вземе новъ документъ вмѣсто стария, ако вземе поржчителство или залогъ, или ипотека, счита се, че той е приелъ наслед-

---

[1]) Dalloz, Rép. V° *Succees.*, n° 5434. — Chahot, t. II, sur. l'art. 879, n° 4.—Dufresne, n° 28. — Massé et Vergé, t. II, n° 340, — Dubreuil, sur l'art. 879, Chap. VIII, § 3, n° 3. — Grenier, t. II, n° 426. — Vazeille, sur l'art. 879, n° 4. — Rolland de Villargues, v° *Sép. des patr.*, n° 26. — Duranton, t. VII, n° 494. — Fouet de Conflans, sur l'art 879, n° 2. — Barafort, n° 75. — Masson, n° 32. —Demolombe, t XVII, n° 162. — Hureaux, *Rev. Prat.*, 1874, n° 417.

[2]) Laurent, t. X, n° 50.—Pand. fr., V° *Succes.*, n° 9822.

ника за длъжникъ.[1]) Така постановяваше и римския законъ l. § 11 15, D. *de Separationibus.*

Чл. 287[2]).

Правото, предвидено въ чл. 284 се просрочва въ течение на три мѣсеци отъ деньтъ на отварянието наследството.

Законътъ, като дава право на кредиторътъ на умрѣлия да искатъ отдѣлянието на имотитѣ, установява въ сѫщото врѣме и срокъ, въ продължение на който тѣ трѣбва да упражнятъ това право. Ако кредиторитѣ не упражнятъ това право въ установения срокъ, тѣ го губятъ.

Този срокъ е *три* мѣсеченъ. Той почва да тече отъ деньть на отварявание наследството.

Срокътъ е установенъ не само за кредиторитѣ, но и въ интереса на третитѣ лица. Въ силата на този срокъ, който си позволи да сключва договоръ съ наследника за нѣкое наследственно имущество, въ течението на тримѣсечния срокъ, даденъ за искание отдѣлянието на имотитѣ, не е гарантиранъ, че ще придобие имота, макаръ и да е извършилъ договора публично по установенитѣ отъ закона формалности, защото такъвъ договоръ не може да се противопостави на кредиторитѣ на умрѣлия, които сѫ изискали, макаръ и следъ договора, но въ законния срокъ, отдѣлянието на имотитѣ[3])

Като установява този срокъ, закона не прави никакво различие относително естеството на наследственнитѣ имоти. Този срокъ е общъ както за движимитѣ, така и за недвижимитѣ имоти. Въ това отношение нашия законодатель, подобно на италиянския, е приелъ принципа на римското право което не правеше никакво реазличие въ естеството на имо-

---

1) Chabot, t. II, p. 635. — Laurent, t. V, n° 47.Demolombe, t. XVII, n° 163, p. 176. —Dalloz, *Succes*, n° 1420. — Pothier t. II, n° 7. p. 310. — Thiry, t. II, n° 245. — Huc, t. V, n° 413. M Fuzier Herman, sur l'art 879 n° 15. — Vigié, t. II, n° 459.

2) C. It. 2057, C. N. 880.

3) Ricci, t. X. n° 306.

титѣ постановявание, че молбата за отеѣляние на имотитѣ трѣбва да се подаде най-късно въ продължение на петь години и то *rebus integris*, т. е. преди имотитѣ на умрѣлия да се смѣсятъ съ онѣзи на наследника (законъ I, § 12, D. *de Separationibus* (42, 6).

Прочее, по нашия законъ, ако кредиторитѣ на умрѣлия не поискатъ отдѣлянието на имотитѣ въ продължение на три мѣсеца отъ деньтъ на отваряние на наследството, следъ изтичанието на този срокъ тѣ не могатъ да го искатъ

Френския *Code Civil* прави разлика въ естеството на имотитѣ. Така art 880 гласи: „То (правото за отдѣляние) се просрочва, по отношение къмъ движимитѣ, въ течението на три години.

По отношение къмъ недвижимитѣ искътъ може да бѫде заявимъ, до когато тѣ се намаратъ въ рѫцѣтѣ на наследника".

Ако откритото наследство остане вакантно, то тримѣсечния срокъ тече ли и презъ врѣмето, догдето трае вакантностьта на наследството, т. е, ако следъ изтичанието на тримѣсечния срокъ се появи нѣкой наследникъ и приеме наследството, кредиторитѣ на умрѣлия и завѣтницитѣ, които не сѫ искали въ срока отдѣлянието губятъ ли правото си да го искатъ? Този въпросъ е твърде важенъ, особенно като се има предъ видъ, че срокътъ е твърде кратъкъ. Demolombe, като разисква този въпросъ, казва, че решението на въпроса въ полза на кредиторитѣ би било твърде благоприятно. „Би могло да се поддьржа твърде силно, казва Demolombe, че, ако, въобще, сроковетѣ отъ *три* години и *шесть* мѣсеца текѫтъ отъ деня на отваряние на наследството, това е, защото законодателя е ималъ предъ видъ най обикновенния случай, но че сѫществения разумъ на закона не позволява да се приема сѫщата точка отправления (la raison essentielle de la loi ne permet pas de prendre le méme point de depart), въ изключителния случая въ който, по причина на вакантностьта на наследството, кредиторитѣ на умрѣлия и завѣтницитѣ нѣматъ отъ преди си никакъвъ конкурентъ, срещу когото тѣ би могли да заявятъ една привилегия, даже никакъвъ представитель на умрѣлия, противъ когото тѣ би могли да искатъ да зематъ охранителни мѣрки.

„При все това ние съветваме всѣкога кредиторитѣ на наследството и завѣтницитѣ да си уреждатъ работитѣ въ срокъ предъ видъ на всѣка възможность; прочее, да впи-

шатъ недвижимитѣ имоти въ шесть мѣсеца отъ деньтъ на отварянието́ наследството, и да известятъ формално, въ три години, тѣхното намѣрение да искатъ отдѣлянието на имотитѣ за движимитѣ имоти, чрезъ заявление *ad hoc* на куратора“ [1]).

Отъ тази цитата се вижда, че Demolombe, които се основава на сѫществения разумъ на закона, е наклоненъ да реши въпроса въ полза на кредиторитѣ и то при по дълги срокове, *три годишенъ* и *шестъ* мѣсеченъ. А колко повече щеше да бѫде благоприятно такова разрѣшение на въпроса и по нашия законъ, който, установява твърдѣ късъ срокъ — *три месяца*.

Въ текста на чл. 287 се е вмъкнала една типографическа погрѣшка въ числото 248. Вмѣсто това число трѣбва да се чете 284, защото чл. 287 прави ссилка на членъ 284, а не на 248, понеже правото, за което говори членъ 287, е установено отъ членъ 284, а не отъ 248, който се отнася за съвършенно други въпросъ.

Чл. 288[2])

Макаръ наследството да е прието по описъ, заимодавцитѣ на умрѣлия и завѣтницитѣ, които искатъ да се възползуватъ отъ правото на отдѣление, длъжни сѫ да се съобразятъ съ установенитѣ за него формалности.

При наличностьта на аналогията и различията между двѣтѣ институции — приеманието по описъ и отдѣляние на имотитѣ — явява се единъ кардиналенъ въпросъ, който се състои въ следующето: *да ли кредиторитѣ на de cujus сѫ длъжни да искатъ отдѣлянето на имотитѣ, когато наследството е прието по описъ?*

Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ и юриспруденцията въ Франция на два лагера, които образуватъ двѣ различни системи по въпроса.

Представителитѣ на единия лагеръ поддържатъ, че, понеже приемането по описъ и отдѣлянието на имотитѣ

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 154.

[2]) С. It. 2058.

имать една и сѫща цель — да попречатъ да се слѣятъ имотитѣ и дълговетѣ — приеманието наследството по описъ прави безполезно, и безпредмѣтно даже, искането за отдѣляние имотитѣ. Авторитѣ отъ този лагеръ и юриспруденцията казватъ: приеманието по описъ влече подире си отдѣляние на имотитѣ (*l'acceptation sous bénéfice d'inventaire entraîne la séparation des patrimoines*). Това отдѣляне ползува заемодавцитѣ на наследството и завѣтницитѣ и съставлява за тѣхъ едно придобито право, отъ което не могатъ да бѫдатъ лишени чрезъ наследующе действие на наследника, което би му изгубило качеството на наследникъ по описъ и би го преоъбрнало въ наследникъ, който е приелъ наследството направо.

На пръвъ погледъ може човѣкъ да се полъже да вѣрва, че, при това условие, отдѣлянието не може даже да се иска, защото само приеманието направо смѣсва имотитѣ на наслдеството съ онѣзи на наследника; прочее, искането за отдѣляние предполага приемане направо. И наистина, имотитѣ на наследника и онѣзи на *de cujus* сѫ отдѣлени само съ факта, че наследството е прието по описъ и че, следователно, кредиторитѣ на наследника не могатъ да конкурират съ кредиторитѣ на умрѣлия върху наследственнитѣ имоти. Не е ли абсурдно, щото кредиторитѣ на приетото по описъ наследство да искатъ отъ сѫда отдѣляние на имотитѣ, когато то сѫществува предварително по силата закона? Не е ли абсурдно да се иска гаранция, че кредиторитѣ на наследника нѣма да конкурират съ онѣзи на умрѣлия, когато тази конкуренция е отстранена по рано съ факта, че наследството е прието по описъ?

А на евентуалната възможность, щото наследника по описъ да извърши нѣкой наследственъ актъ, който ще му отнеме изгодитѣ отъ приеманието на право и го преобръща въ наследникъ, който е приелъ наследството направо, тѣ отговарятъ така: наследника по описъ може да изгуби изгодитѣ отъ това приемание, като извърши нѣкой актъ на безусловенъ собственникъ; обаче, неговата загуба не ще може въ нищо да накърни правото на отдѣляние, което е придобито въ полза на наследственнитѣ кредитори и на завѣтницитѣ. Като се отрича отъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ, наследникътъ може да компрометира само правото и изго-

дитѣ, които му сж спечелили съ приеманието по описъ, но никакъ не и правото, което това приемание създава въ полза на наследственнитѣ кредитори и завѣтницитѣ. Придобивайки по този начинъ едно право, което е независимо отъ действията на наследника, наследственнитѣ кредитори и завѣтници нѣматъ никакъвъ интересъ да искатъ отдѣление на имотитѣ — само предъ видъ една евентуалность[1]).

Представителитѣ на другия лагеръ поддържатъ съвършено противно мнение[2]), защото отдѣлянето на имотитѣ въ този случай е само едно последствие отъ приеманието наследството по описъ; действието не трѣбва да преживява причината. Наследника е господаръ на своето приемание по описъ; и, понеже изгодитѣ отъ това приемание сж създадени само въ неговъ интересъ, като ги изгуби, той завлича и унищожава съ това отдѣлянето на имотитѣ, което кредиторитѣ бѣха добили чрезъ факта отъ приеманието на описъ, като едно последствие отъ наследството.

Като еималъ предъ видъ този голѣмъ и главенъ споръ въ французската доктрина, италиянския законодатель, а подобно нему и нашия, за да ги премахне у насъ съ изриченъ текстъ на чл. 288, е възприелъ второто мнение, което е по съобразно съ духътъ на двѣтѣ институции — приеманието по описъ и отдѣляне имотитѣ, мотивитѣ за това сж следующитѣ.

---

[1]) Hureaux, t. II, n° 272. — Tambour, *Bénéf d'inveut.*, p. 405. — Dufresne, n° 76. — Fouet de Conflans, sur l'art. 878, n° 10. — Demante, t. III, n° 125 bis 1. — Belost-jolimont sur Chabot, art. 878, obser, 6. — Poujol, sur l'art 878, n° 22.—Aubry & Rau, t. VI, § 619, note 75.—Bilhard, Bénéf. *d'invent.*, n° 43. — Massé et Vergé, t. II, p. 341. — Devergier sur Toullier, t. IV, n° 539, note 4. — Fuzier-Herman, art 803, n° 53. — Duf Caurroy, Bonnier et Rostain, t. II, n° 763.—Zachariae, § 618, note 28.— Dalloz, Rép., n° Succes., n° 794. — *Юриспруд.*: D. P. 1853. 1. 282; 1858. 1. 336; 1860. 1. 506; 1882. 1. 364; 1887. 2. 123; 1891. 2. 93; 1892. 2I. 279. — S. 1884. 1. 317; 1866. 2. 249. — Pacifici-Mazzoni, t. VI, n° 238.

[2]) Thiry, t. II, n° 239. — Ducaurroy. sur l'trt. 881, n° 1. — Martou, *Riv. et hypoth.* t. II, n° 679. — Malpel. n° 248. — Garraud, *Déconfit.*, p. 183. — Huc, t. V, n° 425. — Pont, *Privil.*, t. I, n° 301.— Demolombe, t. XVII, n° 172. — Vigié, t. II, n° 454.—Le Sellyer, t. III, n° 1681. — Mourlon. *Examen crit.* n° 317—Labbé, *Rev. Crit.* 1885, p. 343.—Boitelle, *Rev. prat*, 1875, p. 514.—Belost-Jolimont sur Chabot, art. 878, observ. 6.—Dalloz. Rép. v° *Succes*, n° 796. — Marcadé, sur l'art. 881, n° 1. — Lawrent, t. X, n° 92. — S. 1898. 2, 189.

Кредиторитѣ на *de cujus* и онѣзи на наследника по описъ нѣма защо да се безпокоятъ и не могатъ да иматъ конфликтъ помежду до тогава, до когато наследника по описъ испълнява всичкитѣ задължения, които му налага неговото качество, т. е. до тогава, до когато наследството е управлявано и ликвидирано отъ наследника редовно въ смисълъ, че, имотитѣ се продаватъ съобразно съ предписанитѣ отъ закона формалности и полученитѣ отъ продажбата суми се распредѣлятъ между кредиторитѣ и завѣтницитѣ. Въ този случай нѣма никакъвъ конфликтъ между кредиторитѣ на умрѣлия и онѣзи на наследника. Обаче, конфликта се обявява веднага, щомъ наследника по описъ се отрече отъ изгодитѣ отъ това приемание чрезъ извършване на нѣкакъвъ наследнически актъ, който го лишава отъ тѣхъ; а пъкъ той е винаги господаръ да направи такова нѣщо, защото приеманетс по описъ и изгодитѣ отъ това приемание сж установени единственно и изключително въ негова полза, а не и въ полза на наследственнитѣ кредитори, както погрѣшно мислятъ нѣкои[1]).

Ние видѣхме, че наследника по описъ губи изгодитѣ отъ това приемание, когато управлява и продава наследственнитѣ имоти въпреки предписанитѣ отъ закона формалности. А пъкъ никой не може да оспори правото на наследника по описъ да извърши единъ актъ, който да му предаде качеството на наследникъ, приелъ наследството направо[2]). И щомъ стане безусловенъ наследникъ, той може да разполага съ наследственнитѣ имоти, както намѣри за добрѣ; въ такъвъ случай кредиторитѣ на умрѣлия ставатъ лични кредитори на наследника.

Може ли да се каже въ този случай, че *раздѣлянието на имотитѣ, като последствие отъ приеманието по описъ, сжществува още въ полза на наследственнитѣ кредитори*, въпреки въ отричанието на наследника отъ бенефициерното приемание? На тази чудна претенция, казва *Laurent*, наследника би отговорилъ така: „Какво ми приказвате за отдѣляне на имотитѣ? Ако вие имахте нѣкои права върху наследственнитѣ имоти презъ течението на врѣмето, когато

---

[1]) Poujol, sur l'art. 878, n° 22.

[2]) Ducaarroy, t. II, n° 763.

азъ бѣхъ наследникъ по описъ, то се дължи на обстоятелството, че азъ бѣхъ такъвъ наследникъ и на факта, че вие имахте личенъ искъ срещу менъ, азъ бѣхъ задълженъ спрямо васъ само като обикновенъ държатель на имотитѣ на наследството. Всичко това бѣше резултатъ отъ моето приемане по описъ; *този резултатъ изчезна заедно съ това приемание.* Сега вече азъ съмъ наследникъ, който е приелъ наследствто направо, и съмъ отговоренъ за дълговетѣ *ultra vires*; вие имате искъ срещу всички мои имоти; а пъкъ азъ съмъ пъленъ господарь на всички мои лични и наследственни имоти, които сж се смѣсили, следователно, моитѣ лични кредитори ще конкурират заедно съ васъ, защото и вие станахте мои лични кредитори. Това е общото право Вие се основавате на отдѣлянето на имотитѣ. Имаме по закона двѣ отдѣляния на имоти: едното проистича отъ приемането по описъ, а другото се иска отъ кредиторитѣ. Вие не можете да се основавате на последнето, защото вие никога сте го искали. Колкото се отнася до първото, то не е едно ваше право; то бѣше само едно последствие отъ моето приемание по описъ. Бихте ли могли да претендирате, че последствието продължава да сжществува, когато нѣма причината му, — когато нѣма наследство прието по описъ? Това не е сериозно, защото то би значило, че азъ едновременно съмъ по неволя наследникъ по описъ и безусловенъ наследникъ по моя воля".

При коментирането на чл. 222 и 228 ние видѣхме, че има по-сериозни мотиви въ полза на поддържаното отъ насъ мнение.

И наистина, нека припомнимъ, какви сж последствията отъ изчезването на приемането по описъ (чл. 228). Действието на приемането направо възлиза до деня на наследствоотваряването, а пъкъ, щомъ, по нѣкоя причина, престанатъ изгодитѣ отъ описа, бенефициерния наследникъ се счита, че е приелъ наследството направо. Прочее, той *се счита*, че е билъ наследникъ *направо* отъ денътъ на отваряне наследството, *ut ex tunc*. Защото въ едно и сжщо наследство, за единъ и сжщъ наследникъ, не може да има два вида приемание: едното по описъ, за едно врѣме, другото направо, което би настжпило отъ сега, *ut ex nunc*, следъ първото. Приеманието е или едното или другото. Щомъ бенфициер-

ния наследникъ се счита въ бждаще за наследникъ *направо*, трѣбва да се приложи обратната сила, която е общъ принципъ въ тази материя както за приеманието, така и за отричанието [1]).

Сѫществуванието и живота на отдѣлянието имотитѣ като последствие отъ приеманието по описъ, е въ пълно зависимость отъ сѫществуванието и живота на причината, отъ която то проистича. Престане ли причината, престава и последствието. *Cessante causa, cessat effectus.* По тѣзи съображения ние мислимъ, че горепоставения въпросъ трѣбва да се реши въ смисъль преставанието на приеманието по описъ по каквато и да е причина и преобръщанието наследника по описъ въ безусловенъ наследникъ, влече подирѣ си падание на отдѣлянието имотитѣ, като последствие отъ приемание на наследството по описъ.

Зарудний, който е превелъ италиянския кодексъ на руски, прави къмъ art 2058, отъ който е преводъ нашия чл. 288, следующата белѣжка: „Приеманието наследството по описъ нѣма решителни последствия: защото наследника може по своя вина, да се лиши отъ правата, които то дава; при това то се отнася само до личнитѣ отношения на наследника къмъ наследственнитѣ кредитори и къмъ завѣтницитѣ, а не и до отношенията къмъ чужди лица, които сѫ влезли въ правата на наследника. На това съображение е основано прана чл. 2058".

По тѣзи именно причини закона *задължава* кредиторитѣ които иматъ намѣрение да се ползуватъ отъ отдѣлянието на имотитѣ, да го изискатъ даже и тогава, когато наследството е прието по описъ, съгласно съ установенитѣ за това формалности, т. е. да предявятъ искъ предъ сѫдътъ въ тримѣсеченъ срокъ.

Мотивитѣ за това задължение, както виждаме, сѫ твърдѣ основателни, защото наследника може да изгуби изгодитѣ отъ приеманието наследството по описъ (членове 227, 228). Въ такъвъ случай наследника по описъ става наследникъ *направо*, и кредиторитѣ на умрѣлия, а така сѫщо и завѣтницитѣ, ако не сѫ искали отдѣлянието на имотитѣ въ тримѣсеченъ срокъ, рискуватъ да изгубятъ правото си за отдѣ-

[1]) Demante, t. III, n° 125 bis 1.

ляние на имотитѣ заедно съ изгубване на изгодитѣ отъ приеманието по описъ отъ страна на наследника [1]).

Прочее, този членъ е написанъ изключително въ интереса на кредиторитѣ на умрѣлия, които искатъ да се запазятъ въ случай че наследника по описъ изгуби изгодитѣ отъ приеманието по описъ и стане наследникъ *направо*.

Правилото на членъ 288 приложимо ли е въ случая, когато наследството се е паднало на малолѣтни или на пълнолѣтни запретени? Извѣстно е, че тѣзи привилегировани лица сж *задължени* по закона да приематъ наследството по описъ, (членове 188 и 189), и че нарушението на закона (чл. 227 и 228), което влече подире си изгубване изгодитѣ отъ приеманието по описъ, отъ страна на тѣхнитѣ настойници и попечители, не може да направи привилегированитѣ наследници да изгубятъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ и да се превърнатъ въ наследници *направо*. Тѣзи лица сж всякога по закона задължително наследници само *по описъ* [2]). Отъ наследникъ по описъ може да се превърне въ наследникъ направо само пълнолѣтния.

Вината на настойника и попечителя не може да лиши представляванитѣ отъ него наследници отъ правото, което имъ дава закона. Съ други думи, ако настойника или попечителя продаде, безъ сждебно решение, наследственнитѣ имоти, това отчуждение не прави неправоспособнитѣ наследници да изгубятъ изгодитѣ отъ приеманието по описъ, както би направило пълнолѣтнитѣ и правоспособни наследници.

Отъ изложеното следва, че правилото на членъ 288 не се прилага, когато наследството се е паднало на малолѣтни или запретени; съ други думи казано, въ такъвъ случай кредиторитѣ, които желаятъ да се възползуватъ отъ отдѣлението на имотитѣ, не сж длъжни да го искатъ.

Чл. 289 [3]).

Искането за отдѣлянието се предявява въ сждътъ.

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 154.

[2]) Ricci, t. IV, n° 63. — Laurent, t. X, n° 54. — Bardry — Lacantinerie, t. III, n° 3164.

[3]) C. It. 2059.

Този членъ разрешава изрично въпроса: въ каква форма трѣбва да се иска отдѣлянието на имотитѣ.

Текста е ясенъ и не оставя никакво съмнение, че то трѣбва да се иска отъ сждебнитѣ власти. Искането трѣбва да се предяви въ сждътъ.

Закона не прави никакво различие въ начина на отдѣлянието на движимитѣ и недвижими имоти. Искането за отдѣлянието както на еднитѣ, така и на другитѣ трѣбва да се предявява въ сждътъ. А отъ това следва, че искането може да бжде колективно. Прочее, сждътъ е, който ще допустне отдѣлянието на наследственнитѣ имоти отъ имотитѣ на наследника.

По този въпросъ нашия законодатель, като не е направилъ никакво различие между имотитѣ, по отношение на отдѣлянието имъ, е отстжпилъ отъ своитѣ обични источници Така, Италиянския *Codice Civile* постановява, че отдѣлението само на движимитѣ имоти се иска отъ сждътъ (art. 2059, който гласи: „Правото за отдѣлянието *по отношение на движимитѣ* се упражнява чрезъ сждебенъ искъ"). А правото за отдѣляние на *недвижимитѣ* имоти се упражнява чрезъ вписване на креансата или завѣта върху всѣки отъ недвижимитѣ имоти въ ипотечното бюро по тѣхното мѣстонахождение (art. 2060).

Членъ 289 е заеменъ отъ Италиянския art. 2059, съ едно сжществено измѣнение, а имечно съ отхвърляние изражението „по отношение на движимитѣ" *(riguardo ai mobili)*. Прочее, обстоятелството, че отъ една страна нашия законодатель е адоптиралъ само art. 2059 съ упоменжтото измѣнение, а отъ друга страна не е приелъ и art. 2060, който установява формата по която се упражнява правото за отдѣляние върху недвижимитѣ имоти, ни довежда до заключение че по нашия законъ отдѣлянието както на движимитѣ, така и недвижимитѣ трѣбва да се иска отъ сждътъ.

При прилагането на чл. 289 могатъ да възникнатъ два въпроса отъ чисто процесуаленъ характеръ. Ние считаме за необходимо да подхвърлимъ на разглеждание тѣзи въпроси, макаръ седалището на тѣхната материя и да е въ комментариитѣ върху Гражданското Сждопроизводство.

Първия въпросъ е за подсждностьта: предъ кой сждъ трѣбва да се предявява искането за отдѣлянието на имотитѣ?

За разрешението на този въпросъ трѣбва да различаваме, да ли искането се предявява *преди* дѣлбата на наследството или *слѣдъ* дѣлбата. Въ първия случай, съгласно чл. 150 отъ гражданското сждопроизводство, искането се предявява въ мѣстото, гдето се е открило наследството, а въ втория случай по мѣстожителството на наследницитѣ, Така сжщо, ако наследика е самъ единъ, искането се предявява по неговото мѣстожителство. Това си мнение ние основаваме на това съображение, че искането за отдѣлянието е за кредиторитѣ на умрѣлия само едно средство, за да си запазятъ привилегиитѣ спрямо кредиторитѣ на наследника[1]).

Втория въпросъ е: по охранителенъ ли или по исковъ редъ се предявява искането? Разрешението на въпроса въ този или онзи смисълъ е важно и за съкровището, защото, ако искането ще се разрешава по охранителенъ редъ, не ще се плащатъ мита, каквито би трѣбвало да се плащатъ, ако искането се предявява по исковъ редъ.

Този въпросъ е раздѣлилъ въ Франция както авторитѣ, така и юриспруденцията.

Едни поддържатъ, че искането за отдѣляние имотитѣ трѣбва да стане по исковъ редъ[2]), а други изказватъ мнѣние, че искането може да бжде направено и инцидентно[3]).

Въ Италия по този въпросъ нѣма разногласие, защото Италиянското гражданско сждопроизводство съдържа особенъ отдѣлъ, отъ който се вижда, че молбата за отдѣляние на движимитѣ имоти се предявява по исковъ редъ[4]).

Какъ трѣбва да се разреши у насъ въпроса при мълчанието както на гражданския законъ, така и на граждан. сждопроизводство, които не опредѣлятъ никаква процедура

---

[1]) Dalloz, *Competence*, n° 86.

[2]) Lepinois, *Priv et hyp.*, t. III, n° 1164. — Huc, t. V, n° 420. — Vigié t. II, n° 450. — Le Sellyer, t. III, n° 1690. — Battue, Hyp., t. I, n° 82. — Masson, n° 72. — Barafort, n° 54. — Aubry & Rau. t. VI, § 619. — Défresne, n° 34. — De Fremenville, *Minorité*, t. I, n° 305. — Ducaurroy, t. II, n° 751. — Vazeille, sur l'art. 880, n° 8. — Toullier, t. IV, n° 544.—Chabot, t. II, sur l'art. 773, n° 3. — Duranton, t. VI, n° 488. — Grenier, *Hyp.*, t. II, n° 432.

[3]) Taulier, t. VII, p. 215. — Hureaux, t. II, n° 502. — Demolombe, t. XVII, n° 139. 141. — Dollinger, n° 106. — Demante, t. III, n° 222. — Massé et Veré, t. II, p. 338.

[4]) Codice di Procedura civile, art. 900.

относно искането за отдѣляне имотитѣ? Въ първото издание изказахме, че, понеже охранителното сѫдопроизводство не е развито у насъ, сме наклонни да приемемъ, че молбата за отдѣляне имотитѣ трѣбва да се предявява по исковъ редъ, като се означава въ искътъ и цѣната на имотитѣ, отдѣлението на които се иска; обаче, следъ по основно проучване на въпроса, ние промѣняме мнѣнието си и изказваме противно, т. е. че искането трѣбва да стане по охранителенъ редъ, чрезъ частно производство. Това се диктува отъ нуждата да се реши бързо въпроса и отъ краткия тримѣсеченъ срокъ.

Условията за искане отдѣлянието.

Закона за наследството не опредѣля никакви средства за гарантиране привилегията на наследственнитѣ кредитори спрямо кредиторитѣ на наследника и спрямо третитѣ лица. Обаче, чл. 1 отъ закона за Прив. и Ипот., който говори за прехвърлянието на вѣщни права постановява, че въ предназначената за това книга у пазителя на ипотечнитѣ книги, т. е. у нотариуса, или мировия сѫдия въ района на който се намира недвижимия имотъ, се вписватъ *„вземанията на кредиторитѣ на наследството и на завѣтницитѣ за упражнение правото на отдѣляние, предвидено въ чл. 284 отъ закона за Наследството"* (п. 4). Отъ това разпореждане излиза, че правото на кредиторитѣ по чл. 284 да искатъ *Separatio bonorum* е обусловено съ вписване на тѣхнитѣ земания въ предназначената за вписвания книга у нотариуса. Съ други думи, вземанията на тѣзи кредитори подлежатъ на транскрипцията. Вписването имъ може да се противопостави и на трети лица.

Както се вижда, чл. 1 отъ Закона за Прив. и Ипотекитѣ урежда въпроса за вписването „вземанията на кредиторитѣ на наследството и на завѣтницитѣ". Това вписване на вземанията става съ цель да могатъ кредиторитѣ „да упражнатъ правото на отдѣляние имотитѣ, предвидено въ чл. 284 отъ Зак. за Насл."

А пъкъ правото на кредиторитѣ по чл. 284 е да искатъ отдѣлянието както на *движимитѣ*, така и *недвижимитѣ*. Отъ това следва още, че вписването вземанията на наследственнитѣ кредитори и искането *Separatio bonorum* като че сѫ два отдѣлни акта: а) вписване на вземанията у нотариуса и б) молбата за отдѣляние имотитѣ. Споредъ насъ тѣзи два

отдѣлни акта би могли да се извършатъ едновременно, като се впише у нотариуса молбата за отдѣляние имотитѣ и послѣ, така вписана, се предава въ сждътъ, за да я приеме и да ѝ даде ходъ. Разбира се, че въ петиториума на тази молба ще има два пункта, а именно: а) да се впишатъ вземанията на кредиторитѣ които ще бждатъ описани подробно за всѣки кредиторъ отдѣлно и б) да се допусне отдѣляние на имотитѣ, както *движими* така и *недвижими*.

На чл. 1 отъ Закона за Прив. и Ипот., п. 4, би могло да се даде и ограничително тълкуване, въ смисъль че той урежда отдѣлянието само на *недвижимитѣ* имоти, защото само тѣ се вписватъ въ транскрипционнитѣ книги, а не движимитѣ; обаче, текстътъ на п. 4 е такъвъ, че той изисква вписване на вземанията, като указва и цельта на това вписване, — „за упражнение правото за отдѣляние, предвидено въ чл. 284 отъ Зак. за Нас.; а това право, както казахме еднакво обема движимитѣ и недвижимитѣ имоти.

Охранителнитѣ и гарантирующи мѣрки.

Обаче, охранителнитѣ и гарантирующи мѣрки за двата вида имоти, по своето естество, сж различни, а именно: недвижимитѣ имоти се *вписватъ* въ ипотечнитѣ книги, а за движимитѣ отдѣлянието става чрезъ *описъ*, *пазене* или *поржчителство*, споредъ както ще постанови сждътъ, който ще решава молбата за отдѣляние.

Транскрипцията на недвижимитѣ имоти. Публичността на извършенитѣ актове има значение за интереситѣ на третитѣ лица. Ето защо чл. 1 отъ закона за привилегиитѣ и Ипот. съдържа разпореждания, които сж чужди на ипотекарния режимъ. Въ това отношение системата на Итал. кодексъ е по-издържана; той съдържа особенъ отдѣлъ за привилегиитѣ и ипотекитѣ. Впрочемъ, този въпросъ има чисто академическо значение, съ тази само практическа забѣлѣжка, че нашия законодатель не е уредилъ напълно и подробно института за вписването, както това е направилъ италиянския (арт. 1932—1947).

Разликата между транскрипцията и Ипотеката.

Понеже нашия законодателя е смѣсилъ въ единъ законъ два отдѣлни режима — транскрипцията и ипотеката,— които сж различни и по цель, и по формалности, и по усло-

вия, ние считаме за небезполезно да изложимъ, въ какво се състои тази разлика.

Споредъ законътъ вписватъ се такива актове, които прехвърлятъ или ограничаватъ правото на собственность върху недвижимъ имотъ.

Транскрипцията е такава форма за оглашение на акта която му дава значение на вещно право и го прави задължънъ не само между контрагентитѣ, но и спрямо трети лица; *транскрипцията* на акта дава на лицето, въ полза на което той е извършенъ, право върху самата вещь, и съ това унищожава всяка претенция върху тази вещъ отъ страна на чужди лица, които не сж участвовали въ извършването на акта; прочее, цельта на *транскрипцията* е да утвърди правото на известно лице върху опредѣляно имущество.

А *ипотеката* е обезпечение на едно вземание съ съразмѣрна часть на такова недвижимо имущество, транскрипцията на което вече е направена и дава на кредитора вещно право върху това недвижимо имущество съразмѣрно съ вземанието, въ случай че не бжде исплатено въ срокъ; цельта на *ипотеката* да обезпечи испълнението на задължения, които се отнасятъ къмъ известно недвижимо имущество.

Средствата за достиганието и на двете цели е: оглашение на правото. Транскрипцията може да бжде безъ ипотека, но ипотеката не може да сжществува безъ транскрипция (вписване).

Отдѣляне движимитѣ имоти. — Следъ като изложихме разликата между транскрипцията и ипотеката, нека минемъ къмъ начинитѣ, по които се извършва отдѣлянието на движимитѣ и недвижимитѣ имоти.

За начинътъ на отдѣлянието на движимитѣ имоти се произниса сждътъ въ решението си, съ което ще допусне по начало отдѣлянието на имотитѣ.

Молбата за отдѣляние движимитѣ имоти се подава срещу наследника и законния му представитель въ сжда, въ окржга на който се е отворило наследството. Сждътъ по редътъ на частно производство, се произниса за отдѣляние имотитѣ, като заповѣда да се направи описъ на движимитѣ имоти, ако такъвъ не е направенъ по-рано и възлага тѣхното пазение съгласно правилата за правение описъ.

Най-напредъ сѫдътъ постановява за распечатването и за описътъ, като чисто охранителни мѣрки; за тѣзи мѣрки сѫ съгласни доктрината и юриспруденцията[1]).

Следъ като се опишатъ движимитѣ имоти, могатъ да бѫдатъ предадени за пазени на наследника. Заемодавцитѣ и завѣтницитѣ могатъ да изискатъ, щото наследника, комуто се предаватъ движимитѣ имоти, да даде потрѣбното поржчителство за стойностьта на имотитѣ[2]). Това поржчителство сѫдътъ може да наложи на наследника по аналогия на членъ 229.

Има мнозина автори, които поддържатъ противно мнение въ смисъль, че отъ наследника не могатъ да се изискватъ никакви гаранции за стойностьта на имотитѣ, че той има право да се распорежда съ тѣхъ както съ свои собственни, безъ никакво ограничение[3]), като казватъ, че описътъ се иска отъ наследника, отъ което следва, че той не е личенъ длъжникъ на кредиторитѣ на *de cujus*; за това справедливо е да се усигори въ полза на наследницитѣ едно поржчителство срещу стойностьта на движимитѣ имоти, който оставатъ у него да ги управлява и пази за тѣхна смѣтка. А пъкъ отдѣлянието на имотитѣ се иска отъ кредиторитѣ срещу *безусловния длъжникъ-наследникъ*, който е собственникъ на имотитѣ на наследството и меже да се располага съ тѣхъ, а наследника по описъ, като такъвъ е обикновенъ управитель. Двѣтѣ институции се различаватъ въ всѣко отношение и искатъ да прилагатъ по аналогия къмъ едната това, което закона казва за другата! възклицава Laurent[4]).

Ако мотивитѣ и аргументитѣ на този ученъ юрисконсултъ сѫ прави и предпочтителни по спора върху този въ-

---

[1]) Huc, t. V, n° 414.

[2]) Duranton, t. VII, n° 485. — Rollan de Villargues, v° *Separ. des patrim.*, n° 43. — Malpel, n° 52. — Blondeau, *Sépar. des patrim.*, p. 477. — Masson n° 52. — Demolombe, t. XVII, n° 146. — Garconnet, *Procéd.*, t. III, p. 675. — Le Sellyer, t. III, n° 1698 и 1728. — Marcadé, sur l'art 878. — Barafort, Sépar: des patr., n° 92.

[3]) Lepinois, t. III, n° 1166, — Pand. fr. v° *Succes.*, n° 9723, — Huc, t. V, n° 422. — Aubru & Rau, t. VI, § 619 note 60. — Gardot, *Rev. prat.*, p. 180.

[4]) Laurent, t. X, n° 19.

просъ въ Франция, у насъ тѣ изгубватъ своята стойность, защото, въ това отношение, нашия законъ *приравни* и двѣтѣ институции. И наистина, при коментирането на чл. 288, ние видѣхме, че заимодавцитѣ и завѣтницитѣ на умрѣлия сж длъжни да искатъ отдѣляние на имотитѣ даже тогава, когато наследството е прието по описъ. Значи, и при *двѣтѣ отдѣляния* на имотитѣ — онова което е последствие отъ приемание наследството по описъ, и *separatio bonorum* — наследникъ е обикновенъ управитель (*Simple administrateur*). По тѣзи съображения ние считаме, че въ това отношение, има пълна аналогия между двѣтѣ институции, за това нѣма никакво препятствие, нито правно, нито фактическо, да се приложи въ случая, по аналогия, правилото на чл. 229, т. е. да се изиска отъ наследника едно поржчителство за стойностьта на движимимитѣ имоти, които, макаръ да се считатъ отдѣлени отъ неговитѣ лични имоти му се предаватъ да ги управлява.

Ето голѣмата заслуга на законодателя, като е разрешилъ съ изриченъ текстъ, въ известенъ смисъль, единъ въпросъ, който е билъ и продължава да е предмѣтъ на най-оживени спорове между юрисконсултитѣ.

Действието на отдѣлянето на движимитѣ имоти

Отдѣлянето на движимитѣ имоти не бърка на наследника, у когото сж оставени, да се распорежда съ тѣхъ, като съ своя собственность и да ги отчуждава даже. Какво трѣбва да се прави, когато наследника е продалъ тези движими имоти? Кредиторитѣ нѣматъ право да ги дирятъ отъ лицата, на които сж продадени, даже ако се приеме, че кредиторитѣ иматъ привилегии върху тѣхъ, понеже движимитѣ привилегии не даватъ право срѣщу третитѣ приобретатели, тъй като привилегията не следва имота[1]), както е противното съ ипотеката, която следва недвижимия имотъ, въ чиито ржцѣ и да се намира той, безразлично да ли третия приобретателъ е билъ при купуването добросъвестенъ или недобвосъвестенъ.[2]) Това е така за добросъвестнитѣ купувачи.

Ние мислимъ, че, ако купувача е билъ *недобросъвѣстенъ* при купуването, и ако той е заплатилъ вече цѣната

---

[1]) Laurent, t X. n° 27. — Huc, t. V. n° 416.
[2]) Ducaurroy, Bonnier и Rostain, t. II, n° 760.

на имота, кредиторитѣ иматъ право да искатъ и отъ него купения имотъ. Въ този случай купувача не може да се ползува отъ правилото, че, когато е въпросъ за движимъ имотъ, за неговъ собственикъ ще счита владѣлеца му, *en fait de meubles, la possession vaut titre*, защото този принципъ се прилага само къмъ добросъвестнитѣ владѣлци.[1])

И наистина могатъ ли да бѫдатъ защитени третитѣ приобретатели, които сѫ станали съучастници на една истинска измама (*fraude*), които, спекулирайки съ престѫпнитѣ планове на наследника, сѫ купили отъ него за безцѣнъкъ движимитѣ имоти и които сѫ прибързали да препродадатъ. Такива приобретатели трѣбва да иматъ страхъ отъ единъ евентуаленъ искъ отъ страна на кредиторитѣ на *de cujus* и отъ завѣтницитѣ.

Разбира се, ча наследницитѣ на умрѣлия и завѣтницитѣ губятъ съвършенно правото си, ако добросъвестния купувачъ е заплатилъ цѣната на наследвания имотъ по какъвто и да е начинъ, било ефективно, било чрезъ компенсация, било по делегация. За тѣхъ остава само едно спасение — поръчителството, ако такова е дадено.

Ако третия приобретатель *не е заплатилъ още цѣната на наследствения имотъ*, кредиторитѣ на умрѣлия иматъ ли право да искатъ да бѫдатъ платени отъ нея предпочтително предъ личнитѣ кредитори на наследника?

Авторитѣ сѫ раздѣлени по този въпросъ. *Едни* разрешаватъ въпроса въ *отрицателенъ смисълъ* по съображения, че одѣлянието на имотитѣ е една привилегия, ограничена върху имотитѣ на самия умрѣлъ и че, ако тѣзи имоти сѫ продадени, отдѣлянието, като такова, не може да се простре и върху цѣната имъ, която сама по себе си, не е имотъ отъ наследството; че общия принципъ въ тази материя е, че една привилегия върху движимъ имотъ не минава върху цѣната му, когато той е продаденъ доброволно отъ длъжника.[2])

---

[1]) Barafort, *séparat. des patrim*, n° 95. — Dufresne, n° 37. — Demolombe, t. XVII, n° 179. — Le Sellyer, t. III, n° 1732. — Fuzier-Herman, sur l'art, 880, n° 2.—Vigié, t. II, n° 459. — Laurent, t. X, n° 27.

[2]) Dubreuil, *séparat des patrim.*, chap. VIII, § 1, n° 3. — Valette Des priv. et hyp., n° 86.

Други даватъ противно решение на въпроса, т. е. че кредиторитѣ на умрѣлия иматъ предпочтително право предъ личнитѣ кредитори на наследника. За такова решение на въпроса сж както старитѣ така и новитѣ автори.[1])

Това разрешение на въпроса отговаря на духътъ и сжщностьта на отдѣляние имотитѣ по следующитѣ съображения. Отдѣлянието на имотитѣ се иска спрямо всичкитѣ цѣнности на наследствдто, а пъкъ цѣната, която се добива отъ продажбата на единъ наслецственъ имотъ, сама по себе си, е очевидно една наследствена цѣнность; прочее, отдѣлянието може да се иска и спрямо тази цѣна. Отъ това гледище може да се каже, че искътъ за отдѣляние имотитѣ е *универсаленъ искъ*, на който може да се приложи правилото, че въ универсалнитѣ искове вещитѣ замѣстюватъ цѣната и цѣната замѣстюва вещитѣ: *in judicibus universalibus, res succedit in locum pretii et pretium in locum rei.* Тази максима оборва аргумента, че по общия принципъ, привилегията, съ която е обремененъ единъ движимъ имотъ, не се отнася и до цѣната на последния, когато той е продаденъ доброволно. Този принципъ е споренъ ; и, освенъ това, той е неприложимъ въ материята за отдѣляние имотитѣ, гдето привилегията е привързана както отдѣлно къмъ всѣки имотъ, така и къмъ самата маса на тѣзи имоти, считани като една наследственна общность.

Сжщитѣ мотиви трѣбва да се приложатъ и къмъ случая когато наследника е *трампилъ* (заменилъ) единъ наследственъ движимъ имотъ съ другъ. Наприм., наследника замѣнява двѣ биволици съ два коня. Конетѣ ще замѣстятъ биволицитѣ. Привилегията на кредиторитѣ на умрѣлия ще се приложи и къмъ конетѣ, защото тѣ, заменяйки наследственнитѣ биволици, сж станали наследственни коне.

Всичкитѣ тѣзи принципи, възприети отъ модерната доктрина, бѣха развити отъ Папинианъ, който поддржаше само

---

[1]) Lebrun, liv. 4, chap. I, *sect.*, n° 25. — Voët, *ad Pandect, de Separat.* — Merlin, Rép., V° *Séparat. des partim.*, § 3, n° 2. — Demante, t. III, n° 221 bis II. — Toullier et Duvergier, t. IV, n° 541. — Chabot, t. II, sur l'art 880, n° 6 и 7. — Belost-Jolimont sur Chabot, obser. 1. — Duranton, t. VII, n° 490. — Malpel, n° 218. — Lepinois, t. III, n° 1170. — Huc, t. V, n° 416. — Masson, n° 50. — Dollinger, n° 69. — Dufresne, nos 41, 46, 53. — Fouet de Conflans, sur l'art. 880, n° 5. — Delvincourt, t. II, p. 56, note 9. — Rolland de Villargues, *Sépar. des partim.*, n° 66 и др.

онези актове, които наследника е извършилъ добросъвестно *medio tempore* т. е. въ промежутока отъ приемание на наследството до датата на искането за отдѣляние на имотитѣ. Съ това той признаваше, че наследника, начиная отъ датата на искането за отдѣляние, не трѣбваше да може да прави нищо въ ущърбъ на правото на наследственнитѣ кредитори.

Отдѣлянието на недвижимитѣ имоти и неговото действие.

Казахме по рано, че съгласно чл. I, п. 4 отъ закона за Прив. и Ип., отдѣлянието на недвижимитѣ имоти става чрезъ вписването му въ установената за тази цѣль книга у нотариуса, въ окржга на който се намира имота. Видѣхме тъй сжщо, че *транскрипцията* на това отдѣляние утвърдява привилегированитѣ права на кредиторитѣ на умрѣлия предъ личнитѣ кредитори на наследника.

Действието на транскрипцията на това отдѣляние е важно за интереситѣ на третитѣ лица.

Ако наследника извърши съ едно трето лице една сдѣлка върху тѣзи имоти, тя е недействителна. И транскрипцията може да се противопостави на третитѣ лица — приобретателитѣ.

Напримѣръ, следъ транскрипцията наследника продава на Х. единъ наследственъ недвижимъ имотъ.

Договорътъ по тази продажба е недействителенъ. Или: наследника дава подъ наемъ този имотъ на Х. за единъ срокъ отъ 5 години, като получава предварително наема за 2 години. Този договоръ за наемъ е недействителенъ.

Ние, въ това отношение, отиваме по далечъ и казваме, че всѣка сдѣлка, която наследника е направилъ съ едно трето лице върху нѣкой наследственъ недвижимъ имотъ въ течението на тримѣсечния срокъ, начинаятъ отъ деньтъ отваряването наследството (чл. 287), е *недействителна*, защото кредиторитѣ на умрѣлия сж имали право да искатъ отдѣлянието на имотитѣ презъ цѣлото течение на този срокъ. Прочее, всичкитѣ трети лица сж предупредени отъ самия законъ (чл. 287), че този тримѣсеченъ срокъ създава за кредиторитѣ на умрѣлия права, упражнението на които, макаръ въ края на срока, има обратна сила, *ut ex tunc*, като се връща до датата на отваряне наследството.

Въ този случай може да се каже, правото на наследника въ течението на тримѣсечния срокъ, да се разполага и распорежда съ наследственнитѣ имоти е поставено подъ едно *прекратително* условие, което, като се сбѫдне, унищожава извършенитѣ върху имотитѣ сдѣлки и повръща странитѣ и нѣщата въ предишното имъ състояние.

Прекратителното условие по закона е правото на кредиторитѣ на *de cujus* да искатъ отдѣлянието на имотитѣ.

Съ други думи, чл. 287 казва на всички трети лица, които би желали да извършатъ съ наследника нѣкаква сдѣлка върху наследственнитѣ, следното: внимавайте и помнете, че кредиторитѣ на умрѣлия могатъ, въ продължение на три мѣсеца да поискатъ отдѣлянието на тѣзи имоти и, ако го поискатъ, вашата сдѣлка ще пропадне.

Чл. 290[1]).

Отъ отдѣлянието се ползуватъ само тѣзи заимодавци, които сѫ го искали.

По римското право *separatio bonorum* бѣше една колективна мѣрка, *communis cautio*, която изведнажъ отдѣляше масата на кредиторитѣ на умрѣлия отъ масата на наслѣдниковитѣ кредитори, а така сѫщо и наследствената маса отъ масата на имотитѣ на наследника.

А нашия законъ дава на кредиторитѣ на умрѣлия едно индивидуално право, което всѣки кредиторъ и завѣтникъ може да упражнява отдѣлно въ свое собствено име[2]). Това, обаче, не отнѣма правото на всичкитѣ кредитори или само на нѣколко души отъ тѣхъ да искатъ *заедно* да упражнятъ това си право.

Съ други думи, искането за отдѣляние на имотитѣ въ разни случаи ще бѫде ту индивидуално, ту колективно[3]).

Предъ видъ на този именно характеръ на това право и закона постановява, че то ползува само онѣзи кредитори, които сѫ го искали. Така щото, ако умрѣлия има четирма заемодавци, отъ които само двама искатъ отдѣлянието на

---

1) C. It., 2063.

2) Laurent, t. X. n° 6. — Demolombe, t. XVII, n° 104.

3) Demolombe, t. XVII, n° 112, p. 188.—Duranton, t. VII, n° 469.

имотитѣ, а другитѣ двама сѫ пропуснали срока и не сѫ искали отдѣлянието, то ще ползува само първитѣ двама кредитори.

Това правило е твърде важно по последствията си. Да се обяснимъ съ примѣръ. Ако предположимъ, че имотитѣ на умрѣлия, отдѣлени, струватъ 25000 лева, а наследника на умрѣлия има имоти само за 20000 лв. и дългове за 30000 лв. и ако двамата кредитори, които сѫ искали отдѣлянието на имотитѣ, иматъ да зиматъ 30000 лева отъ умрѣлия, то тѣ двамата ще взематъ срещу своитѣ креанси цѣлото наследство отъ 25000 лв., като останатъ да зиматъ още 5000 лева; а пъкъ другитѣ двама кредитори на умрѣлия, които не сѫ поискали отдѣлянието, и иматъ да зематъ тоже 30000 лева ще се удовлетворяватъ отъ имотитѣ на наследника, т. е върху 20000 лева, заедно и пропорционално съ личнитѣ кредитори на последния.

Art. 2063 отъ Итал. кодексъ, отъ който е заетъ нашия чл. 290, има двѣ части, отъ които нашия законодатель е приелъ само първата, а втората часть е изоставилъ. Незаетата часть гласи така: „и то (отдѣлянието) не измѣнява помежду тѣхъ (кредиторитѣ), по отношение на имотитѣ на умрѣлия, първоначалното юридическо отношение на надлежнитѣ актове и тѣхнитѣ права на старшинство". Какво намѣрение е ималъ нашия законодатель, като не е възпроизвелъ и втората часть отъ art. 2063? Да ли е искалъ да установи принципъ противоположенъ на онзи, който е освятенъ отъ нея т. е. да установи, че отдѣлянието измѣнява първоналното юридическо отношение между кредиторитѣ, които сѫ искали своевременно отдѣлението?

Този въпросъ е важенъ, защото може да търпи два различни отговора. Отъ забелѣжкитѣ на сѫдебната комисия, които държимъ, се вижда, че авторитѣ на нашия законъ сѫ изоставили, втората часть отъ art. 2063, като излишна понеже установения въ нея принципъ е безспоренъ въ доктрината и юриспруденцията. И наистина, *separatio bonorum* нѣма никакво действие върху респективнитѣ права на кредиторитѣ на умрѣлия, понеже конечната цѣль на отдѣлението е да запази на кредиторитѣ правата, които тѣ сѫ имали срѣщу умрѣлия. А отъ това следва, че отдѣлянието на имо-

титѣ е съвършенно чуждо на взаимнитѣ отношения на кредиторитѣ. Въ този смисълъ е и доктрината[1]), която е илюстрирана най-добрѣ отъ *Laurent*, който казва, че отдѣлянието на имотитѣ нѣма никакво действие спрямо респективнитѣ права на кредиторитѣ на умрѣлия. Това произтича отъсамата натура на тази изгода или на тази фикция. Цѣлта е да се запазатъ на кредиторитѣ правата, които тѣ иматъ срещи *de cujus*, т. е. залогътъ, който законътъ имъ дава върху имотитѣ на длъжника, като отстранява съучастието на личнитѣ кредитори на наследника върху тѣзи имоти. Прочее, отдѣлянието е съвършенно чуждо къмъ отношенията на наследницитѣ помежду имъ. *Тѣзи отношения оставатъ сѫщитѣ, каквито сѫ биле преди отваряние на наследството.* Възможно е, при смъртьта на умрѣлия, да се явятъ новъ класъ кредитори — такива сѫ завѣтницитѣ; но, понеже тѣхнитѣ права се пораждатъ при смъртьта на тѣхния длъжникъ, тѣ не могатъ да повредятъ правата на кредиторитѣ. Тѣзи последнитѣ сѫ имали като залогъ имотитѣ на умрѣлия, и тѣ го запазватъ. Завѣтницитѣ идатъ само подиръ кредиторитѣ. Това произтича отъ приложението на принципа: *nemo liberatis nisi liberatus*. Завѣщателя може да даде само това, което има; прочее, трѣбва да захванемъ отъ намалението на дълговетѣ, преди да се исплатятъ завѣтитѣ. Ако всичкитѣ кредитори и завѣтницитѣ искатъ отдѣлянието на имотитѣ, уреждането на тѣхнитѣ права е твърде просто. Прилага се правилото на чл. 8 отъ зак. за Прив. и Ип., който гласи: „Имотитѣ на длъжника сѫ общо обезпечение за неговитѣ кредитори, които

Thiry, t. II, n° 246. — Lepinois, *Privil*, t. III, n° 1189. — Arntz, t. II, n° 1618. — Huc, t. V, n° 437. — Garçonnef, *Procéd.*, t. VII, n° 273. — Persil, *Privil, ei hyp.*, sur l'art. 2111 note 4. — Barafort, *Sépar des patrim.*, n° 196. — Mersier, *Rev. prat.*, 1867, p. 306. — Mourlon, *Examen Crit*, t. II. p. 913. — Delvincourt, t. II, p. 58. — Merlin, Rép., v° *Sépar des patrim.*, § 5, n° 4. — Malpel, n° 219. — Duranton t. XIX, n° 226. — Demante, t. III, n° 222, bis IV. — Belost jolimont sur Chalot, t. II, sur l'art. 878, observ 3. — Massé et Vergé, sur Zachariae, t. II, p. 337. — Vazeille, sur l'art 878, n° 13. — Vigié, t. II, n° 546. — Le Sellier, t. III, n° 1686. — Pand fr. v° *Succes.*, n° 9950. — Dalloz, Supp. v° *Succes.*, n° 953. — Demolombe, t. XVII, n° 222. — Aubry 8 Rau, t. VI, § 619 note 53. — Colmet de Santerre, t. IX, n° 72 bis Dolinger, n° 131. D. P. 1864, 2, 220; 1869, 1, 443; 1871, 1, 249; 1893, 1. 465. — Ricci, t. X, n° 298.

имать право върху тѣхъ, ако нѣма законни причини за предпочитание." Тѣзи причини за предпочитание сж привилегиитѣ и ипотекитѣ. Прочее, когато се продаджтъ наследственитѣ имоти, цѣната имъ се распредѣля, както следва: на първо мѣсто се удовлетворяватъ привилегированитѣ кредитори; следъ тѣхъ ипотекарнитѣ кредитори; а най-после хирографернитѣ кредитори. Завѣтницитѣ идатъ на опашката [1]).

Но, ако отдѣлянието на имотитѣ не изменява първоначалнитѣ юридически отношения между кредиторитѣ, които сж искали отдѣлянието, то измѣнява отношенията между последнитѣ и онѣзи кредитори, които не сж искали.

Въ искането за отдѣлянието на имотитѣ трѣбва да бжде означена сумата, за която то е предявено; за това отдѣлянето има сила спрямо постороннитѣ лица само за означената сумма; въ противенъ случай началото на гласностьта би се нарушила [2]).

Чл. 291 [3]).

Заимодавцитѣ на единъ съдѣлитель, за да не би дѣлбата да бжде направена съ ущърбъ за тѣхнитѣ права, могатъ да заяватъ предъ сжда, щото да не се пристжпи къмъ нея безъ тѣхно присжтствие; тѣ иматъ право да се намѣсватъ въ нея на свои разноски, но тѣ не могатъ да възразятъ предъ сжда противъ една свършена дѣлба, освенъ ако е било пристжпено къмъ нея безъ тѣхъ въпреки съпротивлението, което тѣ сж направили,

Този членъ установява правото на кредиторитѣ на съдѣлителитѣ да заявяватъ предъ сждътъ да стане дѣлбата въ тѣхно присжтствие, или да интервенират въ дѣлото за дѣлбата съ цель да избѣгнатъ възможната вредна за тѣхнитѣ права дѣлба. И това е твърде справедливо, защото може да се случи, щото единъ отъ наследницитѣ да се съгласи съ

---

[1]) Laurent, t. X, n° 55. — Duranton, t. VII, n° 476. — Marcadé, sur l'art 880, n° VI. — Mourlon, *Répétitions*, t. II, p. 197.

[2]) Затрудний стр. 517.

[3]) C. N. 882.

другитѣ сънаследници да имали значително, чрезъ дѣлежния актъ, пастъ, който му се пада; или пъкъ вместо недвижими имоти да земе пари или движимости, които лесно може да укрие отъ своитѣ кредитори и да ги лиши отъ възможностьта да се удовлетворятъ отъ недвижимитѣ имоти, които бихж му се паднали. Освенъ това въ пая на съдѣлителя иматъ може да се падне нѣкоя креанса и неговитѣ кредитори иматъ интересъ да знаятъ това обстоятелство, за да я секвестиратъ. Въобще кредиторитѣ на съдѣлителя иматъ сжществен интересъ да бджтъ, щото тѣхния длъжникъ-съдѣлитель да земе такива имоти, по качество и количество, каквито се даватъ и на другитѣ съдѣлители; отъ това се вижда, че кредиторитѣ на съдѣлителя биха могли да запазятъ правата си само тогава, когато тѣ ще присжтствуватъ при извършването на дѣлбата [1]).

За кои заемодавци говори закона? Всичкитѣ лични кредитори на сънаслѣдника — хирограферни или ипотекарни— иматъ правото, установено отъ чл. 291.

При това законътъ говори изрично само за заемодавцитѣ на съдѣлителя и не упоменува за онѣзи *на наследството.* Могатъ ли и тѣзи последнитѣ да искатъ да присжтствуватъ при извършване на дѣлбата, за да не стане тя въ ущърбъ на тѣхнитѣ права? При коментирането на чл. 273 ние разгледахме този въпросъ, на основание на забѣлѣжкитѣ на кодификационната комисия, и го решихме въ утвърдителенъ смисъль за ипотекарнитѣ кредитори на наследството.

Закона, като допуща заемодавцитѣ да присжтствуватъ при дѣлбата, говори само за онѣзи заемодавци, които иматъ да защищаватъ нѣкое *право*, макаръ и евентуално. Обаче, разпорежданието на чл. 291 може да се приложи и къмъ онѣзи трети лица, които иматъ нѣкой *юридически интересъ* отъ правилното извършване на дѣлбата [2]). Така напримѣръ, единъ отъ сънаследницитѣ продава на Х. една кжща отъ наследството преди дѣлбата. Продажбата въ случая е ус-

---

[1]) Poujol, t. II, n° 1, p. 338 — Chabot, t. II, p. 650 — Laurent t. X. n° 524.

[2]) Dalloz, *Success.*, n° 2017. — Chabot, t. II, p. 650.

ловна; тя ще се реализира само тогава, ако продадената къща се падне въ паятъ на продавача-наследникъ; прочее, Х. има сѫществень интересъ да присѫтсвова при извършването на дѣлбата, за да бди, къщата да се падне въ паятъ на продавача. Ако тя се падне въ другъ пай, Х. става *кредиторъ* на продавача-съдѣлитель, защото генерическата дума *кредиторъ* подразбира всичкитѣ лица, спрямо които сѫ сключени задължения. Освѣнъ това, условния заемодавецъ може, преди испълнението на условието, да извърши сичкитѣ действия, които се отнасятъ до запазване правата му (чл. 76 отъ закона за задълженията и договоритѣ). А пъкъ възражението е една охранителна мѣрка.

Сѫщото е и за лицето, на което единъ отъ сънаследницитѣ е отстѫпилъ своитѣ наследственни права; въ такъвъ случай то представлява сънаследника, който му е отстѫпилъ наследственнитѣ си права.

Както купувача на наследственния имотъ, така и приобрѣтателя на наследственнитѣ права, за да може да се възползува отъ правило на чл. 291, трѣбва да съобщи на всичкитѣ наследници, по установенъ редъ, че желае да встѫпи въ дѣлбата.

Отъ приведенитѣ два примѣра се вижда, че като заемодавци на съдѣлителя трѣбва да се считатъ и онѣзи лица, които сѫ купили отъ него нѣкой наследственъ имотъ или наследственни права отчасти или цѣлия пай.

Законътъ казва, ча заемодавцитѣ на съдѣлителя *могатъ да заявятъ на сѫдътъ да се не пристѫпя къмъ дѣлбата безъ тѣхно присѫтствие*; че тѣ иматъ право *да се намѣсятъ въ нея*, на свои разноски, ако тя вече е захванатa предъ сѫдътъ, т. е. да постѫпва въ захванатата дѣлба, като трети лица, които иматъ интересъ отъ нейното правилно извършване.

Отъ това следва, че формитѣ, въ които заемодавцитѣ могатъ да упражнятъ даденото тѣмъ отъ чл. 291 право, сѫ: първо *съпротивление* да се не пристѫпи къмъ дѣлбата въ тѣхното отсѫтствие (*opposition à partage*) и второ, встѫпване въ дѣлбата, като трето лице (*l'intervention*).

Формалноститѣ, по които се извършва съпротивлението. Испълнението на тѣзи формалности е сѫществено необходимо. Заемодавеца, който иска да присѫтствува при извършване на дѣлбата, още не захванатa, трѣбва да съобщи на

всичкитѣ наследници, че той е кредиторъ на еди-кой си съдѣлитель, че, като такъвъ има намѣрение да присѫтствува при извършване на дѣлбата. Съобщението става чрезъ нотариуса, понеже то е вънсѫдебенъ актъ.

Съобщението на заемодавеца, че желае да присѫтствува при извършване на дѣлбата се прави не само на длъжника-съдѣлитель, но на *всичкитѣ* наследници. Когато възражението не е съобщено на нѣкого отъ наследницитѣ, дѣлбата ще се счита за валидна исцѣло за всичкитѣ наследници, понеже не може да бѫде отменена частично само за нѣкой съ-наследници[1]).

И така законната цель на *съпротивлението* е да предупреди наслѣдницитѣ не само за сѫществуването на личенъ дългъ на едного отъ тѣхнитѣ съ-наследници, спрямо заемодавеца, но още и за намѣрението на последния да присѫтствува при извършването на дѣлбата[2]), за да не би тя да бѫде направена въ ущърбъ на неговитѣ права.

Встѫпването въ дѣлбата, като трето лице. Ако дѣлбата е захванатa вече, то заемодавеца може да встѫпи въ производството, като трето лице, интереса на което зависи отъ правилното й извършване. Заявлението за интервенцията трѣбва да бѫде съобщено въ преписъ, тоже на всичкитѣ наследници, съгласно предписанията на гражданското сѫдопроизводство.

Заемодавеца на съдѣлителя е длъженъ да съобщи на всичкитѣ наследници намѣрението си да присѫтствова при дѣлбата и тогава, когато става доброволно дѣлба. Предупреждението трѣбва непремѣно да се направи безразлично да ли наследницитѣ следъ него ще се раздѣлятъ доброволно или чрезъ сѫдъ[3]).

Слѣдъ като получатъ възражението, наследницитѣ сѫ длъжни да призоватъ оппозанта-заемодавецъ, за да присѫтствова при извършване на дѣлбата, доброволна или сѫдебна. Иначе, ако тѣ я извършатъ въ отсѫтствието на заемодавеца, той има право да иска развалянието й.

Нашия Върх. Касац. Сѫдъ се е произнесълъ, че въ производството на една дѣлба на наследственни имоти не

---

1) Chabot, t. II, p. 650. — Dalloz, *Success*, n° 2027, 2028 и др.

2) Poujol. t. II, n° 2, p. 338.

3) Marcadé, art. 882, o° 1.

може да се допусне встжпване на трето лице, било като помагачъ, били съ самостоятелни права[1]).

Ние мислимъ, че това решение на Касац. Сждъ не се отнася, до правата на кредиторитѣ по чл. 291 които могатъ да встжпятъ въ производството за дѣлба, защото тѣ не встжпятъ нито като помагачъ нито съ самостоятелни права, т. е, кредиторитѣ не влизатъ като помагачъ на своя длъжникъ, нито претендиратъ самостоятелно право върху имотитѣ. Иначе юриспруденцията би стмѣнила изрични отъ закона дадени права.

Действието на съпротивлението. Какви сж действията отъ редовно направеното *съпротивление*? Ако наследницитѣ пристжпятъ къмъ извършването на дѣлбата въ отсжтствието на заемодавеца — оппозантъ въпреки съобщеното имъ съпротивление, дѣлбата се счита спрямо него, като нестанала[2]); той може да иска отъ сждътъ да я прогласи за нестанала.

Възражението (съпротивлението) противъ дѣлбата лишава ли длъжника-съдѣлитель отъ правото да разполага съ своята наследствена часть? Този въпросъ е твърде важенъ но не е дохаждалъ за разрешение предъ нашитѣ сждилища. Въ Франция въпроса е разрешаванъ различно въ доктрината и юриспруденцията. Едни подържатъ, че *възражението* противъ дѣлбата отъ страна на заемодавеца на наследника препятствова на последния, противъ когото то е направено, да разполага, безъ съгласието на кредитора, съ цѣлия си пай или съ часть отъ него, до когато ликвидацията и дѣлбата не сж окончателно установени съ заемодавцитѣ-оппозанти. Мотивитѣ за това сж следующитѣ: тъй като разпорежданието на art. 882 c. civ. (чл. 291), който дава право на кредиторитѣ на единъ наследникъ да се въспротивятъ на извършването на дѣлбата между него и неговитѣ сънаследници, въ негово отсжтствие, е имало за главна цель да предварди всяка измама, която би могла да се извърши въ ущърбъ на тѣзи кредитори, било въ случая когато наследника би се опиталъ да намали дѣлътъ си, било, ний-после,

---

[1]) К. Р. № 502 отъ 26. XII, 1923 г. I. Т. О. (адв. пр. год. IV, брой 13),

[2]) Dalloz, *Sacces.*, n° 2037. — Martou, *Priv et hyp.*, t. I, p. 282. — Dutruc, n° 538. — Aubry & Rau, t. VI, § 626, note 60. — Demolombe, t. XVII, n° 238. — Vigié, t. II, n° 276. — Chauveau, *Formulaire*, t. II, p. 605. — Laurent, t. X. n° 531. D. P. 1895. I. 369: 1898. 2. 488.

въ случая, когато той се би опиталъ да прикрие часть отъ дѣла си отъ искътъ на заемодавцитѣ, чрезъ прехвърляние върху трети лица; че такава прехвърляние, направено въпреки *съпротивлението* на кредиторитѣ, преди всяко производство за дѣлба, или преди окончателното распредѣление на паеветѣ чрезъ омологативното разделително решение, и тогава когато правата на наследника, срещу паятъ на който има възражение (*dont la part est frappée d'opposition*), не сж опредѣлени, не може да има друга цель, освенъ да заобиколи действието на распорежданията на art. 882 c. civil.[1]). Съпротивлението, съобщено на наследницитѣ, е единъ видъ секвестръ и възбрана, които препятствуватъ на наследника да располага съ своята наследствена часть, т. е. не може да я отчужди; за това продажбата е недействителна.

Други мислятъ, че направената отъ длъжника-съдѣлитель, следъ съпротивлението, продажба на цѣлия пай на едно трете лице добросъвестно е действителна и не може да бжде развалена. Мотивитѣ за това решение сж следующитѣ: едно възражение срещу дѣлбата (*une opposition à partage*) нѣма друго действие освенъ да възпрепятствува извършването на дѣлбата въ отсжтствието на кредиторитѣ-оппозанти; такова възражение не лишава наследника-длъжникъ отъ правото свободно да распорежда съ своя пай. Отъ това следва, че всѣки дележбенъ актъ е недействителенъ, ако той е извършенъ въ тѣхно отсжтствие, безъ да сж призовавани, но че не може да се распространи действието на съпротивлението и къмъ случая, когато длъжника-наследникъ отстжпи всичкитѣ си наследствени права или часть отъ тѣхъ, даже следъ съобщеното отъ кредиторитѣ възражение, понеже никое законодателно распореждание не установява подобно распространение.[2])

Ние мислимъ, че първото мнение е по́-право, защото, както справедливо забѣлѣжва Laurent, ако длъжника би могалъ да продава своитѣ наследственни права следъ възражението, това последното, а така сжщо и интервенцията,

---

[1]) Dalloz, *Succes*, n° 2039.

[2]) Pan. fr. v° *Succes*, n° 9108. — Rousseau et Laisney. *Partage*, n° 146. — Massé et Vergé, t. II, p. 390. — Huc, t. V, n° 433. — D. P. 1892. 2. 27.

далечъ отъ да спазятъ правата на кредитора, ги компрометиратъ, понеже наследника ще побърза да отчужди паятъ си за да осуети по този начинъ преследванията на заемодавеца върху имотитѣ, които трѣбва да му се паднатъ при дѣлбата. Възражението спрямо нераздѣлнитѣ имоти трѣбва да се сматря, като начало на запоръ.

Отъ изложеното следва, че наследницитѣ, на които е съобщено съпротивлението на кредиторитѣ, трѣбва да призоваватъ последнитѣ при извършването на дѣлбата. Ако не ги призоватъ и пристжпятъ къмъ дѣлбата, заемодавцитѣ иматъ право да искатъ унищожението ѝ, като направена въ тѣхно отсжтствие. Въ този смисълъ е изражението на закона „освенъ ако е било пристжпено къмъ нея въпреки съпротивлението, което тѣ сж направили".

И така, заемодавцитѣ иматъ право да заведатъ искъ за унищожение дѣлежбения договоръ между наследницитѣ съгласно чл. 291 отъ зак. Нас. и чл. 205 отъ зак. за задълженията и договоритѣ. За да се приеме този искъ, не е достатъчно дѣлбата да е извършена следъ възражението, въ отсжтствието на заемодавцитѣ; потрѣбно е дѣлбата да е извършена въ *ущърбъ* на тѣхнитѣ права. Ако извършената въ отсжтствието на заемодавцитѣ дѣлба не докача тѣхнитѣ интереси, тѣ нѣматъ право да искатъ унищожение, защото нѣма искъ безъ интересъ. Прочее, заемодавцитѣ, за да получатъ унищожение на дѣлбата, трѣбва да установятъ, че сж претърпели ущърбъ на интереситѣ си и не сж длъжни да доказватъ сжществуването на измама отъ страни на наследницитѣ[1])

Заемодавеца, който е направилъ съпротивлението, трѣбва да бжде призованъ, при дѣлбата, било че се прави по миролюбивъ начинъ, или пъкъ по сждебенъ редъ, или чрезъ разпродажба.

Разбира се, че, ако дѣлбата се прави предъ сждътъ, наследницитѣ, предъ видъ на възражението, трѣбва да призовятъ заемодавеца, като трето лице.

Ако вмѣсто дѣлба въ натура, наследственитѣ имоти се продадатъ на публиченъ търгъ, заемодавеца който е съобщилъ на наследницитѣ своето възражение, трѣбва да бжде призованъ при извършването на търгътъ, защото той пре-

[1]) Dalloz, 1855, II, 13.

късва общността на имотитѣ, и защото той се равнява на дѣлба, *ако имота остане върху едного отъ сънаследницитѣ.* Въ този случай заемодавеца може да оборва продажбата по търга, както би могалъ да оборва самата дѣлба, направена въ негово отсѫтствие, въпреки възражението му.

Но. ако публичната продажба е извършена въ полза на единъ трети приобретатель, тогава не ще има дѣлба, извършена отъ едного отъ наследницитѣ въпреки възражението на заемодавеца, но ще имаме една продажба, която наследницитѣ *заедно* иматъ право да направятъ, защото продадената вещь е *обща.* Кредитора има право да действова противъ приобретателя, като секвестира въ неговитѣ ржце паритѣ отъ паятъ на длъжника-съдѣлитель[1]).

За да гарантира свободата на дѣлбата и за наследницитѣ, закона постановява, че заемодавцитѣ „не могатъ да възразятъ предъ сѫдътъ противъ една *свършена* дѣлба".

Кога дѣлбата се счита *свършена* по смисъла за законътъ? На този въпросъ Chabot отговаря, че трѣбва да има една дѣйствителна дѣлба, която прекратява абсолютно нераздѣлността, и въ сила на която всѣки съдѣлитель става изключителенъ собственикъ на своя пай. Отъ това опредѣление следва, че не може да се счита като *свършена* дѣлба всички актове или съгласия за ликвидацията респективнитѣ права на наследницитѣ, чрезъ които актове и съглашения тѣ само сѫ се ограничили да установатъ основитѣ на дѣлбата. Разбира се, че разнитѣ сѫдебни определения по тѣзи въпроси не правятъ дѣлбата свършена[2]). Споредъ насъ дѣлбата се счита *свършена,* щотъ сѫдътъ е утвърдилъ раздѣлителния протоколъ и щомъ въ силата на потвърдителното решение сѫ хвърлени жребиитѣ за дѣловетѣ, съгласно чл. 1199 отъ гражданското сѫдопроизводство.

Въ този смисълъ, както видѣхме, е юриспруденцията на нашия Касац. сѫдъ.

Ако дѣлбата е извършена съ *частенъ* актъ безъ *завѣрена дата,* заемодавцитѣ могатъ да направатъ съпротивлението си и следъ датата на частния актъ, безъ да може да се претендира отъ наследницитѣ, че дѣлбата е *свършена,* и че, следователно, заемодавцитѣ не могатъ да я оборватъ. Част-

---

[1]) Chabot. t. II, p. 655, — Poujol t. II n° 3, p. 341.

[2]) Belost-Jolimont, t. II, p. 653.

ния актъ, безъ завѣрена дата, не е задължителенъ за кредиторитѣ, иначе наследницитѣ би могли всѣкога да осуетятъ съпротивлението на кредиторитѣ съ дѣлба, извършена съ частни антидатирани актове[1]).

Правата на кредиторитѣ, които не сж направили съпротивление. Заемодавеца, който не е направилъ *съпротивление*, нито пъкъ е встжпилъ въ производството на дѣлбата до свръшването ѝ, не може ли после да иска унищожението ѝ, ако тя е извършена въ ущърбъ на неговитѣ права и съ измама? Може въ силата на общия принципъ, установенъ въ чл. 140 отъ закона за задълженията и договоритѣ, споредъ който кредиторитѣ могатъ да оспоряватъ отъ свое име актоветѣ, които длъжника съ *измама* е извършилъ *въ ущърбъ* на тѣхнитѣ права. И действително, Павловия искъ е допустимъ противъ всички фродульозни актове. И така, заемодавеца на наследника-длъжникъ има право да оборва дѣлбата по два начина: или като направи съпротивление и го съобщи на всичкитѣ наследници, и ако наследницитѣ извършатъ дѣлбата, въпреки противлението, безъ да призоватъ заемодавеца, въ *ущърбъ* на неговитѣ права; или, ако не направи съпротивление, съ Павловия искъ. Обаче, положението на заемодавеца не е еднакво изгодно и въ двата случая Въ, първия случай при съпротивлението, заемодавеца има право да оборва дѣлбата само на това основание, че тя е извършена въ негово отсжтствие и въ *ущърбъ* на неговитѣ права; той е дължанъ да докаже, че има само *ущърбъ* въ правата му, безъ да е длъженъ да доказва, че дѣлбата извършена съ *измама*, доказването на която е твърдѣ мжчно: а въ втория случай, когато заемодавеца не е направилъ съпротивление, при Павловия искъ, той е дължанъ да докаже не само, че дѣлбата е извършена съ ущърбъ за неговитѣ права но и че този ущърбъ му е причиненъ съ *измама*.

Въ Франция последния въпросъ — да ли кредитора *non opposant* има право да оборва дѣлбата съ Павловия искъ — е твърде споренъ. Има различни мнения по него[2]). Всичкия споръ върху въпроса и разнитѣ мнения по него сж предиз-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 651. — Poujol, t. II, n° 2, p. 340.

[2]) Laurent, t. X, n° 538. — Demolombe, t. XVII, n° 241. — Belost Jolimont sur Chabot, t. II, p. 654. — Dalloz, *Succes.*, n° 2046 и др.

викани отъ последната алинея на art 1167 C. civ.: „ils doivent néanmoins, quant à leurs droits énoncés au titre des *Successions*, se conformer aux régles qui y sont prescrites". Това изключение за защита правата на заемодавцитѣ въ материята на *наследството* не е установено въ чл. 140 отъ нашия законъ за задълженията и договоритѣ, който отговаря на art. 1167 и който установява Павловия искъ.

Съ отхвърлянието на процитираната алинея отъ C. N. нашия законодатель, подобно на Италиянския[1]), е искалъ да установи правилото, че *измамата* приви изключение отъ всичкитѣ правила, че следователно единъ актъ, какъвто и да е той, особенно единъ актъ въ дѣлбата, не може да съществува въ вреда на онѣзи, правата на които той еималъ за цѣль да измами, когато е възможно да се докаже измамата.

Кредиторитѣ, които не сж направили съпротивление, могатъ да оборватъ дѣлбата, ако тя е направена симулативно[2]), особенно пъкъ ако симулативностьта има за цѣль да прикрие имотитѣ, които ще се паднатъ отъ действителната дѣлба на длъжника-сънаследникъ.

Кое е основанието, въ силата на което кредиторитѣ могатъ да искатъ унищожението на една симулативна дѣлба? Основанието е, че симулативната дѣлба се счита несъществующа; тука може да се приложи римското правило *quod simulatur· fingitur non esse.* И наистина, ако закона дава право на кредиторитѣ, които не сж направили съпротивление, да искатъ унищожението, чрезъ Павловъ искъ, на една *действителна* но *измамлива* дѣлба, която унищожава нераздѣлностьта, то колко повече той трѣбва да даде право на сжщитѣ кредитори да оборватъ една симулативна дѣлба, която се счита, като несъществующа, една видима само дѣлба. Laurent справедливо забелѣжва, че, когато дѣлбата е симула-

---

[1]) Codice Civile, art 1235.

[2]) Latrent, t. X, n° 539. — Le Sellyer, t. III, n° 1770. — Hureaux t. IV, n° 213. — Dutruc, n° 533. — Aulru & Rau, t. VI, § 626. — Huc, t. V, n° 435. — Viglé. t. II, n° 425. — Demante, t. III, n° 224 bis. — Massé et Vergé, t. II, p. 290. — Demelombe, t. XVII, n° 242. — Duvergier, *Tr. de la vente*, n° 151. — Marcadé, sur l'art 882, n° 2. — Vazeille, sur l'art. 882, n° 5. — Fouet de Conflans, sur l'art. n° 12. — Chabot, sur l'ert. n° 1. — Paujol, sur l'art. 882, n° 2. — D. P. 1855. 1. 250; 1856, 2. 51; 1858. 2. 165; 1867. 1. 369; 1878, 2. 13; 1879. 2. 215; 1886. 1. 226; 1892. 2. 609; 1897. 2. 456.

тивна, наследницитѣ оставатъ въ нераздѣлено състояние; тѣ не могатъ да третиратъ съ третитѣ лица, като съдѣлители, понеже нѣма дѣлба.

Но какъ да се различи симулативната дѣлба отъ направената съ измама? Това е твърде мжчно, и различието ще се установява за всѣки конкретенъ случай различно. Като примѣръ на симулативна дѣлба ние ще посочимъ на едно решение на французския касационенъ сждъ, което е въ смисълъ, че кредиторитѣ, макаръ и да не сж направили съпротивление, иматъ право да оборватъ една симулативна дѣлба, когато цельта на симулацията е била: *да се прикрие отъ заемодавеца на наследника по-голѣмата часть отъ неговия наследственъ пай.* Случая, който се привожда, е такъвъ; наследницитѣ сж били само двама: наследственния имотъ е струвалъ 16,000 фр. Наследницитѣ се съгласяватъ да направятъ симулативна дѣлба; симулативностьта се състояла въ това, че имотитѣ, които сж забелѣжени въ пая на длъжника-съдѣлитель, сж оцѣнени много по скжпо; съ такова прикрито оцѣнение длъжника-съдѣлитель ужъ зема пай отъ стойность равна на стойностьта на пая на другия сънаследникъ, а въ действителность стойностьта на послѣдния е била много по голѣма. Една експертиза за действителната стойность на имотитѣ е доказала нагледно, че пая на единия е струвалъ два пжти повече отъ пая на длъжника-съдѣлитель. Отъ това обстоятелство сждътъ е дошелъ до убеждение, че дѣлбата е била симулативна[1]).

Сжщото мнение изказватъ и авторитѣ. Така *Marcadé* ни учи. „Ако кредиторитѣ, които не сж направили съпротивление, не биха могли да оборватъ даже измамливата дѣлба, направена отъ тѣхния длъжникъ, нищо не имъ бърка да оборватъ акта, който представляватъ като една дѣлба и който актъ не съдържа нищо истинско въ себе си. Друго нѣщо е една нелойална и измамлива дѣлба, но реална, друго нѣщо е лъжливата видимость, която представляватъ като една дѣлба, но за която може да се докаже, че не е такава",

Симулативностьта на дѣлбата може да се прояви въ много други форми. Това е дѣло на изобретателностьта на наследницитѣ.

---

[1]) Dalloz, 1854, I. 250.

Правилото на чл. 291 не е приложимо въ симулативнитѣ дѣлби, които, макаръ и да *сж свършени*, могатъ да се оспорватъ отъ заемодавцитѣ.

Кредиторитѣ могатъ да оборватъ една *свършена* дѣлба, която имъ причинява ущърбъ, макаръ да не е симулативна, ако тя е *прибързана*, т. е. ако наследницитѣ веднага следъ смъртьта на наследодателя прибързатъ да се раздѣлятъ и цѣльта на пребързването е да лишатъ заемодавецътъ отъ възможностьта да направи съпротивление. Въ такъвъ случай счита се, че самъ длъжника-съдѣлитель е побъркалъ на заемодавеца си да осѫществи своето право за заемание охранителни мѣрки. Оспорявание на дѣлбата ще стане на основание чл. 74 отъ законътъ за задълженията и договоритѣ, споредъ който условието се счита изпълнено, когато самъ длъжника е попречилъ на неговото осѫществявание. Laurent подържа правотата на това основание.[1])

И така, заемодавецътъ, който не е направилъ съпротивление, *може да оборва дѣлбата, макаръ и да е свършена, щомъ тя е направена съ измама или е симулативна.* Оборванието ще става на основание на чл. 140 отъ закона за задълженията и може да се установява измамата и симулативностьта. Тѣ се установяватъ съ всичкитѣ законни доказателства, предвидени въ гражданското сѫдопроизводство: съ писмени документи, свидѣтели, предположения, експертиза, клетва и др.

Измамата и симулативностьта често играятъ голѣма роля въ процеситѣ за дѣлба. Установяванието имъ, прочее, зависи отъ умението на странитѣ въ процеса и отъ усмотрѣнието на сѫдътъ по сѫщество.

Правилото на чл. 291 постановява, че разноскитѣ по съпротивлението и по интервенцията сж за смѣтка на кредиторитѣ. Това е приложение на общия принципъ: разноскитѣ се плащатъ отъ оногози, за интереса на когото се правятъ, А въ случая разноскитѣ, по съпротивлението и по интервен-

---

[1]) Laurent, t. X, n° 540. — Vigié, t. II, n° 425.—Le Sellyer, t. III, n° 1773. Demante, t. III, n° 124 bis. — Duranton, t. VII, n° 566. — Ducaurroy, t. II, n° 773. — Poujol, sur l'art. 882 n°5. — Rolland de Villargues, v° *opposition à Partage*, n° 19. — Hureaux, t. IV, n° 912. — D. P. 1878. 2. 172; 1892. 2. 231; 1897. 2. 456.

цията стават за запазване интересите на кредиторите. Разбира се, че кредитора може да има обратно искание срещу длъжника-съдлителъ; но въ никой случай разноскитѣ не остават въ тяжесть на наследствената маса.[1])

Закона разбира всичкитѣ разноски по съобщение на съпротивлението и по интервенцията, като гербови марки, съдебни мита, право за съобщение и други.

Правото, което установява чл. 291 за въ полза на заемодавцитѣ, е индивидуално. Като такова, то ползува само онзи кредиторъ, който го е упражнилъ; унищожението на дѣлбата става въ полза само на онзи кредиторъ, който е направилъ съпротивлението си.

За това ще говоримъ по подробно при коментирането на чл. 140 отъ закона за задълженията и договоритѣ, когато ще разглеждаме действието отъ унищожението на единъ актъ, извършенъ отъ длъжника съ измама въ ущърбъ на правата на своитѣ кредитори.

За последствията на дѣлбата и за обезпечението на дѣлбата.

[1]Чл. 292[2]).

Всѣки сънаследникъ се брои, като да е наследилъ самичъкъ и непосредственно всичкитѣ имоти, които съставятъ неговий дѣль или му се паднали, чрезъ разпродажбата и като да не еималъ никога правото на собственость върху другитѣ имоти на наследството,

При коментирането на чл. 238 ние изказахме кратки съображения за характера на дѣлбата, като обещахме да се спрѣмъ върху сжщия предмѣтъ и при коментирането на чл. 292, който е сѣдалището на въпроса.

Известно е, че съврѣменното право е направило сжществнни отстжпление отъ принципитѣ на римското право. Едно главно отстжпление е направено по въпроса за харак-

---

[1]) Dalloz, Rép., v° *Succes.*, n° 2020.

[2]) It. 1034; C. N. 883.

тера на дѣлбата. По римското право дѣлбата бѣше единъ атрибутивенъ или транслативенъ актъ т. е. актъ, който прехвърля правото на собственость отъ единъ наследникъ върху други. Римлянитѣ предаваха на дѣлбата транслативенъ характеръ, защото я смятаха, като една замѣна (трампа) на нераздѣленитѣ части. Споредъ тѣхъ всѣки наследникъ получаваше отъ своитѣ сънаследници само контра-стойностьта на онова, което той отчуждавше въ тѣхна полза. За обяснение на взгляда на римскитѣ юрисконсулти авторитѣ привеждатъ обикновенно следующия примѣръ: двама наследници, *Primus* и *Secundus*, сж повикани да наследватъ по на равно два отдѣлни недзижими имоти отъ едно и сжщо наследство; имотитѣ сж отъ равна стойность. Преди дѣлбата и двата имота сж биле нераздѣлна обща собственность и на двамата; всѣки отъ наследницитѣ е билъ собственникъ на всѣки атомъ, на всѣка една идеална часть отъ нераздѣлни имоти. При дѣлбата на *Primus* се пада единия имотъ и на *Secundus* другия имотъ. Какво означава този резултатъ? *Primus* се счита собственникъ на цѣлия имотъ и *Secundus* губи своето право върху него; и наопаки *Secundus* става собственникъ на другия имотъ, а *Primus* губи своето право върху него. Значи, прави се замѣна на нераздѣлната съсобственность отъ цѣлия имотъ срещу раздѣлената собственность на една часть отъ имота; а пъкъ замѣната е единъ актъ, който прехвърля собственността.

Османския граждански законъ, въ чл. 1116 квалифицира дѣлбата, като *промѣняване*; прочее, по Меджелето дѣлбата има транслативенъ характеръ.

А новия законъ за наследството, въ чл. 292 отхвърля римския взглядъ и текста на чл. 1116 и постановява, че дѣлбата е *декларативенъ* актъ, т. е. актъ, който декларира, който означава само имотитѣ, на които всѣки наследникъ ще се брои за изключителенъ собственникъ отъ денътъ на отварянието на наследството. А това означава, че всѣки наследникъ държи паятъ си отъ умрѣлия, а не отъ своя съсобственникъ, както се смѣташе по римското право.

Юриспруденцията на нашия Вър. Кас. Сждъ е установена въ този смисълъ. Многократно, тълкувайки чл. 326 отъ Гр. сжд. и чл. 292 отъ наследство, той се е произнесалъ, че дѣл-

бата има декларативенъ характеръ[1]) и че, като такава, може да бжде доказвана съ свидетелски показания.

При това Касац. Сждъ казва, че декларативенъ характеръ има само онази дѣлба, която е направена между сънаследници или съпритежатели, а дѣлбата, направена отъ наследодателя на свои наследници, има транслативенъ характеръ. „Когато е въпросъ за дѣлба, казва Касц. сждъ, трѣбва да се прави разлика между дѣлба, направена отъ сънаследници или съпритежатели, и дѣлба, направена отъ наследодатель на своитѣ наследници: въ първия случай дѣлбата може да се доказва съ свидетели по причина, че, споредъ една фикция, дѣлбата само опредѣля дѣловетѣ между сънаследницитѣ, а не прехвърля собственностьта; въ втория случай дѣлбата не може да се доказва съ свидетелски показания по причина, че тя е едно дарение отъ страна на наследодателя къмъ наследницитѣ му, тъй като, до като той е живъ, наследството не е отворено, дарението же се изразява въ писменна форма и за това чл. 301 отъ Закона за насл. изисква за такъвъ случай писменни актове или завѣщания"

Разликата, която Касац. сждъ препоржча да се прави, е само относително доказателствата за извършването на дѣлбата. Въ това отношение декларативния актъ (дѣлбата) може да се доказва и съ свидетели, а транслативния актъ (дѣлбата при живе или съ завѣщание) не може да се установява съ такива доказателства, защото закона изисква за такава дѣлба писменни актове *ad substantiam.*

Но характера на дѣлбата — декларативенъ или транслативенъ — има значение и въ друго отношение, както ще видимъ това по после, а именно за действителностьта или недействителностьта на сдѣлкитѣ, извършени отъ наследницитѣ върху наследственнитѣ имоти презъ врѣме на нераздѣлностьта. Смисъла на цитираното решение на Кас. сждъ само относително процесуалната страна на декларативния характеръ на дѣлбата е очевиденъ, защото то е постановено

---

[1]) К. Р. № 451—1891 г., I Т. О; К. Р. № 614.—1903 г., I. Т. О. (Перфановъ, къмъ чл. 235). — К. Р. № 7 (12) — 1898 г., I. Т. О; К. Р. № 117 (718) — 1902 г., I. Т. О. (Сборн. Бояджиева).

при тълкуването на чл. 325 отъ Гражд. сѫд., който третира чисто процесуаленъ въпросъ за доказателства.

Тълкувайки чл. 292 отъ закона за Насл., Касац. сѫдъ осветява напълно поддържаното отъ насъ мнение за значението на декларативния характеръ на дѣлбата въ материално отношение. Решението му № 7 отъ 1898 има фондаменталенъ характеръ. Въ него се казва, че, „нашия законъ за наследството, като преводъ отъ съответната часть на френския *Code civil*, е възпроизвелъ въ чл. 292 французката теория споредъ която дѣлбата само декларира — обозначава, а не прехвърля собственността. Този законъ е влезалъ въ сила на 25 януарий 1890 год., значи, подъ неговия режимъ, е извършена частната дѣлба отъ 23 юний 1890 г... Истина е, че чл. 292 отъ З. Н. има предъ видъ дѣлба между сънаследници; обаче, било между сънаследници, било между съдружници, дѣлбата по своето естество е еднаква, тъй като въ единия и въ другия случай тя има за цель да прекрати общото — нераздѣлното състояние, безразлично да ли това общо състояние е причинено случайно, както отъ дарение или отъ отваряние на едно наследство, или пъкъ е причинено, *animus lucri*, съ спекулативна цель, каквато е въ дружествата; важно е, че и въ двата тия случая еднаква е причината, която е повлияла въ французското право, за да се напусне старата правна римска теория и вмѣсто нея да се приеме новата фикция, споредъ която дѣлбата само обозначава, а не прехвърля собственността, *а тази причина е да не може собственника да облага недвижимия общъ имотъ съ нѣкакви реални задължения въ ущърбъ на другитѣ собственици.* Щомъ, прочее, причината е еднаква, нѣма защо и дѣйствието да не е еднакво на дѣлбата и въ двата случая. Ето защо и нашия законодатель по подиръ чрезъ чл. 482 отъ З. Д. адоптира, по отношение на дружествата, узаконенитѣ правила за дѣлбата между сънаследници. Така щото, следъ 25 януарий 1890 г. чрезъ дѣлбата не се прехвърля собствеността, а само се опредѣлява, се обозначава, кой отъ дотогавашнитѣ собственици на кой дѣлъ е *и се счита, че е билъ още отъ началото на собствеността* изключителенъ собственикъ".

Това решение, безъ да се гледа на малкитѣ грѣшки въ

нѣкои мисли, излага истинското значение и действителния смисълъ на чл. 292.

Това различие въ характера на дѣлбата по римското и модерното право има разни последствия по отношение къмъ доказването за извършването на дѣлбата и по отношение валидностьта на разнитѣ сдѣлки, сключени отъ сънаследницитѣ за наследственнитѣ недвижими имоти преди дѣлбата.

Относително доказване дѣлбата. Ако дѣлбата е транслативенъ актъ, ако тя е една замѣна, извършването ѝ ще се доказва съ *писменни* доказателства, защото въ дѣлбата има и недвижими имоти, отчуждението на които може да се доказва само съ писменни доказателства. Истина е, че въ дѣлбата може да има и движимости, за доказване отчуждението на които не се изисква писменни доказателства, но наследството е *universitas* и като такова, относително доказателствата, е недѣлимо. Но, понеже дѣлбата има декларативенъ характеръ, извършването ѝ може да се установява и съ свидетелски показания.

Валидностьта на разнитѣ тяжести върху недвижимитѣ имоти. Римския принципъ, че дѣлбата прехвърля собственостьта, имаше за последствие, че продажбитѣ, ипотекитѣ и другитѣ тяжести, съ които единъ отъ сънаследницитѣ обременяше имота презъ врѣмето на нераздѣленностьта оставаха въ сила и следъ дѣлбата, защото той можеше да продаде или ипотекира собственостьта и правата, които той самъ има върху продаваемия предмѣтъ; той ги продава съ сѫщитѣ тяжести, съ които той е билъ обремененъ. *Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet.*

Ипотеката следва недвижимитѣ имоти въ ржцѣтѣ на приобретателя. Този принципъ може да причини твърде голѣми неприятности между сънаследницитѣ въ фамилията, защото създаваше една верига отъ рекурсоарни искове, които смущаваха отношенията между съдѣлителитѣ и правяха собственостьта не сигурна[1]). И наистина, ако единъ отъ сънаследницитѣ, Х. преди дѣлбата ипотекира имота на У. и при дѣлбата ипотекирания имотъ се падне въ пайтъ на Z., то ипотекарния кредиторъ У. може да упражни правото си

[1]) Duranton t. VII, n° 516, p. 703. — Mourlon, t. II, p. 303.

срещу Z., държателя на имота, понеже ипотеката следва недвижиния имотъ въ ржцѣтѣ на приобретателя Z., който, понеже недвижимия имотъ е отнетъ отъ него по сждебенъ редъ, има право за обратенъ искъ срещу сънаследника X., който може да се окаже несъстоятеленъ; въ такъвъ случай Z. се обръща къмъ другитѣ сънаследници, съгласно чл. 293, които сж отговорни спрямо Z. и по този начинъ тѣхнитѣ права се компрометиратъ и намаляватъ.

А какво би могжлъ да направи единъ недобросъвестенъ сънаследникъ! Той би могълъ, казва справедливо *Lebrun* да опропасти (*infester*) паеветѣ на своитѣ сънаследници чрезъ разни ипотеки, които той може да даде преди дѣлбата.

За да избѣгне това неприятно последствие отъ римския принципъ за транслативностьта на дѣлбата, нашия законодателъ съ изриченъ текстъ прие съвършенно противоположенъ принципъ, именно че дѣлбата е декларативна, който принципъ дава противни последствия отъ онѣзи по римския. Ако ипотекирания отъ X. имотъ не падне въ неговия дѣлъ, ипотеката пада, защото, въ такъвъ случай X. се смятря, че никога не е билъ собственникъ на ипотекирания имотъ и като такъвъ не еималъ право да го ипотекира. А отъ това следва, че У. не ще има срещу Z. ипотекаренъ искъ, нито пъкъ *Z.* рекурсоаренъ срещу X. По този начинъ се избѣгватъ излишнитѣ и неприятни процеси между членоветѣ на фамилията.

Членъ 292 е *общъ*; той се прилага, както къмъ пълнитѣ, така и къмъ частичнитѣ, субективни и обективни дѣлби. Дѣлбата и *частична* и *субективна*, когато тя става между едного отъ наследницитѣ отъ една страна и всичкитѣ други наследници отъ друга. Напримѣръ, има четирма наследници А., Б., В. и Г.; дѣлбата става между А. отъ една страна и Б., В., Г. отъ друга: по правилата на закона се опредѣля и и придава пайтъ на А., а другитѣ трима оставатъ нераздѣлени въ останалото наследство. Въ случая има една правилна дѣлба, къмъ която се прилагатъ всичкитѣ последствия отъ пълната дѣлба.

Дѣлбата е *частична* и *обективна*, когато тя става и между всичкитѣ наследници; напримѣръ А., Б., В. и Г. си дѣлятъ по всичкитѣ правила на дѣлбата само нѣкои, отъ наследственнитѣ имоти.

Субективната и обективната частична дѣлба тоже има декларативенъ характеръ.

Субективната и обективна дѣлби иматъ декларативенъ характеръ какъвто иматъ въобще дѣлбитѣ за цѣлото наследство, извършени и по миролюбивъ начинъ [1]).

Членъ 292 се прилага и къмъ дѣлбата съ пари, за която говори чл. 247, който гласи: Неравенството на дѣловетѣ въ натура се възмездява съ пари. Значи, и дѣлбата въ пари е декларативна за собственността. *Lex non dictinguit.*

Законътъ изрично говори и за дѣлбата, извършена съ продаване имотитѣ на публиченъ търгъ. И тази дѣлба е декларативна за собствеността, но подъ едно сѫщественно условие: *имотитѣ да му сѫ се паднали чрезъ распродажбата* [2]). Ако имотитѣ отъ тази продажба сѫ останали върху частно лице, продажбата не е вече декларативна, но е една действителна продажба, която сънаследницитѣ сключватъ съ наддавача. Частния наддавачъ, *liceiator extraneus*, държи своитѣ права не отъ умрѣлия, но отъ сънаследницитѣ; по тази причина той се сматря, като купувачъ въ една действителна продажба, а пъкъ операцията по търга — като една продажба [3]).

Може да се случи, че въ търга една часть отъ наследственнитѣ имоти да останатъ върху едного отъ наследницитѣ и една часть върху чуждо лице-наддавачъ. Принципа на чл. 292 приложимъ ли е въ такъвъ случай? Французската Касация се е произнесла по този въпросъ въ смисълъ, че продажбата по тър-

---

[1]) Huc, t. V, n° 442. — Dutrua, n° 543. — Demante, t. III, n° 225 bis. — Demolombe, t. XVII, n° 278. — Le Sellyer, t. III, n° 1789. — Ducaurroy t. II, n° 777. — Delvincourt, t. II, p. 53. — *Contrà*: Chabot, sur l'art 883 n° 5. — Vazeille, sur l'art 883, n° 3.

[2]) Pand. belges, v° Licitation, t. LIX, nos 297 и 310. — Arntz, t. II, n° 1629. — Thiry t II, n° 251. — Dutruc, n° 543. — Pand. fr., *Succes.*, n° 7797.

[3]) Duranton, t. VII, n° 25 — Troplong, *Vente*, n° 12 и 876, *Hypotheques*, n° 292. — Demolombe, t. XVII. n° 272. — Lepinois, *Priv.*, t. IV, n° 1490. — Thiry, t. II, n° 252. — Arnts, t. II, n° 1629. — Pant. belges, v° *Licit.*, t. LIX, n° 297. — Huc, t. V, n° 442. — Le Sellyer, t III, n° 1796. — Hureaux, t. IV, n° 265. — Flandin, *Transcrip.*, n° 295. — Poujol, sur l'art 883, n° 3. — Pont, *Priv* et *hyp*, t. I, n° 291. — Colmet de Santerre, t. VI, n° 149 bis. — Chabot, sur l'art 883, n° 5. — Ducaurroy, t. II, n° 790. — D. P, 1892. I. 191; 1897. I. 44.

гътъ спрямо наследницитѣ-наддавачи се смятря, като декларативна, а спрямо чуждитѣ-наддавачи — като действителна продажба [1]). Последствията отъ прилагането принципа на чл. 292 къмъ наследницитѣ-наддавачи и неприлагането му къмъ чужди наддавачи сж твърде важни, а именно пая на наследника-наддавачъ ще бжде свободенъ отъ всичкитѣ тягости създадени въ врѣме на нераздѣлностьта; а *пайтъ* на чуждия наддавачъ си остава съ всичкитѣ тягости.

Освенъ това, ако наследника-наддавачъ, върху когото е останалъ имота, не заплати стойностьта, неговитѣ сънаследници не могатъ да искатъ да развалятъ търга, защото тука нѣма продажба, но има декларативна дѣлба. По сжщитѣ съображения тѣ не могатъ да искатъ да стане новъ търгъ. Сънаследницитѣ нѣматъ, споредъ насъ, право да удържатъ имота до заплащанието на стойностьта (чл. 241 отъ закона за задълженията и договоритѣ); тѣ иматъ само право на искъ за стойностьта.

Ако на публичния търгъ имота остане върху чужди наддавачъ, всѣкой отъ наследницитѣ е ли продавачъ за своята часть, а следователно и кредиторъ за стойностьта ѝ, или имота се продава за смѣтка на наследствената маса и тази последнята е кредиторъ за цѣлата стойность?

Този въпросъ е споренъ. Едни казватъ, че всѣки наследникъ е продавачъ за своя пай и е кредиторъ за стойностьта му [1])

Други предлагатъ да се прави различие, да ли правата на всѣки наследникъ сж опредѣлени *преди* и въ такъвъ случай всѣки сънаследникъ се счита продавачъ; или пъкъ тѣзи права не сж опредѣлени и търгътъ е само една приготовителна операция въ дѣлбата. Ето какво казва *Demolombe* по този въпросъ: „Или въ минутата, когато се произвежда търга, правата на всѣкиго отъ сънаследницитѣ върху продаваемитѣ недвижими имоти сж биле вече ликвидирани и опредѣлени и въ такъвъ случай, ние мислимъ, че наистина всѣки отъ тѣхъ би трѣбвало да се смятря, спрямо наддавача, като продавачъ на своя пай.

„Или, наопаки, въ минутата на търга правата на всѣкиго отъ наследницитѣ не сж биле уреголирани; така щото тър-

---

[1]) Arntz, t. II, nº 1630. — Pand, belges, vº *Licit.*, t. LIX, nº 309. — D. P. 1891. 1. 25.

гъть не е билъ както, наистина, не е въ много случаи, друго освенъ инцидентъ на ликвидацията и една операция на дѣлбата; и тогава нашето мнение е, че въпроса, кой или кои отъ сънаследницитѣ трѣбва де се смагрятъ, като продавачи, се обусловюва отъ събитията на дѣлбата чрезъ приложение на art. 883; и че, следователно, ако по раздѣлителния протоколъ цѣната отъ търга се падне на нѣкой отъ сънаследницитѣ, или може само на едного отъ тѣхъ, само тѣзи или тѣзи, комуто се е паднала цѣната трѣбва да се смагрятъ, като продавачи, и следователно като единственни кредитори на цѣната".[1])

По горе казахме, че принципътъ на чл. 292 е общъ, че отъ това обстоятелство следва, че той се прилага къмъ всичкитѣ актове, които прекратяватъ състоянието на нераздѣлността.

Принципътъ на чл. 292 е общъ още и въ друго отношение: той се прилага не само къмъ дѣлбата на наследствата, но и къмъ дѣлбата между *съдружницитѣ*. Макаръ принципътъ и да е фикция, която, като такава, трѣбва да се тълкува ограничително, той се прилага и къмъ дѣлбата въ дружествата, защото за това има формаленъ текстъ на чл. 482 отъ закона за договоритѣ и задълженията, който гласи, че *правилата за дѣлбата на наследствата, формата на тази дѣлба и задълженията, които произлизатъ отъ нея между съсъследницитѣ, се прилагатъ и на дѣлбата между съдружници, когато се прекрати дружеството.*

Ако принципътъ на чл. 292 се прилага и къмъ дѣлбата между съдружницитѣ, то следъ дѣлбата на дружественитѣ имоти всѣки отъ съдружницитѣ се брои, като да е станалъ собственикъ на имота, който му се е падналъ, отъ денътъ на съставянието на дружеството и като да не еималъ никога правото на собственность върху другитѣ имоти на дружеството[2]). Тази декларативность и въ дѣлбата между съдружници има важни последствия.

За по голѣма ясность да вземемъ единъ примѣръ. Да предположимъ, че А. и Б. владѣятъ съдружески и нераздѣлно два недвижими имота Х. и У. отъ равнастойность

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 273, p. 306, и други автори цитирани отъ него.

[2]) К. Р. № 12 — 1898 г., I. Т. О.

А дава, въ време на съдружието, имота У, подъ ипотека на Z. Ако при дѣлбата ипотекирания имотъ се падне въ пая на А., ипотеката е валидна; ако той се падне въ пая на Б. ипотеката е недействителна. Това ще стане по ясно, когато ще говоримъ за последствията отъ декларативностьта на имотитѣ.

За да може, обаче, да се приложи принципа на членъ 292 и въ съдружието трѣбва да има *съсобственость*, т. е. една и сжща вещь да принадлежи *нераздѣлно* на нѣколко души [1]).

Последствията отъ декларативностьта на дѣлбата.

Видѣхме, по-горе, че по римското право дѣлбата е имала транслативенъ характеръ (законъ 6, § 8. D. *comm. divid.*; че по него дѣлбата бѣше единъ актъ, въ силата на който всѣки сънаследникъ добиваше своята часть отъ нераздѣлнитѣ части на другитѣ сънаследници.

Като логическо последствие отъ този принципъ, римското право удържаше въ сила и следъ дѣлбата всичкитѣ ипотеки и други тяжести, които единъ наследникъ е създалъ върху недвижимитѣ имоти преди дѣлбата. А пъкъ това разпореждание е било крайно несправедливо и опасно, защото то даваше възможность на единъ разсипникъ-наследникъ да повреди на интереситѣ на другитѣ сънаследници, да затрудни операциитѣ на дѣлбата и даже да обремени дѣловетѣ на своитѣ сънаследници съ тяжести и ипотеки, за които тѣ не сж се съгласявали. Това е създавало сума обратни искове, главния отъ които ставаше илюзоренъ, ако наследника, който самъ е далъ ипотеката, е станалъ несъстоятеленъ [2]).

Тази несправедливость и опасность на разпореждането на римското право е накарала модерното право не само да го не ратифицира, но и да освяти другъ противоположенъ принципъ, който да избѣгне всичкитѣ вреди и несправедливости отъ римския принципъ.

Подобно на френския и на италиянския законодатели нашия законодатель е освятилъ, съ правилото на чл. 292, принципътъ за *декларативностьта* на дѣлбата.

---

[1]) Laurent, t. X, n° 402. — Thiry, t. II, n° 250. — Huc, t. V, n° 342. — Garçonnet, *Procéd.*, t. II, p. 692. — Yigié, t. II, n° 379.

[2]) Chabot, t. II, p. 658.

Ние и по-горѣ говорихме за последствията отъ този принципъ относително тяжеститѣ, както и ипотеки и сервитути, съ които единъ отъ наследницитѣ *преди* дѣлбата е обременилъ недвижимитѣ имоти и относително отчужденията на сѫщитѣ имоти, направени тоже *преди* дѣлбата.

Ипотекитѣ и сервитутитѣ. Принципътъ за декларативностьта, установенъ въ чл. 292, се състои въ това, че следъ дѣлбата всѣки наследникъ се брои да е билъ собственикъ само на имота, който се е падналъ въ неговия дѣлъ, и то отъ деньтъ на отварянието на наследството; че той не е билъ *никога* собственикъ на другитѣ имоти, и че наследника получава своя дѣлъ не отъ своитѣ сънаследници, но направо отъ наследодателя.

А логичното последствие отъ този принципъ е, че установенитѣ, *преди* дѣлбата, ипотеки и серветути върху недвижимитѣ имоти сѫ условни и подчинени на резултата отъ дѣлбата: ако недвижимия имотъ падне въ дѣлътъ на тогова отъ наследницитѣ, който е установилъ реалното право, ипотеката, или сервитута, тѣ ще бѫдатъ действителни; ако ли пъкъ недвижимия имотъ падне въ дѣлътъ на другиго, установенитѣ реални права сѫ недействителни [1]).

Ако ипотекираня преди дѣлбата имотъ падне въ дѣлътъ на оногова отъ наследницитѣ, който е далъ ипотеката, то ипотеката има сила за цѣлия имотъ, ако въ ипотачния актъ е казано изрично, че се ипотекира цѣлия имотъ [2]) или пъкъ има сила само часть отъ имота, ако въ ипотечния актъ е казано, че ипотека се прави само върху онази часть, която по закона се пада на наслѣдника [3]).

Но, ако ипотеката стане недействителна, защото ипотекирания имотъ не падне въ дѣлътъ на наследника, който я е установилъ, тази сѫщата ипотека не преминува ли, по

---

[1]) Laurent, t. X, n° 403. — Chabot, t. II, p. 658. — Poujol t. II, n° 23. Dalloz, *Success.*, n° 2088. — Thiry, t. II, n° 250 и t. VI, n° 495.— Martou. *Hyp.* t. III, n° 971. — Lepinois, t. IV, n° 1483. — Arntz, t. II, n° 1631. — Cloes, *Hyp.*, t. III, n° 32. — Huc, t. V, n° 349. — Demolombe, t. XVII, n° 304. — D. P. 1876. 1. 504; 1878, 2. 185; 1896. 1. 9; 1897. 2. 283; 1898. 2. 81.

[2]) Demolombe, t. XVII, n° 321.—La Sellyer, t. III, n° 1808. — Marcadé, t. III, n° 415.—Aubry & Rau, t. VI, § 625 note 25. — Demante, t. III, n° 225 bis.—Duranton, t. VII, n° 521.—Duvergier sur Toullier, t. IV, n° 563.

[3]) Pand. belges, v° *Hyp. Convent*, t. LI, n° 66. — Lepinois, t. IV n° 1489. — Ср. Thiry, t. IV, n° 495.—Cloes, Hyp., t. III, n° 97.

право, върху другитѣ *неипотекирани* имоти, които сж се паднали въ дѣлътъ на наследника, който я бѣше установилъ върху други имоти?

Този въпросъ се разрешава различно споредъ родътъ на ипотеката.

Ако е земена законна или сждебна ипотека, тя минава по право и върху другитѣ имоти, защото тѣзи ипотеки сж общи и, като такива, обематъ всичкитѣ настоящи и бждщи длъжникови имоти.

Ако ли пъкъ е дадена договорна ипотека, въпроса се разрешава отрицателно, защото нашия законъ за ипотекитѣ допуща само специална договорна ипотека, която обременява само известно опредѣленъ недвижимъ имотъ.

Но, ако въ дѣлътъ на наследника се падне само движимости, ипотеката, била тя законна, сждебна или условна се смятя като нестанала [1]).

Като употрѣбяваме думата *„се падне"*, разбираме не само вънсждебната или сждебната по съгласие, дѣлба, но и публичния търгъ, на който върху наследника може да остане ипотекирания имотъ, и въ такъвъ случай, установената отъ него *преди* дѣлбата ипотека остава въ сила. Това ясно се вижда отъ изражението на чл. 292 *„ ... или му се паднала чрезъ распродажбата"*.

За да запазятъ правата си, т. е. за да бдятъ, щото ипотекирания имотъ да се падне въ дѣлътъ на наследника, който е далъ ипотеката, ипотекарнитѣ кредитори трѣбва да заявятъ предъ сждътъ, че искатъ да участвоватъ при извършването на дѣлбата (чл. 291).

Отчужденията. Сънаследницитѣ иматъ право да продаватъ своитѣ паеве отъ наследството. Но тази продажба е условна; нейната действителность и недействителность зависи напълно отъ резултата на дѣлбата. Ако продадения имотъ се падне въ дѣлътъ на продавачътъ-наследникъ, продажбата остава въ сила. Ако ли пъкъ имотътъ не падне въ дѣлътъ на продавача наследникъ, продажбата пада, понеже

---

[1]) Dhabot, t. II, p. 659.—Demolombe t. XVII, n° 304, p. 353.

е напривена отъ едно лице, което по закона се счита да не е било никога собственникъ на продадения имотъ[1]).

Този принципъ е прогласенъ и отъ нашия Върхов. Касац. Сждъ относително наследственъ дѣлъ, продаденъ отъ наследника въ врѣме на нераздѣлността. Единъ отъ съ-наследницитѣ продалъ имотъ, принадлежащъ къмъ наследството, който попадналъ при подѣлбата на други наследници, който го дирятъ отъ купувача. Окржжния Сждъ призналь извършената въ случая продажба за действителна и препраща исцитѣ къмъ сънаследницитѣ, които споредъ чл. 294 били предъ него отговорни. Кас. Сждъ правилно намира това гледище на Окр. Сждъ за погрѣшно, защото постановленията на 293 и 294 не могатъ да се тълкуватъ въ смисълъ, който имъ дава Окр. Сждъ, тъй като, ако сънаследницитѣ оставатъ взаимно поржчители едни спрямо други за нарушенията и отнемаиията по сждъ имуществата по причина, предшествующа дѣлбата, това никакъ не значи, че всѣки наследникъ може да отчуждава имотитѣ на наследството преди дѣлбата и че такава една продажба може да задължава другитѣ сънаследници. Напротивъ, по силата на чл. 292 за собственникъ на имота отъ самото откризание на наследството се счита този сънаследникъ, въ дѣлътъ на когото се е падналъ предмѣтния имотъ, а всѣки другъ се счита да не еималъ никога правото на собственность върху тоя имотъ, и извършената отъ такъвъ наследникъ продажба трѣбва да се счита за нищожна, като извършена върху *чужда вещь*. Работата не се измѣнява съ това, че купувача се е снабдилъ и съ решение, тъй като то не може да бжде противопоставено на трети лица, които не сж вземали участи при продаването на имота[2])

Сжжденията и мотивитѣна Кас. Сждъ по сжщностьта на въпроса не отговарятъ на истинскитѣ принципи на материята. Тѣ сж изразъ на максимата: не можешъ да прехвърляшъ

---

[1]) Laurent, t. X, n° 405. — Belost-Jolimont, sur. Chabot, art, 883, observ. n° 2. — Demante, t. III, n° 225 bis V. — Aubry & Rau, t. VI, § 625, not 17. — Ducaurroy, t. II, n° 788. — Troplong, V° *Vente*, t. I, n° 176. — Demolombe, t. XVII, n° 306. — Dutruc, n° 545. — Vigié, t. II, n° 385. — Huc, t. V, n° 439. — Duvergier, sur Toulliel, t. IV, n° 563, note *a*. — D. P. 1854. 1. 133; 1859. 2. 309; 1879. 2. 26; 1885. 1. 252.

[2]) К. Р. № 117 (718). — 1902 г. I, Т. О.

другиму права, които ти самъ нѣмашъ — *nemo in alium transferre potets jus quod ipse non habet.*

Нѣма да бѫде безполезно да се спремъ върху едно исказано отъ Касац. Сѫдъ мнение относително характера на отчуждението на единъ наследственъ недвижимъ имотъ. Той счита, че „извършената отъ такъвъ наследникъ продажбата трѣбва да се счита за унищожена, като извършена върху *чужда вещь*". Е ли това продажба на *чужда вещь*? Ние мислимъ, че въ случая мнението на Върх. Касац. Сѫдъ е погрѣшно. По доктрината и юриспруденцията въ Франция продажбата на дѣлътъ отъ единъ наследственъ имотъ, направена отъ единъ наследникъ въ полза на едно трето лице не се счита за продажба на чужда вещь. Тя се счита за такава само тогава, когато наследника е продалъ цѣлия имотъ.

Има продажба на чужда вещь, казва *Troplong* винаги, когато нѣкой отчуждава единъ непринадлежащъ нему имотъ. Така, онзи, който, бидейки собственникъ на една нераздѣлна вещь, продаде не само своята часть, но и онази на своитѣ съдружници, отчуждава, относително тази последната, чужда вещь.

Онзи, който продава голата собственность на единъ имотъ, отъ който той има само плодоползуването, продава чужда вещь.

Обаче, нѣма продажба на чужда вещь, когато продадешъ единъ имотъ, отъ който се ползувашъ само на унищожаемо основание (*à titre résoluble*), било че унищожението е известно или условно. Така, онзи, който продава единъ имотъ полученъ като авансъ срещу наследството, разполага съ своята собственна часть[1]).

Сѫщото мнение господствува и въ юриспруденцията[2]).

А въпросътъ, да ли продажбата е на *чужда вещь*, или е продажбата на свой собственъ имотъ подъ прекратително условие, има значение, защото юридическитѣ последствия отъ двѣтѣ продажби сѫ различни.

Така, ако приемемъ, че тази продажба е подъ прекратително условие, тя се разваля epso jure, щомъ продадения имотъ не падне отъ дѣлътъ на продавача-наследникъ съ всичкитѣ юридически последствия отъ такова унищежение

---

[1]) Troplong, v° *Vente*, t. I, n° 233.
[2]) Dalloz, 1859. V, 389.

на една сдѣлка; ако ли пъкъ я счетемъ за продажба на *чужда вещь*, тя е само унищожаема съ всичкитѣ послѣдствия отъ унищожението на такава продажба и тя е продажба на *чужда вещь* само за онази часть, която превишава[1]) дѣлътъ на продавача-наслѣдникъ.

Така напримѣръ, наслѣдника Х. владѣе наслѣдственната кжща *а*, състояща се отъ двѣ еднакви отдѣления; преди дѣлбата той я продава на Z. цѣлата. При дѣлбата въ пая на Х. се пада само едното отдѣление отъ кжщата. Какъ ще се реши въпроса? Ако се приеме нашето мнение, продажбата за едното отдѣление отъ кжщата, което се е паднало въ пая на Х. е дѣйствителна и задължителна и за купувача Z. на основание на максимата, че въ случай, когато имаме работа съ имоти, подлежащи на раздѣляние, полезното не се развaля отъ безполезното *in dividuis utile non vitiatur per inutile.*

Ако ли пъкъ се приеме мнението на нашия Върхов. Касац. Сжд, че въ случая продажбата се счита за такава на *чужда вещь* относително *цѣлата* кжща и въ двѣтѣ ѝ отдѣления, то при това условие приобритателя може да иска унищожението на цѣлата продажба, ако частьта, отъ която той е лишенъ, има такова послѣдствие зе него, че той, безъ да има и нея, не би се решилъ да купи имота; примѣръ, купената кжща а прилѣпена до кжщата на *Z.*, и отдѣлението, което е прилѣпено до неговата кжща, не се пада въ дѣлътъ на Х.; следователно, той се лишава отъ него; безъ да е увѣренъ, че ще има прилепеното отдѣление, той не би купиле кжщата.

Има и други юридически материални послѣдствия отъ приеманието на едното или другото мнение, Ето защо ние мислимъ, че мнението на нашия Върховенъ Касацион. Сжд ще е право само тогава, когато то се отнася до продажбата отъ страна на наслѣдника не само на неговия дѣлъ отъ из-

---

[1]) Fuët, *ad Pandect.*, *De legat.*, n° 28. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. IV, p. 281 note 5. — Duverglier, v° *Vente* t. I, n° 224. — Dalloz, *Rép.*, V° *Vente*, n° 496.; *eod.* supp. nos 228-230. — Guillouard, v° *Vente*, t. I, n° 189. — Taulier, *Théorie du Code Civil*, t. VI, p. 66.

вестенъ имотъ, но на цѣлия имотъ, който исцѣло пакъ се е падналъ въ дѣлътъ на другъ сънаследникъ.

Иначе, мнѣнието на Вър. Сждъ би било въ противоречие съ принципътъ по тази материя.

Прочее, продажбата на единъ недвижимъ наследственъ имотъ *преди* дѣлбата е недействителна, не като продажба на *чуждъ имотъ*, защото и преди дѣлбата продавача-наследникъ има едно евентуално право въ продадения имотъ, но като продажба, направена подъ едно прекратително условие, споредъ събитието, да ли продадения имотъ ще се падне или не въ дѣлътъ на наследника-продавачъ, разбира се, ако продадения имотъ не се падне при дѣлбата въ пая на продавача-наследникъ [2]).

Наследникътъ, въ дѣлътъ на когото се е падналъ продадения имотъ, има право да го ревандикира, а купувача има право за обратно искане срещу наследника-продавачъ.

Завѣститѣ. Принципътъ на чл. 292 се прилага и къмъ завѣститѣ. Ако наследника завѣщае, преди дѣлбата, своя пай отъ недвижимия имотъ, този завѣтъ е условенъ: ще остане действителенъ, ако завѣта се падне въ дѣлътъ на завѣщателя, и ще бжде недействителенъ, ако завѣта не падне въ завѣщателевия дѣлъ. Ако наследника завѣщае всичкитѣ недвижими имоти отъ наследството, то завѣта остава въ сила само за онези, които се паднатъ въ дѣлътъ на завѣщателя. Французкиятъ Касационенъ Сждъ е разрешилъ следующия случай. Единъ собственникъ владѣлъ два *нераздѣлени* недвижими имота и завѣщалъ половината отъ всѣки имотъ, която му се пада; имотитѣ били раздѣлени при живота на завѣщателя, комуто се падналъ само единъ имотъ, така щото изгубилъ всяко право върху другия. Следъ смъртьта на завѣщателя, завѣтникътъ искалъ цѣлия имотъ, които се падналъ въ дѣлътъ на завѣщателя, като претендиралъ, че незавѣщаната половина отъ имота, който се падналъ въ дѣлътъ на завѣщателя, би трѣбвало естественно да замѣсти завѣщаната половина отъ имота, който не се падналъ въ неговия дѣлъ·

---

2) Maton, *Diction.*, t. III, p, 462. — Arntz, t. II, n° 2095. — Thiry, t II, n° 450. — Pand. belges, V°. *Legs*, t. LVIII, n° 1072. — Pand. pér.belges, 1898, n° 66. — Vazeille, t. III, n° 10. — Belost Jolimont sur Chabot, arf 883 observ. n° 2. — Laurent, t. X, n° 411 и t. XIV, n° 136.

Тази претенция е била отхвърлена по това съображение, че завѣщателтъ е завѣщалъ една половина отъ единъ имотъ, който той никога не билъ собственикъ и че, отъ друга страна, той е завѣщалъ само половината отъ имота, който се падналъ въ дѣлътъ му. И така, завѣтътъ върху едната половина се счелъ за недействителенъ и заѣтникътъ получилъ завѣта само върху другата половина.

Следъ като изложихме последствията отъ принципътъ на декларативността, остава нида разгледаме въпроса: къмъ кои актове се прилага правилото на чл. 292. Разрешението на този въпросъ зависи отъ отговора на другъ единъ въпросъ: правилото на чл. 292, което говори само за дѣлбата и за распродажбата, трѣбва ли да се тълкува ограничително, или распространително? Това правило трѣбва да се прилага не само къмъ дѣлбата и къмъ распродажбата , но и къмъ всичкитѣ възмездни актове, които иматъ за последствие: прекратяване нераздѣлността, било на цѣлото наследство, или на часть отр него.

Това е мнението на французскитѣ автори, межу които по-голѣма часть казва, че за да може актътъ да се равнява на дѣлбата, трѣбва да прекратява нераздѣлността по единъ абсолютенъ начинъ въ субективно отношение, т. е. по отношение къмъ всичкитѣ сънаследници [1]).

По-горе говорихме за прилагането на чл. 292 къмъ търгътъ, сега да видимъ, кои още актове се приравняватъ къмъ дѣлбата и иматъ декларативенъ характеръ.

Отстжпването (cessio) приравнява ли се къмъ дѣлбата само тогава, когато въ него участвуватъ всичкитѣ наследници, или и тогава, когато то прккратява нераздѣлкостьта само между нѣкой отъ тѣхъ? Този въпросъ е споренъ. Едни казватъ, че отстжпването се приравнява къмъ дѣлбата само когато въ него участвуватъ всичкитѣ сънаследници. А други изказватъ противно мнение. Ние мислимъ, че всѣко отстжп-

---

[1]) Laurent, t. X, n° 415.— Thiry, t II, n° 251.—Demante, t. III, n° 225 bis. — Huc, t. V, n° 443. — Demolombe, t. XVII, n° 268 и 276. — Hureaux, t. IV, n° 303. — Aubry & Rau, t. VI, § 625. — De Folleville, *Effet déclaratif du partage*, n° 15.— Le Sellyer, t. III, n° 1798.— Naquet, *Traité d'enregistr.* t. I, n° 403, — Champonnière et Rigaud, t. III, n° 2725. — Pand. fr., V° *Succes.*, n° 7780. — D. P. 1887. I. 485, — Pand, fr, 1891 I. 27.

ване, даже ако въ него не участвуватъ всичкитѣ наслѣдници, се приравнява къмъ дѣлбата, стига то да прекратява нераздѣлностьта между *нѣкои* отъ тѣхъ. А отъ това следва, че отстжпването само тогава може да се приравни къмъ дѣлбта, когато въ него участвуватъ поне двама отъ сънаследницитѣ, когато тѣхното число е по-голѣмо отъ двѣ. Напримѣръ, по едно наследство има четирма души наследници А., Б., С., Д. Ако само единъ отъ тѣхъ, напр. А. отстжпи своето наследственно право на Х., то това отстжпване не може да се приравни къмъ частичната субективна дѣлба, защото то не прекратява нераздѣлностьта между нѣкои сънаследници, числото на които и при това отстжпване е все 4, съ тази само разлика, че А. е замѣстенъ отъ Х. Но ако А., Б., и С. отстжпятъ своитѣ наследственни права на Х., това отстжпване се приравнява къмъ частичната субективна дѣлба, защото то прекратява нераздѣлностьта отъ части: преди отстжпването нераздѣлностьта е била между четирма души, а сега между двама. Исказаното се отнася за случая, когато отстжпването се прави на едно чуждо лице. Но, ако то е направено само отъ единъ наследникъ на своитѣ сънаследници. или на нѣкои само отъ тѣхъ, пакъ ще има частична дѣлба. Впрочемъ, този въпросъ е твърде споренъ [1]).

При прилагането на чл. 292 може да се повдигне въпросъ за давностьта. Да предположимъ, че по едно наследство има трима души наследници А., Б. и С., отъ които С. е малолѣтенъ. Едно трете лице Х. владѣе спокойно и непрекъснато единъ наследственъ имотъ (една нива, напримѣръ) въ продължение на 11 години и добива право на собственость върху нивата по давностно владѣние. Събитието на дѣлбата ли е, което ще реши, да ли давностьта може или не може да ползува Х.? Съ други думи: Х. ще стане ли собственникъ на владѣната отъ него единадесеть години нива, ако тя падне въ дѣлътъ на А. или Б., срещу които тече давностьта; или не ще може да стане собственникъ, ако нивата падне въ дѣлътъ на малолѣтния С., срещу когото давностьта не тече? Този въпросъ *като че се разрешава* изрично отъ чл. 1672 отъ Османскитѣ Гражд. Закони, който гласи: „Ако тжбата за наследие противъ трети лица се е изсрочила за нѣкои наследници, но не се е изсрочила за другитѣ

[1]) Laurent, t. X, n° 426 p. 448. — Dalloz, *Succes.* n° 2122.— Arntz, t. II, n° 1630. — Martou, t. III, n° 971.

поради тѣхната несъвършеннолѣтность или поради друга нѣкоя причина, неизсроченитѣ наследници могатъ да заявятъ тази тяжба, и въ подобенъ случай сждилището после потрѣбнитѣ доказателства отсъжда тѣхния дѣлъ отъ подсъдимото нещо; но туй решение на сждилището нѣма никое действие върху дѣлътъ на изсроченитѣ наследници". Отъ текста на чл. 1672 се вижда, че, ако владѣната отъ Х. въ продължение на 11 години нива се падне въ дѣлътъ на малолѣтния С., давностното владѣние не ползува Х.; ако ли нивата се падне въ дѣлътъ на А. или Б., давностното владѣние ползува Х. и той става собственникъ по приобретателна давность.

Правилото на чл. 1672 не противоречи на декларативния характеръ на дѣлбата.

Въ смисъла на текста на чл. 1672 отъ Меджелето се е произнесълъ и френския касационенъ сждъ [1]).

Въ сжщия смисълъ се произниса и *Marcadé*, който ни учи, че, ако имота, който нринадлежи нераздѣлно на единъ малолѣтенъ и на единъ пълнолѣтенъ и относително който имотъ давностьта тече срещу едного и е спрѣна спрямо другия, стане чрезъ дѣлбата исключителна собственность на пълнолѣтния, давностьта се е истекла срещу цѣлия недвижимъ имотъ, защото въ силата на обратното действие което чл. 292 дава на дѣлбитѣ, пълнолѣтния се счита да е билъ *ab initio* неговъ единственъ собственникъ [2]).

Има автори, които поддържатъ противно мнение, въ смисълъ, че, когато се касае, за нераздѣлни имоти, давностьта, която е спрѣна въ полза на едного отъ сънаследницитѣ, презъ течението на нераздѣлностьта, трѣбва да се счита за спрѣна въ полза на всичкитѣ сънаследници. Аргументи за това вадятъ отъ распорджданията на чл. 299 и 300 отъ закона за Имущ. и Собств. [3]).

Merlin пита, истина ли е, че въ давностьта малолѣтния ползува пълнолѣтния (*qu'en ait de preserіption. le mineur relève*

---

[1]) Dalloz, 1846. 1, 21.

[2]) Marcadé, sur l'art. 2252, n° 1.

[3]) Demolombe, t. XVII, n° 326. — Pothier, *de la prescription*, n° III. — Troplong, *de la Prescription*, t. II, n° 739.

le majeur) и отговаря, че „въ нераздѣленитѣ и нераздѣлямитѣ имоти, като сервитутитѣ, утвърдителния отговоръ не среща никаква мжчнотия. Този отговоръ се намира въ зак. 10, за начина, по които се прекратяватъ сервитутитѣ *D. Quemadmodùm servitutes amittantur* и никога не е билъ оспоряванъ“ [1]).

Въпреки тази неоспоряемость на въпроса *Marcadé* оспорва и остро критикува това мнение, основано на максимата *in individuis minor relevat majorem.*

Ние мислимъ, че това правило може да се следва и днесъ, защото то е прокарано въ чл. 299 и 300 отъ зак. за Имущ. и Собствен., последния отъ които казва изрично, че спиранието или прекъсването на давностьта въ полза на едного отъ съсобственницитѣ ползува така сжщо и другитѣ. Вѣрно, че чл. 300 визира давностьта въ сервитутитѣ, но и двѣтѣ материи сж *in individuis*. Сжщото това правило е прокарано косвенно и въ чл. 213 отъ з. Наслед.

Чл. 293. [2])

Сънаследницитѣ оставатъ взаимно порѫчители едни спрямо други за нарушенията и отнемание по сждъ имуществата по причина предшествующа дѣлбата.

Порѫчителството не се дължи, ако станалото отнемание на имуществата е било изключено съ нѣкое особенно и изрично условие въ акта на дѣлбата.

Порѫчителството престава, когато сънаследникъть по своя грѣшка претърпи отнѣманието на нѣкое имущество.

Чл. 292 установява принципа, че дѣлбата е *декларативна,* а пъкъ чл. 293 постановява, че сънаследницитѣ сж длъжни да гарантиратъ своя сънаследникъ за нарушеното

---

[1]) Merlin, Rép., v° Prescription, Sect. 1, § VII, art. II, quest. III, p. 538.

[2]) C. It., 1035; C. N. 884.

му владѣние или за сѫдебното му отстранение отъ имота, който му се е падналъ въ дѣлътъ. Известно е, че гаранция се дължи само при прехвърлянието правото на собственность, отъ което следва, че по текста на чл. 293 дѣлбата е *транслативна*. Така щото, като че ли има едно противоречие между принципитѣ въ членове 292 и 293. Но това противоречие е само видимо, защото гаранцията, която установява чл. 293, съвършенно се различава отъ гаранцията, която се дължи при продажбата на единъ имотъ отъ продавача на купувача.

Юридическото основание на наследственната гаранция е следующето: когато единъ съдѣлитель претърпи сѫдебно отстранение отъ имота, който му се е падналъ, това означава, че отнетия имотъ не е принадлежалъ на наследството; той е принадлежалъ на едно трете лице; отъ тука се поражда естественното право на сънаследника, който, чрезъ евикцията, получава по малко, отколкото му се пада да иска да получи толкова, колкото му се пада по закона. Безъ тази гаранция другитѣ сънаследници би получили повече, отколкото иматъ право. Отъ това се вижда, че принципа, на който почива гаранцията, която си дължатъ взаимно сънаследницитѣ единъ на други, е основанъ върху равенството, което трѣбва да държи първо мѣсто въ дѣлбата, и което е най-сѫществения й елементъ. [1]) Прочее, ако е нарушено владѣнието на наследника, или ако сѫдебно му е отнетъ нѣкой наследственъ имотъ, той има право да иска отъ другитѣ си съналддници да бѫде обезщетенъ, ако отстранението или нарушението сѫ станали по причина предшествующа дѣлбата.

Отъ изложеното става явно, до колко ще е справедливо, щото всичкитѣ сънаследници да си дължатъ взаимно едно поржчителство за нарушенията и за евикциитѣ, които всѣкий единъ отъ тѣхъ може да претърпи следъ дѣлбата. Безъ тази гаранция би липсувала душата на дѣлбата — равенството.

Задължението на сънаследницитѣ за взаимна гаранция е установено още отъ римското право (законъ 14, С. *fam.*

---

[1]) Poujol, t. II, n° 2, p. 355.

ercisc. 3, 36 е законъ 25, § 21 D. eod.) и нашия законодателъ го е рецепиралъ.

За да може единъ сънаследникъ да иска гаранция отъ своитѣ сънаследници, потребни сж четири условия.

Първо. Наследника, който иска гаранция, да е претърпялъ нарушение на правото, или евикция.

Второ. Нарушението на правото или евикцията да сж причинени по причини, предшествующи дѣлбата.

Трето. Задължението за гаранцията по причина на евикция да не е изключено съ *особенно* и *изрично* условие.

Четвърто. Евикцията да не е последвала по погрѣшка на наследника, който иска гаранцията.

Сънаследницитѣ си дължатъ гаранцията, когато има *нарушение* или сждебно отнѣмание. За какво нарушение говори закона? За нарушение правото ли, или за фактическо нарушение? Нарушение въ правото има, когато се заявява претенция за реално право върху имота; а нарушение въ факта има, когаго едно лице насилственно нарушава владѣнието ви, безъ да претендира нѣкое реално право върху имота. Закона дава право за гаранция, само когато има нарушение въ правото, а не и когато нарушението е само въ факта. Въ последния случай самъ наследника е длъженъ да се защищава [1]). Напримѣръ, ако едно трете лице дохожда произволно да бере грозде, и други плодове отъ лозето, което се е паднало на наследника, той е длъженъ да се защищава, безъ да има право за поржчителство.

Наследницитѣ си дължатъ гаранцията и въ случай на сждебно отнѣмание. Какво нещо е сждебното отнѣмание (*evictio*)? Chabot дава следующето опредѣление: „Евикцията е изоставяние, което владѣлеца е длъженъ да направи на цѣлия владѣнь отъ него имотъ или на часть отъ него вследствие на единъ реаленъ искъ, повдигнатъ срещу него отъ

---

[1]) Chabot, t. II, p. 666. — Demolombe, t. XII, n° 338. — Laurent, t. X, n° 439, p. 469. — Pothier, t. II, n° 2 p. 355. — Huc, t. V, n° 452. — Vazeille, sur l'art. 884, n° 2. — Delvincourt, t. II, p. 50. — Demante, t. III, n° 226 bis. — Duranton, t. VII, n° 526. — Rolland de Villargues, Rép., v° *Partage*, n° 341, — Le Sellyer, t. III, n° 1834. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. 2, p. 375. — Dutruc, n° 552. — Taulier, t. III, p. 335. — Aubry & Rau, t. VI, § 625. — Vigié, t. II, n° 395.

едно трете лице. Едно право на сервитутъ, на правоползуване-ние, което владѣлеца е длъженъ да търпи въ полза на едно трете лице, е една частична евикция, защото има разчленение, било на една часть отъ собственността, било на една часть отъ владѣнието" [1]).

А Demolombe, като говори за етимологическото понятие на съдебното отстранение, казва, че то дава една идея за отнѣмание на владѣнието (*dépossesion*) по причина на едно съдебно решение. Почти същото опредѣление дава и Laurent [2]).

Да пристжлимъ къмъ разглеждане на самитѣ условия. За да може наследника да иска гаранция, трѣбва ли да му е отнетъ имота въ действителность, или стига да е нарушено неговото право на ползуване или владѣние или да има само заведенъ искъ за собственността?

Този въпросъ се разрешава отъ самия законъ. Защо закона прави разлика между нарушението и съдебното отстранение, когато и резултата отъ нарушението е отстранение отъ имота? Тази разлика се прави, защото наследника има интересъ да действова, щомъ неговото право е нарушено, безъ да чака да го отстранятъ отъ имота. Съ това наследника ще избѣгне вторъ процесъ срещу сънаследницитѣ си, и тѣ не ще могатъ да му възразяватъ, че той се е защищавалъ зле, че ако би привлекълъ тѣхъ, като трети лица въ процеса, тѣ щѣхж да защитатъ дѣлото и да избѣгнатъ отстранението (чл. 267 отъ закона за задълженията и договоритѣ).

Отъ това следва, че за завеждание на гаранционния искъ не е необходимо, щото наследника да бжде отстраненъ отъ имота въ действителность.

Щомъ има заведено дѣло противъ наследника, било за самото право на собственость върху имота, било единъ ипотекаренъ искъ отъ страна на кредитора на наследството, било за сервитутъ, било за правоползуване, било за други реални права върху имота, било единъ владѣлчески искъ,— той може да заведе гаранционния си искъ срещу своитѣ сънаследници [3]).

---

[1]) Chabot t. II, p. 665.
[2]) Laurent, t. X, n° 439, p. 463.
[3]) Demolombe, t. XVII, n° 334.

Нарушението въ правото или евикцията да произлизатъ по причина предшестующа дѣлбата.

За да може наследника да има право на поржчителството за претърпяното нарушение или евикция, изисква се, щото тѣ да происхождатъ *преди* дѣлбата и да водятъ своето правово основание още при живота на наследодателя. Следъ дѣлбата всичкитѣ имоти, които сж се паднали на сънаследника, оставатъ на неговъ рискъ и се прилага правилото *res perit domino*. Така напримѣръ, ако единъ недвижимъ имотъ се падне въ дѣлътъ на Х. и излѣзе следъ дѣлбата едно трете лице, У., което представи частенъ продавателенъ записъ, съ завѣрена дата, сключенъ между него и наследодателя за сжщия имотъ, то причината за евикцията въ случая ще предшествова дѣлбата и въ такъвъ случай Х. ще има право за обратенъ искъ срещу своитѣ сънаследници. Обаче, ако този сжщия имотъ, вместо да бжде отнѣтъ отъ У., погинеше *следъ* дѣлбата отъ нѣкоя непреодолима сила, Х. нѣма право за обратенъ искъ, защото *res perit domino*.

Това правило *res perit domino* се прилага за всичкитѣ случаи следъ дѣлбата.

Ако *преди* дѣлбата е било решено да се отчужди единъ имотъ за обществена полза и, ако наследника, на когото се е падналъ този имотъ, не е знаелъ, че той ще се отчуждава, може ли отстранения отъ имота наследникъ да иска гаранция отъ своитѣ сънаследници, било че властитѣ му заплатятъ за отчуждения имотъ незначителна стойность, било че не му заплатятъ нищо? *Pothier* казва следующето по този въпросъ: „ако наследника е експроприиранъ за обществена полза, нѣма никакво обратно искание срещу своитѣ сънаследници, даже и тогава, когато княза не би го обезщетилъ". Laurent, като говори върху тази цитата отъ Pothier, казва следующитѣ поучителни за насъ думи: „За щастие, това предположение (необезщетение за отчужденъ имотъ) не може вече да се прави при нашия конституционенъ редъ, освенъ ако се предположи една флагратна незаконность, едно нарушение на конституцията, било отъ страна на правителството, било отъ страна на законодателната власть; ако се случи подобно нѣщо, наследника не биималъ право за обратенъ искъ, защото той ще бжде ограбенъ отъ една неопредолима сила, причината на която е *следъ* дѣлбата, прочее, нѣма евикция·

Авторитѣ наричатъ това *le fait du prince*. Подъ това изражение тѣ разбиратъ едно насилственно действие, едно злоупотрѣбление съ силата, което никакъ не прави честь на князетѣ, нито на събранията, които, облечени съ върховна власть, подражаватъ на князетѣ (ils entendent par lá un fait de violence, un abus de la force ce qui ne fait guêre honneur aux princes, ni aux assemblées qui, investies du pouvoir souverain, imitent les princes) [1]).

Сжщото мнѣние исказва и Demolombe[2]).

Разпореждането на чл. 293 се отнася както до движимитѣ, така и до недвижитѣ.

За послѣднитѣ нѣма споръ. Съмнение би могло да възникне само за движимитѣ. И двата вида имоти могатъ да се окажатъ, че принадлежатъ не на *de cujus*.

Напр. на едного отъ наследницитѣ се падатъ въ дѣлътъ 50 облигации отъ Бълг. Държ. заемъ отъ 1907 год. Впоследствие се явява Х., който представлява разписка отъ умрѣлия, че е получилъ отъ него тѣзи 50 облигации, за да си послужи съ тѣхъ за залогъ по единъ публиченъ търгъ за една доставка на извѣстно министерство. Както не може да се продава чужда вещъ, тъй сжщо не може и да се дѣли чужда вещь.

Правилото на чл. 293 се прилага и къмъ креанситѣ. Ако въ дѣлътъ на наследника се падне една креанса, то сънаследницитѣ сж длъжни така сжщо да поржчителствуватъ и за нея. Така, сънаследницитѣ сж длъжни преди всичко да гарантиратъ сжществуването на креансата. Какво се разбира подъ израза сжществуване на креансата? Закона разбира, че наследодателя еималъ да взема въ действителность отъ длъжника; че креансата сжществува т. е. че тя е погасена чрезъ изплащание, чрезъ давность, чрезъ компенсация или чрезъ другъ нѣкой способъ за погасяване обязателствата[3]).

Сънаследницитѣ сж длъжни да гарантиратъ на своя сънаследникъ и състоятелностьта на длъжника *въ време на*

---

[1]) Laurent t. X, n° 442, p. 471.

[2]) Demolombe, t. XVII, n° 344, p. 398.

[3]) Vigié, II, n° 393 и 405 — Delvincoust, t. II, p. 50 note 4 — Duranton, t. VII, n° 542 и 545. — Aubry & Rau, t. VI, § 625, note 40. — Nureaux, t IV, n° 348. — Laurent, t X, n° 444.

дѣлбата, защото една креасна, длъжника по която е несъстоятеленъ, е равна на несъществующа креанса, защото кредитора неможе да извлече отъ нея никаква полза Равенството, което е сѫщностьта на дѣлбата, би било уничтожено, ако несъстоятелностьта не даваше гаранция срещу сънаследницитѣ; а това значи, че гаранцията се дължи[1]). Но сънаследницитѣ не сѫ длъжни да гарантиратъ несъстоятелность последвала следъ дѣлбата.

Защо сънаследницитѣ дължатъ гаранция за несъстоятелность, когато такава не се дължи по чл. 321 отъ З. Д. Г? Защото голѣма е разликата между единъ купувачъ на креанса съ спекулативна цѣль, който рискува да изгуби и да спечели и съдѣлителя, който безъ никакъвъ спекулативенъ духъ, иска да получи само своята креанса.

Така сѫщо наследницитѣ сѫ длъжни да си гарантиратъ взаимно и количеството на пространството на недвижимитѣ имоти, означени въ акта на дѣлбата[2]). Ако въ раздѣлителния актъ е казано, че се дава една нива отъ 10 увратa, а тя излезе само 6, наследника, въ дѣлътъ на когото се е паднала тази нива, има право да иска отъ своитѣ сънаследници, да му дадътъ още 4 уврата или тѣхната стойность.

Задължението да не е изключено съ особенно изрично условие

Втората алинея отъ чл. 293 дава право на наследницитѣ да направятъ при дѣлбата едно особенно и изрично условие, че тѣ не си дължатъ взаимно единъ срещу други поржчителство. Ако има направено такова условие, поржчителството, *не се дължи.*

Въ такъвъ случай поржчителството не се дължи, защото отстранението не е предвидено и включено въ действителната стойность на имота. Напримѣръ, наследницитѣ

---

[1]) Duranton, t. VII, n° 543 — Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 375. — Delvincourt, t. II, p. 50. — Rolland de Villargues, v° *Partage*, n° 351. — Ducaurroy, t. II, n° 800 и 804. — Demolombe, t. XVII, n° 341. — Demante, t. III, n° 230 bis II. — Dutruc, n° 559. — Huc. t. V, n° 457. — Hnreanx, t. IV, n° 265. — Pont, *tr. des prtv. et hyp.* t. I, n° 263. — Vigié t. II, n° 405. — Leselіyer, t. III, n° 1833 и 1864. — D. P. 1899. 2. 157. — Vazeille, art. 884, n° 5. — Poujol, art 834, n° 3. — Euzier Herman, art. 884, n° 21. — Chabot, art. 884, n° 6.

[2]) Laurent, t. X, n° 445. — Demolombe, t. XVII, n° 342.—H uc, t. V, n° 452. — Demante, t. III, n° 226 bis III. — Pand. belges, v° *garantie (partage)*, XLVII, n° 34. — D. P. 1887. 1. 31.

се съгласяватъ да дадатъ въ дѣлътъ на Х. единъ имотъ, който има по-голѣма стойность отъ имотитѣ въ другитѣ дѣлозѣ, но има опасность, че съседа ще се сѫди за унищожение на единъ сервитутъ, напримѣръ за правото на преминуване презъ неговия имотъ, и ако спечели, стойностьта на имота на Х. ще се намали, понеже не ще има първия изходъ. Този евентуаленъ процесъ на съседа се предвижда особенно и изрично въ акта на дѣлбата, въ такъвъ случай Х. нѣма право за обратенъ искъ, защото се е отказалъ отъ правото си за поржчителство.

За да може условието да има сила, то трѣбва да е *особенно*, т. е. да означава специалната причина, която може да предизвика нарушение или евикция. *Общо* условие въ смисълъ, че наследницитѣ се отричатъ отъ поржчителството, което си дължатъ помежду, за отстранение, *по каквато и да е причина*, е недействително[1]).

Такова *общо à forfait* условие е недопустимо, понеже дѣлбата не е търговия. Цѣлта на закона е да подържа равенството и спокойствието въ фамилията, а подобно условие би дало противенъ резултатъ[2]).

Условието за непоржчителствуването не само трѣбва да е *специално*, но трѣбва да е *изрично*. То не се подразумева; щомъ го нѣма изрично казано, поржчителството се дължи.

Отнѣмането трѣбва да не е станало по погрѣшка на наследника. Последната алинея отъ чл. 293 предвижда случая, кога *престава* дължимото поржчителство. Самия този принципъ е безспоренъ, но прилагането му може да породи нѣкои затруднения. Така напримѣръ, наследника, който предявява обратния искъ, е длъженъ да докаже, че причината на евикцията е предшествующа на дѣлбата.

---

1) Demolomb, t. XVII, n° 347. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 379. — Le Sellyer, t. III, n° 1828. — Duranton, t. VII, n° 534. — Chabot, sur l'art. 834, n° 5. — Toullier, t. IV, n° 565. — Delvincourt, t. II, p. 50. — Malpelle, n° 305. — Vazeil, sur l'art. 884, n° 7. — Rolland de Villargies, v° *Partage*, n° 352. — Marcadé, sur l'art. 884, n° 2. — Demante, t. III, n° 228 bis. — Delaporte, t. III, p. 397. — Dutruc, n° 553. — *Cotra* : Nureaux, t. IV, n° 343.

2) Poujol t. II, n° 3, p. 356. — Chabot, t. II, p. 668. — Laurent, t. X, n° 453 p. 483. — Duranton, t. VII, n° 534.

Ако наследника пропусне да поиска отхвърлянието на искътъ по причина на просрочие, той нѣма право за обратенъ искъ; но, ако той е привлѣкълъ сънаследницитѣ въ дѣлото, като трето лице и тѣ мълчатъ тоже по просрочието, наследника не си губи правото за обратенъ искъ срещу тѣхъ, понеже и тѣ сж биле толкова небрѣжни колкото и тэй[1])

Тъй сжщо, ако наследника остави да се просрочи едно право, което се е паднало въ неговия дѣлъ, той не може да предявява обратно искание, защото го е изгубилъ по своя грѣшка. Напримѣръ, въ дѣлътъ на Х. се пада една креанса, давностния срокъ на ноято изтича следъ нѣколко дни. Ако Х. не заведе искъ срещу длъжника своевременно и съ това остави да се просрочи креансата и загуби по възражение за погасителна давность, нѣма право за обратно искание.

Въпорса за просрочието не е така простъ, когато давностьта е почнала при живота на наследодателя и свършва веднага следъ дѣлбата, така щото наследника нѣма достатъчно време да заведе дѣло.

Какъ да се постжпи въ такъвъ случай? Отговорностьта пада ли върху наследника? Ето какво казва Lebrun по този въпросъ: „Азъ считамъ, че, ако, когато е ставала дѣлбата, е оставало твърде малко време за просрочието, не може да се обвини наследника, че не е взелъ владѣнието въ времето, което е оставало, освенъ ако е билъ предупрѣденъ; такова е распорежданието на закона *Si fundnm* 16, D. *de fundo dotali*; че наопаки, ако просрочието е захванало нѣколко дни само при живота на наследодателя, наследника, подъ когото то се свършва, може да се обвини въ погрѣшка, ако е оставилъ да истече просрочието". Не ще съмнение, че, ако просрочието е насжпило веднага следъ дѣлбата, щото наследника не е ималъ достатъчно време да заеме имота, владѣнъ отъ трете лице, или да заведе искъ по една креанса, той не може да тегли отговорностьта.

Закона казва, че поржчителството престава само, когато отстранението стане по погрѣшка на наследника. Но, ако наследника е знаялъ преди дѣлбата, че сжществува причина, по която може да последва за него евикация, може ли да

---

[2])Poujol, t. II, n° 4, p. 357—Chabot, t. II, p. 669

иско поржчителство? Да, защото споредъ втората алинея поржчителството не се дължи, само когато освобождението отъ него е установено съ особенно и изрично условие.

Единъ другъ въпросъ може да се появи при прилагането на чл. 29:, а именно: *дължатъ ли си сънаследницитѣ взаимна гаранция за скр.титѣ недостатъци на предмѣтитѣ, които сж се паднали въ дѣловетѣ имъ.*

За скрититѣ недостатъци на продадена вещь говори чл. 268 отъ З. Д. А чл. 293 не говори за скрити недостатъци; той говори само за *нарушение* на правото на сънаследника и за *отнемание* на имота, който се е падналъ въ дѣлътъ.

Този въпросъ е предизвикалъ разни мнения.

Едни мислятъ, че сънаследницитѣ не си дължатъ гаранция за скрититѣ недостатъци, защото чл. 293 говори само за нарушение и за евикция, а скрититѣ недостатъци нѣматъ нищо общо съ тѣзи причини. Отъ друга страна скрититѣ недостатъци се отнасятъ до стойностьта на предмѣта и че при това условие увредения наследникъ може да иска само унищожение на продажбата[1]).

Други поддържатъ, че думата нарушение и евикция трѣбва да се разбиратъ въ широкъ смисълъ на думата[2]) и да подвеждаме подъ нея и скрититѣ недостатъци.

И наистина, защо да се не допусне гаранция срещу скрититѣ недостнтъци въ дѣлбата, гдето равенството е посѫществено, отъ колкото въ продажбата. Нашето мнение, прчее, е, че сънаследницитѣ си дължатъ взаимно гаранция и за скрититѣ недостатъци, които се намиратъ въ имотитѣ, които сж се паднали въ тѣхнитѣ дѣлове.

Скрититѣ недостатъци могатъ да се проявятъ, както и при продажбата, въ разновидни форми.

Така, въ пая на Х. се пада единъ конь, купенъ отъ *de cujus* нѣколко дни преди да умре. Оказа се, че дветѣ копита на коньтъ сж искуственни. Това е скритъ недостатъкъ, за който съдѣлителитѣ дължатъ гаранция на Х.

Правилото на чл. 293 се прилага въ всичкитѣ дѣлби: доброволни, сѫдебни и въ дѣлбитѣ направени отъ възходящитѣ родители при живѣ[3]). Закона не различава дѣлбитѣ;

---

[1]) Massé et Vergé, t. II, p. 375.
[2]) Demolombe, t. XVII, n° 343,—Demante, t. III, n° 226, bis III.
[3]) Chabot, t. II, p. 672,

lex non distinguit; и ние нѣмаме право да ги различаваме.

На свършване считаме за нужндо да обърнемъ внимание върху една неточность въ редакцията на чл. 293. която може да докара нѣкои въ заблуждение. Текста казва, че „сънаследницитѣ оставатъ *взаимно поржчители* едни спрямо други . . " Изражението *„взаимно поржчители"* не се разбира въ смисълъ на *солидарна* отговорность. То значи и трѣбва да се чете, че *сънаследницитѣ си дължатъ взаимно единъ спрямо другъ поржчителство.* Това се вижда първо отъ чл. 294, който постановява, че отговорностьта на сънаследницитѣ *не е солидарна,* но е лична и *пропорционална* (*съразмѣрна*) съ наследственната часть на наследника. Освенъ това и текста на источницитѣ, отъ гдето е заелъ членъ 293, постановява пропорционалната отговорность. Така, въ art. 884 C. Civil е казано: „Les cohéritiers demeurent respectivement garants, les une envers les autres..." А въ art. 1035 отъ Италиянския Codice Civile е казано: „I coeredi si debbono vicendevole garantia.„" (Сънаследницитѣ си дължатъ взаимна гаранция...).

Чл. 294[1])

Всѣкой отъ сънаследницитѣ лично е задълженъ съразмерно съ неговата наследственна часть, да възнагради своя сънаследникъ за загубата, която му е причинило отнѣманието на нѣкое имущество. Ако единъ отъ сънаследницитѣ е несъстоятеленъ, частьта за която е той задълженъ, трѣбва да бжде сжщо расхвърлена между поржчителтвувания и всички състоятелни сънаследници.

Правилото на чл. 294 опредѣля размѣра на гаранционната отговороость. Споредъ него, всѣки наследникъ отговавя лично и съразмѣрно съ наследственния си дѣлъ спрямо наследника, който е претърпѣлъ евикцията. И тази пропорлионална задължителность е основана върху принципътъ на равенството между сънаследницитѣ.

Текста постановява, че *всякой* отъ сънаследницитѣ лично

---

1) C. It, 1036; C. N. 885.

е задължень да възнагради наследника, отъ който е отнѣтъ имота. Това означава, че и наследника, който е претърпѣлъ евикцията, трѣбва да тѣгли, съразмерно съ своя наследственъ дѣлъ, една часть отъ загубата; и това е понятно, защото евикацията трѣбва да падне еднакво върху *всичкитѣ* наследници[1]). Въ противенъ случай равенството между наследницитѣ би се нарушило.

Да обяснимъ това по-нагледно съ примѣръ.

Да предположимъ, че Х. следъ смъртьта си оставя двама наследници А. и В. и едно наследство отъ стойность 20000 лева, които се раздѣлятъ по равно между А. и Б. така, щото всѣкий отъ тѣкъ получава 10000 лева. Следъ дѣлбата А. претърпява една евикция отъ 4000 лева. Какъ ще се постжпи въ случая? Загубата ще се раздѣли между А. и Б. пропорционално съ тѣхнитѣ наследственни части, т. е. по половина. Така щото Б. ще тѣгли 2000 и А. — 2000. Въ резултата ще имаме, че А. ще има 8000 и Б. тоже 8000 лева. Ако А. не бѣше дъленъ да тѣгли самъ отъ загубата, той щеше да се намѣри въ по-добро положение отъ Б., защото щеше да получи 6000 спазени + 4000 отъ Б. = 10,000; а А. щеше да има 10,000 — 4,000 = 6000 лева. Явна несправедливость. За да се подържа равенство между сънаследницитѣ, трѣбва и сънаследника, който е претърпѣлъ евикцията, да тѣгли отъ загубата часть, съразмѣрна съ своя наследственъ дѣлъ.

Закона казва, че сънаследника трѣбва да бжде възнагражденъ *за загубата, която му е причинила отнѣмането на нѣкое имущество.* За коя загуба говори закона? Да ли за стойностьта, която отнѣтия имотъ е ималъ въ момента на евикацията, или за стойностьта, която той е ималъ при дѣлбата? Този въпросъ е отъ голѣма важность, защото стойностьта на имота може значително да се повиши или понизи. Напримѣръ, Х. следъ смъртьта си оставя за наследници А., Б., С.; въ дѣлътъ на А. се пада едно праздно мѣсто, стойностьта на което при дѣлбата е 2000 лева; следъ дѣлбата явява се едно трето лице и осжжда А. да му предаде мѣстото, като купено отъ Х. преди смъртьта му. Въ време на

---

[1]) Chabot, t. II, p. 675.

евикцията мѣстото струва 5000 лева, понеже покрай него е прокаранъ булевардъ. Съ коя стойность трѣбва сънаследницитѣ Б. и С. да възнаградятъ А.? Съ 2000 ли, или съ 5000 лева? Както се вижда разликата е отъ 3000 лева.

Въпроса е споренъ; има двѣ мнения.

Първото мнение е, че сънаследницитѣ трѣбва да платятъ стойностьта, която имота има въ момента на евикцията. Мотивитѣ отъ това мнение сж следующитѣ: за да се възстанови напълно равенството между сънаследницитѣ, потрѣбно е, щото евинсирания наследникъ да има право да иска да му заплатятъ и ползитѣ, които се падатъ на сждебно отнѣтия недвижимъ имотъ. Сънаследницитѣ не получаватъ ли ползитѣ отъ недвижимия имотъ, който имъ се е падналъ и който тѣ сж запазили. Равенството се състои въ това, да се възнагради наследника за всичкитѣ загуби, които му е причинило отстранението, по такъвъ начинъ, щото да се не остави единъ сънаследникъ да изгуби повече отъ другитѣ.

Би било твърде мжчно да се опредѣли стойностьта, която имота е ималъ въ време на дѣлбата. Колко дълго време може, прочее, да се истече отъ времето на дѣлбата? Ако има раздѣлителенъ актъ, ще оцѣняватъ по означената въ него стойность ли? Но често се случава, че по разни съображения въ дѣлбитѣ не оцѣняватъ имотитѣ по истинската имъ стойность [1]).

Второто мнение е, че сънаследницитѣ сж длъжни да заплатятъ стойностьта, която имотътъ е ималъ въ момента на дѣлбата. Това мнение се поддържа отъ отлични юрисконсулти. Неговитѣ мотиви сж най-добре изложени отъ *Laurent*, който пише следующето: „Въпроса е твърде споренъ, което показва, че има нѣкое съмнение, а пъкъ въ случай на съм-

---

[1]) Dalloz, *Succes*. n° 2169. — Pand. fr. V° *Succes*. n° 8226. — Taullier, n° 564. — Chabot. t. II, p. 673. — Poujol, t. II, n° 2, p. 361. — Baudry Lacantinnerie, t. II, n° 333, p. 229. — Picot. t. I, p. 551. — Demolombe, t. XVII, n° 363, p. 415. — Dutruc, n° 568. — Aubry & Rau, t. VI, § 625 note 25. — Thiry, t. II, n° 257. — Arntz, t. II, n° 1634. — Huc, t. V, n° 456 — Vigié, t. II, n° 399. — Rolland de Villargues, v° *Partage*, n° 347. — Demante, t. III, n° 288 bis· — Demangeat *Rev. Pr.* 1857, p. 272. Ducaurroy t. II, n° 972. — Taulier, t. III, p. 388, — Malpel, 307. — Duranton, t. VII n° 546 . — Ricci, t. IV, n° 130. — Borsari, t. III, § 2184, p. 1307. — Pacifii — Mazzoni, t. VI, n° 287.

нение, трѣбва да консултираме принципитѣ и традицията. Ние вѣрваме, че споредъ принципитѣ, имота трѣбва да се оцѣнява по стойностьта, която той е ималъ въ момента на дѣлбата. Какво нѣщо е имота, който сѫдебно е отнетъ отъ единъ наследникъ? Той е една вещь, която не е принадлежала на умрѣлия, която, следователно, не е трѣбвало да се туря въ дѣлбата. Да предположимъ, че вещьта е струвала 10,000 лева. Тѣзи 10,000 не би трѣбвало да се турятъ въ дѣлбата; резултата отъ сѫдебното отстранение е, прочее, че е имало 10,000 лева по-малко да се дѣлятъ; следователно, тази загуба отъ 10,000 лева трѣбва да се разпредѣли между всичкитѣ сънаследници. Такава бѣше доктрината на *Pothier*, а традицията е решающа върху тази точка, защото съставителитѣ на кодекса не сѫ направили нищо друго, освенъ да впишатъ въ art. 885 това, което казваше *Pothier*. Споредъ буквата на този членъ, всѣки отъ сънаследницитѣ е задълженъ, съразмѣрно съ наследственния си дѣлъ, да възнагради своя сънаследникъ *за загубата, която му е причинило сѫдебното отстранение*. И ние четемъ у Pothier: „Задължението за поржчителство са състои въ това, че всѣки отъ сънаследницитѣ е задълженъ, съразмерно съ частьта, на която той е наследникъ, да възнагради своя сънаследникъ *за губата, която му е причинило сѫдебното отстранение*. Израженията сѫ идентични; остава да видимъ, какво е разбиралъ Pothier подъ думата *загуба*, която сѫдебното отстранение причинява на наслеѫника; а пъкъ той, споредъ Dumoulin, учи, че, когато единъ сънаследникъ е претърпѣлъ сѫдебно отстранение на единъ имотъ, който се е падналъ въ дѣлътъ му, неговитѣ сънаследници сѫ само задължени да му заплатятъ *суммата, за която имота му е билъ даденъ при дѣлбата*". Не е ли това автентиченъ коментаръ на art. 885?" [1]) Това мнение се поддържа, както казахме, и отъ други отлични юрисконсулти. [2])

---

[1]) Laurent. t. X, n° 448.

[2]) Pothier, *des succes.*, chap. IV, art. 9, § 3. — Delvincourt t. II, p. 363. — Le Sellyer, t. III, n° 1849, — Hureaux, t. IV, n° 360. — Mässé et Vergé, t. II, n° 392, note 13. — Delaporte, t. III, p. 95. — Maleville, t. II, p. 350. — Vazeille, sur l'art. 885, n° 3. — D. P. 1862. 1. 28; 1894 2. 51.

Други автори, които се ползуватъ тоже съ авторитетъ, предлагатъ една средня система. Тя почива върху следующето различие: ако респективната стойность на различнитѣ дѣлове не се е измѣнила следъ дѣлбата, причинената отъ евикцията загуба трѣбва да се изчислява споредъ цѣната, която имота е ималъ въ време на дѣлбата; ако ли пъкъ, наопаки, тази цѣна се е измѣнила, обезщетението ще трѣбва да се пресметне, споредъ настоящата цѣна на разнитѣ дѣлове. Нѣщо повече: за да се види, да ли респективната цѣна на разнитѣ паеве се е измѣнила, трѣбва да се съединятъ всичкитѣ фиктивно въ една маса и да се направи нова оцѣнка, за да се заплати на евинсирания споредъ последното оцѣнение пропорционално на неговата наследственна часть. По този начинъ равенството ще бѫде запазено въ всичкитѣ случаи. [1])

Тази система има този главенъ порокъ, че тя разваля направената вече дѣлба, а пъкъ цельта на чл. 293 и 294 е да се запази дѣлбата, а пострадалия отъ евикцията да получи пропорционално обезщетение. *Освенъ това тя, по крайния си резултатъ, не се различава отъ първата система, както това ще се види отъ долеприведения примѣръ.*

Колкото се отнася до втората система, при всичкия авторитетъ на *Pothier* и *Laurent*, ние мислимъ, че първото мнение е по съобразно съ буквата на закона, който задължава сънаследницитѣ да възнаградятъ евиксирания наследникъ *за загубата, която му е причинило отнемането на имота.* А пъкъ реалната мѣрка за размѣра на причинената отъ евикцията загуба е стойностьта, която отнетия имотъ има въ времето на събитието на евикцията. Сънаследницитѣ дължатъ на пострадалия отъ евикция едно възнаграждение, каквото и тѣ биха имали право да искатъ въ подобенъ случай; а пъкъ обезщетението е единно и всѣкога еднакво. Прочее, то трѣбва да се опредѣля по стойностьта на времето на събитието, защото тогава се претърпѣва загубата, тогава страдатъ интереситѣ на евиксирания.

Освенъ тѣзи съображения, въ *забелѣжкитѣ* на приготвителнитѣ работи къмъ чл. 294 намираме отбелѣжено, че „*размѣра на загубата трѣбва да се опредѣля по стойностьта*,

---

[1]) Vazeille, sur l'art. 885, n° 5. — Maleville, sur l'art, 885.

която имота има въ момента на евикцията, а не по стойностьта при дѣлбата". Отъ тази забелѣжка се вижда, какво е било намѣрението на съставителитѣ на закона за наследството по занимающия ни въпросъ. Съставителитѣ на нашия законъ сж направили горнята забелѣжка, като сж имали предъ видъ спорностьта на въпроса между френскитѣ и италиянскитѣ автори.

И наистина, ще бжде явна несправедливость да се оцѣнява сждебно отнетия имотъ по цѣната, която е ималъ при дѣлбата. За нагледность привеждаме следуюшия примѣръ: Х. оставя двама наследници А. и Б. и едно мѣсто отъ 2000 квадратни метра. Наследницитѣ дѣлятъ мѣстото помежду си по 1000 квадратни метра, когато е струвало по 5 лв. квадр. метъръ, тъй щото всѣкий отъ тѣхъ е получилъ по 5000 лв. Двѣ години следъ дѣлбата явява се У., представя единъ продавателенъ записъ, въ силата на който Х. му продалъ 500 квадр. метра отъ пространството, което се е паднало на А. и ги отнѣма отъ него сждебно. Цѣната на цѣлото мѣсто 2000 кв. м. въ момента на евикцията е по 10 л. кв. м. Ако Б. заплати на А. цѣната при дѣлбата, по 5 лева, той ще има 500 кв. м., отъ които не е евинсиранъ, по 10 лв. кв. м. = 5000 плюсъ 250 кв. м. по 5 лв. 1250 всичко 6250 лв. А другия наследникъ ще има за другата половина 1000 кв. м. по 10 л. = 10,000 — 1250=8750. Явна несправедливость! И никакво равенсто въ дѣлбата! Ако ли Б. заплати на А. по 10 лева, той ще получи 7500 и Б. ще получи 10,000—2500 =7500. А пъкъ равенството е най-сжществения елементъ въ дѣлбата.

Чл. 294 осветява сжщия принципъ, който е вече освятенъ отъ чл. 280, съ тази само разлика, че тука, въ обратния искъ, наследницитѣ сж задължени само *лично*, и съразмерно съ своя наследственъ дѣлъ, а не и *ипотекарно* за цѣлата стойность.

Ако наследника е увреденъ отъ евикцията съ повече отъ $^1/_4$ *има ли право да иска унищожение на дѣлбата съгласно чл. 295 или и въ този случай той има право за гаранция срещу сънаследницитѣ съгласно чл. 293?*

Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ на три лагера.

На първо мѣсто *Mourlon* изказва мнение, че евинсираният наследникъ, който е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$ върху

дѣлътъ си, има право на два иска,[1]) по свой изборъ: единия гаранционенъ искъ (чл. 293), другия искъ за унищожение дѣлбата (чл. 295).

Това мнение ни се вижда за погрѣшно, защото закона предвижда въ полза на увредения наследникъ два иска споредъ причината, отъ която е претърпѣлъ повредата; а пъкъ причинитѣ за тѣзи два иска сж твърде различни. Наследника може да има и едната и другата причина; обаче, той не може да има едновременно и двѣтѣ причини, по свой изборъ. Това е невъзможно; такъвъ изборъ би билъ много несправедливъ, защото евикцията е една причина или една грѣшка, която е обща за всичкитѣ сънаследници. Никой отъ тѣхъ не е виновенъ или всичкитѣ еднакво сж виновни, че въ наследственната маса е туренъ за подѣляване единъ имотъ, който не е принадлежалъ на *de cujus*. Защото евикцията, при това условие, ще даде на евинсирания единъ изборъ срещу своитѣ сънаследници, който тѣ нѣматъ срещу него, и който, въ края на краищата, ще ги остави на неговото благоволение, понеже отъ него ще зависи да иска било обезщетение, било унищожение на дѣлбата, споредъ това да ли цѣната на имота е намалена или увеличена, и по този начинъ да направи своя интересъ предпочтителенъ предъ общитѣ интереси, нѣщо несъобразно съ равенството, което е най-голѣмото правило въ дѣлбата.[2]) А пъкъ отъ думитѣ на закона излиза, че чл. 294 говори за загуба, която трѣбва да бжде платена на евинсирания. А загуба значи едно обезщетение, което може да бжде искано само въ пари.

Освенъ това, когато е въпросъ за изборъ, той трѣбва да бжде даденъ изрично отъ закона.

Второто мнение е, че евинсирания има право само за гаранция срещу сънаследницитѣ и че не може да иска развалянето на дѣлбата, макаръ претърпяната отъ него вреда да е по-голѣма отъ $^1/_4$ часть.[3]) *Laurent* оборва тоже мнението на *Mourlon* съ съвършенно други съображения.

---

[1]) Mourlon, *Répétitions écrites*. t. II, p. 209.

[2]) Demolombe, t. XVII, n° 359.

[3]) Dutruc, n° 567. — Hiuc, t. V, n° 456. — Demolombe, t. XVII, n° 359. — Demante, t. III, n° 231 bis. — Hureaux, t. IV, n° 357. — Ducaurroy, t. II, n° 972. — Pand. belges, V° *Garantie, (partage)*, t. XLVII, n° 51. — Laurent, t. X, n° 447.

Третето мнение се състои въ това, че евинсирания наследникъ, когато евикцията го е увредила съ повече отъ една четвъртъ, има право да иска унищожение на дѣлбата.[1]) Това мнение не е мотивирано.

Нашето мнение. Въ първото издание, при коментирането на чл. 293, ние бѣхме изказали мнение, че увредения евенсиранъ наследникъ има право да иска унищожение на дѣлбата.[2])

Следъ по основно проучване ние измѣняме мнението си въ смисълъ, че правото на евенсирания, даже ако евикцията му е причинила вреда повече отъ $^1/_4$, има право само на гаранция, а не да иска унищожение на дѣлбата. Съображенията ни сж следующитѣ: законътъ дава право на наследника, който е увреденъ въ своя дѣлъ да иска да бжде зачеркната и поправена вредата му. Загубата въ единъ дѣлъ може да произлезе отъ двѣ причини. Първо отъ неправилни операции и невѣрни смѣтки *при* дѣлбата и второ отъ отнемание имота, или часть отъ него, който се е падналъ въ дѣлътъ. Въ първия случай законътъ дава право на искъ за унищожение дѣлбата (чл. 295) въ втория случай — гаранционенъ искъ (чл. 293). Тѣзи два иска сж дадени по двѣ съвършенно различни причини; една предполага, че дѣловетѣ сж зле съставени, а другата предполага, че *de cujus* не е билъ собственникъ на имота, който е отнетъ отъ наследника. Евенсирания наследникъ не основава искътъ си върху оповреда; той има право на гаранционенъ искъ, колкото малка и да е повредата; а пъкъ наследника, който иска унищожение на дѣлбата, трѣбва да има вреда повече отъ $^1/_4$.

Освенъ това, действията отъ тѣзи два иска сж съвършенно различни; гаранцията запазва дѣлбата, а въ другия случай последнята е унищожена. По тѣзи именно мотиви ние приемаме, че евикцията *никога* не дава право на наследника да иска унищожение на дѣлбата. Загубата отъ тази евикция се изразява въ едно парично обезщетение, което увредения отъ нея може да иска само въ форма на гаранционенъ искъ.

---

[1]) Vazeille, sur l'abt. 885, nº 1.—Charot, t. II sur l'art 384, nº 5. — Rolland de Villargues, vº *Eviction*, nº 53 и vº *Partage*. nº 238.

[2]) *Моя Коментаръ*, Т. II, стр. 424. (Първо издание).

Правилото на чл. 294 се отнася къмъ *всичкитѣ* сънаследници; т. е. както къмъ наследницитѣ, които сж приели наследството направо, така и къмъ онѣзи, които сж го приели по описъ. Но наследницитѣ по описъ длъжни ли сж да плащатъ *ultra vires?* Ако, напримѣръ при дѣлбата на едно наследство по описъ наследницитѣ А., Б. и С. получатъ дѣлъ отъ стойностъ на 1000 лева; и ако по после А. бѫде сѫдебно отстраненъ отъ имота, който му се е падналъ въ дѣлътъ, при условие, че стойностьта на отнѣтия имотъ се е уголѣмила на 6000, длъжни ли сж Б. и С. да плащатъ *ultra vires* т. е. да платятъ по 2000 лева, или тѣ ще платятъ само до 1000 лева т. е. до размѣра на своя пай? И този въпросъ е споренъ. Той е раздѣлилъ авторитѣ. Ние мислимъ, че наследницитѣ по описъ сж длъжни да плащатъ ultra vires по обратния искъ на евинсирания сънаследникъ и то по следующитѣ съображения:

Първо, самия текстъ на закона не прави различие между категориитѣ на наследницитѣ. *Lex non distinguit.* Той постановява, че **всякой** *отъ сънаследницитѣ лично е задължень и* съразмерно съ наследствената си часть да възнагради своя сънаследникъ за загубата, която му е причинило отмѣнението на нѣкое имущество.

Второ, дѣлбата е едно вънсѫдебно и сѫдебно съглашение между сънаследницитѣ, по което тѣ лично се задължаватъ *еднакво* помежду си безразлично, да ли тѣ сж приели наследството направо или по описъ.

Трете, приеманието наследството по описъ има за единственна цѣль да отдѣли личното имущество на наследника по описъ отъ наследството на умрѣлия; запазването правото чрезъ описа, да не плаща *ultra vires* е установено *само спрямо кредиторитѣ на умрѣлия*; описътъ, прочее, нѣма сила и действие, спрямо други лица. По тази причина наследникътъ по описъ не може да противопостави описътъ и *на своитѣ сънаследници* (чл. 222); че наследника не може да противопоставя изгодитѣ отъ приеманието по описъ и спрямо своитѣ сънаследници се вижда отъ текста на чл. 251.

Това мнение макаръ не мотивирано, се поддържа отъ мнозина отлични юристконсулти.[1])

---

[1]) Pand. belges. V° *Garantie (Partage)*, t. XLVII, n° 59.—Ducaurroy, t. II, n° 799. — Pand. fr. v° *Succes.*, n° 8239. — Laurent, t. X, n° 451. — Vigié, t. II, n° 401.

Demolombe и *Demante* изказватъ противно мнение. Първия се основава на последнята алинея отъ art. 875, c. civ. която дава право на *наследника по описъ* да действува, като всѣки други кредиторъ, ипотекарно за цѣлия дългъ срещу едного отъ сънаследницитѣ[1]). Обаче, мотивътъ на *Demolombe* не може да се приеме у насъ, понеже нашия чл. 281, който е заеменъ отъ art. 875 c. civ. не възпроизвежда напълно последнята му алинея, на която именно се силява Demolombe. Така въ art. 875 отъ c. civ. има казано: *par l'effet du bénéfice d'inventaire*. Тази фраза липсува въ нашия чл. 281.

Отъ изложеното следва, че въ горния, примѣръ, Б. и С. ще заплатятъ отъ своитѣ лични имоти по 2000 лева, макаръ и да сж получили само по 1000 лева.

Закона предвижда и урежда и случая, когато равенството между сънаследницитѣ може да пострада отъ несъстоятелностьта на едного отъ сънаследницитѣ. Въ такъвъ случай, частьта отъ загубата, която трѣбваше да заплати несъстоятелния на своя наследникъ, се расхвърля между поржчителствования, т. е. евинсирания наследникъ и всичкитѣ състоятелни наследници.

Напримѣръ Х. оставя четирма наследници: А., Б., Д., Г., паеветѣ на които сж отъ стойность 4000 лева; на едного отъ тѣхъ, а именно на А., отнѣматъ, по сждебенъ начинъ, единъ наследственъ имотъ, който струва 1200. Тази загуба трѣбва да се тегли по равно отъ всичкитѣ наслѣдници, А Б., В., Г., по 300 лева; обаче Б, е несъстоятеленъ; въ такъвъ случай неговата часть 300 лева, която трѣбваше да плати на А., ще се расхвърли между А., В, и Г. по 100 лева; така щото тези троицата ще претърпятъ загуба отъ евикцията по 300 лева и по 100 лева отъ несъстоятелностьта на Б., всичко ще изгубятъ по 400 лева; така щото на всѣки отъ тѣхъ ще остане 4000—400=3600 лева.

Законътъ не прави разлика между правоспособнитѣ и неправоспособнитѣ наследници. Всичкитѣ, безъ разлика, дължатъ взаимно поржителство на евинсирания, защото, както казахме, евикцията не зависи отъ волята и действието на сънаследницитѣ; тя произтича отъ правото на едно трете лице, което то има върху евинсираняи имотъ[2]).

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 367. — Demante, t. III. n° 228 bis Hureaux, t. IV, n° 367. — Le Sellyer, t. II, n° 1848. — Furier-Herman, art. 884, n° 8.

[2]) Fuzier-Herman, sur l'art. 884, n° 7. — Chabot, sur l'art. 884, n° 9.

Законната ипотека.

Споредъ чл. 293 и 294 наследницитѣ отговарятъ на загубата, която е причинена на едного отъ сънаследницитѣ чрезъ евикция на нѣкой имотъ, който се е падналъ въ неговия дѣлъ; обаче, закона не говори нищо въ тѣзи текстове, съ кои имоти отговарятъ наследницитѣ и увредения сънаследникъ има ли ипотекаренъ искъ срещу своитѣ сънаследници; т. е. *да ли гаранционния искъ, за който говорятъ тѣзи текстове, не е и ипотекаренъ искъ?*

Гаранцията, която закона дава на евинсирания наследникъ, щѣше да бѫде илюзорна, ако този последния не биималъ законна ипотека върху имотитѣ, които сѫ се паднали въ дѣловетѣ на другитѣ сънаследници.

И наистина, чл. 28 п. 2 отъ зак. прив. и ипот. установява ипотека. Той казва, че „законна ипотека иматъ сънаследницитѣ върху недвижимитѣ имущества, които влизатъ въ наследството, за исплащание на допълненията и повръщанията на дѣловетѣ". Въ нашия случай трѣбва да се попълни дѣлътъ на евинсирания наследникъ. Това именно попълнение се гарантира съ законната ипотека за всѣки наследникъ съразмѣрно съ неговота наследственна часть.

Просрочването на гаранционния искъ.

Съ каква давность се просрочва гаранционния искъ, за който говорятъ чл. 293 и 294?

Гаранционния искъ, по своето естество, е смѣсенъ; той е личенъ, защото се отнася до известни наследници; той е и вещенъ, защото се отнася до наследственни недвижими имоти. Въ него преобладава повече вещния елементъ; за това и закона го счита, като недвижимость (чл. 10 отъ зак. за прив. ипот.). Освенъ това гаранционния искъ, е и ипотекаренъ; а пъкъ ипотеката, сама по себе си, е едно вещно право върху недвижимия имотъ; следователно, и ипотекарния искъ е вещенъ. А всички вещни искове сѫ просрочватъ съ най дългата давность, *praescriptio longissimi* temporis. По тѣзи съображения ние не се колебаемъ да кажемъ, че въ случая гаранционния, искъ, като вещенъ, се просрочва съ двадесеть годишна давность, защото нѣма текстъ, който да го подлага не по къса давность (чл. 37 отъ зак. да давността)

Това мнение е общо прието въ доктрината[1]), съ исключение на *Poujol*, който казва, че този искъ се просрочвалъ съ петь годишно давность[2]), и Duvergier, който поддържа сѫщото мнѣние[3]).

Погасителната двадесеть годишна давность почва да тече отъ деньтъ на евикацията, а не отваряние наследството[4]). Това ясно се вижда отъ текста на чл. 16 ал. 3 зак. за давността, който казва, че давността спира „по отношение на исковетѣ за обезщетение, догдето сѫдебното отстранение не е станало".

Тази давность не е отъ общественъ редъ и сънаследницитѣ иматъ право да се съгласятъ съ договоръ да *намалятъ* двадесеть годишната погасителна давность, съ колкото намиратъ за добре.

И наистина, договоритѣ сѫ законъ за странитѣ, които сѫ длъжни да ги испълняватъ така, както сѫ направени. Намалението на давностния срокъ може да се отнася както до просрочването въобще на гаранционния искъ, така и до просрочването искътъ за попълване частьта на несъстоятелния съдѣлитель.

При дѣлбата, сънаследницитѣ могатъ да намѣрятъ, че двадесеть годишенъ периодъ за тѣхната отговорность е дългъ и тѣжи върху тѣхъ и тѣхнитѣ имущества; освенъ това състоятелностьта на нѣкои сънаследници — гаранти тъй сѫщо е нещо подложено на изменение и на неизвестность. За това тѣ се уговарятъ помежду си да намалятъ давностния срокъ и върху двѣтѣ обстоятелства, за което сключватъ и договоръ, съ които тѣ преобръщатъ законната гаранция съ договорна и законната давность съ договорна. Това е приложение на общия принципъ, по който странитѣ иматъ право да намаляватъ давностния срокъ[5]). Този принципъ е освятенъ за обезпечението, отъ чл. 253 отъ З. Д.

---

[1]) Duranton, t. VII, n° 543. — Malpel, n° 308. — Massé et Vergé, t. I, § 392. — Chabot, t. II, sur l'art. 884, n° 8. — Rollad de Villargues, V° *Partage*, n° 361. — Toullier, t. IV, n° 568. — Marcadé, sur l'art. 886, n° 2. — Aubry & Rau, t. VI, § 625, note 50. — Demolombe, t. XVII, n° 371. — Huc, t. V, n° 459. — Le Sellyer, t. III, n° 1854. — Vigié, t. II, n° 403. — Fuzier-Herman, sur l'art. 886, n° 1. — Laurent, t. X, n° 457.

[2]) Poujol, sur l'art. 886, n° 2.

[3]) Duvergier sur Toullier, t. IV, n° 468, note *a*.

[4]) Горѣцитиранитѣ автори.

[5]) Fuzier-Herman, sur l'art. 884, n° 30. — Laurent, t. X, n° 437.

За унищожение на дѣлбата.

Чл. 295[1]).

Дѣлбитѣ могатъ да бѫдатъ унищожени по причина на насилие или измама. Може да стане сѫщо уничтожение, когато единъ отъ сънаследницитѣ докаже, че при дѣлбата е била направена невѣрна смѣтка, която му е нанесла повреда повече отъ четвъртината. Простото испущение на единъ предмѣтъ отъ наследството не дава право на искъ за унищожение, но само за допълнението му.

Казахме по рано, че равенството между наследницитѣ трѣбва да председателствова въ дѣлбата; но тя може зле да се извърши; тя може да уврежда нѣкои отъ наследницитѣ, и въ такъвъ случай, такава дѣлба трѣбва да се унищожи, за да се въстанови равенството между сънаследницитѣ.

Членъ 295 изброява причинитѣ, по които една дѣлба може да бѫде унищожена. На първо мѣсто закона туря насилието и измамата.

Насилието и измамата, които служатъ като законна причина за унищожението на всѣкой контрактъ (чл. 13 отъ закона за задълженията и договоритѣ), сѫ още по-осѫдителни въ семейнитѣ актове. Предъ видъ на това морално съображение измамата и насилието се сматрятъ отъ законодателя, като справедливо основание за унищожението на всѣки семеенъ актъ по наследството. Приемането на едно наследство може да се успорява по причина на насилие и измама (чл. 198).

Дѣлбата може да се оборва тоже по причина на насилие и измама (чл. 295, 304).

Закона казва, че дѣлбитѣ *„могатъ да бѫдатъ унищожени"*. Отъ това следва, че насилието и измамата не унищожаватъ дѣлбата по право, *ipso jure;* унищожение *трѣбва да се иска* отъ заинтересованото лице, т. е. отъ насиления или измамения сънаследникъ; въ това отношение законодателя е освятилъ правилото, че актоветѣ не сѫ недействителни по право, но че тѣ могатъ да бѫдатъ унищожени. *Actus non sunt nulli, sed veniunt anullandi.*

---

[1]) C. It. 1388; C. N. 887.

Закона поставя насилието и измамата като причина за унищожение на дѣлбата, безъ да постановява, че е потрѣбно за приемание искътъ, щото тѣзи причини да причиняватъ врѣда на насиления и измамения.

Следва ли отъ това, че може да се иска унищожението на дѣлбата и по причина на такова насилие и измама, които *не сж причинили никаква врѣда* на измамения и насиления? Този въпросъ е споренъ между авторитѣ. Едни казватъ, че наследника не е длъженъ да доказва, че измамата или насилието му сж причинили нѣкоя вреда, понеже недействителностьта на дѣлбата е основана върху спорочението на самото съгласие. Прочее, истеца е длъженъ да докаже само сжществуването на измама или насилието[1]).

Други казватъ, че ищеца е длъженъ да докаже, че насилието или измамата му е причинила каквато и да е вреда; иначе искътъ трѣбва да се отхвърли. Това мнение се основава на правилото, че искътъ се основава на *интересъ*; че следователно, когато нѣма интересъ, нѣма и искъ[2])

Ние мислимъ, че живота не знае измама или насилие безъ цель да се повреди. Защо наследницитѣ ще изнасилватъ или измамятъ своя сънаследникъ да приеме една справедлива и равна дѣлба? Конечната цель на насилието и на измамата въ дѣлбата е да се причини, чрезъ тѣхъ, вреда на сънаследника. Ето защо въпросътъ се явява по видимому празенъ. Ние мислимъ, прочее, че насилието и измамата, сами по себе си, като фактъ, ако не сж причинили каквато и да е вреда на сънаследника, не могатъ да служатъ, като основание за унищожение дѣлбата. Прочее, наследника трѣбва да докаже не само факта на насилието или измамата, но и обстоятелството, че тѣ му сж причинили, каквато и да е вреда. Въ този случай, както въ всичкитѣ аналогични случаи, интереса трѣбва да служи, като мѣрило за искътъ, и сждътъ ще трѣбва

---

[1]) Demante, t. III, n° 236 bis — Duranton, t. VII, n° 565 — Massé et Vergé, t. II, p. 378. — Larombière, *obl.*, sur l'ait. 1116, n° 8. — Hureaax, t. V, n° 7. — Le Sellyer, t. III, n° 1869. — Aubry & Rau, t. VI, § 626 note 1. — Demolombe, t. XVII, n° 410. — Arntz, t. II, n° 1639. — Delvincourt, t. II, p. 50. —Fuzié Herman, sur l'art. 887, n° 4. — Laureut, t. X, n° 469.

[2]) Dutruc, n° 598. — Malpel, n° 315. — Vazeille, sur l'art 887, n° 7. — Poujol, t. II, art. 787, n° 3. — Delvincourt, t. II, p. 50. — Chabot, t. II, sur l'art. 887, n° 2. — Rolland de Villargues, v° Partage, n° 302. — Taulier, t. III, p. 391.

да отхвърли искътъ на всѣкиго, който, макаръ и да установи факта на насилието или измамата, не докаже, че той му причинява каквато и да е вреда.

Какво значение може да има насилието надъ единъ съ-наследникъ, който е отричалъ да се дѣли? Това ли е, че и, при неговото отричане неговитѣ съ-наследници го *насилили* да, приеме една дѣлба, въ която той не само не е увреденъ, но получилъ повече, отколкото би му се падало по закона?

Разбира се, че искътъ ще се приеме, като се установи, че насилието или измамата сж причинили вреда, даже по-малка отъ една чътвъртъ.

Размѣрътъ на вредата въ повече отъ $^1/_4$ се изисква, когато тя е причинена не съ насилие или измама, но съ *невѣрна смѣтка*, направена при дѣлбата.

Като втора причина за унищожение дѣлбата, закона приема *повредата повече отъ една четвърть*, причинена отъ невѣрна смѣтка при дѣлбата. Размѣрътъ на повредата — повече отъ $^1/_4$ — се опредѣля върху действителната наслѣдствена часть, която би трѣбвало да получи наследника, който иска унищожението.

И така, за да може да се унищожи една дѣлба, по причина на поврѣда, последнята трѣбва да е *повече отъ* $^1/_4$ отъ това, което му се пада.

Законодателътъ е счелъ, че една дѣлба, която е направена добросъвѣстно, трѣбва да се развали само тогава, ако повредата надминува $25^0/_0$ отъ наследственната часть.

Да се обяснимъ съ примѣръ. Да предположимъ, че единъ отъ наследницитѣ трѣбва да получи 12,000 лева, но при дѣлбата получава 8500 лева. Въ случая повредата е 3,500, т. е. съ 500 лева повече отъ $^1/_4$ отъ 12,000. Ако наслѣдника бѣше получилъ 9,000 лева, той не можеше да иска унищожението на дѣлбата, понеже повредата *се равнява* на $^1/_4$ отъ 12000, а пъкъ закона изисква, щото повредата да е *повече* отъ $^1/_4$.

За да може да се приеме искътъ, потрѣбно е, щото *самъ ищеца* да е увреденъ въ пайтъ си съ повече отъ $^1/_4$; ако той не е увреденъ по този начинъ, не може да иска

унищожението на дѣлбата,[1]) по причина, че другъ сънаследникъ е облагодетелстованъ съ повече отъ $^1/_4$. Отъ това следва, че една твърде неравна и несправедлива дѣлба не би могла да се развали.

Напримѣръ Х. има за наследници А., Б., В., и Г. и едно наследство отъ 40000 лева; всѣки отъ наследницитѣ трѣбва да получи по 10000 лева; а пъкъ при дѣлбата А. получава 16000 лева, а другитѣ — по 8000 лева. Макаръ А. и да е получилъ пай два пѫти по-голѣмъ, Б. В. Г. не могатъ да искатъ да се развали дѣлбата, понеже повредата не имъ е *повече* отъ $^1/_4$ отъ 10000 лева, които би трѣбвало да имъ се паднатъ.

Правилото на чл. 295 не туря изрично въ числото на причинитѣ за унищожение дѣлбата и *погрѣшката*. Причината за това е, че погрѣшката пада: или *върху стойностьта* на частьта, която ще се падне на наследника, или върху *размѣрътъ на дѣлътъ*, който му се пада, или върху испущането на единъ предмѣтъ, който е трѣбвало да се сметне на наследство[2]).

Когато погрѣшката падне върху стойностьта на имотитѣ, които се падатъ на наследника, тя се смесва съ резултата на повредата, причинена отъ тази грѣшка. Ако, по погрѣшка, е направена не вѣрна сметка при дѣлбата и, ако тази погрѣшка въ смѣтката е причинила на едного отъ наследницитѣ повреда повече отъ $^1/_4$, тя служи като основание за разваляние дѣлбата по причина на повреда.

Когато погрѣшкате падне върху размѣръть на пайтъ, който се пада на наследника, тя се смесва или съ измамата или съ повредата. Така напримѣръ, ако единъ отъ наследницитѣ Х., който има право на $^1/_3$ часть отъ наследството получи само $^1/_4$ часть, то трѣбва да се гледа, отъ какво е произлѣзла тази грѣшка и нейния резултатъ. Ако Х. е билъ измаменъ за да получи $^1/_4$ вмѣсто $^1/_3$, то въ случая ще имаме измама, на основание на която ще се оборва дѣлбата. Ако

---

[1]) Le Sellyer, t. III, n° 1879. — Demolombe, t. XVII, n° 417.—Matsé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 385. — Chapot, sur l'art. 888, n° 2.—Duranton, t. VII, n° 561. — Huxerux, t. V, n° 20. — Huc, t. V, n° 465. —Baudry-Lacantinerie, t. III, n° 3447. — Laurent, t. X, n° 476.

[2]) Chabot, t. II, p. 681. — Pothier, t. II, n° 4. p. 377.—Laurent, t. X. n° 471.

ли пъкъ спрямо Х. не сж употрѣбени никакви маневри, които да причинжтъ погрѣшния резултатъ за него, то погрѣшката се смѣсва съ повредата. Така, въ горния примѣръ погрѣшката, не ще може да послужи като основание за оборване дѣлбата, понеже повредата не е повече отъ четвъртата часть. Ако предположимъ, че наследството е било 12000 и Х. получи, вмѣсто $^1/_3$ (4000), $^1/_4$ т. е. 3000 лева, повредата се равнява на $^1/_4$ часть отъ това, което трѣбваше да получи; прочее, дѣлбата не ще може да се оборва. Но, ако спрямо Х. бѣше направена една погрѣшка, по която той получава $^1/_3$ вмѣсто $^2/_3$, тогава ще има основание да се оборва дѣлбата, защото Х. би трѣбвало да получи $^2/_3 \times 12000 = 8000$ лева, а пъкъ той получава само $^1/_3 \times 12000 = 4000$ лева; значи той тѣгли една повреда повече отъ $^1/_4$ отъ това, което би му се паднало.

Ако по погрѣшка се испусне единъ или нѣколко предмѣта отъ дѣлбата, въ такъвъ случай закона предвижда тази погрѣшка и я нарича *просто испущание*, което не дава право да се оборва дѣлбата, но само предизвиква допълнителна дѣлба на испуснатитѣ предмѣти.

Тука закона предвижда единъ случай отъ фактическа грѣшка и предпочита по причина на нея една допълнителна дѣлба предъ унищожението на направената[1]). Защо това предпочтение? Защото винаги закона предпочита да се поддържа една дѣлба, нежели да се унищожи. За това и закона повечето пжти се тълкува въ смисълъ да се избѣгне нова дѣлба.

Простото упущение може да се прояви въ разни форми; то е повече въпросъ на факта. Ние ще посочимъ само нѣкои отъ тѣзи упущения, които често се случаватъ въ дѣлбитѣ, за които се повдига въпросъ.

Напримѣръ, при дѣлбата съдѣлителитѣ пропущатъ неумишленно да привнесатъ въ масата извѣстна сума, която единъ отъ наследницитѣ е получилъ като авансъ срещу наследството. Това пропущание ще предизвика само допълнителна дѣлба на непривнесеното.

---

[1]) Thiry, t. II, n° 260. — Demolombre, t. XVII, n° 394. — Pand. belges, v° *Section (Partage)*, t. LVIII, n° 60. — D. P. 1894. 2. 389.

А пъкъ има случаи, въ които не се допуща допълнителна дѣлба, защото претенцията за пропущанието не е доказана. Напримѣръ, единъ наследникъ претендира, че при дѣлбата, има пропуснати наследственни имоти; но не посочва индивидуално никакъвъ пропуснатъ имотъ, *а се основава само върху това, че дѣлбата не отговаря на предполагаемото богатство на умрѣлия.*

Такава голословна претенция за упущение ще трѣбва да се отхвърли. Една молба за допълнителна дѣлба не се приема, щомъ въ нея не сж означени поименно пропуснатитѣ при дѣлбатата наследственни имоти, и щомъ тя е основана само на предполагаемото богатство на умрѣлия.

Когато въ дѣлбата е допускато чуждо лице като наследникъ.

При коментирането на чл. 297 ние видѣхме, че е недействителна онази дѣлба, въ които не сж взели участие всичкитѣ наследници; нещо повече, такава дѣлба е несжществующа.

Но какво трѣбва да се прави съ една дѣлба, въ която напаки, е било допуснато като наследникъ едно лице, което по закона не е било такова. Тази хипотеза може да се представи, особенно когато това лице е допущато въ наследството по погрѣшка въ правото, тъй като наследницитѣ сж го считали, че то има право на наследство, когато въ действителность не го е имало. А такава погрѣшка въ правото на наследника е твърдѣ възможна. Напримѣръ, Х. умира и оставя следъ смъртьта си единъ чича (братъ на баща му) и двама преплемянници (нисходящи отъ брата му). Чичата спрямо Х. е въ третия стьпень родство, а преплеменницитѣ спрямо него сж въ четвъртата стьпень родство, Преплеменницитѣ, макаръ по далечни роднини, изключватъ чичата, макаръ да е по-близъкъ роднина. Но, по незнание на закона племянницитѣ приематъ чичата за наследникъ и си подѣлятъ наследството на Х., като даватъ на чичата $^1/_2$ отъ него, и тѣ двамата раздѣлятъ по равно другата половина. Следъ дѣлбата тѣ научаватъ грѣшката въ правото и искатъ да я поправятъ, но какъ съ какъвъ искъ?

Е ли това обстоятелство — участието на чуждо лице въ дѣлбата — причина да се счете последната за несжществующа?

Е ли то такова, което причинява вреда на другитѣ съ-наследници въ по-вече отъ четвъртъ, и следователно да наложи унищожение на дѣлбата?

Или най послѣ то трѣбва да се счете за едно просто упущение, което допуща допълнителна дѣлба.

Този въпросъ е раздѣлилъ най свѣтлитѣ юридически умове.

Така, *Demolombe* изказва мнение, че тази дѣлба е несѫществующа[1]), и като такава тя може да бѫде оборвана отъ всѣки наслѣдникъ, който даже е участвувалъ въ дѣлбата.

Други намиратъ, че тази грѣшка се смѣсва съ вредата по голѣма отъ една четвъртъ и въ такъвъ случай увредения наследникъ може да иска унищожение на дѣлбата, ако наистина вредата е по голѣма отъ $^1/_4$ [2]).

Мнението на *Demolombe*, който обикновенно има силни аргументи, въ случая, юридически е несъстоятелно. Неговата логика е следнята:

Споредъ духътъ и буквата на закона въ дѣлбата, за да бѫде тя действителна, трѣбва да участвуватъ *всичкитѣ* наследницитѣ; прочее, ако дѣлбата е недействителна, когато въ нея не сѫ взели участие всичкитѣ наследници, по сѫщия духъ на закона, тя трѣбва да се счете за недействителна и тогава, когато въ нея сѫ участвували и ненаследници. Тукъ отличния и ученъ юристконсултъ е испусналъ изъ предъ видъ едно важно обстоятелство, а именно, че въ първия случай самия законъ, съ изриченъ текстъ, обявява дѣлбата за радикално недействителна; а за втория случай той нищо не говори. Освенъ това въ последния случай самитѣ наследници доброволно сѫ приели за свой сънаследникъ единъ свой роднина, когото *погрѣшно* сѫ мислили за такъвъ; а пъкъ закона не приема и *грѣшката*, като самостоятелна причина за унищожение на дѣлбата, както е създалъ такава отъ измамата и насилието. Ако законодателя искаше да направи и отъ *грѣшката* една самостоятелна причина за унищожение дѣлбата той трѣбваше и щеше да го направи.

И мнението на *Poujol* не е оправдано юридически. Грѣшката върху качеството на наследника никакъ не се слива

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 401.

[2]) Poujol, t. II, sur l'art. 887, n° 4.—Chabot sur l'art. 887, n° 4.

съ вредата повече отъ $^1/_4$, защото вредата, която е причина за унищожение на дѣлбата, трѣбва да е причинена, споредъ изричния текстъ на закона, отъ *невѣрна смѣтка* въ дѣлежнитѣ операции, а не и отъ включването въ числото на наследницитѣ едно лице—ненаследникъ. Другъ щеше да бѫде въпроса, ако закона говореше въобще за вреда, произлѣзла по каквато и да е причина, безъ да говори за *невѣрна смѣтка*.

Остава едно *третьо мнение*, което се състои въ това, че включването въ числото на наследницитѣ едино лице — ненаследникъ е едно *просто испущение*, което дава право на допълнителна дѣлба на имотитѣ, които сѫ се паднали на ненаследника. Следъ като се установи погрѣшката въ качеството на наследника и следъ като се отнематъ отъ последния падналитѣ му се имоти, било доброволно, било по сѫдебенъ редъ, тѣ се дѣлятъ допълнително само между истинскитѣ сънаследници.

Съображенията за това сѫ: въ случая всичкитѣ наследници сѫ биле съгласни да приематъ еди-кого си за сънаследникъ; прочее, не може да се каже, че дѣлбата е несѫществующа по липса на съгласие. Спрямо фиктивния наследникъ нѣма дѣлба, и той нѣма никакво право въ даденитѣ му имоти, понеже дѣлбата е само ликвидация на по-рано сѫществующи права и, като такава, не дава никакви права. Отъ това следва, че истинскитѣ наследници могатъ да искатъ, чрезъ репетиционенъ искъ, повръщането на имотитѣ, които той държи безъ причина или вследствие на една лъжовна причина. Вследствие на това ще трѣбва да стане допълнителна дѣлба, както въ случая, когато има едно просто испущание на нѣкой наследственъ имотъ.

Това мнение е право и отговаря както на буквата, така и духътъ на текста. То е усвоено отъ болшинството на авторитѣ и отъ юриспруденцията [1]).

---

[1]) Demantec t. III, n° 231 *bis* — 1. — Massé et Vergé, sur Zachariae t. II, p. 380. — Huc, t. V, n° 462. — Toullier, t. IV, n° 569. — Belost-jolimont sur Chabot, art 887 *observ.* 1. — Duranton, t. VII, n° 533. — Solon *Traité des nullités*, t. I, n° 196. — Favard, *Rép.*, v° *Partage* sect. IV, n° 1. — Vazeille, sur l'art 887. — n° 2. — Aubry & Rau. t. VI, § 626 note 4. — Rolland de Villargues, *Rép.*, v° *Partage*, n° 290. — Marcadé, sur l'art. 887, n° 2. — Laurent, t. X, n° 464. — Thiry, t. II, n° 259. — D. A. 12. 519. — P. 26. 1, 357. — D. P. 27. 2. 95; 42. 2. 172.

Дѣлбата въ горния случай ще трѣбва да стане допълнително безразлично, да ли фиктивния наследникъ е взелъ въ нея участие добросъвѣстно, вѣрвайки се за наследникъ. Добросъвѣстността не създава на този наследникъ никакво основание да задържи имоти, които не му принадлежатъ.

Нека прибавимъ, че третьото мнение, което поддържаме, е съобразно и съ римското право споредъ авторитета на мждрия юристконсултъ *Domat*, на *d'Aguesseau* и на *Pothier*. Това му придава още по-голѣма сила и авторитетъ.

Когато е имало завѣщание, неизвѣстно на наследницитѣ. Когато наследодателя е направилъ завѣщание, съ което е завѣщалъ всичкитѣ си имоти на чужди лица — предполагаме, че той не еималъ наследници съ право на законна часть — ако наследницитѣ *ab intestat* сж извършили дѣлба, незнаяйки за сжществуването на завѣщанието, въ този случай нѣма дѣлба, защото не е имало имоти за дѣлба; следователно, наследницитѣ-сждѣлители ще владѣятъ имотитѣ безъ причина или върху лъжовна причина. Прочее, завѣтницитѣ иматъ право да искатъ повръщането на имотитѣ чрезъ *petitio hereditatis*.

Какво трѣбва да се реши, когато, по погрѣшка, въ наследственната маса се помѣсти имотъ несжществующъ, или, принадлежащъ *на чуждо лице или даже принадлежащъ на едного отъ наследницитѣ?*

Този въпросъ е единъ отъ спорнитѣ. Нѣкои автори мислятъ, че въ такъвъ случай въ наследственната маса сж помѣстени никакъ не сжществующи имоти и считатъ дѣлбата за недействителна по право, *ipso jure*, защото тогава погрѣшката се отнася не само до сжществennитѣ качества на имота, но върху самото физическо сжществуване на последния, *in ipso corpore rei*; а пъкъ такава погрѣшка не само е причина за унищожение на единъ договоръ, но и пречи за неговото пораждане [1]).

Други автори поддържатъ противното, а именно, че въ случая има евикция. *Laurent*, като разисква случая, когато въ наследственната маса е помѣстенъ имотъ, принадлежащъ на едного отъ сънаследницитѣ, казва, че въ такъвъ случай ще има имоти, които не принадлежатъ на умрѣлия; ако тѣ сж

---

[1]) Demante, t. III, n° 231 bis. — Demolombe, t. XVII, n° 398. — Aubry & Rau, t. VI, § 626.

чурени въ дѣловетѣ, истинския имъ наследникъ може да ги ревандикира, отъ което ще има евикция, а тя ще роди гаранция. *Евикция ще има даже и тогава, когато имотитѣ сж се паднали въ дѣлътъ на самия наследникъ, комуто тѣ сж принадлежали, защото той ще притежава тѣзи имоти, не като наследникъ*; прочее, той ще бжде евинсиранъ въ законния смисълъ на думата [1]).

Кое отъ тѣзи двѣ мнения е по право? Въпросътъ е отъ голѣма важность, защото разрешението му въ единъ или другъ смисълъ ще даде различни резултати. Ние сме наклонни да възприемемъ второто мнение, защото то отговаря напълно на условията на евикцията по чл. 293 и 295.

Всѣки чуждъ имотъ включенъ въ масата, като непринадлежащъ на умрѣлия, може да бжде ревандикиранъ отъ наследника, въ пая на когото се е падналъ; наследника ще претърпи свикция въ истинския смисълъ на думата; следователно има право за гаранция срещу другитѣ сънаследници.

Спогодбата между сънаследницитѣ. наследницитѣ могатъ да се раздѣлятъ въ форма на чиста и истинска дѣлба или въ форма на *спогодба*. Ако наследницитѣ се подѣлятъ чрезъ спогодба, сждебна или доброволна, правилото на чл. 295 относително вредата въ повече отъ $^1/_4$ прилага ли се?

Когато спогодбата е *доброволна*. Нашия върх. касац. сждъ решава, че правилото на чл. 295 е неприложимо. Мотивитѣ на Касац. сждъ сж следующитѣ: Между чл. 517 отъ З. Д. и чл. 295 отъ Наслед. прави се тази разлика, че спогодбата не може да се оспорва по причина на повреда, по каквато причина може да се оспорва дѣлбата. Тази разлика произлиза отъ това съображение, че спогодбата по чл. 509 отъ З. Д. подразбира взаимни отстжпки, т. е. всѣка една отъ договорящитѣ страни отстжпва по нѣщо-си и следователно се уврежда, съ цѣль да прекрати една сжществующа или да предвари една бжджща помежду имъ препирня, а пъкъ дѣлбата, споредъ чл. 240 и 245 и последующитѣ отъ З. Н. подразбира, че всѣки съдѣлитель ще вземе припадающата му се часть безъ никаква отстжпка въ полза на другитѣ съдѣлители. Страната е искала да докаже, че тя е уврѣдена, а спогодбата

---

[1]) Laurent, t. X, n° 465. — Pand. belges, v° Erreur en matiére d'obligations, t. XXXVII, n° 190.

не може да се оспорва по причина на поврѣда съгласно чл. 517 отъ З. Д. [1]).

Касац. сѫдъ прилага сѫщото решение и къмъ случая за *сѫдебна спогодба*, която се изразявала въ раздѣлителния протоколъ. Той казва, че раздѣлителния протоколъ може да бѫде и помирителенъ въ смисълъ, сънаследницитѣ да се съгласятъ, какъ да се образуватъ дѣловетѣ, и кой дѣлъ кому отъ тѣхъ да се даде, *безъ да се хвърля жребие*. Това не е забранено отъ закона, стига само всичкитѣ сънаследници да присѫтствуватъ при дѣлбата, или, ако нѣкой отъ тѣхъ сѫ подъ опека, да се вземе надлежното одобрение. Въ помирителния-раздѣлителенъ протоколъ естественно дѣловетѣ не ще сѫ съвършенно равни единъ на другъ, тъй като съдѣлителитѣ си правятъ взаимни отстѫпки. Въ такъвъ случай не може никой отъ тѣхъ да претендира отъ после, че неговия дѣлъ билъ помалъкъ и следователно той се е ощетилъ съ $^1/_4$ или повече, тъй като самото помирение предполага отстѫпки, а такива може единъ съдѣлитель съзнателно да е направилъ на другитѣ [2]).

И така, отъ двѣтѣ решения на Върхов. Касац. сѫдъ се вижда, че споредъ мнението на нашитѣ върховни магистрати, когато дѣлбата между сънаследницитѣ е правена въ форма на спогодба, дѣлбата не може да се оборва по причина на вреда въ повече отъ $^1/_4$, съгласно чл. 295; че къмъ спогодбата-дѣлба трѣбва да се прилага винаги разпореждането на чл. 517 отъ З. Д., който не допуща унищожение на спогодбата по причина на вреда. Най-малкото, което можемъ да кажемъ за родната юриспрсденция въ това отношение е, че тя е много абсолютна и обща. Като такава, тя е въ пълненъ разрезъ съ доктрината и юриспруденцията въ Франция и Италия по сѫщия въпросъ.

Въпросътъ е важенъ, и по поводъ на нашата юриспруденция става необходимо да изложимъ доктрината и юриспруденцията въ упоменатитѣ страни по тази материя.

Както ще видимъ при коментирането на следующия чл. 296 въ източницитѣ на наши законъ има изриченъ текстъ (art. 888 отъ *Code Napoléon* и art. 1039 отъ Итал. *Codice Civile*),

---

[1]) К. Р. n° 79 (424) — 1901. I. Т. О.

[2]) К. Р. n° 41 (251) — 1902. I. Т. О.

който разрешава въпроса. Тѣзи текстове гласятъ че: искъ за жение се допуща противъ всѣки актъ, който има за *предмѣтъ* прекращението нераздѣлностьта между сънаследницитѣ, макаръ той да е квалифицираиъ като продажба, размѣна, *спогодба* или друго-яче.

Този текстъ не е възпроизведенъ отъ нашия законодатель, по причини, които ще изкажемъ при коментирането на чл. 296, а тукъ ще кажемъ, че той отъ *всички* се разбира въ смисъль, че, ако дѣлбата между сънаследницитѣ е направена въ форма на спогодба, тази последната може, въпреки правилото на чл. 517 отъ З. Д., да се оборва по причина на повреда въ повече отъ $^1/_4$.

Понеже отъ една страна прекращението на нераздѣлностьта между сънаследници въ форма на дѣлба може да се оборва по причина на вреда, а спогодбата не може да бѫде оборвана по тази причина, то, за да се избѣгне спекулацията на ловкитѣ и недобросъвѣстни наследници, които отъ желание да се възползуватъ отъ вредата, които тѣ причиняватъ на свои по-прости сънаследници, правятъ дѣлбата въ форма на спогодба, която не може да се оборва по причина на вреда, е трѣбвало да се приеме началото, че всѣки актъ, включително и *спогодбата,* който има за предмѣтъ туряние край на нераздѣлностьта между сънаследницитѣ, може да бѫде оборванъ по причина на вреда.

Прочее, *спогодбата*, която има за предмѣтъ да прекрати нераздѣлносьта между сънаследници, може да бѫде оборвана по причина на повреда съгласно чл. 292 и 295.

Мотивитѣ за това сѫ изложени отъ знаменития докладчикъ *Chabot* при гласуването на *Code Napoléon.*

Щомъ актътъ има за предмѣтъ прекращението на нераздѣлностьта, той е унищожаемъ по причина на вреда, даже ако носи една друга квалификация, казва *Laurent.* Обикновенно обяснявать това распореждане на art. 888 въ този смисъль, че франс. законодатель е искалъ да отстрани заобикалянието на закона отъ договорящитѣ страни, които, за да избѣгнатъ оборването на една дѣлба, съдържаща повреда, ѝ даватъ друго име. Това обяснение се намира въ отличния докладъ, който *Chabot* е представилъ на трибуната и въ който е казано: „За да не може да се *заобиколи* закона, като се даде на акта за дѣлбата друго наименование, той разпорежда, че

всѣки актъ, който ще има за предмѣтъ да прекрати нераздѣлността между сънаследницитѣ, ще се счита като дѣлба"[1]). Почти всичкитѣ автори възпроизвеждатъ това тълкуване на Chabot, което съдържа цѣлата сжщность на тази важна материя.

У насъ, макаръ да не е възпроизведенъ текста на art 888 отъ *C. Nap.*, трѣбва да се прилага сжщия принципъ, защото произтича отъ началото, осветено въ чл. 292. Следователно, и у насъ всѣка *спогодба*, която има за предмѣтъ да прекрати нераздѣлността между сънаследницитѣ, може да бжде оборвана по причина на вреда съгласно чл. 295, защото подъ това име се крие единъ актъ за дѣлба.

Необходимо е при това да изложимъ и положението на доктрината, което е отъ голѣма важность.

Спогодбата може да стане между сънаследницитѣ въ три времена, които трѣбва да се различаватъ: тѣзи три епохи сж: преди дѣлбата, презъ врѣме на дѣлбата и следъ дѣлбата.

Спогодба преди дѣлбата или презъ врѣме на дѣлбата. Трѣбва да се прави различие, да ли тя е направена съ цель да тури край на нераздѣлността между сънаследницитѣ,, или пъкъ тя се отнася до самитѣ операции на дѣлбата, като наприм. , до оцѣнката на дѣловетѣ, тѣхното съставяне, тѣхното распредѣление или до самата форма на дѣлбата. Тази спогодба, макаръ да е сериозна, може да се оборва по причина на повреда, съгласно чл. 295, въпреки разпорежданието на чл. 517 отъ З. Д., защото не е дадената отъ странитѣ на акта квалификация, която съставлява неговата природа; последнята се състои въ сжщността на съдържащата се въ акта конвенция[2]).

---

[1]) Chabot, *Raport*, n° 62 (Locré, t. V, p. 126).

[2]) Malpel, n° 314. — Duranton, t. VII, n° 580. — Chabot, t, II, sur, l'art. 888, n° 4. — Poujol, t. II. sur l'art. 888, 1. — Demolombe, t. XVII, n° 339, 340. — Le Sellyer, t. III, n° 1911. — Fuzier-Herman, sur l'art. 888, n° 39 и 46. — Vigié t. II, n° 417. — Championnière et Rigaud, t. III, n° 2720. Duvergier sur Toullier, t. IV, n° 577 note a. — Toullier. t. IV u° 580. — Pont, *Traité des petits contrats*, t. II, n° 687. — Fouet de Conflans, sur l'art 888, n° 2. — Huc, t. V, n° 465. — Aubry & Rau, t. VI, § 626, note 20. Dalloz, Rép., V° *Succes.*, n° 2257, eod., Supp. n° 1435. — S. 1869. 1. 361; 1880. 1. 32. — D. P. 1856. 2. 91. 1879. 1. 419; 1898. 2. 9; — Pasicrisie 1898. 2. 250.

Това е общото начало за спогодбата, направена преди дѣлбата или едновременно, конкометантно, съ нея. Нека се спремъ отдѣлно върху всѣки отъ двата случая.

Първата хипотеза. Когато спогодбата е направена преди дѣлбата въ единъ актъ, различенъ отъ акта за дѣлбата.

Въ тази хипотеза може да имаме две положения.

1. Когато сънаследницитѣ сж се спогодили върху препирни, които сж се повдигнали между тѣхъ относително самитѣ операции на дѣлбата, наприм., както забелѣжихме, начинътъ за съставяне на дѣловетѣ, или относително начинътъ на извършване дѣлбата — да стане по жребие или чрезъ распредѣление на дѣловетѣ (чл. 248). Въ този случай, даже ако припирнитѣ сж сериозни и действителни, спогодбата, която ги е разрешила, може да бжде унищожена по причина на повреда въ повече отъ $^1/_4$, защото, макаръ тя да е направена преди дѣлбата, очевидно е, че се отнася по единъ найпрямъ начинъ къмъ последната, т. е. че въ края на краищата тя самата има за предмѣтъ да тури край на нераздѣлностьта между наследницитѣ.

2. Когато сънаследницитѣ сж се спогодили върху спорове относително тѣхнитѣ права и тѣхнитѣ задължения, наприм. относително сжществуването на самото наследственно право или за неговия размѣръ; относително привнисанието, прехващанието, намалението. Всичкитѣ тѣзи спорове ся отнасятъ до признаване на материални права на нѣкого отъ сънаследницитѣ. За това ние мислимъ, че тази спогодба не може да се оборва подъ предлогъ на повреда, защото дадената на наследника часть нѣма да бжде вече, както въ дѣлбата, равностойностьта на едно припознато и не оспорвано право; че, напаки, отъ общностьта на спогодбата ще излезе, че е разрешенъ единъ споръ, едно съмнение върху размѣра на едно наследственно право или даже върху собственностьта на известенъ имотъ, за който сънаследницитѣ сж претендирали, че принадлежи къмъ наследството; и е решенъ предъ видъ на този споръ, наследника да бжде удовлетворенъ съ еди-кои имоти.

Очевидно е, че въ този сучай нѣма никакво основание да се установява повреда, и действието на спогодбата, т. е. нейната безвъзвратность, се простира върху цѣлия актъ, понеже тукъ имаме работа съ едно цѣло и нераздѣлно и понеже

спогодбата е разрешила единъ граждански споръ, както той би се решилъ съ едно сѫдебно влезло въ законна сила решение. Тази спогодба, по тѣзи въпроси, не подлежи на обжалване, понеже нейния предмѣтъ не е да тури край на нераздѣлността между сънаследницитѣ; нейния предмѣтъ е съвършенно другъ и точно опредѣленъ; той е: да се положатъ предварително основи, върху които правата и задължения на всѣки сънаследникъ, въ наследствената маса, трѣбва да бѫдатъ опредѣлени, за да може по този начинъ да се извърши и самия актъ, който ще има за предмѣтъ да прекрати неразделността.

Отъ изложеното се вижда, че е необходимо да се прави различие между спогодба, която има за предмѣть да прекрати нераздѣлността между сънаследницитѣ и онази, която нѣма такъвъ предмѣтъ. Първата може да се оспорва по причина на повреда; а втората не подлежи на подобно оборване. Възможно е, да се срещне по нѣкога затруднение въ установяването на тази разлика; но мѫчнотията не би трѣбало да парализира началото.

Мѫдростьта, просвѣтеностьта и знанието на магистратитѣ сѫ гаранция, че всички мѫчнотии отъ областьта на правото ще бѫдатъ сполучливо и право решени.

Втората хипотеза. Когато спогодбата е съвременна, конкометантна съ дѣлбата и се съдържа въ самия актъ за дѣлба. Тя е онази спогодба, която нашия Кас. сѫдъ вижда и намира въ раздѣлителния протоколъ. За него той казва, че „раздѣлителния протоколъ може да бѫде и помирителенъ въ смисълъ сънаследницитѣ да се съгласятъ, какъ да образуватъ дѣловетѣ и кой дѣлъ кому отъ тѣхъ да се падне, безъ да се хвърля жребие". Този протоколъ Касац. сѫдъ нарича „Помирително-раздѣлителенъ протоколъ". Тази именно конкометантна спогодба, споредъ неговото мнение, не може да се оборва по причина на повреда. Ние повторно процитирахме мнението на В. К. сѫдъ, за да бѫде по-нагледенъ неговия анализъ при сравнението му съ доктрина.

И въ тази хипотеза, както въ първата, се правятъ двѣ подразделения: или тази спогодба е направена въ специално споразумѣние различно отъ дѣлбата: или спогодбата и дѣлбата образуватъ единъ единственъ договоръ.

1. Когато спогодбата е имала за предмѣтъ да уреди спорове относително самитѣ операции на дѣлбата, които въ сѫщность иматъ за предмѣтъ прекращение на нераздѣлностьта, тя може да бѫде оборвана по причина на повреда, като всѣка вънсѫдебна спогодба, която има такъвъ предмѣтъ.

Но, когато спогодбата е имала за предмѣтъ да уреди действителни мѫчнотии между сънаследницитѣ относително сѫществуването или размѣра на респективнитѣ права, относигелно генеологически въпроси, въпроси за родство, за привнисание и пр. въ такъвъ случай и въ тази хипотеза, както въ първата, тя не може да бѫде оборвана по причина на повреда по сѫщитѣ съображения, които изказахме въ първата хипотеза.

2. Когато спогодбата и дѣлбата образуватъ, въ единъ и сѫщъ актъ, едно единственно съглашение между сънаследницитѣ, — въпросътъ се поусложнява.

Този е действителния случай, който разрешава нашия Върх. Кас. сѫдъ относително необоряемостьта на спогодбата, изразена въ помирителния протоколъ въ производството по дѣлбата.

Нека се спремъ по подробно върху него. Между сънаследницитѣ възниква сериозенъ споръ относително сѫществуването и размѣра на тѣхнитѣ права, или относително привнисание или намаление. И тѣ сѫ уредили тѣзи спорове въ единъ контекстъ, който съдържа едновременно и спогодба и дѣлба. Нека предположимъ, че тѣ сѫ уредили тѣзи въпроси за респективн права *куторично:* еди-кой си отъ наследницитѣ да вземе еди-каква часть отъ наследството, а другия да получи срещу своето право еди-кой наследственъ имотъ.

Може ли такава спогодба, макаръ да се намира, въ актътъ за дѣлба, да се оборва по причина на повреда?

Този въпросъ е отъ особенна деликатность и е твърде споренъ.

Авторитѣ препоръчватъ да се дава преимущество на преобладающия характеръ на договора. Едни намиратъ, че въ този актъ преобладава характера на спогодбата; за това тя не подлежи на оборване по причина на повреда [1]).

---

[1]) Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 384. — Dutruc, n° 611. — Marcadé, sur l'art. 888, n° 11. — Demante, t. III, n° 233 bis.

А други поддържатъ, че въ такъвъ актъ преобладава характера на дѣлба и решаватъ, че искътъ за унищожение по причина на повреда се допуща [1]).

Френцускатa юриспруденция отхвърля това различие и е решила, че, ако единъ актъ, който съдържа една дѣлба, унищожаема по причина на повреда, съдържа, освенъ това, и една спогодба, която съществено е свързана съ дѣлбта, тази спогодба тъй сѫщо може да бѫде оборвана по причина на повреда [2]).

Ние се спрѣхме по подробно върху спогодбата-дѣлба, защото тя често се среща въ живота и защото нашия Касац. сѫдъ се е произнесалъ върху нея два пѫти.

Отъ всичко изложено, надѣваме се, стана ясно, че има много абсолютно нещо въ юриспруденцията на нашия Касац. сѫдъ, съ която решава, че всѣка спогодба, сѫдебна или доброволна, макаръ да има за предмѣтъ прекращение нераздѣлностьта между сънаследницитѣ, не може да бѫде оборвана по причина на вреда, съгласно чл. 295.

Макаръ у насъ и да нѣма изриченъ по въпроса текстъ, подобенъ на онзи въ art. 888 отъ *C. Napoléon*, ние мислимъ, че принципа на този последния е прокаранъ мълчаливо въ текста на чл. 292; за това трѣбва и у насъ да се приематъ изработенитѣ отъ доктрината въ това отношение принципи, а именно, че всѣка спогодба, била сѫдебна, въ сѫдебно-помирителенъ протоколъ, била вънсѫдебна, която има за предмѣтъ да се туря край на нераздѣлностьта между сънаследницитѣ, може да бѫде оборвана отъ наследника, който е увреденъ отъ нея съ повече отъ $^1/_4$.

Спогодба направена следъ дѣлбата очевидно не може да се оборва по причина на повреда, когато тя е искренна, т. е. когато тя се отнася до реални мѫчнотии, които странитѣ не сѫ създали съ намерение да турятъ пречка за упражнението по причина на повреда. Това мнение е общоприето отъ авторитѣ, които процитирахме по-горѣ [3]).

---

1) Demolombe, t. XVII, n° 440.

2) D. P. 1856. 2. 91.

3) Dalloz, *Supp.* v° *Success.*, n° 1435.

Последствията отъ унищожението на дѣлбата. Понеже дѣлбата се унищожава по изложенитѣ причини, то какво е последствието отъ това унищожение? Последствието е, че наследницитѣ се връщатъ и турятъ въ сѫщото положение, въ което тѣ сѫ се намирали до дѣлбата, т. е. турятъ се въ състояние на нераздѣлность. Това последствие дава мѣсто за нова дѣлба, понеже унищожената се смятря, като да не е правена никога.

А за да се извърши новата дѣлба, всичкитѣ наследници трѣбва да *повърнатъ* полученитѣ при първата дѣлба имоти. Това, за действието на унищожението между сънаследницитѣ.

Но, ако нѣкои отъ наследницитѣ е *ипотекиралъ* или *отчуждилъ* нѣкой имоти преди завеждането на искътъ за унищожение дѣлбата, то ипотеката и продажбата спрямо кредиторитѣ сѫ недействителни и като такива се развалятъ.

Това е общъ принципъ, който е освятенъ изрично въ чл. 63 отъ задълженията и договоритѣ; споредъ него прекратителното условие, като се осѫществи, възстановява нѣщата въ предишното състояние, като че задължението никога не е сѫществувало.

А пъкъ унищожението, по причина на насилие, измама, или повреда, е едно прекратително условие въ всичкитѣ дѣлби[1]). Въ случая се прилага правилото: *resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis.*

Това е твърде справедливо, защото обикновенно наследницитѣ, които сѫ извършили спрямо другия си сънаследникъ насилие, измама, или повреда, прибързватъ да ипотекиратъ или отчуждатъ имотитѣ, които имъ сѫ се паднали, и въ случай на несъстоятелность увредения би претърпѣлъ голѣма загуба, ако отчужденията и ипотекитѣ не би се развалили.

При това отчужденията и ипотекитѣ се прогласяватъ недействителни не само, когато дѣлбата е унищожена по причина на повреда, но и когато тя е уничтожена по причина на насилие или измама.

При прилагането на чл. 295 може да възникне въпросъ: *въ какъвъ срокъ се просрочва искътъ за унищожението на*

---

[1]) Chabot, t. II, p, 682. — Poujol, t. II, n° 6, p. 379. — Demolombe, t. XVII, n° 507.

дѣлбата? За разрешението на този въпросъ не ще се срещне никакво затруднение.

Понеже не сѫществува никакво специално постановление въ закона за тази давность, трѣбва да се приложи, за разрешението на въпроса, правилото на чл. 205 отъ задълженията и договоритѣ, споредъ който исковетѣ за унищожение на единъ договоръ могатъ да се заявяватъ въ течение на три години, когато този срокъ не е намаленъ отъ единъ специаленъ законъ. Сѫщото мнение изказва и Каблешковъ въ своитѣ лекции[1]).

Срокътъ започва да тече, въ случай на насилие, отъ деньтъ, въ който насилието е престанало; въ случай на измама, отъ деньтъ, въ който тя е открита; за актоветѣ на запретенитѣ и неспособнитѣ, отъ деньтъ, въ който е вдигнато запрещението или неспособността и за актоветѣ на непълнолѣтнитѣ, отъ деньтъ на тѣхното пълнолѣтие.

Като изброява, отъ положителна страна, причинитѣ, по които може да се изисква уничтожението на дѣлбата, закона опредѣля, отъ отрицателна страна, че простото испущание на единъ предмѣтъ отъ наследството не дава право на искъ за унищожение, но само за допълнителна дѣлба. Така, ако е испуснатъ единъ недвижимъ имотъ отъ наследството, *всѣкий* наследникъ има право да иска допълнителна дѣлба на този имотъ, даже ако частьта, която ще му се падне отъ него, не го уврежда съ повече отъ $^1/_4$.

Както се вижда, при насилието, измамата и повредата, искътъ за унищожение може да заведе само онзи наследникъ, който е насиленъ, измаменъ, или увреденъ; а пъкъ при простото испущание на единъ предмѣтъ отъ наследството, *всѣкий* наследникъ има право да иска допълнителна дѣлба.

Много пѫти може да е затруднително да се опредѣли, да ли въ случая има просто испущание или повреда повече отъ $^1/_4$, причинена отъ невѣрна смѣтка. Ако се приеме първото, всѣки наследникъ има право да иска допълнителна дѣлба по *охранителенъ* редъ; ако ли пъкъ се приеме второто, само увредения наследникъ има право да иска унищожението на дѣлбата по исковъ редъ.

---

[1]) А. Каблешковъ, *Лекции върху унищожението на дѣлбата.*

Искътъ за дѣлбата е подсѫденъ на онзи окрѫженъ сѫдъ, въ окрѫга на който се е отворило наследството, защото предмѣтътъ на този искъ е да се предизвика една нова дѣлба; а всѣки искъ за дѣлба на едно наследство се заявява по мѣстоотваряването на наследството. Освенъ това чл. 162 отъ Гражданското сѫдопроизводство разрешава изрично въпроса; той гласи, че искове срещу дѣлба на наследство се предявяватъ въ онзи сѫдъ, при който е била извършена дѣлбата. А дѣлбата на едно наследство споредъ чл. 161 се извършва въ онзи сѫдъ, въ окрѫга на който се е отворило наследството.

Чл. 296[1]).

Когато единъ или нѣколко отъ сънаследницитѣ продадатъ, безъ измама, своитѣ наследственни права на едного отъ сънаследницитѣ на неговъ страхъ и рискъ, то не се допуща искъ за унищожение на тази продажба.

Отъ текста на чл. 296 се вижда, че той трѣбва да е изключение на нѣкое правило, несѫществующе въ нашия законъ. Кое е това правило и защо то липсува отъ закона? За да отговоримъ на този въпросъ, трѣбва да прибѣгнемъ къмъ источницитѣ на нашия законъ. Френския *Code Civil* съдържа art. 888, който опредѣля, къмъ кои актове се прилага искътъ за унищожение. Този членъ гласи така: „Искъ за унищожение се допуща противъ всѣки актъ, който има за предмѣтъ прекращението нераздѣлностьта между сънаследницитѣ, макаръ той и да е квалифицираны като продажба, размѣна, спогодително или както и да е друго-яче“ [2]).

И италиянския кодексъ съдържа подобенъ членъ. Въ *Codice Civile* четемъ art. 1039: „Искътъ за унищожение се допуща противъ всѣки актъ, който има за предѣмтъ прекращението на общото владѣние на наследственвитѣ имоти между сънаследницитѣ, макаръ той и да е нареченъ продажба, размѣна, спогодба или друго-яче“ [3]).

---

[1]) C. It. 1040; C. N. 889.
[2]) Art. 888 C. N.
[3]) Art. 1039 C. Civile.

Отъ процитиранитѣ членове на французския и италианския кодекси се вижда, че искътъ за унищожение по изложенитѣ въ чл. 295 причини се допуща и противъ продажбата, ако тя има за цель да прекрати между наследницитѣ общностьта на владѣнието на наследственнитѣ имоти.

Отъ принципа, освятенъ отъ art. 888 C. N. и 1039 C. Civile, е допуснато изключението, установено въ art. 889 C. N. и 1040 C. Civile, отъ които е заеменъ и нашия чл. 296. Но защо нашия законодатель не е възпроизвелъ и принципа, ами е приелъ само изключението отъ него? За разрешението на този въпросъ ние нищо не намираме въ законодателнитѣ работи по закона за наследството; обаче, въ приготовителнитѣ работи намираме при чл. 296 следующата забелѣжка: „Отъ принципътъ на art. 883 C. N, и art. 1024 C. Civile (чл. 292 отъ нашия законъ) се вижда, че дѣлбата може да се прояви освенъ въ формата на обикновенна дѣлба и въ формата на разни актове, като продажба, замѣна и други. Прочее, всичкитѣ актове, които съдържатъ дѣлба, сиречъ прекратяватъ нераздѣлното състояние между сънаследницитѣ, могатъ да се унищожаватъ по причина на насилие, измама и повреда. Предъ видъ на това ще е излишно да се възпроизвежда art. 888 C. N. и 1038 C. Civile. Приемането, обаче, на art. 889 C. N. и art. 1040 C. Civile е необходимо; иначе би се допуснало унищожението и на продажбата на наследственнитѣ права между сънаследницитѣ".

Тази кратка забелѣжка обяснява, макаръ и недостатъчно, мотивитѣ, които сж накарали съставителитѣ на нашия законъ да не реципиратъ принципа, но само изключението отъ него.

Закона не забранява на наследницитѣ да продаватъ своитѣ наследственни права помежду си; наопаки, той изрично имъ позволява такава продажба. Но понеже продажбата на наследственнитѣ права между сънаследницитѣ има характеръ на дѣлба, и понеже дѣлбата може да бжде унищожена по причина на повреда повече отъ $^1/_4$, то закона позволява изрично на сънаследницитѣ да си продаватъ единъ другиму наследственитѣ права на тѣхенъ страхъ и рискъ.

За да се приложи правилото на чл. 296, изисква се съвъкупностьта на четире условия:

1-о. Да сѫ продадени *наследствени права.*

2-о. Продавача и куповача да сѫ *сънаследници.*

3-о. Продажбата да е направена на *рискътъ на купувача.*

4-о. Продажбата да е направена *безъ измама.*

Всѣко едно отъ тѣзи условия съдържа въ себе си и други още условия, които ще излагаме при разглеждането на всѣко отъ тѣхъ.

1-*о. Да сѫ продадени наследствени права.* Това значи, че предмѣта на продажбата трѣбва да сѫ *наследственнитѣ права* на продавача, nomen haereditarium, продажба на наследството заедно съ активътъ и пасивътъ, *quidquid juris*, т. е. всичкитѣ права, които продавача има въ наследството.

Изисква ли законътъ да се продадѫтъ всичкитѣ наследствени права на продавача-наследникъ, или той може да продаде само една часть отъ своитѣ наследствени права? *Laurent* и *Demolombe* изказватъ мнение, че закона не изисква продажбата на цѣлитѣ права, че предмѣтъ на продажбата може да бѫде и часть отъ наследственнитѣ права на продавача.[1]) А *Chabot* и *Poujol* казватъ, че законътъ изисква, щото предмѣтъ на продажбата да сѫ *всичкитѣ наследсвенни права* tous les droits en masse[2]).

Съставителитѣ на нашия законъ, като сѫ имали предъ видъ разногласието по този въпросъ между авторитѣ и че това разногласие може да се оправдае съ грамическото тълкуване на израженията *droits successifs* (art. 889 C. N.) *и diritto ereditario*, (art. 1040), употрѣбени въ единственно число, сѫ приели мнението на Chabot, т. е че продажбата трѣбва да има за предмѣтъ *всичкитѣ наследствени права исцѣло* на продавача. За да изразятъ по ясно това условие, тѣ сѫ употрѣбили въ чл. 296 изрежението *„своитѣ наследсвенни права"* въ множественно число. Прочее, нашия законъ разбира продажбата на *цѣло*, за каквото говори и чл. 323 отъ З. Д.

---

[1]) Laurent, t. X, n° 492. — Demolombe, t. XVII, n° 444. — Aubry & Rau, t. VI, § 626, note 16. — Hureaux, t. V, n° 33. — Dutruc, n° 614 bis. — Vazeille, sur l'art. 888, n° 6, — Pand, fr., v° *Succes*, n° 8472. — Huc, t. V, n° 467. — Le Sullyer, t. III, n° 1916. — Pand. belges, v° Lésion (partage), n° 20. — D. P. 56. 1. 147.

[2]) Chabot, t. II, p. 695. — Poujol, t. II, n° 2, p. 391. — Malpel, n° 314. — Toullier, t. IV, n° 559. — Duranton, t. VII, n° 576. — Fouet de Conflans, sur l'art. 889, n° 6.

2-о. *Продавача и купувача да сѫ сънаследници.* Наследника може да продаде своитѣ наследственни права и на *чуждо* лице (чл. 323 отъ З. Д.); но чл. 296 се занимава съ продажбата на тѣзи права само между сънаследницитѣ. При това закона разбира подъ думата наследници наследницитѣ по закона, къмъ които се приравнява и установенитѣ (чл. 45).

3-то. *Продажбата да е направена на страхътъ и на рискътъ на купувача.* Въ какъвъ смисълъ трѣбва да се разбира страхътъ и рискътъ? Този въпросъ се разрешава отъ чл. 223 отъ закона за задълженията и договоритѣ. Споредъ буквата на този членъ, когато нѣкой продава едно наследство, безъ да покаже неговитѣ предмѣти, той е длъженъ да обезпечи само своето качество на наследникъ; съ други думи той не обезпечава активътъ на наследството. А пъкъ пасивътъ е оставенъ въ тяжестъ на приобретателя. Така щото отъ една страна приобретателя е натоваренъ да тѣгли всичката тяжесть на наследственнитѣ дългове, известни и неизвестни; а отъ друга страна, противъ продавача не може да се заведе никакъвъ обратенъ искъ по причина на сѫдебно отнѣмание на нѣкой предмѣтъ отъ наследството.

И така, по закона, продавача не е длъженъ да гарантира активътъ на наследствената продадена часть, защото, ако той гарнатираше на приобретателя, че нѣма да се представи никой други кредиторъ, освенъ означенитѣ въ описа, или че никакъвъ искъ не ще бѫде завезданъ отъ трети лица за имотитѣ, означени като принадлежащи на наследството, то нѣмаше да има продажба на *„страха и рискътъ"* на приобретателя.

Отъ това следва ли, че не е нуждно да се упоменава изрично въ акта, че продажбата се прави на страха и на рискътъ на приобретателя[1]).

Понеже по чл. 323 отъ З. Д. наследника-продавачъ гарантира само своето качество на наследникъ, то излиза, че рискътъ въ продажбата на едно наследство остава по закона върху купувача. Наопаки би трѣбвало една противна клауза, за да бѫде продавача длъженъ да гарантира и за да се освободи купувача отъ плащание на дълговетѣ. Всичко зависи отъ намѣрението на странитѣ; ако тѣ сѫ разбирали, че ку-

[1]) Laurent, t. X, n° 493. — Dalloz, *Succes.*, n° 2279.

пуватъ и продаватъ едно наследство, т. е. една общность, има продажба на наследственни права на рискътъ на купувача, освенъ ако има клауза, която задължава продавача да гарантира, или която да освобождава купувача отъ безграничното задължение да плаща дълговетѣ и тяжеститѣ на наследството.

Отъ изложеното следва, че нѣма нужда, щото актътъ да съдържа клауза че продажбата е направена на рискътъ на купувача[1]). Това е така, щомъ продажбата на наследственнитѣ права е направена отъ наследникъ на сънаследникъ. Обаче, за да нѣма споръ по въпросътъ за рискътъ, една формална клауза би била полезна.

Нека отбелѣжимъ, че има и противно мнение[2]); но то не е прието.

Щомъ се продава активътъ и то на рискъ на купувача, щомъ приобретателя зема въ своя тяжесть едно *incertum aeris alieni*, то продажбата трѣбва да стане *преди* дѣлбата[3]) до гдето още силитѣ на наследството не сж известни, или поне еднакво сж известни както за продавача, така и за купувача.

4-то. *Продажбата да е направена безъ измама.* Измамата въ това отношение трѣбва да се разбира двояко: най напредъ въ общъ смисълъ спрямо лицето; после въ относителенъ смисълъ, като заобикаляние на закона.

Разбира се, че измамата спрямо лицето е винаги такава и спрямо закона, и наопаки измамата спрямо закона е такава и спрямо лицето. За да има измама спрямо лицето, изисква се, щото продавача и купувача еднакво да знаятъ силитѣ на наследството, т. е. *еднакво да знаятъ актива и пасива* на наследството[4]). Ако единъ отъ контрактующитѣ знае до-

---

[1]) Laurent, t. X, n° 493. — Huc, t. V, n° 467. — Massé et Vergé, sur Zachariae t. II, p. 387. — Demante, t. III, n° 284 bis 11. — Vazeille, sur l'art. 889, n° 3. — Demolombe, t. XVII, n° 448. — Fouet de Conflans, sur l'art. 889, n° 5 — Dutruc, n° 616 — Hureaux, t. V, n° 36. — Aubry & Rau, t. VI, § 626 note 37. — Le Sellyer, t. III, n° 1918. — Thiry, t. II, n° 261. — D. P. 70. 1. 333.

[2]) Troplong, V° *Vente*, t. II, n° 790. — Malpel, n° 314. — Chabot, sur l'art 889, n° 2.

[3]) Chabot, t. II, p. 693.

[4]) Demolombe, t. XVII, n° 450, p. 541. — Poujol, t. II, n° 2. p. 392. — Chabot, t. II, p. 693. — Laurent, t. X, n° 494, — Hureaux, t. V, n° 7. — Le Selyer, t. III, n° 1869.

бре състоянието на наследството, а другия го не знае и стане продажба на наследственнитѣ права при това не еднакво знание, то има измама спрямо лицето, и изманения може да иска да се унищожи продажбата. Напримѣръ, ако приобретателя е билъ при наследодателя, ако той е билъ негово довѣренно лице и следъ смъртьта е изложилъ невѣрно на единъ отсѫствующъ наследникъ състоянието на наследството, и по този измамливъ начинъ купува наследственни права отъ тогова, който ги познава само по лъжливото описание, продажбата може да бѫде унищожена, защото нито закона, нито справедливостьта не би санкционирали подобна измама.

Въ този случай продавача, безъ да доказва, че е увреденъ, може да иска унищожението на продажбата по причина на проста измама, безъ която той не би сключилъ договора (чл. 20 отъ закона за задълженията и договоритѣ).

Въ този случай продажбата може да бѫде унищожена, даже ако предварително тя съдържа изрична клауза, че продажбата става на страха и на рискътъ на приобретателя. Тази клауза е противозаконна, защото тя съдържа измама както спрямо продавача, така и спрямо закона[1]).

По този важенъ въпросъ Lebrun казва следующето: „Трѣбва да се различава времето и обстоятелствата, при които е извършена продажбата на наследственнитѣ права; защото, ако единъ отсѫствующъ наследникъ третира чрезъ пълномощникъ съ другитѣ наследници, които сѫ живѣли заедно съ умрѣлия, и които сѫ могли добре да знаятъ работитѣ на наследството, и имъ продава своитѣ наследственни права, безъ да му е съобщенъ направения отъ роднинитѣ описъ *non visis inspectisque tabulis*, въ такъвъ случай, наистина може да се каже съ закона, че продавача не сключва договоръ, но измамва, *non tam paciscitur quam decipitur*".[2])

Има измама спрѣмо закона, когато и двѣтѣ страни еднакво сѫ знаяли, въ момента на отстѫпването, състоянието на актива и пасива на наследството.

Правилото на чл. 296 трѣбва да се приложи къмъ всичкитѣ онѣзи актове, които се равняватъ на отстѫпване на-

---

[1]) Laurent, Ibid — Belost-Jolimont sur Chabot, t. II, p. 694. — Dalloz, *Succes.*, n° 2577. — Duranton, t. VII, n° 572. — Toullier, t. IV, n° 579.

[2]) Lebrun, liv IV, ch I, n° 58.

следственнитѣ права.[1]) Напримѣръ, единъ отъ наследницитѣ се отрече отъ наследството въ полза на своитѣ сънаследници *срещу известно възнаграждение* (чл. 194). И този случай подпада подъ правилото на чл. 296.

Но, ако отричанието е направено направо т. е. *безъ никакво възнаграждение*, това отричание не се равнява на продажба на правата и отреклия се наследникъ не може да иска да се повърне по причина на повреда. Съ това отричание наследника е упражнилъ своето факултативно право — да приема или да не приема наследството, а не е продалъ правата си.[2]) И наистина, въ безвъзмездното отричание нѣма продажба на наследственни права, понеже нѣма условена цѣна, нито пъкъ има известенъ и действителенъ приобретатель, защото и другитѣ наследници могатъ така сѫщо да се отрѣкѫтъ отъ наследството и тогава не може да се каже, че тѣ сѫ приобретатели.

Закона говори само за случая, когато *единъ или нѣколко* наследника продаватъ правата си на *едного* отъ сънаследницитѣ; но правилото на чл. 296 се прилага и въ случая когато единъ или нѣколко сънаследници продаватъ своитѣ наследственни права на едного или *на нѣколко* отъ своитѣ сънаследници.[3])

Въ друго отношение правилото на чл. 296, като изключение, се тълкува ограничително.

Чл. 297[4])

За да се опредѣли, има ли повреда, предмѣтитѣ се оцѣняватъ споредъ тѣхното състояние и стойность въ време на дѣлбата.

Казахме по рано, че цѣлта на унищожението дѣлбата е да поправи една извършена погрѣшка въ вреда на едного отъ наследницитѣ, който при дѣлбата е получилъ стойность по-малка отъ онази, която съ сѫщата дѣлба е дадена на не-

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 455. — Dutruc, n° 617. — Duranton, t. VII, n° 567, — Champonnière et Rigaud, t. III, n° 2718.

[2]) Poujol, t. II n° 3 p. 392.

[3]) Demante, t. III, n° 234 bis.

[4]) C. It. 1041; C. N. 890.

говитѣ сънаследници съразмерно съ правата имъ. Следъ дѣлбата дѣлътъ на всѣкиго отъ наследницитѣ остава на неговъ рискъ, така щото, ако имота загине по причина на нѣкоя непреодолима сила, той нѣма право да иска обезщетение отъ своитѣ сънаследници, понеже дѣлътъ е погиналъ за негова смѣтка, *res perit domino*. По сѫщия мотивъ, ако, намѣсто загуба, имота се е увеличилъ, или подобрилъ, отъ това увеличение и подобрение се ползува само наследника. Тѣзи съображения сѫ ръководили законодателя за да останови, че, за да се опредѣли, да ли има повреда, наследственнитѣ имоти се оцѣняватъ споредъ тѣхното състояни и стойность *въ време на дѣлбата*.

Ако дѣлбата е причинила повреда повече отъ $^1/_4$ въ вреда на едного отъ сънаследницитѣ, тя не може да се унищожи, защото само онази повреда унищожава дѣлбата, която е причинена отъ *невѣрна смѣтка* при дѣлбата.

Иначе, може да се случи, че следъ истичанието на известно време, ще могатъ да се оборватъ по причина на повреда даже дѣлбитѣ, въ които равенството напълно е спазено. [1])

Повредата трѣбва да се отнася къмъ цѣлия пай на увредения наследникъ, а не върху нѣкои имоти отъ пайтъ.[2]) Така напр. ако единъ имотъ, който се е падналъ въ пая на наследника, е оцѣненъ 2500, когато той струва 4000 лева, не може да се иска унищожението на дѣлбата, щомъ други имоти отъ сѫщия пай сѫ оцѣнени по-скъпо, отъ колкото струватъ.

Правилото на чл. 296, споредъ което се оцѣнява предмета по стойностьта, която еималъ по времето на дѣлбата, безъ да се държи смѣтка за уголеменията или намаленията на стойностьта на имотитѣ, може да докара къмъ резултати, които по видимому сѫ несправедливи. Така, може да се случи, че наследника може да иска унищожението на дѣлбата по причина на повреда, причинена при дѣлбата, макаръ въ настояще време той не само че нѣма никаква повреда, но има печала, произлѣзла отъ едно случайно уголѣмение.

---

[1]) Demolombe, t. XVII, n° 418, bis.

[2]) Ibid., n° 419. — Merlin, *Rép.*, v° *Lésion*, § IV, n° 7. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 385.

стойностьта на имота; може да се случи и противното: наследника нѣма право да иска унищожението на дѣлбата, макаръ въ настояще време и да има повреда повече отъ $^1/_4$ причинена отъ случайно намаление стойностьта на имота, ако повредата не е причинена отъ невѣрна смѣтка при дѣлбата [1]).

И така, за да се узнае, има ли повреда, трѣбва да се оцѣнятъ имотитѣ по стойностьта, която сѫ имали въ времето на дѣлбата. Но какъ се оцѣняватъ имотитѣ? Чл. 311 отъ закона за задълженията и договоритѣ, който постановява че въ продажбата стойностьта се опредѣля чрезъ вещи лица, приложимъ ли е и въ материята за дѣлбата? Не; чл. 311 не е приложимъ при унищожението на дѣлбата по причина на повреда, понеже той е изключение, и като такъвъ, не може да се прилага по аналогия и къмъ дѣлбата. И комментаторитѣ на източницитѣ на нашия законъ отговарятъ отрицателно на този въпросъ. [2]) Но, ако чл. 311 е приложимъ, какъ ще се опредѣли стойностьта на имотитѣ? Разрешението на този въпросъ трѣбва да се представи напълно на мѫдрото усмотрѣние на сѫдията по сѫщество. Ако въ наследственнитѣ документи сѫществуватъ доказателства, каква е била действителната стойность на имотитѣ, сѫдията ще реши на основание на тѣхъ; ако тѣ сѫ недостатъчни, сѫдията може да прибѣгне и къмъ експертиза. Сѫдията може да извади заключение, че има повреди и отъ раздѣлителния актъ [3]).

Въпроса е твърде деликатенъ, защото ще се опредѣля стойностьта за едно минало време.

При оцѣнението на наследственната маса трѣбва да се има предъ видъ и стойностьта на фиктивно привнесенитѣ имоти отъ разнитѣ сънаследници, защото и тѣ правятъ часть

---

[1]) Laurent t. X. n° 499.

[2]) Le Sellyer, t. III, n° 1926. — Dutruc, n° 623. — Duvergier, sur Toullier, t. IV, n° 571, notes 2 и 3. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 385. — Demolombe, t. XVII, n° 420. — Aubry & Rau, t. VI, § 626. — Thiry, t. II, n° 259. — Huc, t. V, n° 470. — Russeau et Laisney, v° *Partage*, n° 150 и 156. — Vigié, t. II, n° 420.—Laurent, t. X, n° 502. — D. P. 70. 1. 116; 90. 2. 330.

[3]) Troplong, v° *Vente*, t. I, n° 231. — Massé et Vergé sur Zachariae, t. II, p. 385, note 19, — Dalloz *Rép.*, v° *Suçces.*, n° 2195.

отъ наследственната маса, която трѣбва да се раздѣли отново [1]).

Прилагането на правилото на чл. 297 може да възбуди още единъ важенъ въпросъ, а именно: ако наследницитѣ сж направили една частична дѣлба, т. е. ако сж раздѣлили само нѣкои имоти, а другитѣ сж оставили да владѣятъ общо, въ такъвъ случай, може ли наследника да иска унищожението на частичната дѣлба, ако той съ нея е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$, макаръ, допълнителната дѣлба на нераздѣленитѣ имоти и да може да му попълни, средне зето, загубата отъ частичната дѣлба? Въпроса трѣбва да се разреши утвърдително; и въ такъвъ случай, трѣбва да се оцѣняватъ само раздѣленитѣ имоти. Споредъ това оцѣнение увредения наследникъ има право да иска унищожението на частичната дѣлба и да бди да не бжде увреденъ при дѣлбата на подѣленитѣ имоти [1]).

Ако ли пъкъ по едно наследство сж станали нѣколко частични дѣлби, напримѣръ, ако наследницитѣ сж си раздѣлили най-напредъ движимитѣ имоти и следъ нѣколко години сж си подѣлили и недвижимитѣ, то какъ да се постжпи: трѣбва ли да се съединятъ и двете дѣлби и да се опредѣли повредата върху стойностьта на общия, събрания резултатъ, или пъкъ всѣка дѣлба трѣбва да се сматря, като самостоятеленъ актъ, унищожението на който може да се иска отдѣлно, ако е нанесълъ повреди?

Въпросътъ е много деликатенъ и твърде споренъ. Той е раздѣлилъ авторитѣ на два лагера и по него сж образувани две различни системи.

Ако се приеме първата система, която е за комбинираното съединение на всички частични дѣлби и по тѣхъ се опредѣля вредата, искътъ за унищожение ще бжде приемливъ само тогава, когато сънаследника-ищецъ ще е получилъ отъ комбинирания резултатъ на различнитѣ частични дѣлби три четвърти върху общата стойность на всичкитѣ дѣлби. Ако се усвои втората система, искътъ за унищожение, насоченъ срещу една отъ частичнитѣ дѣлби, ще бжде приемливъ само за това, че сънаследника-ищецъ е увреденъ въ тази дѣлба съ по-

---

[1]) Laurent, t. X, n° 501. — Dutruc, n° 620. — Huc, t. V, n° 465. — Pand. belges, t. LVIII, V° Lésion (partage), n° 72.

вече отъ $^1/_4$, независимо отъ обстоятелството, че той може да е получилъ отъ другитѣ дѣлби една компенсация, равностойна на претърпяната отъ него вреда въ първата дѣлба.

Първото мнение

Болшинството отъ авторитѣ поддържа първото мнение. Къмъ него се е присъединила и юриспруденцията въ франция. Важността на този юридически споръ заслужава по подробно изложение на мотивитѣ на всѣко едно отъ двѣтѣ мнения. За комбинирания резултатъ отъ съединенитѣ частични дѣлби мотивитѣ сж следнитѣ:

Законодателя изисква, щото крайния резултатъ отъ разпредѣлението на наследственитѣ имоти между сънаследницитѣ да не причинява никому отъ тѣхъ вреда, по голѣма отъ $^1/_4$ върху неговата наследствена часть. Следователно, не може да се каже, че единъ отъ наследницитѣ е увреденъ, когато той е получилъ 10,000 лева повече отъ друга частична дѣлба. Да се унищожатъ двѣтѣ дѣлби и да се считатъ отдѣлно, когато е въпросъ за унищожение по причина на повреда, значи да унищожатъ една дѣлба, която е направена съобразно съ закона и при най-строго равенство и съ това да се отиде противъ волята на законодателя. Разбира се, че всѣка частична дѣлба има окончателенъ характеръ; но въпроса не е тамъ; а се касае, да се знае, при какви условия единъ съдѣлитель може да претендира, че е увреденъ.

Най-после различнитѣ частични дѣлби съставляватъ единъ и сжщи актъ, едно и сжщо разпредѣление; частичнитѣ дѣлби сж като разнитѣ клаузи отъ единъ единственъ договоръ; тѣ не могатъ да се отдѣлятъ. Може да се каже че е неудобно да се правятъ въпросни дѣлбитѣ, които сж извършени преди десетъ години, покрити съ давность. Вѣрно, е, че давностьта покрива дѣлбата, въ смисълъ, че не могатъ да бждатъ унищожени; обаче, давностьта не пречи, щото една предшествующа дѣлба да се комбинира съ друга последующа, за да се исчисли и намѣри, дали има вреда.

Комбинацията съ всичкитѣ частични дѣлби се прави, не за да бждатъ унищожени, но да се консултиратъ като елементи, като обяснение на вредата.

Би била най неоснователна и неоправдана онази система, която признава и намира вреда тамъ, гдето такава не сжще-

ствува. Напримѣръ, наследствената часть на всѣки сънаследникъ е 10, 000 лева; наследника, който се оплаква, че въ една частична дѣлба е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$, което фактически може да е вѣрно, е получилъ отъ всичкитѣ дѣлове заедно 85000 лева. Какъ може да се оплаква и да поддържа, че е вреденъ въ своята *наследствена часть* съ повече отъ $^1/_4$, когато, по закона, той не може да се оплаква, ако при *единична* дѣлба би получилъ само 75000 лева? Кѫде би била тогава справедливостьта? Ето защо и ние предпочитаме комбинираната система, която е съобразна съ духа на закона, който говори за вреда върху цѣлата наследствена часть отъ крайния резултатъ на всичкитѣ частични дѣлби, съединени заедно[1])

Трѣбва да не се изпуща изъ предъ видъ, че комбинацията за съединението на всичкитѣ частични дѣлби се прави само за да се изчисли размѣра на вредата. За да може вредата да повлече подире си унищожението на дѣлбата, изисква се, щото сънаследника-ищецъ да е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$ въ *своитѣ наследствени права отъ стойностьта на упоменатитѣ права.* А пъкъ при отказването да се държи смѣтка и за другитѣ дѣлби, които може би, сѫ компенсирали или намалили претърпяната вреда, сѫдията би намерилъ и приелъ една вреда, която не сѫществува, или пъкъ е недостатъчна, за да се произнесе едно унищожение.

Този въпросъ за *комбиниранъ резултатъ* може да се повдигне само тогава, когато се иска унищожение по причина на *повреда.* Той не може да се повдига, когато се иска унищожение на една частична дѣлба по причина на *измама* или *насилие* . Въ този случай нѣма нужда да се смѣсватъ разнитѣ частични дѣлби. Никаква общность нѣма между двата случая.

Ищецътъ, който основава искътъ си върху измама или насилие, упражнени въ негова вреда, твърди, де е било опороченъ неговото съгласие, което не може да се оправи или комунсира съ редовностьта на другитѣ частични дѣлби.

---

[1]) Huc. t. V, n° 465. — Dutruc, n° 620. — Duvergier sur Toullièr. t. IV, n° 576 note 6. — Hureaux. t. V, n° 19. — Bertauld, t. I, n° 572. — Aubry & Rau, t. VI, § 626. note 13. — Le Sellyer, t. III, n° 1880. — Laurent, t. X, n° 482. — Pand. fr. Pér. 1899. I. 317. — Thiry, t. II, n° 260. — Pand. belges, v° *Lésion*, LVIII, n° 69.

А ищецътъ сънаследникъ, който основава искътъ си върху *повреда* въ повече отъ $^1/_4$, не е въ сжщото положение, защото тази вреда може да бжде покрита и компенсирана отъ другитѣ дѣлби.

Въ това отношение доктрината и юриспруденцията въ Франция сж постоянни и единодушни.

Срѣдно мнение.

Въ сждебната практика се е предлагала и една средна система (*un système intermédiaire*), като отклонение отъ първото мнение. Тя, като допуща по принципъ гледището на юриспруденцията, позволява често отъ нея да се отстжпва. По тази система различнитѣ частични дѣлби трѣбва да бждатъ комбинирани помежду си само тогава, когато отъ тѣхното сравнение произтича, че констатираната въ оборваната дѣлба вреда е била поправена (*corrigée*) или възнаградена (*réparée*) въ другитѣ дѣлби, като е дадено на увредения наследникъ, въ самия поправоченъ актъ, нѣщо повече, отъ колкото му се пада отдѣлно по тѣзи дѣлби И съ това специално и изрично наваксуване да се възнагради първата вреда. Напримѣръ единъ наследственъ активъ отъ 100.000 лева, половината въ недвижими и половината въ движими имоти съ двама наследника. Най напредъ става частична дѣлба на недвижимитѣ имоти отъ стойность 50, 000 лв.; единъ отъ наследницитѣ получава само 18,000 лева; той е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$, защото въ тази дѣлба той трѣбваше да получи най-малко $\left[\frac{25000 \times 3}{4}\right] = 18.750$.

Следъ това става втора дѣлба на движимитѣ имоти на стойность 50,000 лв. при най-строго равенство, т. е на увредения отъ първата дѣлба наследникъ получава отъ втората 25,000; тъй че всичко той получава 18000 + 25000 = 43.000 лв. т. е. получава много повече отъ три четвърти отъ 50.000, които сж 37 500, върху неговата наследствена часть отъ цѣлото наследство.

Понеже въ втората дѣлба увредения наследникъ не е компенсиранъ той би ималъ право по тази средня система да иска унищожение на първата дѣлба.

Тази система не е възприета отъ авторитѣ.

Спорѣдъ юриспрюденцията при комбинираната система, за да се установи вредата, съединяватъ се само *извършенитѣ* дѣлби, *безъ да се взема въ внимание стойностьта на неподѣленитѣ имоти, ако има такива*, които оставатъ да бѫдатъ дѣлени. Тази система, по която вредата би трѣвало да се исчислява върху стойностьта само на извършенитѣ вече дѣлби, като не се взема въ внимание и стойностьта на неподѣленитѣ още имоти, е оспорвана. За нея *Ambroise Colin*, професоръ по гражданското право въ Каенъ, казва следнето: „тази система ни изглежда най напредъ несъгласуема съ онова решение, еднакво допуснато отъ Касац. сѫдъ, по което, ако има единъ заведенъ искъ за унищожение и единъ искъ за окончателна дѣлба, сѫдътъ може да съедени дветѣ дѣла, за да констатира, има ли вреда. Нѣщо повече: ние мислимъ, че тази система е въ противоречие съ правилата, установени отъ Върхов. сѫдъ за исчисление на вредата; тази последнята трѣбва да повлече унищожение само тогава, когато сънаследника е увреденъ съ по вече отъ $^1/_4$ върху цѣлата му наследствена часть. А пъкъ тази наследственна часть обема очевидно и частьта, която му се пада отъ неподѣленитѣ още имоти. Ако въ едно наследство отъ 100.000 сѫ раздѣлени само 50,000 и сѫ оставени неподѣлени 50,000; ако при дѣлбата на 50,000 единия наследникъ е получилъ само 18.000 (а пъкъ $^3/_4$ отъ законната му часть съставляватъ 18.750) може ли да сполучи унищожение? Ние не го вѣрваме. И наистина, наследника, който се счита увреденъ, освенъ 18.000, които е получилъ отъ първата дѣлба, ще има по закона и отъ втората още 25,000; тъй че неговата наследственна часть ще възлезе на 43.000, вмѣсто 50.000; т. е. ще има една вреда само отъ 7000, която не е достатъчна да служи като основание за едно унищожение“[1])

Критиката на Colin е основателна, защото, ако, за да се опредѣли, има ли повреда, трѣбва да става комбинация, по която ще да се опредѣля наследствената часть на наследника върху всичкитѣ наследственни имоти, нѣма оправдание да се изоставятъ отъ изчислението неподѣленитѣ имоти, защото безъ тѣхната стойность е невъзможно да се узнае размѣра на неговата *дѣйствителна* наследственна часть.

---

[1]) Colin, Dalloz, 1899. 1. 522, note.

Второто мнѣние. То се поддържа и развива главно отъ *Demolombe.* Макаръ да не го възприемаме, считаме за необходимо, следъ като изложихме подробно първото мнение, а тъй сѫщо и нашето, да се спремъ пакъ подробно и върху неговитѣ мотиви. Това е необходимо толкова повече, че нашия Върхов. Касац. Сѫдъ не е ималъ случай да се произнесе по този отъ такава важность въпросъ, и ще трѣбва да възприеме едното или другото мнѣние.

Той поддържа, че различнитѣ видове дѣлби сѫ независими една отъ друга, че всѣка отъ тѣхъ трѣбва да бѫде оцѣнена отдѣлно, сама по себе си; че, щомъ нѣкой отъ сънаследницитѣ е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$ въ една отъ тѣзи частични дѣлби, безъ да се занимава съ другитѣ дѣлби, предшествующи или последующи, има право да иска унищожението на тази частична дѣлба, въ която е увреденъ. Съображенията му сѫ:

1⁰ Защото сънаследницитѣ сѫ свободни да правятъ частични дѣлби и че всѣка отъ тъй направенитѣ дѣлби трѣбва да се счита за окончателна, било между тѣхъ, било спрѣмо трети лица.

А пъкъ, ако една частична дѣлба е окончателна, въ действителность тя има едно свое собственно сѫществувание, различно и независимо отъ частичнитѣ дѣлби, предшествующи или последующи.

Една отъ тѣзи дѣлби може да бѫде оборвана отдѣлно по причина на измама или насилие, безъ да се месятъ другитѣ дѣлби; следователно, всѣка частична дѣлба може да бѫде оборвана и по причина на вреда, безъ да се обръща внимание на другитѣ дѣлби, които не се оборватъ.

Тѣзи заключения проистичатъ отъ самия текстъ на чл. 887 (чл. 295), който постановява, че сънаследницитѣ могатъ да искатъ унищожение на дѣлбитѣ по причина на насилие или измама, а тъй сѫщо и когато нѣкой отъ наследницитѣ е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$. Тѣзи причини се прилагатъ къмъ всички дѣлби.

2⁰ Това заключение, което е съобразно съ текста, е тъй сѫщо съобразно и съ принципитѣ и съ общата воля на странитѣ; защото последнитѣ, когато правятъ частична дѣлба, я правятъ по сѫщия начинъ, по който бѣха направили единствената и обща дѣлба на всички наследственни имоти; сле-

дователно, принципитѣ изискватъ, щото всѣка дѣлба да бѫде считана като окончателенъ договоръ, който трѣбва да бѫде оцененъ самъ по себе си споредъ елементитѣ, които сѫ присѫщи за неговата действителность или недействителность.

3⁰ Той излага при това твърде лошитѣ последствия отъ противната доктрина.

Първото нежелателно последствие е следното:

Една отъ частичнитѣ дѣлби, която отдѣлно сама по себе си, е *унищожаема* по причина на вреда, може да стане *неунищожаема*, като се присъедини къмъ другитѣ частични дѣлби; отъ това би произлѣзло, че сънаследника може да излезе неувреденъ съ повече отъ $^1/_4$ върху общностьта на съдържащитѣ се въ тѣзи различни дѣлби имоти; последствието отъ това трѣбва да е взаимно въ смисъль, че една отъ частичнитѣ дѣлби, която, сама по себе си, отдѣлно, *не е унищожаема*, може, наопаки да стане *унищожаема*, като се присъедини къмъ другитѣ частични дѣлби; а отъ това би излѣзло, че сънаследника ще бѫде увреденъ съ повече отъ $^1/_4$ върху общностьта на съдържащитѣ се въ тѣзи различни дѣлби имоти. Това последствие ще е логическо и справедливо, защото, ако съединението на всички частични дѣлби може да бѫде употребено срещу сънаследника-ищецъ (който иска унищожението) съ цель да се установи, че той не е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$, най- справедливата и най-юридическата взаимность изисква, щото и той да може тъй сѫщо да употреби съединението на всичкитѣ отдѣлни дѣлби *въ своя полза*, за да може да установи, че е увреденъ въ законния размѣръ. И тогава ще излезе, че се иска унищожението на всичкитѣ частични дѣлби наедно, когато, въ действителность, всѣка една отъ тѣхъ, сама по себе си, е *неунищожаема*.

Неудобството е и относително давността за различнитѣ частични дѣлби. Какво ще стане, ако отъ датата на една отъ предшествующитѣ частични дѣлби сѫ истекли десетъ години, когато другата последующа дѣлба ще бѫде оборена по причина на повреда? При съединението на частичнитѣ дѣлби ще излезе, че една отъ тѣхъ искътъ, срщеу *която е вече просроченъ* съгласно art. 1304 отъ С. С. (чл. 205 отъ З. Д.), трѣбва да се присъедини къмъ последующа дѣлба и че вредата трѣбва да се оцѣни споредъ общата стойность на всичкитѣ съдържащи се отъ двете дѣлби имоти.

Ако пъкъ давността има за цѣль да предвари подлагането на по-рано раздѣлени имоти на една ретроспективна оцѣнка, която нѣма вече граници въ миналото, нѣма ли да има едно корелативно последствие, въ смисъль, че сънаследника, който ще претендира, че е увреденъ отъ комбинирания резултатъ на дветѣ частични дѣлби, ще има основание да поддържа тъй сѫщо че десетъ годишната давность, [1]) макаръ и да е истекла спрѣмо предшествующата частична дѣлба, не бърка да се присъедини резулта отъ тази просрочена вече дѣлба къмъ резултата отъ последующата дѣлба, за да установи, че, — ако ни една отъ дветѣ дѣлби, отдѣлно взети не му причинява вреда въ повече отъ $^1/_4$ върху стойността на имотитѣ, които сѫ биле тѣхенъ предмѣтъ. — дветѣ дѣлби, взети заедно, сѫ го увредили въ този размѣръ върху общата стойность на съдържащитѣ се отъ тѣхъ имоти. А това значи, че *давността* на искътъ за унищожение по пригина на повреда срещу една частична дѣлба, *ще бѫде спряна* до онзи моментъ, колкото отдалеченъ и да бѫде, въ който всичкитѣ наследствени имоти ще бѫдатъ окончателно и изчерпателно подѣлени.

Отъ това произлиза, че единъ искъ за унищожение, който не може да произтече отдѣлно нито отъ предшествующата нито отъ настоящата дѣлба, възможно е да произлезе отъ тѣзи двѣ дѣлби, ако се съединятъ.

Всичкитѣ тѣзи аргументи не показватъ ли истина, че различнитѣ частични дѣлби не могатъ да бѫдатъ солидарни; че, наопаки, тѣ сѫ различни и независими една отъ друга; че, следователно, вредата трѣбва да бѫде оцѣнена отдѣлно, като се има предвидъ различния и отдѣлния резултатъ на всѣка една отъ тѣхъ[2]).

Важността на въпросътъ оправдава нашето спиране върху целнитѣ мотиви на *Demolombe* другитѣ автори, които го поддържатъ[3]).

---

[1])Десетъ годишната давность е по art 1034 отъ *C. Napoléon.* отъ който е заетъ нашия чл. 205 отъ З. Д., който предвижда три годишна давность.

[2]) Demolombe, t. XVII, n° 428.

[3]) Duranton, t. VII, n° 576.—Dalloz, n° *Rescision*, n° 130. — Rolland be Villargues, *Rép.*, n° *Lésion*, n° 82 — Merlin, *Rép* v° *Succes.*, § 4, n° 7.

Мнението на Demolombe е цѣнно въ това отношение, че той излага всичкитѣ мѫчнотии, които, споредъ него, би породила противната доктрина относително а) унищожението на всичкитѣ частични дѣлби б) провѣрката на всичкитѣ тѣзи дѣлби и в) най-послѣ, прилагането на просрочието къмъ частичнитѣ дѣлби.

Чл. 298[1]).

Отвѣтникътъ по искътъ за унищожението може да го прекрати и да възпре една нова дѣлба, като предложи и достави на ищеца допълнението на неговата наследствена часть, било въ пари било въ натура.

Членъ 295 постановява единъ принципъ, въ силата на който увредения отъ дѣлбата наследникъ съ повече отъ $^1/_4$ има право да иска унищожението ѝ. Отъ друга страна, законодателя е желаялъ, щото унищожението на дѣлбитѣ да става, колкото е възможно по-редко; за това е допусналъ едно отстѫпление отъ принципа на чл. 295, като е предоставилъ право на наследницитѣ, противъ които се иска унищожението, да допълнятъ на ищеца неговата наследствена часть и съ това да възпратъ една нова дѣлба. Допустнатото отстѫпление е основано на твърде разумни съображения: единъ отъ наследницитѣ се оплаква, че е увреденъ съ повече отъ една четвърть; неговитѣ сънаследници признаватъ погрѣшката, която е направана въ смѣтката; спора зумяватъ се помежду си да изгладятъ тази повреда, като допълнятъ наследствената часть на увредения съ пари или въ натура; всѣкой отъ тѣхъ ще му заплати пропорционално съ своята часть, и първата дѣлба ще се задържи въ интереса и спокоиствѣто на всичкитѣ[2]). Такава е цѣлта на закона. По този начинъ той дава единъ способъ да се разрешаватъ миролюбиво процеситѣ между сънаследицитѣ, които сѫ били добросъвестни при извършване на дѣлбата. И наистина, защо да се безпокои отново семейството съ една нова дѣлба, която разбърква и без-

---

[1]) C. It, 1042: C. N. 891.

[2]) Poujol, t. II, n° 1, p. 395.

покои всичкитѣ сънаследници и за завършването на която се изискватъ разноски.

Закона дава избирателно право на отвѣтника: да допълни наследствената часть на увредения било съ пари, било съ наследствени имоти въ натура.

Ако отвѣтника допълни наследствената часть на увредения съ пари, той е длъженъ да заплати лихвитѣ само отъ деньтъ на завеждането искътъ, защото до този день той се счита за добросъвестенъ владѣлецъ.

Ако допълнението се прави въ натура отъ наследственитѣ имоти, отвѣтника е длъженъ да ги даде заедно съ плодоветѣ отъ деньтъ на иска.[1])

Ако отвѣтникътъ иска да допълни наследствената часть на ищеца *въ натура*, то какъ се оцѣняватъ имотитѣ, които му се предлагатъ? По стойностьта, когато сж имали при дѣлбата ли, или по стойностьта, която тѣ иматъ, които се предлагатъ на ищеца за попълнение неговата часть?

По този въпросъ има две мнения. *Chabot* казва, че наследственитѣ имоти, които се предлагатъ отъ отвѣтника на ищеца въ натура, трѣбва да се оцѣняватъ по стойностьта въ времето на дѣлбата. А отъ това следва, че отвѣтника има право да иска да му се зачете и увеличението, ако има такова; а отъ друга страна той е длъженъ да тегли всичкитѣ намаления, които сж претърпѣли имотитѣ следъ дѣлбата.

Demolombe изказва мнение, че наследственитѣ имоти трѣбва да се оцѣняватъ не по стойностьта при дѣлбата, но по настоящата стойность [2]).

Ние мислимъ, че мнението на *Chabot* е по-право, защото опционното право е предоставено на отвѣтника, и защото последния има всичкитѣ преимущества. И наистина, ако стойностьта на наследственитѣ имоти случайно се е уголѣмила, отвѣтника ще заплати на ищеца въ пари и по този начинъ самъ ще се възползува отъ уголѣмението въ стойностьта на имотитѣ, което той щеше да изгуби, ако бѣше оствилъ да се унищожи дѣлбата и да се произведе нова. И по този на-

---

[1]) Chabot, t. II, p. 696 — Poujol, t. II n° 1, p. 395 — Demolombe, t XVII, n° 467, p. 523.

[2]) Demolombe, t. XVII, n° 466.

чинъ той ще избѣгне загубата отъ намалението въ стойностьта на имотитѣ.

Ако допълнението на наследственната часть стане въ натура и ако странитѣ не се съгласятъ върху стойностьта на имотитѣ, оцѣнението става чрезъ експерти.

Избирателното право е *цѣлно*. Ответника не може да допълни отчасти съ пари, отчасти въ натура; той трѣбва да избере само единия способъ, освенъ ако самъ ищеца се съгласи за смѣсено допълнение.

Допълнението на наследствената часть трѣбва да се равнява на онази разница, която е потрѣбна, за да направи дѣлътъ на увредения наследникъ равенъ на дѣловетѣ на неговитѣ сънаследници, образувани при първата дѣлба, като се има предъ видъ стойностьта на имотитѣ по времето на дѣлбата

Прочее, ответника е длъженъ да заплати на увредения *цѣлата разница*. Ответника не може да му предложи едно такова допълнение, което е необходимо, за да се направи само повредата по-малка отъ една четвъртъ [1]).

Напримѣръ, единъ отъ наследницитѣ получава 11,000, а другитѣ двама, съ равни права, получаватъ по 16,000. Увредения завежда искъ срещу сънаследницитѣ си за унищожение дѣлбата. Тѣ, ако искатъ да избѣгнатъ нова дѣлба, трѣбва да му предложатъ едно допълнение отъ 5,000 лева, за да може неговата часть 11,000, събрана съ допълнението 5,000 да стане равна на дѣловетѣ на другитѣ сънаследници т. е. на 16,000. Ответницитѣ не могатъ да му предложатъ само 1,000 лева, та да направятъ неговата увреденность равна съ една четвърть и съ това да му кажатъ: ти не можешъ вече да искашъ унищожението на дѣлбата, защото ние ти дадохме 1,000 лева, съ получатането на които твоята повреда не е вече *по-голѣма* отъ $^1/_4$.

Истина е, ча увредения наследникъ, ако бѣше получилъ при дѣлбата 12,000, каквато сума му предлагатъ и сега ответницитѣ, не би ималъ право да иска унищожението на дѣлбата, защото неговата повреда не щеше да е *повече* отъ $^1/_4$, но, веднажъ той е претърпѣлъ повреда повече отъ $^1/_4$ и веднажъ въ силата на тази повреда е получилъ право на искъ за унищожение, това право не може да се парализира съ намаление повредата до една четвърть или по-малко

[1]) Chabot, t. II, p. 695.

Ако ответницитѣ по искътъ сж нѣколко души сънаследници, и ако всичкитѣ сж съгласни да спратъ една нова дѣлба чрезъ допълнение наследствената часть, въ такъвъ случай нѣма никакво затруднение за прилагане правилото на членъ 298. Но, ако *ответницитѣ* по искътъ за унищожение дѣлбата, по разни съображения, не сж съгласни по между си да се предложи допълнение на наследствената часть, какъ да се постъпи въ такъвъ случай? Трѣбва ли да се реши въпроса по вишегласие, или дѣлбата трѣбва да се унищожи даже при несъгласието на едного отъ ответницитѣ? Ние мислимъ, че при разногласие на ответницитѣ трѣбва да стане нова дѣлба, защото всѣки отъ тѣхъ има абсолютно избирателно право да допусне нова дѣлба или да спре чрезъ допълнение. Ако единъ отъ ответницитѣ не иска да предложи допълнение, то противното искане на другитѣ не може да унищожи това му право.

Освенъ това закона не казва, какво трѣбва да се прави въ случай на разногласие между ответницитѣ, а това негово мълчание трѣбва дя се истълкува въ смисълъ, че, при разногласие, искътъ за унищожение дѣлбата се приема.

Обаче, ако единъ отъ ответницитѣ има интересъ да не допусне нова дѣлба, въпреки разногласието помежду имъ, той може самъ да заплати допълнението на наследствената часть на увредения. Но въ таковъ случай той нѣма право за обратно искание срещу другитѣ сънаследници, които не сж биле съгласни да се предлага допълнение. защото заплащанието на допълнението е *in facultate solutionis* [1])

Отъ духътъ на чл. 289 се вижда, че подъ дутата *ответникъ* се разбира *сънаследника* на увредения ищецъ. Но закона разбира и застжпницитѣ на ответника, които държатъ наследственитѣ имоти [2]). Напримѣръ, единъ отъ наследницитѣ-ответници продалъ наследственити имоти на едно чуждо лице Х. Третия приобретатель може да има интересъ да не допусне да стане нова делба, въ такъвъ случай той встъпва въ дѣлото, като трето лице, и предлага на увредения ищецъ допълнението на неговата наследствена часть, като си запазва правото за обратенъ искъ срещу продавача-ответникъ.

---

[1]) Demolombe, t. XXII, n° 262 и др.

[2]) Laurent, t. X, n° 507.

До кой моментъ въ процеса може ответника да предложи допълнетието? Този въпросъ е раздѣлилъ авторитѣ на четири лагера.

Едни казватъ, че продложението за допълнение наследствената часть трѣбва да се направи до постановяване решение по сѫществото на дѣлото, за да не се издаде единъ диспозитивъ въ решението, че се допуска нова дѣлба.

Други казватъ, че правото на ответника да предлага допълнение се продължава и следъ решението, но до когато не е влѣзло въ законна сила.

Трети изказватъ мнение, че ответника има право да предлага допълнението и следъ като влезе решението въ сила.

А четвърти казватъ, че предложението за допълнение може да бѫде направено само следъ постановяването на решението. Ответника трѣбва да чака да излезе решението, което да установи, дали има или не повреда повече отъ една четвърть, защото само тогава ответника може да упражни избирателното право, което му представя закона, за да възпре съ него една нова дѣлба. Прочее, трѣбва по-напредъ да има решение, че трѣбва да стане нова дѣлба, за да може да се упражни правото за спиранието ѝ[1]).

Правилото на чл. 298 се прилага само въ случая, когато унищожението на дѣлбата се иска по причина на повреда повече отъ една четвърть[2]).

То не се прилага, ако унищожението се иска по причина на измама или насилие. Така напримѣръ, наследника Х. иска унищожението на дѣлбата по причина на измама, извършена отъ наследника У. Последния не може да предложи на Х. да допълни неговата наследствена часть и съ това да спре една нова дѣлба. Въ случая ответника нѣма избирателно право, установено отъ чл, 298. Нѣма нужда да казваме, че важни съображения отъ гледището на морала и на обществения редъ не позволяватъ на онѣзи, които сѫ извършили

---

1) Duranton, t. VII, n° 583. — Baudry-Lacantinerie, t. II, n° 345, p. 238. — Demolombe, t. XVII, n° 459, p. 516. — Laurent, t. X, n° 506, p 543. — Dalloz, *Success*, n° 2341. — Poujol, t. II, n° 4, p. 399,

2) Laurent, t. X, n° 470. — Toullier, t. IV, n° 572. — Ducaurroy, t. I, n° 611. — Demante, t. III, n° 236 bis I. — Malpel, n° 315. — Chabot, t. I, sur l'art. 891, n° 4. — T'hiry, t. II, n° 265 Pand. belges, v° *Dol* (*mat. civ.*), t. XXXI, n° 139.

измама и насилие, даже косвенно, да поддържатъ резултата отъ тѣхнитѣ незаконни маневри и да се ползуватъ отъ тѣхъ. Трѣбва ли да припомняме онова морално правило, което казва, че не можемъ да извличаме никаква полза отъ своята измама: *nemini fraus sua patrocinari debet.*

Въпреки този моралъ има автори, които подържатъ противно мнение[1]),

Чл. 299 [2]).

Сънаследникътъ, който е отчуждилъ своя дѣлъ въ цѣлость или една часть, не може вече да предявява искъ за унищожение по причина на измама или насилие, ако очуждението, което е направилъ, е станало следъ като измамата му е станала известна, или следъ преставането на наследството.

Цѣльта на искътъ за унищожение първата дѣлба е да се предизвика една нова дѣлба; а, за да стане такава, потрѣбно, е щото всичкитѣ сънаследници да привнесатъ, да повърнатъ въ наследствената маса всичкитѣ имоти, които сж получили при първата дѣлба.

Прочее, сънаследника, който иска да предяви искъ за унищожение, трѣбва самъ да има възможность да повърне полученитѣ при първата дѣлба имоти; а такава възможность не ще да има, ако е отчуждилъ всичкия си дѣлъ или часть отъ него.

Ето защо, ако наследника, е отчуждилъ своя дѣлъ въ цѣлость или отъ части, на може вече да предявява искъ за унищожение.

Съ отчужнението на дѣлътъ сънаследника, освенъ гдето се лишава отъ възможностьта да привнесе полученитѣ при първата дѣлба имоти, доброволно изпълнява една порочна дѣлба.

За да може да се счете, че наследника доброволно изпълнява дѣлбата чрезъ отчуждението на дѣлътъ си, изисква се, щото последното да е направено следъ като измамата е станала известна на наследника, или следъ като е преста-

---

[1]) Poujol, t. II, surl'ait. 891, nº 4. —Taulier, t. III, p. 398.

[2]) C. It, 1043; C. N. 892.

нало насилието. Отъ това следва, че, ако наследника е отчуждилъ имотитѣ *преди* да е узналъ за измамата, или пъкъ въ време и по причина на извършеното върху него насилие, той не губи правото да иска унищожеиието [1]), ако би могълъ, разбира се, самъ да повърне отчужденитѣ имоти.

Правилото на чл. 299 не е изчерпателно. Законодателя привежда отчуждението на дѣлътъ *като единъ примѣръ* на доброволно изпълнение на порочната дѣлба. Прочее, то трѣбва да се тълкува разпространително, като се прилага въ всичкитѣ случаи, въ които наследника, които иска унищожението, е направилъ единъ актъ, който го лишава отъ възможността да привнесе полученитѣ при първата дѣлба имоти. Така напримѣръ, сънаследника не може да предявява искъ за унищожение, ако е изсѣкалъ корията, или е съборилъ кжщата, или пъкъ е ипотекиралъ имотитѣ, които сж се паднали въ неговия дѣлъ. Има и други актове, които, ако ги извърши сънаследника надъ имотитѣ, показватъ, че той мълчаливо утвръждава порочната дѣлба.

При прилагането на правилото на чл. 299 може да се породи следующия въпросъ: ако спрямо наследника не е извършено ни насилие, ни измама, *и ако е отчуждилъ дѣлътъ си или часть отъ него*, може ли да предяви искъ *по причина на повреда повече отъ една четвърь*?

По този въпросъ има две главни противоположни мнения. Авторитѣ на първото мнение, като се основатъ на това обстоятелство, че законътъ говори изрично само за насилието и измамата и нищо не упоменува за повредата, прилагатъ правилото: *qui de uno dicit, de altero negat* и заключаватъ, че наследника, който е отчуждиль дѣлътъ си, или часть отъ него, може да предяви искъ за унищожение само по причина на насилие или измама, и то ако отчуждението е направено следъ като е станала известна измамата, или следъ като е престанало насилието [2]).

Авторитѣ на второто мнение казватъ, че мълчанието на закона за повредата не дава право да се заключава, че искътъ за унищожение дѣлбата, следъ отчуждението дѣлътъ,

---

[1]) Chabot, t. II, p. 699.

[2]) Dalloz, *Success*, n° 2525. —Dutruc, n° 631. — Duranton, n° 58. — Demolombe, t. XVII, n° 492. —Larombière, sur l'art. 1338, n° 44.

по причина на повреда, не се допуща. Твърде голѣма грѣшка ще бѫде да се прилага въ случая правилото *qui de uno dicit, de altero negat*, което не всѣкога е точно и убедително.

По този въпросъ е важно на мнението *Domat*, споредъ доктрината на когото, ако въ единъ законъ е испуснато, неупоменато нѣщо, което е сѫществено за закона, или което е едно необходимо последствие на неговото разпореждане и което се стреми да даде на законътъ неговото пълно действие, споредъ неговитѣ мотиви, може, въ тѣзи случаи, да се допълни това, което липсва на изрично казаното въ закона и да се разпространи неговоторазпореждание и върху онова, което липсва въ буквата *Quod legibus omissum est, non omittetur religione jedicantium*. L. 13, D. de Test., *tit* 22, lib. 5.

Както се вижда отъ изложенитѣ мнения, тѣ се основаватъ все върху намерението на законодателя, като го тълкуватъ. И наистина, ако се приеме, че законътъ допуща искътъ само по причина на насилие и измама, а не и по причина на повреда, ще се приложи правилото *qui dicit de uno negat de altero*. Ако ли се приеме, че законодателя е направилъ само едно опущение въ текста на закона, ще се приложи правилото *quod legibus omissum est, non omittetur religione judicantium.*

Въ приготовитетнитѣ работи върху нашия членъ 299 намираме следующата забележка: Живъ споръ се е подигналъ между коментаторитѣ на C. Nap. и um. Cod. Civile, да ли art. 892 и 1043 допущатъ искъ за унищожение дѣлба, следъ отчуждение дѣлътъ, и по причина на повреда. Като оставимъ на страна старанието на упоменатитѣ коментатори да намиратъ действителното намерение на законодателитѣ, ние приемаме и допущаме правото на наследника, който е отчуждилъ дѣлътъ си, да заяви искъ, следъ това отчуждение, само по причина на насилие и измама. За да се избѣгнатъ възможнитѣ и у насъ разни мнения по въпроса, желателно е тѣзи кратки разсѫждения да се внесатъ било въ мотивитѣ къмъ закона отъ страна на министерството, било въ рапорта на парламентарната сѫдебна комисия, ако тя не усвои противенъ възгледъ".

Нито доклада на Министерството на Правосъдието по закона за наследството, нито рапорта на парламентарната комисия не съдържатъ горната забелѣжка.

До колкото сме следили вървежа на приеманието на нашия законъ за наследството въ Народното Събрание, можемъ да утвърдимъ, че законодателното тѣло е разбрало и гласувало чл. 299 така, както го е разбиралъ авторътъ на законътъ — манистерството на правосъдието, заедно съ кодификационната комисия; а истинския възгледъ на съставителитѣ на закона е изложенъ въ процитиранитѣ кратки разсъждения по приготовителнитѣ работи. И ако тѣзи разсъждения не съ поместени въ министерския докладъ къмъ закона, това е едно опущение, което ще се поправи у насъ съ правилото *quod legibus omissum est, non omittetur religione judicantium.*

Членъ 299 говори за доброволното отчуждение. Ако дѣлътъ на наследника е принудително отчужденъ за обществена полза, той не губи правото си да предяви искъ за унищожението и следъ отчуждението. Въ такъвъ случай, въ наследствената маса фиктивно се присъединява стойностьта на отчуждения имотъ.

Ако, обаче, дѣлътъ е отчужденъ принудително, на публиченъ търгъ отъ кредиторитѣ на наследника, следъ като той е знаялъ, че има измама или повреда и следъ като е престанало насилието, той вече не може да предяви искъ за унищожение, защото той е могалъ да избегне това отчуждение, като заведе искъ за унищожение. Веднажъ заведенъ искъ за унищожение на дѣлбата, дѣлътъ не се счита като принадлежащъ на наследника, или поне той се счита като условенъ собственикъ.

СЪДЪРЖАНИЕ

За дѣлбата.

Чл. 242.

1. Оцѣнката на имотитѣ.
2. Какви операции трѣбва да се извършатъ преди да се пристъпи къмъ дѣлбата.
3. Смѣткитѣ между сънаследницитѣ.
4. За полученото отъ наследството.
5. Всѣки наследникъ е длъженъ да държи смѣтка за дължимото спрѣмо наследството.
6. Различнитѣ получавания.
7. Значението на разликата въ тѣзи получавания.
8. Ползитѣ отъ единъ процесъ падатъ въ масата.
9. Изключение отъ това правило.
10. Изхарченото за наследството трѣбва да е полезно за него.
11. Полезността се обсѫжда по времето на изхарчването.
12. Необходимитѣ разноски.
13. Полезни разноски.
14. Раскошнитѣ разноски.
15. Необходимитѣ и полезни разноски се плащатъ съ лихвитѣ отъ деньтъ на изхарчването.
16. Причиненитѣ загуби на наследството.
17. Какво става, когато единъ наследникъ е прахосалъ нѣкой движимъ имотъ.

Чл. 243.

1. Приравнение дълговетѣ къмъ дяловетѣ.
2. Въ чий интересъ е установена асимиляцията на чл. 243?

3. За кои дългове говори закона — за дълговетѣ къмъ умрѣлия ли, или за тѣзи къмъ наследството? — Къмъ умрѣлия — дългъ произхождащъ отъ заеми.

4. Привнася ли се дългътъ, срокътъ на който не е още настъпилъ?

5. Привнася се и прехвърления върху наследодателя дългъ.

6. Привнасятъ се така сѫщо дългове, произхождащи отъ квази-договоръ, отъ престѫпление и полу-престѫпление.

7. Дълговетѣ на наследника къмъ наследството привнасятъ ли се, или се изискватъ чрезъ личенъ искъ?

8. Характера и происхождението на привносимитѣ дългове къмъ наследството.

9. Когато наследникътъ е управлявалъ лошо наследството.

10. Когато наследника повреди имота.

11. Наследника трѣбва да привнесе всичко, което дължи на наследодателя или на наследството.

12. Дѣйствието на привнасянието: принципа за привнасянето създава привилегия въ полза на сънаследницитѣ срещу личния кредитъ на наследника-длъжникъ: Спорностьта на въпроса.

13. Не трѣбва да се смѣсватъ дълговетѣ на единъ сънаследникъ спрѣмо другъ сънаследникъ.—Тѣ не се привнасятъ.

14. *Второто действие* отъ привнасянето е, че дълговетѣ, падежа на които не е настъпилъ, ставатъ *изискуеми* въ момента на отваряние наследството — Спорностьта на въпроса.

15. За да има привнасяне, дълга трѣдва да се опредѣли по размѣръ, т. е. да е ликиденъ.

16. Чл. 243 е неразривно свързанъ съ чл. 251.

17. Относително *изискуемостьта* на дълга преди падежа правилото на чл. 243 не се прилага къмъ нисходящитѣ отъ сѣребрена линия.

18. *Третото последствие* отъ привнасянето засяга просроченитѣ дългове — Спорностьта на въпроса — Разнитѣ хипотези.

19. Когато дългътъ е погасенъ чренъ *плащание*.

20. Quid чрезъ *опрощаване*.

21. Quid чрезъ *компенсация*.

22. Сумитѣ, които сънаследницитѣ си дължатъ взаимно, не се погасяватъ чрезъ компенсация при отваряне наследството.

23. Въ кой моментъ на дѣлбата се повдига въпроса за привнасяне — Касац. практика.

Чл. 244.

1. Правата на сънаследницитѣ.
2. Начинътъ за осъществявнието на тѣзи права.
3. Кога трѣбва да се привнесе недвижимъ имотъ, движимъ имотъ, пари.

Чл. 245.

1. Съставнитѣ части на наследствената маса.
2. Какво се вади отъ масата преди да се образуватъ дѣловетѣ?
3. Кога се вадятъ отъ масата и дълговетѣ къмъ трети лица?
4. Масата за дѣлба.
5. Чл. 245 се прилага, само когато наследницитѣ иматъ равни паеве.
6. Когато има нѣколко наследници-съдѣлители.
7. Quid само по представителство.
8. Quid нѣколко наследници по право, конкуриращи съ други по представителство.
9. Чл. 245 е неприложимъ, когато наследственнитѣ дѣлове не сѫ равни.

Чл. 246.

1. Колизията на законодателя при редактирането на чл. 246.
2. Какъ се е отговорило на тази колизия.
3. Предпочитанието на недвижимия имотъ.
4. Минимума на участъцитѣ.
5. Кой решава, да ли имота е удободѣлимъ?

Чл. 247.

1. Недѣлимитѣ движими имоти.
2. Какъ се постѫпва съ такива имоти?
3. Възмездието съ пари.
4. Какво разбира закона подъ думата пари?
5. Цѣната на ефектитѣ.

Чл. 248.

1. Важностьта на съставянето дѣловетѣ.
2. Абсолютенъ ли е текста на чл. 248?

3. Преди съставяние дѣловетѣ се оцѣняватъ недвижимитѣ имоти.

4. Дветѣ експертизи.

5. Тѣхната мисия

6. Спороветѣ на наследницитѣ за неправилното съставяне на дѣловетѣ.

7. Правилата на Гражданското сждопроизводство по този въпросъ.

8. Прочитание и подписване на протокола.

9. Утвръждението на раздѣлителния протоколъ.

10. Решението което утвърдява раздѣлителния протоколъ.

11 .Хвърлянето на жребиитѣ.

12. Разпредѣлението на дѣловетѣ.

13 Отсжтствиато на това дѣлежно срѣдство въ С. N.

14. Разнитѣ дѣлежни системи въ Франция.

15. Тѣхната неприемливость у насъ.

16. Кога се допуска жребие и кога резпредѣлението?

17. Връзката на членъ 248 съ чл. чл. 241 и 246.

18. Какво означава изражението „по цѣло или по части?

19. Разликата между жребия и разпредѣлението.

20. Обратната сила на правилото на чл. 248.

Чл. 249.

1. Връзката на чл. 249 съ членове 1196 — 1199 отъ Гражданското сждопроизводство.

2. Възраженията.

3. Отъ кого се слушатъ.

4. Предъ кого се правятъ.

5. Разрешението на възраженията.

Чл. 250.

1. Съставяние на дѣловетѣ.

2. Наследване по представителство.

3. Нѣколко дѣлби въ такъвъ случай.

4. Първата или главната дѣлба.

5. Втората дѣлба.

6. Третата дѣлба.

7. Невъзможността да стане дѣлбата безъ тѣзи последователни дѣлби.

8. Последователнитѣ дѣлби могатъ да се избегнатъ само съ разпредѣление на дълговетѣ.

За отстранение цесионария отъ дѣлбата (Retrait successoral)

9. Нашия законодателъ не е възприелъ съ ѣ41 отъ Code Napoléon.—Той не е възприетъ и отъ италиянския законодателъ — отхвърлилъ го е и ромжнския кодексъ.

10. Чл. 300 отъ зак. за З. Д. визирали и *сънаслдницитѣ*— съпритежатели.—Могатъ ли наследницитѣ да искупятъ дѣлътъ на своя сънаследникъ, който го е продалъ на чуждо лице? — Историческото произхождение на чл. 300. Системата на испанския кодексъ. — Сходството му съ турскитѣ закони — влиянието на мавританското право върху испанския кодексъ по тази материя. — *Шефилика* по меджелето и шефилика по чл. 300 отъ З. Д.

11. Нашето мнение е, че чл. 300 не визира и сънаследницитѣ-съсобственици. Това е изключение; като такова се тълкува като ограниченно и не се прилага въ полза не сънаследнилитѣ-съсобственници.

Чл. 251.

1. Понятието за привнасянето. Неговата дефиниция.
2. Происхождението на привнасянето.
3. Цѣлта на института за привнасянето.
4. Разликата между привнасянето и прехващанието.
5. Quid. и намалението.
6. Между кои наследници се дължи привнасянето.
7. Нашия законодатель е приелъ системата на Италиянския кодексъ, която коренно се различава отъ тази на Code Napoléon.
8. Предполагаемата воля на умрѣлия въ привнасянето.
9. Авансъ срещу наследственната часть.
10. Разпореждането за освобождение отъ привнасянето.
11. Трѣбва ли то да бжде изрично, или се допуща и виртуално освобождение.
12. Виртуалното освобождение отъ привнасяние.
13. Задължение по закона за привнасяние.
14. Примѣръ.
15. Критика за предполагаемата воля на умрѣлая въ привнасянето.
16. Разнитѣ мнения по тази критика.

17. Привнасяне дължатъ и бенефициарнитѣ наследници.

18. Необходимитѣ условия за да може да се иска, или да се държи привнасянето.

19. Кои дарове се привнасятъ.

20. Непосредственнитѣ дарове.

21. Дѣлбата при-живе.

22. Награднитѣ дарове.

23. Разнитѣ мнения за тѣхното привнасяне.

24. Този въпросъ се решава по-лесно по нашия законъ.

25. По кой редъ се изискватъ възнагражденията?

26. Дароветѣ, който сѫ обременени съ тежести.

27. Наряѫчнитѣ дарове.

28. Разнитѣ мнения по тѣзи дарове.

29. Значението на самопризнанието на надарения.

30. Малоцѣнностьта на дара не го освобождава отъ привнисане.

31. Посредственни дарове.

32. Даренията облечени въ форма на възмезденъ договоръ.

33. Разнитѣ мнения по тѣзи дарения.

34. Какъ се доказва симулативностьта?

35. Значението на обстоятелствата на дѣлото.

36. Изисква ли се за доказване симулативностьта и начало на писменно доказателство, съгласно членъ 326 отъ Гражданското Сѫдопроизводство.

37. Чл. 32 отъ закона за задълженията и договоритѣ

38. Изключение отъ установения отъ него принципъ въ материята за привнасянието.

39. Частни случай на преоблечени дарове.

40. Въ смѣтката на малолѣтния.

41. Заплата за фиктивно управление имотитѣ.

42. Купувание наследството на синътъ съ по голѣма цѣна.

43. Продажба на синътъ единъ имотъ съ много долня цѣна.

44. Цѣлия ли имотъ се привнася или само излишака?

45. Разнитѣ мнения по този въпросъ

46. Придобиване единъ имотъ въ името на едно отъ дѣцата.

47. Осигурявание живота въ полза на едно отъ дѣцата

48. Какво трѣбва да привнесе дѣтето: — заплатената стйоностъ ли, или цѣлата стойность на имота при отваряние наследството, или имота въ натура.

49. Разнитѣ мнения по въпроса.

50. Нашето мнение.

51. Заемътъ направенъ отъ бащата на едно отъ дѣцата.

52. Опрощаването на единъ дългъ.

53. Значението на това опрощаване при испадване въ несъстоятелность на надарения.

54. Колко привнася масата на несъстоятелния при конкордата.

55. Разнитѣ мнения.

56. Отричането на единъ баща отъ наследството, което трѣбва да получи заедно съ сина си.

57. Всѣко дарение се привнася, безразлично да ли то е редовно и действително.

Паритѣ, които умрѣлия е далъ на единъ малолѣтенъ и сж прахосани, не се привнасятъ.

58. Чл. 251 прилага ли се къмъ усиновенитѣ и къмъ незаконнороденитѣ припознати. Разнитѣ случаи и мнения.

59. За обратната сила на правилата за привнасянието.

60. Искъ за привнасяние *(action en rapport)*.

61. Характера на искътъ. Той е *смѣсенъ*.

62. Този искъ не трѣбва да се смѣсва съ другитѣ искове.

63. Какъ се решава препирнята за привнисание.

64. Просрочванье искътъ за привнисание.

65. Причини, които спиратъ течение на давностьта — Прекратително условие.

66. Началния моментъ на течение давностьта е отваряние наследството.

67. Сливанието на искътъ за дѣлба и онези за привнисание. Последствията за това сливание.

68. Привнисанието се погасява чрезъ исплащание и компенсация.

69. Ако надарения е отчуждилъ имота, сънаследницитѣ иматъ ли право да искатъ привнисанието отъ третитѣ придобретатели.

70. Доказателства на искътъ за привнисание.

71. Случай за представление на такива доказателства.

72. Допущатъ се всички доказателства.

Чл. 252.

1. Законната часть.

2. Разполагаемата часть.

3. За кои наследници е запазена законната часть?

4. Какъ се опредѣля законната часть.

5. Освобождението е действително само за разполагаемата часть; освобождението и за излишека се счита несъществующе.

6. Формата на освобождението отъ привнисание.—Освобождението може да бѫде направено и съ последующъ актъ.

7. Измѣнение юридическата природа на дарението чрезъ последующе освобождение.

8. Последующе освобождение може да стане само въ дарение или завѣщание.

9. Начинътъ и думитѣ, съ които се изразява последующе освобождение.

10. Разликата между дветѣ форми за освобождение.

11. И при прикритото дарение въ форма на продажба освобождението може да стане последующъ дарственъ актъ.

12. Виртуално освобождение отъ привнисание. Подаряване на разполагаемата часть не съдържа въ себе си освобождение отъ привнисание.

Чл. 253.

1. Самоосвобождение отъ привнисанието чрезъ отричание отъ наследството.

2. Правото за удържание дарътъ.

3. Дарътъ се прехваща отъ цѣлата наследствена маса, а не отъ частьта, която се пада на колѣното на отрѣклия се.

4. Въпроса за кюмулацията. Може ли отрѣклия се наследникъ да зема и законната си часть и дарътъ.

5. Законната часть къмъ качеството на *нисходящъ* ли е привързана, или къмъ качеството на *наследникъ*

Чл. 254.

1. Дарътъ чрезъ подставени лица.

2. Кои сѫ подставени лица по закона.

3. Законната презумция за подставенитѣ лица.

4. Значеннето на чл. 254 спрямо законната презумция.

5. Материално-процессуалния характеръ на чл. 254.

Чл. 255.

1. Трѣбва ли унукътъ да привнесе направения отъ дѣлото на баща му даръ?

2. Когато унукьтъ наследва направо, *jure proprio.*

3. *Quid* по представителство.

4. Ако умрѣлия е надарилъ представляемия и представляющия, трѣбва ли да се привнасятъ и двата дара?

5. Типографическа погрешка въ текста на чл. 255: думата *„исходящий"* трѣбва да се чете *„възходящий"*

Чл. 256.

1. Правилото на чл. 256 унищожава презумцията за подставеностьта на съпругътъ.

2. Значението и необходимостьта на правилото въ чл. 256.

3. Кога спира действието на установената въ чл. 256 презумция?

Чл. 257.

1. Чеиза и зестрата се привнасятъ.

2. Какво нѣщо е чеиза?

3. *Quid* зестрата?

4. Чеиза е познатъ повече отъ зестрата — Касац. практика

5. При отварянето на бащиното ли или на майчиното наследство се привнасятъ чеиза и зестрата.

6. Случая когато не е известно, кой отъ родителитѣ е далъ чеиза.

7. Стойностьта на чеиза се опредѣля по оцѣнителния описъ.—Ако такъвъ нѣма—по оцѣнение въ врѣмето на даренето.— Новелата отъ 1906 г.: селския чеизъ не се привнася.

8. Настаняването. Понятие за настаняването.

9. Какво обема настаняването.

10. Плащане на дълговетѣ.

11. Когато дългътъ е направенъ отъ пълнолѣтенъ.

12. *Quid* малолѣтенъ.

13. Дългътъ трѣбва да е на наследника.

14. Дългътъ причиненъ отъ престжплението на единъ несъзнателенъ малолѣтенъ наследникъ не се привнася.

15. *Quid* съзнателенъ малолѣтенъ наследникъ привнася се.

16. Привнасятъ ли се онѣзи заплатени дългове, отъ които наследника е могълъ да се освободи по сждъ?

17. Происхождението на дългътъ не важи.

18. Намѣнието на умрѣлия при изплащане на дълговетѣ.

19. Умрѣлия е могълъ да иска да направи чрезъ изплащането чистъ *даръ*.

20. *Quid* чистъ заемъ.

21. Последствията отъ това различие.

22. Опредѣлението характера на аванситѣ зависи отъ даннитѣ по дѣлото.

23. Когато има съмнение върху характера, счита се като авансъ срѣщу наследството.

24. Поржчителство привнася ли се?

25. Когато кредиторътъ е братъ на поржчителственния длъжникъ.

26. Опростения дългъ, като посредственъ даръ, се привнася

Чл. 258.

1. Правилото на чл. 258 е противно на C. Napoléon.

2. Завѣта не се привнася, ако не надминува разполагаемата часть.

3. Освобождение отъ привнисание въ натура.

Чл. 259.

1. Разноскитѣ: а) за прехрана, б) за подръжка, в) за образование, г) за изучаване занаятъ. д) за свадба.

2. Подаръци по обичая.

3. Разноскитѣ направени за едно дѣте, което има свои средства, привнасятъ ли се?

4. Когато родителитѣ исхарчатъ за едно дѣте повече отъ средствата си, привнася ли се?

5. Когато за едно дѣте се похарчи повече, а за друго — по̀-малко или никъкъ.

Чл. 260.

1. Правото на родителитѣ да сключватъ разни сдѣлки съ нисходящитѣ си.

2. Косвенната полза. Въ какво се състои тя.

Чл. 261.

1. Този членъ е продължение отъ чл. 260.

2. Изражението *„безъ измама“* е тожественно съ изражението *„косвенна полза“*

3. Дружеството между бащи и нисходящи е позволено.

4. Условията за това.

5. За действителността на съдружието договора трѣбва да е засвитетелствуванъ отъ нотариуса.

6. Самото *съдържание* трѣбва да е засвидетелствувано.

7. Значението на засвидетелствуването.

8. Обявлението на съдружието съгласно търговския законъ замѣнява ли нотариалното засвидетелствувлние?

9. Действително ли е *добросъвестно* съставеното съдружие безъ да е засвидетелствуванъ акта отъ нотариуса.

Чл. 262.

1. Правото на надарения да продава подарения имотъ.

2. Последствията отъ това право.

3. Надарения е окончателенъ собственникъ на подарения имотъ.

4. Има случай, когато той е условенъ собственникъ.

5. Кога и защо се прилага правилото *res peril domino*.

6. Надарения се освобождава отъ привнисание, само ако недвижимия имотъ е загиналъ случайно и безъ негова погрѣшка.

7. Какво се разбира подъ думата *случайно*.

8. Загинването на имота отъ пожаръ.

9. Ако имота загине въ ржцѣтѣ на трети приобретатель, който е купилъ имота преди отварянето на наследството, надарения освобождава ли се отъ привнисание?

10. Когато имота загине отчасти.

11. Надарения трѣбва да бѫде обезщетенъ, ако поправи разрушеното здание, или построи ново вмѣсто него.

12. Ако имота загине по вината на надарания, той привниса стойностьта по времето на отваряние наследството.

13. Правилото на чл. 262 не се прилага къмъ случайно загиналитѣ *движими* имоти.

14. Тѣхната стойностѣ се привнася, макаръ и да сѫ загинали случайно безъ вината на надарения.

Чл. 263.

1. Отъ кога се привнисатъ плодоветѣ?

2. Защо не се привнисатъ до денътъ на отваряние наследството?

3. За какви плодове и приходи говори чл. 263?

4. Ако е подарено само ползуването т. е. само плодоветѣ, привнисатъ ли се?

5. Когато недвижимия имотъ е отчужденъ, то надарения длъженъ ли е да привнесе лихвитѣ отъ стойностьта на имота отъ деньтъ на отваряние наследството?

6. *Quid* когато имота е загиналъ по вината на надарения.

7. Може ли надарения да иска следъ отварянието на наследството несъбранитѣ истекли плодове до деньтъ на отварянието на наследството?

8. Компенсация на плодоветѣ.

9. Лихвитѣ и плодоветѣ се привнасятъ отъ деньтъ на отварянето на наследството по право.

10. Това правило е изключение отъ принципа, установенъ въ чл. 136 отъ закона за договоритѣ и задълженията.

11. Ако надарения не желае или не може да привнесе плодоветѣ отъ деньтъ на отварянието наследството до дѣлбата, то съ *привнасяние* ли се изискватъ или на общо основание.

Чл. 264.

1. Отрицателната форма на текста на чл. 264.

2. При внисанието се дължи само отъ наследницитѣ *abintestat* на сънаследницитѣ *ab intestat*.

3. Привнисането не се дължи на отреклия се отъ наслдството и на исключения отъ него по недостойнство..

4. Кои наследници разбира закона съ думитѣ *„другитѣ"*

5. Привнисанито не се дължи на завѣтницитѣ.

6. Първата алинея на чл. 264 говори за завѣтници, които не сж нисходящи наследници.

7. Привнисанието не се дължи на кредиторитѣ на наследството.

8. Защо кредиторитѣ на наследството нѣматъ право да искатъ привнисянието.

9. Закона говори само за хирографернитѣ кредитори.

10. Привнисанието не се дължи на кредиторитѣ на онова наследство, което е прието по описъ.

11. Прилага ли се принципа на чл, 264, ако кредиторитѣ поискатъ отдѣлянието на имотитѣ съгласно чл. 284?

12. Личнитѣ кредитори на наследника, който дължи привнисанието, могатъ да го искатъ.

13. Когато наследника се отрече отъ наследството, което му се пада, въ ущьрбъ на правата на кредиторитѣ.

14. Когато наследника не иска привнисанието от другитѣ наследници.

Чл. 265.

1. Привнасянието на недвижимия имотъ става или въ натура или чрезъ прехвръщание.

2. Избирателно право на надарения.

3. Кога това право може да се упражни?

4. Кога то не може да се упражни?

5. Надарения не може да се повърне отъ веднажъ направения изборъ.

6. За да е неповратенъ избора, той трѣбва да е направенъ валидно.

7. Избирателното право е *неделимо*.

8. Какъ се прави привнисанието въ натура?

9. Quid чрезъ прехващание?

10. Какъ се извършва прехващанието.

11. Надарения, по системата на нашия законъ, е окончателенъ собственикъ на подарения имотъ.

Чл. 266.

1. Исключение отъ правилото на чл. 265.

2. Условията, при които надарения е дълженъ да привнесе въ натура.

3. Правилото на чл 266 не се прилага, когато надарения е освободенъ отъ привнисание въ натура.

4. Правилото на чл. 266 не сѫществува въ Италиянския граждански законъ.

Чл. 267.

1. Ако подарения имотъ е отчужденъ или ипотекиранъ, то привнисанието става чрезъ прехващание.

2. Това е логическо последствие отъ избирателното право на надарения.

3. Когато имота е отчужденъ подъ едно прекратително условие.

4. Когато недвижимия имотъ е *размѣненъ*.

5. Когато имота е загиналъ и надарения е построилъ вмѣсто него други.

6. Когато надарения е обременилъ имота съ сервитутъ.

Чл. 268.

1. Коя стойностъ на имота се привниса.

2. Надарения е дълженъ да привнесе тази стоиность даже тогава, когато е отчужденъ имота безвъзмездно.

3. Ако имота е билъ отчужденъ за обществена полза надарения е дълженъ да привнесе само стойностьта, която той е получилъ отъ очуждение.

4. Ако надарения, който е очуждилъ имота, стане несъстоятеленъ, то сънаследницитѣ нѣматъ право за реваникационенъ искъ срещу купувача.

5. Обаче, ако имота е продаденъ подъ едно прекратително условие, ревандикциония искъ се допуща съгласно правилото: *Soluto jure dantis solvitur jus accipientis.*

6. Ревандикационенъ искъ може да се заведе за излишека, ако стойностьта на продадения подаренъ имотъ надминува разполагаемата частъ.

Чл. 269.

1. Надарения има право да иска да му се прехванатъ полезнитѣ разноски, които той е направилъ за подобрението на имота.

2. Разноскитѣ за удоволствие не се считатъ.

2. Надарения не може да иска разноскитѣ за подържанието на имота.

4. Какъ се разбира изражението *„въ всичкитѣ случай"?*

5. Тѣзи разноски се плащатъ по стойностьта на имота въ времето на отваряниего наследството

6. По френски Code Civil по стойность въ времето на дѣлбата.

Чл. 270.

2. Надарения има право да иска и необходимитѣ разноски.

2. Закона не опредѣля, кои сж необходимитѣ разноски.

3. Надарения има право да иска не похарчената сума, но сумата която е трѣбвало да похарчи.

4. Направенитѣ полезни и необходими разноски се плащатъ съ лихвитѣ заедно отъ денътъ на похарчването имъ.

Чл. 271.

1. Задълженията на надарения спрямо имота.

2. Развали и повреди причинени по личната вина на надарения.

3. Какво означава изражението *„дава смѣтка“*?

4. Голѣмитѣ поправки и необходимитѣ.

5. Повредитѣ се определятъ по времето на отваряние наследството.

6. Кои сж голѣмитѣ поправки.

Чл. 272.

1. Надарения има право да му се заплатятъ и онѣзи полезни необходими разноски, които сж направени и отъ третитѣ приобрататели.

2. Кой сж мотивитѣ за това?

Чл. 273.

1. Имота се привниса освободенъ отъ всичкитѣ *„тяжести“*

2. Подъ думата тяжесть се разбира .главно ипотеката

3. Ипотеката се унищожава.

4. Ако на надарения се падне, вмѣсто привнисания, другъ недвижимъ имотъ, то ипотеката не минува ли по право върху последния.

5. Ако привнесения имотъ се падне пакъ на надарения или ако той го купи на публиченъ търгъ, то ипотеката остава ли въ сила?

6. Ипотекарнитѣ кредитори иматъ право да се намѣсятъ въ дѣлбата при привнисанието на имота.

7. Какви свои права ще защищаватъ при привнисанието?

Чл. 274.

1. Всѣко дарение, което превишава разполагаемата часть, се счита като нестанало.

2. Когато дарението превишава разполагаемата часть, то се постъпва съгласно последната алинея на чл. 111.

3. Правилото на чл. 274. е ли исключение отъ правилото на чл. 265, или е обяснение на последното.?

4. Какво постановява последнята алинея на чл. 111?

5. Разнитѣ хипотези.

6. Правилото на чл. 274 се прилага и тогава, когато надарения е освободенъ отъ привнисание въ натура.

Чл. 275.

1. Правото на надарения да задържи надарения имотъ, догдѣто му изплатятъ разноскитѣ.

2. Това право не е задължително.

3. Това право е привелигированъ залогъ.

4. Отъ кога почва това право.

5. Надарения не е дълженъ да повърне плодоветѣ, отъ които се е ползувалъ презъ времето на задържанието.

Чл. 276.

1. Движимитѣ вещи се привнисатъ чрезъ прехващание стойностьта имъ.

2. Текста на чл. 276 е абсолютенъ и императивенъ.

3. Приложение на правилото *Res perit domino.* — чл. 276 не е отъ общественъ интересъ.

4. Привниса се стойностьта, която имота еималъ въ времето на дарението.

5. Оцѣнителния описъ.

6. Ако въ оцѣнителния описъ е показана низка цѣна, сънаследницитѣ иматъ ли право да искатъ оцѣнение чрезъ експерти?

7. Правилото на чл. 276 се прилага и тогава, когато сж подарени облигации, ефекти и ренти.

8. Когато дарителя си е запазилъ плодоползването отъ подарения имотъ.

Чл. 277.

1. Привнисанието на паритѣ.

2. Чл. 277 предвижда две хипотези.

3. Правилото на чл. 277 установява едно особено прехващание.

4. Различнитѣ резултати отъ особенното и обикновенното прехвашание.

5. Има ли право надарения да изостави недвижими имоти, когато има и движими?

6. По кой курсъ се привнисатъ паритѣ?

7. Правилото на чл. 277 прилага ли се въ случаитѣ, означени въ членове 265 и 276?

Чл. 278.

1. Привнисанието и прехващанието.
2. Разликата между тѣзи два института.
3. Цельта имъ.
4. Източника на чл. 278.
5. Разнитѣ хипотези.
6. Принципа че освобождението отъ привнасяние е освободено и отъ прихващание.
7. Ограничения отъ този принципъ.
8. Кога се допущатъ ограниченията.
9. Завѣта не се прихваща.
10. Института за привнисанието се гледалъ всѣкога, като законна метафизика.
11. Цитати на разни хипотези отъ *Antonio Cazzi*.

Плащанието на дълговетѣ.

1. Наследственния пасивъ.
2. Въ какво се състои той?
3. Какво се разбира подъ думата дългове.

Чл. 279.

1, Върху кои лица пада наследственния пассивъ.
2. Контрибуция на дълговетѣ.
3. Задължението за изплащание дълговетѣ.
4, Разликата между контрибуцията и задължението.
5. Съразмѣрното плащание.
6. Дѣлимостьта на дълговетѣ.
7. Правото на сънаследницитѣ да възложатъ изплащанието на цѣль дългъ върху едного отъ наследницитѣ.
8. Правото на завѣщателя да натовари едного отъ наследницитѣ съ исплащание на дългътъ.
9, Когато завѣщателя натовари съ исплащанието на дълга нѣколко души отъ наследницитѣ.
10. Солидарно ли плащатъ.
11. Правото за обратенъ искъ на заплатившитѣ срещу неплатившитѣ сънаследници.
12. Правото на наследодателя да прави дългътъ недѣлимъ.
13. Разпорежданието на завѣщателя да се заплати дългътъ другояче, не е задължително за кредиторитѣ.

14. За кои наследници говори чл. 279.

Частнитѣ завѣтници не участвуватъ въ исплащанието на дълговетѣ.

Чл. 280.

1. Задължението на наследницитѣ спрямо кредиторѣ.
2. Да плащатъ цѣлитѣ ипотекарни дългове.
3. Четире начина за задължения.
4. Основанието на задължението.
5. Значение на дѣлимостьта на дълговетѣ.
6. Исключения отъ принципа за дѣлимостьта.
7. Недѣлимость по природа.
8. Недѣлимость по закона.
9. Исключенията за дѣлимостьта.
10. Искътъ на кредиторитѣ срещу наследството е личенъ искъ.
11. Ипотекарния искъ.
12. За каква ипотека говори закона.
13. Условията за подигане ипотекарния искъ.
14. Правото за обратно искане на заплатившия ипотекарно.
15. Кога регресното искание нѣма мѣсто.
16. За какви дългове говори закона?
17. Дългове на умрѣлия проистекающи отъ негово престжпление.
18. Глобитѣ не се плащатъ.
19. Трансмисионно исплащание.
20. Закона разбира и установенитѣ наследници.
21. Срещу кого се завежда искътъ?
22. Къмъ дълговетѣ се причисляватъ и заветитѣ?
23. Какъ се изплащатъ тѣ?
24. Осжжданието за личното задължение на умрѣлия неминува върху неговитѣ наследници защото то е *personnalisime*.

Чл. 281.

1. Обратно искание на заплатившия наследникъ.
2. Чл. 281 трѣбва да се тълкува ограничително.
3. Закона говори за общъ дългъ.

Чл. 282,

1. Гаранцията за изплащание дългътъ.
2. Своевременното завеждание на рекурсоарния искъ.

Чл. 283.

1. Действието на издаденитѣ срещу умрѣлия испълнителни листове спрямо наследницитѣ.
2. Срокътъ за изпълнението имъ.
3. Съобщението на листоветѣ.
4. Основанието за задължителностьта на листоветѣ за наследницитѣ.
5. Къмъ кои наследници се прилага правилото на чл. 283.
6. Прилага ли се чл. 283 и къмъ исплащание на наследствени хирограферни дългове.
7. Кога наследницитѣ сж длъжни да плащатъ исцѣло хирографернитѣ дългове.
8. Когато наследника плати *доброволно* на наследственъ хирограференъ дългъ.
9. Срокътъ по чл. 283 се изброява по дни.
10. Испълнителния листь се представя на всѣки наследникъ.
11. Всѣки наследникъ на умрѣлия кредиторъ има право да иска копие отъ испълнителния листь.
12. Принципа, че изпълнителнитѣ листове срещу умрѣлия сж такиви и срещу наследницитѣ му, не е абсолютенъ.
13. Quid когато наследството е прието направо или по описъ.
14. Въ продължение осмодневния срокъ не може да се изпълнява листа.
15. Презъ течение осмодневния срокъ кредитора има ли право да извършва чисто охранителни мѣрки. — Какви.
16. Quid за прекъсване давностьта.
17. Всичкитѣ актове отъ испълнителенъ характеръ, за да иматъ сила срещу наследницитѣ, трѣбва да сж предшествани отъ предявление испълнителнитѣ листове на последитѣ.

Чл. 284.

1. Отдѣлянието на имотитѣ.
2. Приемание наследството по описъ.

3. Цѣлъта на тѣзи два института.

4. Разликата помежду имъ.

5. Кой може да иска отдѣлянието?

6. Кредитора трѣбва да удостовѣри креансата си, а заветника завета си.

7. Какво означава изражението „въ всѣки случай„ ?

8. Когато единъ отъ заимодавцитѣ стане наследникъ на умрѣлия.

9. Закона говори за частнитѣ завѣтници.

10. Последното преминуване на едно наследство къмъ нѣколко души наследници.

11. Заимодавцитѣ на наследника могатъ ли да искатъ отдѣлянието.

12. Противъ кого може да се иска отдѣлянието.

13. Отдѣлянието може да бѫде искано било колективно било индивидуално.

14. Могатъ ли кредиторитѣ на наследника да завеждатъ искъ за отдѣляние имота срѣщу наследника. — Четире мнения по този въпросъ. — Искътъ трѣбва да се завежда срещу наследника.

15. Може ли да се иска отдѣлянието срещу кредиторитѣ

16. Отдѣлянието на имотитѣ унищожава направенитѣ ипотеки и отчуждения.

17. Подаренитѣ имоти не се отдѣлятъ.

18. Полученитѣ за убйството на умрѣлия суми не се отдѣлятъ.

19. Плодоветѣ се отдѣлятъ.

20. Креанситѣ тоже.

21. Ако следъ удовлетворението на кредиторитѣ отъ отдѣленитѣ имоти остане излишекъ, какво става съ него?

22. Ако отдѣленитѣ имоти не могатъ да удовлетворятъ кредиторитѣ, тѣ иматъ ли право да искатъ и отъ личнитѣ имоти на наследника.

23. Отдѣлянието на имотитѣ може да се сполучи и чрезъ обявление на умрѣлия въ несъстоятелность.

Чл. 285.

1. Цѣлта на отдѣлявание имотитѣ.

2. Действието на отдѣлявание между кредиторитѣ на умрѣлия и онѣзи на наследника.

3. Отдѣлването съставлява не привилегия, но едно просто предпочитание.

4. Съмнението по *Code Napoléon.*

5. Безсъмнеността по *Codice Civile* и по нашия законъ.

Чл. 286.

1. Правилото на кредиторитѣ на умрѣлия да се откажатъ отъ separatio bonorum.

2. Изричното и мълчеливо отричание.

3. подновяване.

4. Това подновяване е *sui generis:* то не съдържа всичкитѣ елементи на общото подновяване.

5. Какъ става това подновяване.

6. Отричанието отъ правото за separatio bonorum бива цѣлно и частично.

7. Кога има цѣлно и кога частично отказване.

8. Кога има въобще подновяване т. е кога може да се счита, че кредиторитѣ сж приели наследника за длъжникъ?

9. Правилото на чл. 286 приложимо ли е къмъ случая когато наследството се паднало на малолѣтенъ?

Чл. 287.

1. Тримѣсеченъ срокъ.

2. Неговото значение спрѣмо кредиторитѣ.

3. Quid третитѣ лица.

4. Закона не прави никакво различие между наследственитѣ имущества.

5. Френския Code Civil прави разлика.

6. Въ вакантно наследство тече ли срока презъ времето на вакантността.

7. Типографическа погрѣшка въ текста: вмѣсто 248 да се чете 284.

Чл. 288.

1. Кредиторитѣ на *de cujus* длъжни ли сж да искатъ отдѣлянието на имотитѣ когато наследството е прието по описъ — Спорностьта на въпроса.

2. И приеманието по описъ отдѣля имотитѣ на умрѣлия отъ онези на наследника.

3. Защо въ такъвъ случай закона задължава кредиторитѣ да искатъ пакъ отдѣлянието на имотитѣ?

4. Защо наследника по описъ може да изгуби изгодитѣ отъ приеманието.

5. Въ чия полза е създаденъ чл. 288.

6. Правилото на чл. 288 приложимо ли е въ случая, когато наследството се е предало на малолѣтни или на запрѣтени?

Чл. 289.

2. Формата, по която може да се иска отдѣлението.

2. Закона не прави никакво различие въ начинътъ на отдѣлянието на движимитѣ и недвижимитѣ имоти.

3. Отстжплението на нашия законодатель въ това отношение отъ источницитѣ.

3. Компетентность.

5. По кой редъ — по охранителенъ ли или по исковъ — се предявява молбата за отдѣлянието?

6. Условието за искание отдѣлянието

7. Тълкуванието на чл. 1 отъ зак. за прив. и ипот.

8. Охранивелнитѣ и гарантирующитѣ мѣрки — вписване въ Ипот. книги на недвижимитѣ имоти.

9. Разликата между транскрипцията и ипотеката.

10. Отдѣляние движимитѣ имоти.

11. Действието отъ отдѣлянието на движимитѣ имоти.

12. Третитѣ приобретатели на движимитѣ имоти.

13. Ако третия преобрататель не е заплатилъ още цѣната.

14. Когато единъ наследственъ имоть е замѣненъ съ други (трампенъ)

15. Действието отъ отдѣлянието на движими имоти спрѣмо трети лица.

Чл. 290.

1, Separatio bonorum колективна мѣрка ли е?

2. Искането за отдѣлянието е ли то колективно или индивидуално.

3. Втората часть отъ art. 2063 отъ Италиян. кодексъ.

4, Защо не е приета отъ нашия законодатель.

5. Първоначалното юридическо отношение между кредиторитѣ, които сѫ искали отдѣлянието, не се измѣнява.

6. Въ искането за отдѣлението трѣбва да бѫде означена сумата за която то е предявено.

Чл. 291.

1. Правото на кредиторитѣ на съдѣлителитѣ да искатъ, щото дѣлбата да стане въ тѣхно присѫтствие.

2. Това право принадлежи на всичкитѣ лични кредиторитѣ, хирограферни и ипотекарни на съдѣлителитѣ.

3. Quid на наследството.

4. Правото, установено въ чл. 291, ползува и третѣ лица, които иматъ юридически интересъ да стане дѣлбата правилно, като напр. купувача на единъ наследственъ имотъ, купенъ преди дѣлбата.

5. Формалноститѣ, по които се извършва съпротивлението.

6. Съпротивлението трѣбва да бѫде съобщено на всикитѣ сънаследници чрезъ нотариуса.

7. Встѫпване въ дѣлбата, като трети лица-

8. Действието на съпротивлението — Касац. практика.

9. Съпротивлението лишава ли длъжника-съдѣлитель отъ правото да разполага съ своята наследствена часть.

10. Наследницитѣ, на които е съобщено съпротивлението, трѣбва да призоватъ кредитотисѣ при извършване дѣлбата.

11. Quid публичния тръгъ.

12. Правото на кредиторитѣ престава, щомъ дѣлбата е свършена.

13. Кога дѣлбата се счита свършена,

14. Ако дѣлбата е извършена съ частенъ акъ, безъ заверена дата, кредиторитѣ могатъ да направатъ възражението си и следъ датата на акта.

15. Когато кредиторитѣ не сѫ направили съпротивление, могатъ ли да искатъ унищожение на дѣлбата, ако тя е направена у тѣхенъ ущьрбъ и съ измама?

16. Кредиторитѣ, които не сѫ направили съпротивление могатъ да искатъ унищожението на дѣлбата, ако тя е направена симулативно.

17. Какъ се различава симулативната дѣлба отъ измамливата.

18. Кредиторитѣ иматъ право да оборватъ и прибързаната дѣлба.

19. Разноскитѣ по съпротивлението и по интервенцията сж за смѣтка на кредиторитѣ.

20. Правото на кредиторитѣ е индивидуално.

За последствията на дѣлбата и за обезпечението на дѣловетѣ

Чл. 292.

1. Характеръ на дѣлбата: а) по римското право е транслативенъ актъ; б) по Меджелото транслативенъ: в) по модерното право е деклеративенъ актъ. — Нашата юриспруденция.

2. Значението на декларативностьта относително: а) доказвание дѣлбата и б) валидностьта на разнитѣ тяжести, върху недвижимитѣ имоти.

3. Чл. 292 се прилага и къмъ частичнитѣ субективни дѣлби.

4. Quid дѣлбата съ пари.

5. Quid на публиченъ търгъ.

6. Ако на търгътъ една часть остане върху наследника а друга — върху трете лице, приложимъ ли е чл. 292?

7. Ако на търгътъ всичкитѣ имоти останатъ върху чужди лица, всѣки наследникъ ели продавачъ[1] за своя пай, или имотитѣ се сматрятъ продадени за смѣтка на общата маса?

8. Принципа на чл. 292 се прилага и къмъ дѣлбата въ съдружията.

9. Правилото на чл. 292 се прилага къмъ всичкитѣ имоти.

10. Но то не се прилага и къмъ креанситѣ по отношение къмъ третитѣ лица.

11. Правилото на чл. 292 се прилага и къмъ креанситѣ само между сънаследницитѣ.

12 Последствията отъ принципа на декларативностьта.

13. Правилото на чл. 292 се прилага къмъ ипотеката, сервитутитѣ — нашата юриспруденция — Критиката ѝ.

14. Правилото на чл. 292 прилага ли се и къмъ отстжпването на наследственнитѣ права.

15. Декларативностьта по отношение къмъ давностьта — Спорностьта на въпроса.

Чл. 293.

1. Видмото противоречие между текстоветѣ на чл. чл. 292 и 293.

2. Наследствената гаранция води происхождението си отъ римското право.

3. Условията, при които се дължи гаранцията.

4. Тя се дължи въ случай на съдебно отстранение.

5. Понятието на евикцията.

6. Защо закона прави различие между нарушението и съдебното отстранение?

7. Нарушението въ правото или евикцията трѣбва да произлизатъ по причина предшествующа дѣлбата.

8. Изключение отъ това правило има при отчуждението за обществена полза. — Чл. 293 се отнася до движимитѣ и недвижимитѣ имотѣ.

9. Гаранцията се дължи и за изгубенитѣ креанси.

10. Тя се дължи и за количеството на пространството, означено въ раздѣлителния актъ.

11. Задължението за гаранция трѣбва да не е изключено съ особено и изрично условие.

12. Какво значи особено условие.

13. Общото, *a foral*, изключване е недействително.

14. Съдебното отнѣмание трѣбва да не е станало по погрѣшка на наследника.

15. Когато наследника не направи възражение за просрочието, той е отговоренъ.

16. Условията, при които не отговаря.

17. Ако наследника е знаялъ за съществуването на причината, която ще го лиши отъ имота, той пакъ има право да иска гаранция.

18. Дължатъ ли си сънаследницитѣ гаранция за скрититѣ недостатъци.

19. Обратния искъ се просрочва въ продължение на 20 години.

20. Правилото на чл. 293 се прилага къмъ всичкитѣ дѣлби.

21. Неточностъ въ редакцията на чл. 293.

Чл. 294.

1. Отговорността за гаранцията е лична и съразмерна съ дѣлбата.

2. Всичкитѣ наследници сѫ длъжни да теглятъ загубата отъ евикцията.

3. Евинсираний наследникъ тегли часть, съразмерна съ дѣлътъ си.

4. По коя стойностъ се опредѣля загубата: по стойностьта ли, която имота е ималъ при дѣлбата, или по стойностьта, която той е ималъ при евикцията.

5. Правилото на чл. 294. се отнася и къмъ наследницитѣ по описъ.

6. Тѣ отговарятъ *ultra vires*.

7. Какъ се плаща загубата, когато единъ отъ сънаследницитѣ е несъстоятеленъ.

8. Ако наследника е увреденъ съ повече отъ $^1/_4$ има право не само на гаранция, но и иска унищожение продажбата — Изменение на нашето мнение.

9. Законъ на ипотека.

10. Просрочване на гаранцията искъ.

За унищожение дѣлбата.

Чл. 295.

1. Причинитѣ, по които може да се унищожи една дѣлба.

2. Насилието и измамата.

3. Унищожението трѣбва да се иска отъ страна на пострадавшия наследникъ.

4. Трѣбва ли насилието и измамата да сѫ причинили повреда.

5. Повредата повече отъ $^1/_4$ като причина за унищожение дѣлбата.

6. Правилото на чл. 295 не туря въ числото на принципитѣ и погрешката.

7. Последствията отъ унищожение дѣлбата.

8. Случай когато не се допуща допълнителна дѣлба по причина на претендирана креанса, която не е доказана.

9. Какво трѣбва да се прави съ дѣлбата, въ която погрѣшно е допуснато като наследникъ лице, което не било такова. — Спорностьта на въпроса.

10. Какво става съ дѣлбата, когато се открие завѣщание неизвѣстно на наследницитѣ.

11. Какъ трѣбва да се реши, когато въ наследственната маса по погрѣшка сѫ помѣсти несъществующъ или чуждъ имотъ. — Спорностьта на въпроса.

12. Спогодба между сънаследницитѣ.

13. Юриспруденцията на нашия Върх. Касал. Сждъ. — Критиката на тази юреспруденция.

14. Доктрината по този въпросъ.

15. Спогодбата, която туря край на нераздѣлността може да бжде оборвана по причина на повреда съгласно чл. 292 и 295.

16. Спогодбата предъ дѣлбата. — Разнитѣ хипотези.

17. Когато спогодбата е съвременна, конкомитантна съ дѣлбата.

18. Може ли спогодбата, която поместена въ дѣления актъ, да се оборва по причина на повреда. — Спорностьта на въпроса.

19. Спогодбата, направена следъ дѣлбата.

20. Направенитѣ отчуждения и ипотеки сж недействителни.

21. Давностния срокъ за искание за унищожение дѣлбата.

22. Простото испущание на единъ предмѣтъ отъ наследството не дава право за унищожение.

23. Допълнителна дѣлба по причина на испущанието.

24. Кой и по какъвъ редъ може да иска допълнителна дѣлба.

Чл. 296.

1. Текста на чл. 296 е исключение отъ общо правило.

2. Кое е правилото.

3. Защо то липсува въ нашия законъ.

4. Условията, които се изискватъ за прилагането на членъ 296.

5. Трѣбва ли да се доказва, че измамата е причинила повреда?

6. Правилото на чл 296 се прилага къмъ всичкитѣ актове, които се равняватъ на дѣлбата.

Чл. 297.

1. По коя стойностъ се опредѣля повредата?

2. Повредата трѣбва да се отнася къмъ цѣлия пай.

3. Видима несправедливостъ отъ чл 297.

4. Имотитѣ се оцѣняватъ по времето на дѣлбата.

5. При оцѣнението трѣбва да се има предъ видъ и стойностьта на фиктивно привнесенитѣ имоти.

ПГОВ 1955

6. Наследника може да иска унищожението и на частната дѣлба.

7. Какъ се оцѣняватъ въ нея имотитѣ.

8. Ако има нѣколко дѣлби, може ли наследника да иска унищожение на всѣка дѣлба отдѣлно. — Спорностьта на въпроса. — Двѣ различни системи.

9. Комбинирана система.

10. Средне мнѣние.

11. Критиката на *Colin*.

12. Критиката на *Demolombe*.

Чл. 298.

1. Спирането на нова дѣлба.

2. Избирателно право на наследника.

3. Ако ответника даде имота въ натура, какъ се оцѣнява.

4. Цѣлностьта на избирателното право.

5. Въ какво се състои допълнението.

6. Цѣлата разница се плаща.

7. Когато има нѣколко души ответници и не сж съгласни помежду си да предлагатъ допълнение.

8. До кой моментъ въ процеса може да се предложи допълнението?

9. Правилото на чл 298 се прилага само по причина на повреда.

Чл. 299.

1. Защо не се допуска искъ за унищожение дѣлбата следъ отчуждение дѣлбата.

2. Правилото на чл 299 не е изчерпателно.

3. Прилага ли се правилото на чл. 299 и къмъ повредата?

4. У насъ въпроса би трѣбвало да се разреши въ смисълъ, че правилото на чл 299 се прилага и къмъ повредата.

5. Условията за това прилагание.

6. Правилото на чл 299 не се прилага въ случай на отчуждение за обществена полза.

7. То се прилага въ случай на принудително отчуждение на публиченъ търгъ, предизвикано отъ кредиторитѣ на наследника.